

T.C
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

ANONİM ŞİRKETLERDE YÖNETİM KURULU
ÜYELERİNİN HUKUKİ SORUMLULUĞUNU
SONA ERDİREN HÂLLER

Mustafa Yasir AKTEKE

250217062

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. Abuzer KENDİGELEN

İSTANBUL - 2024

ÖZ

ANONİM ŞİRKETLERDE YÖNETİM KURULU ÜYELE RİNİN HUKUKİ SORUMLULUĞUNU SONA ERDİREN HÂLLER

MUSTAFA YASİR AKTEKE

Bu çalışma, anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğuna etki eden hâllerden ibra, sulh ve zamanaşımı kurumlarını konu almaktadır.

Birinci bölümde, eTK dönemindeki içtihat ve doktriner görüşlerden de yararlanılarak, ibranın hukuki niteliği, türleri, alınma usulü, kapsamı, hukuki sonuçları pozitif hukuk çerçevesinde kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Ayrıca tespit edilen sorunlara dair *de lege ferenda* çözüm önerileri sunulmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise sulh kurumu hakkında genel bilgiler verilmiş, sulh sözleşmesinin ne şekilde kurulacağı tespit edildikten sonra, bu sözleşmenin yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğuna etkileri ortaya konmuştur.

Üçüncü ve son bölümde zamanaşımı müessesesi incelenmiştir. Bu kapsamda TK m. 560 ve TK m. 396 hükümleri tetkike tabi tutulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türk Ticaret Kanunu, anonim ortaklıklar hukuku, yönetim kurulu üyeleri, hukuki sorumluluk, ibra kararı, sulh, zamanaşımı.

ABSTRACT

CIRCUMSTANCES THAT TERMINATE THE LEGAL LIABILITY OF THE MEMBERS OF THE BOARD OF DIRECTORS IN JOINT STOCK COMPANIES

MUSTAFA YASİR AKTEKE

This study focuses on the release, settlement and statute of limitations, which are among the circumstances affecting the legal liability of the members of the board of directors of joint stock companies.

In the first part, the legal nature of the release, its types, the procedure for obtaining it, its scope, and its legal consequences are discussed comprehensively within the framework of positive law, by making use of the case law and doctrinal opinions during the eTPL period. In addition, de lege ferenda solutions to the problems identified are presented.

In the second part of the study, general information on the institution of settlement is given, and after determining how the settlement agreement will be established, the effects of this agreement on the legal liability of the members of the board of directors are revealed.

Finally, the third and final section analyzes the statute of limitations. In this context, the provisions of Art. 560 TCC and Art. 396 TCC are analyzed.

Keywords: Turkish Commercial Code, law of joint stock companies, members of the board of directors, legal liability, release decision, settlement, statute of limitations.

ÖNSÖZ

“Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğunu Sona Erdiren Hâller” başlıklı bu çalışma, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora Programı kapsamında doktora tezi olarak hazırlanmıştır.

Tezde özellikle 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümleri çerçevesinde ibra kararının alınma şartları ve hukuki sonuçları incelenmiştir. Ayrıca sulh ve zamanaşımı konuları da ele alınmıştır.

Konunun seçilmesinden çalışmanın bu aşamaya gelmesine kadar her aşamada katkısı olan tez danışmanım ve hocam Prof. Dr. Abuzer KENDİGELEN’e ve tez izleme komitesi üyesi olan hocalarım Prof. Dr. Arslan KAYA ile Prof. Dr. Şafak NARBAY’a teşekkürlerimi sunuyorum.

2214-A Yurt Dışı Doktora Sırası Araştırma Burs Programı kapsamında doktora tez çalışmamı destekleyen TÜBİTAK Bilim İnsanı Destek Programları Başkanlığı’na ve değerli çalışanlarına müteşekkirim. Bu vesileyle Almanya’nın Münih şehrinde Ludwig Maximilian Üniversitesi nezdinde oniki ay süreyle araştırma yapma imkânı buldum. Prof. Dr. Mathias HABERSACK’a da bir teşekkür borçluyum.

Mustafa Yasir AKTEKE

Konya, 2024

İÇİNDEKİLER

ÖZ	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İBRA KARARI

I. TERMİNOLOJİ SORUNU	6
II. İBRA KARARININ HUKUKİ NİTELİĞİ	10
A. Genel Olarak	10
B. Karşılaştırmalı Hukukta İbra Kararının Hukuki Niteliği	10
1. Alman Hukukunda	10
2. İsviçre Hukukunda	13
C. İbra Kararının Hukuki Niteliğine Dair İleri Sürülen Görüşler	18
1. Menfi Borç İkrarı	18
2. Şahsi Def'i	22
3. İbra Sözleşmesi	24
4. Feragat	27
5. Yenilik Doğuran Bir Hak Olması	27
6. Tasarruf İşlemi ve Kazandırıcı İşlem Niteliğinde Olması	29
7. Nispi Bir İşlem Olması	30
8. Makbuz	32
9. Onay	34
10. Yönetime Güven Açıklaması	35

D. Kanuni Düzenlemenin ve Öğretideki Görüşlerin Değerlendirilmesi	36
III. İBRA KARARININ TÜRLERİ.....	53
A. Genel Olarak	53
B. Kararın Alınış Tarzına Göre.....	53
1. Açık İbra Kararı	53
2. İbra Varsayımı.....	56
C. Kapsamına Göre.....	61
1. Genel İbra Kararı.....	61
2. Özel İbra Kararı.....	62
a. Genel Olarak	62
b. Kişi Yönünden	63
c. Konu Yönünden	66
d. Zaman Yönünden	68
D. Olumlu İbra Kararı – Olumsuz İbra Kararı.....	69
E. Mali İbra Kararı – İdari İbra Kararı	71
IV. İBRA KARARININ ALINMASI USULÜ.....	74
A. Genel Olarak	74
B. Yetkili Organ.....	76
C. İbra Kararının Alınma Zamanı - Ön Şart: Finansal Tabloların Müzakere Edilmiş Olması	77
1. Genel Açıklamalar	77
2. Türk Öğretisindeki Görüşler	77
3. Karşılaştırmalı Hukukta Durum	78
4. Görüşümüz	81
D. Açık İbra Kararının Alınma Şartları	84
1. İbra Kararının Gündeme Bağlılık İlkesiyle İlişkisi.....	84
2. İbraya İlişkin Karar Taslağının Görüşülmeye Sunulması.....	89
3. Oy Hakkına İlişkin Sınırlamalara Uyulması	90
4. Genel Kurul Karar Tutanağında Yer Alması	90

5.	Bilanço'ya İlişkin TK m. 424'te Yer Alan Özelliklerin Açık İbra Kararlarında da Bulunması Gerekliği.....	92
E.	Kuruluş ve Sermaye Artırımında İbra Kararının Şartları.....	93
1.	Genel Açıklamalar	93
2.	Alman Hukuku	94
3.	Gündemde Yer Alması.....	96
4.	Oy Hakkına İlişkin Sınırlamalara Uyulması	96
5.	Süre Şartı: Tescil Tarihinden İtibaren Dört Yılın Geçmesi	97
a.	Süre Şartının Öngörülme Amacı	97
b.	Süre Şartının Uygulama Alanı	99
c.	Süre Şartına Uyulmaksızın Alınan İbra Kararının Akıbeti	99
6.	Azınlık ile İlgili Şart: Azınlığın Karşı Çıkması	101
a.	Azınlığa Tanınan Hakkın Hukuki Niteliği	101
(1).	Öğretideki Görüşler	101
(2).	Değerlendirme.....	103
b.	Hakkın Kullanım Şekli.....	104
c.	Azınlığın Karşı Çıkmasının Sonuçları	106
F.	İbra Varsayımının Şartları.....	108
1.	TK m. 424'te Kullanılan “Bilanço” Kelimesinin Anlamı, Türleri ve Kapsamı.....	108
a.	Sorunun Takdimi.....	108
b.	Bilançonun Tanımı.....	109
c.	Bilanço Türleri	109
(1).	Açılış Bilançosu	109
(2).	Yıllık Bilanço.....	109
(3).	Tasfiye Bilançosu.....	110
(4).	Ara Bilanço	112
(5).	Ticari Bilanço ve Vergi Bilançosu.....	115
d.	Kelimenin Kapsamı.....	116
e.	Değerlendirme	117
2.	Genel Kurul Kararında Aksine Bir Kaydın Bulunmaması	120
3.	Bilançonun Dürüst Resim İlkesine Uygun Olması	121

4. Oy Hakkına İlişkin Sınırlamalara Uyulması	122
G. Şirketin Takdir Yetkisine Sahip Olup Olmadığı Konusu	122
H. Finansal Tabloların Onaylanması Olgusunun İbranın Reddine Etkisi.....	126
İ. Şarta Bağlı İbra Kararı Verilip Verilemeyeceği Konusu	127
J. Denetimin Yapılmamasının İbra Kararına Etkisi.....	128
K. Bağımsız Denetim Raporunun İbra Kararına Etkisi	133
L. Özel Denetçi Raporunun Beklenmemesinin İbra Kararına Etkisi ...	135
M. İbra Kararının Geri Alınamaması.....	137
V. İBRA KARARINDA OYDAN YOKSUNLUK HÂLLERİ	140
A. Genel Olarak	140
B. Hükmün Amacı	141
C. Hükmün Uygulama Alanı	142
1. Maddi Uygulama Alanı.....	142
a. Açık İbra Kararında.....	142
b. İbra Varsayımında.....	142
2. Kişi Yönünden Uygulama Alanı.....	143
a. TK 436/2 ile eTK 374/2'nin Karşılaştırılması	143
b. TK 436/1'in 436/2'ye Teşmil Edilip Edilmeyeceği Sorunu	145
c. Yönetim Kurulu Üyeleri.....	148
(1). Kendi İbraları Hakkında	148
(2). Diğer Yönetim Kurulu Üyelerinin İbraları Hakkında.....	148
d. Fiili Organ	150
e. Yönetimde Görevli İmza Yetkisini Haiz Kişiler.....	151
f. Tüzel Kişi Yönetim Kurulu Üyesinin ve Temsilcisinin Oy Kullanıp Kullanamayacağı Sorunu.....	156
g. Oy Hakkından Yoksun Kişinin Temsilci Sıfatıyla Oy Kullanıp Kullanamayacağı Sorunu.....	160
h. Oydan Yoksun Kişilerin Haleflerinin Oy Kullanıp Kullanamayacağı Sorunu	164

i. TK m. 360: Belirli Grupların YK’da Temsil Edilmesi ile İbra Kararında Oy Hakkından Yoksunluğa Dair Hükümler Arasındaki İlişki.....	164
D. Oydan Yoksunluk Hâllerini Etkisiz Kılmak Amacıyla Payın veya Pay Senetlerinin Devredilmesi	172
E. İbra Kararı Alınması Amacına Yönelik Yapılan Oy Sözleşmeleri	177
F. Oydan Yoksunluğun Yetersayılara Etkisi.....	180
1. Toplantı Yetersayısına Etkisi	180
2. Karar Yetersayısına Etkisi	181
VI. İBRA KARARININ KAPSAMI	183
A. Genel Olarak	183
B. Açık İbra Kararının Kapsamı	183
1. Kişi Yönünden	183
a. Yönetim Kurulu Üyeleri.....	183
b. Yöneticiler.....	188
(1). Genel Olarak	188
(2). Fiili Organ.....	191
(3). Ticari Temsilci ve Genel Yetkili Ticari Vekiller	193
c. Denetçiler	195
d. Tasfiye Memurları.....	197
2. Konu Yönünden: “Açıklanan Maddi Olaylarla” Sınırlı Olması ..	199
a. TK m. 558/2’ye Dair Genel Açıklamalar	199
b. “Maddi” Kelimesinin Anlamı	201
c. “Olay” Kelimesinin Anlamı	201
d. Açıklanan Maddi Olayların Çevresinin Tespitine Dair Değerlendirmeler.....	202
e. Pay Sahiplerinin Bireysel Olarak Edindiği Bilgilerin İbranın Kapsamına Dâhil Olup Olmadığı Meselesi.....	204
f. İbra Kararının Kapsamını Tayinde Müspet Vukufun Aranıp Aranmayacağı Meselesi.....	205

3. Zaman Yönünden	206
C. Kuruluş ve Sermaye Artırımında İbra Kararının Kapsamı	208
1. Konu Yönünden	208
a. Şirketin Kuruluşu	208
b. Sermaye Artırımı.....	211
2. Kişi Yönünden	212
a. Kurucular.....	212
b. Yönetim Kurulu Üyeleri	214
c. Denetçiler	216
D. İbra Varsayımının Kapsamı	218
1. Kural: İbra Varsayımının Kapsamının Bilançoyla Sınırlı Olması	218
2. Kuralın Genişlediği Hâl: Bilançoda Yer Almayan Fakat Genel Kurula Sunulan Olayların da İbranın Kapsamına Dâhil Olması	220
3. Genel Kurula Sunulmuş Sayılmayan Bilgiler	221
VII. İBRANIN REDDİ VE SONUÇLARI	222
A. Genel Olarak	222
B. İptal Davası	224
1. Hukuki Yarar Sorunu	224
a. Sorunun Takdimi ve Öğretideki Görüşler	224
b. Görüşümüz	226
2. Yargıtay'ın Konuya Dair Yaklaşımı: “Makul Süre Sorunu” ve Değerlendirmelerimiz	230
3. TK m. 446/1-d’ye Göre Davacı Sıfatının Tespiti.....	235
a. Genel Açıklamalar ve Sorunun Takdimi.....	235
b. Hükmün Öngörülme Amacı.....	235
c. Şartları	236
(1). Konu Bakımından	236
i. Kararın İcra Edilebilir Olması	236
ii. Kararın İcrasının Sorumluluğa Sebep Olması	237

iii. Değerlendirme.....	239
(2). Kişi Bakımından: Yönetim Kurulu Üyesi Olmak.....	241
(3). Sorumluluk Sebeplerinin Mevcut Olmaması.....	243
4. Davaların Birleştirilmesi	244
5. Mahkemenin Hükmü.....	248
C. İbra Davası (Hükmen İbra)	249
1. Genel Olarak	249
2. Korunmaya Değer Menfaat.....	250
3. İbranın Talep ve Dava Edilebilme Zamanı	252
4. Şartları	253
5. Hukuki Niteliği	254
a. Eda Davası.....	254
b. Menfi Tespit Davası.....	254
c. Değerlendirme	255
6. Tarafları.....	258
7. İspat Yüğü	259
8. Mahkemenin Hükmü.....	260
a. Kapsamı.....	260
b. İcrası.....	260
c. Etkisi.....	261
D. Olumlu Kararın Tespiti Davası	261
1. Önemi.....	261
2. Hukuki Niteliği	262
3. Şartı: Oylamanın Sonucunun Tespitinde Hata Yapılmış Olması	264
4. Mahkemenin Hükmü.....	265
E. İbranın Reddinin Diğer Sonuçları	266
1. Şirket Yönünden	266
a. Sorumluluk Davası Açma İmkânının Devam Etmesi	266
b. İbranın Reddedilmesinin Azil Nedeni Teşkil Edip Etmediği Sorunu	267
2. Yönetim Kurulu Üyeleri Yönünden.....	270

a. İstifa.....	270
b. Manevi Tazminat Talebi	272
F. İbra Edilmeme Kararı ile Sorumluluk Davası Arasındaki İlişki: Genel Kurul Kararının Gerekli Olup Olmadığı Sorunu	273
VIII. İBRA KARARININ HUKUKİ SONUÇLARI.....	275
A. Genel Olarak	275
B. İbra Kararının Sorumluluk Davalarına Etkisi	276
1. Şirketin Dava Hakkına Etkisi.....	276
2. Pay Sahiplerinin ve Şirket Alacaklılarının Dava Haklarına Etkisi	277
a. Yansıma Zararlar Sebebiyle Açılacak Davalarda	277
(1). eTK Dönemindeki Görüşler.....	277
(2). Pay Sahiplerinin Dava Haklarına Etkisi	279
i. Genel Açıklamalar	279
ii. İbraya Olumlu Oy Verenler	279
iii. İbra Kararından Sonra Payı İktisap Etmiş Olanlar.....	281
(3). Alacaklıların Dava Haklarına Etkisi	283
b. Doğrudan Zararlar Sebebiyle Açılacak Davalarda	285
C. İbra Kararının Medeni Usul Hukukunda Savunma Vasıtaları İçerisindeki Yeri.....	286

İKİNCİ BÖLÜM

SULH

I. GENEL OLARAK.....	289
II. KAVRAM.....	289
A. Tanımı	289
B. Türleri.....	291
1. Mahkeme İçi ve Mahkeme Dışı Sulh Sözleşmesi.....	291
2. Kısmi Sulh – Tam Sulh.....	292

C. Zorunlu Unsurları.....	293
1. Taraflar Arasında Hukuki Bir İlişkinin Bulunması.....	293
2. Hukuki İlişki Hakkında Uyuşmazlığın veya Belirsizliğin Bulunması	294
3. Tarafların Karşılıklı Fedakârlıkta Bulunması	296
D. Hukuki Niteliği	297
1. İsimsiz Sözleşmelerden Olması	297
2. Borç Doğuran İvazlı Bir Sözleşme Olması.....	297
3. Tam İki Tarafa Borç Yüklemeesi	298
III. SULH SÖZLEŞMESİNİN KURULMASI.....	298
A. Konusu	298
B. Şekli	299
C. Tarafları.....	300
IV. SULH SÖZLEŞMESİNİN YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN SORUMLULUĞUNA ETKİSİ	304
A. Şirketin Dava Hakkına Etkisi.....	304
B. Pay Sahiplerinin Dava Haklarına Etkisi.....	304
C. Alacaklıların Dava Haklarına Etkisi	306

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ZAMANAŞIMI

I. GENEL OLARAK.....	308
II. ZAMANAŞIMI SÜRELERİ	310
A. Genel Zamanaşımı: TK m. 560.....	310
1. TK m. 560’a Genel Bakış.....	310
2. Hükmün Uygulama Alanı	310
a. Konu Yönünden	310
b. Kişi Yönünden	313

3. İki Yıllık Süre.....	314
a. Sürenin İşlemeye Başlaması.....	314
(1). Genel Açıklamalar	314
(2). Zararın Öğrenilmesi	315
(3). Sorumlunun Öğrenilmesi	318
b. Davacılar Bakımından Öğrenme Olgusunun Tespiti	319
(1). Şirket Açısından.....	319
(2). Pay Sahipleri Açısından	321
(3). Alacaklılar Açısından.....	322
i. Doğrudan Zararlar Nedeniyle Açılacak Davalarda.....	322
ii. Yansıma Zararlar Nedeniyle Açılacak Davalarda	322
(4). Katılma İntifa Senedi Sahipleri Açısından	324
(5). İflas İdaresi Açısından	324
4. Beş Yıllık Süre	324
5. Ceza Zamanaşımı	326
6. İbra Kararının Zamanaşımı Sürelerine Etkisi	329
B. Rekabet Yasağının İhlalinden Doğan Sorumlulukta Zamanaşımı (TKm.396).....	331
1. Zamanaşımı Süresi	331
2. Sorumluluğa İlişkin Hükümlerin Saklı Tutulması	334
SONUÇ	336
KAYNAKÇA	354
ÖZGEÇMİŞ	412

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	: adı geçen eser
a.g.m.	: adı geçen makale
A.Ş.	: Anonim Şirket
Abs.	: Absatz
AG	: Aktiengesellschaft
AHBVÜHFD	: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AJP	: Aktuelle Juristische Praxis
AktG	: Aktiengesetz
Anm.	: Anmerkung
Art.	: Artikel
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜSBFD	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
Bank	: 5411 sayılı Bankacılık Kanunu
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BGB	: Bürgerliches Gesetzbuch
BGE	: Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichts, Amtliche Sammlung
BGer	: Bundesgericht
BkG.	: BG über die Banken und Sparkassen vom 8. November 1934
bkz.	: bakınız
BTHAE	: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü

BTY	: Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları ile Bu Toplantılarda Bulunacak Bakanlık Temsilcileri Hakkında Yönetmelik
C.	: Cilt
c.	: cümle
CHK	: Handkommentar zum Schweizer Privatrecht
ÇekK	: 5941 sayılı Çek Kanunu
Çev.	: Çeviren
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
dn.	: dipnot
E.	: Esas
eBK	: 818 sayılı (eski) Borçlar Kanunu
Ed.	: Editör
eTK	: 6762 sayılı (eski) Türk Ticaret Kanunu
f.	: fıkra
GK	: Genel Kurul
GesKR	: Die Zeitschrift für Gesellschafts- und Kapitalmarktrecht
GmbH	: Gesellschaft mit beschränkter Haftung
GSÜHFD	: Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
GVK	: 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	: 1086 sayılı (eski) Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
İİK	: 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu

incl.	: inceleyiniz
İÜHF	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
Kavramsal Çerçeve	: Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve (2018 Sürümü)
KoopK	: 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu
krş.	: karşılaştırınız
m.	: madde
N.	: Kenar numarası
NEÜHFD	: Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
NZG	: Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht
OFK	: Orell Füssli Kommentar
OLG	: Oberlandesgericht
OR	: Obligationenrecht
S.	: Sayı
s.	: sayfa
SAG	: Die Schweizerische Aktiengesellschaft
SerPK	: 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu
SSHW	: Schweizer Schriften zum Handels- und Wirtschaftsrecht
SZW	: Schweizerische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TCK	: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
TFM	: Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi
TK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu

TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TSY	: Ticaret Sicil Yönetmeliği
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
VUK	: 213 sayılı Vergi Usul Kanunu
YKD	: Yargıtay Kararları Dergisi
YürK	: 6103 sayılı Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun
y.y.	: yayımcı yok
ZGR	: Zeitschrift für Unternehmens- und Gesellschaftsrecht
ZIP	: Zeitschrift für Wirtschaftsrecht
ZPO	: Schweizerische Zivilprozessordnung

GİRİŞ

Bir sermaye şirketi olan anonim ortaklıkta pay sahipleri sadece taahhüt etmiş oldukları sermaye payları ile ve şirkete karşı sorumludur, ortaklığın borçlarından ise sorumlu değildir. Anonim şirkete ortak olmak isteyen bir kişi bu suretle sadece katılma payını tehlikeye atar. Daha açık bir ifadeyle pay sahibinin üstlendiği tek risk, ortaklığa getirdiği sermayenin artmaması hatta azalarak kaybolmasıdır. Ortaklık alacaklısı alacağını pay sahibinden talep edemez, sadece şirketten isteyebilir. Esasen bu husus, anonim ortaklığın tüzel kişiliğe sahip olmasının bir sonucudur fakat tüzel kişiliğin mutlak bir sonucu değildir. Nitekim şahıs şirketleri de tüzel kişiliğe sahip olmalarına rağmen bunların ortaklarının belli şartlarda şirket alacaklılarına karşı sorumlulukları gündeme gelir. İşte anonim ortaklık ortaklarının ortaklık alacaklılarına karşı sorumluluklarının bulunmaması, kanun koyucunun yasal düzenlemelerle ortaya koyduğu bir tercihtir. Pay sahibinin alacaklılara karşı sorumlu olmaması anonim ortaklıklara ilgiyi artırmış, bu ortaklıklar vasıtasıyla küçük tasarruflar büyük sermayelere dönüşmüştür.

Pay sahiplerinin sermaye olarak getirdiği malvarlığı değerleri şirket tüzel kişiliğine aittir. Sermaye koyma borcunun usulüne uygun biçimde yerine getirilmesiyle şirket bunlar üzerinde malik sıfatıyla doğrudan tasarruf eder. Söz konusu tasarruf kabiliyeti organlar vasıtasıyla sağlanır. Anonim şirketin iki zorunlu organı bulunur. Bunlar genel kurul ve yönetim kuruludur. Pay sahiplerinden oluşan ve kural olarak iç ilişkide görev yapan genel kurul, kanunda ve esas sözleşmede açıkça öngörülmüş bulunan hâllerde karar alır (TK 408/1). Genel kurula tanınanlar dışında kalan bütün yetkiler ise yönetim kuruluna aittir (TK m. 374)¹. Tüzel kişiliğin kazanılmasından başlayarak sona ermesine kadar, hatta belli bir ölçüde tasfiyenin bitimine dek (TK m. 536 ve 537) ortaklık yönetim kurulu tarafından yönetilir ve temsil

¹ TK m. 374'ün lafzı gereğince kanun ve esas sözleşme ile genel kurulun yetkisinde sayılmayan her iş *şeklen* yönetim kurulunun yetkisinde kabul edilebilir. Ancak *öz* olarak bu işlerin bir kısmının genel kurulun yetkisine girebileceği hususunun göz ardı edilebileceğine dair bkz. Harun Keskin, Anonim Şirket Genel Kurulu İle Yönetim Kurulu Arasındaki İlişkinin Tarihsel Süreçte Geçirdiği Değişim Ve Organların Yetkilerine Genel Bir Bakış, **BATİDER**, C. XXXIV, S. 3, s. 268-269.

edilir (TK m. 365). Bir taraftan hukuki işlemler ve diğer bütün fiilleriyle şirketi borç altına sokması ve hak sahibi yapması diğer taraftan şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesi için gerekli her türlü işlem ve eylemi yapmaya yetkili olması nedeniyle, yönetim kurulu ayrı bir önem taşır. Bu önem kendisini sorumluluk hukukunda da gösterir². Arzu edilen, şirketin kazanç sağlamasıdır. Ne var ki işler her zaman istenildiği gibi gitmez. Şirketin zarar etmesi ve giderek iflâsı söz konusu olabilir. Bu olumsuz tablonun ortaya çıkmasında yönetim kurulu üyelerinin hatalı veya isabetsiz kararlarının etkisi büyüktür. Üyelerin o veya bu sebeple şirketi zarara uğratmaları hâlinde hukuki sorumlulukları gündeme gelir. Anonim ortaklıklar vasıtasıyla toplanan sermayenin büyüklüğü göz önünde bulundurulduğunda sorumluluğun ciddiyeti daha iyi anlaşılacaktır. Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna etki eden hâllerden ibra, sulh ve zamanaşımı kurumlarının önemi işte burada ortaya çıkar. Çalışma konumuzu teşkil eden bu üç müessese, yönetim kurulu üyelerinin ortaklığa karşı olan sorumluluklarını -belli ölçüde- sona erdirir.

Yönetim kurulu üyeleri ile şirket arasında gerçekleşen hesaplaşmanın bir sonucu olarak meydana gelen ibra kararı, genel kurulun bilgisine sunulan işlem ve eylemlerin ortaklık malvarlığında yol açtığı zararların mahkemeler aracılığıyla talep edilmesine engel olur. İbra kararının hukuki etkisi, dava hakkını sona erdirmek şeklinde tecelli eder. Bu etki, ortaklığa, ibra lehine oy kullanan pay sahiplerine ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerine karşı geçerlidir. Buna karşılık diğer pay sahiplerinin şirketin zararlarını dava ve takip yetkileri devam eder. Fakat bu yetkiye önemli bir süre sınırı getirilmiştir. Öyle ki şirket nezdinde meydana gelen zararların tazminini talep etmek isteyen pay sahipleri, bu davayı ibra tarihinden itibaren altı ay içinde açmalıdır (TK m. 558/2).

Çalışmamıza temel teşkil etmesi açısından TK'da ibranın geçtiği düzenlemelerin bu başlık altında tanıtılması yararlı olacaktır.

² Tuğrul Ansay, “Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti”, **AÜHFD**, S. 3-4, 1968, s. 267.

TK'nın ibraya ilişkin düzenlemelerine bakıldığında, ilk olarak yönetim kurulu üyelerinin ibraları hakkında karar verilmesinin, genel kurulun devredilemez görev ve yetkileri arasında zikredildiği görülür (TK m. 408/2-b, BTY m. 30/1-b).

İbradan söz edilen ikinci düzenleme, olağan genel kurul toplantılarında görüşülecek konularının asgari içeriğinin tespit edildiği ve yönetim kurulu üyelerinin ibralarının da bunlar arasında sayıldığı TK m. 409/1 (BTY m. 13/1-d)'dir.

Üçüncüsü, ibra varsayımının düzenlendiği ve esas itibarıyla eTK m. 380'in tekrarı niteliğinde olan³ TK m. 424'tür. Bu düzenleme nedeniyle bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararı, kararda aksine açıklık bulunmadığı takdirde yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve denetçilerin ibrası sonucunu doğurur. Bununla birlikte bilançoda bazı hususlar hiç veya gereği gibi belirtilmemişse veya bilanço şirketin gerçek durumunun görülmesine engel olacak bazı hususları içeriyorsa ve bu hususta bilinçli hareket edilmişse onama ibra etkisini doğurmaz.

İbraya ilişkin dördüncü düzenleme, yönetim kurulu üyeleriyle yönetimde görevli imza yetkisini haiz kişilerin, yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmelerine ilişkin kararlarda kendilerine ait paylardan doğan oy haklarının kullanımını yasaklayan TK m. 436/2'dir (BTY m. 19/4)⁴.

Beşincisi, oyda imtiyazın kullanılamayacağı genel kurul kararları arasında ibranın da sayıldığı TK m. 479/3-c'dir (BTY m. 19/2-b)⁵.

Altıncısı, yeni bir hüküm olan ve “1. *İbranın etkisi*” kenar başlığını taşıyan TK m. 558'dir. İki fıkradan meydana gelen düzenlemenin ilk fıkrasında, genel kurulun ibra hakkında verdiği kararın sonraki tarihli bir başka genel kurul kararıyla kaldırılamayacağı öngörülmüştür. Söz konusu fıkranın ikinci cümlesinde 445'inci madde hükmü saklı tutulmuştur.

³ Nitekim bu hususta bkz. TK m. 424/1'in gerekçesi (Arslan Kaya, **Gerekçeli Karşılaştırmalı – Notlu Türk Ticaret Kanunu**, İstanbul, Beta, 2016, s. 499).

⁴ Buraya kadar aktarılan ilk dört düzenleme, genel kurula dair hükümler arasında yer alır.

⁵ YürK m. 28/5 uyarınca, TK m. 479/3-c hükmü, TK yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl sonra uygulanacaktır.

Mehaz OR 758'in kaynaklık ettiği TK m. 558/2'ye göre ise Şirket genel kurulunun sorumluluktan ibraya ilişkin kararı, ibranın kapsadığı açıklanan maddi olaylara ilişkin olarak, Şirketin, ibraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin dava hakkını kaldırır. Yeni düzenlemede ayrıca, diğer pay sahiplerinin dava haklarının ibra tarihinden itibaren altı ay geçmesiyle düŐeceđi hükme bağlanmıştır.

Yedinci ve son düzenleme, “2. Kuruluş ve sermaye artırımında ibra” kenar başlıklı TK m. 559'dur. Bu düzenlemede sadece ibradan değil aynı zamanda sulhten de söz edilir. Hüküm Şirketin kuruluşundan ve sermaye artırımından doğan sorumluluğun Şirketin tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra yoluyla kaldırılmasını yasaklar, ayrıca geçerli bir sulh ve ibra kararından söz edebilmek için sermayenin onda birini, halka açık Şirketlerde yirmide birini temsil eden pay sahiplerinin sulh ve ibranın onaylanmasına karşı çıkmamasını Şart koşar.

Çalışmamızda sadece ibra ile sulh değil aynı zamanda zamanaşımı konusu da ele alınmıştır. Bu çerçevede sorumluluk davalarında uygulanacak zamanaşımı sürelerinin düzenlendiği TK m. 560 incelenmiŐtır. Ayrıca yönetim kurulu üyelerinin rekabet yasağına aykırı davranması hâlinde Şirketin sahip olduğu seçimlik haklardan birini kullanması için öngörülen üç aylık ve bir yıllık zamanaşımı süreleri de deđerlendirilmiŐtır (TK m. 396/3).

ÇalıŐmamız kapsamında ibra, sulh ve zamanaşımı kurumları detaylı bir tetkike tabi tutulmuştur. Yukarıda zikredilen Kanun maddeleri, *de lege lata* – *de lege feranda* kapsamlı ve sistematik bir Şekilde incelenmiŐtır. Tespit edilen eksikliklere ve aksaklıklara ilişkin çözüm  nerileri getirilmiŐtır. Tüm bunlar yapılırken ticaret hukukumuzda pek çok noktada kaynaklık eden mehaz Alman ve İsviçre düzenlemeleriyle karŐılaŐtırmalar yapılmış, giderek konu özelinde derinleşmeyi sağlamak ve yeni bakış açıları geliŐtirmek için hem yerli hem de yabancı öğretinin görüŐlerine yer verilmiŐtır. Yüksek Mahkemelerin kararlarının değerlendirilmesi de ihmal edilmemiŐtır.

Bu çerçevede özellikle zikretmek istediğimiz bazı hususlar vardır. İlk olarak ibra kararının başta hukuki niteliği olmak üzere, ibra edilmeme kararının iptali ile

hükmen ibra davaları, bugüne kadar yapılan çalışmalardan farklı bir düzlemde ele alınmıştır.

Şirket ile yönetim kurulu üyeleri arasındaki menfaatlerin dengeli bir şekilde dağılmasına imkân tanıyan mali ve idari ibra ayrımı ve bu ayrımın sağladığı faydalar tespit edilmiştir. Mali ve idari ibra ayrımı, özellikle ibra edilmeme kararının iptali ile hükmen ibra davalarında önemli görevler üstlenir.

BİRİNCİ BÖLÜM

İBRA KARARI

I. TERMİNOLOJİ SORUNU

Çalışma konumuzu oluşturan ve anonim şirket genel kurulunda alınan ibra kararının hukuki sonuçları, “IV - İbra” üst başlığı altında, “I. İbranın etkisi” kenar başlığını taşıyan TK’nın 558’inci maddesinde düzenlenmiştir.

Bu arada TBK’nın 132’nci maddesinde kenar başlığı yine “B. İbra” olan bir başka kanun maddesine daha yer verilmiş olması, hem TK’da hem de TBK’da aynı ibare ile hukuki zemine kavuşmuş olan kurumların benzer nitelik arz edip etmediği sorusunu akla getirir. Çalışma konumuzla ilgili sağlıklı bir değerlendirme yapabilmek için öncelikle söz konusu sorunun açıklığa kavuşturulması gerekir.

Arapça “bra” kökünden türeyen “ibra”, sözlükte “aklama, temize çıkarma” anlamlarına gelir⁶. Borçlar hukukunda en genel tanımıyla ibra, alacaklının alacağını almadığı hâlde borçlusunu borcundan kurtarmak maksadıyla yapılan sözleşmeyi ifade eder⁷.

İbranın anonim şirketlerde ise özel bir anlamı vardır. Buna göre anonim şirketin iradesi şeklinde tecelli eden ibra kararı, yönetim kurulu üyelerinin kusurlarıyla şirkete karşı verdikleri zararların mahkemeler aracılığıyla talep edilmeyeceği beyanını, aynı zamanda şirketin işletme politikasının onaylanmasını ihtiva eder.

⁶ Ferit Devellioğlu, **Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Yeniden Düzenlenmiş ve Genişletilmiş 23. Baskı, Ankara, Aydın Kitabevi Yayınları, 2006, s. 403.

⁷ Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 25. Baskı, Ankara, Yetkin Basımevi, 2020, N. 3995-3996; Şakir Berki, “Borçların Sukutu”, **AÜHFD**, C. XII, S. 1, 1955, s. 237; Feyzi Necmeddin Feyzioğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. 2, 2. Bası, İstanbul, Fakülte Matbaası, 1977, s. 424 vd.; Sulhi Tekinay, Sermet Akman, Haluk Burcuoğlu, Atilla Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku, Genel Hükümler**, 7. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1993, s. 985.

Detayları ileride açıklanacak olmakla beraber şimdilik şu kadarını ifade edelim ki, genel kurulun sorumluluktan ibraya ilişkin kararı tek taraflı bir hukuki işlemdir⁸. Bu yönüyle ibra kararı, TBK'daki ibra sözleşmesinden ayrılır.

Buraya kadar yapılan açıklamalar bize hem TBK'da hem de TK'da aynı ibare ile fakat farklı nitelik arz eden iki ayrı hukuk kurumunun düzenlenmiş olduğunu göstermeye yeter. Hâl böyle olunca ortaya bir terminoloji sorunu çıkmaktadır. Bu çalışmada dile getirilen meselenin telifi maksadına müsteniden çözüm önerileri getirilmiştir.

Türk anonim şirketler hukukuna birçok hususta kaynaklık eden İsviçre hukukuna bakıldığında, TK m. 558'in karşılığı olan OR 758'de ibra ibaresini "aklama, temize çıkarma, yükünü hafifletme" anlamlarına gelen "*Entlastung*" kelimesi karşılar. Ayrıca İsviçre öğretisinde "*Entlastung*" ifadesine eş anlamda olmak üzere, sıklıkla "*Décharge*" kelimesinin de kullanıldığı görülür⁹.

TBK m. 132'nin mehzazı OR 115'in kenar başlığı ise "sözleşme ile ortadan kaldırma" anlamına gelen "*Aufhebung durch Übereinkunft*" şeklindedir. İsviçre öğretisinde ibra sözleşmesini ifade etmek üzere ayrıca "*Erlass*", "*Erlassvertrag*" veya "*Schulderlass*" kelimeleri kullanılır.

İsviçre hukukunda, borçlar hukuku anlamında borcu sona erdiren hâl ile anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğunu sona erdiren kurum, farklı kelimelerle ifade edilmişken Türk hukukunda tek bir kavram (*ibra*)

⁸ Bkz. Birinci Bölüm, II, D.

⁹ Reno Piconi, **Der Entlastungsbeschluss (Décharge)**, Aarau, H.R. Sauerländer, 1945, s. 1 vd.; Peter Böckli, **Schweizer Aktienrecht**, 4. vollständig neu bearbeitete Auflage, Zurich, Schulthess Verlag, 2009, § 18 N. 450 vd.; Peter Forstmoser, Arthur Meier-Hayoz, Peter Nobel, **Schweizerisches Aktienrecht**, Bern, Stämpfli Verlag, 1996, § 22 N. 47 ve § 36 N. 128; Dieter Gericke, Stefan Waller, **Basler Kommentar Obligationenrecht II, Art. 530-964 OR**, Ed. Heinrich Honsell, Nedim Peter Vogt, Rolf Watter, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, Art. 758, N. 1 vd.; Christoph D. Studer, **Haftpflichtkommentar: Kommentar zu den schweizerischen Haftpflichtbestimmungen**, Ed. Willi Fischer, Thierry Luterbacher, Zürich/St. Gallen, Dike Verlag, 2016 Art. 758 OR N. 8 vd.; Peter R. Isler, Bertnard G. Schott, "Die Décharge – eine überflüssige Institution des Gesellschaftsrechts?", **Verantwortlichkeit im Unternehmenrecht V**, Ed. Rolf H. Weber, Peter R. Isler, Zürich/Basel/Genf, Schulthess, 2010, s. 197 vd.

kullanılmıştır. İsviçre hukukunda olduğu gibi Türk hukukunda da başka kavramlardan yararlanmak şüphesiz daha isabetli olurdu. Hatta 2011 yılında böyle bir fırsat ele geçmiş, ne yazık ki değerlendirilememiştir.

Esasen TK'da ve TBK'da ortaya çıkan terminoloji sorunu o veya bu sebeple belki (!) haklı görülebilir. Ne var ki aynı sorun TK'nın kendi içinde de söz konusudur. Bu bağlamda TK'nın çeşitli maddelerinde geçen “*ibra*” kelimesi, bazen yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğunu sona erdiren kurumu (TK m. 408/2-b, 409/1, 424, 436/2, 479/3-c, 558, 559, 616, 619), bazen borçlar hukuku anlamında borcu sona erdiren hâli (TK m. 601), bazen de ödemeyi (TK m. 709/1)¹⁰ ifade etmek üzere kullanılmıştır. Kanun koyucunun en azından TK'nın kendi içinde kavram birliğini sağlaması gerekirdi.

TK ve TBK'dan başka “*ibra*” ibaresi HUMK'ta da bulunurdu. Mülga HUMK'un 288'inci maddesinin ikinci fıkrasında “*borçtan kurtarma (ibra)*” deyimini yer alırdı. 12.01.2011'de kabul edilip 1 Ekim 2011'de yürürlüğe giren HMK'nın 200'üncü maddesinde sadece “*borçtan kurtarma*” ifadesine yer verilmiş, “*(ibra)*” kelimesi ise metinden çıkarılmıştır. Kanun koyucunun bu tercihi tartışılabilir. İlk olarak bir hususun netleştirilmesi icap eder. Gerek HUMK'ta gerek HMK'da kullanılan “*borçtan kurtarma*” ifadesiyle kastedilen, borçlar hukuku anlamında borcu sona erdiren bir kurum olan *ibra sözleşmesidir*. Bu tespitin ardından belirtelim ki HUMK'taki “*borçtan kurtarma (ibra)*” deyiminin bir anlamı vardı. Zira her ne kadar o dönem itibarıyla yürürlükte bulunan eBK'da “*ibra sözleşmesi*” düzenlenmemiş olsa da öğreti, sözleşme özgürlüğü ilkesinden hareketle *ibra sözleşmesinin* varlığını ve geçerliliğini kabul etmiş¹¹; bu arada *ibra*, anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin

¹⁰ Fırat Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 2. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 1997, s. 694 ve özellikle s. 815; Reha Poroy, Ünal Tekinalp, **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları**, Gözden Geçirilmiş 23. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2019, N. 303; Hayri Domaniç, **Kıymetli Evrak Hukuku**, İlâveli İkinci Baskı, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1975, s. 232; Fahiman Tekil, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 2. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1994, s. 139.

Öğretide Aytaç, eTK m. 621'de (TK m. 709/1) yer alan *ibra* ifadesinin borçlar hukukundaki anlamıyla kullanıldığını belirtir (Zühtü Aytaç, **Anonim Ortaklıklarda İbra**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1982, s. 9, dn. 12).

¹¹ Kemal Oğuzman, Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. I**, 16. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018, s. 542; Şakir Berki, “Borçların Sukutu”, **AÜHFD**, C. XII, S. 1, 1955, s. 237;

hukuki sorumluluğunu sona erdiren hâllerden biri olarak eTK m. 310'da yerini almıştı. Bir diğer deyişle tek bir kavram, iki farklı hukuk kurumunu temsil etmiştir. Nitekim HUMK'ta "*borçtan kurtarma (ibra)*" deyimine ayrıca ve açıkça yer verilmek suretiyle, borçlar hukuku anlamında borcu sona erdiren *ibra sözleşmesinin*, yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğunu sona erdiren *ibra* kurumundan ayırt edilmesi amaçlanmıştır.

Bu arada HMK kabul edilmeden bir gün önce yeni TBK kabul edilmiş ve borcu sona erdiren hâllerden biri olarak *ibra sözleşmesi* TBK'nın 132'nci maddesiyle kanuni zemine kavuşmuştur. Bu nedenle HMK m. 200'de tercih edilen "*borçtan kurtarma*" deyimini yerine pekâlâ "*ibra*" ifadesi kullanılabilirdi. Hatta kanuni ve teknik bir terim olması nedeniyle böyle bir tercih daha isabetli olurdu.

Netice itibarıyla söz konusu kurumlar, hukuki niteliklerindeki farklılıklar gözden kaçırılarak aynı ibareyle kavramlaştırılmış ve bu durum beraberinde bir terminoloji sorununa yol açmıştır. Kanımızca tıpkı İsviçre hukukunda olduğu gibi her bir kurum başka kavramlarla ifade edilmelidir. Bu kapsamda Mecelle hükümlerini bir kenara bırakmak gerekirse, *ibra* ifadesi Türk Borçlar Kanunu'na, 11.01.2011'de kabul edilen 6098 sayılı Kanun ile girmiştir. Oysa *ibra*, bundan yaklaşık 55 yıl önce 29.06.1956'da kabul edilen eTK m. 310'da ve onu takiben 6102 sayılı TK'da kanuni zeminde yerini almıştır. Nitekim önceki tarihli Kanun'la kavramlaşması nedeniyle, TK'da yer alan "*ibra*" ifadesine sadık kalınmalıdır. Kanımızca TBK'daki *ibra* yerine "*borçtan kurtarma sözleşmesi*" ibaresinin tercih edilmesi, dile getirilen terminoloji sorununa çözüm olacaktır.

Feyzioğlu, Borçlar Genel, C. 2, s. 424 vd.; Sulhi Tekinay, Sermet Akman, Haluk Burcuoğlu, Atilla Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku, Genel Hükümler**, 7. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1993, s. 985.

II. İBRA KARARININ HUKUKİ NİTELİĞİ

A. Genel Olarak

Esasında Türk öğretisinde ibranın hukuki niteliği hakkında geniş bir uzlaşının olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim bu uzlaş TK m. 558'in gerekçesine de yansımış, ibra kararının hukuki niteliğine ilişkin hâkim görüşün menfî borç ikrarı olduğu vurgulanmıştır¹². Yargı kararlarında da benzer sonuç görülür¹³.

Oysa ibra kararı menfî borç ikrarının aksine maddi hak üzerinde herhangi bir etkiye sahip değildir. Kusurlarıyla şirketi zarara uğratan yönetim kurulu üyelerinin şirkete karşı olan borcu, genel kurulun ibra kararına rağmen varlığını muhafaza eder. Bu nedenle Türk öğretisinde ibranın hukuki niteliğinin yeniden tartışılmaya açılması gerekir. Çalışmamızda ibranın hukuki niteliği TK m. 558/2'nin ibra kararına bağladığı hukuki sonuçlar ekseninde, bugüne kadar yapılan tartışmalardan ayrı bir zeminde incelenmiş ve öğretilerdeki hâkim görüşten farklı bir sonuca ulaşılmıştır.

İbranın hukuki niteliği konusunda derinleşmeyi sağlamak için ilk olarak Alman ve İsviçre öğretilerindeki görüşler ile yargı kararlarına yer verilmiştir. Devamında bu çerçevede ileri sürülen görüşler, ayrı başlıklar hâlinde detaylı bir şekilde aktarılmıştır. Tüm bunların ardından konuya ilişkin kanaat ve tespitlerimiz bağımsız bir başlık altında ve ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

B. Karşılaştırmalı Hukukta İbra Kararının Hukuki Niteliği

1. Alman Hukukunda

Alman hukukunda paylı ortaklıklarda ibra kararına ilişkin düzenleme, üç fıkradan oluşan ve “İbra” kenar başlığını taşıyan AktG § 120'de yer alır¹⁴. Söz konusu

¹² Bkz. TK m. 558/1'in gerekçesi (Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 641).

¹³ Örnek kabilinden bkz. 11. HD'nin 18.11.2016 tarih ve 2015-11856/9175 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 01.02.2023.

¹⁴ AktG § 120: “(1) Die Hauptversammlung beschließt alljährlich in den ersten acht Monaten des Geschäftsjahrs über die Entlastung der Mitglieder des Vorstands und über die Entlastung der Mitglieder des Aufsichtsrats. Über die Entlastung eines einzelnen Mitglieds ist gesondert abzustimmen, wenn die Hauptversammlung es beschließt oder eine Minderheit es verlangt,

hükümün birinci fıkrasına göre genel kurul, faaliyet döneminin sekizinci ayının sonuna kadar yönetim kurulu üyelerinin ve denetim kurulu üyelerinin ibrasına karar verir. Genel kurulun karar vermesi veya sermayenin onda birinin ya da bir milyon Euro'yu oluşturan azınlığın talep etmesi hâlinde ibra oylaması, her bir üye için yapılır.

İbra kararının etkisinin düzenlendiği ikinci fıkra göre, genel kurulun ibra kararı yönetim kurulu üyeleri ile denetim kurulu üyelerinin faaliyetlerinin onaylanmasıdır. İbra, tazminat taleplerinden feragati ihtiva etmez.

Nihayet ibra ile bilanço kârı arasındaki ilişkiye değinen üçüncü fıkra göre, ibra müzakeresi, bilanço kârının kullanımının müzakeresi ile birleştirilir.

Hem TK m. 558'de hem de OR 758'de ibra kararının dava hakkını kaldırdığı hüküm altına alınmışken, AktG § 120/2'de ibranın tazminat taleplerini sona erdirmediği açıkça ifade edilmiştir. Bu yönüyle Alman hukukunda ibra kararı Türk-İsviçre hukuklarından ayrılır.

Alman öğretisinde ibranın hukuki niteliği hakkında büyük bir uzlaşa bulunur. Hâkim görüş, anonim şirketler hukukunda ibranın, tazminat talebini sona erdirmediği

deren Anteile zusammen den zehnten Teil des Grundkapitals oder den anteiligen Betrag von einer Million Euro erreichen.

(2) Durch die Entlastung billigt die Hauptversammlung die Verwaltung der Gesellschaft durch die Mitglieder des Vorstands und des Aufsichtsrats. Die Entlastung enthält keinen Verzicht auf Ersatzansprüche.

(3) Die Verhandlung über die Entlastung soll mit der Verhandlung über die Verwendung des Bilanzgewinns verbunden werden."

yönündedir¹⁵. Yüksek Mahkeme kararları da bu minvaldedir¹⁶. Şüphesiz AktG § 120/2'nin açık hükmü, uzlaşının sağlanmasında etkili olmuştur. Alman hukukunda ibra kararının hukuki niteliği, yönetimin faaliyetlerinin onayından¹⁷ ve gelecekteki işlemlere yönelik güven beyanından ibarettir¹⁸. Ayrıca ibra, şirketler hukukuna özgü sui generis bir kurumdur¹⁹.

¹⁵ Volker Butzke, **Die Hauptversammlung der Aktiengesellschaft**, 5. Auflage, Stuttgart, Schäffer-Poeschel, 2011, N. I 2; Moritz Pöschke, Christian Vogel, **Arbeitshandbuch für die Hauptversammlung**, Ed. Johannes Semler, Rüdiger Volhard, Jochem Reichert, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2018, § 16 N. 3; Peter O. Mülbert, **Aktiengesetz: Großkommentar, B. 7/1, §§ 118-130**, Ed. Heribert Hirte, Peter O. Mülbert, Markus Roth, 5. neu bearbeitete Auflage, Berlin/Boston, de Gruyter, 2017, § 120 N. 47; Dirk Zetzsche, **Kölner Kommentar zum Aktiengesetz, Band 3, § 118-120a**, Ed. Wolfanger Zöllner, Ulrich Noack, 3. neubearbeitete und erweiterte Auflage, Hürth, Carl Heymanns Verlag, 2021, § 120 N. 21; Gerald Spindler, **Aktiengesetz Kommentar, Band 1, §§ 1-149**, Ed. Karsten Schmidt, Marcus Lutter, 4. neubearbeitete Auflage, Köln, Otto Schmidt Verlag, 2020, § 120 N. 31; Rüdiger Volhard, Dolf Weber, "Entlastung, wie oft?", **NZG**, S. 8, 2003, s. 351; Dietmar Kubis, **Münchener Kommentar zum Aktiengesetz: AktG, Band 3: §§ 118-178**, Ed. Wulf Goette, Mathias Habersack, Susanne Kalss, 5. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2022, § 120 N. 14.

¹⁶ OLG München **Aktiengesellschaft**, 2002, s. 294-295.

¹⁷ Jens Koch, **Beck'sche Kurz-Kommentare, Band 53: Aktiengesetz**, Ed. Uwe Hüffer, Jens Koch, 23. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2023, § 120 N. 2-4.

¹⁸ Pöschke, Vogel, **a.g.e.**, § 16 N. 3; Barbara Drinhausen, **Aktiengesetz: AktG**, Ed. Wolfgang Hölters, Markus Weber, 4. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2022, § 120 N. 8; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 120 N. 2; Mülbert, **a.g.e.**, § 120 N. 35; Zetzsche, **a.g.e.**, § 120 N. 21; Rolf Sethe, "Die aktienrechtliche Zulässigkeit der sogenannten Teilentlastung", **ZIP**, S. 31, 1996, s. 1322; Thomas Liebscher, **Beck'sche Kurz-Kommentare, Band 62: Gesellschaftsrecht**, Ed. Martin Henssler, Lutz Strohn, 5. Auflage, München, C.H. Beck, 2021, AktG § 120 N. 2; Klaus von der Linden, "Inhalts- und Verfahrensfehler von Entlastungsbeschlüssen", **ZIP**, S. 49, 2013, s. 2343; Volhard, Weber, **a.g.m.**, s. 351; Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 14; Schmeling Christian, **Die Entlastung von Mitgliedern geschäftsführender Organe im Recht der Kapitalgesellschaften**, Frankfurt am Main, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Wien, Peter Lang GmbH, 2004, s. 96; Bonefeld, **a.g.e.**, s. 59.

Bu doğrultudaki Yüksek Mahkeme kararları için bkz. OLG Frankfurt, **Aktiengesellschaft**, 2011, s. 36.

İbranın makbuz niteliğine işaret eden Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 14.

¹⁹ İbra kararının sui generis bir nitelik taşıdığını belirten diğer yazarlar için bkz. Drinhausen, **a.g.e.**, § 120 N. 8; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 120 N. 3; Spindler, K. Schmidt, Lutter, **AktG, C. 1**, § 120 N. 11; Liebscher, **a.g.e.**, AktG § 120 N. 2; Helmut Krennek, Jörg Pluta, **Nomos Kommentar: Aktienrecht und Kapitalmarkrecht**, Ed. Thomas Heidel, Baden-Baden, Nomos Verlagsgesellschaft, 2020, AktG § 120 N. 5-8; Volhard, Weber, **a.g.m.**, s. 351; Sebastian Herrler, **Aktiengesetz: AktG**, Ed. Hans Christoph Grigoleit, 2. Auflage, München, C.H. Beck, 2020, § 120 N. 3; Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 14; Butzke, **a.g.e.**, N. I 2; Mülbert, **a.g.e.**, § 120 N. 30; Spindler, K. Schmidt, Lutter, **AktG, C. 1**, § 120 N. 11; Volhard, Weber, **a.g.m.**, s. 351; Karsten Schmidt,

Şunu da söyleyelim ki Alman öğretisinde ibranın manevi/psikolojik yönüne dikkat çekilir²⁰. Bu bağlamda pay sahipleri ibra kararı vasıtasıyla yönetim kurulunun idaresinden memnun olup olmadıklarına ilişkin düzenli olarak geri bildirimde bulunurlar²¹. Ayrıca ibra müzakeresi vesilesiyle şirketin işletme politikası ile yönetim faaliyetlerine yönelik eleştiride bulunma imkânı doğar²². Hatta ibra kararında oyların psikolojik bir silah olarak kullanılmasına da işaret edilir²³.

2. İsviçre Hukukunda

TK m. 558/2'ye kaynaklık eden OR 758 düzenlemesi, “İbra kararının etkisi” kenar başlığını taşır²⁴. Hükmün birinci fıkrasına göre, genel kurulun ibra kararı sadece bilinen olaylar hakkında ve şirkete, ibraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerine karşı etkilidir.

İkinci fıkranın değişikliğe uğramadan önceki hâline göre, diğer pay sahiplerinin dava hakları, ibra kararından sonra altı ayın geçmesiyle sona erer. 2020

“Entlastung, Entlastungsrecht und Entlastungsklage des Geschäftsführers einer GmbH – Versuch einer Neuorientierung”, **ZGR**, 1978, s. 425; Hans Brox, “Probleme der Entlastung im Gesellschaftsrecht”, **Betriebs-Berater**, S. 32, 1960, s. 1226.

²⁰ Bu hususta bkz. Schmeling, **a.g.e.**, s. 20; Bonefeld, **a.g.e.**, s. 59; Stefan Nägele, Fred Nestel, “Entlastung des GmbH-Geschäftsführers und des AG-Vorstands – Chancen und Risiken in der Praxis”, **Betriebs-Berater**, S. 25, 2000, s. 1254. Sethe, AktG § 120'de düzenlenen ibranın, yatırımcılar, yönetim kurulu üyeleri ve kamu için yalnızca bir sinyal işlevi gördüğünü; etkilerinin ise hukuki değil, psikolojik olduğunu ifade eder (Sethe, **a.g.m.**, s. 1321).

²¹ Jochen Hoffmann, **Beck-online. Grosskommentar zum Aktienrecht, Band 1, §§ 1-132 AktG**, Ed. Gerald Spindler, Eberhard Stliz, 5. Auflage, München, C.H. Beck, 2022, § 120 N. 2; aynı yönde bkz. Jochen Hoffmann, **Kommentar zum Aktiengesetz, Band 1, §§ 1-149**, Ed. Gerald Spindler, Eberhard Stliz, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2019, § 120 N. 1.

²² Hoffman, **AktG, C. 1**, § 120 N. 1.

²³ Hoffman, **AktG, C. 1**, § 120 N. 1; Kurt Kiethe, “Anfechtbarer Beschluss über die Entlastung des Aufsichtsrats der AG durch unzureichende Berichterschätzung”, **NZG**, S. 23, 2006, s. 888.

²⁴ OR 758: “(1) Der Entlastungsbeschluss der Generalversammlung wirkt nur für bekanntgegebene Tatsachen und nur gegenüber der Gesellschaft sowie gegenüber den Aktionären, die dem Beschluss zugestimmt oder die Aktien seither in Kenntnis des Beschlusses erworben haben.

(2) Das Klagerecht der übrigen Aktionäre erlischt zwölf Monate nach dem Entlastungsbeschluss. Die Frist steht während des Verfahrens auf Anordnung einer Sonderuntersuchung und während deren Durchführung still.”

revizyonu kapsamında yapılan değişiklikle birlikte altı aylık süre oniki aya çıkarılmış, üstelik özel denetim yapılan hâllerde oniki aylık sürenin işlemeyeceği hükme eklenmiştir.

Türk doktrininde olduğu gibi İsviçre öğretisinde de ibra kararının hukuki niteliği hakkında fikir birliği bulunmaz. TK m. 558'e mehz teşkil etmesi nedeniyle ibra kararının hukuki niteliğine dair İsviçre öğretisindeki görüşlere daha yakından bakılmalıdır.

Öğretide yer alan bir görüşe göre ibra, def'i niteliğindedir. Hemen belirtelim ki bu görüşün temsilcileri, def'inin hukuki sonuçları hakkında fikir birliğine sahip değildir. Yazarlardan bir kısmına göre ibra, şirketin dava hakkını sona erdiren bir def'i niteliğine sahipken²⁵; diğer bir kısmına göre, şirketin dava hakkını sona erdirmez²⁶.

Öğretideki bir başka görüşe göre ibra kararı, sorumluluk davası açmaktan feragat niteliği taşır, dolayısıyla şirketin dava hakkını sona erdirir²⁷.

²⁵ Bu görüşün temsilcilerinden *Böckli*'ye göre ibra, sadece şirkete ve ibraya olumlu oy veren pay sahiplerine karşı etkili olan *nispi bir def'idir* (Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 452a).

İbranın taraflar arasında etki gösteren bir def'i niteliği arz ettiği yönünde bkz. Peter v. Kunz, **Rechtsnatur und Einredenordnung der aktienrechtlichen Verantwortlichkeitsklage**, Bern, Stämpfli&Cie, 1993, s. 153.

İbranın şirketin dava hakkını sona erdiren bir def'i niteliğinde olduğu hususunda bkz. Hans Caspar von der Crone, Antonio Carbonara, Silvia Hunziker, **Aktienrechtliche Verantwortlichkeit und Geschäftsführung**, Basel, Helbing & Lichtenhahn, 2006, s. 69; Roland Müller, Lorenz Lipp, Adrian Plüss, **Der Verwaltungsrat - Band I, Ein Handbuch für Theorie und Praxis**, 5. Auflage, Zürich-Basel-Genf, Schluthess Verlag, 2021, N. 4.66 ve N. 6.58;

²⁶ *Bärtschi* de ibra kararının şirkete karşı ileri sürülebilen bir *def'i* teşkil ettiğini ifade eder. Fakat yazara göre bu def'inin konusu, şirketin dava takip yetkisinin sona ermesidir. Buna göre ibra kararı şirketin dava hakkını sona erdirmez fakat talep sonucunun elde edilmesini engeller (Harald Bärtschi, **Verantwortlichkeit im Aktienrecht**, Zürich, Schulthess Verlag, 2001, s. 322).

²⁷ Piconi, **a.g.e.**, s. 8-15; Lukas Metzler, Markus Schmuki, "Voraussetzungen und Folgen der Déchargeerteilung der Generalversammlung an den Verwaltungsrat einer Aktiengesellschaft", **AJP**, 2001, s. 945; Isler, Schott, **a.g.m.**, s. 199; Studer, **a.g.e.**, OR 758 N. 1; Georg Krneta, **Praxiskommentar Verwaltungsrat**, 2. Auflage, Stämpfli Verlag, Bern 2005, N. 2131; Andreas Bohrer, Angela Kummer, **Zürcher Kommentar: Die Aktiengesellschaft, Rechte und Pflichten der Aktionäre, Art. 660 - 697m OR**, Ed. Lukas Handschin, Peter Jung, 2. völlig neu bearbeitete Auflage, Zürich/Basel/Genf, Schulthess Verlag, 2021, Art. 695 OR, N. 14. Son

Üçüncü görüşe göre, ibra kararı menfi borç ikrarı niteliğindedir²⁸. Yüksek Mahkeme kararları da ibranın menfi borç ikrarı niteliğinde olduğu yönündedir²⁹. Bununla birlikte Federal Mahkeme'nin bazı kararlarında ibranın “*alacak hakkından feragat*” niteliği taşıdığı ifade edilmiştir³⁰.

anılan yazarlar, ibranın yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluktan kurtarma amacına da işaret ederler.

Feragat nitelmesi yapmaksızın ibra kararının şirketin dava hakkını sona erdirdiği yönünde bkz. Peter Forstmoser, **Die Aktienrechtliche Verantwortlichkeit: die Haftung der mit der Verwaltung, Geschäftsführung, Kontrolle und Liquidation einer AG betrauten Personen**, 2. neubearbeitete und stark erweiterte Auflage, Zürich, Schulthess Polygraphischer Verlag, 1987, N. 462; Hans Caspar von der Crone, **Aktienrecht**, 2. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2020, § 17 N. 962.

İbra kararının, yönetim kurulu üyelerine karşı herhangi bir dava açılmayacağını beyanı olduğu hususunda bkz. Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 22 N. 48; Marlen Eisenring, **OFK - Orell Füssli Kommentar: OR Kommentar Schweizerisches Obligationenrecht**, Ed. Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz, Roland Fankhauser, 3. Auflage, Zürich, Orell Füssli Verlag AG, 2016, Art. 698 OR, N. 8.

²⁸ Jörg Meier-Wehrli, **Die Verantwortlichkeit der Verwaltung einer Aktiengesellschaft bzw. einer Bank gemäss Art. 754 ff. OR/41 ff. BkG.**, Zürich, Schulthess Verlag, 1968, s. 116. Yazar, genel kurulun ibra kararının ne ibra sözleşmesi ne de feragat niteliğinde olduğunu belirtir. Zira her iki kurum da taraflar arasında belirli olan alacak taleplerini sona erdirir. Oysa şirketler hukukunda ibra kararı ile, henüz varlığı kesin veya belli olmayan bir tazminat talebinden vazgeçildiği beyan edilir.

İbra kararının menfi borç ikrarı niteliğinde olduğu yönünde görüş belirten yazarlar için bkz. Hans Biggel, **Die Verantwortlichkeit des Verwaltungsrates**, Zürich, Ernst Lang, 1940, s. 72; Gericke, Waller, **a.g.e.**, Art. 758 N. 2; Brigitte Tanner, **Zürcher Kommentar: Die Aktiengesellschaft, Generalversammlung und Verwaltungsrat. Mängel in der Organisation, Art. 698-726 und 731b OR**, 3. Auflage, Zürich/Basel/Genf, Schulthess Juristische Medien AG, 2018, Art. 698 N. 8 ve 129; Kunz, **Rechtsnatur und Einredenordnung der aktienrechtlichen Verantwortlichkeitsklage**, s. 153; Rolf Watter, Dieter Dubs, “Der Déchargebeschluss”, **Aktuelle Juristische Praxis**, S. 8, 2001, s. 908; David Grieder, **Die Rechtsnatur der aktienrechtlichen Verantwortlichkeitsklage**, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2019, § 3 N. 81; Luca Dalla Torre, **Präjudizienbuch OR, Die Rechtsprechung des Bundesgerichts, 1875-2015**, Ed. Peter Gauch, Viktor Aepli, Hubert Stöckli, 9. Auflage, Zürich-Basel-Genf, Schulthess Juristische Medien, 2016, Art. 758 OR, N. 1.

²⁹ BGE 51 II 70; BGE 118 II 498.

³⁰ Her ne kadar İsviçre Federal Mahkemesi kararlarında ağırlıklı olarak, ibranın hukuki niteliğinin menfi borç ikrarı şeklinde olduğu ifade edilmişse de bazı kararlarda, “*alacak hakkından feragat*” nitelendirmesi dikkat çekicidir. Nitekim ibranın hukuki niteliğinin alacak hakkından feragat olduğu yönündeki kararlar için bkz. BGE 128 III 144; BGE 95 II 327.

İsviçre öğretisinde ibra kararının ispat yükünü tersine çeviren bir işlem olduğu da dile getirilir³¹.

Öğretinin bir kısmı ibra kararının etkisinin düzenlendiği OR 758'in maddi hukuktan ziyade usul hukukuna ilişkin bir hüküm olduğunu³², hatta ibra kararının yönetim kurulu üyelerinden talep edilecek zarar kalemlerinin maddi içeriğine herhangi bir etkisinin bulunmadığını³³, diğer bir kısmı ise ibranın sadece usul hukukuna ilişkin olmadığını aynı zamanda maddi hukuk açısından da etki doğurduğunu, giderek ibranın *pactum de non petendo* (alacağı talep etmeme taahhüdü) niteliği arz ettiğini savunur³⁴.

Nihayet, ibra kararının sadece hukuki etkiyi haiz olmadığı aynı zamanda manevi/psikolojik bir yönünün de bulunduğu ifade edilir. Bu bağlamda yazarların bir kısmı yönetim faaliyetlerinin onayına işaret eder³⁵ bir kısmı da güven unsuruna vurgu

³¹ Bockli, **Aktienrecht**, § 18 N. 134; Gericke, Waller, **a.g.e.**, Art. 754 N. 40; Luterbacher, **a.g.e.**, OR 754 N. 77.

³² Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 908. Yazarlar aynı eserin bir sonraki sayfasında ayrıca, ibranın tek taraflı bir hukuki işlem olduğunu ifade ederler.

³³ Anton K. Schnyder, Lukas Bopp, "Aktienrechtliche Verantwortlichkeit im Konkurs: noch einmal zum Verhältnis von Art. 757 OR und Art. 260 SchKG", **Neuere Tendenzen im Gesellschaftsrecht: Festschrift für Peter Forstmoser zum 60. Geburtstag**, Ed. Hans Caspar von der Crone vd., Schulthess Juristische Medien, Zürich, 2003, s. 506.

³⁴ Daniel Jenny, **Abwehrmöglichkeiten von Verwaltungsratsmitgliedern in Verantwortlichkeitsprozessen**, Zürich/St. Gallen, Dike Verlag, 2012, N. 286.

³⁵ Meier-Wehrli, **a.g.e.**, s. 117. Yazara göre her ne kadar ibranın manevi/psikolojik yönü göz ardı edilemese de bu husus, ibra kararının hukuki niteliğini açıklamakta belirleyici olmaz.

İbra kararının, pay sahiplerinin yöneticilere karşı memnuniyetlerini ifade etmelerinin bir aracı olduğu hakkında Isler, Schott, **a.g.m.**, s. 199.

İbra kararının yönetim faaliyetlerinin onayını içerdiği hususunda Kunz, **Verantwortlichkeitsklage**, s. 153.

Bockli, ibranın hukuki niteliğinin yanı sıra psikolojik bir içeriğe de sahip olduğuna vurgu yapmakla birlikte, ibra kararının yönetimin geçmiş dönemdeki faaliyetlerinin onayı niteliğinde olduğu görüşüne katılmaz (Bockli, **a.g.e.**, § 18 N. 452a).

yapar³⁶. Diğer bir kısmı ise ibra kararının her iki unsuru da bünyesinde barındırdığını savunur³⁷.

Öğretideki yazarlardan bazıları ise ibra kararının hukuki niteliği hakkında görüş belirtmekten kaçınmıştır³⁸.

³⁶ Studer, **a.g.e.**, OR 758 N. 1. Yazar, ibranın güven unsuruna vurgu yapar. Buna göre ibraya olumlu oy veren pay sahipleri, yönetim kurulu üyelerine güven duyduklarını teyit ederken; ibraya ret oyu veren pay sahiplerinin yönetim kurulu üyelerine karşı güvenlerini kaybettiği anlaşılır.

³⁷ Picenoni, **a.g.e.**, s. 8-15.

³⁸ Hans Jakob Zellweger, **Haftungsbeschränkung und Solidarhaftung im Verantwortlichkeitsrecht der AG**, Bern, Stämpfli & Cie, 1972, s. 84; Peter Schenk, **Die Verantwortlichkeit in der Aktiengesellschaft**, 3. Auflage, Zürich, Management Assistant Verlag, 1974, s. 21.

C. İbra Kararının Hukuki Niteliğine Dair İleri Sürülen Görüşler

1. Menfi Borç İkrarı

Gerek Türk³⁹ gerek İsviçre hukukunda⁴⁰ yazarların büyük çoğunluğu ibranın hukuki niteliğinin menfi borç ikrarı olduğunu savunur. Yüksek Mahkeme kararları da bu doğrultudadır⁴¹.

39

Halil Arslanlı **Anonim Şirketler, C. II-III: Anonim Şirketlerin Organizasyonu ve Tahviller**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1960, s. 196; Tuğrul Ansay, “Anonim Şirketlerin Ehliyeti, İdare Meclisinin İbrası, İdare Meclisi Aleyhine Sorumluluk Davası ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararları”, **BATİDER**, C. III, 1966, s. 422; Tuğrul Ansay, **Anonim Şirketler Hukuku**, 6. Bası, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 1982, s. 144; İrfan Baştuğ, **Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri**, İzmir, İstiklal Matbaası, 1974, s. 382; Ünal Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, Değişiklikler ve İkincil Düzenlemelerle Güncelleştirilmiş 5. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2020, N. 16-141 ve 142; Ersin Çamoğlu (Reha Poroy, Ünal Tekinalp), **Ortaklıklar Hukuku, C. I**, 14. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2019, N. 613; Fahiman Tekil, **Anonim Şirketler Hukuku**, 2. Bası, Alkım Yayınları, 1998, s. 226; İsmet Sungurbey, “Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu ya da Tasfiye Memurlarının İbrasının Hukuki Niteliği, Kapsam ve Etkisi Üzerine”, **Medeni Hukuk Sorunları**, C. II, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1974, s. 164; Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 117; İlhan E. Postacıoğlu, “Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukukî Mesuliyeti ile İlgili Bazı Meseleler”, **Makaleler ve Karar İncelemeleri**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2011, s. 995 vd.; Turhan Atan, **Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1968, s. 60; Erdoğan Moroğlu, “Anonim Ortaklıkta Yönetim ve Denetim Kurulu Üyelerinin İbralarının Zamanı, Kapsamı ve Geri Alınması”, **BATİDER**, C. XXI, S. 2, 2001, s. 5; Ersin Çamoğlu, “Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrasının Sorumluluk Davalarına Etkisi”, **İÜHF**, C. XXXVI, S. 1-4, 1971, s. 329; Ersin Çamoğlu, **Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, 3. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010, s. 225; Aytaç, **İbra**, s. 16; Mehmet Helvacı, **Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, 2. Bası, İstanbul, Beta, 2001, s. 136; Hasan Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Şerhi, C. 4**, 4. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2022, § 63 N. 103; Mehmet Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku**, 15. Bası, İstanbul, Beta, 2021, s. 392; İsmail Kırca, “İbra Kararının Geri Alınması ve Bankacılık Kanunu’nun 133. Maddesi Uyarınca Açılacak Sorumluluk Davalarında İbranın İptali ve Zamanaşımı”, **BATİDER**, C. XXIII, S. 3, 2006, s. 34; Necla Akdağ Güney, “Banka Yönetim Kurulu Üyesinin İbra Edilmiş Olmasının Bankacılık Kanununa İstinaden Açılan Şahsi İflas Davasına Etkisi”, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. IV, S. 1, 2007, s. 51; Oruç Hami Şener, **Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı**, Gözden Geçirilmiş 5. Bası, Ankara, Seçkin, 2022, s. 431; Sıtkı Anlam Altay, **Anonim Ortaklıkta Yönetim Yetkilerinin Devrinin Sorumluluğa Etkisi**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2011, s. 345; Fatih Bilgili, Ertan Demirkapı, **Şirketler Hukuku**, 9. Baskı, Bursa, Dora Yayınları, 2013, s. 602; Emin Cem Kahyaoğlu, “Anonim Ortaklıkta İbra Kararının Geri Alınması”, **Prof. Dr. Ersin Çamoğlu’na Armağan**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s. 83; Necla Akdağ Güney, **Anonim Şirket Yönetim Kurulu**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016, s. 415; Aydın Çelik, **Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrası**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2007, s. 101; Mustafa Aksu, “Türk Borçlar Kanununun Getirdiği Yeniliklerden İbra”, **Yaşar Üniversitesi E-Dergisi**, C. 8, 2013 s. 97-130. s. 115; Fatih Aydemir,

Diğer taraftan her iki hukuk sisteminde de menfi borç ikrarının kanuni zemine kavuşmamış olması, beraberinde birtakım tartışmaları getirmiştir. Bir görüşe göre menfi borç ikrarı, tek taraflı bir hukuki işlemken⁴²; diğer görüşe göre sözleşme niteliğindedir⁴³. Alman hukukunda ise BGB § 397/2’de kanuni zeminde yer bulan menfi borç ikrarının sözleşme niteliğine vurgu yapılmıştır. BGB § 397/2’ye göre, alacaklının borçlu ile borç ilişkisinin olmadığını ikrar ettiği bir sözleşmeyi meydana getirmesi hâlinde borç ilişkisi sona erer.

“Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrasının Hukuki Sonuçları”, **İÜHFM, İlhan Özay’a Armağan Özel Sayısı**, C. LXIX, S. 1-2, 2011, s. 1081; Fahrettin Önder, Halis Karademir, “İbra Kararında Oy Hakkından Yoksunluk”, **Ömer Halis Demir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. X, S. 4, 2017, s. 175; Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar, Mehmet Özdamar, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2020, s. 447; Salih Canöz, “Anonim Şirketlerde İbra Kararının Kapsamı ve Şartları”, **The Journal of International Scientific Researches**, C. 5, S. 3, 2020, s. 330-331; Salih Canöz, **Anonim Şirketlerde İbra**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2021, s. 38-39; Raziye Aksu Özkan, **Finansal Tabloların Tutulması ve Hukuksal Sonuçları**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2019, s. 409; Murat Can Pehlivanoglu, “Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulunun Mali ve İdari Yönden İbrasının Ayırıştırılması”, **Necmettin Erbakan Üniversitesi Uluslararası Hukuk Kongresi Bildiri Tam Metin Kitabı**, Ed. Nuran Koyuncu, Konya, Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları, 2021, s. 475; Muhammet Özekes, Vural Seven, Nedim Meriç, **Sermaye Şirketlerinde Sorumluluk Davası (TTK m. 549 vd.)**, **Ticaret Hukuku ve Usûl Hukuku Kapsamında**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021, s. 58; Ali Eskiocak, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Şahsi Sorumluluğuna İlişkin Davalarda Maddi Hukukun Usul Hukukuyla Etkileşimi**, Ankara, Seçkin, 2022, s. 319; Tülay Gökdemir Tamer, **Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Oy Hakkının Kapsamı ve Etkisi**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2022, s. 304.

⁴⁰ Meier-Wehrli, **a.g.e.**, s. 116; Biggel, **a.g.e.**, s. 72; Gericke, Waller, **a.g.e.**, Art. 758 N. 2; Tanner, **ZK-AktG**, Art. 698 N. 8 ve 129; Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 908; Grieder, **a.g.e.**, § 3 N. 81; Kunz, **Verantwortlichkeitsklage**, s. 153.

⁴¹ HGK’nın 14.10.2021 tarih ve 586/1229 sayılı; 13.12.2018 tarih ve 2017-105/1936 sayılı; 11. HD’nin 22.10.2020 tarih ve 2019-1366/4391 sayılı; 08.05.2013 tarih ve 2012-10126/9344 sayılı; 13.7.2009 tarih ve 4663/8646 sayılı; 23. HD’nin 8.5.2018 tarih ve 2016-12/2972 sayılı; 12.4.2018 tarih ve 2017-795/2763 sayılı kararları (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 5.11.2023; BGE 51 II 70; BGE 118 II 498.

⁴² Ulusoy, **a.g.m.**, s. 259.

⁴³ M. Alper Gümüş, **Türk-İsviçre Borçlar Hukukunda İbra Sözleşmesi**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015, s. 52; Aksu, **a.g.m.**, s. 113; Çelik, **İbra**, s. 44; Nuri Turanboy, **İbra Sözleşmesi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 1998, s. 50-51; Arslanlı, **Anonim Şirketler, C. II-III**, s. 195; Canöz, **İbra**, s. 32. Gümüş, menfi borç ikrarının, ibra sözleşmesine ilişkin hükümlere tabi olduğunu dile getirir (Gümüş, **a.g.e.**, s. 53).

Hukuki niteliğine ilişkin yaşanan tartışmalara rağmen öğretide menfi borç ikrarının hüküm ve sonuçları hakkında büyük bir uzlaşa bulunur. Bu bağlamda menfi borç ikrarı, borç ilişkisini sona erdirir⁴⁴.

Menfi borç ikrarı, miktarı veya varlığı belirsiz ya da tartışmalı olan alacakları konu alır⁴⁵. Bu yönüyle menfi borç ikrarı ibra sözleşmesinden ayrılır⁴⁶. Zira ibra sözleşmesinin konusunu, varlığı kesin olarak bilinen ve taraflarca kabul edilen bir borç ilişkisi oluşturur^{47, 48}. Her iki kurumun kapsamına tek bir borç ilişkisi girebileceği gibi birden fazla borç ilişkisi de girebilir⁴⁹.

Borcu veya borç ilişkisini ileriye etkili olarak sona erdirdiğinden, menfi borç ikrarı tasarruf işlemi niteliğindedir⁵⁰. Sebep göstermek gerekmemekle beraber, gösterilen sebebin geçersizliği menfi borç ikrarının da geçersizliğine yol açar. Keza irade sakatlığına ilişkin hükümler menfi borç ikrarı hakkında da uygulanır.

İbranın hukuki niteliğine dair değerlendirmelerinde menfi borç ikrarı görüşüne üstünlük tanıyan yazarlardan *Aytaç*, bu görüşün iki yönden eleştiriye açık olduğunu dile getirir⁵¹. Bunlardan ilki, ibra edilenlerin kusursuz yönetimleri nedeniyle şirkete karşı herhangi bir sorumluluklarının ve dolayısıyla borçlarının bulunmaması hâlinde

⁴⁴ Bu hususta birçoğu yerine bkz. Gümüş, **a.g.e.**, s. 52.

⁴⁵ İsmet Sungurbey, **Borç İkrarı**, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1957, s. 110; Kenan Tunçomağ, **Türk Borçlar Hukuku: Genel Hükümler, C. 1**, 6. Bası, İstanbul, Sermet Matbaası, 1976, s. 1177; Feyzioğlu, **Borçlar Genel, C. 2**, s. 427; Atan, **a.g.e.**, s. 59; Turanboy, **a.g.e.**, s. 51; Gümüş, **a.g.e.**, s. 53.

⁴⁶ Michaela Eichenberger, **OFK - Orell Füssli Kommentar: OR Kommentar Schweizerisches Obligationenrecht**, Ed. Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz, Roland Fankhauser, 3. Auflage, Zürich, Orell Füssli Verlag AG, 2016, OR 115 N. 6; Tunçomağ, **Borçlar Genel**, s. 1177.

⁴⁷ Turanboy, **a.g.e.**, s. 51-52; Aksu, **a.g.m.**, s. 114; Gümüş, **a.g.e.**, s. 53.

⁴⁸ *Von Tuhr*, menfi borç ikrarının şarta bağlı bir ibra sözleşmesi olduğunu dile getirir (Andreas von Tuhr, **Borçlar Hukukunun Umumi Kısım, Cilt 1-2**, Çeviren: Cevat Edege, Ankara, Yargıtay Yayınları No: 15, 1983, s. 652).

⁴⁹ Turanboy, **a.g.e.**, s. 52; Ulusoy, **a.g.m.**, s. 260.

⁵⁰ Turanboy, **a.g.e.**, s. 52; Gümüş, **a.g.e.**, s. 53.

⁵¹ Bkz. Aytaç, **İbra**, s. 33.

ibranın menfi borç ikrarı niteliğini taşıması mümkün olmayacak, tespit işleminden öte bir değer taşımayacaktır. İkincisi ise, ilgililerin sorumluluklarının kesin olarak var olması, yani şirketin tazminat talep hakkının kesin olarak bilinmesi hâlinde ibra kararı menfi borç ikrarından ziyade ibra özelliği gösterecektir. Çünkü menfi borç ikrarı, miktarı veya varlığı belirsiz ya da tartışmalı alacakları konu alır⁵². Yazar, bu duruma rastlama ihtimalinin çok ender olacağından, bu hususun ibra kararının menfi borç ikrarı niteliğini değiştirici bir etkisinin bulunmadığını savunur. Ayrıca tüm pay sahiplerinin ittifakla aldıkları ibra kararının, feragat niteliğinde olacağını da dile getirir⁵³. Aytaç giderek, her bir olayın özelliğine göre değerlendirme yapılması gerektiğini ifade eder⁵⁴. Bir başka deyişle yazar, somut olayın bünyesinde barındırdığı özelliklere göre her bir ibranın farklı niteliklere sahip olabileceğini savunur. Keza ilerleyen sayfalarda, ibranın bazen bir tespit işlemi bazen menfi borç ikrarı bazen de feragat şeklinde görülebileceğini belirtir⁵⁵.

Ulusoy, Aytaç'ın menfi borç ikrarına ilişkin dile getirdiği eleştirilere katıldığını belirtir ve devamında menfi borç ikrarına yönelik bir eleştiri daha ekler. Yazar genel kurulun ibra kararının yöneticilerin tazminat borçlarını, borçlar hukukunda olduğu gibi kesin bir şekilde sona erdirmediğini ifade eder. Genel kurul ibra kararı vasıtasıyla şirket tüzel kişiliğinin doğrudan zarar gören sıfatıyla tazminat davası açmayacağını "ikrar" ettiğini, oysa yöneticilerin tazminat borçlarının devam ettiğini, yansıma zarar gören sıfatıyla pay sahipleriyle alacaklıların tazminat davası açabildiklerini belirtir. Hâlbuki menfi borç ikrarında alacaklı borçlusuna herhangi bir borcunun kalmadığını beyan eder. Eğer ibra kararı menfi borç ikrarı niteliğinde olduğu gibi yöneticilerin şirkete olan tazminat borçlarını sona erdirseydi, pay sahipleriyle alacaklıların yöneticilere karşı yansıma zararlar nedeniyle dava açamamaları gerekirdi⁵⁶.

⁵² Nitekim borcun varlığının kesin olarak bilindiği hâllerde menfi borç ikrarından söz edilemeyeceği yönünde pek çokları yerine bkz. Aksu, **a.g.m.**, s. 114.

⁵³ Aytaç, **İbra**, s. 49.

⁵⁴ Aytaç, **İbra**, s. 18.

⁵⁵ Sırasıyla bkz. Aytaç, **İbra**, s. 33 ve 49.

⁵⁶ Ulusoy, **a.g.m.**, s. 262.

Çelik, Aytaç'ın menfi borç ikrarına yönelik eleştirilerine katılmaz. Yazar ibraya çeşitli durumlarda farklı nitelendirmeler yapılmasının uygun olmadığını, ibra kararları arasında ayırım yaparak ibranın hukuki niteliğini farklı çözümlere bağlamanın uygulamada karışıklıklara yol açacağını, hukukta kavramlar arasında birliğin sağlanması gerektiğini, TK'nın tek bir ibrayı kabul ettiğini ve bunun da menfi borç ikrarı olduğunu, ibraya ilişkin farklı nitelendirmelerin TK'ya aykırılık teşkil edeceğini belirtir⁵⁷.

Canözü ise ibra kararına rağmen pay sahipleriyle alacaklıların dava haklarının devam etmesine gerekçe olarak, bu kimselerin bağımsız birer dava haklarının olduğunu gösterir ve bu hususun ibranın menfi borç ikrarı niteliğini etkilemeyeceğini savunur⁵⁸.

2. Şahsi Def'i

Menfi borç ikrarına tepki olarak ortaya çıkan şahsi def'i görüşünün temelini ibra kararına rağmen pay sahipleriyle alacaklıların şirketin zararını dava edebilmeleri oluşturur.

Görüşün savunucularına göre⁵⁹, ibra kararı ile yönetim kurulu üyelerinin borcu sona ermez⁶⁰. Zira alacaklılar ile pay sahiplerinin dava hakları devam eder. Oysa ibra kararı menfi borç ikrarı niteliğini haiz olsaydı, alacaklılarla pay sahiplerinin de dava hakları son bulmalıydı. Hatta ibra kararı menfi borç ikrarı niteliğinde olsaydı, pay

⁵⁷ Çelik, **İbra**, s. 103.

⁵⁸ Canözü, **İbra**, s. 38.

⁵⁹ Türk hukukunda şahsi def'i görüşü, tespit edebildiğimiz kadarıyla sadece *Ulusoy* tarafından savunulur. Bu hususta bkz. *Ulusoy*, **a.g.m.**, s. 270 vd.

İsviçre hukukunda ibra kararının def'i niteliğinde olduğu hususunda Müller, Lipp, Plüss, **a.g.e.**, N. 4.66. Bärtschi, **a.g.e.**, s. 322. Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 452a; von der Crone, Carbonara, Hunziker, **a.g.e.**, s. 69.

⁶⁰ İsviçre öğretisinde yapılan açıklamalardan ibranın borcu sona erdiren bir etkiyi haiz olmadığı açıkça dile getirilmese de, dolaylı olarak anlaşılr. Bu kapsamda bkz. Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 462; von der Crone, **Aktienrecht**, § 17 N. 962; Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 22 N. 48; Bohrer, Kummer, **ZK-AktG**, Art. 695 OR, N. 14; Eisenring, **a.g.e.**, Art. 698 OR, N. 8; Studer, **a.g.e.**, Art. 758 OR N. 1; Metzler, Schmuki, **a.g.m.**, s. 945; Isler, Schott, **a.g.m.**, s. 199.

sahipleriyle alacaklıların açacakları yansıma zararlara dayanan davalarda hükmolunacak tazminat, şirket açısından sebepsiz zenginleşme teşkil edecekti. Fakat mahkeme kararı ile bir kişinin sebepsiz zenginleşmesi mümkün değildir.

O hâlde ibra kararı menfî borç ikrarı niteliği arz etmez. Söz konusu karar, kararın kapsamına giren kişilere bir def'î hakkı verir. Bu def'î sadece şirkete ve ibraya olumlu oy veren pay sahiplerine karşı ileri sürülebilir, alacaklılarla diğer pay sahiplerine ise dermeyan edilemez. Bir başka ifadeyle ibra kararı şahsi def'î niteliğindedir. Çünkü şahsi def'îler taraflar arasındaki ilişkiden doğar ve sadece taraflar arasında etki doğurur.

Genel kurulun ibra kararına rağmen şirket sorumluluk davası açarsa yönetim kurulu üyeleri açıkça ibra savunmasında bulunmalıdır. Zira def'îyi hâkim kendiliğinden göz önünde bulunduramaz. Def'îler cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçelerinde serbestçe ileri sürülür. Dilekçelerin karşılıklı verilmesinden sonra ileri sürülen def'îler, savunmanın genişletilmesi yasağına tabidir (HMK m. 141/1)⁶¹.

Kanaatimizce de ibra kararı menfî borç ikrarı niteliğinde değildir. Bu itibarla şahsi def'î görüşünü savunan yazarlarla benzer yönde düşünürüz. Ayrıldığımız nokta ise şahsi def'î görüşünü savunanlar, yargılama hukukunda ibrayı şahsi def'î olarak nitelendirip şahsi def'îye bağlanan hüküm ve sonuçların ibra hakkında da uygulanacağını dile getirirler. Kanımızca ibra kararı dava takip yetkisini sona erdirir. Dava takip yetkisi ise dava şartlarındandır (HMK m. 114/1-e)⁶².

⁶¹ Hakan Pekcanitez, **Pekcanitez Usûl – Medenî Usûl Hukuku**, C. 2, Ed. Hakan Pekcanitez, Muhammet Özekes, Mine Akkan, Hülya Taş Korkmaz, 15. Bası, Oniki Levha Yayınları, 2017, s. 1260 vd.; Süha Tanrıver, **Medenî Usûl Hukuku**, C. I, 4. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021, s. 683-684.

⁶² Konuya dair detaylı açıklamalar için bkz. Birinci Bölüm, II, D.

3. İbra Sözleşmesi

Anonim şirketlerde ibra kararının TBK m. 132’de düzenlenen ibra sözleşmesi niteliğinde olduğu da dile getirilmiştir⁶³.

İbra sözleşmesi, alacaklı ile borçlunun aralarında mevcut bir borcu sona erdirmelerine yönelik anlaşmalarıdır. Bu sözleşmeyle borç kısmen veya tamamen sona erer. Böylece alacaklı malvarlığının aktifinde yer alan bir alacaktan vazgeçer, borçlu da ifada bulunmadan borçtan kurtulur⁶⁴.

TBK m. 132’de düzenlenen ibranın hukuki niteliği, bir sözleşmedir. Bu husus TBK m. 132’de “*ibra sözleşmesiyle*” denilmek suretiyle açıkça ifade edilmiştir. Söz konusu düzenleme bakımından dikkat edilirse alacaklı tek taraflı irade beyanıyla alacağından vazgeçemez⁶⁵, borçlunun da açık veya örtülü kabulüne ihtiyaç duyulur⁶⁶.

İbra sözleşmesinin konusunu alacak hakkı oluşturur⁶⁷. Bu hak, alacaklıya borçludan borçlandığı edimin yerine getirilmesini talep yetkisi verir⁶⁸. Alacak hakkının kaynağı ise önemli değildir. Bu hak sözleşmeden, haksız fiilden, sebepsiz

⁶³ Harald Siegert, **Die Entlastung in der Aktiengesellschaft nach deutschem Recht, im Vergleich mit dem französischen und schweizerischen Recht**, Kleve, Boss-Druck und Verlag, 1960, s. 103.

⁶⁴ Laurent Killias, Matthias Wiget, **CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht: Obligationenrecht - Allgemeine Bestimmungen Art. 1-183 OR**, Ed. Andreas Furrer, Anton K. Schnyder, 3. Auflage, Zürich, Schulthess Juristische Medien AG, 2016, OR 115, N. 1; Eren, **Borçlar Genel**, N. 3995.

⁶⁵ Eren, **Borçlar Genel**, N. 3999; Oğuzman, Öz, **C. 1**, s. 545; Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 986; Turanboy, **a.g.e.**, s. 55; Ahmet M. Kılıçoğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2013, s. 868; Mustafa Reşit Karahasan, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. 2**, Ankara, Beta Basım Yayın, 2003, s. 1241; Ulusoy, **a.g.m.**, s. 254; Pierre Tercier, Pascal Pichonnaz, Murat Develioğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2016, s. 456; Aksu, **a.g.m.**, s. 107-108.

⁶⁶ Killias, Wiget, **a.g.e.**, OR 115 N. 1.

⁶⁷ TBK m. 132’de ibra sözleşmesinin konusu “*borç*” olarak ifade edilmiş, OR 115’te ise “*alacak (Forderung)*” kavramı tercih edilmiştir. Söz konusu ifade farklılığı vardığımız sonucu değiştirmeye yetecek boyutta değildir. Çünkü borç ve alacak bir madalyonun iki yüzünü oluşturur. Borç, borçlusunu belirli bir edimde bulunmakla yükümlü kılar; aynı zamanda alacaklısına, edimin yerine getirilmesini isteme yetkisini bahşeder. Söz konusu yetkiye ise alacak hakkı denir. Ayrıca bkz. Killias, Wiget, **a.g.e.**, OR 115 N. 4.

⁶⁸ Eren, **Borçlar Genel**, N. 132; Oğuzman, Öz, **C. 1**, s. 14.

zenginleşmeden veya bir başka nedenden doğabilir. Esas olan alacak hakkının belirli⁶⁹ ve çekişmesiz olmasıdır. Çekişmeli alacaklar⁷⁰ ile alacak hakkı dışında kalan haklar, örneğin aynı haklar veya yenilik doğuran haklar ibra sözleşmesine konu olamaz⁷¹.

İbra sözleşmesiyle alacaklının malvarlığının aktifinde yer alan alacak başkaca bir işleme gerek kalmadan doğrudan doğruya sona erdiğinden, ibra sözleşmesi tasarruf işlemi niteliğindedir⁷².

Buraya kadar yapılan açıklamalar bize, şirketler hukukundaki ibra kararı ile borçlar hukukunda düzenlenen ibra sözleşmesi arasında birtakım farklılıkların bulunduğunu gösterir.

İlk olarak, anonim şirketlerde ibraya, genel kurulun tek taraflı irade beyanı vücut verir⁷³, borçlar hukuku anlamında ibra sözleşmesinin varlığı içinse karşılıklı iradelerin birbirine uygun şekilde beyanı gerekir⁷⁴. Bu bakımdan biri tek taraflı diğeri ise iki taraflı hukuki işlemdir.

Ayrıca ibra sözleşmesi borcu sona erdirir. Bu husus TBK m. 132’de “*borç ... tamamen veya kısmen ortadan kaldırılabilir.*” sözleriyle ifade edilmiştir. Oysa anonim şirketlerde ibra kararı, borcu sona erdirmez⁷⁵. Zira genel kurulda alınan ibra kararı ile

⁶⁹ Doğmamış alacakların da ibra sözleşmesine konu olabileceği yönünde Killias, Wiget, **a.g.e.**, OR 115 N. 1. Gelecekteki alacakların devri ile ilgili olarak ayrıca bkz. Abdurrahim Altun, “Gelecekteki Alacakların Devri”, **NEÜHFD**, C. II, S. 2, 2019, s. 161 vd.

⁷⁰ Ulusoy, **a.g.m.**, s. 254.

⁷¹ Gümüş, **a.g.e.**, s. 133.

⁷² Killias, Wiget, **a.g.e.**, OR 115 N. 5; Kudret Ayiter, **Medeni Hukukta Tasarruf Muameleleri**, Ankara, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1953, s. 79; Berki, **Borçların Sukutu**, s. 177; Ferit H. Saymen, Halid K. Elbir, **Türk Borçlar Hukuku I: Umumi Hükümler, C. 2**, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1958, s. 856; Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 987; Aytaç, **İbra**, s. 13; Turanboy, **a.g.e.**, s. 114; Gümüş, **a.g.e.**, s. 21.

⁷³ Meier-Wehrli, **a.g.e.**, s. 117; Piconi, **a.g.e.**, s. 19-22; Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 909.

⁷⁴ Killias, Wiget, **a.g.e.**, OR 115 N. 1; Eren, **Borçlar Genel**, N. 4002; Oğuzman, Öz, **C. 1**, s. 542-543; Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 986; Turanboy, **a.g.e.**, s. 55; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 868; Karahasan, **a.g.e.**, s. 1241; Ulusoy, **a.g.m.**, s. 254; Tercier, Pichonnaz, Develioğlu, **a.g.e.**, s. 456; Aksu, **a.g.m.**, s. 107-108.

⁷⁵ Bu yönde Müller, Lipp, Plüss, **a.g.e.**, N. 4.66; Bärtschi, **a.g.e.**, s. 322. Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 452a.

şirketin dava takip yetkisi ortadan kalkar. TK m. 558/2'nin “*Şirket genel kurulunun sorumluluktan ibraya ilişkin kararı ... dava hakkını kaldırır.*” şeklindeki ifadesi bu hususu dile getirir. İbraya olumlu oy vermeyen pay sahiplerinin, şirketin zararını yine şirkete ödenmesini talep edebilmesi, ibra kararının borcu sona erdirmediğinin açık bir göstergesidir⁷⁶.

Keza ibra sözleşmesi, varlığı tartışmasız olan alacakları konu alır. Fakat anonim şirketlerde ibraya karar verilirken bir alacağın bulunup bulunmadığı belli olabileceği gibi ihtilaflı da olabilir. Kaldı ki yönetim kurulu üyeleri faaliyetlerini kusursuz bir şekilde icra ettikleri takdirde alacak hakkından hiç söz edilemez. Bu bakımdan alacağın tartışmalı olup olmaması ibra kararına rengini vermez.

Netice itibarıyla anonim şirketlerdeki ibra kararını, bir borçlar hukuku kurumu olan ibra sözleşmesiyle açıklamak mümkün değildir⁷⁷. Bununla birlikte öğretilde savunulan bir görüşe göre, TK'da boşluk bulunan hâllerde anonim ortaklıklarda ibra kararının niteliğine uygun düştüğü ölçüde borçlar hukuku anlamında ibra sözleşmesine dair hükümler uygulanmalıdır⁷⁸. Yukarıdaki açıklamalarımız dolayısıyla bu görüşe katılma olanağımız bulunmaz.

İbranın def'i niteliğine işaret eden von der Crone, Carbonara, Hunziker, **a.g.e.**, s. 69.

İsviçre öğretisindeki yazarlardan önemli bir kısmı, ibranın borcu sona erdiren bir etkiye sahip olmadığını açıkça dile getirmese de, bu anlama gelen ifadelere yer verirler. Bu doğrultuda bkz. Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 462; von der Crone, **Aktienrecht**, § 17 N. 962; Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 22 N. 48; Bohrer, Kummer, **ZK-AktG**, Art. 695 OR, N. 14; Eisenring, **a.g.e.**, Art. 698 OR, N. 8; Studer, **a.g.e.**, OR 758 N. 1; Metzler, Schmuki, **a.g.m.**, s. 945; Isler, Schott, **a.g.m.**, s. 199.

⁷⁶ Bu istikamette Ulusoy, **a.g.m.**, s. 262.

⁷⁷ Eichenberger, **a.g.e.**, OR 115 N. 6; Aytay, **İbra**, s. 27-28. Nitekim ibranın borçlar hukukuna ait olmadığı, onun şirketler hukukuna özgü bir kurum olduğu yönünde bkz. Herrler, **a.g.e.**, § 120 N. 3; Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 14; Butzke, **a.g.e.**, N. I 2; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 120 N. 3; Drinhausen, **a.g.e.**, § 120 N. 8; Mülbert, **a.g.e.**, § 120 N. 30; Spindler, K. Schmidt, Lutter, **AktG**, C. 1, § 120 N. 11; Volhard, Weber, **a.g.m.**, s. 351; Schmidt, **Entlastung**, s. 425; Brox, **a.g.m.**, 1226.

⁷⁸ Çelik, **İbra**, s. 7 ve 8.

Bu çalışmada yalnızca “ibra” ibaresinin kullanıldığı yerlerde şirketler hukuku anlamında yetkili organdan tezahür eden “ibra kararı” anlaşılmalıdır. Borçlar hukuku anlamından söz edilmek istendiğinde “ibra sözleşmesi” ifadesi tercih edilmiştir.

4. Feragat

Alman ve İsviçre öğretisinde ibranın feragat niteliği arz ettiği ileri sürülür. Buna göre ibra, sorumluluk davası açma hakkından feragat anlamına gelir. Anonim şirket, tek taraflı irade beyanıyla, belirli bir hesap dönemini kapsayan işlem ve eylemlerinden dolayı yöneticilere karşı sahip olduğu sorumluluk davası açma hakkından feragat etmek suretiyle yöneticilerin sorumluluğunu nihai olarak sona erdirir⁷⁹.

Alman hukukunda 1965 tarihli AktG § 120/2 ile birlikte feragat görüşü terk edilmiştir. Anılan düzenlemede ibranın tazminat taleplerinden feragat anlamını taşımadığı açıkça ifade edilmiştir.

Özellikle belirtmek istediğimiz bir husus vardır. Alman-İsviçre hukuklarında, feragate ilişkin tartışma şirketin *dava hakkına* yönelmiştir. Oysa Türk öğretisinde, çoğunlukla *alacak hakkından* feragatten söz edilir⁸⁰. Hatta *Aytaç*, sadece kesin olarak meydana gelen zararlar için değil aynı zamanda henüz belirli olmayan ancak ileride doğabilecek rizikolar için de feragatin mümkün olduğunu savunur. Hâlbuki feragat, bir tasarruf işlemi niteliğindedir ve doğmamış rizikolar üzerinde tasarruf edilemez.

5. Yenilik Doğuran Bir Hak Olması

“Tek taraflı bir hukuki işlem ile bir hukuki ilişkiyi kurmak, içeriğini değiştirmek veya sona erdirmek suretiyle başka bir kişinin hukuk alanında değişiklik meydana getirebilme yetkisi veren haklar” yenilik doğuran haklardır⁸¹. Kanundan

⁷⁹ Bu husustaki açıklamalar için bkz. Piconi, **a.g.e.**, s. 10-11; Meier-Wehrli, **a.g.e.**, s. 114-116; Siegert, **a.g.e.**, s. 103.

⁸⁰ Aytaç, **İbra**, s. 26. Krş. Ulusoy, **a.g.m.**, s. 267-269.

⁸¹ Vedat Buz, **Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2005, s. 57; Eren, **Borçlar Genel**, N. 162.

veya sözleşmeden kaynaklanan yenilik doğuran bir hak, sahibine bir başkasının hukuk alanında yeni bir hukuki durum yaratma yetkisi verir. Hak sahibinin tek taraflı irade açıklamasıyla arzu edilen hukuki yenilik kendiliğinden meydana geldiğinden, muhatabın buna katkıda bulunması gerekmez.

Yenilik doğuran haklar yenilik doğurucu işlem adı verilen bir hukuki işlem ile kullanılır. Yönetim kurulu üyesinin ibrası hakkındaki genel kurul kararı da tek taraflı⁸² *yenilik doğurucu bir hukuki işlemdir*⁸³. Nitekim TK m. 558/1'in gerekçesinde “*ibranın Türk/İsviçre hukukunda yenilik doğurucu bir karar olduğu görüşü de dikkatle değerlendirilmiştir.*” sözleriyle ibra kararının yenilik doğurucu işlem niteliğine işaret edilmiştir⁸⁴. İbra hakkında hukuki değerlendirmeler yapılırken bu olgunun göz önünde bulundurulması gerekir. Ne var ki öğretilerde bu husus zaman zaman gözden kaçırılmaktadır.

Mademki ibra kararı yenilik doğuran bir hukuki işlemdir, o hâlde yenilik doğuran hakkın özellikleri ibra üzerinde de etkili olmalıdır. Bu bağlamda:

i) İbra kararı genel kurulun tek taraflı irade açıklamasıyla hukuki sonuçlarını doğurduğundan⁸⁵, kararın icrasına ihtiyaç duyulmaz. Bu tespitin önemi, ibranın reddi hâlinde TK m. 446/1-d uyarınca iptal davasının açılıp açılmayacağında kendini gösterir. Konuya dair detaylı izahat ilgili bölümde yapılmıştır⁸⁶.

ii) Genel kurul kararlarının etkileri ilke olarak iç ilişkide meydana gelir. Fakat yenilik doğuran haklar, sahibine bir başka şahsın hukuk alanına müdahale yetkisi verir.

⁸² Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 909.

⁸³ Bu doğrultuda Erdoğan Moroğlu, **Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş 8. Baskı, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2017, s. 362; Helvacı, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 137; Moroğlu, **İbranın Zamanı, Kapsamı ve Geri Alınması**, s. 12 vd.; Kırca, **İbra Kararının Geri Alınması**, s. 36; Hasan Pulaşlı, “Eski Yönetim Kurulu Üyelerinin Genel Kurulun İbra Etmeme Kararının İptalini Dava Etme Hakkının Türk Ticaret Kanunu’na ve Tasarıya Göre Değerlendirilmesi”, **Prof. Dr. Tuğrul Ansay’a Armağan**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2006, s. 265; Çelik, **İbra**, s. 101; Aydemir, **a.g.m.**, s. 1079; Canöz, **İbra**, s. 27.

⁸⁴ Bkz. Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 641.

⁸⁵ Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 909.

⁸⁶ Bkz. Birinci Bölüm, VII, B, 3.

İbra kararı, genel kurul kararlarının iç ilişkide etki doğurduğu kuralının istisnasını oluşturur⁸⁷.

iii) Yenilik doğuran hakların bir taraftan kullanılmakla hem tükenmesi hem de hukuki sonuçlarını kendiliğinden doğurması diğer taraftansa dış ilişkide etkili olması nedeniyle, kullanıldıktan sonra bu hakların geri alınması mümkün değildir⁸⁸. Nitekim TK m. 558/1’de ibra kararının genel kurul kararıyla kaldırılamayacağı ifade edilerek bu gerçek vurgulanmıştır⁸⁹.

iv) Yenilik doğuran haklar kesinlik ve açıklık isterler, bu nedenle şarta bağlanamazlar⁹⁰. Nitekim şarta bağlı ibra kararı verilemez⁹¹.

6. Tasarruf İşlemi ve Kazandırıcı İşlem Niteliğinde Olması

Tasarruf işlemleri, bir hakka veya hukuki ilişkiye doğrudan doğruya etki eden, onu diğer tarafa geçiren, içeriğini sınırlayan, değiştiren veya ortadan kaldıran işlemlerdir. Tasarruf işlemiyle bu işlemi yapanın malvarlığının aktif azalır⁹².

Öğretide tazminat borcunu sona erdirmesinden dolayı ibra kararının tasarruf işlemi olduğu dile getirilir⁹³. Çelik, tasarruf işlemi olmasının bir sonucu olarak, ibranın sebebe bağlı bir işlem olduğunu, ibranın sebebini, yönetim kurulu üyeleri ile ortaklık arasındaki sözleşme ilişkisinin teşkil ettiğini, bu sözleşmenin geçersiz olması hâlinde ibra kararının da geçersiz sayılacağını ifade eder⁹⁴.

⁸⁷ İbra kararının iç ilişkide etkili olduğu hususunda bkz. ve krş. Aytaç, **İbra**, s. 113. Onu takiben, Aydemir, **a.g.m.**, s. 1079; Çelik, **İbra**, s. 100; Canöz, **İbra**, s. 29.

⁸⁸ Eren, **Borçlar Genel**, N. 184 ve 187.

⁸⁹ TK m. 558/1’e dair detaylı izahat için bkz. Birinci Bölüm, IV, M.

⁹⁰ Eren, **Borçlar Genel**, N. 189.

⁹¹ Bu hususta bkz. Birinci Bölüm, IV, I.

⁹² Eren, **Borçlar Genel**, N. 470.

⁹³ Atan, **a.g.e.**, s. 59; Çelik, **İbra**, s. 106.

⁹⁴ Çelik, **İbra**, s. 108.

İbranın bir kazandırıcı işlem niteliğinde olduğunu savunan Çelik, kazandırma işlemini aynen: “Bir kimsenin başka bir kimse yararına malvarlığı değeri sağlamasına, kazandırma işlemi denir.” sözleriyle tanımlar ve devamında ibra kararının tazminat borcunu sona erdirmesi nedeniyle ibra edilenler açısından bir kazandırıcı işlem olduğunu dile getirir⁹⁵.

Şimdilik şu kadarını belirtelim ki yazarın tanımının aksine, kazandırma işleminde işlemi yapanın malvarlığının aktifı artar⁹⁶. Fakat ibra kararıyla şirketin malvarlığının aktifinde bir artış kesinlikle meydana gelmez; aksine şirket, aktifini artırmaya yönelik bir dava açmaktan vazgeçtiğini beyan eder.

7. Nispi Bir İşlem Olması

Her tüzel kişinin olduğu gibi anonim şirketin de iradesi organları vasıtasıyla oluşur⁹⁷. Bu bağlamda MK m. 50’de “Tüzel kişinin iradesi, organları aracılığıyla açıklanır.” hükmüne yer verilmiştir.

Yönetim kurulunu bir kenara bırakacak olursak, şirketin iradesi genel kurulda alınan kararlarla şekillenir. Genel kurul kararları her ne kadar pay sahiplerinin oylarıyla meydana gelse de, bu kararlar pay sahiplerinin değil şirket tüzel kişiliğinin iradesidir⁹⁸.

Genel kurulda alınan kararlar sadece toplantıda hazır bulunup karara olumlu oy veren pay sahiplerini değil aynı zamanda olumsuz oy verenleri, hatta toplantıya katılmayan pay sahiplerini de bağlar. Bir diğer deyişle genel kurul kararları mutlak etkilidir. Bu husus “VII - Kararların etkisi” kenar başlığını taşıyan TK m. 423’te şu

⁹⁵ Çelik, **İbra**, s. 106.

⁹⁶ Eren, **Borçlar Genel**, N. 464.

⁹⁷ Ali Paşlı, “Anonim Ortaklık Genel Kurulunda Kullanılan «Oy»un Hukuki Niteliği (Bölüm I: Kavram)”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. LXVII, S. 1-2, 2009, s. 167.

⁹⁸ İsmail Kırca, Feyzan Hayal Şehirali Çelik, Çağlar Manavgat, **Anonim Şirketler Hukuku, C. 1, Temel Kavramlar ve İlkeler, Kuruluş, Yönetim Kurulu**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2013, s. 387.

şekilde ifade edilmiştir: “Genel kurul tarafından verilen kararlar toplantıda hazır bulunmayan veya olumsuz oy veren pay sahipleri hakkında da geçerlidir.”.

İbra kararı ise söz konusu kuralın önemli bir istisnasını oluşturur. Öyle ki TK m. 423’ün aksine ibra kararı, çekimser kalan veya olumsuz oy veren ya da hiç oy vermeyen pay sahipleri hakkında etki doğurmaz⁹⁹. TK m. 558/2 uyarınca ibra kararı, sadece şirketin, ibraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin dava takip yetkilerini ortadan kaldırır.

İbra kararına rağmen ibraya olumlu oy vermeyen pay sahiplerinin dava takip yetkilerini muhafaza etmeleri, ibra kararının nispi etkili bir işlem olmasındandır. Fakat öğretideki açıklamalara bakıldığında, ibranın nispi niteliğinin başka türlü anlaşıldığı görülür.

Öğretide ibranın nispi nitelik arz etmesi farklı gerekçelere bağlanmıştır. İbranın nispi niteliğinin, kararın sadece iç ilişkiyi etkileyen özellikte olmasına dayandıran *Canözü*’nün görüşüne katılma olanağımız bulunmaz¹⁰⁰. Bir kere ibra iç ilişkide değil, dış ilişkide etki doğuran genel kurul kararlarından¹⁰¹. Kararın dış ilişkide etkili olduğunun en önemli kanuni dayanağı, ibra kararının genel kurul kararıyla kaldırılamayacağından söz eden TK m. 558/1 hükmüdür. Zira dışa dönük etki doğuran genel kurul kararları geri alınamaz. Ayrıca ibraya karar verilmesiyle, ibranın kapsamına giren kimselerin hukuk alanına müdahale edilir, bu kimselerin hukuki durumlarında değişiklik meydana getirilir. Nitekim TK m. 558/1’in gerekçesinde yer alan ve ibranın yenilik doğurucu bir karar olduğunu ifade eden açıklamalar¹⁰² da, bu hususa işaret eder¹⁰³. Bilindiği üzere yenilik doğurucu işlemler aracılığıyla bir başka

⁹⁹ İbra kararı, ibrayı bilmeden pay veya pay senedi iktisap eden yeni pay sahipleri hakkında da etkili değildir.

¹⁰⁰ Canözü, **İbra**, s. 29.

¹⁰¹ Nitekim bu istikamette Moroğlu, **İbranın Zamanı, Kapsamı ve Geri Alınması**, s. 10, dn. 9.

¹⁰² Bkz. Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 641.

¹⁰³ İbra kararının yenilik doğurucu bir işlem olduğu yönünde bkz. 11. HD’nin 13.07.2009 tarih ve 4663/8646 sayılı; 21.06.2022 tarih ve 2021-1700/5128 sayılı kararları (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 04.02.2023.

şahsın hukuk alanına el atılır¹⁰⁴. Kanımızca ibranın nispi niteliği, TK m. 423'ün istisnasını oluşturan TK m. 558/2'den kaynaklanır.

Çelik ise bu hususta çelişkili ifadeler yer verir. Yazar önce ibranın dış ilişkide birtakım etkilerinin bulunduğunu belirtir, ardından diğer genel kurul kararları gibi, ilke olarak ortaklık dışındakilere etkisi olmayan iç dönük, dolayısıyla da nispi nitelikte bir hukuki işlem olduğunu ifade eder¹⁰⁵.

Öyle anlaşılmaktadır ki her iki yazar da genel kurulun iç ve dış ilişkide etkili kararları ile nispi etkili kararları arasında isabetli bir ayırım yapamamıştır. İlk olarak belirtelim ki ibra iç ilişkide değil, dış ilişkide hüküm ve sonuç doğurur¹⁰⁶. Diğer yandan bir kararın iç ilişkide etkili olması o kararın nispi bir işlem olduğunu göstermez. Zira iç ilişkide sonuç doğurduğu hâlde sadece karara olumlu oy veren pay sahiplerini değil aynı zamanda olumsuz oy verenlerle toplantıya katılmayan pay sahiplerini de bağlayan kararlar, mutlak etkilidir.

8. Makbuz

Makbuz, alacaklının, borçlanılan edimi almış olduğunu gösteren yazılı bir beyandır¹⁰⁷. TBK m. 103'e göre borcu ödeyen borçlu, bir makbuz verilmesini isteyebilir. Makbuz, alacaklı tarafından düzenlenip imzalanır¹⁰⁸. Alacaklının maddi bir olay hakkındaki yazılı beyanından ibaret olan makbuz bir irade açıklaması değil, bilgi açıklamasıdır¹⁰⁹.

¹⁰⁴ Buz, **a.g.e.**, s. 64 vd.

¹⁰⁵ Bkz. Çelik, **İbra**, s. 100.

¹⁰⁶ İbranın içe dönük bir karar olduğundan söz eden Aytaç'ın görüşüne de katılma olanağımız bulunmaz (Aytaç, **İbra**, s. 113. Onu takiben Aydemir, **a.g.m.**, s. 1079).

¹⁰⁷ Kostkiewicz, **a.g.e.**, OR 88 N. 2; Rolf H. Weber, **BK - Berner Kommentar: Die Erfüllung der Obligation, Art. 68-96 OR Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, Allgemeine Bestimmungen**, Ed. Heinz Hausheer, Bern, Stämpfli Verlag AG, 2005, Art. 88 OR, N. 20; Eren, **Borçlar Genel**, N. 3144.

¹⁰⁸ Weber, **BK-OR**, Art. 88 OR, N. 21.

¹⁰⁹ Weber, **BK-OR**, Art. 88 OR, N. 23.

Makbuz bazı hâllerde bilgi açıklamasının yanında bir irade beyanını da ihtiva eder. Örneğin bakiye makbuzunda durum böyledir. Bu tür makbuzlar hem bilgi açıklamasını hem de menfi borç ikrarını kapsar¹¹⁰.

İfanın unsurlarını içermesi gereken makbuz¹¹¹ yazılı bir şekilde düzenlenip alacaklı tarafından imzalanır¹¹². Böylece makbuz borcun ifasına ilişkin ispat işlevi görür.

İbra kararının makbuz niteliğine yakından bakmak gerekirse, tıpkı bir alacaklı gibi anonim şirket ibra kararı vasıtasıyla ilgililerin tazminat borçlarının sona erdiğini gösteren bir makbuz vermiş gibi kabul edilir¹¹³. *Siebert*, ibranın finansal tablolar ile sıkı bağlantısına işaret eder¹¹⁴, tablolar hazırlanmadan ibra hakkında bir kararın verilemeyeceğini dile getirir, bu nedenle de ibranın makbuz niteliğinde olduğunu savunur¹¹⁵.

Diğer yandan makbuz görüşü, çeşitli yönlerden ibranın hukuki niteliğini açıklamakta yetersiz kalır. Bu bağlamda *Picenoni*, yönetimin kusursuz olması hâlinde ibranın makbuz niteliğinde olabileceğini dile getirir¹¹⁶. Gerçekten maddi bir olay hakkında yazılı bir beyandan ibaret olan makbuz, ancak yönetimin kusursuz olması hâlinde etki doğurur. Dolayısıyla kusurlu yönetim kurulu üyeleri hakkında ibra kararı verildiğinde başka bir hukuki nitelendirme yapmak gerekecektir. Ayrıca makbuz, bilgi açıklamasından ibaretken; ibra kararı hukuki bir işlemdir¹¹⁷. Hatta makbuz, borçlanılan edimin ifasını ispata yararken; ibra kararında böyle bir özellik bulunmaz. Makbuzun bu işlevi, içeriğinde ifanın unsurlarını barındırması ile sağlanır. Belki

¹¹⁰ Weber, **BK-OR**, Art. 88 OR, N. 24.

¹¹¹ Eren, **Borçlar Genel**, N. 3149.

¹¹² Weber, **BK-OR**, Art. 88 OR, N. 20-21.

¹¹³ Siebert, **a.g.e.**, s. 93; *Picenoni*, **a.g.e.**, s. 8.

¹¹⁴ Bu doğrultuda ayrıca bkz. Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 22 N. 52; von der Crone, **Aktienrecht**, § 17 N. 961.

¹¹⁵ Siebert, **a.g.e.**, s. 93; ayrıca yazarın aynı eserinde bkz. s. 94-95.

¹¹⁶ *Picenoni*, **a.g.e.**, s. 8.

¹¹⁷ Brox, **a.g.m.**, s. 1228.

ibranın finansal tablolar ve hesap verme yükümlülüğü ile olan sıkı bağı göz önünde bulundurulduğunda, tıpkı makbuzda olduğu gibi ifanın unsurlarının ibrada da mevcut olduğu söylenebilir. Ne var ki söz konusu değerlendirme, zorlama bir yorum olacaktır.

Nihayet bakiye makbuzu menfi borç ikrarı niteliği arz ederken, ibra kararı menfi borç ikrarı niteliğinde değildir. Genel kurulun ibra kararı, yönetim kurulu üyelerine karşı dava açılmayacağı beyanını içerir.

9. Onay

İsviçre hukukunda ibranın en eski fonksiyonu olarak dile getirilen onay, yöneticilerin üçüncü kişilere karşı olan borçlarının genel kurul tarafından üstlenilmesini ifade eder¹¹⁸. Alman hukukunda da ibranın onay işlevi dile getirilmiş fakat İsviçre hukukunun aksine, hukuk düzeni yöneticilerin üçüncü kişilere karşı olan borçlarının üstlenilmesine müsaade etmediğinden, bu işlev manevi bir değer olmaktan öteye gidememiştir¹¹⁹.

İbra kararı ile yöneticilerin geçmiş faaliyetleri onaylanır¹²⁰. *Aytaç*, ibra kararının, yönetimin göreve devam etmesinde bir sakıncanın bulunmadığı anlamına geleceğini ifade eder¹²¹. Oysa *onay*, geleceğe dönük bir işleve sahip olmayıp geçmişteki faaliyetlerin uygun bulunmasından ibarettir. Bir sonraki başlıkta daha detaylı açıklanacağı üzere, ibranın geleceğe etkili işlevi, *yönetime güven açıklaması* unsurunda kendisini gösterir.

Gerçek anlamda *onay*, yalnızca kusursuz bir yönetim hâlinde etki doğuracağından, onayın uygulama alanının sınırlı olduğu dile getirilir¹²². Yönetim kusurlu bulunduğu takdirde onay işlevi ibranın hukuki niteliğini açıklamakta yetersiz

¹¹⁸ Picenoni, **a.g.e.**, s. 11.

¹¹⁹ Mülberr, **a.g.e.**, § 120, N. 34; Krenck, Pluta, **a.g.e.**, AktG § 120 N. 7; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 120 N. 11; Zetzsch, **a.g.e.**, § 120 N. 24; Sethe, **a.g.m.**, s. 1322.

İbra kararının psikolojik bir öneme sahip olduğu yönünde Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 2.

¹²⁰ Mülberr, **a.g.e.**, § 120, N. 5 ve 35; Herrler, **a.g.e.**, § 120 N. 13; Sethe, **a.g.m.**, s. 1322.

¹²¹ *Aytaç*, **İbra**, s. 21.

¹²² Picenoni, **a.g.e.**, s. 12.

kalır¹²³. Esasen onay, yönetimin faaliyetlerinin kanuna ve esas sözleşmeye uygun bir şekilde icra edildiğinin göstergesidir. Fakat aykırı hareket hâlinde de ibraya karar vermenin mümkün olması, *onay işlevinin* çelişkili yanını oluşturur¹²⁴.

10. Yönetime Güven Açıklaması

İbra kararıyla bir yandan yönetimin geçmiş faaliyetleri *onaylanır* diğer yandan da yönetime duyulan *geleceğe yönelik güven açıklanır*¹²⁵. Doğrusu onay ve yönetime güven açıklaması, bir madalyonun iki yüzünü oluşturur. Onay geçmişe dönük bir işleve sahipken, yönetime güven açıklaması geleceğe yöneliktir¹²⁶. Genel kurulun ibra kararı yönetimin faaliyetlerine güvenin bir göstergesi olup bugüne kadar izlenen işletme politikasının bundan sonra da devam ettirilmesi talimatını içerir¹²⁷.

Manevi bir işlevden başka bir anlam ifade etmeyen güven açıklaması¹²⁸, yönetimin faaliyetlerini başarılı bir şekilde ve şevkle sürdürmesini temin eder. Güven açıklaması, yönetimin geçmişteki işlemlerinden doğan sorumluluğunu sona erdirmediği gibi gelecekteki icraatlarından kaynaklanacak sorumluluğu da etkilemez, dolayısıyla yönetime yükümlülük ihlalinde bulunması hususunda herhangi bir yetki vermez¹²⁹.

¹²³ Aytaç, **İbra**, s. 22.

¹²⁴ Mülbert, **a.g.e.**, § 120, N. 37.

¹²⁵ Mülbert, **a.g.e.**, § 120 N. 35; Herrler, **a.g.e.**, § 120 N. 3; Spindler, K. Schmidt, Lutter, **AktG**, C. 1, § 120 N. 12; Sethe, **a.g.m.**, s. 1322.

¹²⁶ Mülbert, **a.g.e.**, § 120 N. 35; Krennek, Pluta, **a.g.e.**, AktG § 120 N. 9; Sethe, **a.g.m.**, s. 1322.

¹²⁷ Picenoni, **a.g.e.**, s. 15.

¹²⁸ Picenoni, **a.g.e.**, s. 15; Krennek, Pluta, **a.g.e.**, AktG § 120 N. 9; Gerald Reger, **Heidelberger Kommentar zum Aktiengesetz**, Ed. Tobias Bürgers, Torsten Körber, 4. Neu bearbeitete Auflage, Heidelberg, C.F. Müller, 2017, § 120 N. 1; Sethe, **a.g.m.**, s. 1322.

Drinhausen, yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmeme endişesi taşımaları nedeniyle ibranın yüksek bir psikolojik baskı oluşturduğunu dile getirir (Bkz. *Drinhausen*, **a.g.e.**, § 120 N. 5).

¹²⁹ Picenoni, **a.g.e.**, s. 15-16; Mülbert, **a.g.e.**, § 120, N. 38. Son anılan yazar ibra kararının güven açıklaması işleviyle, yönetimin emin ellerde olduğunun beyan edildiğini ifade eder (Mülbert, **a.g.e.**, § 120, N. 35).

Nihayet, yönetim kurulu üyesinin görevi süresinden evvel sona erdiği veya üyeliğe tekrar aday gösterilmediği takdirde ibra kararının güven açıklaması işlevinden söz edilemez¹³⁰.

D. Kanuni Düzenlemenin ve Öğretideki Görüşlerin Değerlendirilmesi

Buraya kadar yapılan açıklamalar, ibranın hukuki niteliğine ilişkin geçmişten günümüze kadar pek çok görüşün ileri sürüldüğünü açık bir şekilde gösterir. Tartışmaların mürekkebi ise hâlâ kurumamıştır. Tartışmaya zemin hazırlayan en önemli etken, ibraya ilişkin kanuni düzenlemenin yetersizliğidir.

İbranın hukuki niteliğine dair bu denli fazla görüşün ortaya çıkmasının bir diğer nedeni, ibranın çok yönlü bir nitelik arz etmesidir. Fikir beyan eden yazarlardan her biri, ibranın bünyesinde barındırdığı özelliklerden birini esas almış ve bu özelliğe en yakın borçlar hukuku kurumunun ibra hakkında da uygulanması gerektiğini savunmuştur. Esasında az veya çok doğruluk payı bulunan bu görüşlerin anonim şirketler hukukunda ibrayı açıklamakta yetersiz kaldıkları rahatlıkla söylenebilir. Çünkü ibranın hukuki niteliği borçlar hukukunun klasik kurumlarından hiçbirine tam olarak uymaz¹³¹.

Bu çalışmada ibranın hukuki niteliği tespit edilirken kanun koyucunun ibra kararına bağladığı hüküm ve sonuçlardan hareket edilmiş, bu arada ibranın meydana geliş şekli de gözden uzak tutulmamıştır. Esasında doğru bir nitelendirme yapmanın yolu da buradan geçmektedir.

İbra kararının hukuki niteliğine ilişkin değerlendirmelerimize başlamadan önce, dava hakkı ve dava hakkıyla ilgili bazı kavramlar açıklanacaktır. Çünkü ibranın hukuki niteliği ancak bu şekilde eksiksiz ve isabetli tespit edilebilir. Zira ibra kararı hem şirketin hem de pay sahiplerinin dava hakkını etkiler. Öte yandan ibraya olumlu

¹³⁰ Mülbert, **a.g.e.**, § 120, N. 35.

¹³¹ İbranın borçlar hukukuna ait olmadığı, onun şirketler hukukuna özgü bir kurum olduğu hususunda Herrler, **a.g.e.**, § 120 N. 3; Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 14; Butzke, **a.g.e.**, N. I 2; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 120 N. 3; Drinhausen, **a.g.e.**, § 120 N. 8; Mülbert, **a.g.e.**, § 120 N. 30; Spindler, K. Schmidt, Lutter, **AktG**, C. 1, § 120 N. 11; Volhard, Weber, **a.g.m.**, s. 351; Schmidt, **Entlastung**, s. 425; Brox, **a.g.m.**, 1226.

oy vermeyen pay sahiplerinin dava hakkının sona ermemesi, ibranın hukuki niteliğine ilişkin sorunu daha karmaşık hâle getirir. Bundan dolayı aşağıdaki satırlarda pay sahibinin yansıma zararlar nedeniyle açtığı davanın niteliği de incelenecektir.

Dava hakkı¹³² genellikle, asıl hakka (subjektif hakka) bağlı olan ve ondan ayrılamayan, asıl hakkın yargılama hukukundaki görünümü şeklinde tarif edilir¹³³. Dava hakkının bağımsız bir niteliğe sahip olmaması nedeniyle bu hakkın subjektif haktan ayrı olarak devredilemeyeceği, subjektif hak herhangi bir nedenle sona ererse ferî bir hak konumunda bulunan dava hakkının da ortadan kalkacağı kabul edilir¹³⁴.

Taraf ehliyeti, bir davada davacı veya davalı olarak yer alabilme ehliyeti şeklinde tanımlanır¹³⁵. Taraf ehliyetini haiz olabilmek için medeni haklardan yararlanma ehliyetine sahip olmak gerekir (HMK m. 50). Bu nedenle taraf ehliyeti, medeni hukuktaki hak ehliyetinin medeni usul hukukuna yansıması şeklinde ifade edilir¹³⁶. Anonim şirketin taraf ehliyeti tüzel kişiliğe sahip olmakla, tüzel kişilik ise ticaret siciline tescille kazanılır (TK m. 355). Tüzel kişiliğin son bulması taraf ehliyetini de sona erdirir¹³⁷.

¹³² Bu paragrafta eda davası bağlamında dava hakkının hukuki niteliğine dair açıklamalara yer verilmiştir. Zira sorumluluk davası adı altında tazminat talebini konu alan bir dava, eda davası niteliğindedir.

¹³³ Pekcanıtez, **Pekcanıtez Usûl**, C. 2, s. 1112.

¹³⁴ Tanrıver, **a.g.e.**, 2021, s. 449.

¹³⁵ Taraf ehliyeti hususunda yapılan tanımlar için ayrıca bkz. Pekcanıtez, Taş Korkmaz, **Pekcanıtez Usûl**, C. 1, s. 559; Yavuz Alangoya, Kamil Yıldırım, Nevhis Deren-Yıldırım, **Medeni Usul Hukuku Esasları**, 7. Bası, İstanbul, Beta, 2011, s. 45 vd.; Tanrıver, **a.g.e.**, s. 485; Bilge Umar, “Medeni Usul Hukukunda Davanın Dinlenme Şartı Olarak Ehliyet”, **İÜHFİM**, C. XXIC, S. 3, s. 591 vd.; Pekcanıtez, **Denetçiler Tarafından Açılacak Davalar**, s. 443; Murat Atalı, İbrahim Ermenek, Ersin Erdoğan, **Medenî Usûl Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 6. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2023, s. 211; Buse Dişel, **Dava Takip Yetkisi**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2020, s. 107.

¹³⁶ Bu yönde Tanrıver, **a.g.e.**, s. 485.

¹³⁷ Pekcanıtez, Taş Korkmaz, **Pekcanıtez Usûl**, C. 1, s. 562.

Dava ehliyeti, bir kimsenin davayı bizzat veya tayin edeceği temsilcisi ile yürütebilme ve usul işlemlerini yapabilme ehliyetidir¹³⁸. Dava ehliyeti medeni hakları kullanma ehliyetine göre belirlenir (HMK m. 51)¹³⁹. Bu nedenle dava ehliyeti, medeni hukuktaki fiil ehliyetinin medeni usul hukukundaki yansıması şeklinde ifade edilir¹⁴⁰. Anonim şirketin dava ehliyeti, kanuna ve esas sözleşmesine göre gerekli organlara sahip olmakla kazanılır (MK m. 49)¹⁴¹.

Anonim şirket, davalarını, üçüncü kişilere karşı temsile yetkili organ olan yönetim kurulu aracılığıyla yürütür (HMK m. 52, TK m. 365)¹⁴². Yönetim kurulu üyelerine karşı şirketin açacağı bir dava söz konusu olursa her ilgili, dava açmakla görevli bir temsil kayyımı atanmasını mahkemeden isteyebilir (MK m. 426/3, 427/4)¹⁴³.

Nihayet ibra kararının hukuki niteliğinin tespitinde belirleyici bir unsur olan, pay sahibinin yansıma zararlar nedeniyle yönetim kurulu üyeleri aleyhine açtığı davanın hukuki niteliğine daha yakından bakabiliriz.

TK m. 555'te yer alan düzenleme vasıtasıyla pay sahiplerine şirketin uğradığı zararların tazminini yönetim kurulu üyelerinden talep etme hakkı tanınmıştır¹⁴⁴. Pay sahipleri tazminatın ancak şirkete ödenmesini isteyebilirler. Söz konusu dava öğretide genellikle pay sahibinin *dolayısıyla zararlar* dayanan davası şeklinde anılır¹⁴⁵.

¹³⁸ Pekcanitez, Taş Korkmaz, **Pekcanitez Usûl C. 1**, s. 585; Tanrıver, **a.g.e.**, s. 496; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **a.g.e.**, s. 217.

¹³⁹ Pekcanitez, Taş Korkmaz, **Pekcanitez Usûl C. 1**, s. 585; Tanrıver, **a.g.e.**, s. 496.

¹⁴⁰ Tanrıver, **a.g.e.**, s. 496.

¹⁴¹ Pekcanitez, Taş Korkmaz, **Pekcanitez Usûl C. 1**, s. 588; Tanrıver, **a.g.e.**, s. 506.

¹⁴² Bilge Öztan, **Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinde Organ Kavramı ve Organın Fiillerinden Doğan Sorumluluk**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1970, s. 17 vd.

¹⁴³ Binder, Roberto, **a.g.e.**, OR 756 N. 9; Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 224b; Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 12; Gericke, Waller, **a.g.e.**, Art. 756 N. 4; Luterbacher, Studer, **a.g.e.**, Art. 756 OR N. 2.

¹⁴⁴ Böckli'ye göre şirket her ne kadar dava hakkını haiz olsa da menfaat ihtilafı nedeniyle yönetim kurulu üyelerine karşı tazminat davası açmak yoluna gitmez. Bu nedenle şirketin zararlarını dava ve takip edecek yegâne kişi, pay sahipleridir (Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 225).

¹⁴⁵ Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 225 vd.; Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 604.

Şirketin doğrudan zararı, ortakların paylarının rayicini düşürmesi, tasfiye bakiyesi ile kâr payını azaltması nedeniyle, pay sahiplerinin *yansıma zararını* oluşturur¹⁴⁶. Yansıma zararlar nedeniyle açılan davanın hukuki niteliği Türk-İsviçre hukukunda tartışmalıdır. Türk öğretisinde tartışma, pay sahiplerinin dava hakkının şirketin dava hakkından bağımsız olup olmadığı ekseninde toplanır. Çoğunluğu oluşturan görüşe göre pay sahiplerinin dava hakkı, şirketin dava hakkından bağımsızdır ve asli

¹⁴⁶ Sorumluluğun en önemli unsuru olan zarar, öğretilerde çeşitli ayrımlara tabi tutulur. Bu ayrımlardan doğrudan zarar – dolaylı (veya dolayısıyla) zarar – yansıma zarar ayrımı konumuz bağlamında önem arz eder. Doğrudan ve dolaylı zararda, zarar görenin hukuk düzenince korunan değerlerine yönelmiş ihlalden doğan zararı söz konusudur. Bir diğer deyişle doğrudan ve dolaylı zarar türlerinde, hem ihlal hem de ihlalden doğan zarar aynı kişide toplanır. Oysa yansıma zararda, hukuken korunan değerlere yönelmiş ihlal ile bu ihlal neticesinde ortaya çıkan zarar farklı kişilerin hukuk alanlarında meydana gelir. Bu hususta detaylı bir çalışma için bkz. Seda İrem Çakırcı, **Türk Sorumluluk Hukukunda Yansıma Zarar**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s. 66 vd.

Ticaret hukuku öğretisinde genellikle şirketin doğrudan zararı, pay sahiplerinin ise dolaylı (veya dolayısıyla) zararına neden olduğu ifade edilir. Pay sahiplerinin dolaylı zararı ile kastedilen, esasında yansıma zarardır. Nitekim bu doğrultuda bkz. Aydın Alber Yüce, Emre Köroğlu, “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğunda Yansıma Yoluyla Zarar”, **TFM**, C. XIII, S. 2, s. 547 vd.; Eskiocak, **a.g.e.**, s. 86 vd.

İsviçre Federal Mahkemesi’nin “*yansıma zarar*” ifadesini tercih ettiği kararı için bkz. BGE 131 III 312.

niteliktedir¹⁴⁷. Azınlıkta kalan görüşe göre ise asıl hak sahibi anonim şirkettir, pay sahiplerinin dava hakkı tali ve ferî niteliktedir¹⁴⁸.

Görüşlerin önemi, derdestlik, kesin hüküm¹⁴⁹ ve savunma vasıtalarının ileri sürülmesinde kendisini gösterir¹⁵⁰. Bağımsız ve asli dava görüşünü savunanlara göre, pay sahiplerinden birinin açtığı dava, şirketin ve diğer pay sahiplerinin sonraki tarihte açacakları davaya engel teşkil etmediği gibi kesin hüküm de onlara karşı etki doğurmaz. Tali ve ferî dava görüşüne göre ise, derdestlik ve kesin hüküm hem şirkete hem de diğer pay sahiplerine karşı ileri sürülebilir.

¹⁴⁷ Reha Poroy, Ünal Tekinalp, Gülören Tekinalp, “Ortaklıklar Hukukunda Organların Sorumluluğu”, **İÜHF**, C. XLV, S. 1-4, 1981, s. 374-375; Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 140-141; Çamoğlu, **İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi**, s. 339; Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 607; Hakan Pekcanitez, “Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Ortaklıklarda Denetçiler Tarafından Açılacak Davalar”, **DEÜHFD**, Prof. Dr. Kudret Ayiter Armağanı, C. III, S. 1-4, 1987, s. 61 ilâ 63; Helvacı, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 127 ve 146; İsmail Kayar, Yurdal Özatlan, “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu Davasında Kusur ve İspat”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. XIV, S. 151, 2019, s. 26; Ayhan Kortunay, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu ve Üyelerin Bilgi Edinme Hakkı**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2015, s. 263; Necla Akdağ Güney, **Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, Genişletilip Güncelleştirilmiş 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010, s. 118-121; Akdağ Güney, **Yönetim Kurulu**, s. 416; Altay, **Yetki Devrinin Sorumluluğa Etkisi**, s. 235, 241 ve 245. Ayrıca bkz. H. Güzin Üçışık, Aydın Çelik, **Anonim Şirketler Hukuku, C. 1**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 552, 575 ve 576. Son anılan yazarlar, önce, pay sahiplerinin dava hakkının bağımsız nitelikte olduğunu belirtmiş; ilerleyen sayfalarda ise bağımsız olmadığını, ikincil nitelik taşıdığını ifade etmişlerdir.

¹⁴⁸ Arslanlı, **Anonim Şirketler**, C. II-III, s. 181; Kemal Mimaroglu, **Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti**, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1967, 113 vd.; Atan, **a.g.e.**, s. 47; Oğuz İmregün, “Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Ortaklığa Karşı Hukukî Sorumluluğu”, **Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na Armağan**, 2. Bası, İstanbul, Beta Yayınları, s. 269 vd.; Postacioğlu, **a.g.m.**, s. 1003-1005. Son anılan iki yazar, pay sahiplerinin yansıma zararlar nedeniyle tazminat davası açabilmeleri için ibra hakkında karar verilmemiş olması gerektiğini, eğer böyle bir karar varsa dava açabilmek için öncelikle ibra kararının iptalinin veya butlanının dava edilmesinin zorunlu olduğunu dile getirir.

¹⁴⁹ Kesin hüküm hakkında detaylı bilgi için bkz. Hamide Özden Özkaya-Ferendeci, **Kesin Hükümün Objektif Sınırı**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2009, s. 1 vd.; Ahmet Cahit İyilikli, **Hukuk Yargılamasında Kesin Hüküm**, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2020, s. 1 vd.

¹⁵⁰ *Gericke/Waller*’in konuya sadece savunma vasıtaları yönünden yaklaşması, eksik bir değerlendirme olmuştur. Yazarlara göre pay sahibinin yansıma zararlar nedeniyle açtığı davanın hukuki niteliği sadece savunma vasıtaları üzerinde etkilidir (*Gericke, Waller, a.g.e.*, Art. 756 N. 8).

Öyle anlaşılmaktadır ki birinci görüş taraftarları konuya pratik mülâhazalarla yaklaşmış, her bir pay sahibine dava açma imkânı kazandırmak istemiştir. İtiraf edilmelidir ki bu yaklaşım hakkaniyet hissini daha fazla okşar. Ne var ki dile getirilen görüş teorik temelden yoksundur¹⁵¹. Bu görüşü savunan yazarlar, pay sahiplerinin dava haklarının neden bağımsız ve asli bir nitelik arz ettiğini tatmin edici gerekçelerle açıklayamamıştır. Dahası bağımsız ve asli dava görüşü, çözümü zor birtakım usuli sorunlara da yol açar¹⁵². Bu bağlamda derdestlik ve kesin hüküm etki göstermediği takdirde payları atomize olmuş¹⁵³ bir şirketin yönetim kurulu üyeleri, dava konusu ve talep sonucu aynı olan ve fakat yüzlerce farklı pay sahibi tarafından açılmış bulunan sorumluluk davalarıyla karşı karşıya kalır¹⁵⁴. Keza bahse konu davanın bağımsız ve asli bir dava olduğu kabul edilirse savunma vasıtalarının ileri sürülmesi son derece ilgi çekici bir hâl alır. Zira davalı yönetim kurulu üyesi, davacı pay sahibiyle arasındaki kişisel ilişkisi nedeniyle sahip olduğu itiraz ve def'ileri ileri sürebilir, böylece şirketin zararını tazmin etmekten kurtulur¹⁵⁵. Oysa usul hukukunun amacı maddi gerçeğe ulaşmaktır¹⁵⁶. Tüm bu gerekçelerle, TK m. 555 uyarınca pay sahibi tarafından açılan ve şirketin zararını konu alan davanın bağımsız ve asli nitelik arz etmediğini rahatlıkla ifade edebiliriz¹⁵⁷.

Konuya ışık tutması açısından TK m. 555'e mehzaz teşkil eden OR 756'ya dair İsviçre öğretisindeki görüşleri aktarmakta yarar vardır. Tıpkı TK m. 555'te olduğu gibi

¹⁵¹ Bu doğrultuda Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 229; Damian K. Graf, **Gesellschaftsorgane zwischen Aktienrecht und Strafrecht**, Zürich/St. Gallen, Dike Verlag, 2017, § 5 N. 299.

¹⁵² Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 227.

¹⁵³ Payların atomize olması, payların veya pay senetlerinin geniş halk kitlelerine yayılması demektir. Söz konusu teknik terim, çoğunlukla payları borsada işlem gören anonim şirketler hakkında kullanılır. Bu hususta bkz. TTK m. 195/2'nin gerekçesi (Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 292). Ayrıca bkz. Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 16-48 ve 23-47.

¹⁵⁴ Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 227a; von der Crone, Carbonara, Hunziker, **a.g.e.**, s. 66.

¹⁵⁵ Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 229; Bärtschi, **a.g.e.**, s. 187; von der Crone, Carbonara, Hunziker, **a.g.e.**, s. 66.

¹⁵⁶ Pekcanitez, **Pekcanitez Usûl C. 1**, s. 30. *Tanriver*'e göre, medeni usul hukukunun amacı, tıpkı ceza muhakemesi hukukunda olduğu gibi gerçeğe ulaşmaktır (*Tanriver*, **a.g.e.**, 132-133).

¹⁵⁷ Bu istikamette Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 227a; Bärtschi, **a.g.e.**, s. 153; von der Crone, Carbonara, Hunziker, **a.g.e.**, s. 64 ve 65.

OR 756’da da pay sahiplerine şirketin zararlarını dava etme imkânı tanınmıştır. Söz konusu imkânın hukuki niteliği İsviçre öğretisinde de tartışmalı olup bu hususa ilişkin görüşleri iki başlık altında toplamak mümkündür:

Hâkim görüşe göre, OR 756 ile pay sahiplerine tanınan imkânın hukuki niteliği *başkasının hakkını dava takip yetkisidir*¹⁵⁸. Federal Mahkeme kararları da bu doğrultudadır¹⁵⁹. Dava takip yetkisi görüşünün temsilcilerinden *Böckli*, pay sahibinin yansıma zararlar nedeniyle açtığı davanın *ferî* nitelik arz ettiğini dile getirir¹⁶⁰.

Azınlıkta kalan yazarlar ise başkasının hakkını dava takip yetkisi görüşünü reddeder. Onlara göre pay sahiplerinin yansıma zararlar nedeniyle açtıkları dava, şirketin dava hakkından bağımsızdır; bu dava maddi hukuktan kaynaklanan şahsi bir talebe dayanır ve ferî bir dava değildir¹⁶¹.

¹⁵⁸ Bu yöndeki görüşler için bkz. Luterbacher, Studer **a.g.e.**, Art. 756 OR N. 11; Bärtschi, **a.g.e.**, s. 153; Binder, Roberto, **a.g.e.**, OR 756 N. 13; Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 226; Wolfhart F. Bürgi, Ursula Nordmann-Zimmermann, **Zürcher Kommentar: Das Obligationenrecht, 5. Teil, Die Aktiengesellschaft und die Kommanditaktiengesellschaft, Teilband b/3, Art. 739-771**, Zürich, Schulthess Verlag, 1979, Art. 753/754 OR, N. 53; Peter Isler, “Die Einreden des Verwaltungsrates bei Verantwortlichkeitsansprüchen im Konkurs der AG”, **Neue Tendenzen im Gesellschaftsrecht, Festschrift für Peter Forstmoser**, Ed. Hans Caspar von der Crone vd., Zürich-Basel-Genf, Schulthess Verlag, 2003, s. 449; von der Crone, Carbonara, Hunziker, **a.g.e.**, s. 64; Cordula Lötscher, **Die Prozessstandschaft im schweizerischen Zivilprozess**, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016, N. 1124 vd.

¹⁵⁹ BGE 132 III 350; BGE 131 III 310.

¹⁶⁰ Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 225.

¹⁶¹ Bu yönde Kunz, **Verantwortlichkeitsklage**, s. 29 ve 92; Jean Nicolas Druey, “Organfreiheit oder zugeschnürte Weste?: Grundlagen und Grundfragen der aktienrechtlichen Verantwortlichkeit”, **Aktuelle Fragen zur aktienrechtlichen Verantwortlichkeit**, Ed. Baer Charlotte, Bern, Haupt Verlag, 2003, s. 9; Peter Forstmoser, “Der mittelbare Schaden im aktienrechtlichen Verantwortlichkeitsrecht und seine Geltendmachung im Konkurs”, **SAG**, C. LVIII, 1986, s. 74; Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 206 vd.; Damian Graf, “Zur Rechtsnatur der Verantwortlichkeitsklage aus mittelbarem Schaden, unter Berücksichtigung der Auswirkungen auf die Einrede der Décharge”, **GesKR**, S. 3, 2012, s. 386; Kurt Gross, **Analyse der haftpflichtrechtlichen Situation des Verwaltungsrates**, Zürich, Schulthess Polygraphischer, 1990, s. 106; Lukas Handschin, “Die Verantwortlichkeit des Verwaltungsrates ausserhalb des Konkurses seiner Gesellschaft”, **Festschrift 100 Jahre Aargauischer Anwaltsverband**, Ed. Aargauischer Anwaltsverband, Zürich, Schulthess, 2003, s. 249; Ralf Schlaepfer, **Abtretung streitiger Rechtsansprüche im Konkurs**, Zürich, Schulthess, 1990, s. 232. Ayrıca bkz. Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 36 N. 48.

Dava takip yetkisi görüşünü reddeden *Kunz* buna gerekçe olarak, kanun koyucunun OR 754 ile (TK m. 553) pay sahibine dava takip yetkisi vermediğini, böyle bir hakkın varlığından söz edebilmek için bu hususun kanunda açıkça yer alması gerektiğini ileri sürer¹⁶². *Graf* ise OR 756/1'in, üçüncü kişi yararına sözleşmelere benzer şekilde hem şirketin hem de pay sahiplerinin maddi hukuktan kaynaklanan birbirinden bağımsız taleplerini bir araya getirdiğini savunur¹⁶³.

Türk öğretisindeki hâkim görüş ile İsviçre öğretisindeki azınlıkta kalan görüşler esas itibarıyla aynı şeylerden söz ettiğinden, yukarıda Türk hukukunda pay sahiplerinin asli ve bağımsız dava hakları olduğu görüşüne dair eleştirilerimiz, İsviçre öğretisinde azınlıkta kalan *maddi hukuktan kaynaklanan bağımsız dava görüşü* hakkında da geçerlidir.

Şunu da belirtelim ki İsviçre öğretisinde ortağın yansıma zararlar nedeniyle sahip olduğu dava hakkının kaynağının maddi hukuk olduğu ve şirketin dava hakkından bağımsız bir nitelik arz ettiği yönündeki görüşün, ibra kararının menfi borç ikrarı niteliğinde olduğu iddiasını açıklamak için savunulduğunu görürüz¹⁶⁴. Zira menfi borç ikrarı faraziyesi kabul edildiği takdirde yönetim kurulu üyelerinin borcu sona erer. Fakat pay sahibinin dava hakkının hem şirketin dava hakkından bağımsız olması hem de farklı bir maddi hukuk ilişkisinden kaynaklanması nedeniyle pay sahibi, ibraya rağmen şirketin zararını üyelerden talep etmeye devam eder. Çünkü ibra kararı pay sahibiyle yönetim kurulu arasındaki ilişkiyi etkilemez.

Kanımızca da, ortağın TK m. 555 uyarınca yönetim kurulu üyelerine karşı sahip olduğu dava hakkının hukuki niteliği, *dava takip yetkisidir*. Bu nedenle söz konusu hukuki müesseseye daha yakından bakılmalıdır:

¹⁶² Kunz, **Verantwortlichkeitsklage**, s. 92.

¹⁶³ Graf, **Gesellschaftsorgane**, § 5 N. 301.

¹⁶⁴ Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 224.

Dava takip yetkisi, talep sonucu hakkında hüküm alabilme yetkisi olup bu yetki maddi hukuktaki tasarruf yetkisine göre tayin edilir (HMK m. 53)¹⁶⁵. Esasında dava takip yetkisi, maddi hukuktaki tasarruf yetkisinin usul hukukuna yansımasıdır. HMK m. 53'ün gerekçesinde dava ehliyeti bulunan kimsenin kural olarak dava takip yetkisine de sahip olduğu ifade edilmiştir¹⁶⁶. Nitekim yönetim kurulu üyelerinin kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerinin ihlaliyle şirket nezdinde oluşan zararlar üzerindeki tasarruf yetkisine şirket tüzel kişiliği sahip olduğundan, bu zararların tazminini konu alan bir davayı takip yetkisine de, ilke olarak, şirket tüzel kişiliği (*kendi hakkını/bağımlı dava takip yetkisi*) sahiptir. Keza subjektif hakkı (maddi hakkı, alacak hakkını) mahkemeler aracılığıyla talep edip etmeme özgürlüğü de şirkete aittir (HMK m. 24)¹⁶⁷.

Esas olan, maddi hukuka göre hak sahibinin talep sonucu hakkında hüküm alabilme yetkisini haiz olmasıdır. Fakat bu kural mutlak değildir¹⁶⁸. Nitekim dava takip yetkisinin tanımlandığı HMK m. 53 uyarınca, “*kanunda belirtilen istisnai durumlar*”da dava takip yetkisi maddi hukuktaki tasarruf yetkisinden ayrılabilir. Bir diğer deyişle maddi hukuka göre hak sahibi olmayan ve tasarruf yetkisi bulunmayan kimselere de davayı takip edip hüküm alabilme yetkisi bahsedilebilir. Fakat bunun için özel bir kanun hükmüne ihtiyaç duyulur¹⁶⁹.

¹⁶⁵ Öğretide davacının tasarruf yetkisine sahip olup olmadığı hususunun ancak işin esasına girilerek belli olabileceğinden bahisle, dava takip yetkisinin tasarruf yetkisine göre tayin edilmesi eleştiriyile karşılanmıştır. Hak sahipliği iddiasıyla açılan bir davanın varlığının, dava takip yetkisinin kabulü için yeterli olduğu hususunda bkz. Yavuz Alangoya, Kamil Yıldırım, Nevhis Deren-Yıldırım, **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı Değerlendirme ve Öneriler**, İstanbul, İstanbul Barosu Yayınları, 2006, s. 43.

¹⁶⁶ Bkz. HMK m. 53'ün gerekçesi (Mutlu Dinç, **Hukuk Muhakemeleri Kanunu**, Ankara, Seçkin, 2014, s. 76). Dava ehliyeti ile dava takip yetkisinin farklı kurumlar olduğu hususunda Baki Kuru, **Hukuk Muhakemeleri Usûlü**, C. 1, 6. Baskı, İstanbul, Demir Yayıncılık, 2001, s. 1552-1553; Dişel, **a.g.e.**, s. 110.

¹⁶⁷ Menfaat ihtilafı nedeniyle şirketin yönetim kurulu üyelerine karşı tazminat davası açmayı çoğunlukla tercih etmeyeceğine dair bkz. Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 225.

¹⁶⁸ Dişel, **a.g.e.**, s. 72-74.

¹⁶⁹ Türk hukuku bakımından dava takip yetkisinin iradi olarak devrinin mümkün olmadığı yönünde Dişel, **a.g.e.**, s. 101. Kanımızca da dava takip yetkisinin iradi devri mümkün değildir. Bunun

Nitekim bu istisnalardan birini, şirketin uğradığı zararın tazminini her bir pay sahibinin talep edebileceğinden söz eden TK m. 555'te görmek mümkündür¹⁷⁰. Bu düzenleme bakımından dikkat edilecek olursa hukuk düzenince öngörülen özel bir hükümle, hakka yabancı bir kişiye dava açıp hüküm alma imkânı tanınmıştır. Esasında davaya konu subjektif hak (maddi hak, alacak hakkı) ve bu hak üzerindeki tasarruf yetkisi şirkete aittir. Fakat şirketin yanı sıra pay sahiplerine de bu hakkı mahkemeler huzurunda talep edebilme olanağı tanınmıştır. Mezkûr davada pay sahipleri, yönetim kurulu üyelerinin yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal ettiklerini gerekçe göstererek şirket nezdinde oluşan zararın şirkete ödenmesini talep ederler. Burada özellikli bir husus vardır. Pay sahibi maddi hukuka göre bir alacak hakkına sahip olmadığı hâlde usul hukukuna göre bu alacağı talep edebilme yetkisiyle (*başkasının hakkını/bağımsız dava takip yetkisi*) donatılmıştır¹⁷¹. Böylece alacak hakkı ile talep yetkisi arasındaki bağ çözülmüştür. Bu tür durumlarda davanın mücerret bir karakter kazandığı ifade

sebebi HMK m. 53'ün kısıtlayıcı lafzıdır. Bu düzenleme uyarınca dava takip yetkisinin maddi hukuktaki tasarruf yetkisinden ayrılabilmesi, kanunda yazılı hâllerde mümkündür.

¹⁷⁰ İsviçre hukukunda bu istikamette Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 465. Türk hukukunda Pekcanitez, Taş Korkmaz, **Pekcanitez Usûl C. 1**, s. 598; Dişel, **a.g.e.**, s. 302 vd.; Özkes, Seven, Meriç, **a.g.e.**, s. 98; Hülya Taş Korkmaz, **Hukuk Davalarında Gerçek Tarafın Belirlenmesi**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021, s. 63.

¹⁷¹ Pay sahibinin yansıma zararlar nedeniyle açtığı davada davacı sıfatı pay sahibinde, davalı sıfatı ise yönetim kurulu üyelerindedir. Pay sahibi, Kanun'un kendisine tanıdığı özel bir imkân ile yani *başkasının hakkını dava takip yetkisi* ile davayı açıp yürütür. Bu yetkiyle hareket etmenin yargılama hukuku ile ilgili önemli birtakım sonuçları bulunur. İlk olarak, pay sahiplerinden birinin açtığı dava, şirkete ve diğer pay sahiplerine karşı *derdestlik* etkisi doğurur. Ayrıca tıpkı derdestlikte olduğu gibi *kesin hüküm* de şirket ile diğer pay sahiplerini bağlar. Nihayet savunma vasıtalarının ileri sürülmesinde bazı farklılıklar ortaya çıkar. Bu bağlamda yönetim kurulu üyesi, pay sahibiyle aralarında var olan kişisel/maddi ilişkiden kaynaklanan itiraz ve def'ileri ileri süremez fakat şirkete karşı sahip olduğu savunma vasıtalarını dermeyan edebilir.

Nitekim İsviçre hukukunda derdestlik ve kesin hüküm hakkında bu doğrultuda Böckli, **Aktienrecht**, N. 227a ve 466; Lötscher, **a.g.e.**, N. 1125. Son anılan yazar, pay sahibince açılan davada yargılama sonucunun hem şirkete hem de diğer pay sahiplerine karşı etkili olmasını, *kesin hükmün genişlemesi/yayılması* şeklinde ifade eder.

Sadece derdestlik hakkında bu istikamette Gericke, Waller, **a.g.e.**, Art. 756 N. 10; von der Crone, Carbonara, Hunziker, **a.g.e.**, s. 66 ve 71.

Yalnızca kesin hüküm hakkında bu yönde Thomas Jutzi, "Vergleiche über GmbH- und aktienrechtliche Ansprüche", **GesKR**, 04/2014, s. 509.

Türk hukukunda derdestlik, kesin hüküm ve savunma vasıtaları bakımından bu doğrultuda Dişel, **a.g.e.**, s. 169 ve 305.

edilir¹⁷². Yani dava hakkı subjektif haktan soyutlanmış olup ondan bağımsız bir şekilde mahkemeden hukuki himaye talep edilir.

Buraya kadar yapılan açıklamaların ardından nihayet ibranın hukuki niteliğinin tespitine geçebiliriz. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi, bu çalışmada ibranın hukuki niteliği belirlenirken hukuk düzeninin ibraya bağladığı hukuki sonuçlardan hareket edilmiştir. Bu nedenle ibranın hüküm ve sonuçlarını hatırlamakta yarar vardır. TK m. 558/2'ye göre “Şirket genel kurulunun, sorumluluktan ibraya ilişkin kararı, ibranın kapsadığı açıklanan maddi olaylara ilişkin olarak, şirketin, ibraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin *dava hakkını kaldırır*. Diğer pay sahiplerinin *dava hakları* ibra tarihinden itibaren altı ay geçmesiyle düşer.”.

TK m. 558/2'de altını çizmek istediğimiz bir husus vardır. Kanun koyucunun ibraya bağladığı hukuki sonuç, *dava hakkının* sona ermesidir. İbraya olumlu oy veren pay sahiplerinin dava hakkı sona ererken, ibraya olumlu oy vermeyen pay sahiplerinin dava hakları ise varlığını muhafaza eder. Hem sona eren hem de varlığını sürdüren dava hakları, TK m. 555 vasıtasıyla pay sahiplerinin kullanımına sunulan dava hakkından başkası değildir. Yukarıdaki açıklamalarımızda TK m. 555'teki düzenlemenin *başkasının hakkını dava takip yetkisi* olduğu sonucuna ulaşmıştık. Mademki TK m. 555'te dava takip yetkisi düzenlenmiştir, o hâlde ibra kararının

¹⁷² Saim Üstündağ, **Medeni Yargılama Hukuku, C. I-II**, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 7. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2000, s. 265; Tanrıver, **a.g.e.**, s. 449.

verilmesiyle dava takip yetkisi sona erer. Şirket açısından *kendi hakkını dava takip yetkisi*¹⁷³, pay sahipleri açısından ise *başkasının hakkını dava takip yetkisi* son bulur¹⁷⁴.

Yeri gelmişken TK m. 558/2'nin kaleme alınış şekline dair bir değerlendirmede bulunulmalıdır. Hükümde yer alan "*dava hakkını kaldırır*" ifadesi, "*dava takip yetkisini kaldırır*" şeklinde anlaşılmalıdır. TK m. 558/2'nin birinci ve ikinci cümleleri sırasıyla OR 758/1 ve 2'ye karşılık gelir ve mehz Kanun'da da *dava hakkının* sona ermesinden söz edilir. Esasında İsviçre hukukunda "*dava takip yetkisi*" ifadesinin tercih edilmeme nedeni anlaşılabilir. Çünkü İsviçre Medeni Usul Kanunu'nda (ZPO) dava takip yetkisi düzenlenmemiştir. Oysa Türk kanun koyucusu HMK m. 53 ile dava takip yetkisini kanuni zemine kavuşturmuştur. Hemen belirtelim ki her ne kadar İsviçre kanunlarında yer almasa da öğreti ve Federal Mahkeme, dava takip yetkisi kurumunu tanıır¹⁷⁵.

¹⁷³ Dava takip yetkisinin düzenlendiği HMK m. 53'e göre, "*Bu yetki, kanunda belirtilen istisnai durumlar dışında, maddi hukuktaki tasarruf yetkisine göre tayin edilir.*". Bu hüküm bakımından dikkat edilecek olursa, kanunda belirtilen hâllerde bir yandan maddi hukuktaki tasarruf yetkisi olmayan kimselere dava takip yetkisi tanınabilecek diğer yandan da maddi hukuka göre tasarruf yetkisi bulunan kimselerin dava takip yetkisine son verilebilecektir. Anılan düzenlemenin mefumu muhalifi ikinci olasılığa olanak tanır. Gerçekten dava takip yetkisi, kanunda belirtilen istisnai durumlar dışında, maddi hukuktaki tasarruf yetkisine bakılarak tayin edildiğine göre (HMK m. 53, c. 2), kanunda belirtilen istisnai hâllerde tasarruf yetkisi sahibinin dava takip yetkisi bulunmayacak, yani tasarruf yetkilisinden dava takip yetkisi sökülüp alınabilecektir. Nitekim TK m. 558/2, maddi hukuka göre tasarruf yetkisi ile (kendi hakkını/bağımlı) dava takip yetkisi arasındaki bağı çözen, söz konusu iki yetkiyi birbirinden ayıran istisnai bir düzenlemedir.

¹⁷⁴ Türk hukuk öğretisinde Özekes, Seven ve Meriç tarafından kaleme alınan eserde, ibranın menfi borç ikrarı niteliğinde olduğu dile getirildikten sonra, ilerleyen sayfalarda bu defa ibranın dava takip yetkisini sona erdirdiği ifade edilmiştir. Bkz. Özekes, Seven, Meriç, **a.g.e.**, s. 58 ve 102-103; ayrıca bkz. s. 191. Belirtelim ki dile getirilen görüşlerin usul hukuku bakımından önemli ve farklı sonuçları bulunur. Gerçekten ibranın menfi borç ikrarı niteliğinde olduğu görüşü benimsenecek olursa, yargılama hukuku bakımından ibra maddi hukuka ilişkin savunma vasıtalarından itiraz niteliği arz edecektir. Fakat dava takip yetkisinin sona erdiği görüşüne üstünlük tanındığı takdirde, dava takip yetkisinin dava şartlarından olması nedeniyle, ibra savunması, usuli savunma vasıtalarından olacaktır. Maddi hukuka ilişkin bir itirazın hâkim tarafından resen göz önünde bulundurulabilmesi için bunun dava dosyasına girmesi gerekir. Dava dosyasından anlaşılmayan itirazlar ise cevap ve ikinci cevap dilekçesiyle ileri sürülür. Öte yandan davacının açık muvafakati hâlinde itirazın daha sonra ileri sürülmesi de mümkündür. Dava şartları ise her hâlde hâkim tarafından resen göz önünde bulundurulur. Keza dava şartlarının eksikliği, yargılamanın her aşamasında dermeyan edilebilir.

¹⁷⁵ Lötscher, **a.g.e.**, N. 1 vd.; Bärtschi, **a.g.e.**, s. 322; Grieder, **a.g.e.**, § 8 N. 379 vd.; BGE 132 III 350; BGE 131 III 310.

İbra kararının hukuki niteliğine dair bir diğer tespitimiz şu şekildedir: Genel kurulda alınan ibra kararı subjektif hakka (maddi hakka, alacak hakkına) etki etmez, hak varlığını sürdürür fakat talep sonucu hakkında hüküm alabilme yetkisini, yani *dava takip yetkisini* sona erdirir. İbranın bu etkisi, şirketi, ibraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerini bağlar. Diğer pay sahipleri ise ibraya olumlu oy vermeyi reddederek dava takip yetkilerini muhafaza ederler.

Şunu da söyleyelim ki ibra etmeme kararı pay sahiplerinin dava takip yetkisini var etmez; bu yetki ibra etmeme kararından önce de mevcuttur. Dolayısıyla bir pay sahibinin yansıma zararların tazminini talep edebilmesi, ibranın reddi kararına bağlı değildir.

İbra kararının maddi hak üzerinde herhangi bir etkisinin olmamasının önemli sonuçları bulunur. Bir defa şirketin tazminat alacağının son bulmaması¹⁷⁶ ve fakat dava takip yetkisinin sona ermesi nedeniyle TK m. 558 düzenlemesi usuli bir karakter arz eder¹⁷⁷.

İbra kararının subjektif hakkı (maddi hakkı, alacak hakkını) sona erdirmemesinden çıkarılan sonuçlardan bir diğeri, ibranın hukuki niteliğinin menfi borç ikrarı olmadığıdır. Aşağıdaki satırlarda ibranın neden menfi borç ikrarı niteliği taşımadığı tüm detayıyla açıklanmıştır.

Kenar başlıkların metne dâhil olduğu¹⁷⁸ TK’da ibranın etkisinin “B) Şirketin zararı” üst başlığı altında kaleme alındığı (TK m. 558) gözetildiğinde, ibra kararının şirketin zararını konu aldığı anlaşılır.

Kanun koyucunun ibraya bağladığı hukuki sonuç, birtakım kişilerin *dava takip yetkilerinin sona ermesinden* ibarettir. Bu kimseler: Şirket, ibraya olumlu oy veren ve ibrayı bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahipleridir. İbraya olumlu oy vermeyen ve ibrayı bilmeden pay iktisap etmiş olan pay sahipleriyle alacaklıların dava hakları ise

¹⁷⁶ Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 452a.

¹⁷⁷ Nitekim TK m. 558’e kaynaklık eden OR 758’in usule ilişkin bir hüküm niteliğinde olduğu hususunda Bärtschi, **a.g.e.**, s. 322.

¹⁷⁸ Bkz. TK m. 1534/1.

varlığını sürdürür. Öğretinin büyük çoğunluğu ve Yargıtay'ca benimsenen menfi borç ikrarı görüşü bu hususu açıklamakta yetersiz kalmıştır. Çünkü menfi borç ikrarını savunanlara göre ibra kararı, yönetim kurulu üyelerinin şirkete karşı olan borçlarını sona erdirir. Oysa yönetim kurulu üyelerinin borcu sona ermez, aksine devam eder. Zira ibra kararına olumlu oy vermemiş olan pay sahipleriyle alacaklılar ibraya rağmen yönetim kurulu üyelerine karşı tazminat davası ikâme etme hak ve yetkisini muhafaza ederler. Bu dava şirketin zararının yine şirkete ödenmesini konu alır. Nitekim menfi borç ikrarı görüşünü savunan yazarlar, menfi borç ikrarının bu hususta yetersiz kaldığını görmüş ve ek bir açıklama yapma ihtiyacı hissetmiştir. Onlara göre, ibra kararına olumlu oy vermemiş pay sahipleriyle alacaklıların dava haklarının devam etmesi, bu kişilerin bağımsız birer dava hakkına sahip olmalarından ileri gelir¹⁷⁹. Hemen belirtelim ki dile getirilen görüş herhangi bir teorik temele dayanmaz. Hem dava hakkı sona erenlerin hem de dava hakkı devam edenlerin talepleri aynı hukuki ilişkiye yönelmiştir¹⁸⁰; o da, yönetim kurulu üyeleri ile şirket arasındaki ilişkidir. Davaya konu edilen husus, yönetim kurulu üyelerinin şirkete verdikleri zarardır. Daha açık ifadeyle hakları devam eden kişilerin davası, hakları sona erenlerle aynı hukuki ilişkiye ve aynı talep sonucuna yönelmiştir; bu dava ayrı ve bağımsız bir hukuki

¹⁷⁹ İsviçre öğretisinde Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 224. Türk öğretisinde Canöz, **İbra**, s. 38.

Eskiocak ise bir taraftan ibranın menfi borç ikrarı niteliğinde olduğundan (Eskiocak, **a.g.e.**, s. 319), diğer taraftansa tek bir alacak hakkının varlığından, o hakka şirketin sahip olduğundan, buna karşılık pay sahipleriyle alacaklıların ayrı ve bağımsız bir alacak haklarının bulunmadığından, onların yansıma zararın giderilmesine yönelik açtıkları davada kendilerine ait maddi bir hakka dayanmadıklarından, özel bir kanun hükmü (TK m. 555 ve 556) marifetiyle şirketin alacak hakkının takibine yetkili olduklarından söz eder (Eskiocak, **a.g.e.**, s. 152 vd.).

Hemen belirtelim ki yazar kendi içinde çelişkiye düşmüştür. Mademki ibra menfi borç ikrarı niteliğindedir ve bununla yönetim kurulu üyelerinin şirkete karşı olan borcu sona erer, o hâlde pay sahiplerinin şirketin borcunu yine şirkete ödenmesini talep edememesi gerekir. Zira ortada pay sahiplerinin talebine konu tek bir hak vardır, o hak da şirkete aittir ve genel kurulda ibraya karar verilerek bu hakkın dava ve takip edilmesi sona erdirilmiştir. Nitekim yazarın savunduğu görüş şirketin sebepsiz zenginleşmesine yol açar. Çünkü borç sona erdiği hâlde mahkeme şirket lehine hüküm tesis edecektir. Şüphesiz hiç kimse mahkeme marifetiyle sebepsiz zenginleşme imkânına sahip değildir.

¹⁸⁰ Nitekim pay sahipleri ile alacaklıların dava hakkının şirkete tanınan dava hakkından doğduğu yönünde Abuzer Kendigelen, **Yeni Türk Ticaret Kanunu: Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler**, 3. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2016, s. 460.

ilişkiden kaynaklanmaz¹⁸¹. Nitekim pay sahiplerinin açtığı tazminat davasında gerek talep sonucu gerek mahkemenin hükmü, zararın davacı pay sahiplerine değil şirkete ödenmesine yöneliktir. Eğer genel kurulda alınan ibra kararıyla menfi borç ikrarında olduğu gibi, üyelerin şirkete olan tazminat borçları sona ermiş olsaydı, pay sahipleriyle alacaklıların şirketin zararını yine şirkete ödenmesini talep etme hak ve yetkilerinin de sona ermesi gerekecekti¹⁸². Oysa TK m. 558/2 bunun tersini söyler¹⁸³.

O hâlde ibranın menfi borç ikrarından ayrıldığı nokta, yönetim kurulu üyelerinin borcunun sona ermemesidir; ibraya rağmen borç varlığını sürdürür. Nitekim ibranın hukuki sonucunun düzenlendiği TK m. 558/2'nin "*dava hakkını kaldırır*" şeklindeki sözleri bu hususa işaret eder. Kanun koyucunun tercihi bilinçlidir. Yönetim kurulu üyelerinin şirkete olan borcunun genel kurulun ibra kararı ile son bulması istenmemiştir. Böylece ibraya olumlu oy vermeyen pay sahipleriyle alacaklıların dava açabilmelerine imkân tanınmıştır. Borç ibra kararıyla sona erseydi, pay sahipleriyle alacaklıların dava hakları da son bulacaktı. Bu kimseler tazminat davası açabilmek için önce ibra kararının iptalini dava etmeleri gerekecekti.

Öte yandan borcu sona erdiren hâllerin düzenlendiği TBK m. 131 ilâ 145 arasında hep "*borcun sona ereceğinden*" söz edilmiştir. Kanun koyucu genel kurulun ibra kararı ile ilgililerin şirkete karşı olan borçlarının sona erdirilmesini isteseydi "*dava hakkını kaldırır*" ifadesi yerine, daha önce TBK'da çok defa kullandığı gibi pekâlâ "*borcu sona erdirir*" ibaresini kullanabilirdi. Borcun sona ereceğine yönelik bir ibare bilinçli olarak tercih edilmemiştir. Bu bakımdan hükmün lafzı, ibra kararının borcu sona erdirmediğini doğrular¹⁸⁴.

¹⁸¹ Böckli, *Aktienrecht*, § 18 N. 227a.

¹⁸² Graf, *Gesellschaftsorgane*, § 5 N. 299.

¹⁸³ Nitekim Ulusoy, *a.g.m.*, s. 262.

¹⁸⁴ Türk hukukunda *Ulusoy*, genel kurulun ibra kararının yöneticilerin tazminat borçlarını borçlar hukukunda olduğu gibi kesin bir şekilde sona erdirmediğini ifade eder. Genel kurul ibra kararı ile şirket tüzel kişiliğinin doğrudan zarar gören sıfatıyla tazminat davası açmayacağını "ikrar" ettiğini, oysa yöneticilerin tazminat borçlarının devam ettiğini, yansıma zarar gören sıfatıyla pay sahipleriyle alacaklıların tazminat davası açabileceklerini belirtir. Hâlbuki menfi borç ikrarında alacaklı borçluya herhangi bir borcunun kalmadığını beyan eder. Eğer ibra kararı menfi borç ikrarı niteliğinde olduğu gibi, yöneticilerin şirkete olan tazminat borçlarını sona erdirseydi, pay

İbra kararının menfi borç ikrarı niteliğinde olmadığına bir diğer kanıtı, yönetim kurulu üyesinin kusursuz olmasıdır. Zira bir borcun varlığı hâlinde menfi borç ikrarının söz konusu olabileceği dikkate alındığında, üyenin herhangi bir sorumluluğunun bulunmaması, ibranın menfi borç ikrarı niteliği taşımasına engeldir¹⁸⁵.

Öte yandan yönetim kurulu üyesinin sorumluluğunun kesin olarak bilinmesi de menfi borç ikrarına manidir¹⁸⁶. Çünkü menfi borç ikrarı, miktarı veya varlığı belirsiz ya da tartışmalı alacakları konu alır¹⁸⁷.

Tüm bu açıklamalar ibranın menfi borç ikrarı niteliği taşımadığının açık kanıtıdır. İbra kararının tasarruf işlemi¹⁸⁸ niteliğinde olması, şirketin alacak hakkında kendisini göstermez¹⁸⁹; ibra, doğrudan doğruya dava takip yetkisine yönelmiş bir tasarruftur.

İbranın hukuki niteliğine dair buraya kadar yapılan açıklamalar, ibranın yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna olan etkisi ile ilgilidir. Zira ibra kararı bir yönüyle yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu sona erdirir diğer yönüyle ise şirket içi işletme politikasını onaylar^{190, 191}. Bir başka ifadeyle, ibra kararı sadece

sahipleriyle alacaklıların yöneticilere karşı yansıma zararlar nedeniyle dava açamaması gerekirdi (Ulusoy, **a.g.m.**, s. 262).

¹⁸⁵ Nitekim bu ihtimalde ibranın tespit işlevi niteliğinde olduğu hususunda bkz. Aytaç, **İbra**, s. 33.

¹⁸⁶ Bu doğrultuda bkz. Aytaç, **İbra**, s. 33.

¹⁸⁷ Nitekim borcun varlığının kesin olarak bilindiği hâllerde menfi borç ikrarından söz edilemeyeceği hususunda pek çokları yerine bkz. Aksu, **a.g.m.**, s. 114.

¹⁸⁸ Tasarruf işlemi hakkında detaylı bilgi için bkz. Eren, **Borçlar Genel**, N. 480.

¹⁸⁹ Aksi istikamette bkz. Atan, **a.g.e.**, s. 59; Çelik, **İbra**, s. 106.

¹⁹⁰ İbranın şirket içi işletme politikasının onayı olduğuna dair Pöschke, Vogel, **a.g.e.**, § 16 N. 3; Drinhausen, **a.g.e.**, § 120 N. 8; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 120 N. 2; Mülbert, **a.g.e.**, § 120 N. 35; Zetzsche, **a.g.e.**, § 120 N. 21; Sethe, **a.g.m.**, s. 1321; Liebscher, **a.g.e.**, AktG § 120 N. 2; von der Linden, **a.g.m.**, s. 2343; Volhard, Weber, **a.g.m.**, s. 351; Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 14; Schmeling, **a.g.e.**, s. 96; Bonefeld, **a.g.e.**, s. 59; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 120 N. 2-4.

¹⁹¹ Böylece şirket, yönetim kurulu üyelerinin takdir yetkisi çerçevesinde aldıkları kararların yerindeliğini değerlendirme imkânı elde eder.

sorumluluğa etkili bir işlem değil, aynı zamanda manevi/psikolojik sonuçları bulunan bir irade beyanını ihtiva eder¹⁹².

İbra kararının manevi/psikolojik cephesi, yöneticilerin kişilik haklarını yakından ilgilendirir. İbra etmeme kararı, yöneticilere karşı şüphe uyandırır. Dahası, şirketin iyi yönetilmediği ve bu bağlamda şirketin zarara uğratıldığı suçlamasını da içerir. Teknik bilgi sahibi bir kadronun meslek olarak icra ettiği bir yönetim söz konusu olduğunda durum daha da çarpıcıdır. İbranın reddi kararıyla beraber, bu kimselerin mesleki ve sosyal konumları sarsılır¹⁹³. Tüm bu açıklamalar ibranın ihmal edilmemesi gereken manevi/psikolojik yönünü gözler önüne serer. Kanımızca bu nedenle mali ve idari ibra ayrımı yapılmalıdır. Mali ibra ile, ibranın yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna etki eden boyutu; idari ibrayla ise manevi/psikolojik yönü ifade edilir.

Netice itibarıyla en genel şekliyle ibra, şirket tüzel kişiliğinin genel kurul kararıyla yönetim kurulu üyelerinin takdir yetkileri çerçevesinde aldıkları kararların yerinde bulunması, ayrıca üyelere karşı herhangi bir tazminat davası açılmayacağını beyan edilmesi anlamlarını hâvi nevi şahsına münhasır (*sui generis*) bir kurumdur.

Özetle ibra; i) Bir genel kurul kararıdır. ii) Tek taraflı bir hukuki işlemdir. iii) İlgililerin onayına ihtiyaç duyulmaz. iv) İlgililer çevresine kuruluştaki kurucular; faaliyet döneminde yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve denetçiler; tasfiye aşamasında tasfiye memurları girer. v) Kural olarak son hesap döneminde icra edilen işlem ve eylemleri kapsar. vi) Şirketin zararını konu alır. vii) Şirket tüzel kişiliğiyle ibraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin dava takip yetkileri düşer. viii) İbranın tasarrufi karakteri, doğrudan doğruya dava takip yetkisine yönelir. Dava takip yetkisi ise dava şartlarındandır (HMK m. 114/1-e). ix) Diğer pay sahiplerinin şirketin zararını konu alan dava takip yetkileri varlığını

¹⁹² Alman hukukunda ibra kararının manevi/psikolojik etkisine işaret eden yazarlar için bkz. Schmeling, **a.g.e.**, s. 20 ve 96; Bonefeld, **a.g.e.**, s. 59; Nägele, Nestel, **a.g.m.**, s. 1254; Pöschke, Vogel, **a.g.e.**, § 16 N. 3; Drinhausen, **a.g.e.**, § 120 N. 8; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 120 N. 2; Mülbert, **a.g.e.**, § 120 N. 35; Zetzsche, **a.g.e.**, § 120 N. 21; Sethe, **a.g.m.**, s. 1321; Liebscher, **a.g.e.**, AktG § 120 N. 2; von der Linden, **a.g.m.**, s. 2343; Volhard, Weber, **a.g.m.**, s. 351; Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 14; Hoffman, **BeckGroßkommAktG**, § 120 N. 2; Sethe, **a.g.m.**, s. 1321; Hoffman, **AktG, C. 1**, § 120 N. 1; Kiethe, **a.g.m.**, s. 888.

¹⁹³ Picenoni, **a.g.e.**, s. 215-216.

sürdürür. x) Dava takip yetkileri devam eden pay sahiplerinin bu davayı ibra tarihinden itibaren altı aylık süre içinde açmaları gerekir. xi) Altı aylık bu süre, hak düşürücü niteliktedir. xii) İbra ayrıca manevi/psikolojik bir veçheyi haiz olup şirket içi işletme politikasının onaylanması anlamına gelir.

III. İBRA KARARININ TÜRLERİ

A. Genel Olarak

TK'nın ibraya ilişkin hükümlerinden yola çıkarak ibra kararı çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir. Kararın alınış tarzından hareketle ibra, “açık ibra” ve “ibra varsayımı” şeklinde ikiye ayrılır. Bu bağlamda ibra kararı, gündemde yer alan ibra maddesinin tartışılıp müzakere edilmesiyle alınabileceği gibi, belli şartlar altında bilançonun onaylanmasıyla da meydana gelebilir.

Kapsamından hareketle ise, genel ve özel ibra olmak üzere iki türe ayrılır. Herhangi bir sınırlama yapılmadan alınan ibra kararı *genel*; kişi, konu veya zaman yönünden sınırlandırılarak alınan ibra kararı ise *özel ibra*dır.

Bunlardan başka, olumlu ve olumsuz ibra (ibra edilmeme) kararı şeklinde karşımıza çıkabileceği gibi detaylarına aşağıda yer verdiğimiz mali ve idari ibra ayırımına da tabi tutulur.

B. Kararın Alınış Tarzına Göre

1. Açık İbra Kararı

Genel kurul toplantı gündeminde yer alan ibra maddesinin müzakere edilip oylanmasıyla alınan karar, *açık ibra kararıdır*¹⁹⁴.

¹⁹⁴ Ernst E. Hirsch, **Ticaret Hukuku Dersleri**, 3. Bası, İstanbul, İÜHF, 1948, s. 320; Kemal Arar, **Kara Ticareti: Şirketler Hukuku**, Ankara, Güney Matbaacılık, 1952, s. 184; Hayri Domaniç, **Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması, TTK. Şerhi II**, İstanbul, Yaylacık Matbaası, 1988, s. 688; Aytaç, **İbra**, s. 111 ve 136; Çelik, **İbra**, s. 51; Canözü, **İbra**, s. 50-51; Aydemir, **a.g.m.**, s. 1083; Gizlem Turan, **Anonim Şirketler Hukukunda İbra**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2023, s. 57.

Öğreti, TK m. 424'te öngörülen şartlar çerçevesinde onaylanan bilançonun ibra sonucunu doğruracağını âmir hükmü ile genel kurulun toplantı gündeminde özel olarak yer alan "ibra" maddesinin oya sunulmasıyla alınan ibra kararlarının birbirinden ayırt edilmesi amacıyla ilkini *ibra varsayımı* veya *örtülü ibra*, ikincisini ise *açık ibra* şeklinde anmaktadır. Esasında ne açık ibra ne de ibra varsayımı ifadeleri kanunidir. Zira TK'da geçen "ibra" ibareleri incelendiğinde, genel kurulun toplantı gündeminde ayrıca ve özel olarak bulunan, giderek pay sahiplerince müzakere edildikten sonra toplantıda temsil edilen oyların çoğunluğuyla alınan ibra karardan söz edildiği anlaşılır. Dolayısıyla bu çalışmada aksine açıklık bulunmadığı müddetçe, "ibra kararı" ifadesi "açık ibra" anlamında kullanılmıştır.

Öğretide ibra varsayımının TK'da düzenlenmiş olmasına rağmen (TK m. 424), açık ibranın düzenlenmediği ifade edilir¹⁹⁵. Kanımızca TK'da yer alan bazı hükümler açık ibranın varlığına işaret eder. Nitekim genel kurulun devredilemez görev ve yetkileri arasında sayılan, yönetim kurulu üyelerinin ibraları hakkında karar verilmesinin yer aldığı TK m. 408/2-b; olağan genel kurul toplantısında görüşülecek gündemin zorunlu içeriklerinden birisinin de yönetim kurulu üyelerinin ibraları hakkında karar verilmesi olduğundan söz eden TK m. 409/1; oyda imtiyazın kullanılamayacağı hâllerden birinin ibra kararları olduğunu ifade eden TK m. 479/3-c; ibra kararının genel kurul kararıyla kaldırılamayacağını hüküm altına alan TK m. 558/1; yine ibra kararının etkisinin düzenlendiği TK m. 558/2 ve nihayet kuruluş ve

¹⁹⁵ Erdoğan Moroğlu, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu: Değerlendirme ve Öneriler**, 8. Bası, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2016, s. 349; ayrıca bkz. Kendigelen, **İlk Tespitler**, s. 467.

eTK döneminde kaleme aldıkları eserlerinde, eTK'da açık ibranın düzenlenmediği yönünde bkz. Helvacı, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 139; Çelik, **İbra**, s. 51.

TK'da açık ibra hakkında net bir düzenlemenin bulunmadığına dair bkz. Canöz, **İbra**, s. 51.

Buna karşılık Bahtiyar, gündemin zorunlu unsurlarından birinin ibra olduğundan söz eden TK m. 409'dan hareketle, açık ibra kararının TK'da düzenlendiğini ifade eder (Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku**, s. 390). Ayrıca bkz. Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 16-140.

sermaye artırımında ibranın ele alındığı TK m. 559 hükümleri bu türdendir. Zikredilen maddelerin tamamında *açık ibra kararından* söz edilir¹⁹⁶.

Bunlardan başka oydan yoksunluk hâllerinin düzenlendiği TK m. 436/2'nin açık ibra kararına işaret ettiği ifade edilir¹⁹⁷. Anılan hüküm şu şekildedir: “*Şirket yönetim kurulu üyeleriyle yönetimde görevli imza yetkisini haiz kişiler, yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmelerine ilişkin kararlarda kendilerine ait paylardan doğan oy haklarını kullanamaz.*”. Söz konusu hükmün altı çizili kısmında yer alan “*ibra edilmelerine ilişkin kararlarda*” ibaresi hem açık ibrayı hem de ibra varsayımını ihtiva eder¹⁹⁸. Oysa bir üst paragrafta zikredilen kanun maddelerinin her birinde (TK m. 408/2-b, 409/1, 479/3-c, 558 ve 559) doğrudan doğruya *açık ibra kararı* anılmıştır. Bir diğer deyişle açık ibra kararının kanuni temellerini TK m. 436/2'den ziyade; TK m. 408/2-b, 409/1, 479/3-c, 558 ve 559'da aramak gerekir.

Yeri gelmişken eTK ile TK arasındaki bir farka değinmek isteriz. Olağan genel kurul toplantılarında görüşülecek konuların asgari içeriğinin düzenlendiği eTK m. 369'da, açık ibra kararından söz edilmemiş fakat ibra varsayımı zikredilmişti. Bu husus ise toplantı gündeminde bulunmadığı hâlde açık ibra kararının alınıp alınamayacağı tartışmasını beraberinde getirmişti. Öğretide bazı yazarlar, gündemde bilançonun görüşülmesi maddesinin yer almasını, açık ibra kararının alınabilmesi bakımından yeterli görür¹⁹⁹. Kanımızca bu tartışma 6102 sayılı TK ile birlikte önemini büyük ölçüde yitirmiştir. Çünkü açık ibra kararı olağan genel kurul toplantı gündeminin asgari içeriğinde yerini almıştır (TK m. 409/1). Buna karşılık benzer bir tartışma bu sefer olağanüstü toplanan genel kurulun toplantı gündeminde bilançonun

¹⁹⁶ Karışıklığa mahal vermemek için özellikle belirtilmelidir ki, Kanun'da açık ibra kararından söz edilmesi başka bir şey, açık ibra kararının kanuni zemine kavuşturulup bir düzenlemeye tabi tutulması başka bir şeydir.

¹⁹⁷ Helvacı, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 139; Canöz, **İbra**, s. 51.

¹⁹⁸ Nitekim bu doğrultuda bkz. Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 14-60; Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar Hukuku, C. II**, 14. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2019, N. 991.

¹⁹⁹ Ömer Teoman, **Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1983, s. 123; Helvacı, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 140.

onaylanması maddesinin olduğu fakat açık ibranın bulunmadığı bir ihtimalde karşımıza çıkabilir. Hatta TK m. 409/1'e rağmen olağan genel kurulun toplantı gündemi, ibra maddesinden yoksun bir şekilde hazırlanmış olabilir. Dolayısıyla söz konusu tartışma hâlâ güncelliğini korur²⁰⁰.

Açık ibra kararı, olumlu ve olumsuz yönde alınabileceği gibi kapsamından hareketle genel ve özel ibra şeklinde de meydana gelebilir.

2. İbra Varsayımı

TK'nın 424'üncü maddesinde dürüst resim ilkesine uygun olarak hazırlanan bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararının, kararda aksine açıklık bulunmadığı takdirde yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve denetçilerin ibrası sonucunu doğuracağı belirtilmiştir²⁰¹. Esasen tarafların iradesi bilançonun onaylanması yönünde birleşmiş fakat kanun koyucu, bilançoyu onaylayan genel kurulun ibra iradesini de varsaymıştır. Dolayısıyla bu tür ibraları *ibra varsayımı* şeklinde anmayı uygun buluruz²⁰². Öğretide ibranın bu türünü ifade etmek üzere *örtülü ibra*²⁰³ ve *zımni ibra*²⁰⁴ ibareleri de tercih edilir. Söz konusu kullanımların yerindeliği tartışılabilir. Öyle ki gerek *örtülü ibra* gerek *zımni ibra* ibareleri örtülü bir irade beyanıyla meydana gelen ibrayı akla getirir. Bir an için bilançonun onaylanması yönünde açıklanan iradenin, ibra kararı ile ilgili örtülü bir irade beyanı taşıdığı düşünülebilir. Bu ihtimal ise genel kurulun ibra kararı hakkında bir işlem iradesine sahip olmasını gerektirir. Daha açık bir ifadeyle, ibra sonucu genel kurul tarafından

²⁰⁰ İbra kararının gündeme bağlılık ilkesiyle ilişkisi hakkında bkz. Birinci Bölüm, IV, D, 1.

²⁰¹ Nitekim Yargıtay'ın bu husustaki kararı için bkz. 11. HD'nin 24.05.2022 tarih ve 2020-6925/3978 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 01.02.2023.

²⁰² Aynı şekilde ibra varsayımı ifadesini kullanan yazarlar için bkz. Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 227; Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 124; Helvacı, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 140; Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 615; Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 16-140.

²⁰³ Örtülü ibra ifadesini kullanan yazarlar için bkz. Moroğlu, **İbranın Zamanı, Kapsamı ve Geri Alınması**, s. 6; Pulaşlı, **Şerh, C. 4**, § 63 N. 124; Şener, **Ortaklıklar Hukuku**, s. 431; Çelik, **İbra**, s. 55; Canöz, **İbra**, s. 55; Turan, **a.g.e.**, s. 58.

²⁰⁴ Zımni ibra ifadesi için bkz. Aytaç, **İbra**, s. 138.

biliniyor olmalıdır. Fakat TK m. 424'te meydana gelen hukuki sonuç, açıklanan iradenin değil; hukuk düzeninin öngördüğü bir sonuçtur. Bu nedenle ibra sonucunun genel kurul tarafından bilinmesi ve istenmesi gerekmez. Nitekim ibra yönünde bir işlem iradesinin varlığına da ihtiyaç duyulmaz. Dolayısıyla örtülü veya zımni ibra ifadeleri yerinde bir kullanım değildir. Kanun koyucu TK m. 424'te bilançonun onaylanmasına genel kurulun isteği dışında hukuki sonuç olarak ibrayı bağlamıştır.

Genel kurulda bilançonun onaylanması isteniyor fakat bunun ibra sonucunu doğurması arzu edilmiyorsa kararda bu hususun açıkça belirtilmesi gerekir. Aksi takdirde bilançonun onaylanmasıyla ibra sonucu kendiliğinden meydana gelir.

Yeri gelmişken genel kurulun toplantı gündeminde bulunan bilançonun müzakeresiyle ibra maddesi arasındaki ilişki tespit edilmelidir. Bir defa TK m. 424'te bilançonun onaylanmasının ibra sonucunu doğuracağı belirtilmesi, giderek TK m. 420'de finansal tabloların müzakeresi ile *buna bağlı konuların* azınlığın istemi üzerine bir ay sonraya erteleneceğinden söz edilmesi, bilanço ile ibra kararı arasında bir bağlantı olduğunu ortaya koyar²⁰⁵. Fakat bilançonun onaylanması ile ibra birbirlerinden ayrı ve bağımsız hususlardır²⁰⁶. Son cümle ile kastedilen şudur: Genel kurulda bilanço onaylanırken aynı zamanda ibranın reddi yönünde karar tesis edilebilir. Nitekim bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararının "*kararda aksine açıklık bulunmadığı takdirde*" ibra sonucunu doğuracağından söz eden TK m. 424, bu tespitimizi doğrular.

İbra varsayımının öneminin, yönetim kurulunun karar verme sürecinde ortaya çıktığı ifade edilir²⁰⁷. Bilindiği üzere anonim şirket yönetim kurulu tarafından yönetilir ve temsil olunur. Yönetim kurulunun görev ve yetkilerinin bir kısmı mevzuatta ve şirket esas sözleşmesinde açıkça belirtilmiştir. Ancak şirketi yönetmek görev ve

²⁰⁵ Finansal tablolar ile ibra kararı arasındaki bağlantıya işaret eden Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 22 N. 52; von der Crone, **Aktienrecht**, § 17 N. 961.

²⁰⁶ Fritz von Steiger, **İsviçre'de Anonim Şirketler Hukuku**, Çeviren: Tahir Çağa, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1968, s. 237; Biggel, **a.g.e.**, s. 71; Piconi, **a.g.e.**, s. 25; von der Crone, **Aktienrecht**, § 17 N. 962; Aytaç, **İbra**, s. 139; Canöz, **İbra**, s. 56.

²⁰⁷ Piconi, **a.g.e.**, s. 2; Aytaç, **İbra**, s. 139; Çelik, **İbra**, s. 56; Canöz, **İbra**, s. 53.

yetkisinin kapsamı bunlarla sınırlı değildir. Yönetim, şirketin işletme konusunu gerçekleştirmek amacına yönelik her tür karar, tedbir, faaliyet ve işlemi kapsar²⁰⁸. Kısaca belirtelim ki kanunun ve esas sözleşmenin açıkça genel kurulu yetkili kıldığı hususlar dışında kalan bütün işlerde, yönetim kurulu karar vermeye yetkilidir (TK m. 374 ve TK m. 408/1). Şirketi yönetmek hususunda yönetim kurulunun geniş bir takdir yetkisi bulunur²⁰⁹. Mevzuatta ve esas sözleşmede açıkça belirtilenler dışında kalan görevlerde yönetim kurulu, kararlarını, çoğu zaman takdir yetkisine dayanarak alır²¹⁰. Bir diğer deyişle yönetim kurulu, zamana ve şartlara göre belli bir konuda karar alıp almamak arasında seçim yapmak veya bir konuda alınabilecek farklı kararlardan birini tercih etmek durumundadır²¹¹. Takdir yetkisi kullanılarak alınan kararlardan dolayı şirketin, pay sahiplerinin veya şirket alacaklılarının zarar görmeleri hâlinde yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu gündeme gelir²¹². Bu bağlamda ibra varsayımı vasıtasıyla yönetim kurulu üyelerinin takdir yetkilerini, sorumluluk riski²¹³ taşımadan cesur bir şekilde kullanmaları amaçlandığı ifade edilir²¹⁴.

²⁰⁸ Poroy, Tekinalp (Çamoğlu), **Ortaklıklar I**, N. 87.

²⁰⁹ Hans Caspar von der Crone, **Rahmenverträge**, Zürich, Schulthess Polygraphischer Verlag, 1993, s. 207; Hans Caspar von der Crone, “Freiheit und Verantwortung in der Corporate Governance”, **Corporate Governance: Symposium zum 80. Geburtstag von Arthur Meier-Hayoz**, Ed. Peter Forstmoser, Zürich, Schulthess, 2002, s. 70; Hans-Ueli Vogt, Michael Bänziger, “Das Bundesgericht anerkennt die Business Judgment Rule als Grundsatz des schweizerischen Aktienrechts”, **GesKR**, 4/2012, s. 611.

²¹⁰ İsmail Kırca, “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Kararlarında Takdir Yetkisi-Özen Borcu”, **BATİDER**, C. XXII, S. 3, 2004, s. 3.

²¹¹ Claude Lambert, **Das Gesellschaftsinteresse als Verhaltensmaxime des Verwaltungsrates der Aktiengesellschaft**, Bern, Stämpfli Verlag, 1992, s. 184; Johannes Semler, “Entscheidungen und Ermessen im Aktienrecht”, **Festschrift für Peter Ulmer zum 70. Geburtstag am 2. Januar 2003**, Ed. Mathias Habersack, Peter Hommelhoff, Uwe Hüffer, Karsten Schmidt, Berlin, de Gruyter Recht, 2003, s. 627.

²¹² von der Crone, **Corporate Governance**, s. 69.

²¹³ Yöneticilerin risk almalarının karar verme sürecinin bir gereği olduğu, çünkü şirketin işletme konusunu gerçekleştirmenin yöneticilerin görevlerinin bir parçasını oluşturduğu, buna yönelik görev ve yetkilerin tamamının mevzuat ve şirket esas sözleşmesinde açıkça gösterilmesinin işin doğası gereği mümkün olmadığı hususunda bkz. Volt, Bänziger, **a.g.m.**, s. 611.

²¹⁴ Picenoni, **a.g.e.**, s. 2; Aytaç, **İbra**, s. 139; Çelik, **İbra**, s. 56; Canöz, **İbra**, s. 55.

Kanımızca ibra varsayımının önemi TK ile birlikte azalmıştır. Çünkü eTK'dan farklı olarak TK'da *açık ibra* olağan genel kurul toplantısında görüşülecek gündemin asgari içeriğine dâhil edilmiştir (TK m. 409/1; krş. eTK m. 369). Hâl böyle olunca ibra varsayımının uygulanma kabiliyeti hatırı sayılır ölçüde daralmıştır²¹⁵.

Alman ve İsviçre hukuklarında TK m. 424'e karşılık gelen bir hüküm bulunmaz. Fakat bilançonun onaylanmasının ibra sonucunu doğuracağı İsviçre öğretisinde genellikle kabul edilir²¹⁶. Bundan başka İsviçre Federal Meclisi'nin 20.11.2013 tarihli kararıyla "Borsada İşlem Gören Anonim Şirketlerde Aşırı Ücrete Karşı Yönetmelik" kabul edilmiştir. Anılan Yönetmeliğin 18'inci maddesine göre, genel kurullar her yıl yönetim kurulunun alacağı ücreti onaylar. İsviçre öğretisinde bu onayın ibraya benzer bir etkiye sahip olduğu dile getirilir²¹⁷. Nitekim İsviçre hukukunda gerek bilançonun gerekse yönetim kurulunun alacağı ücretin onaylanmasına ilişkin genel kurul kararı, ibra varsayımı olarak kabul edilir.

Alman öğretisinde bilançonun onaylanmasının ibra sonucunu doğurup doğurmayacağı tartışılmış fakat olumsuz bir sonuca varılmıştır²¹⁸.

Yeri gelmişken İsviçre Federal Mahkemesi'nin son dönemde istikrar kazanan bir uygulamasına işaret etmek isteriz. Buna göre tek pay sahipli anonim şirketlerde

²¹⁵ Mehmet Bahtiyar, "Anonim Ortaklıkta İbraya İlişkin Bazı Sorunlar", **Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. VI, S. 1, Haziran 2018, s. 106. Yazar, olağan toplantı gündemine açık ibranın eklenmesi dolayısıyla (TK m. 409/1), ibra varsayımını düzenleyen TK m. 424'ün uygulama alanının ortadan kalktığına işaret ettikten sonra, TK m. 424'ün Kanun'da yer almasının tartışılması gerektiğine işaret eder. Giderek benimsenecek tercihe göre ya m. 424'ün Kanun'dan çıkarılması ya da olağan toplantı gündeminden açık ibranın çıkarılması değerlendirmesinde bulunur (Bahtiyar, **İbraya İlişkin Bazı Sorunlar**, s. 108).

²¹⁶ Picenoni, **a.g.e.**, s. 25; von Steiger, **a.g.e.**, s. 237; Biggel, **a.g.e.**, s. 71. Bilançonun koşulsuz onayının dolaylı bir ibra kararı şeklinde nitelendirileceği hususunda bkz. Tanner, **ZK-AktG**, Art. 698 N. 128.

²¹⁷ Gericke, Waller, **a.g.e.**, Art. 758, N. 3.

²¹⁸ Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 6; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 120 N. 7; Mülbert, **a.g.e.**, § 120 N. 98; Drinhausen, **a.g.e.**, § 120 N. 9.

Alman öğretisinde Kubis, "*ibra varsayımı*" ifadesi yerine "*zımni ibra kararı*" anlamına gelen "*konkludenter Entlastungsbeschluss*" ibaresini kullanılır (Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 6).

genel kurul kararıyla yönetim kuruluna verilen talimatlar şirketin dava hakkını sona erdirir. Çünkü bu talimat, işlevi itibarıyla ibra niteliğindedir²¹⁹.

Bu vesileyle üzerinde durmak istediğimiz birkaç husus bulunmaktadır: İlk olarak, genel kurulca verilen talimatın²²⁰ yahut icrası icap eden kararların ibra niteliği arz ettiğini söylemek güçtür²²¹. Ayrıca tek ortaklı bir şirketteki pay sahibinin genel kurul kararları vasıtasıyla da olsa yönetim kuruluna verdiği talimatlar nedeniyle onun fiili organ sıfatını kazanmasına yol açıp açmayacağı meselesinin üzerinde titizlikle durulmalıdır. Tartışılması gereken bir diğer mesele ise sorumluluk davasıyla karşılaşan yönetim kurulu üyesinin, genel kurulun talimatını yahut icrası icap eden kararlarını bir savunma vasıtası olarak ileri sürüp süremeyeceğidir. Belki hukukun temel ilkelerinden biri olan “rıza hukuka aykırılığı ortadan kaldırır” (*volonti non fit iniuria*) prensibi uyarınca, genel kurul kararına müsteniden yönetim kurulu üyesinin sorumluluğuna gidilemeyeceği savunulabilir. Fakat anılan ilkeyi anonim şirketler hukuku özelinde değerlendirdiğimizde farklı bir sonuca varılacaktır. Yönetim kurulu üyesi şirkete karşı özen ve sadakat borcu altındadır. Bu bağlamda üye, genel kurul kararlarının hukuka ve özellikle de şirket menfaatlerine uygunluğunu gözetmekle

²¹⁹ Karar ve eleştirisi için bkz. Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 228.

²²⁰ Önemle belirtelim ki genel kurulun en üst organ olduğundan söz eden OR 698/1 hükmü TK’ya alınmamıştır. Dahası TK’nın sistemi uyarınca, genel kurul ile yönetim kurulu arasında işlev ayrılığı ilkesi geçerlidir. Bu nedenle organların birbirlerine bağlayıcı talimat veremeyeceği doğrultusunda Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 11-08. Krş. Pulaşlı, **Şerh, C. 2**, § 32 N. 14 ve özellikle 15. Bu hususta ayrıca bkz. Esra Kaşak, **Anonim Şirketlerde Genel Kurul ile Yönetim Kurulu Arasındaki Yetki Dağılımına İlişkin Temel Esaslar**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2019, s. 102 vd.

Yeri gelmişken anonim şirket ile limited şirket hükümleri arasındaki bir farka işaret etmek isteriz. Limited şirket müdürlerinin devredilemez görev ve yetkilerinin sayıldığı TK m. 625’in ikinci fıkrası uyarınca, şirket sözleşmesinde yapılacak bir düzenleme ile müdürlerin aldıkları belirli kararlar ile münferit sorunları genel kurulun onayına sunmaları gereği öngörülebilir. Ancak genel kurulun onayının müdürlerin sorumluluğunu ortadan kaldırmayacağı ve sınırlandırmayacağı da vurgulanmıştır. Ayrıca TBK’nın 51 ve 52’nci madde hükümleri saklı tutularak sorumluluk hâlinde ödetilecek tazminatın belirlenmesinde genel kurulunun onayının dikkate alınacağı hükme eklenmiştir.

²²¹ Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 124, dn. 24.

yükümlüdür. Şirket menfaatine aykırı kararların yerine getirilmesi, yönetim kurulu üyesinin sorumluluğuna yol açar²²².

C. Kapsamına Göre

1. Genel İbra Kararı

Genel kurul toplantılarında kişi, konu veya zaman yönünden herhangi bir sınırlamaya gidilmeden alınan kararlar, genel ibra türündendir²²³. Bir diğer deyişle genel ibra kararı, kişi yönünden yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve denetçilerin tümünü; konu yönünden ilgili faaliyet dönemindeki işlem ve eylemlerin tamamını ve zaman yönünden, hesap döneminin bütününe kapsar. Aksine açıklık bulunmayan kararlar genel ibra şeklinde yorumlanır²²⁴. Bu itibarla “yönetim kurulu üyelerinin ibra edildiği” ifadesini taşıyan bir genel kurul kararı, genel ibra niteliği arz eder.

Genel ibra kararı ilke olarak tek bir oylamayla alınır. Fakat genel ibranın kişi, konu veya zaman yönünden ayrı oylanarak alınmasının önünde herhangi bir engel bulunmaz; yeter ki kararda bu hususlara yönelik sınırlama içeren bir kayıt mevcut olmasın.

Genel ibraya ilke olarak olağan genel kurul toplantılarında karar verilir, olağanüstü toplanan genel kurullarda genel ibradan söz edilemez. Çünkü olağanüstü

²²² Bundan başka genel kurulca yapılacak istişari oylamanın “rıza” sonucunu doğurmayacağı, şirketin yönetim kurulu üyelerine karşı sahip oldukları dava haklarının sona ermeyeceği yönünde Böckli, **Aktienrecht**, § 12 N. 58b ve § 18 N. 455a.

Yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkileri kapsamında kalan meseleler hakkında yapılacak istişari oylamaların üyelerin sorumluluğunu etkilemeyeceği hususunda Akdağ Güney, **Yönetim Kurulu**, s. 449 vd. Keza yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkileriyle sınırlı olup olmadığına dair bir ayırım yapmadan bu istikamette Isler, Schott, **a.g.m.**, s. 108 vd.

Buna karşılık genel kurulun istişari kararının “rıza” etkisi gösterebileceği, hatta yöneticilere yapılacak ödemelerin onaylanmasının ibra benzeri bir sonuç doğuracağı hususunda Gericke, Waller, **a.g.e.**, Art. 758 N. 3.

²²³ Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 909; Bahtiyar, **İbraya İlişkin Sorunlar**, s. 102; Canöz, **İbra**, s. 52.

²²⁴ Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 226; Aytaç, **İbra**, s. 136; Fahman Tekil, **AŞ**, s. 229; Helvacı, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 139; Bahtiyar, **İbraya İlişkin Sorunlar**, s. 102.

genel kurul toplantısında alınan ibra kararı, söz konusu kararın doğası gereği kişi, konu veya zaman yönünden çeşitli sınırlar barındırır. Bu türden sınırlar ise genel ibranın yapısına aykırıdır. Öte yandan kişi, konu veya zaman yönünden herhangi bir kısıt içermeyişi takdirde olağanüstü genel kurul toplantılarında da genel ibraya karar verilebilir. Örneğin olağan genel kurul toplantısının ertelenmesi gibi nedenlerden dolayı bir önceki hesap dönemine ilişkin ibra kararı verilemediği takdirde genel kurulun olağanüstü toplanıp kişi ve konu yönünden herhangi bir sınırlama içermeyen alınan ibra kararlarında durum böyledir.

Öğretide bazı yazarlar, genel ve özel ibra kararlarını açık ibra kapsamında inceler²²⁵. Genel ve özel ibra kararlarının ayrı bir başlık altında ele alınmasının hukuk tekniği açısından daha isabetli olacağı kanaatindeyiz. Çünkü genel ibranın hem açık ibra kararıyla hem de ibra varsayımıyla alınması mümkündür²²⁶.

2. Özel İbra Kararı

a. Genel Olarak

Genel kurul ibra kararının kapsamını kural olarak dilediği gibi belirleyebilir²²⁷. İbra kararı herhangi bir sınırlama içermeksizin genel bir nitelik arz edebileceği gibi bu kararın kişi, konu veya zaman yönünden çeşitli sınırlara tabi tutulması da mümkündür²²⁸.

²²⁵ Aytaç, **İbra**, s. 136; Çelik, **İbra**, s. 51-55; Canöz, **İbra**, s. 51-53.

²²⁶ Nitekim Türk öğretisinde Aytaç da benzer şekilde genel ibra kararının hem açık ibrayla hem de ibra varsayımıyla alınmasının mümkün olduğunu dile getirir. Fakat yazar genel ibra kararını açık ibranın altında inceler (Bkz. Aytaç, **İbra**, s. 136, dn. 88). İbra varsayımının genel ibra niteliğinde olabileceği yönünde ayrıca bkz. Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 228.

²²⁷ Arslanlı, **Anonim Şirketler, C. II-III**, s. 200; Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 226; Atan, **a.g.e.**, s. 63; Aytaç, **İbra**, s. 137; Çelik, **İbra**, s. 52; Bahtiyar, **İbraya İlişkin Sorunlar**, s. 103; Canöz, **İbra**, s. 53.

²²⁸ Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 910; Bahtiyar, **İbraya İlişkin Sorunlar**, s. 102.

Özel ibra, tarafların iradesinden²²⁹ veya kanun hükmünden sâdır olabilir. Kuruluş ve sermaye artırımında ibrayı düzenleyen TK m. 559, kanundan kaynaklanan özel ibra hâlidir.

b. Kişi Yönünden

Öğretide ibra kararının kişi yönünden sınırlandırılıp sınırlandırılmayacağı tartışmalıdır. Bir görüşe göre ibra kararı, yönetim kurulu üyelerine değil yönetim kuruluna verilir. Bu nedenle yönetim kurulu üyelerinin bir kısmı ibranın kapsamı dışında bırakılamaz²³⁰. Öğretinin çoğunluğu tarafından kabul edilen diğer görüşe göre ise ibra kararının kişi yönünden sınırlandırılması mümkündür²³¹. Son görüşü savunan yazarların gerekçesi, şirket ile yönetim kurulu üyeleri arasındaki akdi ilişkinin bir sonucu olarak, kanun ve esas sözleşmede öngörülen hak ve yükümlülüklerin üyelere ait olması gösterilir²³².

Yukarıdaki paragrafta aktarılan görüşleri değerlendirmek gerekirse, ibranın kişi yönünden sınırlandırılıp sınırlandırılmayacağı meselesinde belki, devredilemez görev ve yetkiler ölçü alınabilir. Bu itibarla devredilemez görev ve yetkilerle sınırlı olarak birinci görüşe üstünlük tanınabilir. Bir diğer deyişle devredilemez görev ve yetkilere giren hususlarda, yönetim kurulu üyelerinin bir kısmını ibranın kapsamı

²²⁹ Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 910.

²³⁰ Arslanlı, **Anonim Şirketler, C. II-III**, s. 111. Aksi istikamette görüş belirten Çamoğlu, uygulamada oylama her ne kadar “yönetim kurulunun ibrası” şeklinde yapılsa da bundan, her bir üyenin ayrı ayrı ibra edildiğini anlamak gerektiğinden söz eder (Ersin Çamoğlu, “Anonim Ortaklık Genel Kurul Kararları Aleyhine Açılan İptal Davalarının Birleştirilmesi Açısından İbra Kararları”, **İBD**, C. LXXVI, S. 1, 2002, s. 136).

²³¹ Pek çokları yerine bkz. Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 910; Çamoğlu, **İbra Kararları**, s. 137. Yargıtay kararları da bu istikamettedir. 11. HD’nin 24.06.1976 tarih ve 2890/3333 sayılı kararında “Ortaklık genel kurulu bir kısım yöneticinin ibrasına ve bir kısmının ibra edilmemesine karar verebileceği...” denilmek suretiyle ibra kararının kişi bakımından sınırlandırılabilmesine işaret edilmiştir (Karar için bkz. Erdoğan Moroğlu, Abuzer Kendigelen, **İçtihatlı – Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat**, 10. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2014, s. 342). Bu doğrultuda bkz. 11. HD’nin 10.02.2022 tarih ve 2020-1616/1003 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 02.02.2023.

²³² Aytaç, **İbra**, s. 82; Çelik, **İbra**, s. 54.

dışında bırakmanın mümkün olmadığı savunulabilir. Fakat bu ölçüt, ibranın kişi yönünden sınırlandırılmasını açıklamakta yetersiz kalır.

Kanımızca ibranın kişi bakımından tahdide tabi tutulması meselesinde göz önünde bulundurulması gereken ölçüt şu şekilde olmalıdır: Mademki ibra sorumluluğu sona erdirir, o hâlde sorumluluk rejiminde esas alınan prensipten hareketle bir sonuca varılmalıdır. Bu bağlamda TK'nın sorumluluğa ilişkin esas yönetim kuruluna yönelik değildir, bireysel olarak yönetim kurulu üyelerinin her birine karşıdır. Başta TK m. 553 olmak üzere sorumluluğa ilişkin hükümlerde yönetim kurulunun değil, hep yönetim kurulu *üyelerinin* sorumluluğundan söz edilmiştir. Yönetim kurulunun *kurul hâlinde* sorumlu tutulması, ilke olarak mümkün değildir. Sorumluluk bireysel olarak yönetim kurulu üyelerinin her birindedir. Yönetim kurulu üyeleri sırf üye olmaları nedeniyle sorumlu tutulamazlar, ancak kusurları oranında sorumludurlar. Nitekim TK m. 557'de düzenlenen farklılaştırılmış teselsül ilkesi de bu hususu destekler. Dolayısıyla ibra kararı da yönetim kuruluna değil yönetim kurulu üyelerine verilir. TK m. 408/II-b'de yer alan "*yönetim kurulu üyelerinin ibrası*" ifadesi de ibra kararının yönetim kurulu üyelerine yönelik olduğunu açıkça ortaya koyar²³³.

TK'da kişi yönünden özel ibra kararının alınma usulü hakkında bir açıklık bulunmadığından, bahse konu kararın ne şekilde alınacağı tespit edilmelidir. Öncelikle ibra kararının kişi bakımından sınırlandırılmasına duyulan ihtiyacın sebebi ortaya konmalıdır. Bu türden bir kararın verilme amacı, bazı yönetim kurulu üyelerini ibranın kapsamı dışında bırakmak suretiyle haklarında sorumluluk davası açma imkânını saklı tutmaktır. Bu maksada matuf farklı yollar izlenebilir. İlk akla gelen, ibranın her bir üye hakkında ayrı oylanarak karara bağlanacağını gündemde açıkça yer almasıdır²³⁴. Bu husus gündemi hazırlamaya yetkili olanlarca kendiliğinden yerine getirilebileceği gibi

²³³ İbra kararının yönetim kuruluna karşı olmadığı, yönetim kurulu üyelerine yöneldiği hususunda Müller, Lipp, Plüss, **a.g.e.**, N. 6.55; Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 225; Aytaç, **İbra**, s. 66; Helvacı, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 139; Pulaşlı, **Şerh, C. 4**, § 63 N. 103; Çelik, **İbra**, s. 80-81; Akdağ Güney, **Yönetim Kurulu**, s. 418; Turan, **a.g.e.**, s. 86.

²³⁴ Alman hukukunda üyelerin ibrası hakkındaki oylamanın ayrı yapılacağını toplantı gündeminde belirtilmesi tavsiye edilir. Bu hususta bkz. Mülberr, **a.g.e.**, § 120 N. 119; Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 8.

azınlığın istemiyle de gerçekleştirilebilir (TK m. 411). Keza esas sözleşmede veya iç yönergede²³⁵ öngörülerek de ibranın ayrı oylanması kararlaştırılabilir.

Alman hukukuna bakıldığında ibranın bireysel olarak oylanmasının esasları AktG § 120/1'in ikinci cümlesinde düzenlenmiştir. Buna göre ibranın kişi yönünden ayrı oylanabilmesi için genel kurulun karar vermesi veya sermayenin onda birinin ya da bir milyon Euro'ya ulaşan azınlık pay sahiplerinin talep etmesi şarttır²³⁶. Aksi takdirde öneri bütün üyeleri kapsayacak şekilde oylanarak genel ibra kararı verilecektir.

İbranın ayrı oylanmasına genel kurul tarafından karar verilmesi hâline yakından bakmakta yarar vardır. Genel kurulda ibra hakkında müzakereye başlamadan evvel²³⁷ ibranın ayrı oylanıp oylanmayacağına ilişkin bir karar verilir. Alman öğretisinde sahip olduğu payın miktarına veya değerine bakılmaksızın her bir pay sahibi ile yönetim kurulu ve denetim kurulu üyelerinden her birinin ibranın ayrı oylanmasını isteme imkânına sahip olduğu dile getirilir²³⁸. İbranın oylanma usulünün tespitine ilişkin karar basit çoğunlukla alınacak olup^{239, 240} oydan yoksun pay sahiplerinin de bu hususta oy kullanabileceği savunulur²⁴¹.

²³⁵ İç yönergede yapılacak bir düzenlemeyle ibranın ayrı oylamaya tabi tutulabileceği yönünde Herrler, **a.g.e.**, § 120 N. 9.

²³⁶ Pay sahiplerinin ibranın ayrı oylanmasına matuf taleplerinde gerektirici bir sebep göstermelerine ihtiyaç duyulmadığı yönünde Herrler, **a.g.e.**, § 120 N. 9; Mülbert, **a.g.e.**, § 120 N. 121.

²³⁷ Herrler, **a.g.e.**, § 120 N. 9.

²³⁸ Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 8.

²³⁹ Herrler, **a.g.e.**, § 120 N. 8; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 120 N. 9; Drinhausen, **a.g.e.**, § 120 N. 15; Zetzsche, **a.g.e.**, § 120 N. 14; Spindler, K. Schmidt, Lutter, **AktG, C. 1**, § 120 N. 26; Nicolai von Ruckteschell, "Der Einzelantrag auf Einzelentlastung in der Hauptversammlung ohne Sonderstimmzettel", **Aktiengesellschaft**, 20/2007, s. 736-737.

²⁴⁰ Her hâlde basit çoğunluğu sağlamanın şart olmadığı, sermayenin onda birine veya bir milyon Euro'ya sahip pay sahiplerinin olumlu oy kullanmalarının da yeterli olduğu hususunda Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 9; Mülbert, **a.g.e.**, § 120 N. 126; Hoffman, **BeckGroßkommAktG**, § 120 N. 27; Felix Rollin, "Einzelentlastungsbeschlüsse auf Grund Anordnung des Versammlungsleiters in der AG", **NZG**, S. 17, 2004, s. 804-805.

²⁴¹ Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 8; Mülbert, **a.g.e.**, § 120 N. 121; Spindler, K. Schmidt, Lutter, **AktG, C. 1**, § 120 N. 25; Drinhausen, **a.g.e.**, § 120 N. 12; Rollin, **a.g.m.**, 804-805.

Kanımızca Alman hukukunda olduğu gibi Türk hukukunda da oylamaya geçilmeden önce ibranın oylanma esası hakkında bir karar verilebilir. Fakat oydan yoksun pay sahipleri bu oylamaya katılamaz. Çünkü “*ibra edilmelerine ilişkin kararlar*” ibaresi (TK m. 436/2), ibranın oylanma esasını da ihtiva eder. Kanunda veya esas sözleşmede daha ağır bir nisap öngörülmediği takdirde bu karar, toplantıda temsil edilen oyların çoğunluğu ile verilir.

Her bir pay sahibi ve yönetim kurulu üyesi, toplantı başkanından oylamanın ayrı yapılması isteminde bulunabileceği gibi²⁴² başkan, herhangi bir istek olmadan oylamanın ayrı yapılmasına kendiliğinden de karar verebilir (TK m. 419/1; BTY m. 23/2; BTY m. 8/1-1)²⁴³.

Belki azınlığın gündeme madde ekletme hakkına sahip olmasından (TK m. 411; BTY m. 13/4) hareketle, gündemde yer alan ibra maddesinin ayrı oylanmasını genel kurul toplantı başkanından talep edebileceği akla gelebilir. Fakat TK m. 411/1’e yakından bakıldığında, azınlığın gündeme madde eklenmesi isteminin bağlayıcı nitelik arz etmediğini, yönetim kurulunun bu istemi açıkça veya yedi iş günü içinde olumlu cevap vermediği takdirde zımni olarak reddetme imkânına sahip olduğunu hatırlatmak isteriz.

c. Konu Yönünden

İbra kararının konu yönünden kapsamı ilke olarak, genel kurulun bilgisi dâhilindeki olaylarla sınırlıdır²⁴⁴. Genel kurul bilgi sahibi olduğu işlemlerden

²⁴² Münferit pay sahipleriyle yönetim kurulu üyelerinin ibra oylamasının ayrı yapılmasına ilişkin istemleri bağlayıcı nitelik arz etmediğinden, genel kurul toplantı başkanının bu isteği dikkate almaması, ibra kararının geçerliliğini etkilemez.

²⁴³ Toplantıyı yönetme görevi uyarınca başkanın takdir yetkisi çerçevesinde ibranın ayrı oylanmasına kendiliğinden karar verebileceği hususunda Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 9; Mülberr, **a.g.e.**, § 120 N. 126-127; Hoffman, **BeckGroßkommAktG**, § 120 N. 27; Rollin, **a.g.m.**, 804-805; Butzke, **a.g.e.**, N. I 29; Pöschke, Vögel, **a.g.e.**, § 16 N. 16; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 120 N. 10; Drinhausen, **a.g.e.**, § 120 N. 17; Zetzsche, **a.g.e.**, § 120 N. 17; Johannes Semler, “Einzelentlastung und Stimmverbot”, **Festschrift für Wolfgang Zöllner: zum 70. Geburtstag, Band 1: Handels-, Gesellschafts- und Wirtschaftsrecht**, Ed. Manfred Lieb, Ulrich Noack, Harm Peter Westermann, Köln/München, Heymann, 1998, s. 555.

²⁴⁴ Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 910; Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 228; Aytaç, **İbra**, s. 86; Helvacı, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 138;

bazılarını ibra edip bazılarını ise ibranın dışında bırakabilir²⁴⁵. Kapsamda kalması istenmeyen olayların ayrı oylanması gerektiğinden, toplu oylanarak alınan kararlar genel ibra niteliği arz eder. Önemli veya şüpheli bazı işlemler ayrı oylamaya tabi tutularak konu yönünden özel ibraya karar verilir. Örneğin özel denetime konu olan olaylarda ibra kararının yönü, denetimin sonucuna göre tayin edileceğinden²⁴⁶, bu tür olaylar ibranın kapsamı dışında bırakılabilir²⁴⁷.

TK'da konu yönünden özel ibra kararının alınma usulü hakkında bir düzenleme bulunmaz. Bir üst başlıkta kişi yönünden özel ibra kararının alınma usulüne dair değerlendirmemiz konu bakımından özel ibra kararları hakkında da geçerlidir.

Alman hukukunda konu itibarıyla özel ibra kararının verilir verilemeyeceği hususunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Esasında Alman öğretisinde tartışma, ibranın bölünüp bölünemeyeceği ekseninde toplanır. Bir görüşe göre, faaliyet döneminde icra edilen işlem ve eylemler bütündür ve bölünemez²⁴⁸. Bu nedenle olayların birkaçı kapsam dışında bırakılarak ibra kararı verilemez. Karar son faaliyet dönemindeki işlem ve eylemlerin tamamını ihtiva edecek şekilde alınır. Ancak bu durum, konuların tek tek tartışılmasına engel değildir. Keza Yüksek Mahkeme'nin kararları da bu minvaldedir²⁴⁹. İkinci görüş ise ibranın bölünmesine kısmen izin verir. Bu görüşü savunan yazarlara göre, ibranın esasını teşkil etmeyen, sadece ikincil

Şener, **Ortaklıklar Hukuku**, s. 432. Bu hususta ayrıca bkz. Arslanlı, **Anonim Şirketler, C. II-III**, s. 197; Atan, **a.g.e.**, s. 64; Pulaşlı, **Şerh, C. 4**, § 63 N. 118; Çelik, **İbra**, s. 182; Aydemir, **a.g.m.**, s. 1087; Canöz, **İbra**, s. 85.

²⁴⁵ Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 909-910; Bahtiyar, **İbraya İlişkin Sorunlar**, s. 103. Bu hususta bkz. Yargıtay 11. HD'nin 10.02.2022 tarih ve 2020-1616/1003 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 02.02.2023.

²⁴⁶ Bu hususta detaylı izahat için bkz. Birinci Bölüm, IV, L.

²⁴⁷ Drinhausen, **a.g.e.**, § 120 N. 25; Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 27; Spindler, K. Schmidt, Lutter, **AktG, C. 1**, § 120 N. 43.

²⁴⁸ Hoffman, **BeckGroßkommAktG**, § 120 N. 9.

²⁴⁹ OLG Düsseldorf, **ZIP**, 1996, s. 503.

nitelikteki hususlar ibra kararının dışında bırakılabilir²⁵⁰. Buna karşılık önemli görev ihlallerini konu alan işlem ve eylemler ise kapsam dışında kalmaz²⁵¹.

d. Zaman Yönünden

Genel kurulun toplantı gündeminde aksine açıklık bulunmadığı takdirde ibra kararı son faaliyet dönemini ihtiva eder^{252, 253}. Genel kurul ibranın zaman yönünden kapsamını genişletip daraltma yetkisine sahiptir²⁵⁴. İbra kararı, geçmiş yıllar dâhil olacak şekilde genişletilebileceği²⁵⁵ gibi hesap döneminin belirli bir kesiti ile de sınırlandırılabilir²⁵⁶. Acaba ilgili faaliyet döneminden sonraki bir devreyi içine alacak şekilde ibranın kapsamını genişletmek mümkün müdür? Faaliyet döneminden sonra fakat genel kurul toplantısından önceki devre de ibranın kapsamına dâhil edilebilir²⁵⁷.

²⁵⁰ Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 27; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 120 N. 12a; Butzke, **a.g.e.**, N. I 14; Hartwin Bungert, **Münchener Handbuch des Gesellschaftsrecht, Band 4: Aktiengesellschaft**, Ed. Michael Hoffmann-Becking, 5. neubearbeitete Auflage, München, C.H. Beck, 2020, § 35 N. 33; Drinhausen, **a.g.e.**, § 120 N. 21-25; Spindler, K. Schmidt, Lutter, **AktG, C. 1**, § 120 N. 41; Sethe, **a.g.m.**, s. 1324.

²⁵¹ Sethe, **a.g.m.**, s. 1324.

²⁵² Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 23.

²⁵³ Faaliyet döneminin tümünü kapsayan bir ibra kararının alınabilmesi için ilgili faaliyet döneminin sona ermesi gerekir (Bu hususta bkz. Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 23; Spindler, K. Schmidt, Lutter, **AktG, C. 1**, § 120 N. 38; Mülbert, **a.g.e.**, § 120 N. 117; Zetzsche, **a.g.e.**, § 120 N. 36). Bir başka deyişle hesap dönemi sona ermeden ilgili dönemin tümü hakkında ibra kararı verilemez. Çünkü ibra *maddi* olaylara ilişkindir ve dış dünyada meydana gelmiş, bitmiş veya tamamlanmış ve sonuçlarını doğurmuş olaylar bu kapsamdadır. Buna karşılık devam eden, henüz bitmemiş, tamamlanmamış ve sonuç doğurmamış olaylar ise zaman yönünden ibranın kapsamı dışındadır. Aynı sonuca ibranın hukuki niteliğinden hareketle de ulaşmak mümkündür. Bu bağlamda genel kurulun ibra kararı, niteliği itibarıyla bir tasarruf işlemidir. Doğmamış haklar üzerinde tasarruf etmek ise mümkün değildir.

²⁵⁴ Spindler, K. Schmidt, Lutter, **AktG, C. 1**, § 120 N. 38; Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 23.

²⁵⁵ Alman hukukunda bu yönde Drinhausen, **a.g.e.**, § 120 N. 22; Mülbert, **a.g.e.**, § 120 N. 116; Zetzsche, **a.g.e.**, § 120 N. 35; Volhard, Weber, **a.g.m.**, s. 351.

²⁵⁶ İsviçre hukukunda bu istikamette Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 910. Türk hukukunda Arslanlı, **Anonim Şirketler, C. II-III**, s. 198; Tekil, **AŞ**, s. 228; Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 226; Aytaç, **İbra**, s. 138; Çelik, **İbra**, s. 54; Canöz, **İbra**, s. 51. İbranın faaliyet döneminin tamamını değil belli bir kesitini kapsayabileceğine cevaz veren Yargıtay kararlarına örnek kabilinden bkz. 11. HD'nin 10.02.2022 tarih ve 2020-1616/1003 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 02.02.2023.

²⁵⁷ Bu istikamette bkz. Aytaç, **İbra**, s. 138; Çelik, **İbra**, s. 54.

Zaman bakımından faaliyet döneminin sadece bir kısmını içeren ibra kararının çeşitli görünüm biçimleri olabilir. Bir defa gündem, belirli bir zaman dilimiyle sınırlı olacak şekilde hazırlanabilir²⁵⁸. Ayrıca dönem içinde görevden ayrılan veya göreve yeni başlayan üyelerin ibraları da bu türdendir²⁵⁹. Yine faaliyet dönemi sona ermeden yapısal değişikliğe uğrayan şirketlerin yönetim kurulu üyeleri hakkında alınan ibra kararları da yapısal değişikliğin gerçekleştiği tarihe kadar etki doğurur²⁶⁰.

D. Olumlu İbra Kararı – Olumsuz İbra Kararı

Genel kurulun toplantı gündeminde yer alan ibra önerisinin müzakere edilip karar yetersayısınca olumlu oyun ibra lehinde kullanılmasıyla olumlu ibra kararı meydana gelir²⁶¹. Böylece şirket bir yandan üyelere karşı sorumluluk davası açmayacağı beyanında bulunur diğer yandan da yönetimin işletme politikasını onaylar.

Olumlu ibra kararından söz edebileceğimiz bir diğer ihtimal, bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararıdır. Daha önce izah edildiği üzere²⁶², hukuk düzeni dürtüst resim ilkesine riayet edilerek hazırlanan bilançonun TK m. 424'teki şartlara uygun olarak onaylanmasına ibra sonucunu bağlamıştır. Bu karar da olumlu bir ibra kararıdır.

Olumsuz ibraya ise iki şekilde karar verilir. İlk olarak genel kurul toplantı gündeminde *ibranın reddini konu alan bir önerinin* kabul edilmesiyle olumsuz ibra kararı meydana gelir²⁶³. Ayrıca gündemde yer alan olumlu yöndeki önerinin reddedilmesiyle de olumsuz ibra kararı alınır²⁶⁴. Karar nisabının düzenlendiği TK m.

²⁵⁸ Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 23.

²⁵⁹ Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 23.

²⁶⁰ Mülbert, **a.g.e.**, § 120 N. 117; Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 24.

²⁶¹ Türk öğretisinde Zengin, genel kurulda *ibra etmeme* şeklinde oya sunulan önerinin reddinin olumlu ibra anlamına gelmeyeceğini belirtir (İbrahim Çağrı Zengin, **Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Ortaklık Genel Kurulunda Yetersayılar**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2020, s. 25, dn. 73).

²⁶² Bu hususta bkz. Birinci Bölüm, III, B, 2.

²⁶³ Bu hususta bkz. Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 38.

²⁶⁴ Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 38.

418/2'nin “Kararlar toplantıda hazır bulunan oyların çoğunluğu ile verilir.” şeklindeki ifadesi, ikinci olasılığın gerçekleşmesine imkân verir. Bu düzenleme bakımından tercih edilen “kararlar” ibaresi, hem olumlu hem de olumsuz kararları ihtiva eder²⁶⁵.

İster olumlu ister olumsuz olsun, bir genel kurul kararından söz edebilmek için toplantıda temsil edilen oyların çoğunluğunun belli bir yönde birleşmesi gerekir. Temsil edilen oyların çoğunluğu ibra lehinde birleştiği hâllerde olumlu ibra kararı oluşur. Öğretide oy çokluğunun sağlanamadığı her hâlde olumsuz genel kurul kararının meydana geleceği ifade edilir²⁶⁶. Bahsi geçen görüşün isabeti tartışılabilir. Bu hususa dair doğru bir tespit yapmak için karar nisabının düzenlendiği TK m. 418/2 dikkatle değerlendirilmelidir. Bir üst paragrafta da işaret edildiği gibi, TK m. 418/2’de hem olumlu hem de olumsuz kararları kapsayacak şekilde “kararlar” ibaresi kullanılmıştır. Bu bakımdan gerek olumlu gerek olumsuz olsun, bir genel kurul kararının meydana gelmesi, toplantıda temsil edilen oyların çoğunluğunun aynı istikamette birleşmesine bağlıdır. Hâl böyle olunca oyların çoğunluğu ibra ekseninde birleştiğinde olumlu ibra kararı, ibranın reddi yönünde toplandığında ise olumsuz ibra kararı doğar. Fakat bazı durumlarda oyların çoğunluğu ne ibra yönünde ne de ibranın aleyhinde bir araya gelir. Çekimser veya boş oy kullanıldığında durum böyledir²⁶⁷. İşte bu tür bir ihtimalde olumsuz karardan veya bir diğer deyişle ibra etmeme kararından

²⁶⁵ İsviçre hukukunda bu istikamette bkz. Tanner, **ZK-AktG**, Art. 703 N. 11. Alman hukukunda bu yönde bkz. Arnold, **MK-AktG**, § 133 N. 7; Rieckers, **a.g.e.**, § 133 N. 6.

Türk hukukunda bkz. Ünal Tekinalp, “Anonim Ortaklığın Genel Kurulunda Bir Teklifin Reddine Karşı İptal Davası Açılabilir mi?” **İBD**, C. XXXIX, S. 7-8-9, Y. 1965, s. 249 vd.; Ünal Tekinalp, “Yönetim Kurulu Başkanının Üstün Oya Sahip Olup Olamayacağı Sorunu”, **İktisat ve Maliye Dergisi**, C. XVIII, S. 9, Y. 1971, s. 301; Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 16-17 ve 139 vd.; Hüseyin Ülgen, Başkanın Üstün Oyu, s. 685; Mustafa Yasir Akteke, “Anonim Ortaklık Genel Kurulunun İbraya İlişkin Kararlarında Yetersayılar”, **NEÜHFD**, C. VI, S. 2, 2023, s. 643 vd.

Aksi yönde bkz. Arslanlı, **Anonim Şirketler, C. II-III**, s. 71; İmregün, **Menfaat İhtilafları**, s. 147.

²⁶⁶ Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 16.

²⁶⁷ Çekimser ve boş oylara ilişkin Türk, Alman ve İsviçre öğretilerinde yer alan görüşlerin toplu bir değerlendirmesi için bkz. Akteke, **a.g.m.**, s. 645, dn. 36.

söz edilemez. Nitekim oy çokluğunun sağlanmadığı her hâlde olumsuz genel kurul kararının oluşacağını ifade eden görüş, TK m. 418/2'nin açık hükmüne aykırıdır²⁶⁸.

Olumlu ibra kararının sonuçları olduğu gibi olumsuz ibra kararının da bazı sonuçları vardır²⁶⁹. Bir defa olumsuz ibra kararı, yönetimin faaliyetlerinden memnun kalınmadığı anlamına gelir. Bu bakımdan şirketin üyelere karşı sorumluluk davası açma ihtimali kuvvetlidir. Keza keyfi şekilde alınan olumsuz ibra kararı yönetim kurulu üyelerinin itibarını zedeler. Manevi kişiliği zarar gören üye bu zararının giderilmesi için tazminat davası açabilir²⁷⁰. Dahası mahkemeden olumsuz ibra kararının hükümsüzlüğü talep edilebilir. Hatta ibra davası açma imkânından söz etmek de mümkündür.

E. Mali İbra Kararı – İdari İbra Kararı

İbra konusunda yapılabilecek bir diğer ayrım, mali ve idari ibra şeklindedir. Esas itibarıyla kanunlarda böyle bir ayrıma gidilmemiştir. Kanımızca esas sözleşmeye konulacak bir hükümle ibrayı mali ve idari ibra olmak üzere iki türe ayırmak mümkündür²⁷¹. TK m. 340 buna engel değildir²⁷². Çünkü ibranın her iki türü TK'nın bünyesinde mevcuttur. Daha önce detaylı olarak izah edildiği üzere, anonim şirketlerde ibra kararı çok boyutlu bir nitelik arz eder. İbra kararıyla bir yandan yönetim kurulunun işletme politikası pay sahiplerinin beğenisine sunulur diğer yandan da yöneticilere karşı sorumluluk davası açılmayacağı beyan edilir. Görüldüğü gibi ibranın iki özelliği ön plana çıkar. Bunlardan biri manevi/psikolojik etki gösteren diğeri ise hukuki sonuç doğuran niteliğidir.

Bu bağlamda işletme politikasının onayına ilişkin işleve daha yakından bakmak gerekirse, idari ibra vasıtasıyla, yönetim kurulu üyelerinin geçmişteki

²⁶⁸ Bu istikamette bkz. Zengin, **a.g.e.**, s. 54.

²⁶⁹ İbranın reddinin sonuçları hakkında bkz. Birinci Bölüm, VII.

²⁷⁰ Mülbert, **a.g.e.**, § 120 N. 58; Hoffman, **AktG, C. 1**, § 120 N. 40; Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 36; Picononi, **a.g.e.**, s. 245; Aytaç, **İbra**, s. 169; Canöz, **İbra**, s. 325; Turan, **a.g.e.**, s. 284-285.

²⁷¹ Aksi istikamette bkz. ve krş. Turan, **a.g.e.**, s. 83.

²⁷² Bu doğrultuda Canöz, **İbra**, s. 317; Pehlivanoğlu, **a.g.m.**, s. 476.

faaliyetlerinde gösterdikleri takdir yetkisi genel kurulun beğenisine sunulur. Zira yönetim kurulu kararının alınması sürecinde gerekli özen gösterildiği takdirde şirket açısından ortaya çıkan olumsuz sonuç, yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğuna yol açmaz. Çünkü hâkim, yönetim kurulu kararlarının yerindeliğini denetleyemez²⁷³. Buna karşılık şirketin yönetimi ve temsiliyle görevlendirilip tüm malvarlığının emanet edildiği yönetim kurulu üyelerinin takdir yetkisi kapsamında aldıkları kararların pay sahiplerince değerlendirilmesinin önünde bir engel bulunmaz. Nitekim idari ibra, pay sahiplerine bu imkânı sağlar.

İbranın hukuki etki doğuran niteliği ise mali ibrada kendisini gösterir. Mali açıdan verilen ibra kararı, yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğunu sona erdirir. Bu itibarla mali ve idari ibra ayrımına gidilmesinin amacı, ibranın hâlihazırda bünyesinde bulunan işlevlerini daha belirgin hâle getirmektir.

Mali ve idari ibra ayrımının önemi, şirketin ibra hakkında karar verirken takdir yetkisine sahip olup olmadığı sorusunda, dahası takdir yetkisinin sınırının tespitinde ortaya çıkar. Bu bağlamda ibrası reddedilen üyenin iptal ve ibra davaları açması hâlinde söz konusu ayrım önemli bir görev üstlenir. Kanımızca idari ibrada şirketin mutlak takdir yetkisi bulunduğundan, idari ibranın maddi sebepler mucibince iptali talep edilemeyeceği gibi²⁷⁴ mahkeme şirketin yerine geçerek üyelerin idari yönden ibralarına da karar veremez. Mali ibrada ise durum farklıdır. Konuya dair detaylı açıklamalar ilerleyen sayfalardadır²⁷⁵.

Alman hukukunda ibranın manevi/psikolojik özelliğinin ağır bastığı kabul edilirken²⁷⁶; Türk-İsviçre hukukunda buna ek olarak hukuki niteliği de ön plana çıkar.

Mali ve idari ibra ayrımı bir Yargıtay kararına da konu olmuştur. Galatasaray Spor Kulübü Derneği'nin tüzüğünde mali ve idari ibra ayrımına gidilmiştir. 27 Mart

²⁷³ Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 584; Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 73; Kırca, **Takdir Yetkisi, Özen Borcu**, s. 88.

²⁷⁴ Bu hususta detaylı bilgi için bkz. Birinci Bölüm, VII, B, 5.

²⁷⁵ Bkz. Birinci Bölüm, VII, C, 8, a.

²⁷⁶ Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 2; Mülbert, **a.g.e.**, § 120 N. 23; Zetzsche, **a.g.e.**, § 120 N. 24; Drinhausen, **a.g.e.**, § 120 N. 5.

2011 tarihinde yapılan olağan genel kurul toplantısında, dönemin başkanı A.P., mali yönden ibra edilmiş olmasına rağmen idari yönden ibra edilmemiştir. Söz konusu genel kurul kararının iptali istenmiş olup ilk derece mahkemesi davanın reddine hükmetmiştir. Yargıtay yerel mahkemenin kararını şu gerekçelerle onamıştır: “Her ne kadar Spor Kulübü Tüzüğü’nün 26/5. madde ve bendinde; mali ve yönetsel bakımdan aklanmanın (ibranın), ayrı ayrı görüşüleceği hüküm altına alınmış ise de **ibranın bölünmezliği ilkesi uyarınca tek bir oylama yapılması yeterlidir**. Kaldı ki denetim kurulunun yukarıda açıklandığı şekilde yönetim kurulunun mali ve yönetsel (idari) yönden yaptıkları çalışmalara ilişkin raporun kabul edilmesi karşısında yönetim kurulunu idari yönden ibra etmeme olanağı ortadan kalkmıştır ve **mali yönden ibra, aynı zamanda idari (yönetsel) yönden ibrayı da kapsamaktadır**. Spor kulüplerinin her türlü işlem ve faaliyetlerinde önemli olan paranın hesabının verilmesi olup, mali yönden kusurlu bulunmayan yönetim kuruluna idari yönden de kusur²⁷⁷ izafe edilmesi hukuken mümkün bulunmamaktadır.”²⁷⁸.

Belirtelim ki ne Yüksek Mahkeme’nin kararına ne de anılan kararda gösterilen gerekçelere katılma imkânımız bulunur. Bir defa “ibranın bölünmezliği” şeklinde bir ilke söz konusu değildir. Aksine ibra gerek kişi gerek konu gerekse zaman yönünden bölünür. Hatta kişi yönünden bölünmek istenen ibra, her bir kişi bakımından ayrı oylanabilir. Aynı husus ibranın konu ve zaman yönünden bölünmek istendiği hâllerde de geçerlidir. Mali ve idari ibra ayrımına ne Kanun ne de ibranın hukuki niteliği engeldir²⁷⁹.

²⁷⁷ Oysa idari yönden ibra edilmeme kararı verilirken yönetim kurulu üyelerine idari açıdan kusur izafe edilmez. Bu karar vesilesiyle üyelerin faaliyetlerinin yerindeliği denetlenir. İdari yönden ibra edilmeme kararı verildiğinde, şirketin üyelere karşı güveninin zedelendiği sonucuna varılır. Güven açıklaması ise tamamen genel kurulun takdirinde olan bir husustur. Mali açıdan şirketin iyi idare edilmiş olması idari açıdan da ibra edilmeleri sonucunu doğurmaz.

²⁷⁸ Yargıtay 18. HD’nin 12.03.2013 tarih ve 2012-14591/3764 sayılı kararı. Yargıtay’ın bu kararına olumlu yönde görüş belirten Pulaşlı, **Şerh, C. 4, § 63 N. 117a**.

²⁷⁹ Nitekim Yargıtay’ın bir kararında aynen: “İbra kararının ... belirli işlemler için de alınabileceği, ibranın şahıs, konu ve zaman bakımından sınırlandırılmasının mümkün olduğu...” şeklinde ifadeler yer alır [Bkz. 11. HD’nin 10.2.2022 tarih ve 2020-1616/1003 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 5.11.2023].

Yüksek Mahkeme'nin kararında, denetim kurulu raporunun kabul edilmesiyle yönetim kurulunun idari yönden ibra edilmemesi olanağının sona erdiğinden söz edilmesi, hukuki dayanaktan yoksundur²⁸⁰. Bilanço ile diğer mali tablolar ibraya temel teşkil etse de denetim, tabloların usulüne uygun tutulup tutulmadığıyla sınırlı bir faaliyet arz eder²⁸¹.

IV. İBRA KARARININ ALINMASI USULÜ

A. Genel Olarak

Hukuken geçerli bir ibra kararının meydana gelebilmesi, uyulması gereken birtakım kuralların varlığına bağlıdır. Bu kuralların bir kısmı genel kurul kararlarında aranan genel şartlardır, diğer bir kısmı ise ibranın kendi özelliğinden kaynaklanır. Bu nedenle genel kurul kararlarının meydana gelme usulünü kısaca hatırlamakta yarar vardır.

İbra kararı olağan genel kurul toplantısında alınabileceği gibi olağanüstü toplantılarda da alınabilir. Olağan toplantı her faaliyet dönemi sonundan itibaren üç ay içinde yapılır²⁸². TK m. 409/1'de olağan genel kurul toplantılarında görüşülecek konuların asgari içeriği tespit edilmiş, ibra da bunlar arasında sayılmıştır. Olağanüstü genel kurullar ise ihtiyaç hâlinde toplanır. Bu toplantıların gündemi ve zamanı çağrıya yetkili kimselerce belirlenir.

İster olağan ister olağanüstü olsun, genel kurulu toplantıya çağırma ve gündemi hazırlama yetkisi (TK m. 413/1) ilke olarak yönetim kurulundadır. Görev süresi dolmuş olsa bile yönetim kurulu, genel kurulu toplantıya çağırabilir (TK m. 410/1).

²⁸⁰ Bu hususta detaylı izahat için bkz. Birinci Bölüm, IV, K.

²⁸¹ Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar I**, N. 650.

²⁸² İsviçre hukukunda olağan genel kurul toplantısı, faaliyet döneminin sonundan itibaren altı ay içinde yapılır (OR 699/2).

Alman hukukunda ibra kararının düzenlendiği AktG § 120/1'de, faaliyet döneminin sonundan itibaren sekiz ay içinde genel kurulun yönetim kurulu üyelerinin ibraları hakkında karar vereceği belirtilmiştir.

Azınlık da hem genel kurulu toplantıya çağırmaya hem de karara bağlanmasını istedikleri konuların gündeme konulmasını istemeye yetkilidir (TK m. 411-412)²⁸³.

Tek bir pay sahibi²⁸⁴ ve tasfiye memurları da genel kurulu toplantıya çağırmaya yetkilidir (TK m. 410/1, c. 2, f. 2).

Toplantıya çağrı, ilan ve mektupla yapılır. Esas sözleşmede başkaca bir çağrı şekli öngörülmüşse buna da uyulur. TK m. 397/4 uyarınca denetime tabi olan şirketlerde çağrı ayrıca şirketin internet sitesinde yayımlanır. Çağrı, ilan ve toplantı günleri hariç olmak üzere, toplantı tarihinden en az iki hafta önce Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde yayımlanan ilanla yapılır. Pay defterinde kayıtlı pay sahipleriyle, önceden şirkete pay senedi veya pay sahipliğini ispatlayıcı belge vererek adreslerini bildiren pay sahiplerine, toplantı günü, gündem ve ilanın çıktığı veya çıkacağı gazeteler, iadeli taahhütlü mektupla bildirilir (TK m. 414/1). Bununla birlikte bütün payların sahiplerinin veya temsilcilerinin hazır olmaları ve aralarından hiçbirinin itirazda bulunmaması hâlinde genel kurul çağrıya ilişkin usule uyulmaksızın da toplanabilir (TK m. 416)²⁸⁵.

Finansal tablolar, konsolide finansal tablolar, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu, denetleme raporları ve yönetim kurulunun kâr dağıtım önerisi, genel kurul toplantısından en az onbeş gün önce, şirketin merkez ve şubelerinde pay sahiplerinin incelemesine hazır bulundurulur (TK m. 437/1). Böylece pay sahipleri genel kurul toplantısı için gereken hazırlığı yapar ve oylarını bilinçli biçimde kullanır.

Bu bölümde ele alınacak konuları şu şekilde özetleyebiliriz: Meseleye öncelikle ibra hakkında karar vermeye yetkili organın tespitiyle başlanmıştır.

²⁸³ Azınlığın genel kurulu toplantıya çağırması ile gündeme madde eklenmesini isteme hakkına ilişkin detaylı bilgi için bkz. Hümeysra Yılmaz, “Anonim Şirketlerde Azınlığın Genel Kurulun Toplantıya Çağırılması ve Gündeme Madde Eklenmesi Talebi”, **Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. X, S. 1-3, Nisan – Mayıs 2020, s. 3723 vd.

²⁸⁴ Tek pay sahibinin genel kurulu toplantıya çağrı yetkisine dair detaylı bilgi için bkz. Özge Karaege, “Anonim Şirketlerde Tek Pay Sahibinin Genel Kurulu Toplantıya Çağrı Yetkisi (TTK m. 410/II)”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XIX, S. 4, Y. 2015, s. 71 vd.

²⁸⁵ Ömer Teoman, “Çağrısız Genel Kurulun Gündemine Oybirliğiyle Madde Eklenmesi (YTK 416/II)”, **BATİDER**, C. XXVII, S. 3, 2011, s. 5 vd.

Ardından ibra kararının alınmasında *ön şart* niteliği arz eden, finansal tabloların müzakeresi maddesiyle ibra kararı arasındaki ilişkiye yer verilmiştir. Bunu takiben sırasıyla açık ibranın, şirketin kuruluşu ile sermaye artırımını konu alan ibranın ve nihayet ibra varsayımının meydana gelme şartları ayrı başlıklar altında tespit edilmiştir.

Tüm bunlar yapılırken şirketin ibra hakkında takdir yetkisine sahip olup olmadığı, finansal tabloların onaylanması olgusunun ibranın reddine engel teşkil edip etmediği, şarta bağlı ibraya karar verilip verilemeyeceği ve ibra kararının geri alınmasının mümkün olup olmadığı meseleleri de incelenmiştir.

Bu arada denetim ile ibra kararı arasındaki ilişki de ele alınmış, bu kapsamda denetimin yapılmamasının ve bağımsız denetim raporunun ibra kararına etkileri ile özel denetçi raporu beklenmeden alınan ibra kararının hukuki akıbeti değerlendirilmiştir.

B. Yetkili Organ

Anonim ortaklıkta yönetim kurulu üyelerinin ibrasına karar verme yetkisi mutlak şekilde genel kurula ait olduğundan, bu yetki ne yönetim kuruluna devredilebilir ne de esas sözleşmeyle bu yetkiden vazgeçilebilir. Nitekim genel kurulun devredilemez görev ve yetkilerinin düzenlendiği TK m. 408/2-b’de ibra kararı da zikredilmiştir. Keza TK m. 558/2’de yer alan “Şirket *genel kurulunun* sorumluluktan ibraya ilişkin kararı” şeklindeki ifadeyle, ibraya genel kurul tarafından karar verileceği bir kez daha vurgulanmıştır.

İbra kararının hüküm ve sonuçlarının düzenlendiği TK m. 558/1’in “*İbra kararı genel kurul kararıyla kaldırılamaz.*” şeklindeki cümlesi, yanlış anlaşılmaya mahal verecek türden olup, yönetim kurulu tarafından alınan bir ibra kararının, genel kurul tarafından kaldırılamayacağı yorumuna imkân verir. Oysa TK m. 558/1’deki düzenlemeyle kastedilen bu değildir; genel kurul tarafından alınan ibra kararının, ileriki tarihte yapılacak bir başka genel kurul toplantısında kaldırılmasına yasak getirir. Böylece sonraki tarihli bir genel kurul toplantısında “ibranın geri alınmasına” veya “olumsuz ibraya” karar verilemez.

Hatırlatalım ki ibraya olağan genel kurul toplantısında karar verilebileceği gibi olağanüstü toplanan bir genel kurulda da karar verilebilir²⁸⁶.

C. İbra Kararının Alınma Zamanı - Ön Şart: Finansal Tabloların Müzakere Edilmiş Olması

1. Genel Açıklamalar

Finansal tablolar ile ibra kararı arasında sıkı bir ilişki bulunur. Hem Kanun'un çeşitli maddelerinde (örneğin TK m. 420, 424) hem de ibranın hukuki temellerinde bu ilişkinin yansımaları görülür.

Geçerli bir ibra kararının verilebilmesi için finansal tabloların önceden sunulmasının şart olup olmadığı incelenmeye değer bir meseledir. Soruyu şu şekilde sormak da mümkündür: Finansal tabloların müzakeresi ibra kararının bir ön şartı mıdır? Kanun'da açık bir düzenlemenin yer almaması, hatta gerekçede de bu hususa işaret eden herhangi bir ifadenin bulunmaması, öğretide farklı görüşlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Aşağıda öncelikle Türk öğretisindeki görüşler dile getirilmiş, ardından Ticaret Kanunu'muza pek çok noktada kaynaklık eden Alman ve İsviçre mevzuatı ve öğretilerindeki görüşler aktarılmış, son olarak kişisel kanaatimize yer verilmiştir.

2. Türk Öğretisindeki Görüşler

Türk öğretisinde finansal tabloların sunulmasının ibranın bir ön şartı olup olmadığı meselesinden ziyade, ibra kararının tarih itibarıyla ne zaman alınabileceği hususunun üzerinde durulmuştur²⁸⁷. Öğretideki yazarlar açık ibra ile ibra

²⁸⁶ Tanner, **ZK-AktG**, Art. 698 N. 128; Metzler, Schmuki, **a.g.m.**, s. 945; Christopf B. Bühler, Daniel Häring, "Décharge im Konzern", **SZW**, S. 81, 2009, s. 104; Brigitte Tanner, **CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht: Personengesellschaften und Aktiengesellschaft – Vergütungsverordnung**, Art. 530-771 **OR**, Ed. Vito Roberto, Hans Rudolf Trüb, 3. Auflage, Zürich, Schulthess Juristische Medien AG, 2016, Art. 698 OR N. 8-9.

²⁸⁷ İsviçre öğretisinde, bir işletmenin satışının ardından istifa eden yönetim kurulu üyelerinin ibrasının, satıştan kısa süre sonra yapılan olağanüstü genel kurul toplantısında karara

varsayımlarını ayrı ayrı değerlendirmiş, ibra varsayımına faaliyet dönemini takip eden üç ay içinde toplanması geçerlilik koşulu olmayan olağan genel kurul toplantısında karar verilebileceğini ifade etmiştir²⁸⁸. Kanımızca da bir yandan ibra varsayımının düzenlendiği TK m. 424 diğer yandan olağan toplantının her faaliyet dönemi sonundan itibaren üç ay içinde yapılmasını öngören, giderek olağan genel kurul toplantısında görüşülecek gündemin asgari içeriğinden birinin de finansal tabloların müzakeresi olduğundan söz eden TK m. 409 hükümleri birlikte değerlendirildiğinde varılan sonuç yerindedir.

Açık ibra kararının verilebileceği zamana ilişkin görüşleri ise iki başlık altında toplamak mümkündür. Bir görüşe göre, TK’da bu konuda doğrudan veya dolaylı herhangi bir sınırlayıcı düzenlemenin bulunmaması nedeniyle, genel kurul gerekli gördüğü her zaman olağanüstü toplanıp açık ibra hakkında karar verebilir²⁸⁹. İkinci görüşe göre ise *kural olarak* olağan genel kurul toplantısında karar verilir, fakat olağanüstü toplanan bir genel kurulda açık ibraya karar verilmesinde kanuni bir engel bulunmaz²⁹⁰.

3. Karşılaştırmalı Hukukta Durum

Alman hukukunda, anonim şirketlerde ibrayı düzenleyen AktG § 120/3’te bahse konu tartışmaya ışık tutabilecek bir düzenleme bulunur. Hükme göre, “*İbranın müzakeresi, yıllık kârın müzakeresi ile birleştirilmelidir.*”²⁹¹. Bu hüküm vasıtasıyla ibra kararı ile yıllık kâr arasında bir bağlantı kurulmuştur. Üstelik AktG § 174/1

bağlanmasının, satışla ilgili yüksek ve güncel bilgiler içermesi nedeniyle daha isabetli olacağı yönündeki tavsiye için bkz. Isler, Schott, **a.g.m.**, s. 204.

²⁸⁸ Moroğlu, **İbranın Zamanı, Kapsamı ve Geri Alınması**, s. 8.

²⁸⁹ Arslanlı, **Anonim Şirketler, C. II-III**, s. 198; Moroğlu, **İbranın Zamanı, Kapsamı ve Geri Alınması**, s. 7; Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 203; Tekil, **AŞ**, s. 232; Helvacı, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 140; Çelik, **İbra**, s. 111.

²⁹⁰ Aytaç, **İbra**, s. 82; Canöz, **İbra**, s. 120.

²⁹¹ AktG § 120/3: “*Die Verhandlung über die Entlastung soll mit der Verhandlung über die Verwendung des Bilanzgewinns verbunden werden.*”.

uyarınca yıllık kârın kullanımı yıllık bilanço'ya bağlıdır²⁹². Böylece ibra kararı ile yıllık bilanço arasında da bir ilişki tesis edilmiştir. Nitekim Alman öğretisinde yıllık bilançonun yanı sıra yönetim kurulunun faaliyet raporuyla denetim kurulu raporlarının da ibrayla bağlantılı oldukları kabul edilir²⁹³. İbraya karar verilirken yıllık bilançonun, yönetim kurulunun faaliyet raporunun ve denetim kurulunun raporunun önemine vurgu yapılır.

AktG § 120/3 ile oluşturulan bağlantının anlamı zaman yönündendir²⁹⁴. Bununla kastedilen, müzakerelerin birleştirilmesidir; yoksa yıllık kârın kullanımına ilişkin karar ile ibra kararı birleştirilemez. Bir diğer deyişle söz konusu gündem maddeleri ayrı ayrı ve herhangi bir sıraya bağlı olmadan oylanır²⁹⁵. Fakat ibra ile yıllık kârın kullanımına ilişkin konuların arasına bir başka gündem maddesinin girmemesi tavsiye edilir. Böylece ibra ile yıllık kârın kullanımı konuları peş peşe müzakere edilip oylanır. Hatta her iki gündem maddesinin müzakereleri bitmeden oylamaya geçilmemesi gerektiği de ifade edilir²⁹⁶. Çünkü kârın kullanımına ilişkin müzakereler, ibra kararını etkileyebilir^{297, 298}.

²⁹² AktG § 174/1: "Die Hauptversammlung beschließt über die Verwendung des Bilanzgewinns. Sie ist hierbei an den festgestellten Jahresabschluß gebunden."

²⁹³ Bu doğrultuda Koch, **KurzKomm-AktG**, § 120 N. 14; Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 42-43; Herrler, **a.g.e.**, § 120 N. 22.

²⁹⁴ Koch, **KurzKomm-AktG**, § 120 N. 14.

²⁹⁵ Kottmeier, s. 20; Mülberr, **a.g.e.**, § 120 N. 73; Zetzsche, **a.g.e.**, § 120 N. 10; Drinhausen, **a.g.e.**, § 120 N. 31; Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 42-43; Hoffman, **AktG, C. 1**, § 120 N. 41; Herrler, **a.g.e.**, § 120 N. 22.

Kârın kullanımı ile ibra kararının birlikte oylanmasının oy hakkının ihlaline neden olacağı yönünde Herrler, **a.g.e.**, § 120 N. 22.

²⁹⁶ Zetzsche, **a.g.e.**, § 120 N. 10; Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 42-43; Herrler, **a.g.e.**, § 120 N. 22.

Bununla birlikte kârın kullanımına ilişkin genel kurul kararının ibra kararından önce alınmasının mümkün olduğuna dair bkz. Herrler, **a.g.e.**, § 120 N. 22.

²⁹⁷ Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 42-43.

²⁹⁸ Alman öğretisinde Mülberr, yıllık kârın kullanımına ilişkin gündemin çoğunluğun kararıyla reddedilmesinin veya bir başka toplantıya ertelenmesinin ibra kararına herhangi bir etkisinin olmadığını belirtir. Yazar ayrıca geçerli bir ibra kararının yeteri kadar hesap verilebilirlikten geçtiğine işaret eder, hesap verme yükümlülüğünün ise belirli ibraz yükümlülüklerinin yerine getirilmesiyle gerçekleşeceğini dile getirir. Fakat ibra hakkında bir karar verebilmek için ne kârın

Alman öğretisinde AktG § 120/3'te öngörülen düzenlemeye ihtiyatla yaklaşılır, ibra ile yıllık kârın kullanımı maddeleri arasındaki bağlantının emredici olmayan bir kanun hükmü niteliğinde olduğu, bu düzenlemeye aykırı hareket edildiği takdirde ibra kararının geçersizliğinin söz konusu olmayacağı²⁹⁹, buna karşılık bilgi alma hakkının ihlali nedeniyle ibra kararının hükümsüzlüğünün gündeme gelebileceği ifade edilir³⁰⁰.

İsviçre hukukunda ise AktG § 120/3'teki gibi bir düzenleme bulunmaz. Öğretide, finansal tablolar onaylanmadan ibra kararının verilebileceği; tam tersinin de mümkün olduğu, yani ibra kararı verilmeden önce finansal tabloların onaylanabileceği, hatta finansal tablolar sunulmadan ibraya karar vermenin önünde herhangi bir engelin bulunmadığı belirtilir³⁰¹.

Öğretideki diğer görüş ise, konuya hesap verme yükümlülüğü ekseninden yaklaşır. Bu görüşün temsilcileri, hesap vermeyi ibra kararının esaslı veya kanuni bir şartı olmasa da, doğal bir unsur olarak görür. Ayrıca yönetim kurulu üyeleri şirkete hesap vermekle yükümlüdür. Hesap vermenin ise sistematik bir süreci gerektirdiği, bu bağlamda finansal tabloların genel kurula zamanında sunulmasının ve pay sahiplerinin incelemesine hazır hâle getirilmesinin icap ettiği belirtilir, giderek tüm bu süreçlerin ardından hukuken geçerli bir ibra kararının verilebileceğinden söz edilir³⁰². Bununla birlikte, yönetim kurulu üyesinin süresi dolmadan görevinden ayrılması³⁰³ veya oybirliğiyle hesapların sunulmasından vazgeçilmesi hâlinde hesaplar sunulmadan

kullanımına ne de bilançonun onaylanmasına ilişkin bir genel kurul kararına ihtiyaç duyulduğunu savunur (Mülbert, **a.g.e.**, § 120 N. 73).

²⁹⁹ Koch, **KurzKomm-AktG**, § 120 N. 14; Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 42-43; Mülbert, **a.g.e.**, § 120 N. 73; Zetzsche, **a.g.e.**, § 120 N. 10; Drinhausen, **a.g.e.**, § 120 N. 31; Krenek, Pluta, **a.g.e.**, AktG, § 120 N. 28; Hoffman, **AktG, C. 1**, § 120 N. 41; Herrler, **a.g.e.**, § 120 N. 22.

³⁰⁰ Koch, **KurzKomm-AktG**, § 120 N. 15; Hoffman, **AktG, C. 1**, § 120 N. 45; Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 44; Butzke, **a.g.e.**, N. I 7; Drinhausen, **a.g.e.**, § 176 N. 7.

³⁰¹ Biggel, **a.g.e.**, s. 71.

³⁰² Piconi, **a.g.e.**, s. 61.

³⁰³ Piconi, **a.g.e.**, s. 23.

geçerli bir ibra kararının verilebileceği savunulur³⁰⁴. Bu iki istisnai durum dışında ise hesaplar sunulmadan alınan ibra kararının iptal edilme tehlikesi bulunur³⁰⁵.

4. Görüşümüz

Sorun hakkındaki görüşümüzü aktarmadan önce sorunun doğru tespit edilmesi gereklidir. Türk öğretisi, olağan genel kurul toplantısında hem açık ibraya hem de ibra varsayımına karar verilebileceği hususunda fikir birliğine sahiptir. Bunun sebebi, olağan genel kurul toplantı gündeminin asgari içeriğinde finansal tabloların müzakeresinin de bulunmasıdır (TK m. 409, 424). Tartışma, olağanüstü toplanan genel kurulda açık ibraya karar verilip verilemeyeceğinde yoğunlaşır. Söz konusu tartışmanın nedeni ise olağanüstü genel kurulun gündeminde finansal tabloların müzakeresine dair bir maddenin yer almama ihtimalidir. Mehaç Alman ve İsviçre hukuklarında olağan veya olağanüstü genel kurul toplantılarında ibra kararının verilip verilemeyeceğinin üzerinde durulmamış, tartışma finansal tablolar ile ibra kararı arasındaki ilişkiye hasredilmiştir.

Bu bağlamda tespit edilmesi gereken husus, finansal tablolar ile ibra kararı arasındaki ilişkinin ibra kararına etkisidir. Bir başka ifadeyle finansal tabloların müzakeresinin gündemde bulunmadığı bir toplantıda alınan ibra kararının geçerli olup olmadığıdır. Finansal tabloların müzakeresi, olağan genel kurul toplantı gündeminin asgari içeriğinde yer aldığı gözetildiğinde, söz konusu ihtimal olağanüstü genel kurul toplantılarında karşımıza çıkacaktır.

TK'da ve gerekçede bu hususa işaret eden bir ibare mevcut değildir. Nitekim bu eksiklik öğretide farklı görüşlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bir görüşe göre, ibra hakkında karar verebilmek için finansal tabloların önceden sunulması gerekli

³⁰⁴ Piconi, **a.g.e.**, s. 24.

³⁰⁵ Piconi, **a.g.e.**, s. 60.

değildir³⁰⁶. Diğer görüşe göre ise finansal tabloların önceden sunulması, geçerli bir ibra kararının ön şartıdır³⁰⁷.

Meseleye dair çözüm arayışında bulunurken ibranın kuramsal temelleri ışığında, menfaatler arasında adaletli bir dağılım yapma gayretinde olacağız. Bu çerçevede ibra, kavramsal olarak hesap vermek değildir fakat verilen hesabın bir sonucudur. Teorik olarak hesap verilmeden ibraya karar verilip verilemeyeceği tartışılmalı olsa da, ibra ile hesap verme yükümlülüğü arasında sıkı bir bağ bulunur. Bu bağ bir yandan ibra kavramından diğer yandan da TK'dan anlaşılır. Bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararının, kararda aksine açıklık bulunmadığı takdirde ibra sonucunu doğuracağını öngören TK m. 424 ve finansal tablolar ile *finansal tablolara bağlı konuların* azınlığın istemi üzerine erteleneceğinden söz eden TK m. 420 hükümleri, bu kuvvetli bağı hiçbir tereddüde mahal vermeyecek açıklıkta ortaya koyar. Öğretide ibra kararının TK m. 420'de bahsedilen finansal tablolara bağlı konular arasında yer aldığı görüşü hâkimdir³⁰⁸. Benzer şekilde AktG § 120/3 ve 174/1

³⁰⁶ Moroğlu, **İbranın Zamanı, Kapsamı ve Geri Alınması**, s. 6-9; Çelik, **İbra**, s. 111.

³⁰⁷ Aytaç, **İbra**, s. 66-67; Canöz, **İbra**, s. 120; Turan, **a.g.e.**, s. 182 vd.

³⁰⁸ Nitekim bu istikamette Ömer Teoman, “Azınlığın Bilanço Görüşmelerinin Ertelenmesini İsteme Hakkı (TTK. m. 377) Konusundaki Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi”, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu V**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1988, s. 88; Ünal Tekinalp, “Azınlığın Bilançonun Onaylanmasına İlişkin Müzakerenin Ertelenmesi İstemi” **İÜHF**, C. XLII, S. 1-4, 1976, s. 236-237; Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 14-08; İmregün, **Menfaat İhtilafları**, s. 71; Aytaç, **İbra**, s. 145; Mahmut Tevfik Bırsel, “Anonim Şirketlerde Azınlık Hakları”, **İmran Öktem’e Armağan**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1970, s. 640; Ersin Çamoğlu, “Azınlığın Bilanço Ertelenmesi Gündemdeki Diğer Maddeleri Nasıl Etkiler”, **Bilgi Toplumunda Hukuk, Ünal Tekinalp’a Armağan**, C. I, İstanbul, Beta Yayınları, 2003, s. 291-292; Şener, **Ortaklıklar Hukuku**, s. 495; Savaş Bozbel, **Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Azınlığın Bilanço Görüşmelerini Ertelenmesi (Yeni TTK m. 420)**, **Prof. Dr. Mustafa Dural’a Armağan**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2013, s. 351; Mehmet Bahtiyar, Esra Hamamcıoğlu, **Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantıları**, İstanbul, Beta Yayınları, 2014, s. 110; Seda Akipek, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Azınlığın Finansal Tabloların Müzakeresini Ertelenme Hakkı”, **Legal Hukuk Dergisi: Özel Sayı**, **Prof. Dr. Rona Aybay’a Armağan**, Aralık 2014, s. 304; Tekin Memiş, Bahar Şimşek, “Azınlığın Finansal Tabloların Müzakeresini Ertelenme Hakkı Üzerine Değerlendirmeler”, **Prof. Dr. Sabih Arkan’a Armağan**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2019, s. 809; Altay Sıtkı Anlam, “Yönetim Kurulunun Seçiminin Finansal Tabloların Müzakeresiyle İlişkisi”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S. 2, 2019, s. 498-499; Aksu Özkan, **a.g.e.**, s. 431; Onur Zorluer, **Anonim Şirketlerde Azınlık Haklarının Kötüye Kullanılmasına Karşı Çoğunluğun Korunması**, Ankara, Adalet Yayınları, 2021, s. 98; Buğra Kesici, “Anonim Ortaklık Azınlık Pay Sahiplerinin Finansal Tablolar ve Buna Bağlı Konuların

hükümlerinde, bilançonun müzakeresiyle ibra kararının bağlantılı konular olduğu kanuni zemine kavuşmuştur.

Yönetim kurulu üyelerinin hesap vermesi, finansal tabloların kanunda ve esas sözleşmede öngörülen şekilde tutulmasını, ilgililerin incelemesine hazır bulundurulmasını ve genel kurulda müzakere edilmesini ifade eder³⁰⁹. Hatta pay sahiplerinin finansal tablolar hakkındaki sorularının genel kurul toplantısında hazır bulunan yönetim kurulu üyelerince cevaplandırılması ve gerektiğinde yönetimin faaliyetleriyle şirketin gelişimi hakkında bilgi verilmesi de hesap verme yükümlülüğü kapsamında mütalaa edilir³¹⁰.

Müzakeresinin Ertelenmesini Talep Etme Hakkı”, **Ticaret Kürsüsü Tartışıyor: Kürsü Seminerleri I**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2022, s.205-206. Yargıtay’ın bu doğrultudaki kararları için bkz. 11. HD’nin 15.09.2022 tarih ve 2020-8488/5946 sayılı; 1.6.2022 tarih ve 2020-7615/4275 sayılı kararları (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 02.02.2023.

³⁰⁹ Öğretide *Tekinalp* hesap verme kavramını, belirli devreler sonunda şirketin faaliyetinin, dürüst ve düzenli muhasebe ilkeleri uyarınca ilgililerin menfaatinin korunması amacıyla değerlendirilip ortaya konulması şeklinde tanımlar (Bkz. Ünal Tekinalp, **Anonim Ortaklığın Bilançosu ve Yedek Akçeleri: Kamuyu Aydınlatma İlkesi ile**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1979, s. 36.).

³¹⁰ Abuzer Kendigelen, M. Halil Çonkar, “Genel Kurula İlişkin Uygulamada Karşılaşılan İki Güncel Sorun”, **Prof. Dr. Sabih Arkan’a Armağan**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019, s. 685-686; Arslan Kaya, **Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2001, s. 163; Ömer Teoman, “Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin Genel Kurul Toplantılarına Bizzat Katılma Yükümü Var mıdır?”, **İktisat ve Maliye Dergisi**, C. XXVI, S. 3, 1979, s. 131; Mülberr, **a.g.e.**, § 120 N. 79.

Netice itibarıyla geçmiş dönemin hesabının verilmiş olması, ibranın temelini teşkil eder^{311, 312}. Dolayısıyla finansal tabloların müzakere edilmiş olmasının, geçerli bir ibra kararının ön şartı niteliğinde olduğu sonucuna ulaşırız³¹³.

Bu başlık altında cevaplanması gereken son bir soru daha kalmıştır: Gündeminde sadece ibranın yer aldığı olağanüstü toplanan genel kurulda geçerli bir ibra kararı verebilmek için finansal tablolar hakkında müzakere edilebilir mi?

Kanımızca ibra ile olan güçlü bağı nedeniyle finansal tablolar gündeme bağlılık ilkesinin istisnası olarak değerlendirilmeli (TK m. 413/2), finansal tabloların müzakeresi ibraya ilişkin gündemin doğal bir parçası kabul edilmeli ve gerektiğinde bunlar hakkında müzakere edilip karar verilebilmelidir³¹⁴.

D. Açık İbra Kararının Alınma Şartları

1. İbra Kararının Gündeme Bağlılık İlkesiyle İlişkisi

Genel kurulda bir husus hakkında karar verilebilmesi, o hususun gündemde yer almasına bağlıdır. Gündemde bulunmayan konular hakkında karar verilemeyeceği gibi müzakere de edilemez³¹⁵. Gündeme bağlılık adını taşıyan bu ilke TK m. 413/2’de

³¹¹ Esas itibarıyla Alman ve İsviçre öğretisinde, geçerli bir ibra kararı için yönetim kurulu üyelerinin hesap vermesi gerektiğine işaret edilir. Alman hukukunda bu doğrultuda pek çokları yerine bkz. Mülbert, **a.g.e.**, § 120 N. 73-74.

Bununla birlikte *Picenoni*, oybirliğiyle verilecek bir kararla hesapların sunulmasından vazgeçebileceğini, dolayısıyla hesaplar sunulmadan ibraya karar verilebileceğini ileri sürer (*Picenoni*, **a.g.e.**, s. 24). *Aytaç* ise bu görüşün Türk hukuku bakımından geçerli olmadığını, çünkü hesapların sunulmasına ilişkin düzenlemelerin anonim ortaklıktaki tüm menfaat gruplarını ve kamuyu ilgilendiren emredici hükümler olduğunu ve hesapların sunulmasından oybirliğiyle dahi olsa vazgeçilemeyeceğini haklı olarak ifade eder (*Aytaç*, **İbra**, s. 66-67).

³¹² Yargıtay kararına konu olan bir olayda, yönetim kurulu üyesinin geçmişteki faaliyetlerin hesabını vermesi gerektiği, hesap verilmeden alınan kararlarının “soyut ibra” niteliği arz edeceği, bu tür ibra kararlarının ise hüküm doğurmayacağı ifade edilmiştir [11. HD’nin 13.06.2022 tarih ve 2021-2018/4797 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 03.02.2023].

³¹³ *Picenoni*, **a.g.e.**, s. 24; *Aytaç*, **İbra**, s. 66; *Canözü*, **İbra**, s. 120; *Turan*, **a.g.e.**, s. 182-183.

³¹⁴ Bu hususta bkz. Birinci Bölüm, IV, D, 1.

³¹⁵ BGE 86 II 95 E. 2.

düzenlenmiş³¹⁶; bu hükmün ikinci cümlesinde ise kanuni istisnalar saklı tutulmuştur. Acaba ibra kararı gündeme bağlılık ilkesi kapsamında mı yer alır, yoksa bunun bir istisnasını mı teşkil eder? Bu bağlamda açık ibra hakkında karar verebilmek için bunun gündemde özel olarak bulunması gerekli midir? Yoksa finansal tabloların müzakeresine ilişkin bir gündem maddesinin varlığı, açık ibra hakkında karar vermeye yeterli midir?

Öncelikle belirtelim ki olağan genel kurul toplantı gündeminin asgari içeriğinin düzenlendiği eTK m. 369'da ibra yer almamıştı. Bu eksikliği gideren kanun koyucu, her olağan genel kurul toplantı gündeminde ibranın da bulunması gerektiğini hükme bağlamıştır (TK m. 409/1)³¹⁷.

Ortaya konulan sorun, esas itibarıyla olağanüstü genel kurul toplantılarını ilgilendirir. Bilindiği üzere olağanüstü genel kurullarda asgari içerikten söz edilemez; gündem ihtiyaçlar doğrultusunda, genel kurulu toplantıya çağırılanlar tarafından belirlenir (TK m. 413/1). Her ne kadar ibra olağan genel kurul toplantısının gündeminde bulunması gereken maddeler arasında gösterilmiş olsa da³¹⁸, gündem hazırlanırken bu madde gözden kaçırılabilir ve gündeminde ibranın yer almadığı bir

³¹⁶ Gündeme bağlılık ilkesine aykırı olarak alınan kararların iptal edilebilir olduğu kabul edilir. Birçokları yerine bkz. Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 286-288; İsmail Kırca, **Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, Güncellenmiş 3. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2022, N. 263.

³¹⁷ Bu toplantıların gündeminde ayrıca, organların seçimi, finansal tablolar, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu, kârın kullanım şekli, dağıtılacak kâr ve kazanç paylarının oranlarının belirlenmesi maddeleri de yer alır (TK m. 409/1).

³¹⁸ Genel kurul toplantı gündeminin asgari içeriğini düzenleyen ve ibranın da bu kapsamda zikredildiği TK m. 409/1'in emredici nitelik arz ettiği, bu nedenle ibra hakkında her olağan genel kurul toplantısında karar verilmesi gerektiği yönünde bkz. Bahtiyar, **İbraya İlişkin Sorunlar**, s. 106-107.

Yargıtay bir kararında, finansal tabloların müzakeresinin olağan genel kurul toplantı gündeminin doğal bir unsuru olduğundan, gündeme yazılmamış olsa da bu konuda karar alınabileceğine hükmetmiştir. Bkz. 11. HD'nin 29.11.2017 tarih ve 2016-4873/6710 sayılı kararı (Abuzer Kendigelen, Nurgül Yıldız, Necdet Uzel, Asena Savur Demirkaya, Müge Evlek, **Yargıtay Hukuk ve Ceza Dairelerinin Türk Ticaret Kanununa İlişkin Kararları (2017)**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s. 188.

olağan genel kurul toplantısıyla karşılaşılabılır. Nitekim sorun hem olağan hem de olağanüstü genel kurul toplantıları bakımından güncelliğini korur.

Öğretide yer alan bir görüşe göre, açık ibra hakkında kararın verilebilmesi, gündemde bu konuda açık bir maddenin bulunmasına bağlıdır³¹⁹.

Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre, ibraya karar vermek için gündemde bilanço maddesinin yer alması yeterlidir, açık ibraya ilişkin özel bir maddenin bulunması ise gerekli değildir³²⁰. Çünkü TK'nın 424'üncü maddesinde, dürüst resim ilkesine uygun olarak hazırlanmış bir bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararının, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve denetçilerin ibrası sonucunu doğuracağı belirtilmiştir. Esasen tarafların iradesi bilançonun onaylanması yönünde birleşmiş fakat kanun koyucu, bilançoyu onaylayan genel kurulun ibra iradesini de varsaymıştır. Mademki ibra iradesi varsayım olarak kabul edilir, o hâlde pay sahipleri açık bir ibra gündemiyle de bu kararı müzakere edip verebilmelidir³²¹. TK m. 424'te gündeme bağlılık ilkesinin bir istisnası yer alır³²².

³¹⁹ Hirsch, **a.g.e.**, s. 320; Arar, **a.g.e.**, s. 184; Çelik, **İbra**, s. 117. Bu görüşü savunan yazarlardan Aytaç, bilançonun onayının ibra sonucunu doğurmayacağı veya geçersiz sayılacağı hâllerin mevcudiyeti sebebiyle ibranın ayrı bir madde hâlinde gündemde yer alması gerektiğini belirtir (Aytaç, **İbra**, s. 111). Aytaç gerekçesinde, esasen TK m. 424'te belirtilen şartları taşımayan bir bilanço onaylandığı takdirde bunun ibra sonucunu doğurmayacağı hükmünden hareket eder. Oysa böyle bir ihtimalde alınan açık ibra kararı da iptal tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bir diğer deyişle bilançoda bazı hususlar hiç veya gereği gibi gösterilmemişse veya bilanço şirketin gerçek durumunun görülmesine engel olacak bazı hususları içeriyorsa ve bu hususta bilinçli hareket edilmişse gerek ibra varsayımı gerekse açık ibra kararı iptal edilebilir. Bu itibarla söz konusu gerekçe, açık ibra kararının verilebilmesi için gündemde ayrıca belirtilmesi gerekliliğini izahta yetersiz kalır.

³²⁰ Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 123; Helvacı, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 140. Açık ibraya ilişkin herhangi gündem maddesine yer verilmemiş olmasına rağmen, bilançonun tasdiki maddesinin varlığının açık ibraya karar vermek için yeterli olduğu hususunda bkz. 11. HD'nin 24.5.2022 tarih ve 2020-6925/3978 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 5.11.2023.

³²¹ Bu hususta Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 123.

³²² Öğretide, gündemde yönetim kurulu üyelerinin ibrası maddesinin bulunması hâlinde ibra oylamasında üyelerin performansının değerlendirmeye tabi tutulacak olması mülahazasıyla, üyelerin azledilip yerlerine yenilerinin seçilebileceği ifade edilir. Bu cihette bkz. Ali Paslı, Zehra Seyis, "Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Azli", **Ticaret Kürsüsü Tartışıyor: Kürsü Seminerleri I**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2022, s. 55.

Yine TK m. 424 uyarınca genel kurul, gündemde bulunmasa bile bilançonun onaylanması sırasında açıkça yönetim kurulunu ibra etmediğini belirtebilir. *Teoman*’ın da haklı olarak ifade ettiği üzere, “olumsuz yöndeki açık ibra kararı (ibra etmeme kararı) açısından yasanın yol açtığı sonuç öncelikle olumlu yöndeki açık ibra kararları bakımından geçerli olmalıdır”³²³.

Öte yandan yönetim kurulu üyelerinin görevden alınmaları ve yenilerinin seçimi gündemiyle toplanan olağanüstü genel kurulda ibra hakkında karar verilemez³²⁴.

Tüm bu açıklamaların ardından belirtilmelidir ki açık ibra hakkında bir karar verilecekse bunun gündemde özel olarak yer almasında yarar vardır³²⁵. Peki, gündem hazırlanırken ibra maddesi ne şekilde ifade edilmeli, hangi kelimeler tercih edilmelidir? TK’da ve gerekçede bu hususa dair herhangi bir kayıt bulunmaz. İsviçre hukukunda ibra kelimesine karşılık olarak “*Entlastung*” ve “*Décharge*” olmak üzere iki farklı ibare kullanılır³²⁶. Türk hukukunda ise gerek yargı kararlarında gerek öğretide, ibraya eş anlamda olmak üzere “*aklama*” kelimesinin de tercih edildiği görülür. Kanımızca ibra veya hiçbir duraksamaya mahal vermemek şartıyla eş anlamda kullanılacak bir başka kelimenin, örneğin “*aklama*” kelimesinin gündemde

³²³ Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 123, dn. 20.

³²⁴ Limidet şirketler hakkında bu doğrultuda 11. HD’nin 16.12.2021 tarih ve 2020-6857/7224 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 02.02.2023.

³²⁵ Özellikle belirtelim ki bu cümleden, gündemde açık ibra hakkında özel bir madde bulunmadığı takdirde açık ibra kararı verilemeyeceği anlaşılmamalıdır. Kanımızca bilançonun onayına ilişkin bir gündem maddesinin varlığı, açık ibra hakkında karar vermeye yeterlidir.

³²⁶ İsviçre öğretisinde *Picenoni*’nin, genel kurulda ibra kararının verilme şekline yönelik olarak yaptığı açıklamalar bize gündemin nasıl ilan edilmesi gerektiği hususunda ışık tutar. Yazar, genel kurulun yönetim kurulu üyeleri hakkındaki aldığı ibra kararında “*Entlastung, Décharge*” veya eşdeğer bir başka kelimenin kullanılmış olmasını yeterli görür. Bu hususta bkz. *Picenoni*, **a.g.e.**, s. 31.

bulunması yeterlidir³²⁷. Önemli olan, gündem maddesini okuyan orta yetenekte bir pay sahibinin, bundan ibra kararını anlayabilmesidir³²⁸.

Gündem yazılıp ilan edilirken “ibra”, “aklama” veya eş anlamda bir başka kelimenin kullanılmasıyla yetinildiği bir ihtimalde³²⁹, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin, denetçilerin ve (varsa) tasfiye memurlarının ibrası hakkında karar verilebilir³³⁰. Belki “yönetim kurulu üyelerinin ibrası” şeklinde ilan edilen bir gündem, yöneticileri, denetçileri ve tasfiye memurlarını da kapsayacak tarzda geniş

³²⁷ Alman öğretisinde, toplantı gündeminin mutlaka, “ibra kararı” şeklinde formüle edilmesi aranmaz, bununla aynı anlama gelen ifadeler yeterli görülür; buna örnek olarak, yönetim kuruluna güven açıklamasında bulunulması veya geçmiş dönemdeki faaliyetlerin onaylanması gösterilir (Bkz. Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 6; Hoffman, **BeckGroßkommAktG**, § 120 N. 8-9.).

³²⁸ İsviçre öğretisinde pay sahiplerine gönderilecek davet mektubunun, müzakerelerin seyri hakkında fikir verebilecek nitelikte olması, bu bağlamda pay sahiplerinin genel kurula katılıp katılmama konusunda karar verebilecek seviyede bilgiyi içermesi, müzakere edilecek konuların ortalama bir pay sahibi tarafından anlaşılabilmesi ve neyin müzakere edileceğinin tam olarak bilinebilir olması gerektiği ifade edilir. Bu hususta bkz. von der Crone, **Aktienrecht** §17 N. 995; Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 23 N. 59; Dubs, Truffer, **a.g.e.**, Art. 700 N. 11; Tanner, **ZK-AktG**, Art. 700 OR N. 22; Tanner, **CHK-AktG**, OR 700 N. 9; Jean Nicolas Druey, Just Eva Druey, Lukas Glanzmann, **Gesellschafts- und Handelsrecht**, 12. Auflage, Zürich-Basel-Genf, Schulthess Verlag, 2021, § 12 N. 49-55.

İsviçre Federal Mahkemesi bir kararında, gündemde yer alan konuların ortalama bir pay sahibinin anlayabileceği açıklıkta olması gerektiğine işaret etmiştir (BGE 121 III 420 E 2).

Federal Mahkeme’nin bir başka kararına göre ise gündem okunduğunda genel kurulda müzakere edilip üzerinde karar verilecek konular kolaylıkla anlaşılabilir (BGE 114 II 193).

³²⁹ İsviçre öğretisinde, gündemin ilanında sadece anahtar kelimelerin kullanılması veya başka belgelere gönderme yapılması yeterli görülmez. Yazarlar pay sahiplerinin korunması amacıyla ilan edilen gündemin belirli veya belirlenebilir olmasının önemine işaret ettikten sonra ayrıca, pay sahiplerinin müzakere edilip karara bağlanacak konuları tam olarak bilmesi gerektiğini ifade ederler. Bu cihette bkz. Tanner, **CHK-AktG**, OR 700 N. 9; Urs Bertschinger, “Ausgewählte Fragen zur Einberufung, Traktandierung und Zuständigkeit der Generalversammlung”, **AJP**, C. X, S. 1, 2001, s. 902; Bruno Frick, Thomas Stäheli, **Aktienrecht Kommentar Aktiengesellschaft, Rechnungslegungsrecht: OFK - Orell Füssli Kommentar**, Ed. Jeannette K. Wibmer, Orell Füssli Verlag AG, 2016, OR 700 2. Form, N. 1 ve 8; Tanner, **ZK-AktG**, OR Art. 700 N. 22; Böckli, **Aktienrecht**, § 12 N. 92a.

³³⁰ Genel kurulda alınan kararın mutlaka “ibra” adı altında anılmasının gerekmediği yönünde bkz. Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 124, dn. 24.

yorumlanabilir. Fakat gündeme bağıllık ilkesinin açık hükmü (TK m. 413/2) ve hukuk güvenliği ilkesi geniş yoruma imkân vermez³³¹.

Son olarak ibranın gündemdeki diğer maddelerle arasındaki yerinden söz etmek gerekir. Daha önce ifade edildiği üzere, geçerli bir ibra kararının verilebilmesi, yönetim kurulu üyelerinin yeterince hesap vermesini gerektirdiğinden, ibraya ilişkin karar, finansal tablolar müzakere edildikten sonra verilmelidir³³². Nitekim hem TK m. 409/1’de hem de BTY m. 13’te bu husus dikkate alınmış, önce finansal tabloların müzakeresi, ardından ibra zikredilmiştir.

2. İbraya İlişkin Karar Taslağının Görüşülmeye Sunulması

İbra hakkında olumlu veya olumsuz yönde bir kararın tesis edilmesi, gündemde yer alan ibra maddesinin genel kurulun müzakeresine sunulmasını gerektirir.

İbranın müzakere edilmesi ise bir yandan yönetimin hesap vermesiyle diğer yandan da pay sahiplerinin aydınlanmasıyla gerçekleşir. Böylece pay sahipleri ibra hakkında karar verirken oylarının yönünü tayin etme imkânı bulur. Yeteri kadar müzakere edilmeden alınan ibra kararının hükümsüzlüğü tartışma konusu olur³³³.

Genel kurul toplantısında müzakereler başkan tarafından yönetilir³³⁴. Toplantı başkanı ibraya ilişkin karar taslağını genel kurulda müzakereye sunar, konuşmak isteyen pay sahiplerine söz hakkı verir, ardından müzakereyi bitirip ibra önerisini oylamaya açar, nihayet oylamanın sonucunu tespit edip tutanağa yazdırır.

³³¹ Bockli, **Aktienrecht**, § 12 N. 23; Tanner, **CHK-AktG**, OR 698 N. 9; Eisenring, **a.g.e.**, OR 698 N. 8; Tanner, **ZK-AktG**, Art. 698 N. 131.

³³² İsviçre hukukunda bkz. Picononi, **a.g.e.**, s. 32. Alman hukukunda bkz. Zetzsche, **a.g.e.**, § 120 N. 10; Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 42-43. Kârın kullanımına ilişkin olarak ayrıca bkz. Herrler, **a.g.e.**, § 120 N. 22.

³³³ Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 136.

³³⁴ Başkan esas sözleşmeyle belirlenebileceği gibi genel kurul tarafından da seçilebilir. Kanun koyucu başkanın pay sahibi olmasını şart koşmamıştır (TK m. 419/1).

3. Oy Hakkına İlişkin Sınırlamalara Uyulması

İbra hakkında bir karar verilirken belli bazı kimseler oydan yoksun kılındığından (TK m. 436/2), bu kimseler oy kullanımına ilişkin sınırlamalara uymalıdır³³⁵.

İbra kararında oyda imtiyaz etkisiz hâle gelir (TK m. 479/3-c). Bu nedenle açık ibra kararlarında oy kullanılırken oya ilişkin imtiyazlar dikkate alınmaz³³⁶.

4. Genel Kurul Karar Tutanağında Yer Alması

İbra önerisi müzakere edilip genel kurula katılanların oyuna sunulduktan sonra toplantı başkanı oylamanın sonucunu, yani ibranın kabulünü veya reddini tespit edip açıklar, toplantıda hazır bulunan Ticaret Bakanlığı temsilcisinin gözetiminde tutulan ve onun tarafından da imzalanacak olan toplantı tutanağına geçirir (TK m. 422/1, 407/3, 419/1).

Şirketin iradesi genel kurulda oluşur ve karar şeklinde tecelli eder. Kararlar şirket içinde, hatta üçüncü kişilerle olan ilişkilerde de önemli etkileri haizdir. Bu hususu göz önünde bulunduran kanun koyucu, kararların toplantı tutanağına yazılmasını arzu etmiştir. Böylece karar verme süreci belgelenir ve şeffaflık sağlanır³³⁷. Ortaya çıkacak bir uyuşmazlıkta başvurulacak kaynakların başında genel

³³⁵ Bu hususta detaylı bilgi için bkz. Birinci Bölüm, V.

³³⁶ Oyda imtiyazın ibra varsayımına etkisi hakkında bkz. ve krş. Birinci Bölüm, IV, F, 4.

³³⁷ Mülbert, **a.g.e.**, § 130 N. 6; Kubis, **a.g.e.**, § 130 N. 1; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 130 N. 1; Hartmut Wicke, **Kommentar zum Aktiengesetz, Band 1, §§ 1-149**, Ed. Gerald Spindler, Eberhard Stolz, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2019, § 130 N. 1.

kurul toplantı tutanağı gelir³³⁸. Tutanak hem mevcut ve müstakbel pay sahiplerini hem de şirket alacaklılarını korur^{339, 340}.

Genel kurul toplantı başkanlığının görev ve yetkilerinin tespit edildiği BTY m. 26'ya göre, genel kurul toplantısında yapılan görüşmeler ve alınan kararlar, toplantı başkanlığı tarafından tutanağa yazılır.

Tutanağın içeriğinde bulunması gereken hususların düzenlendiği TK m. 422'ye göre, genel kurulda sorulan sorular, verilen cevaplar, alınan kararlar, karar için kullanılan olumlu ve olumsuz oyların sayıları tutanakta yer alır. Tutanağa ibra özelinde bakıldığında, müzakere edilen ibra önerisi genel kurulun oyuna sunulur ve oylama sonucuna göre tespit edilen ibranın yönü yazmanlarca tutanağa geçirilir. Tutanak “yönetim kurulu üyelerinin *ibrasına* oy birliğiyle/oy çokluğuyla karar verilmiştir” şeklinde kaleme alınabileceği gibi, ibra sonucunu doğuran bir ifadenin kullanılmasıyla da yazılabilir. Önemli olan, tutanağa düşülen kaydı okuyan orta yetenekteki bir pay sahibinin, genel kurulda ibra kararının verildiğini anlayabilmesidir³⁴¹.

³³⁸ Mehmet Bahtiyar, “Anonim Şirketlerde Genel Kurul Toplantı Tutanağı ve Özellikle Kararların Hükümsüzlüğüne Etkileri”, **Prof. Dr. Ersin Çamoğlu’na Saygı Günü: Şirketler Hukukunun Güncel Sorunları Sempozyumu**, 30 Ekim 2017, Ed. Mustafa Toplaoğlu, Işık Özer, Ankara, Seçkin, 2019, s. 35 vd.

³³⁹ Kubis, **a.g.e.**, § 130 N. 1; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 130 N. 1; Hildegard Ziemons, **Aktiengesetz Kommentar, Band 1, §§ 1-149**, Ed. Karsten Schmidt, Marcus Lutter, 4. neubearbeitete Auflage, Köln, Otto Schmidt Verlag, 2020, § 130 N. 1; Wicke, **a.g.e.**, § 130 N. 1.

³⁴⁰ *Moroğlu*, tutanağın doğabilecek tereddütleri baştan önleme amacına vurgu yapar (Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 146).

³⁴¹ Alman öğretisinde ibra anlamına gelen herhangi bir ibarenin kullanılmasının yeterli olduğu hususunda bkz. Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 6; Hoffman, **BeckGroßkommAktG**, § 120 N. 8-9.

Türk öğretisi³⁴² ve Yargıtay³⁴³, toplantı tutanağında alınan kararlar ile her karar için kullanılan olumlu ve olumsuz oyların sayılarının bulunmasını ve toplantı başkanlığı ile bakanlık temsilcisinin imzalarını içermesini genel kurul kararının kurucu unsuru olarak kabul eder³⁴⁴.

5. Bilançoya İlişkin TK m. 424'te Yer Alan Özelliklerin Açık İbra Kararlarında da Bulunması Gerekliliği

Finansal tablolar ibra kararının temelini teşkil ettiğinden, tabloların müzakere edilmiş olması, hukuken geçerli ve tartışmasız bir ibra kararının ön şartıdır. Tablolardaki eksiklikler (veya yanlışlıklar) ibra kararını doğrudan etkiler. Tablolar duruma göre bazen ibra kararının kapsamını daraltır bazen kararın iptaline bazen de bütün olarak geçersizliğine yol açar. Bu nedenle TK m. 424 uyarınca ibra varsayımı bakımından ulaştığımız sonuç, açık ibra kararları hakkında da geçerlidir³⁴⁵. Bir diğer deyişle ibra varsayımında aranan finansal tabloların dürüst resim ilkesine uygun olması şartı, öncelikle ve doğal olarak açık ibra kararlarında uygulanır.

Şu hâlde finansal tabloların dürüst resim ilkesine aykırı olması, ister ibra varsayımı ister açık ibra olsun, ibra kararının kesin olarak hükümsüzlüğüne sebebiyet verir³⁴⁶. Bu bakımdan tablolardaki hatalar baştan bilinseydi ibraya ilişkin kararda oyun

³⁴² Bu istikamette bkz. Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 146-147; Oğuz İmregün, **AO**, 4. Bası, İstanbul, Yasa Yayınları, 1989, s. 146; Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 722a; Halûk Nami Nomer, **Kişî Birliklerinde Genel Kurul Kararlarının Geçersizliğine İlişkin Temel Esaslar**, İstanbul, Beta, 2008, s. 50-51; Ömer Korkut, **Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının Butlanı**, Adana, Karaman Kitabevi, 2012, s. 19. Kırca, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, N. 10.

³⁴³ 11. HD'nin 21.3.2016 tarih ve 2015-15625/3083 sayılı kararı (**BATİDER**, C. XXXII, S. 2, 2016, s. 306).

³⁴⁴ Temsilcinin katıldığı fakat tutanağı imzalamadığı veya terk ettiği toplantılarda alınan kararların yokluk yerine butlan yaptırımına tabi tutulması gerektiği yönünde bkz. Kırca, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, N. 72; Bahtiyar, **Genel Kurul Toplantı Tutanağı**, s. 56-62.

³⁴⁵ Aksi istikamette bkz. Moroğlu, **İbranın Zamanı, Kapsamı ve Geri Alınması**, s. 9; Çelik, **İbra**, s. 222. Yazarlar, TK m. 424'ün istisnai nitelik arz ettiği ve istisnaların dar yorumlanması gerektiği ilkesinden hareketle TK m. 424'teki unsurların sadece ibra varsayımında geçerli olacağını, açık ibra hakkındaki kararda bilançoya ilişkin şartların aranmaması dile getirirler.

³⁴⁶ Yargıtay açık ibra hakkında verdiği bir kararda, bilançonun gerçek durumu yansıtmaması nedeniyle ibra kararının butlanına hükmetmiştir. Bilançonun gerçek durumu yansıtmaması ile

yönünün değişecek olması, dürüst resim ilkesine uygunlukta esas alınması gereken bir ölçüdür. Doğrusu anılan husus, ihtiyaca uygun bilginin unsurlarından biri olan *önemlilik* ölçütünden başkası değildir. Bu ölçüt, pay sahibinin kararını etkileme gücünü ifade eder³⁴⁷. Kanımızca ortalama bir pay sahibi hataları baştan biliyor olsaydı ibrada olumsuz yönde oy kullanacak idiyse önemlilik kıstası gerçekleşmiş olacaktır. Bunun sonucu ise finansal tabloların dürüst resim ilkesine aykırı olması, dolayısıyla ibra kararının butlanının tespitinin mahkemeden istenebilmesidir³⁴⁸.

Son olarak ekleyelim ki, kanımızca, tablolardaki eksiklikler veya yanlışlıklar dürüst resmin görülmesine engel olacak boyutlara ulaşmıyorsa farklı bir sonuca varmak gerekir. Bu sonuç ise ibra kararının iptalidir.

E. Kuruluş ve Sermaye Artırımında İbra Kararının Şartları

1. Genel Açıklamalar

Şirketin kuruluşu ile sermaye artırımını konu alan ibra kararının verilme esasları ayrı bir hükümde, üstelik süre ve azınlıkla ilgili birtakım ek koşullar öngörülerek düzenlenmiştir³⁴⁹. Bu nedenle kuruluş ve sermaye artırımında ibra kararının şartlarını bağımsız bir başlık altında incelemek gerekir.

ifade edilmek istenen, finansal tabloların dürüst resim ilkesine aykırı olmasından başkası değildir. Yargıtay'ın bu husustaki kararı için bkz. 11. HD'nin 24.05.2022 tarih ve 2020-8182/3970 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 03.02.2023.

³⁴⁷ Bu konuda daha detaylı bilgi bkz. Kavramsal Çerçeve N. 2.11.

³⁴⁸ Bu istikamette bkz. Çağlar Manavgat, “Anonim Ortaklıklarda Dürüst Resim İlkesi – Kapsam ve İlkeye Aykırılığın Finansal Tabloların Geçerliliğine Etkisi”, **BATİDER**, C. XXXV, S. 4, 2019, s. 23.

³⁴⁹ Böylece TK'nın ibraya ilişkin düzenlemelerinde çift başlı bir sistemin söz konusu olduğu cihetinde bkz. Akteke, **a.g.m.**, s. 653-654. Kuruluş ve sermaye artırımının ibrasında ek koşullar öngören kanun koyucunun bu iki konuya özel önem verdiğinin anlaşıldığı; fakat TK m. 559'un varlığı nedeniyle yapısal değişiklikleri veya önemli miktarda şirket varlığının toptan satışını konu alan ibra kararının hangi şartlar altında alınacağı sorusunu cevaplamanın zorlaştığı; son iki konunun kuruluş ve sermaye artırımından daha az önemsiz olmadığı; nitekim hem yapısal değişiklikleri hem de önemli miktarda şirket varlığının toptan satışını konu alan genel kurul kararlarının meydana gelmesinde, sermaye artırımına kıyasla daha yüksek yetersayıların arandığı gözetildiğinde, söz konusu konuların en az sermaye artırımına kadar önemli olduğu hususunda bkz. Akteke, **a.g.m.**, s. 654.

Bu başlık altında önce meselenin mehz Alman hukukundaki yeri ele alınmış, ardından TK m. 559 çerçevesinde şirketin kuruluşu ile sermaye artırımını konu alan ibra kararının alınma şartları tüm detayıyla açıklanmış, özellikle süre ve azınlık şartları ayrıntılı bir incelemeye tabi tutulmuştur. Bu yapılırken TK m. 559'a eleştirel bir bakış açısı getirilmiş³⁵⁰, anılan hükümde tespit edilen eksiklere dair çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

2. Alman Hukuku

Alman hukukunda anonim ortaklığın kuruluşundan doğan sorumluluğun *sulh yoluyla* sona erdirilmesinin şartları özel bir hükümle düzenlenmiştir. Hemen belirtelim ki Türk hukukunun aksine Alman hukukunda ibra, sorumluluğu sona erdiren bir hâl olarak kabul edilmediğinden, kuruluştan doğan sorumluluğun sona ermesinde sadece sulhe yer verilmiştir.

AktG'in 23 ilâ 53'üncü paragraflarından oluşan İkinci Kısım hükümleri kuruluşa tahsis edilmiş, AktG § 50'de kuruluştan doğan sorumluluğun³⁵¹ sulh ile sona erdirilmesinin şartları tespit edilmiştir. Buna göre şirket, kuruculara, yönetim kurulu üyelerine, denetim kuruluna ve diğer sorumlulara karşı ileri süreceği tazminat taleplerinden ancak şirketin ticaret siciline tescilinden üç yıl sonra³⁵² ve sadece genel

³⁵⁰ İbranın kapsamında yer alan olaylara bağlı olarak ibra kararının meydana gelme şartlarında farklılığa gidilmesinin tutarlı bir yaklaşım olmadığı, ayrıca 6102 sayılı TK ile birlikte ibra kararının hukuki sonuçlarında İsviçre hukuk sisteminin benimsendiği ve eTK m. 341/1'in TK'ya alınmadığı hesaba katıldığında, TK m. 559'un yürürlükten kaldırılmasının isabetli olacağı hususunda bkz. Akteke, **a.g.m.**, s. 652-653.

³⁵¹ Kuruluştan kaynaklanmayan taleplerin ise AktG § 50'nin kapsamına girmediği hususunda bkz. Koch, **KurzKomm-AktG**, § 50 N. 2; Andreas Pentz, **Münchener Kommentar zum Aktiengesetz: AktG, Band 1: §§ 1-75**, Ed. Wulf Goette, Mathias Habersack, Susanne Kalss, 5. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2022, § 50 N. 9; Ulrich Ehrlicke, **Aktiengesetz: Großkommentar, Band 2/2: §§ 41-53**, Ed. Heribert Hirte, Peter O. Mülberr, Markus Roth, 5. Auflage, Berlin/Boston, de Gruyter, 2016, § 50 N. 11; Walter Bayer, **Aktiengesetz Kommentar, Band 1, §§ 1-149**, Ed. Karsten Schmidt, Marcus Lutter, 4. neubearbeitete Auflage, Köln, Otto Schmidt Verlag, 2020, § 50 N. 2.

³⁵² Yürürlükte bulunan 1965 tarihli AktG'te, kuruluştan doğan sorumluluk hakkında sulh olmayı yasaklayan üç yıllık süre, 1937 tarihli mülga AktG § 43'te beş sene idi.

kurulun onayı ile feragat edebilir veya sulh yoluyla sona erdirebilir. Şu kadar ki sermayenin onda birini oluşturan azınlık, karara yazılı³⁵³ olarak itiraz etmemiş olsun.

Görüldüğü gibi AktG § 50 ile şirketin tasarruf yetkisi şirketin kuruluşundan doğan sorumluluk aleyhine kısıtlanmıştır. Kanun koyucunun söz konusu düzenlemeyi öngörme amacı şirket malvarlığını korumaktır³⁵⁴. Keza sermayenin onda birini oluşturan azınlığa itiraz etme hakkı tanımak suretiyle azınlığın korunması da amaçlanmıştır³⁵⁵.

Alman öğretisinde şirketin tasarruf yetkisinin kısıtlandığı üç yıllık süre zarfında alınan sulh kararının butlan yaptırımına tabi olduğu savunulur³⁵⁶. Yasaklı sürede alınan sulh kararı üç yıllık sürenin dolmasıyla geçerlilik kazanmadığından³⁵⁷, sürenin iyileştirici etkisi bulunmaz. Sulhün üç yılın sonunda yürürlüğe gireceğine ilişkin kararlar da hükümsüzdür³⁵⁸.

Öğretide AktG § 50 geniş yorumlanır; sadece sulh değil aynı zamanda menfi borç ikrarı, davadan feragat veya davayı kabul gibi şirketin sorumlulara karşı ileri sürebileceği talepleri sona erdiren diğer hâller de yasak kapsamında değerlendirilir³⁵⁹.

³⁵³ 1937 tarihli mülga AktG § 43'te sadece "hayır" oyunun kullanılması sulhe engel olmak için yeterli görülmüş, yeni Kanun ile birlikte ise hayır oyu yeterli kabul edilmemiş, buna ek olarak yazılı itirazda bulunma zorunluluğu getirilmiştir.

³⁵⁴ Olaf Gerber, **Beck-online. Grosskommentar zum Aktienrecht, Band 1, §§ 1-132 AktG**, Ed. Gerald Spindler, Eberhard Stliz, 5. Auflage, München, C.H. Beck, 2022, § 50 N. 1.

³⁵⁵ Koch, **KurzKomm-AktG**, § 50 N. 1; Michael Arnold, **Kölner Kommentar zum Aktiengesetz, Band 1, §§ 1-75**, Ed. Wolfgang Zöllner, Ulrich Noack, 3. neubearbeitete und erweiterte Auflage, Köln, Carl Heymanns Verlag, 2011, § 50 N. 2; Bayer, **a.g.e.**, § 50 N. 1.

³⁵⁶ Pek çokları yerine bkz. Gerber, **a.g.e.**, §50 N. 4.

³⁵⁷ Arnold, **KölnerKommAktG**, § 50 N. 26; Pentz, **a.g.e.**, § 50 N. 15; Ehricke, **a.g.e.**, § 50 N. 28.

³⁵⁸ Pentz, **a.g.e.**, § 50 N. 16; Ehricke, **a.g.e.**, § 50 N. 29.

³⁵⁹ Arnold, **KölnerKommAktG**, § 50 N. 6; Pentz, **a.g.e.**, § 50 N. 11; Ehricke, **a.g.e.**, § 50 N. 13-14; Torsten Körber, **Heidelberger Kommentar zum Aktiengesetz**, Ed. Tobias Bürgers, Torsten Körber, 4. Neu bearbeitete Auflage, Heidelberg, C.F. Müller, 2017, § 50 N. 3; Gerber, **a.g.e.**, §50 N. 5.

AktG’de sulh hakkında özel bir nisap öngörülmediğinden, bu karar genel kurul toplantısında temsil edilen oyların çoğunluğu ile verilir³⁶⁰. Ayrıca oy hakkından yoksunluğa ilişkin sınırlamalara uyulmalıdır³⁶¹.

AktG § 50’nin ikinci cümlesinde üç yıllık sürenin istisnaları sayılmıştır. Buna göre, tazminat ödemekle yükümlü olan kimsenin iflas etmesi hâlinde veya alacaklılarla yapılmış iflas dışı konkordatonun varlığında ya da iflâs planı düzenlendiği takdirde üç yıllık süre dolmadan sulh kararı verilebilir.

3. Gündemde Yer Alması

Şirketin kuruluşundan ve sermaye artırımından doğan sorumluluğun sulh ve ibra ile sona erdirilmesi için gündemde buna dair açık bir maddenin bulunması gerekir. Her ne kadar bilançonun onaylanmasına ilişkin gündem maddesinin varlığı açık ibra hakkında karar vermeye kâfi gelse de bu husus, şirketin kuruluşu ile sermaye artırımını konu alan ibraya yetmez.

4. Oy Hakkına İlişkin Sınırlamalara Uyulması

İbra hakkında bir karar verilirken bazı kimseler oydan yoksun kılınmıştır (TK m. 436/2). Oy hakkından yoksunluk hâlleri, şirketin kuruluşunu ve sermaye artırımını konu alan ibra kararları bakımından da geçerlidir. Karar verilirken oya ilişkin sınırlamalara uyulmalıdır.

İbra kararında oyda imtiyaz etkisiz hâle geldiğinden (TK m. 479/3-c), açık ibra kararlarında oyda imtiyazlar dikkate alınmaz.

³⁶⁰ Pentz, **a.g.e.**, § 50 N. 22; Ehricke, **a.g.e.**, § 50 N. 39.

³⁶¹ Pentz, **a.g.e.**, § 50 N. 22; Ehricke, **a.g.e.**, § 50 N. 39.

5. Süre Şartı: Tescil Tarihinden İtibaren Dört Yılın Geçmesi

a. Süre Şartının Öngörülme Amacı

Şirketin kuruluşu ile sermaye artırımını konu alan ibra kararının verilebilmesi, bu olayların üzerinden dört yıllık³⁶² sürenin geçmesi kaydıyla mümkündür³⁶³. Dört yıllık süre geçtikten sonra ibra kararının meydana gelebilmesi için sermayenin onda birini, halka açık şirketlerde yirmide birini temsil eden pay sahiplerinin ibraya karşı çıkmamaları da gerekir³⁶⁴.

Emredici nitelikte olan dört yıllık sürenin genel kurul kararıyla veya esas sözleşmeye konulacak bir hükümle kısaltılması mümkün olmadığı gibi³⁶⁵, zararın bu süre zarfında ortaya çıkmaması veya miktarının kesin olarak tespit edilememesi

³⁶² Öğretide *Akteke*'ye göre, bir taraftan TK m. 558/2'de yönetim kurulu üyelerinin hukuki durumlarının bir an evvel netlik kazanması isteğinin bir tezahürü olarak süre ve azınlık şartı gibi ağırlaştırıcı kayıtlara yer verilmemiş; hatta yönetim kurulu üyeleri aleyhine açılacak sorumluluk davalarındaki iki ve beş yıllık zamanaşımı süreleri ibra kararıyla birlikte daha da kısalarak altı aylık hak düşürücü süreye bağlanmış, böylece yönetim kurulu üyelerinin sorumluluk davası ile karşılaşma endişesinden olabildiğince çabuk kurtulup şirketin yönetiminde ihtiyaç duyulan takdir yetkisini daha cesur şekil bir şekilde kullanmaları temin edilmiştir. Diğer taraftansa kuruluş ve sermaye artırımını vesilesiyle dört yıllık süre şartı getirilerek ibra kararının meydana gelmesi zorlaştırılarak kendi içinde çelişkili bir durum oluşturulmuştur. Bu hususta bkz. *Akteke*, **a.g.m.**, s. 654.

³⁶³ eTK m. 310'dan farklı olarak TK m. 559'da sermaye artırımından da söz edilmiş olması dolayısıyla, dört yıllık sürenin sermaye artırımının tesciliyle başlaması gerektiğine, bu nedenle TK m. 559'un ilk cümlesinde yer alan "şirketin" kelimesinden sonra gelmek üzere "veya sermaye artırımının" ifadesinin eklenmesine isabetli bir şekilde işaret eden Kendigelen, **İlk Tespitler**, s. 468-269.

³⁶⁴ Böylece azınlık pay sahiplerine ibra kararının oluşmasına engel olma hakkı tanınmıştır. Bu doğrultuda bkz. Aytaç, **İbra**, s. 11; Oruç Hami Şener, "Anonim Ortaklıklarda Azınlık Pay Sahiplerinin Kurulardan Doğan Sorumluluğun Sulh veya İbra Yoluyla Sona Erdirilmesine Engel Olabilme Hakkı", **Yargıtay Dergisi**, C. 17, S. 1-2, 1991, s. 90; Birsal, **a.g.m.**, s. 631; İmregün, **AO**, s. 311-312; Ayşe Sumer, **Anonim Ortaklıklarda Azınlık Haklarının Korunması ve Anonim Ortaklığın Hakkı Nedenle Feshi**, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1991, s. 26 vd.

³⁶⁵ Gerald Spindler, **Münchener Kommentar zum Aktiengesetz: AktG, Band 1: §§ 76-117**, Ed. Wulf Goette, Mathias Habersack, Susanne Kalss, 5. Auflage, München, C.H.Beck Verlag, 2019, § 93 N. 282; Kai Hasselbach, "Der Verzicht auf Schadensersatzansprüche gegen Organmitglieder", **Der Betrieb**, S. 37, 2010, s. 2039; Mathias Habersack, "Verzichts- und Vergleichsvereinbarungen Vergleichsvereinbarungen gemäß § 93 Abs. 4 S. 3 AktG – de lege lata und de lege feranda", **Festschrift für Theodor Baums**, Ed. Helmut Siekmann, Tübingen, Mohr Siebeck, 2017, s. 538.

gerekçesiyle uzaması da mümkün değildir³⁶⁶. Ne zararın ve sorumluların öğrenilme ânı³⁶⁷ ne de şirkete yeni pay sahiplerinin katılması veya kurucuların pay sahipliği sıfatının sona ermesi, sürenin hesaplanmasında belirleyicidir³⁶⁸. Süre her hâlde kuruluşun veya sermaye artırımının tescili ile başlar.

Koruyucu haklar kategorisi içinde yer alan ibraya engel olma hakkı vasıtasıyla çoğunluk karşısında dezavantajlı durumda bulunan azınlık pay sahiplerinin menfaatleri gözetilir³⁶⁹. Kuruluş faaliyetlerinde kurucuların ön planda olduğu ve etkin biçimde rol aldığı açıktır. Fakat herhangi bir mekanizma kurucuları denetlemez. Üstelik kurucuların kuruluştaki pay sahipleri çevresini diledikleri gibi belirleme imkânına sahip olmaları, beraberinde kolaylıkla ibra edilmelerini getirir. Bu olgu ise yolsuzlukların üstünün kapatılmasına, giderek ibra vasıtası ile sorumluluktan kurtulmaya imkân tanır. İşte bu hususları göz önünde bulunduran kanun koyucu, azınlık pay sahipleriyle şirket alacaklılarının menfaatlerini korumak amacıyla şirketin kuruluşu ile sermaye artırımından doğan sorumluluğun ibrasında dört yıllık süre ile yüzde onluk nisap öngörmüştür³⁷⁰. Şirket kurulduktan sonra da kurucuların şirket üzerindeki etkilerinin bir süre daha devam edeceği, etkinin ancak makul bir sürenin geçmesiyle ortadan kalkacağı varsayılmış ve bu süre dört yıl olarak tespit edilmiştir³⁷¹.

³⁶⁶ Spindler, **MK-AktG**, § 93 N. 282; Klaus J. Hopt, Markus Roth, **Aktiengesetz: Großkommentar, Band 4/2: §§ 92-94**, Ed. Heribert Hirte, Peter O. Mülbert, Markus Roth, 5. Auflage, Berlin/Boston, de Gruyter, 2015, § 93 N. 518; Hans-Joachim Mertens, Andreas Cahn, **Kölner Kommentar zum Aktiengesetz, Band, 2/1 §§ 76-94**, Ed. Wolfgang Zöllner, Ulrich Noack, 3. neubearbeitete und erweiterte Auflage, Köln, Carl Heymanns Verlag, 2010, § 93 N. 164; Hopt, Roth, **a.g.e.**, § 93 N. 520; Fleischer Holger, **Kommentar zum Aktiengesetz, Band 1, §§ 1-149**, Ed. Gerald Spindler, Eberhard Stolz, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2019, § 93 N. 282; Stephan Harbarth, Carl Höfer, “Beginn der Dreijahresfrist des § 93 IV 3 AktG bei nicht abgeschlossener Schadensentstehung”, **NZG**, S. 18, 2016, s. 688.

³⁶⁷ Spindler, **MK-AktG**, § 93 N. 282; Fleischer, **a.g.e.**, § 93 N. 282.

³⁶⁸ Spindler, **MK-AktG**, § 93 N. 282; Fleischer, **a.g.e.**, § 93 N. 282; Hopt, Roth, **a.g.e.**, § 93 N. 518; Mertens, Cahn, **a.g.e.**, § 93 N. 164.

³⁶⁹ Koch, **KurzKomm-AktG**, § 50 N. 1; Arnold, **KölnerKommAktG**, § 50 N. 2; Bayer, **a.g.e.**, § 50 N. 1.

³⁷⁰ Gerber, **a.g.e.**, § 50 N. 1; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 50 N. 1; Arnold, **KölnerKommAktG**, § 50 N. 2; Bayer, **a.g.e.**, § 50 N. 1.

³⁷¹ Hayri Domaniç, **Türk Ticaret Hukukuna Göre Anonim Şirketlerin Kuruluşundan Doğan Mesuliyet**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1964, s. 80; Atan, **a.g.e.**, s. 67; Aytaç, **İbra**, s. 106; Şener, **Azınlığın Sulh veya İbraya Engel Olma Hakkı**, s. 92; Çelik, **İbra**, s. 118-119; Şener,

Şirketin zararına yol açan işlemlerin etki ve sonuçlarının henüz açık biçimde değerlendirilemediği bir zaman diliminde sulh ve ibra hakkında karar verilmesi de riskli bulunmuştur³⁷².

b. Süre Şartının Uygulama Alanı

Süre şartının hem konu hem de kişi yönünden uygulama alanı tespit edilmelidir. Konu bakımından şirketin kuruluşu ve sermaye artırımı işlemleri; kişi yönünden ise kurucular, yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler, tescil tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra edilemezler. Esas itibarıyla bu husus şirketin kuruluşu ile sermaye artırımını konu alan ibra kararının kapsamıyla ilgilidir. İbra kararının kapsamı ilerleyen sayfalarda ayrı bir başlık altında detaylı bir şekilde incelenmiştir. Burada tekrara düşmemek adına ilgili bölüme gönderme yapmaktayız³⁷³.

c. Süre Şartına Uyulmaksızın Alınan İbra Kararının Akıbeti

Bir kez daha vurgulamak gerekirse TK m. 559’da öngörülen dört yıllık süre emredici niteliktedir. TK’da genel kurul kararlarının butlanı ile iptal sebepleri arasındaki ayrım net değildir. Emredici hükümlere aykırılık hem butlan hem de iptal nedenleri arasında sayılmıştır. Bu husus beraberinde Türk-İsviçre öğretisinde geliştirilen ve yargı kararları tarafından da benimsenen yeni bir yaklaşımı ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda hâlihazır pay sahiplerinin özel çıkarlarının korunmasını amaçlayan emredici hükümlere aykırılık iptal, mevcut pay sahipleriyle kalmayan aynı zamanda müstakbel pay sahiplerinin menfaatlerini de ihlal eden aykırılıklar ise butlan nedeni olarak kabul edilmiştir³⁷⁴.

Ortaklıklar Hukuku, s. 431; Sergül Balsever, “Kuruluş ve Sermaye Artırımında İbra (TTK m. 559)”, **İÜHF**, C. LXXVI, S. 1, 2018, s. 155.

³⁷² Koch, **KurzKomm-AktG**, § 93 N. 76; Mertens, Cahn, **a.g.e.**, § 93 N. 164; Hölter, **a.g.e.**, § 93 N. 311; Hasselbach, **a.g.m.**, s. 2040; Harbarth, Höfer, **a.g.m.**, s. 688; Spindler, **MK-AktG** § 93 N. 282.

³⁷³ Bkz. Birinci Bölüm, VI, C.

³⁷⁴ Bu hususta Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 67-75.

Öğretide ayrıca, kararın meydana gelişine ilişkin şekli hükümlerin mevcut pay sahiplerinin çıkarlarını korumayı amaçlayan düzenlemeler arasında yer aldığı dile getirilir³⁷⁵. Nitekim TK m. 559’da öngörülen süre şartı, kararın içeriğine değil meydana gelişine ilişkin bir düzenlemedir. Konuya bu açıdan yaklaşıldığında, süre şartına aykırılığın yaptırımının iptal edilebilirlik olduğu sonucuna varılır³⁷⁶.

Ne var ki bu sonuç kanun koyucunun TK m. 559’u öngörmekteki amacıyla bağdaşmaz. Bir an için ulaştığımız sonucun doğru olduğunu varsayalım. Bu durumda iptal edilebilir bir genel kurul kararı üç aylık dava açma süresine tabi olacaktır. Hak düşürücü nitelik arz eden bu sürenin sonunda iptal davası açılmadığı takdirde ibra kararı geçerlilik kazanacak, böylece şirketin sorumlu olanlardan tazminat isteme imkânı sona erecektir. Oysa kanun koyucu TK m. 559’u öngörmekle şirketin dava hakkının dört yıl boyunca ortadan kaldırılamamasını arzu etmiştir. Nitekim öğretide yer alan bir görüşe göre, iptal yaptırımı kanun koyucunun TK m. 559’u öngörme amacıyla bağdaşmamaktadır ve süreye aykırılığın yaptırımı butlandır³⁷⁷.

Kanımızca süre şartına aykırı olarak alınan ibra kararının geçerliliği askıdadır. Dört yıllık süre dolmadan alınan ibra kararı şirketi bağlamayacağı gibi pay sahipleriyle şirket alacaklılarını da bağlamaz. Keza açılacak bir sorumluluk davasında yönetim kurulu üyeleriyle kurucular, ibra savunmasında bulunamazlar. Buna karşılık dört yıllık süre dolduktan sonra genel kurulun onayı ibra kararına sıhhat kazandırır. Hükmün kaleme alınış şekli görüşümüzü destekler. TK m. 559’un birinci cümlesinde kurucular ile yönetim kurulu üyelerinin sorumluluklarının dört yıl geçmedikçe ibra yoluyla kaldırılamayacağından söz edilmiş, ikinci cümlede ise bu sürenin geçmesinden sonra genel kurulun *onayıyla*³⁷⁸ ibra kararının geçerlilik kazanacağı vurgulanmıştır. Bu düzenleme bakımından dikkat edilirse TK m. 559’un ikinci cümlesinde yer alan “*Bu*

³⁷⁵ Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 74.

³⁷⁶ Bu vesileyle belirtmek isteriz ki, TK m. 559 hükmü, sadece hâlihazır pay sahiplerini değil aynı zamanda müstakbel pay sahiplerini de korur.

³⁷⁷ Balsever, **a.g.m.**, s. 166-167. Herhangi bir gerekçe göstermeden bu doğrultuda kanaat belirten Canözü, **İbra**, s. 298-299.

³⁷⁸ TK m. 559’da geçen “onay” kelimesinin sulh kapsamında değerlendirmesi için bkz. İkinci Bölüm, III, C.

sürenin geçmesinden sonra ibra genel kurulun onayıyla geçerlilik kazanır.” ifadesi askıda hükümsüzlük görüşümüzün kanuni dayanağını oluşturur³⁷⁹.

6. Azınlık ile İlgili Şart: Azınlığın Karşı Çıkmaması

a. Azınlığa Tanınan Hakkın Hukuki Niteliği

(1). Öğretideki Görüşler

Anonim şirketin yapısı ve özellikleri nedeniyle çoğunluk sistemiyle yönetilmesi, oy çoğunluğunu ellerinde bulunduran pay sahipleri ile azınlık pay sahipleri arasında çıkar çatışmalarını beraberinde getirir³⁸⁰. TK m. 423 ile genel kurulda alınan kararların toplantıda hazır bulunmayan veya olumsuz oy veren pay sahipleri hakkında da geçerli olacağı kuralının sevk edilmesi, azınlık pay sahiplerinin korunmasını kaçınılmaz kılmıştır. Bunun üzerine kanun koyucu çıkar çatışmalarının telifi amacıyla azınlık pay sahiplerine birtakım haklar bahşetmiştir³⁸¹. Öğretide *azlık veya azınlık hakları* şeklinde adlandırılan bu haklar, olumlu ve olumsuz azınlık hakları olmak üzere iki grupta incelenir. Olumlu azınlık hakları, aranan oranda sermayenin belirli bir yöne sevk edilmesiyle şirketin iradesinin oluşmasını sağlar³⁸². Olumsuz

³⁷⁹ Bu istikamette bkz. Domaniç, **Kuruluştan Doğan Mesuliyet**, s. 85.

³⁸⁰ Oğuz İmregün, **Anonim Şirketlerde Pay Sahipleri Arasında Umumi Heyet Kararlarından Doğan Menfaat İhtilafları ve Bunların Telif Çareleri**, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1962, s. 1 vd.; İmregün, **AO**, s. 308-309.

³⁸¹ Christian Hofmann, **Der Minderheitsschutz im Gesellschaftsrecht**, Berlin/New York, De Gruyter, 2011, s. 8.

³⁸² Öğretide genellikle kabul edilen olumlu azınlık hakları şu şekildedir: Azınlığın mahkemeden denetçi atanmasını isteme hakkı (TK m. 399/4), azınlığın genel kurulu toplantıya davet ve gündeme madde eklenmesini isteme hakkı (TK m. 411-412), azınlığın bilanço ile buna bağlı konuların müzakeresinin ertelenmesini isteme hakkı (TK m. 420), azınlığın özel denetçi atanmasını isteme hakkı (TK m. 439-440), azınlığın nama yazılı pay senetlerinin bastırılmasını isteme hakkı (TK m. 486), azınlığın haklı nedenle fesih isteme hakkı (TK m. 531). Alman öğretisinde söz konusu haklar “*kanuni azınlık hakkı*” olarak isimlendirilir. Bu doğrultuda bkz. Hofmann, **a.g.e.**, s. 7.

azınlık hakları ise karar tasarısı lehine çoğunluğun oluşmasına rağmen azınlığın buna karşı çıkmasıyla kararın meydana gelmesine engel olur³⁸³.

TK m. 559’da yer alan düzenlemenin azınlık hakkı niteliğinde olup olmadığı tartışmalıdır. Öğretideki görüşleri dört grupta toplamak mümkündür. Hâkim görüşe göre ibraya engel olma hakkı, olumsuz azınlık haklarından³⁸⁴. Diğer görüş taraftarları ise olumsuz azınlık hakkını reddeder³⁸⁵. *Helvacı*, olumlu veya olumsuz bir azınlık hakkından söz etmek için bunun bir talep hakkını içermesi gerektiğini savunur³⁸⁶. Yazar, TK m. 559’un bir talebi içermediği, kullanılmakla sonuç doğurduğundan gerçek anlamda bir azınlık hakkı olmadığını belirtir³⁸⁷. Yazara göre TK m. 559 uyarınca ibraya engel olma imkânı, “düzenleme haklarının alt grubunda bulunan yönetim (temsil) hakkı” niteliğindedir³⁸⁸.

Üçüncü görüşe göre TK m. 559, teknik anlamda bir azınlık hakkı niteliği taşımayan karar yetersayılarına ilişkin bir düzenlemedir³⁸⁹. Dördüncü ve son görüşe

³⁸³ İmregün, **AO**, s. 309; İmregün, **Menfaat İhtilafları**, s. 60; Birsell, **a.g.m.**, s. 639; Sumer, **a.g.e.**, s. 12.

³⁸⁴ İmregün, **Menfaat İhtilafları**, s. 54; Birsell, **a.g.m.**, s. 637; Aytaç, **İbra**, s. 107; İmregün, **AO**, s. 311; Poroy (Tekinalp, Çamoğlu), **Ortaklıklar I**, N. 755; İsmail Kayar, “Anonim Şirketlerde Azınlık Hakları”, **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi**, 1989, s. 62-63; Sumer, **a.g.e.**, s. 22; Seda Ulaş Kısa, “Anonim Ortaklıkta Yaşanan Çıkar Çatışmasının Azınlıkta Kalanlara Zarar Vermemesi İçin Öngörülen Hukuki Araçlar”, **Bilgi Toplumunda Hukuk: Ünal Tekinalp’e Armağan**, C. 1, İstanbul, Beta Yayınları, 2003, s. 523; Ayhan, Çağlar, Özdamar, **a.g.e.**, s. 452.

³⁸⁵ Mehmet Helvacı, “Anonim Ortaklıkta Ticaret Kanunundan Kaynaklanan Azınlık Haklarının Hukuki Niteliği ve Tanımı”, **Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Armağan**, İstanbul, Beta Basım, 1998, s. 299, 307, 308; Alihan Aydın, “Anonim Ortaklıkta Çoğunluk Pay Sahiplerinin Azınlığa Karşı Korunması”, **Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 2001, s. 30.

³⁸⁶ Helvacı, **Azınlık Haklarının Hukuki Niteliği**, s. 303 vd.

³⁸⁷ Helvacı, **Azınlık Haklarının Hukuki Niteliği**, s. 304.

³⁸⁸ Helvacı, **Azınlık Haklarının Hukuki Niteliği**, s. 304.

³⁸⁹ H. Ali Dural, “Anonim Şirketlerde Olumsuz Azınlık Hakları Düzenlemesi”, **Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı**, İstanbul 1999, s. 187; Kırca, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, N. 85.

göre, TK m. 559 uyarınca ibraya engel olma hakkı, bozucu yenilik doğuran bir haktır³⁹⁰.

(2). Değerlendirme

Modern hukuk sistemlerinde olduğu gibi TK’da da azınlıkta kalan pay sahipleri kendi kaderlerine terk edilmemiş, kanun koyucunun önemli saydığı konularda çoğunluğun alacağı kararlara karşı azınlığı koruyucu birtakım haklar bahşedilmiştir. Bu tür haklar “azınlık (veya azlık) hakları” üst başlığı altında incelenir. Söz konusu ifade kanuni olmasa da öğretide yaygın şekilde kullanılır. Azınlık hakkının kanuni bir tanımının olmaması nedeniyle öğreti, bu boşluğu doldurma gayretine girmiştir. Azınlık hakkına ilişkin tanımların mutlak doğru veya mutlak surette yanlış olduğu söylenemez. Her bir yazar konuya azınlık hakkının kendince daha önemli gördüğü bir veya birkaç unsurunu ön plana çıkaran tanımlara yer verir.

Bu bağlamda *Helvacı*’nın, diğer azınlık haklarının hep bir talep hakkı içerdiği fakat bunlardan farklı olarak TK m. 559’daki düzenlemenin azınlık pay sahiplerine bir talep hakkı vermediği tespitine³⁹¹ katılmakla beraber, bu olgu anılan imkânın azınlık hakkı niteliği taşımadığının izahına yetmez. Bir imkânı azınlık hakkı olarak nitelendirmek için o imkânın mutlaka bir talep hakkını içermesi gerektiğine dair ne Kanun’da ne de gerekçede açık veya örtülü bir ibare yer alır. Her imkân kendi özelinde değerlendirilerek bir sonuca varılmalıdır. Bunlardan bazıları talep hakkını haizken bazıları olmayabilir. Sırf talep hakkına sahip olmaması, o imkânın azınlık hakkı olmasına engel değildir.

TK m. 559’u teknik anlamda bir azınlık hakkı olarak görmeyen, karar yetersayısına ilişkin bir düzen hükmü şeklinde değerlendiren görüşe de tereddütle yaklaşılmalıdır. Çünkü TK m. 559, karar yetersayısına ilişkin bir düzenleme içerseydi, oyun olumsuz yönde kullanılmasıyla hukuk düzeninin öngördüğü sonuç meydana gelmeliydi. Fakat azınlığın TK m. 559’da yer alan imkândan yararlanabilmesi için

³⁹⁰ Balsever, **a.g.m.**, s. 170-171.

³⁹¹ *Helvacı, Azınlık Haklarının Hukuki Niteliği*, s. 304.

oyun olumsuz yönde kullanılması yetmez, aynı zamanda karara muhalefetin de tutanağa geçirilmesi gerekir³⁹².

Öte yandan *Balsever* tarafından ileri sürülen, ibraya engel olma hakkının bozucu yenilik doğuran bir hak olduğu görüşünün³⁹³ isabeti tartışmaya açıktır. Bozucu yenilik doğuran haklar, kullanılmalarıyla bir hakkı veya hukuki ilişkiyi ortadan kaldırır³⁹⁴. TK m. 559'un ise bozucu yenilik doğuran bir hak niteliğinde olmadığı açıktır. Zira genel kurulda ibra kararı meydana gelmediğinden, sona erdirilecek bir haktan veya hukuki ilişkiden de söz edilemez.

Kanımızca TK m. 559'da yer alan düzenleme bir tür azınlık hakkı içerir. Bu düzenleme bakımından dikkat edilirse TK'da öngörülen temel kuraldan sapılarak azınlık olarak nitelendirilen nisabın bir araya gelmesine farklı bir sonuç bağlanmıştır. Bu sonuç çoğunluk pay sahiplerinin aleyhine, azınlığın lehinedir. TK m. 559 hükmü olmasaydı toplantıda temsil edilen oyların çoğunluğuyla ibra hakkında karar verilebilecekti (TK m. 418/2). Fakat azınlığa tanınan hak ile bu kural terk edilmiş ve ibra kararının meydana gelmesinin önüne geçilmiştir. Böylece şirketin kurucularla yönetim kurulu üyelerine karşı tazminat isteme hakları korunmuştur.

b. Hakkın Kullanım Şekli

eTK m. 310'da sadece esas sermayenin onda birini temsil eden pay sahiplerinin ibraya muhalif olması hâlinde söz edilmişti. TK m. 559'da ise halka açık olan ve halka açık olmayan şirketlerde farklı oranlar tercih edilmiştir. Buna göre şirketin kuruluşundan ve sermaye artırımından doğan sorumluluk özelinde ibraya engel olma hakkı, halka açık olmayan şirketlerde sermayenin onda birini, halka açık şirketlerde yirmide birini temsil eden pay sahiplerinin karşı çıkması ile kullanılır.

³⁹² TK m. 559 vasıtasıyla azınlığa tanınan hakkın kullanım şekli, bir sonraki başlıkta detaylı bir şekilde izah edilmiştir. Bkz. Birinci Bölüm, IV, E, 6, b.

³⁹³ Balsever, **a.g.m.**, s. 170-171.

³⁹⁴ Eren, **Borçlar Genel**, N. 170.

TK m. 559’a yakından bakıldığında “*esas sermaye*” ibaresi dikkat çeker. eTK m. 310’dan aynen aktarıldığı anlaşılan “*esas sermaye*” ibaresinin kullanılması bir taraftan yeni TK’nın sistematigi ile uyumsuzluğa yol açmış diğer taraftan da kayıtlı sermaye rejimini kapsamına almaması nedeniyle isabetsiz olmuştur³⁹⁵. TK m. 332’nin gerekçesinde TK’nın birçok yenilik içerdiği, bunlardan birinin de Kanun’da kullanılan “*sermaye*” sözcüğünün hem esas sermaye sistemindeki sermayeyi hem de kayıtlı sermaye rejimindeki çıkarılmış sermayeyi ifade eden bir terim olduğu özellikle vurgulanmıştır³⁹⁶. Ne var ki TK m. 559’da “*esas sermaye*” ibaresinin tercih edilmesiyle TK m. 332’nin gerekçesinde belirtilen yenilik yakalanamamıştır. Bu çerçevede yapılacak bir değişiklikle “*esas*” kelimesi metinden çıkarılmalı, maddede sadece “*sermaye*” ibaresi kalmalıdır³⁹⁷.

Mutlak bir nitelik arz eden ibraya engel olma hakkı esas sözleşmeyle kaldırılamayacağı gibi kullanımı da zorlaştırılmaz³⁹⁸. Dolayısıyla onda birlik ve yirmide birlik oranlar esas sözleşmeyle artırılmaz. Fakat TK’da öngörülenden daha düşük bir orana ilişkin esas sözleşmede düzenleme yapılabileceği öğretide yaygın şekilde kabul edilir³⁹⁹.

Pay sahibi ibraya engel olmak istiyorsa oyunu olumsuz yönde kullanmalıdır. Çekimser oy ibra kararının meydana gelmesine engel olmaz.

³⁹⁵ TK’nın çeşitli maddelerinde yer alan “*esas veya çıkarılmış sermaye*” ibaresine ilişkin benzer bir eleştiri için bkz. Kendigelen, **İlk Tespitler**, s. 218, dn. 5.

³⁹⁶ Bkz. TK m. 332’nin gerekçesi (Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 372).

³⁹⁷ Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku**, s. 403; Bilgili, Demirkapı, **a.g.e.**, s. 605; Balsever, **a.g.m.**, s. 171.

³⁹⁸ Domaniç, **Kuruluştan Doğan Mesuliyet**, s. 93; Domaniç, **TTK Şerhi II**, s. 410; Aytaç, **İbra**, s. 107; Sumer, **a.g.e.**, s. 22; Balsever, **a.g.m.**, s. 171.

³⁹⁹ Bu doğrultuda bkz. Domaniç, **Kuruluştan Doğan Mesuliyet**, s. 93; Domaniç, **TTK Şerhi II**, s. 410; Helvacı, **Azınlık Haklarının Hukuki Niteliği**, s. 302; Dural, **a.g.m.**, s. 181; Pulaşlı, **Şerh, C. 3**, § 44 N. 24; Mehmet Bahtiyar, “Anonim Şirketlerde Azınlık Oranlarının Anasözleşme ile Değiştirilmesi Sorunu”, **Türk Ticaret Kanunu’nun 5. Yıl Sempozyumu, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, 2018, s. 371; Canöz, **İbra**, s. 170.

Aksi yönde bkz. ve krş. Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 14-10; İmregün, **Menfaat İhtilafları**, s. 82; İmregün, **AO**, s. 325.

TK m. 559’da öngörülen oranda sermayeyi temsil eden pay sahiplerinin ibra önerisine karşı çıktıklarının genel kurul toplantı tutanağında yer alması gerekir (TK m. 422)⁴⁰⁰. Ayrıca karara muhalefet de tutanağa geçirilmelidir⁴⁰¹. Dile getirilen görüş belki, çoğunluk karşısında güçsüz durumda bulunan azınlığı korumayı hedefleyen TK m. 559’un öngörülme amacına aykırı olduğu eleştirisine maruz kalabilir⁴⁰². Fakat hükmün kaleme alınış şekli, karara muhalefetin tutanağa geçirilmesini zorunlu kılar. Gerçekten “*ibranın onaylanmasına karşı olmak*” ifadesinden, yalnızca olumsuz yönde oyun yeterli olmadığı ayrıca karara muhalefetin de tutanağa geçirilmesi gerektiği anlaşılır⁴⁰³. İbraya karşı çıkılırken gerekçe gösterme zorunluluğu ise bulunmaz⁴⁰⁴.

c. Azınlığın Karşı Çıkmasının Sonuçları

Azınlığın karşı çıkmasının sonuçlarına geçmeden önce azınlığın neye karşı çıktığı meselesine değinmek gerekir. TK m. 559’un ilk cümlesinde dört yıllık süre geçmedikçe şirketin kuruluşundan ve sermaye artırımından doğan sorumluluğun ibrasına karar verilemeyeceğinden söz edilmesini takiben ikinci cümlede, bu sürenin geçmesinden sonra ibra kararının “*ancak genel kurulun onayıyla geçerlilik kazanacağı*” ifade edilmiştir. Kanımızca anılan hüküm yanlış anlaşılmaya mahal verir. Şöyle ki bu ifade tarzı dört yıl dolmadan önce yönetim kurulu tarafından alınan ibra kararının genel kurulca onaylanması gerektiği şeklinde yorumlanabilir. Fakat ibra hakkında karar vermek genel kurulun devredilemez görev ve yetkilerindendir (TK m.

⁴⁰⁰ İbraya karar verilmesine genel kurul toplantısından önceki bir tarihte karşı çıkmanın hüküm doğurmayacağı hususunda bkz. Pentz, **a.g.e.**, § 50 N. 21; Arnold, **KölnerKommAktG**, § 50 N. 16.

⁴⁰¹ Pentz, **a.g.e.**, § 50 N. 4 ve 23; Karl Christian Vedder, **Aktiengesetz: AktG**, Ed. Hans Christoph Grigoleit, 2. Auflage, München, C.H. Beck, 2020, § 50 N. 1-3; Eberhard Vetter, Voker Schulenburg, **Beck'sche Kurz-Kommentare, Band 62: Gesellschaftsrecht**, Ed. Martin Henssler, Lutz Strohn, 5. Auflage, München, C.H. Beck, 2021, AktG § 50 N. 1; Dirk Solveen, **Aktiengesetz: AktG**, Ed. Wolfgang Hölter, Markus Weber, 4. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2022, § 50 N. 3; Domaniç, **Kuruluştan Doğan Mesuliyet**, s. 93; İmregün, **AO**, s. 87; Çelik, **İbra**, s. 170-171.

⁴⁰² Nitekim bu hususta bkz. Balsever, **a.g.m.**, s. 172; Turan, **a.g.e.**, s. 226.

⁴⁰³ Muhalefetin tutanağa geçirilmesiyle hem hukuk güvenliğinin sağlanacağı hem de belirsizliklerin giderileceği hakkında bkz. Pentz, **a.g.e.**, § 50 N. 4.

⁴⁰⁴ Pentz, **a.g.e.**, § 50 N. 23.

408/2-b). O hâlde ibranın “*ancak genel kurulun onayıyla geçerlilik kazanır*” ifadesiyle izah edilmek istenen, ibra hakkında karar vermenin yasak olduğu dört yıllık süre dolmadan genel kurulca alınan bir kararın, bu süre geçtikten sonra toplanacak bir başka genel kurul tarafından onaylanması olsa gerektir⁴⁰⁵.

Ekleyelim ki dört yıllık süre dolmadan önce alınmış bir ibra kararı bulunmadığı takdirde ne onaylanacak ne de geçerlilik kazanacak bir genel kurul kararından söz edilecektir. Bu nedenle TK m. 559’daki “*onay*” ifadesi isabetli olmamıştır⁴⁰⁶. Bunun yerine “*karar*” kelimesi tercih edilmelidir.

Açıklığa kavuşturulması gereken bir diğer husus, TK m. 559’un üçüncü cümlesidir. Buna göre “*esas sermayenin onda birini, halka açık şirketlerde yirmide birini temsil eden pay sahipleri sulh ve ibranın onaylanmasına karşı iseler, sulh ve ibra genel kurulca onaylanmaz.*” ifadesiyle neyin anlatılmak istendiği de belirsizdir. Gündem sırasının sulh ve ibraya gelmesini müteakip azınlığın karşı çıkmasıyla beraber sulh ve ibra müzakereye açılmadan bir sonraki maddeye mi geçilecektir; yoksa müzakere edildikten sonra oylanıp çıkan sonuca göre mi bir neticeye varılacaktır? Kanımızca azınlığa sulh ve ibranın müzakeresine mâni olma hakkı tanınmamıştır. Azınlık müzakereye değil sulh ve ibra kararının meydana gelmesine engel olur. Bir diğer deyişle organize olmuş bir azınlık müzakerenin ardından önerinin genel kurulda pay sahiplerince oylanmasını önler fakat sulh ve ibranın müzakere edilmesini engelleyemez. Şüphesiz oylanmayan ve genel kurulca karara bağlanmayan bir gündemin müzakere edilmesinin pratik bir faydasından söz edilemez.

Bu tespitlerin ardından nihayet azınlığın ibra önerisine karşı çıkmasının sonuçlarına daha yakından bakabiliriz. Bu çerçevede konuyu *de lege lata* ve *de lege feranda* boyutlarıyla ele almak gerekir. TK m. 559’un lafzından hareketle *de lege lata* bir yorum yapılacak olursa, anılan hükümde azınlık pay sahiplerine sulh ve ibra kararının meydana gelmesine engel olma hakkı tanınmıştır. Azınlık karşı ise genel

⁴⁰⁵ TK m. 559’da geçen “onay” kelimesinin sulh kapsamında değerlendirmesi için bkz. İkinci Bölüm, III, C.

⁴⁰⁶ TK m. 559’a benzer şekilde AktG § 50’de de onaylamak anlamına genel “*zustimmen*” fiili kullanılmıştır.

kurulda sulh ve ibra hakkında bir karar verilemez. Dolayısıyla ne olumlu ne de olumsuz yönde bir sulh veya ibra kararı oluşur.

De lege feranda, halka açık olmayan şirketlerde sermayenin onda birini, halka açık şirketlerde ise yirmide birini temsil eden pay sahiplerinin ibraya karşı olmaları hâlinde olumsuz bir genel kurul kararı, yani ibra etmeme kararı meydana gelmelidir⁴⁰⁷.

F. İbra Varsayımının Şartları

1. TK m. 424'te Kullanılan “Bilanço” Kelimesinin Anlamı, Türleri ve Kapsamı

a. Sorunun Takdimi

İbra varsayımının düzenlendiği TK m. 424 uyarınca “*Bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararı*”, kararda aksine açıklık bulunmadığı takdirde yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve denetçilerin ibrası sonucunu doğurur.

Anonim şirketlerde bilanço genel bir kavram olup düzenlenmesinin altında yatan nedene göre farklı anlam ve özellik gösterir. Açılış bilançosu (TK m. 68, 73, 508), tasfiye bilançosu (TK m. 540, 542), şirketin mali durumunun bozulması veya borca batık olması hâlinde çıkarılan ara bilanço (TK m. 376/3), yapısal değişikliklerde çıkarılan ara bilançolar (TK m. 144, 165, 184) birbirinden farklıdır⁴⁰⁸. Bu bilançolar sadece düzenlenme sebepleri bakımından değil aynı zamanda değerlendirme ilkeleri itibarıyla da birbirlerinden ayrılırlar ve farklı anlam taşırlar⁴⁰⁹. Hâl böyle olunca TK m. 424'te hukuk düzeninin onaylanmasına ibra sonucunu bağladığı *bilanço* ibaresiyle hangi bilanço türünün anlaşılması gerektiğinin tespitine ihtiyaç duyulur.

⁴⁰⁷ Söz konusu görüşün önemi, olumsuz ibra kararına bağlanan hüküm ve sonuçların meydana gelecek olmasındadır.

⁴⁰⁸ Tekinalp, **Bilanço ve Yedek Akçeler**, s. 57.

⁴⁰⁹ H. Güzin Üçışık, Aydın Çelik, **Anonim Ortaklıkta Finansal Tablolar Yedek Akçeler ve Kar Dağıtımı**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2018, s. 17.

b. Bilançonun Tanımı

TK'da bilançonun tanımına yer verilmemiş, bunun yerine bilançonun ilke ve özellikleri gösterilmiş (TK m. 68 vd.), böylece bilançoda bulunması gereken hususlar tespit edilmiştir. Bilançonun genel bir kavram olması, tanımının yapılmasını güçleştirir. Bu itibarla TK'nın tercihi yerindedir⁴¹⁰. Fakat VUK m. 192/1'de bir tanıma rastlanır. Söz konusu hükme göre bilanço, envanterde gösterilen kıymetlerin tasnifli ve karşılıklı olarak değerleri itibarıyla tertiplenmiş hulasasıdır. En genel anlamıyla bilanço, işletmenin belli bir dönemde mali dengesini gösteren belge şeklinde tanımlanır⁴¹¹.

Bilanço aktif ve pasif olmak üzere iki tabloyu ihtiva eder. Bilançonun aktif tablosunda mevcutlar, alacaklar ve zararlar, pasif tablosunda ise borçlar yer alır. Aktif ile pasif tablo arasındaki fark şirketin öz varlığını gösterir (VUK m. 192).

c. Bilanço Türleri

(1). Açılış Bilançosu

Açılış bilançosu tacirin ticari faaliyetinin başında, yani işletmesini açtığı anda çıkarmak zorunda olduğu bilanço olup bu bilançoya yılsonu finansal tablolarının, yılsonu bilançosuna ilişkin hükümleri uygulanır (TK m. 68/1).

(2). Yıllık Bilanço

Tacir işletmesinin açılışını müteakip her faaliyet döneminin sonunda yılsonu veya bir başka ifadeyle yıllık bilanço çıkararak zorundadır (TK m. 68/1).

⁴¹⁰ Öğretide *Tekinalp*, mevzuatın bilanço gibi zengin kavramların genel tanımlarının tanıtıcı olmadığını, bu nedenle tanım hükmüne yer verilmemesi gerektiğini dile getirir (Tekinalp, **Bilanço ve Yedek Akçeler**, s. 59-60).

⁴¹¹ Yaşar Karayalçın, **Muhasebe Hukuku**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1988, s. 40. Ayrıca bkz. Tekinalp, **Bilanço ve Yedek Akçeler**, s. 57 vd.; Oğuz İmregün, **Kara Ticareti Hukuku Dersleri**, 13. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2005, s. 291; Tekil, **AŞ**, s. 481; Üçışık, Çelik, **Finansal Tablolar**, s. 15.

Sonuç açıklama özelliğine sahip yıllık bilançoyla işletmenin bir faaliyet döneminin akıbeti tayin edilir. Bir diğer deyişle işletmenin konusunu elde etmek üzere bir dönem boyunca icra edilen her bir işlemin kesin olarak semeresi ortaya konur⁴¹². Yıllık bilançodan işletmenin gerçek malvarlığı durumu saptanmaz fakat kâr veya zarar tespiti yapılır. Bir yıllık faaliyetin ardından çıkan sonuç olumluysa kâr, olumsuz ise zarar şeklinde bilançoya yansır⁴¹³.

(3). Tasfiye Bilançosu

Tasfiye memurları görevlerine başlar başlamaz⁴¹⁴ tasfiyenin başlangıcında şirketin durumunu incelerler, gerekirse varlıklara değer biçmek için uzmanlara başvurarak şirketin malvarlığına ilişkin durumu ile finansal durumunu gösteren bir envanter ile bilanço düzenler ve genel kurulun onayına sunarlar (TK m. 540/1). Bu bilanço ilk bilanço veya tasfiye bilançosu denir⁴¹⁵.

Tasfiye bilançosunun işlevi tasfiyeye devam edilip edilemeyeceğinin belirlenmesidir⁴¹⁶. Eğer şirket borca batık olup müflis durumda ise tasfiye memurları bunu iflâs tasfiyesine çevirir⁴¹⁷, böylece tasfiyeye iflas idaresi devam eder. Nitekim TK m. 542/1-c’de bu hususa işaret edilmiştir: “*Şirket borçları şirket varlığından fazla*

⁴¹² Tekinalp, **Bilanço ve Yedek Akçeler**, s. 67.

⁴¹³ Karayalçın, **Muhasebe Hukuku**, s. 41.

⁴¹⁴ Tekil, **AŞ**, s. 507.

⁴¹⁵ Böckli, **Aktienrecht**, § 17 N. 43. Türk öğretisinde *Karayalçın*, tasfiye bilançosunu, gerçek malvarlığı bilançosu ve tam malvarlığı bilançosu olarak isimlendirir (Karayalçın, **Muhasebe Hukuku**, s. 41.).

⁴¹⁶ Tasfiye bilançosunun çıkarılmasının sebebinin tasfiye aşamasında şirket varlıklarının hileli olarak elden çıkarılmasının önlenmesi olduğu yönünde bkz. Jens Koch, **Münchener Kommentar zum Aktiengesetz: AktG, Band 4: §§ 179-277 AktG**, Ed. Wulf Goette, Mathias Habersack, Susanne Kalss, 5. Auflage, München, C.H.Beck Verlag, 2021, § 270 N. 4; Roland Euler, Marc Binger, **Kommentar zum Aktiengesetz, Band 1, §§ 1-149**, Ed. Gerald Spindler, Eberhard Stolz, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2019, AktG § 270 N. 1; Armin Winnen, **Kölner Kommentar zum Aktiengesetz, Band 5, §§ 241-290 AktG**, Ed. Wolfgang Zöllner, Ulrich Noack, 3. neubearbeitete und erweiterte Auflage, Köln, Carl Heymanns Verlag, 2018, § 270 N. 7.

⁴¹⁷ Bkz. TK m. 540/2’nin gerekçesi (Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 616). Ayrıca bkz. Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N. 1578; Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 10-108.

olduğu takdirde durumu derhâl şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesine bildirirler; mahkeme iflasın açılmasına karar verir.”.

Tasfiye bilançosu çıkarılırken tahmini satış değeri esas alınır⁴¹⁸. Çünkü tasfiyeyle şirketin süregelen işlemlerinin tamamlanması, malvarlığının paraya çevrilmesi, alacaklarının tahsil edilmesi, borçlarının ödenmesi, bakiyenin tasfiye payı hükümleri uyarınca pay sahiplerine dağıtılması ve şirketin kaydının sicilden silinmesi amaçlanır (TK m. 542, 543, 545). Bu nedenle değerlendirme, tahmini satış değerleriyle yapılır⁴¹⁹. Oysa işletmenin sürekliliği ilkesi uyarınca⁴²⁰, yıllık bilanço, tahmini satış değeri üzerinden düzenlenmez. TK m. 78/1-b’nin “*değerlemede işletme faaliyetinin sürekliliğinden hareket edilir.*” şeklindeki sözleri, işletmenin sürekliliği ilkesini dile getirir. Nitekim TK m. 78’in gerekçesi aynen şu şekildedir: “*Finansal tablolar işletmenin faaliyetlerini sürdüreceği varsayımına dayanır; meğerki iflas davası, tasfiye kararı, devamlı ödeme güçlüğü, ödemeleri tatil veya benzeri fiili veya hukuki sebep bu varsayımına olanak bırakmasın. İşletmenin öngörülebilir bir gelecekte faaliyetini devam ettireceği varsayılmazsa, işletmedeki tüm aktif ve pasiflerin farklı ölçülerle değerlendirilmesi gerekir ve yılsonu rakamları faaliyet sonuçlarını göstermez.*”⁴²¹.

TK m. 78/1’de finansal tabloların hazırlanmasında uyulması gereken değerlendirme ilkeleri gösterilmiş, ikinci fıkrada ise istisnai hâllerde bu ilkelerden sapmanın mümkün olduğu dile getirilmiştir. Tasfiye hâlinde terk edilen ilkelerden biri, bir önceki dönemin kapanış bilançosundaki değer ile açılış bilançosundaki değerlerin aynı olması kuralıdır (TK m. 78/1-a). Tasfiye bilançosu hazırlanırken bir önceki

⁴¹⁸ Bkz. TK m. 540/1’in gerekçesi (Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 615). Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 10-108; Wolfgang Ballwieser, **Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch, Band 4, Drittes Buch, Handesbücher**, §§ 238-342e HGB, Ed. Karsten Schmidt, Werner F. Ebke, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2020, § 252 N. 18; Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 56 N. 80; von Steiger, **a.g.e.**, s. 404.

⁴¹⁹ Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N. 1578; Özlem Karaman Coşgun, **Anonim Şirketin Tasfiyesi**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015, s. 163-164.

⁴²⁰ Ballwieser, **a.g.e.**, § 252 N. 9.

⁴²¹ Bkz. TK m. 78’in gerekçesi (Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 183).

dönemin kapanış bilançosundaki değer esas alınmaz, tasfiyenin başlangıcındaki muhtemel satış değeri göz önünde bulundurulur⁴²².

Değerleme ölçütündeki farklılık nedeniyle tasfiye bilançosunun statik, yıllık bilançonun ise dinamik olduğu ifade edilir⁴²³. Çünkü tasfiye bilançosu yalnızca işletmenin belirli bir zamandaki paraya çevrilebilir değerini gösterir⁴²⁴.

Yıllık bilançodan farklı olarak tasfiye bilançosunda amortismanlar bulunmaz⁴²⁵. Keza pasif kısımda esas sermaye ve yedek akçe kalemlerinin yerini tasfiye bakiyesi alır. Bununla birlikte yıllık bilançoda olduğu gibi tasfiye bilançosunda da dürüst resim ilkesine uyulmalıdır⁴²⁶. Denetime tabi şirketlerde tasfiye bilançosu, denetlenecek finansal tablolar arasındadır⁴²⁷.

Tasfiyenin uzun sürmesi hâlinde yılsonlarında tasfiyeye ilişkin finansal tablolar ve tasfiyenin sonunda kesin bilanço düzenlenerek genel kurula sunulur (TK m. 542/1-d)⁴²⁸.

(4). Ara Bilanço

Bazı hâllerde ara bilanço çıkarılmalıdır. Bir defa yapısal değişikliklerde birleşme, bölünme ve tür değiştirme sözleşmesinin imzalandığı tarih ile bilanço günü arasında altı aydan fazla zaman geçmişse veya son bilançonun çıkarılmasından sonra yapısal değişikliklere katılan şirketlerin malvarlıklarında önemli değişiklikler

⁴²² Karaman Coşgun, **a.g.e.**, s. 168.

⁴²³ Tekinalp, **Bilanço ve Yedek Akçeler**, s. 69; Halil Arslanlı, **Anonim Şirketler, C. IV: Anonim Şirketlerin Hesapları; C. V: Anonim Şirketin İnfisalı ve Tasfiyesi**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1961, s. 6; Tekil, **AŞ**, s. 481.

⁴²⁴ Karaman Coşgun, **a.g.e.**, s. 166.

⁴²⁵ Üçışık, Çelik, **Finansal Tablolar**, s. 23.

⁴²⁶ Ballwieser, **a.g.e.**, § 252 N. 18; Karaman Coşgun, **a.g.e.**, s. 169.

⁴²⁷ Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N. 1579.

⁴²⁸ Öğretide *Al Kılıç*, bu hâlde çıkarılan bilançoyu “*ara bilanço*” şeklinde isimlendirir (Bkz. Şengül Al Kılıç, **Anonim Şirketlerde Tasfiyeden Dönme**, Ankara, Adalet Yayınları, 2017, s. 145).

meydana gelmişse yapısal değişikliklere katılan şirketler bir ara bilanço çıkarmak zorundadır (TK m. 144/1, 165/1, 184/2).

Yapısal değişiklikler nedeniyle çıkarılan ara bilanço, yıllık bilanço ile ilişkin hükümler uygulanır (TK m. 144/2, 165/2, 184/3). Fakat fiziki envanter çıkarmak gerekli değildir (TK m. 144/2-a, 165/2-a, 184/3-a). Son bilançoda kabul edilen değerlemeler sadece ticari defterlerdeki hareketler ölçüsünde değiştirilir. Amortismanlar, değer düzeltmeleri ve karşılıklar ile ticari defterlerden anlaşılmayan işletme için önemli değer değişiklikleri de dikkate alınır (TK m. 144/2-b, 165/2-b, 184/3-b).

Şirketin borca batık durumda bulunduğu şüphesini uyandıran işaretlerin varlığı (TK m. 376/3) hâlinde de ara bilanço hazırlanmalıdır. Hukuk düzeni sermayenin kaybı ile borca batıklık durumlarında yönetim kuruluna bazı yükümlülükler tayin etmiştir. TK m. 376/3 uyarınca şirket borca batık olduğu takdirde yönetim kurulu ara bilanço çıkarmalıdır. Sermayenin kaybında ise ara bilanço çıkarma yükümlülüğü bulunmaz⁴²⁹. Şirketin borca batık durumda bulunduğu şüphesini uyandıran işaretlerin varlığı hâlinde⁴³⁰ yönetim kurulu bir ara bilanço çıkarır⁴³¹. Söz konusu bilanço hem aktiflerin muhtemel satış fiyatı üzerinden hem de işletmenin devamlılığı esasına göre düzenlenir⁴³².

⁴²⁹ Ayrıca bkz. ve krş. İsmail Kayar, “Yeni TTK’ya Göre Anonim Şirkette Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığın Tespiti ve Sonuçları”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. XVIII, S. 2, s. 647; Ahmet Türk, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Getirdiği Değişiklik ve Yeniliklerle Anonim Ortaklıkta Sermaye Kaybı ve Hukuki Sonuçları”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XVII, S. 2, 2016, s. 79.

⁴³⁰ Borca batıklık şüphesine örnek olarak, siparişlerin beklenmedik bir şekilde azalması, mücbir sebepler veya teknik problemler nedeniyle üretimin durması, yatırımın finansmanında yaşanan zorluklar gösterilebilir. Bu örnekler için bkz. Ballwieser, **a.g.e.**, § 252 N. 11.

⁴³¹ TK m. 376/3 uyarınca hazırlanması öngörülen ara bilançonun, sermaye kaybı hâllerinin düzenlendiği aynı maddenin birinci ve ikinci fıkralarına da kıyasen uygulanması gerektiği yönünde bkz. Türk, **Sermaye Kaybı**, s. 81.

Pulaşlı ise ara bilançonun yönetim kurulu üyelerinin özen yükümlülüğü uyarınca çıkarılması gerektiğini savunur (Pulaşlı, **Şerh**, C. 2, § 37 N. 407.).

⁴³² Tasfiye şüphesinin varlığı hâlinde işletmenin devamlılığı esasına göre değer tespitinin terk edilmesi gerektiği yönünde bkz. Ballwieser, **a.g.e.**, § 252 N. 9.

Ara bilançonun aktiflerin muhtemel satış *fiyatı* üzerinden çıkarılması, aktiflerin bilanço gününde yapılacak satışın cari değeri ne ise o değere göre hazırlanması demektir⁴³³. “Değer” kavramının öze ilişkindir, “fiyat” ibaresi ise belli bir anda üçüncü kişilerin atfettiği öneme karşılık gelir⁴³⁴.

İşletmenin devamlılığı esasına göre ara bilançoda ise faaliyet hâlindeki bir işletmenin varsayımsal, muhtemel değeri tespit edilir. Söz konusu bilançonun düzenlenmesinde yıllık bilanço esasları geçerlidir. Aktiflerin defter değeri esas alınır ve gelecekte ulaşılabilecek değer göz önünde bulundurulur⁴³⁵.

Ara bilançonun çıkarılma amacı, şirketin borçları ödeme gücünü tespit etmektir⁴³⁶. Aktiflerin borçlar toplamını karşılayamaması, borca batıklık hâlini ifade eder. Ara bilançodan şirketin borca batık durumda olduğu anlaşılırsa yönetim kurulu bu hususu şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesine bildirir ve şirketin iflasını ister (TK m. 376/3).

Bazı hâllerde iç kaynaklardan sermaye artırımını yapılırken ara bilanço çıkarılmalıdır. Bilindiği üzere iç kaynaklardan sermaye artırımının yapılabilmesi için artırılan kısmın iç kaynaklarda mevcut olduğu yıllık bilançoyla ve yönetim kurulunun beyanıyla belgelendirilmelidir. Fakat bilanço tarihinin üzerinden altı aydan fazla zaman geçtiği takdirde *yeni bir bilanço* çıkarılır. Söz konusu bilanço ara bilanço olup bu bilançonun hazırlanma esasları yıllık bilanço ile aynıdır⁴³⁷. Yalnız bu bilanço genel kurulca değil yönetim kurulu tarafından onaylanır (TK m. 462/2, 390).

Ara bilançonun çıkarılması gerektiği bir diğer hâl şu şekildedir: İhraç ettiği sermaye piyasası araçları bir borsada ve/veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören işletmeler, yatırım kuruluşları, portföy yönetim şirketleri, ipotek finansmanı

⁴³³ Ballwieser, **a.g.e.**, § 252 N. 18; Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 12-134; İsmail Kayar, **Anonim Ortaklıkta Mali Durumun Bozulması ve Alınabilecek Tedbirler**, Konya, Mimoza Yayınevi, 1997, s. 127.

⁴³⁴ Manavgat (Kırca, Şehirali Çelik), **a.g.e.**, s. 586.

⁴³⁵ Manavgat (Kırca, Şehirali Çelik), **a.g.e.**, s. 586.

⁴³⁶ Manavgat (Kırca, Şehirali Çelik), **a.g.e.**, s. 586.

⁴³⁷ Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N. 1388.

kuruluşları Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği'nde⁴³⁸ düzenlenen esaslara uygun olarak üç, altı ve dokuz aylık dönemler itibarıyla ara dönem finansal rapor düzenlemekle yükümlüdürler (FRT m. 71).

(5). Ticari Bilanço ve Vergi Bilançosu

Ticari bilanço ile vergi bilançosunun çıkarılma amaçları farklıdır. Ticari bilanço, bir faaliyet dönemi boyunca şirketin işletme konusunu gerçekleştirmek için yapılan işlem ve eylemlerin sonucunu göstermeyi amaçlar. Bir diğer deyişle ticari bilançoyla pay sahiplerine dağıtılacak kâr payı miktarı belirlenir. Vergi bilançosuyla ise vergiye esas teşkil eden matrah tespit edilir.

Bu iki bilançonun amaçlarındaki farklılık, farklı değerlendirme ölçütlerini de beraberinde getirmiştir. Şöyle ki, ticari bilanço vergi bilançosuna nazaran daha çok serbestiye sahiptir. Vergi bilançosunda ise daha katı kurallar geçerlidir. VUK'ta ayrıntılı ve emredici hükümlerle değerlendirme ölçütleri belirlenmiştir (VUK m. 191, 258 ilâ 330). Örneğin amortismanlar ticari bilançoda serbest bir rejime tabiyken, vergi bilançosunda ayrıntılı ve emredici hükümlerle düzenlenmiştir⁴³⁹. Yine en yüksek değerlendirme esasının ticari bilançoğa hâkim olması, yönetim kuruluna bilançoğu hazırlarken hareket serbestisi sağlar. Oysa vergi bilançosu bu imkândan mahrumdur⁴⁴⁰. Keza vergi bilançosunda indirilecek giderler sınırlıyken (GVK m. 40, 41, 89), ticari bilançonun hareket alanı daha geniştir⁴⁴¹. Vergi bilançosunun emredici karakterinin sebebini kamu yararında aramak gerekir.

⁴³⁸ Tebliğ No: II-14.1.

⁴³⁹ Tekinalp, **Bilanço ve Yedek Akçeler**, s. 65, dn. 12.

⁴⁴⁰ Vergi bilançosunda “kayıt değeri” esasının geçerli olduğu, böylece tam bir katılığa gidildiği yönünde bkz. Tekinalp, **Bilanço ve Yedek Akçeler**, s. 66

⁴⁴¹ Tekinalp, **Bilanço ve Yedek Akçeler**, s. 66.

d. Kelimenin Kapsamı

TK m. 424'te sadece “*bilanço*”nun onaylanmasından söz edilmişse de bilanço kelimesi geniş yorumlanmalı⁴⁴², ekleriyle birlikte finansal tablolar ve yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu da bu kapsamda değerlendirilmelidir⁴⁴³. Çünkü finansal tablolar bir bütündür ve bu bütün ibraya temel teşkil eder⁴⁴⁴. Finansal tabloların geçmiş dönemde meydana gelen ekonomik olayları rakamlarla özet olarak sunması nedeniyle aydınlatma gücünün zayıf olduğu ifade edilir⁴⁴⁵. Bu rakamları anlamlı kılan ise yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporudur⁴⁴⁶. Bu rapor vasıtasıyla bilançoda yer alan rakamların arkasında yatan hukuki gerçeğe ulaşılır. Bir diğer deyişle yıllık faaliyet raporunun finansal tabloları açıklama⁴⁴⁷ ve anlamlı kılma işlevi bulunur. Bu nedenle TK m. 424'te yer alan “bilanço” kelimesinin kapsamına finansal tabloların yanı sıra yıllık faaliyet raporu da dâhil edilmelidir. Zira yıllık faaliyet raporu finansal tabloları tamamlar^{448, 449}.

⁴⁴² Aytaç, **İbra**, s. 140.

⁴⁴³ TK m. 424'te geçen “bilanço” ibaresinin yerine “finansal tablolar” ifadesinin tercih edilmesinin daha isabetli bir kullanım olacağı hususunda bkz. Bahtiyar, **İbraya İlişkin Sorunlar**, s. 107.

⁴⁴⁴ Ansay, **İbra**, s. 426; Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 227.

⁴⁴⁵ Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 227, dn. 19b.

⁴⁴⁶ Stephan Glanz, Dieter Pfaff, **Rechnungslegung nach Obligationenrecht Praxiskommentar mit Berücksichtigung steuerrechtlicher Vorschriften**, Ed. Dieter Pfaff, Stephan Glanz, Thomas Stenz, Florian Zihler, 2. überarbeitete Auflage, Zürich, Verlag SKV, 2019, OR 961c, N. 5 ve 9.

⁴⁴⁷ Lukas Müller, David P. Henry, Peter Barmettler, **Rechnungslegung nach Obligationenrecht: Praxiskommentar mit Berücksichtigung steuerrechtlicher Vorschriften**, Ed. Dieter Pfaff, Stephan Glanz, Thomas Stenz, Florian Zihler, 2. überarbeitete Auflage, Verlag SKV, 2019, OR 958 N. 67; Dekker, **a.g.e.**, OR 961c N. 5.

⁴⁴⁸ Müller, Henry, Barmettler, **a.g.e.**, OR 958 N. 67; Stephan, Dieter, **a.g.e.**, OR 961c N. 13; Ersin Çamoğlu, “Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulunun Yıllık Faaliyet Raporu Hakkında Düşünceler”, **İktisat ve Maliye Dergisi**, C. XVII, S. 2, Mart 1971, s. 540-541.

⁴⁴⁹ Yıllık faaliyet raporunun finansal tablolarla çelişmemesi gerektiği hususunda bkz. Lorenz Lipp, **CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht: Ergänzungsband: Revidiertes Rechnungslegungsrecht 2013**, Ed. Vito Roberto, Hans Rudolf Trüeb, Zürich, Schulthess Juristische Medien AG, 2013, OR 961c N. 4.

Pay sahipleri yönetim kurulu üyelerini ibra edip etmeyeceklerine çoğu kez yıllık faaliyet raporundan edinecekleri bilgilerle karar verir⁴⁵⁰. Yıllık faaliyet raporunun pay sahiplerinin karar vermesinde bu derece önem taşıması akla şu soruyu getirir: Acaba yıllık faaliyet raporunun onaylanması ibra sonucunu doğurur mu? Her ne kadar yıllık faaliyet raporu ibra kararının kapsamını tayinde önemli bir bilgi kaynağı olsa da, uygulamada zaman zaman yapıldığı gibi yıllık faaliyet raporunun bilançodan ayrı olarak müzakere edilip onaylanması ibra sonucunu doğurmaz. Bu türden bir onay sadece rapordaki açıklamaların yeterli olduğu, genel kurulun daha fazla bilgi istemediği anlamına gelir⁴⁵¹.

Özetle TK m. 424'ün mevcut hâli birtakım eksiklikler barındırmaktadır. Yukarıda dile getirilen eksikliklerin giderilmesi, kanun yapma tekniği ve hukuk güvenliği bakımından isabetli olacaktır.

e. Değerlendirme

Düzenleniş gayesine göre bilanço çeşitli türlere ayrılır. Bunlar açılış bilançosu, yıllık bilanço, tasfiye bilançosu, ara bilanço ve vergi bilançosudur. Her birinin düzenlenme amaçları farklıdır. Amaçlarındaki farklılık bilançoların özelliklerine de yansır. Vergi bilançosu bir kenara bırakılacak olursa, bu dört tür bilanço arasındaki temel farklılık bilanço kalemlerinin değerlendirme ölçütlerindedir. Gerçekten kalemlerin hangi değerle bilançoya yansıtacağı önem taşır ve bilançolar arasındaki farklılığın merkezinde bu husus bulunur.

Yeri gelmişken yukarıda açıklanan bilançoların onayının TK m. 424 uyarınca ibra sonucunu doğurup doğurmayacakları incelenmelidir.

Bilanço denince ilk akla gelen, yıllık bilançodur. Tacir her faaliyet döneminin sonunda yıllık bilançosunu çıkarır (TK m. 68/1). Yıllık bilançonun değerlemesinde

⁴⁵⁰ Çamoğlu, **Yıllık Faaliyet Raporu**, s. 542. Yıllık faaliyet raporunda yönetim kurulu tarafından yapılmış bir usulsüzlüğe rastlanmadığı gerekçesiyle ibra kararının hükümsüzlüğü isteminin reddi yönünde hüküm tesis eden Yargıtay kararı için bkz. 11. HD'nin 09.02.2022 tarih ve 2020-1575/950 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 04.02.2023.

⁴⁵¹ Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 227; Aytaç, **İbra**, s. 140.

işletme faaliyetinin sürekliliğinden hareket edilir (TK m. 78/1-b). Bu nedenle işletmenin gerçek malvarlığı durumu tespit edilemez. Yıllık bilançonun düzenlenme amacı, faaliyet döneminin sonucunu açıklamaktır. Sonuç olumluysa kâr, olumsuz ise zarar olarak bilançoya yansır. Yıllık bilançonun genel kurul tarafından onaylanması, kuşkusuz ibra sonucunu doğurur.

Tacirin ticari faaliyetinin başında, yani işletmesini açtığı anda çıkarmak zorunda olduğu açılış bilançosunun (TK m. 68/1) onaylanması ise kuruluş ve sermaye artırımını bağlamında ibra sonucunu doğurmaz. Çünkü TK m. 559 buna engeldir. Anılan hükme göre, kurucuların şirketin kuruluşundan, yönetim kurulu üyelerinin ise sermaye artırımından doğan sorumlulukları, kuruluşun veya sermaye artırımının tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh veya ibra yoluyla kaldırılamaz.

Acaba tasfiye bilançosunun onayı ibra sonucunu doğurur mu? Yukarıda detaylı olarak ele alındığı üzere, esasında tasfiye bilançosu ile yıllık bilanço arasında değerlendirme ölçütleri bakımından farklılıklar bulunur. Kanımızca dile getirilen farklılıklar ibra varsayımından sapmayı haklı göstermez. Çünkü değerlendirme ölçütlerindeki farklılıklar bir kenara bırakılacak olursa, tasfiye bilançosu da bir bilançodur. Üstelik tasfiye bilançosu yıllık bilançoya göre daha güvenlidir. Çünkü tasfiye bilançosu tasfiye memurlarınca hazırlanır (TK m. 540/1). Bunun yanı sıra TK m. 424'te sınırlayıcı bir ifadenin kullanılmaması, görüşümüzü destekler. Dolayısıyla diğer şartların da varlığı hâlinde tasfiye bilançosunun onaylanması ibra sonucunu doğurur^{452, 453}.

Tasfiyeden dönme kararı tasfiye bilançosunun onaylanmasıyla meydana gelen ibra varsayımını etkilemez. Bunun nedeni ibra kararının dış ilişkide sonuç doğurmasında, doğrudan doğruya üçüncü kişiye etkili olarak hüküm ifade etmesinde,

⁴⁵² Nitekim bu doğrultuda bkz. Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N. 1579; Karaman Coşgun, **a.g.e.**, s. 172-174; Al Kılıç, **a.g.e.**, s. 145. Tasfiye bilançosunun onaylanmasının tasfiye memurunun ibrası sonucunu doğuracağı hususunda Yargıtay kararı için bkz. 11. HD'nin 6.6.2022 tarih ve 3412/4487 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 5.11.2023.

⁴⁵³ Tasfiyenin düzenlendiği Sekizinci Kısım içerisinde yer alan AktG § 270/2, genel kurulun hem tasfiye bilançosunun onayına hem de tasfiye memurları ile gözetim kurulu üyelerinin ibralarına karar vereceğini âmindir.

ayrıca ibranın yenilik doğurucu işlem niteliği arz etmesinde, giderek tasfiyeden dönme kararının geleceğe (*ex nunc*) etkili hüküm ve sonuç doğurmasında yatar⁴⁵⁴.

Yeri gelmişken belirtelim ki TK m. 376/3'te söz edilen ara bilançonun genel kurulun onayına tabi tutulmaması⁴⁵⁵, öğretide eleştiriyile karşılanmıştır. *Türk*, sermaye kaybının varlığı ortadayken ve yasa alınacak önlemler konusunda sadece yönetim kurulunu yeterli görmeyip genel kurulun da gerektiğinde bu hususta karar vermesini öngörmüşken genel kurulun devre dışı bırakılmasının söz konusu olamayacağını haklı olarak ifade eder⁴⁵⁶. Gerçekten mademki bilançoyu onaylama yetkisi genel kuruldadır, o hâlde ara bilançonun da genel kurula sunulmasında herhangi bir sakınca görülmemelidir. Yönetim kurulunun ara bilançoyu genel kurula sunabileceği ve bilançonun genel kurulda müzakere edilebileceği kanaatindeyiz⁴⁵⁷. Tasfiye bilançosu hakkında dile getirdiğimiz gerekçeler TK m. 376/3 uyarınca “muhtemel satış fiyatı üzerinden hazırlanan ara bilanço” bakımından da geçerli olup sözü edilen bilançonun onayının ibra sonucunu doğuracağı kanaatindeyiz.

TK m. 376/3'teki bir diğer ara bilanço “işletmenin devamlılığı esasına göre hazırlanan ara bilanço”dur. Söz konusu ara bilançonun değerlemesinde yıllık bilançonun değerlemesiyle aynı ölçütler uygulanır. Aralarındaki tek fark, birinin faaliyet döneminin tamamını kapsamamasıdır. Bu husus yıllık bilançonun onayına bağlanan hukuki sonuçtan ayrılmaya yetmez. Şüphesiz ibranın kapsamı bilançonun içeriğiyle sınırlıdır.

Üzerinde durmak istediğimiz bir başka husus daha vardır. TK m. 376/1 ve 2'de sermayenin kaybı hâlinde alınması gereken tedbirler düzenlenmiştir. Hukuk düzeni bu hâlde herhangi bir ara bilanço çıkarılmasını öngörmemiştir. Fakat öğretide TK m. 378 gereğince oluşturulan riskin erken tespiti komitesi tarafından sermayenin önemli

⁴⁵⁴ Al Kılıç, **a.g.e.**, s. 145.

⁴⁵⁵ Manavgat (Kırca, Şehirali Çelik), **a.g.e.**, s. 575 ve 587.

⁴⁵⁶ Ahmet Türk, **Anonim Ortaklıkta Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığın Hukuki Sonuçları**, Ankara, Nobel Yayınları, 1999, s. 79.

⁴⁵⁷ Aynı sonuca TK m. 376/3'te yer alan “işletmenin devamlılığı esasına göre hazırlanan ara bilanço” bakımından da varılmalıdır.

ölçüde kayba uğradığı yönetim kuruluna bildirilmişse veya böyle bir bildirim olmaksızın tedbirli bir yöneticinin özeniyle hareket eden yönetim kurulunun, sermayenin kayba uğradığı endişesini taşıdığı durumlarda “ara bilanço” çıkarması icap ettiği belirtilir⁴⁵⁸. *Türk*, TK m. 376/3’ün sermayenin kaybına kıyasen uygulanması gerektiğini ve bir ara bilanço hazırlanmasının lazım olduğunu savunur⁴⁵⁹. Nitekim TK m. 376’nın gerekçesinde de mali durumdaki bozulmanın aylık hesaplardan anlaşılması hâlinde yıllık bilanço esaslarına göre bir ara bilançonun çıkarılmasının zorunlu olduğu ifade edilmiştir⁴⁶⁰.

Ortaklık ister yasal bir zorunluluk gereğince ister herhangi bir zorunluluk olmaksızın ara bilanço düzenlemiş olsun, kanımızca usulüne uygun olarak çıkarılan her bir ara bilançonun genel kurulca onayı ibra sonucunu doğurur.

Son olarak belirtelim ki bazı genel kurul kararlarının temelini bilanço oluşturur. Örneğin yapısal değişiklik kararlarının alınmasında⁴⁶¹, sermaye artırımı veya azaltılması kararlarında durum böyledir. Her ne kadar bahse konu kararların alınmasına bilanço esas teşkil etse de, bu tür kararların alınması ibra sonucunu doğurmaz.

2. Genel Kurul Kararında Aksine Bir Kaydın Bulunmaması

İbra varsayımının meydana gelebilmesi için bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararında aksine bir kayıt bulunmamalıdır⁴⁶². Olumsuz bir nitelik arz eden

⁴⁵⁸ Halil Arslanlı, **Anonim Şirketler, C. I: Umumi Hükümler**, 3. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1960, s. 96; Ünal Tekinalp, “Sermayenin Yarısının Karşılıksız Kalması Halinde Yönetim Kurulunun ve Denetçilerin Görevi”, **İktisat ve Maliye Dergisi**, C. II, S. 7, 1955, s. 281. Pulaşlı, **Şerh, C. 2**, § 37 N. 407; Üçışık, Çelik, **C. 1: AŞ**, s. 412-413.

İsviçre Hukukunda bkz. Böckli, **Aktienrecht**, § 13 N. 723; Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 50 N. 198; Roland von Büren, Walter A. Stoffel, Rolf H. Weber, **Grundriss des Aktienrechts**, 3. Auflage, Zürich/Basel/Genf, Schulthess Juristische, 2011, N. 698; Glanzmann, s. 272; Bürgi, Nordmann-Zimmermann, **a.g.e.**, Art. 725 OR, N. 4.

⁴⁵⁹ *Türk*, **Sermaye Kaybı**, s. 81.

⁴⁶⁰ Bkz. TK m. 376’nın gerekçesi (Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 427vd.).

⁴⁶¹ Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar I**, N. 148c.

⁴⁶² Aytaç, **İbra**, s. 114; Çelik, **İbra**, s. 124.

şartın ne şekilde gerçekleşeceği, TK m. 424'te ve gerekçesinde açıklanmamıştır. TK m. 424'te bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararının *kararda aksine açıklık bulunmadığı takdirde*, ibra sonucunu doğuracağından söz edilmekle yetinilmiştir. Öyleyse onayın ibra sonucunu doğurmayacağı anlamına gelen herhangi bir ibarenin varlığı ibraya engel olacaktır.

İbra sonucunun doğması istenmiyorsa bilançonun oylamasına geçilmeden önce bu husus belirtilmelidir. Oylamadan sonra konulacak kayıt herhangi bir hüküm ifade etmez. Zira kayıtsız şartsız onaylanan bilanço aynı zamanda ibra sonucunu doğurur. Anılan husus, gündemde ibra maddesi bulunmadığı hâllerde geçerlidir. Buna karşılık gündem ibrayı ihtiva ettiği takdirde bilançonun kayıtsız şartsız onayı ibra sonucunu doğurmaz⁴⁶³.

Olumsuz şart şeklinde nitelendirdiğimiz husus, bilanço ve ibra hakkında farklı yönlerde karar tesis edilmesinin kanuni dayanağını oluşturur. Dolayısıyla bilançonun onaylanması ibranın reddine engel değildir. Sırf bu yüzden ibranın hükümsüzlüğü tartışma konusu yapılamaz.

3. Bilançonun Dürüst Resim İlkesine Uygun Olması

Genel kurul kararında aksine bir kayıt yer almadan onaylanan bilançonun ibra sonucunu doğurabilmesi için bilançonun dürüst resmi yansıtması gerekir. Bu husus TK m. 424'ün ikinci cümlesinde olumsuz bir sayma yöntemi kullanılarak şu şekilde ifade edilmiştir: *“Bununla beraber, bilançoda bazı hususlar hiç veya gereği gibi gösterilmemişse veya bilanço şirketin gerçek durumunun görülmesine engel olacak bazı hususları içeriyorsa ve bu hususta bilinçli hareket edilmişse onama ibra etkisini doğurmaz.”*

⁴⁶³ 11. HD'nin 19.01.2022 tarih ve 2020-1259/426 sayılı; 08.10.2018 tarih ve 2017-223/6103 sayılı kararları (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 04.02.2023.

4. Oy Hakkına İlişkin Sınırlamalara Uyulması

İbra hakkında bir karar verilirken bazı kimseler oydan yoksun kılındığından (TK m. 436/2), oya ilişkin sınırlamalara uyulmalıdır.

İbra kararlarında oyda imtiyaz kullanılamaz (TK m. 479/3-c). Açık ibraya ilişkin kararlarda oyda imtiyazın etkisiz hâle geldiği hususunda herhangi bir tereddüt bulunmaz. Fakat ibra varsayımında konu tartışmalıdır. Bir görüşe göre, oyda imtiyazın kullanılmadığı hâllerin yer aldığı TK m. 479/3'te, bilançonun onaylanması sayılmamıştır, bu nedenle ibra sonucunu doğuracak olsa da, bilançonun onaylanmasına ilişkin kararlarda oyda imtiyaz kullanılabilir⁴⁶⁴. Bizim de katıldığımız ikinci görüşe göre ise imtiyazlı bir şekilde kullanılan oylar kararın alınmasında etkili olduğu takdirde sadece bilanço onaylanır fakat bu onay ibra sonucunu doğurmaz⁴⁶⁵.

G. Şirketin Takdir Yetkisine Sahip Olup Olmadığı Konusu

İbra hakkında karar vermeye yetkili organ olan genel kurulun bu hususta takdir yetkisine sahip olup olmadığı son derece önemli sonuçları bulunan bir meseledir. Konunun önemi daha ziyade ibranın reddinde kendini gösterir. Soru olumlu cevaplandığı takdirde ret kararına karşı iptal veya ibra davalarının açılması mümkün olmaz.

Öğretide genel kurulun ibra konusunda mutlak takdir yetkisine sahip olduğu yönünde görüşler bulunur⁴⁶⁶.

⁴⁶⁴ Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, N. 9-091; Hakan Bilgeç, *Anonim Şirketlerde Oy Hakkında İmtiyaz*, Ankara, Turhan Kitabevi, 2017, s. 221.

⁴⁶⁵ Bilge Aytuğar, *Anonim Şirketlerde Oy Hakkında İmtiyaz*, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2019, s. 327 vd.; Gökdemir Tamer, *a.g.e.*, s. 308-309.

⁴⁶⁶ Bu hususta bkz. Arslanlı, *Anonim Şirketler, C. II-III*, s. 200-201. Yazar, genel kurulun mutlak takdir yetkisine sahip olmasının bir sonucu olarak, ibranın reddine karşı iptal davasının açılmayacağını fakat eda davasının açılabileceğini savunur. Kanımızca genel kurulun ibra konusunda mutlak takdir yetkisine sahip olduğu hususu ile eda davasının açılabilmesi görüşleri birbirleriyle uyumlu değildir. Çünkü genel kurula böyle bir takdir yetkisi bahşedildiği takdirde artık mahkeme genel kurulun yerine geçerek ibra konusunda karar veremez.

Acaba genel kurul ibraya ilişkin kararlarda mutlak takdir yetkisini haiz midir? Soru Şu Şekilde sorulduğunda daha çarpıcı olur: Yönetim kurulu üyeleri kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlölüklerini kusursuz bir Şekilde yerine getirmiş oldukları hâlde genel kurul ibrayı onlardan esirgeme hakkına sahip midir?

Alman öğretisinde bu hususta farklı görüşler bulunur. Alman hukukundaki tartışmanın sebebi ibra kararının hukuki niteliğine yüklenen anlamda yatar. Her ne kadar öğretinin büyük çoğunluğu AktG § 120’de düzenlenen ibra kararının yönetime *güven açıklamasından* ibaret olduğunu dile getirse de, ibra kararı alınırken aynı zamanda hukukilik denetiminin yapılp yapılmadığı tartışmalıdır. Nitekim ibranın hukuki niteliğinin yönetime güven açıklamasıyla sınırlı olduğu kabul edildiği durumlarda Şirketin takdir yetkisine sahip olduğu belirtilir. Bu çerçevede Şirket, yöneticilerin işlem ve eylemlerinin yerindeliğini denetlemek de dâhil olmak üzere sınırsız bir takdir yetkisini elinde bulundurur. Buna karşılık ibra hakkında karar verilirken hukukilik denetiminin yapıldığı kabul edilirse Şirket takdir yetkisini kullanamaz⁴⁶⁷.

Türk hukuku bakımından değerlendirmede bulunurken konuya hassas Şekilde yaklaşılmalı, hem Şirketin hem de yönetim kurulu üyelerinin menfaatleri gözetilmelidir. Soruya cevap aranırken ibranın hukuki niteliği doğru tespit edilmeli, giderek Şirket ile yönetim kurulu üyeleri arasındaki ilişkinin özelliği göz önünde bulundurulmalıdır.

Dile getirilen meseleye dair bir kanaat belirtmeden önce ibranın hukuki niteliğini hatırlamakta yarar vardır. Türk hukukunda ibra, bünyesinde birden fazla özellik barındırır. Yönetimin işlem ve eylemlerinin yerindeliğini denetlemek ibranın manevi/psikolojik niteliğini, sorumluluk davası açılmayacağı beyanını içeren yönü ise hukuki niteliğini ön plana çıkarır. Biz ilkini *idari ibra* ikincisini ise *mali ibra* Şeklinde ifade ederiz. Her ne kadar TK’da böyle bir ayırım yapılmış olmasa da esas sözleşmeye konulacak bir hükümle idari ve mali ibra ayırımına gidilebilir.

⁴⁶⁷ Hoffman, **BeckGroßkommAktG**, § 120 N. 27-29; Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 15; Zetzsche, **a.g.e.**, § 120 N. 47; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 120 N. 12.

İbra hakkında karar verirken genel kurulun takdir yetkisine sahip olup olmadığı sorusunun cevaplandırılmasında önem arz eden bir diğer husus, şirket ile üyeler arasındaki hukuki ilişkinin özelliğidir. Yönetim kurulu üyeliğine gerek ilk esas sözleşmeyle atanma gerek genel kurulun seçim kararı bir tür icap niteliğindedir. İcabın açık veya örtülü şekilde kabulü hâlinde üye ile şirket arasında hukuki ilişki kurulur⁴⁶⁸. Taraflar, arasındaki sözleşmenin türünü ve şartlarını serbestçe kararlaştırılabilirler. Ayrıca bir belirleme yapılmamışsa TK'daki boşlukların niteliğine uygun düştüğü ölçüde vekâlete ilişkin hükümler çerçevesinde doldurulması gerektiği genellikle kabul edilir⁴⁶⁹.

Hem TK'da hem de vekâlete ilişkin hükümlerde yönetim kurulu üyelerinin şirkete karşı hesap verme borcu öngörülmüştür⁴⁷⁰. TBK m. 508 uyarınca vekil, yürüttüğü işin hesabını vermekle yükümlüdür. Vekilin hesap verme borcu başkasına ait bir işi ifa etmesinin doğal bir sonucudur⁴⁷¹. Sadakat ve özen borcunun bir gereği olan bilgi verme borcu, aynı zamanda hesap verme borcunun da içeriğini oluşturur. Vekil belirli aralıklarla yaptığı işlemler hakkında müvekkilini bilgilendirmek suretiyle hesap verme borcunu ifa eder⁴⁷². Böylece müvekkil işin ne şekilde görüldüğünü ve nasıl sonuçlandığını öğrenme imkânı bulur. Keza bilginin verilmesi aynı zamanda müvekkilin vekili denetlemesi anlamına geldiğinden, işin görülmesi sırasında gerekli özenin gösterilmediği tespit edilirse vekil azledilebileceği gibi bunun yerine ortaya çıkan zararın tazmini de talep edilebilir. Diğer taraftan vekilin hesap verme borcunu usulüne uygun şekilde yerine getirmesi ve kusursuz bir yönetim

⁴⁶⁸ Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 27 N. 23; Böckli, **Aktienrecht**, § 13 N. 47; Wernli, Marco, **BaslerK**, Art. 710 N. 7-7a; Ansay, **Anonim Şirketler**, s. 100; Mimaroglu, **a.g.e.**, s. 98.

⁴⁶⁹ Meier-Wehrli, **a.g.e.**, s. 71; Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 28 N. 2; Böckli, **Aktienrecht**, § 13 N. 88; Wernli, Marco, **BaslerK**, Art. 710 N. 9 vd.; Hirsch, **a.g.e.**, s. 311; Mimaroglu, **a.g.e.**, s. 102.

⁴⁷⁰ Picononi, **a.g.e.**, s. 22-26; Ansay, **Anonim Şirketler**, s. 144; Tekinalp, **Bilanço ve Yedek Akçeler**, s. 37 vd.

⁴⁷¹ Suat Sarı, **Vekalet Sözleşmesinin Tek Taraflı Olarak Sona Erdirilmesi**, İstanbul, Beşir Kitabevi, 2004, s. 285.

⁴⁷² Akipek, **Alt Vekalet**, s. 62; Sarı, **a.g.e.**, s. 285; Şahin Akıncı, **Vekalet Sözleşmesinin Sona Ermesi**, Konya, Sayram Yayınları, 2004, s. 20; Eraslan Özkaya, **Vekalet Sözleşmesi ve Kötüye Kullanılması**, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2005, s. 489.

sergilemesinden ötürü, müvekkilin vekili ibra etme borcu doğar⁴⁷³. Sözü edilen ibra, sorumluluk davası açılmayacağı anlamına gelen *mali ibradır*.

Yönetim faaliyetlerinin yerindeliğinin denetimi anlamına gelen, dolayısıyla manevi/psikolojik özelliği ön plana çıkan *idari ibra* hakkında genel kurulun takdir yetkisine sahip olduğunun kabulü gerekir. Kanımızca yönetim kurulu üyeleri, faaliyetlerini kusursuz bir şekilde icra etmiş olsa bile, genel kurulun ibrayı idari açıdan reddetmesine imkân veren takdir yetkisi bulunur⁴⁷⁴.

Mali ve idari ibra ayrımı ile taraf menfaatleri de dengelenir. Böylece bir yandan şirkete ticari ve işletme faaliyetiyle ilgili konularda karar verme esnekliği sağlayan takdir yetkisi tanınır diğer yandan da yönetimin kusursuz icrası hâlinde en azından sorumluluk davası ile karşı karşıya kalmayacaklarının beyanı elde edilir. Nihayetinde hem şirket hem de yönetim kurulu üyeleri, menfaatlerin dengeli bir şekilde dağıldığı hukuki zeminde buluşur.

Yukarıda belirtildiği üzere konunun önemi ibra kararının iptali ve ibra davalarında kendini gösterir. Kanımızca şirketin takdir yetkisine müdahale edilerek idari ibra hakkında iptal⁴⁷⁵ ve ibra davalarından söz etmek mümkün değildir⁴⁷⁶; mali ibrada ise durum farklıdır⁴⁷⁷.

⁴⁷³ Aytaç, **İbra**, s. 69.

⁴⁷⁴ Hukuki niteliği yönetime güven açıklamasından ibaret olan Alman hukukunda genel kurulun ibra kararı hakkında sınırsız takdir yetkisine sahip olduğu savunulur. Bu hususta bkz. Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 38.

⁴⁷⁵ İdari ibra kararının meydana gelişine ilişkin şekli hükümlere aykırılığa dayanan iptal hâlleri saklıdır.

⁴⁷⁶ İdari ibra şeklinde andığımız geçmişteki faaliyetlerin onayı ile geleceğe yönelik güven açıklamasını içeren bir hususun dava konusu yapılamayacağı doğrultusunda bkz. Koch, **KurzKomm-AktG**, § 120 N. 18-19.

⁴⁷⁷ Konuya dair detaylı açıklamalar için bkz. Birinci Bölüm, VII.

H. Finansal Tabloların Onaylanması Olgusunun İbranın Reddine Etkisi

Finansal tablolar ile ibra kararı arasında sıkı bir bağın olduğu çeşitli vesilelerle dile getirilmiştir. Finansal tablolar ibraya esas teşkil eder⁴⁷⁸.

Kural olarak finansal tablolar usulüne uygun biçimde tutulduğu takdirde genel kurulun onayından geçer. Fakat tabloların usulüne uygun tutulması, yönetime ilişkin faaliyetlerin kusursuz bir şekilde icra edildiği anlamına gelmez⁴⁷⁹; bununla, tablolar hazırlanırken mevzuatta ve esas sözleşmede öngörülen standartlara riayet edildiği anlaşılır⁴⁸⁰.

Denetçinin inceleme yetkisinin kapsamı, tabloların esas sözleşmeye ve mevzuattaki standartlara uygun tutulup tutulmadığıyla sınırlıdır. Yönetimin kusurlu olup olmadığı ve şirketin ekonomik faaliyetlerinin yerindeliği ise denetim dışıdır.

Denetçinin olumlu görüş yazısı ibranın reddine engel teşkil etmez. Hatta finansal tabloların onaylanması da ibranın reddine mâni değildir⁴⁸¹. Çünkü tablolar standartlara uygun biçimde çıkarılmışken yönetim kurulu üyeleri kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal ederek şirketi zarara uğratmış olabilir. Bu durumda finansal tablolar onaylandığı hâlde ibranın reddi hukuken geçerli

⁴⁷⁸ Ansay, **İbra**, s. 426; Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 227; Aytaç, **İbra**, s. 140.

⁴⁷⁹ Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar I**, N. 643b.

⁴⁸⁰ Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar I**, N. 643a.

⁴⁸¹ Bu istikamette bkz. Tanner, **ZK-AktG**, Art. 698 N. 128; von der Crone, **Aktienrecht**, § 5 N. 34; Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, s. 412. İsviçre Federal Mahkemesi'nin bu husustaki kararı için bkz. BGE 78 II 155, 156.

Aksi yönde Raziye Aksu Özkan, "Yargıtay Kararları Işığında Anonim Şirkette Genel Kurulun Bilançoya İlişkin Kararının Açık İbra Kararına Etkisi", **Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XI, S. I, 2021, s. 290-291. Yazar, bilançoyu onaylayan genel kurulun ilke olarak ibra kararını da vermesi gerektiğini savunur.

Yüksek Mahkeme bazı kararlarında, usulüne uygun biçimde tutulmuş bilanço ile yıllık faaliyet raporunun varlığı hâlinde genel kurulun yönetim kurulu üyelerinin ibralarına karar vermesi gerektiğine hükmetmiştir. Yargıtay'ın bu husustaki kararları için bkz. 11. HD'nin 10.06.2019 tarih ve 2018-2659/4162 sayılı; 09.05.2016 tarih ve 2015-10277/5229 sayılı kararları (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 13.06.2023.

olduğundan, dürüstlük kuralına aykırılık iddiası da dinlenmez. Nitekim TK m. 424'te yer alan bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararının, “*kararda aksine açıklık bulunmadığı takdirde*” yönetim kurulu üyelerinin ibrası sonucunu doğuracağı şeklindeki sözler bu hususa işaret eder. Kanun koyucu bilançonun usulüne uygun tutulması olgusu ile yönetimin faaliyetlerinin sorumluluğu gerektirip gerektirmediği meselesini birbirinden ayırmıştır. Bu sonuç hem ibra varsayımı hem de açık ibra kararları bakımından geçerlidir⁴⁸².

Üzerinde durmak istediğimiz bir diğer husus tam ters ihtimalin varlığıdır. Yani finansal tabloların reddedildiği bir düzlemde ibra kararı verilebilecek midir? Finansal tablolar çeşitli nedenlerden dolayı reddedilmiş olabilir. Şüphesiz arzu edilen, usulüne uygun tutulmuş ve genel kurulun onayından geçmiş bir finansal tablo temelinde ibra kararının verilmesidir. Fakat şirketin olumlu ibraya karar vermek hususunda takdir yetkisi bulunur. Dolayısıyla finansal tablolar reddedilmiş olmasına rağmen şirket⁴⁸³, yönetim kurulu üyelerinin ibrasına karar verebilir⁴⁸⁴. Öte yandan finansal tabloların reddedilmesinin altında yatan nedene bağlı olarak, ibra kararı hükümsüzlük davasına konu olabilir.

İ. Şarta Bağlı İbra Kararı Verilip Verilemeyeceği Konusu

Alman öğretisinde ibra kararının özel denetimin sonucuna göre şartlı olarak verilip verilmeyeceği tartışılmış, lâkin ibranın hukuki niteliğinin bu şekilde karar verilmesine engel olduğu sonucuna ulaşılmıştır⁴⁸⁵.

⁴⁸² Aksi yönde olan *Steiger*, hesapların onaylanmasına rağmen ibranın reddine karar verilmesinin dürüstlük kuralına aykırı olacağını dile getirir (von *Steiger*, **a.g.e.**, s. 321, dn. 351).

⁴⁸³ Türk öğretisinde *Aytaç*, hesapların ibranın temelini oluşturduğundan bahisle, finansal tablolar reddedildiği takdirde ilke olarak ibranın da reddedilmesi veya ertelenmesi gerektiğini dile getirir (Aytaç, **İbra**, s. 163).

⁴⁸⁴ Nitekim Alman öğretisinde finansal tabloların onayı ile ibra kararlarının aynı doğrultuda olması gerekmediği hususunda isabetli bir şekilde bkz. Koch, **KurzKomm-AktG**, § 120 N. 7. Ayrıca bkz. Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 245.

⁴⁸⁵ Zetzsche, **a.g.e.**, § 120 N. 39; Hoffman, **BeckGroßkommAktG**, § 120 N. 8-9; Mülberr, **a.g.e.**, § 120 N. 88; Herrler, **a.g.e.**, § 120 N. 14; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 120 N. 12a.

Türk öğretisinde ise ilke olarak şartlı ibranın mümkün olmadığı fakat finansal tablolarda yer alan, pay sahiplerinin fikirlerinin değişmesine yol açmayacak ölçüdeki eksikliklerin tamamlanması kaydıyla ibra kararının verilebileceği savunulur⁴⁸⁶.

Kanımızca ibra kararının şarta bağlı olarak alınıp alınamayacağı sorusunun cevabı ibranın hukuki niteliğinde aranmalıdır. Genel kurulun ibra kararı yenilik doğuran bir hukuki işlemdir⁴⁸⁷. Nitekim TK m. 558/1'in gerekçesinde “*ibranın Türk/İsviçre hukukunda yenilik doğurucu bir karar olduğu görüşü de dikkatle değerlendirilmiştir.*” şeklindeki sözlerle ibra kararının bu niteliğine vurgu yapılmıştır⁴⁸⁸. Yenilik doğurucu işlemlerin özelliklerinden biri ise bunların şarta bağlanamamasıdır⁴⁸⁹. Dolayısıyla ibra kararının şartlı olarak alınması mümkün değildir; karar kayıtsız şartsız alınmalıdır⁴⁹⁰.

J. Denetimin Yapılmamasının İbra Kararına Etkisi

Denetimin kapsamı finansal tablolar ile yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunda yer alan finansal bilgilerden oluşur (TK m. 397/1)⁴⁹¹.

TK'da denetimin ibra kararına etkisini düzenleyen açık bir hüküm yer almaz. Dolayısıyla bu konuda farklı görüşlerin ortaya çıkması mümkündür. Belki denetimin yapılmamış olmasının pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme hakkına bir kerelik

⁴⁸⁶ Aytaç, **İbra**, s. 142-143.

⁴⁸⁷ Bu istikamette bkz. Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 362; Helvacı, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 137; Moroğlu, **İbranın Zamanı, Kapsamı ve Geri Alınması**, s. 12 vd.; Kırca, **İbranın Geri Alınması**, s. 36; Pulaşlı, **İbra Etmeme Kararının İptali**, s. 265; Çelik, **İbra**, s. 101; Aydemir, **a.g.m.**, s. 1079; Canözü, **İbra**, s. 27.

⁴⁸⁸ Bkz. TK m. 558/1'in gerekçesi (Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 641).

⁴⁸⁹ Bu hususta bkz. Eren, **Borçlar Genel**, N. 189.

⁴⁹⁰ *Sethe*'ye göre de şarta bağlı ibra kararı verilemez. Fakat bu şekilde alınan ibra kararının yorum yoluyla kısmi ibra olarak düşünülebileceği hususunda bkz. *Sethe*, **a.g.m.**, s. 1325.

⁴⁹¹ Matthias Schüppen, **Nomos Kommentar: Handelsgesetzbuch**, Ed. Thomas Heidel, Alexander Schall, 3. Auflage, Baden-Baden, Nomos Verlag, 2020, § 316 N. 1-3.

aykırılık oluşturması nedeniyle ibra kararının iptal edilebilir olduğu sonucuna varılabilir^{492, 493}. Hatta butlanın ikincilliği ilkesi de bu görüşü destekler.

Kanımızca ibra kararı ile denetimin nitelikleri göz önünde bulundurulduğunda farklı bir sonuca varılmalıdır. Çeşitli vesilelerle finansal tablolar ile ibra kararı arasındaki kuvvetli bağa işaret etmiştik. Finansal tablolar ile ilgili ifade edilmesi gereken bir diğer husus, tabloların ibra kararının temelini teşkil etmesidir⁴⁹⁴. Yönetim kurulu üyesi ile şirket arasındaki hukuki ilişkinin vekâlet veya vekâlet benzeri olarak nitelendirilmesinin bir sonucu olarak, faaliyet döneminin sona ermesi ile birlikte üyenin icra ettiği işlemlerin hesabını verme borcu doğar. Bu borç, yapma edimini konu alır. Üye, finansal tablolar ile yıllık faaliyet raporunu düzenleyerek genel kurula sunar, böylece hesap verme borcunu ifa eder.

Üye ile şirket arasındaki vekâlet ilişkisi karşılıklı borç doğuran bir sözleşmedir. Üyenin şirkete borcu, hesap vermek; şirketin üyeye karşı borcu ise onun ibrasına karar vermektir⁴⁹⁵. Üye hesap verme borcunu usulüne uygun biçimde yerine getirmediği müddetçe şirketin ibra hakkında karar verme borcu muaccel olmaz. Böylece *hesap verme yükümlülüğünün ibrayı muaccel hâle getirme işlevi* ortaya çıkar.

Hesap verme borcunun usulüne uygun biçimde ifası ise bir yandan finansal tabloların kanun ve esas sözleşmede öngörülen şartlara göre tutulmasını diğer yandan da tabloların denetimden geçmesini gerektirir. Çünkü denetlenmemiş tablolar düzenlenmemiş hükmündedir (TK m. 397/2).

⁴⁹² Nitekim denetimin bilgi alma ve inceleme hakkı üzerindeki işlevi için bkz. Mathias Habersack, Jan Schürnbrand, **Handelsgesetzbuch: Großkommentar, Band 7/1: §§ 316-330**, Ed. Claus-Wilhelm Canaris, Mathias Habersack, Carsten Schäfer, 5. neu bearbeitete Auflage, Berlin/Boston, de Gruyter, 2010, 316 N. 1; Ebke, **a.g.e.**, § 316 N. 26-27.

⁴⁹³ Bkz. ve incl. Özgür Falcıoğlu, “Anonim şirket Finansal Tablolarında TTK 515 Kapsamında Dürüst Resim İlkesine Uygunluk ve İlkeye Aykırılığın Sonuçları”, **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Dergisi**, C. XI, S. 137, Ocak 2016, s. 99.

⁴⁹⁴ Hesapların ortaya konulmasının ibranın gerçek bir şartı olduğu hususunda bkz. Aytaç, **İbra**, s. 66.

⁴⁹⁵ Picenoni, **a.g.e.**, s. 218-220.

Şu hâlde finansal tablolar hakkında bir kararın verilebilmesi, tabloların denetimden geçmesine bağlıdır. Çünkü *düzenlenmemiş hükmünde* olan bir tablo hakkında karar verilemez⁴⁹⁶. Kanımızca denetlenmemiş tablolar hakkında alınan genel kurul kararı kesin olarak hükümsüzdür⁴⁹⁷. Zira finansal tabloların tutulmasına ilişkin hükümlerle denetime dair düzenlemeler emredici nitelikte olup sadece pay sahiplerinin değil aynı zamanda şirket ile alacaklıların menfaatlerini de korur⁴⁹⁸. Üstelik bu düzenlemeler hem anonim şirketin temel yapısıyla hem de sermayenin korunmasıyla ilgilidir (TK m. 447/1-c).

Buraya kadar yapılan izahatlarda finansal tabloların önce ibra ile olan sıkı bağı, ardından denetimle ilişkisi ortaya konmuştur. Böylece ibra kararı ile denetim arasındaki bağ kendiliğinden açığa çıkar. Kanımızca finansal tablolar denetlenmeden alınan bir ibra kararı kesin olarak hükümsüzdür⁴⁹⁹. Çünkü hesapların sunulması

⁴⁹⁶ Yeri gelmişken belirtelim ki her ne kadar 6335 sayılı Kanun m. 20 ile “*Olumsuz görüş yazılan veya görüş verilmesinden kaçınılan durumlarda genel kurul, söz konusu finansal tablolara dayanarak özellikle açıklanan kâr veya zarar ile doğrudan veya dolaylı bir şekilde ilgili olan bir karar alamaz.*” hükmü madde metninden çıkarılmış olsa da denetimden geçmemiş finansal tablo setinin genel kurulda müzakere edilip onaylanması mümkün değildir. Nitekim bu istikamette bkz. Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 17-47; Falcıoğlu, **Dürüst Resim İlkesi**, s. 98. Aksi yönde bkz. ve krş. Korkut Özkorkut, **Anonim Şirketlerde Bağımsız Denetim**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2013, s. 222; Sami Kocabıyık, **Bağımsız Denetçinin Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluğu**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2018, s. 115. Kocabıyık, denetçi tarafından hazırlanan görüş yazısına dair yapmış olduğu açıklamasında bir taraftan denetçinin olumlu görüş yazısının ibra için hem esas hem de dayanak oluşturacağını ifade etmiş (Kocabıyık, **a.g.e.**, s. 114) diğer taraftansa denetimin yaptırılmamasının finansal tablolara göre karar vermeye engel olmayacağını belirtmek suretiyle kendi içinde çelişkiye düşmüştür (Kocabıyık, **a.g.e.**, s. 115).

⁴⁹⁷ TK’nın denetime ilişkin hükümlerine kaynaklık eden HGB § 316/1’de de tıpkı TK m. 397/2’deki gibi, denetimi yapılmamış bilançonun düzenlenmemiş hükmünde olduğu yer alır. Alman öğretisi denetlenmemiş bilanço hakkında alınan genel kurul kararının kesin olarak hükümsüz olduğu görüşündedir. Bu hususta pek çokları yerine bkz. Hanno Merkt, **Beck’sche Kurz-Kommentare, Band 9, Handelsgesetzbuch: HGB**, Ed. Adolf Baumbach, Klaus J. Hopt, 40. Auflage, München, C.H. Beck, 2021, § 316 N. 2; Habersack, Schürnbrand, **a.g.e.**, § 316, N. 10.

İsviçre öğretisinde de denetimden geçmemiş finansal tablolar vasıtasıyla alınan ibra kararının kesin olarak hükümsüz olduğu hususunda Bärtschi, **a.g.e.**, s. 322.

⁴⁹⁸ Hans-Joachim Böcking, Marius Gros, Dirk Rabenhorst, **Handelsgesetzbuch, Band 1, §§ 1-342e**, Ed. Devlet Joost, Lutz Strohn, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2020, § 316 N. 7; Aytaç, **İbra**, s. 66-67.

⁴⁹⁹ Bu istikamette bkz. von Steiger, **a.g.e.**, s. 335; Aytaç, **İbra**, s. 189.

ibranın gerçek bir şartıdır⁵⁰⁰ ve denetime tabi olduğu hâlde denetlenmemiş finansal tablolar düzenlenmemiş hükmündedir⁵⁰¹. Dolayısıyla denetimin yapılmaması ibra kararının kesin hükümsüzlüğüne yol açar⁵⁰². Ulaştığımız sonuç hem ibra varsayımı⁵⁰³ hem de açık ibra kararı bakımından geçerlidir⁵⁰⁴.

İbra varsayımı açısından ifade etmek istediğimiz bir başka husus daha vardır. Denetlenmemiş hesaplar düzenlenmemiş hükmünde olduğuna göre, bunların genel kurulda görüşülüp onaylanması da mümkün değildir. İbra varsayımından söz edebilmek için ise bilançonun onaylanması icap eder. Fakat denetimden geçmemiş bir bilanço genel kurulda müzakereye sunulamaz. Nitekim denetimin yapılmadığı bir ihtimalde ibra varsayımından söz etmek esasında olanaksızdır.

Belirtmekte yarar gördüğümüz bir husus da kooperatiflere ilişkindir. KoopK m. 98'e göre, KoopK'da aksine açıklık olmayan hususlarda TK'nın anonim şirketlere ilişkin hükümleri kooperatifler hakkında da uygulanır⁵⁰⁵. KoopK'da ibra kararı hakkında bir düzenlemenin bulunmaması nedeniyle anonim şirketlerde ibraya ilişkin TK hükümlerinin kooperatifler hakkında doğrudan doğruya uygulama imkânı doğar.

21.10.2021 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 7339 sayılı Kooperatifler Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun m. 8 ile KoopK m.

⁵⁰⁰ Piconi, **a.g.e.**, s. 58.

⁵⁰¹ Merkt, **a.g.e.**, § 316 N. 2; Habersack, Schürnbrand, **a.g.e.**, § 316, N. 10.

⁵⁰² Denetimin yapılmaması hâlinde ibra kararının yok hükmünde olacağı hususunda bkz. Ömer Teoman, **Yaşayan Ticaret Hukuku: Hukukî Mütalâalar**, C. I, Kitap 6: 1994, İstanbul, Beta Basım Yayın Dağıtım, 1995, s. 128-129.

Çelik, denetim raporunun hiç veya gereği gibi hazırlanmamasının pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkına aykırılık oluşturacağını dile getirir, giderek bu husus ibra kararının alınmasında etkili olduğu takdirde ibranın iptalinin söz konusu olabileceğini savunur (*Çelik*, **İbra**, s. 220).

⁵⁰³ İbra varsayımı yönünden aynı sonuç için bkz. Aksu Özkan, **a.g.e.**, s. 425.

⁵⁰⁴ Şirket *idari yönden* ibra kararı verirken mutlak takdir yetkisine sahip olduğundan, hesapların denetlenmemiş olması, idari ibra hakkında alınan kararın geçerliliğini etkilemez.

⁵⁰⁵ KoopK'nın ilgi çekici yanı, TK'nın anonim şirketlere dair hükümlerinin kooperatiflerin niteliğine uygun düştüğü ölçüde uygulanacağından değil, doğrudan doğruya uygulanacağından söz etmesidir.

65’e eklenen 6’ncı fıkra⁵⁰⁶, denetimin ibra kararına etkisine ışık tutar. Fıkra aynen şu şekildedir: “*Denetçi raporu genel kurula sunulmayan kooperatiflerde; finansal tablolar, yönetim kurulu yıllık faaliyet raporu ve ibra hakkında alınan kararlar geçersizdir.*”.

Anılan hükümde kanun koyucu açık biçimde, denetimin yapılmış olmasını hem finansal tablolar ile yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunun hem de ibra kararının geçerlilik şartı olarak görmüştür. Geçerlilik şartına aykırılığın yaptırımını ise kesin hükümsüzlüktür.

TK’da denetimin ibra kararına etkisine dair açık bir hükme yer verilmiş olmasa da ibra kararının niteliğinden ve denetim kurumunun özelliğinden hareketle KoopK m. 65/6’daki sonucun aynısına anonim şirketler bakımından da ulaşmıştık. KoopK m. 65’e yeni eklenen 6’ncı fıkra yukarıda izaha çalıştığımız görüşümüzü destekler niteliktedir.

Son olarak belirtelim ki tıpkı bağımsız denetime⁵⁰⁷ tabi şirketlerde olduğu gibi (TK m. 397/2), bağımsız denetimin kapsamında olmayan küçük ve orta ölçekli anonim şirketlerin denetimi yaptırılmayan finansal tabloları ile yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu da düzenlenmemiş hükmündedir (TK m. 397/6). Fakat bağımsız denetimin kapsamında olmayan bu şirketlerin denetimine ilişkin olarak TK m. 397/5’te öngörülen yönetmelik henüz çıkarılmadığından, söz konusu şirketler denetim dışı kalmıştır. Kanımızca bu husus TK’da bir boşluğa yol açar. Arzu edilen, söz konusu yönetmeliğin bir an evvel çıkarılmasıdır. Pozitif hukuk açısından TK m. 397/6’nın bu hâliyle tatbik kabiliyeti olmadığından, 6103 sayılı Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun’a eklenecek bir hükümle, TK m. 397/5’te söz edilen yönetmelik çıkarılıncaya dek, TK m. 397/6’nın yürürlük kazanmayacağı belirtilmelidir. Nitekim denetlenme olanağı bulunmadığından, küçük ve orta ölçekli

⁵⁰⁶ Bu hususta bkz. Şafak Narbay, Şengül Al Kılıç, “7339 sayılı Kanun’un Kooperatifler Kanunu ve Diğer Kanunlarda Yaptığı Değişiklikler Üzerine Düşünceler”, **REGESTA**, C. VII, S. 1, s. 3 vd.

⁵⁰⁷ Bağımsız denetimle kastedilen, TK m. 397/4 kapsamında yer alan şirketlerin Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu’nun gözetimi altında yapılan denetimdir.

anonim şirketlerin genel kurulunda alınan ibra kararları, finansal tabloların denetlenmemiş olması gerekçesiyle hükümsüzlük davasına konu edilemez.

K. Bağımsız Denetim Raporunun İbra Kararına Etkisi

Denetçi hem finansal tabloları hem de yıllık faaliyet raporundaki finansal bilgileri denetler (TK m. 397/1, 398/1 ve 2-a)⁵⁰⁸.

Finansal tabloların denetimi bir taraftan Kamu Gözetim Kurumu'nun belirlediği esaslara, TK'nın ve esas sözleşmenin ilgili hükümlerine diğer taraftan da *dürüst resim ilkesine* uygunluğunu içerir (TK m. 398/1). Yıllık faaliyet raporunun denetimi ise bunların finansal tablolar ile tutarlı ve gerçeğe uygun olup olmadığının saptanmasından ibarettir (TK m. 402/2). Özetle denetim, finansal tabloların mevzuatta öngörülen standartlara uygun biçimde tutulup tutulmadığının tespitini konu alır. Şirketin ekonomik politikalarının yerindeliği ise denetim dışıdır⁵⁰⁹.

Denetimin sonunda esas ve özel bölümden oluşan bir rapor düzenlenir. Esas bölümde denetimin türü, kapsamı ve niteliği belirtilir; sonuçları hakkındaki bilgiler açık, anlaşılır ve basit bir dille kaleme alınır ve tüm bunlar geçmiş faaliyet dönemiyle karşılaştırmalı olarak ifade edilir (TK m. 402/1, 4-a, b). Özel bölümde ise finansal tabloların *dürüst resim ilkesine* uygun olup olmadığının tespitine yer verilir. Nihayet raporun sonunda denetçinin görüş yazısı bulunur. Bunlar; olumlu, sınırlı olumlu, olumsuz ve kaçınma şeklindedir⁵¹⁰.

Denetim raporunun ibra kararına etkisine daha yakından bakmakta fayda vardır. TK'nın denetime ilişkin sisteminin temeli esasında mevzuatta öngörülen standartlara uygun biçimde tutulmayan finansal tablolar ile ilgili herhangi bir kararın verilemeyeceği üzerine kurulmuştur. Nitekim kanun koyucu bu hususa dair iradesini denetimi düzenleyen hükümlerin ruhuna yansıtmış, hatta bunu yeterli görmemiş ve TK

⁵⁰⁸ Schüppen, **a.g.e.**, § 316 N. 1-3.

⁵⁰⁹ Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 17-36.

⁵¹⁰ Görüş yazıları hakkında detaylı bilgi için bkz. Özkorkut, **a.g.e.**, s. 314 vd.; Böcking, Gros, Rabenhorst, **a.g.e.**, § 322 N. 16-26.

m. 403/5'te açık biçimde kanun hükmü hâline getirmiştir. Söz konusu hüküm, “Olumsuz görüş yazılan veya görüş verilmesinden kaçınılan durumlarda genel kurul, söz konusu finansal tablolara dayanarak özellikle açıklanan kâr veya zarar ile doğrudan veya dolaylı bir şekilde ilgili olan bir karar alamaz.” şeklinde idi. Finansal tablolar ile ibra kararı arasındaki sıkı bağ göz önünde bulundurulduğunda, tabloların standartlara uygun olmaması hâlinde ibra kararının da verilemeyeceği tespiti yapmak kaçınılmazdır. Ne var ki 403'üncü maddenin beşinci fıkrasının ilk cümlesi, TK yürürlüğe girmeden dört gün önce 6335 sayılı Kanunun 20'nci maddesiyle ilga edilmiştir⁵¹¹. Ortaya çıkan durumda denetimin sonucu yaptırımsız kalmıştır.

Kanımızca denetim raporunun ibra kararına etkisi hakkında bir değerlendirme yapılırken denetçinin olumsuz görüş yazısından hareket edilmemeli, bunun yerine denetim raporunun özel bölümünde yer verilen tabloların *dürüst resim ilkesine* uygun olup olmadığı hususu esas alınmalıdır⁵¹². Çünkü TK m. 424'ün son cümlesi uyarınca, dürüst resmi yansıtmayan bilanço ibra etkisini doğurmaz. Mademki ibra başlangıçtan itibaren geçersizdir, hiçbir hüküm ve sonuç doğurmaz, o hâlde dürüst resim ilkesine aykırılığın ibraya etkisi kesin hükümsüzlüktür⁵¹³. Bu sonuç sadece ibra varsayımı bakımından değil aynı zamanda açık ibra kararlarında da geçerlidir.

TK m. 403'ün gerekçesinde yer alan denetçinin olumlu görüş yazısının ibraya hem esas hem de dayanak oluşturduğu fikrine katılma imkânımız bulunmaz⁵¹⁴. Gerekçenin bu ifadesinden hareket ettiği anlaşılan *Aksu Özkan* açıkça, olumlu görüş yazısının varlığı hâlinde yönetim kurulunun⁵¹⁵ mali açıdan ibra edilmemesinin yerinde olmadığını dile getirerek, bu hâlde yöneticilerin mali açıdan ibra edilmeleri gerektiğini

⁵¹¹ Nitekim bunun üzerine denetçinin olumsuz görüş yazısının finansal tablolar ile ilgili kararların alınmasına engel olmayacağı yönünde bkz. Özkorkut, **a.g.e.**, s. 222; Kocabıyık, **a.g.e.**, s. 115; Merkt, **a.g.e.**, § 316 N. 2.

⁵¹² Şurası da bir gerçektir ki, dürüst resmi yansıtmayan tablolar hakkında olumsuz görüş yazısının gündeme gelme olasılığı kuvvetle muhtemeldir.

⁵¹³ Manavgat, **a.g.m.**, s. 26.

⁵¹⁴ Bkz. TK m. 403'ün gerekçesi (Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 472). Gerekçeyi takiben bkz. Karahan, Arı, **a.g.e.**, s. 493; Kocabıyık, **a.g.e.**, s. 111.

⁵¹⁵ Yazar hatalı biçimde ibra kararının “yönetim kuruluna” verileceğinden söz eder. Hatırlatalım ki ibra kararı “yönetim kurulu üyeleri” hakkında verilir.

savunur^{516, 517}. Oysa olumlu görüş yazısı ibraya koştur değildir, buna rağmen şirket ibranın reddine karar verebilir⁵¹⁸. Çünkü denetim, finansal tabloların mevzuatın öngördüğü standartlara uygun biçimde tutulup tutulmadığının saptanmasından ibarettir. Şirketin yatırım politikasının isabeti, kaynakların verimli kullanılıp kullanılmadığı, yönetim kurulu üyesinin şirketin işletme konusunu gerçekleştirirken icra ettiği faaliyetlerin kusurlu olup olmadığı gibi hususlar denetim dışıdır.

L. Özel Denetçi Raporunun Beklenmemesinin İbra Kararına Etkisi

Her pay sahibinin belirli olayların özel denetçi marifetiyle açıklığa kavuşturulmasını isteme hakkı vardır (TK m. 438/1)⁵¹⁹. Özel denetçi denetim faaliyetinin sonucu hakkında ayrıntılı bir rapor düzenler (TK m. 442/1)⁵²⁰. Rapor kurucular ile yönetim kurulu üyelerinin sorumlulukları hakkında önemli bilgiler içerir⁵²¹. Keza denetim faaliyeti bilançodaki belirsizliklerin aydınlığa kavuşmasına yardımcı olacağı gibi sermaye artırımında kanun ve esas sözleşme hükümlerine riayet edilip edilmediğinin bir uzman aracılığıyla incelenmesini de sağlar⁵²².

⁵¹⁶ Bkz. Aksu Özkan, **a.g.e.**, s. 391.

⁵¹⁷ *Aksu Özkan* bir adım daha ileri giderek olumlu görüş yazısının adeta yöneticilerin sorumluluğunu sona erdiren bir etkiye sahip olduğunu dile getirir (Aksu Özkan, **a.g.e.**, s. 391). Ne var ki aynı gerekçelerle yazarın bu görüşüne de katılma imkânımız bulunmaz.

Nitekim olumlu görüş yazısının sorumluluk davasının açılmasına engel olmayacağı yönünde isabetli biçimde bkz. Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku**, s. 265.

⁵¹⁸ Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku**, s. 267; Bilgili, Demirkapı, **a.g.e.**, s. 439; Canöz, **İbra**, s. 109.

⁵¹⁹ Özel denetime dair ayrıntılı açıklamalar için bkz. Şafak Narbay, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Anonim Ortaklıkta Özel Denetim Yapılması Şartları ve Özel Denetçinin Atanması Usulü”, **Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan**, C. I, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007, s. 287 vd.; Şafak Narbay, **Türk Ticaret Kanunun Tasarısına Göre Anonim Ortaklıkta Özel Denetim**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2010, s. 1 vd.

⁵²⁰ Narbay, **Özel Denetim**, s. 231 vd.

⁵²¹ Özel denetim raporundan elde edilen bilgiler vasıtasıyla yükümlülüklerini ihlal eden kişilerin tespit edileceği, giderek özel denetimin sorumluluk davalarının açılmasına zemin hazırlayacağı hususunda bkz. Narbay, **Özel Denetim**, s. 262.

⁵²² Erdoğan Moroğlu, “Anonim Ortaklıkta Özel Denetçi”, **İÜHF**, C. XLII, S. 1-4, 1976, s. 342; Üçışık, Çelik, **C. 1: AŞ**, s. 137-138; Ömer Özkan, “Türk ve İsviçre Anonim Ortaklıklar Hukukunda Özel Denetçi Atanması”, **BATİDER**, C. XX, S. 2, 1999, s. 30.

Acaba özel denetçi atıldığı takdirde ibra hakkında bir karar verebilmek için denetimin sonucunun beklenmesi gerekli midir? Belki özel denetim raporunun kesin delil olmaması yani takdiri bir delil niteliği arz etmesi, raporun gerek mahkeme gerek pay sahipleri ile şirket açısından herhangi bir bağlayıcılığının bulunmaması⁵²³ nedenleriyle denetimin sonucunun beklenmesine ihtiyaç duyulmadığı savunması yapılabilir.

Kanımızca özel denetimin mevzuunu sadece “*belirli olayların*”⁵²⁴ teşkil etmesinden ötürü, inceleme kapsamında kalan olaylar ve buna bağlı konularla sınırlı olmak üzere ibraya karar vermeden önce denetimin sonucu beklenmelidir⁵²⁵. Çünkü araştırmanın sonunda özel denetçi tarafından hazırlanacak rapor, başta yönetim kurulu üyelerinin olmak üzere, kurucular ile diğer yöneticilerin hukuki sorumluluklarına dair önemli veriler sunar. Ayrıca bu rapor vasıtasıyla pay sahipliği haklarının kullanılması için gerekli olan bilgiler elde edilir. Dolayısıyla özel denetim, ibra hakkında karar verecek olan pay sahiplerinin iradelerinin oluşumunda etkilidir.

Buna karşılık özel denetimin kapsamına girmeyen olayların ibrasına karar verilebilir. Zira denetimin dışında kalan konular ibra kararıyla bağlantılı olmadığı gibi pay sahiplerinin ibra hakkında karar verme iradelerini de etkilemez⁵²⁶.

⁵²³ Narbay, **Özel Denetim**, s. 263; Üçışık, Çelik, **C. 1: AŞ**, s. 137; Aydın Çelik, “Anonim Ortaklıklarda Özel Denetçi Tayini”, **Doç. Dr. Mehmet Somer’e Armağan**, Ed. Murat Yusuf Akin, İstanbul, Marmara Üniversitesi Yayını, 2006, s. 107.

⁵²⁴ TK m. 438/1’in gerekçesine göre, “belirli” ile, belli türde, nitelikte ve önemde olay kastedilmemiştir. “Belirli”, olay bağlamında tanımlanabilen, içeriği ve sınırları belirli olan, genel nitelik taşımayan anlamına gelir. Belirli konu şirketin herhangi bir işi, işlemi, kararı, finansal durumu, finansman ihtiyacı, hâkim şirketin (işletmenin) kararları veya şirkete verdiği kayıplar olabilir. Bkz. TK m. 438/1’in gerekçesi (Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 519-520). Özel denetimin konusunu oluşturan “belirli olaylara” dair detaylı bilgi için bkz. Narbay, **Özel Denetim**, s. 69 vd.

⁵²⁵ Nitekim Alman hukukunda özel denetime konu olan olay hakkında karar vermek için denetimin sonucunun beklenmesi tavsiye edilir. Bu istikamette bkz. Drinhausen, **a.g.e.**, § 120 N. 25; Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 27; Spindler, Schmidt, Lutter, **AktG, C. 1**, § 120 N. 43.

⁵²⁶ Yukarıda ulaştığımız sonuca, özel denetimin koşullarından biri olan “*gereklilik şartından*” hareketle de erişmek mümkündür. Hatırlatalım ki genel kurul tarafından özel denetime karar verilme koşullarından biri, “*pay sahipliği haklarının kullanılması için gerekli olma zorunluluğudur*” (TK m. 438/1). Esasında özel denetim, bir tür bilgi edinme yoludur. Böylece pay sahipleri başta oy kullanma hakları olmak üzere diğer pay sahipliği haklarını bilinçli biçimde

Denetim sonuçlanmadan önce alınan ibra kararının hukuki akıbetinde ikili bir ayırma gidilmelidir. Eğer denetçinin raporu, ibranın yönünün değişmesinde etkili olacak nitelikte bilgiler içeriyorsa kararın iptali söz konusu olur. Bir diğer deyişle iptalden söz edebilmek için özel denetimin sonucunda ulaşılan bilgiler karardan önce öğrenilmiş olsaydı, ibra yerine ibranın reddine karar verecek önem ve nitelikte olmalıdır. Buna karşılık raporda üyelerin sorumluluğuna yol açacak tespitler veya iradenin oluşumunda etkili olacak bilgiler bulunmadığı takdirde, denetimin sonucu beklenmeden alınan ibra kararı geçerliliğini korur⁵²⁷.

M. İbra Kararının Geri Alınamaması

Geçerli bir şekilde meydana gelen ibra kararının sonradan genel kurul tarafından iptal edilmesi veya geri alınması eTK döneminde sık görülen bir uygulama idi.

Belirtelim ki genel kurul Kanun'da ve esas sözleşmede açıkça öngörülen hâllerde karar vermeye yetkilidir (TK m. 408/1). Esas itibarıyla bir konuda karar vermeye yetkili olan kimse, ilke olarak bu kararı değiştirmeye veya geri almaya da yetkilidir⁵²⁸. Bu bakımdan genel kurul ibra hakkında karar vermeye yetkili olduğuna göre (TK m. 408/2-b), meydana gelmiş bir ibra kararını sonradan değiştirmeye veya kaldırmaya da yetkili olduğu düşünülebilir⁵²⁹. Fakat genel kurulun bu yetkisinin bazı sınırları bulunur. Şirket ile üçüncü kişiler arasında bir hukuki ilişki kuran genel kurul

kullanır. Nitekim pay sahipliği haklarının kullanılması için gerekli olmasından ötürü, denetim kapsamında kalan olaylar ve buna bağlı konularla sınırlı olmak üzere ibra kararı verilmeden önce, denetimin sonucunun beklenmesi mecburiyeti ortaya çıkar. Diğer taraftan gereklilik şartının mefhumu muhalifi mucibince, incelemenin kapsamında yer almayan hususlar hakkında ibra kararı vermenin önünde herhangi bir engel bulunmaz.

⁵²⁷ Bu doğrultuda bkz. Aytaç, **İbra**, s. 99.

⁵²⁸ Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 360; Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 615b.

⁵²⁹ Nitekim bu doğrultuda bkz. Hayri Domaniç, **Anonim Şirketler**, İstanbul, Eğitim Yayınları, 1978, s. 541.

kararlarının tek taraflı olarak değiştirilmesi veya kaldırılması mümkün değildir⁵³⁰. Ayrıca hukuki sonuçlarını doğurarak tükenen hukuki işlemler de geri alınamaz⁵³¹.

Genel kurulun ibra kararı yenilik doğuran bir hukuki işlemdir⁵³². Nitekim daha önce de belirttiğimiz üzere TK m. 558/1'in gerekçesinde “*ibranın Türk/İsviçre hukukunda yenilik doğurucu bir karar olduğu görüşü de dikkatle değerlendirilmiştir.*” sözleriyle ibra kararının bu niteliği vurgulanmıştır⁵³³. Yenilik doğuran hukuki işlemler hak sahibinin tek taraflı irade beyanıyla kullanılır, muhatabın hâkimiyet alanına varmasıyla arzu edilen hukuki sonuçlarını doğurur. Yenilik doğuran sonucun doğması için muhatabın kabulü veya herhangi bir kimsenin icrai hareketi gerekli değildir. Bu haklar kullanılmakla tükendiklerinden, hakkın kullanımına ilişkin irade beyanı muhatabın hâkimiyet alanına vardıktan sonra geri alınamaz⁵³⁴. Dolayısıyla ibra kararı sonradan alınacak bir başka genel kurul kararı ile kaldırılamaz⁵³⁵. Bir diğer deyişle yenilik doğuran hakların hem kullanılmakla tükenmesi ve hukuki sonuçlarını kendiliğinden doğurması hem de dış ilişkide etkili olması nedeniyle, kullanıldıktan

⁵³⁰ Çamoğlu bu hususu, organların tasarruf yetkisinin üçüncü kişilerin haklarının başladığı yerde sona ereceğini, bir diğer deyişle, genel kurulun üçüncü kişilerin kazanılmış haklarını ihlal edemeyeceğini dile getirerek ifade eder [Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 615b]. Onu takiben Pulaşlı, **İbra Etmeme Kararının İptali**, s. 280-283.

Şüphesiz Kanun'da öngörülen iptal, fesih ve dönme hâllerinde hukuki ilişkinin sona erdirilmesi mümkündür. Fakat bir hukuki ilişkinin keyfi bir şekilde tek taraflı olarak sona erdirilmesi mümkün değildir. Nitekim bu istikamette bkz. Kırca, **İbranın Geri Alınması**, s. 35.

⁵³¹ Bu hususta bkz. Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 360 vd.; Moroğlu, **İbranın Zamanı, Kapsamı ve Geri Alınması**, s. 12 vd.; Kırca, **İbranın Geri Alınması**, s. 35-37; Çelik, **İbra**, s. 163; Canöz, **İbra**, s. 159-162.

Henüz icra edilmemiş idari nitelikteki kararların kaldırılabilmesi cihetinde bkz. Hirsch, **a.g.e.**, s. 295-296.

⁵³² Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 362; Helvacı, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 137; Moroğlu, **İbranın Zamanı, Kapsamı ve Geri Alınması**, s. 12 vd.; Kırca, **İbranın Geri Alınması**, s. 36; Pulaşlı, **İbra Etmeme Kararının İptali**, s. 265; Çelik, **İbra**, s. 101; Aydemir, **a.g.m.**, s. 1079; Canöz, **İbra**, s. 27.

⁵³³ Bkz TK m. 558/1'in gerekçesi (Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 641).

⁵³⁴ Buz, **a.g.e.**, s. 257.

⁵³⁵ Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 362; Helvacı, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 137; Moroğlu, **İbranın Zamanı, Kapsamı ve Geri Alınması**, s. 12 vd.; Kırca, **İbranın Geri Alınması**, s. 36; Pulaşlı, **İbra Etmeme Kararının İptali**, s. 265; Çelik, **İbra**, s. 101; Aydemir, **a.g.m.**, s. 1079; Canöz, **İbra**, s. 27.

sonra bu hakların geri alınması mümkün değildir⁵³⁶. Buna karşılık diğer genel kurul kararlarında olduğu gibi ibra kararlarının da hükümsüzlüğü mahkemeden istenebilir (TK m. 445 vd.).

İbranın sonraki bir genel kurul kararıyla kaldırılıp kaldırılamayacağına dair eTK döneminde yaşanan tereddütü sona erdirmek isteyen kanun koyucu TK m. 558/1’de yeni bir hüküm sevk etmiştir⁵³⁷. Buna göre “İbra kararı genel kurul kararıyla kaldırılamaz. 445’inci madde hükmü saklıdır.”.

Bu vesileyle TK m. 558/1’e dair bazı değerlendirmelerde bulunmakta yarar vardır:

i) Her ne kadar birinci fıkranın birinci cümlesinin gerekçesinde “son yıllarda oldukça sık rastlanan ancak Yargıtay tarafından uygun görülmeyen, bir genel kurulun aldığı kararı zamanaşımı süresi içinde bir diğer genel kurulun kaldırması uygulamasına ilişkin ihtilafı, yüksek mahkemenin kararlarına uygun olarak çözüme kavuşturmaktadır.” sözleri yer almış olsa da kanımızca TK m. 558/1, c. 1’in kanuni düzlemde bulunmasına gerek yoktur. Esas itibarıyla bahse konu ihtilaf uygulamada ortaya çıkan bir meseledir. Öğretide ve Yargıtay’ın kararlarında herhangi bir tartışma bulunmamaktaydı ve ibranın genel kurul kararıyla kaldırılamayacağı hususunda büyük bir uzlaşma vardı. Diğer taraftan bu sonuç, yani ibranın genel kurul kararıyla kaldırılamaması, hem ibra kararının hukuki niteliğinden⁵³⁸ hem de genel kurul

⁵³⁶ Eren, **Borçlar Genel**, N. 184 ve 187.

⁵³⁷ TK m. 558/1’in gerekçesine göre, “Birinci fıkra son yıllarda oldukça sık rastlanan ancak Yargıtay tarafından uygun görülmeyen, bir genel kurulun aldığı kararı zamanaşımı süresi içinde bir diğer genel kurulun kaldırması uygulamasına ilişkin ihtilafı, yüksek mahkemenin kararlarına uygun olarak çözüme kavuşturmaktadır. Hükme temel veren düşünce, hakkında dava açılmamış ve (kural olarak) hükümlerini doğurmuş bulunan ibra kararının yıllar sonra kaldırılmasının işlem güvenliği anlayışına ve hukuka uygun olmadığıdır. Öğretide hâkim görüş ibrayı menfi borç ikrarı olarak nitelendirdiğine göre, bu ikrardan tek taraflı olarak dönmek olanağı yoktur. Ayrıca ibranın Türk/İsviçre hukukunda yenilik doğurucu bir karar olduğu görüşü de dikkatle değerlendirilmiştir.” (Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 641).

⁵³⁸ 11. HD’nin 13.07.2009 tarih ve 4663/8646 sayılı emsal kararında, ibra kararının yenilik doğurucu bir işlem niteliği arz etmesinden ötürü, daha sonraki bir genel kurul kararıyla geçmişe etkili sonuç doğuracak şekilde geri alınamayacağına hükmedilmiştir (Moroğlu, Kendigelen, **a.g.e.**, s. 340). Aynı yönde 11. HD’nin 21.06.2022 tarih ve 2021-1700/5128 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 04.02.2023.

kararlarının özelliğinden ulaşılması mümkün bir tespittir. Nitekim hüküm yeni bir şeyden söz etmemiş, var olan hukuki durumu tekrardan öteye geçememiştir.

ii) Ayrıca “445’inci madde hükmü[nü] saklı” tutan ikinci cümle de kafa karışıklığına yol açacak türdendir. Çünkü hükmün lafzına sadık kalındığında, genel kurulun ibra kararı hakkında sadece iptal davasının açılabileceği, butlan ve yokluğun tespitinin ise talep edilemeyeceği şeklinde sakıncalı bir anlam çıkar. Şüphesiz hükmün öngörülme amacı butlan ve yokluk hâllerini dışlamak değildir. Her genel kurul kararında olduğu gibi ibra kararının da hükümsüzlüğü dava konusu yapılabilecektir. Bu hususun ayrıca belirtilmesi gerekli değildir. Bu nedenle 445’inci madde hükmünü saklı tutan ifade lüzumsuz olmuştur.

iii) Mehaç OR 758’de TK m. 558/1’in karşılığı bulunmamaktadır.

iv) Sonuç itibarıyla TK m. 558/1’in Kanun’dan çıkarılması yerinde olacaktır.

V. İBRA KARARINDA OYDAN YOKSUNLUK HÂLLERİ

A. Genel Olarak

Genel kurul toplantısında gündem sırası yönetim kurulu üyelerinin ibrasına geldiğinde, toplantı başkanı öncelikle ibrayı toplantıda hazır bulunan pay sahipleriyle temsilcilerinin müzakeresine açar, ardından oylamaya geçilir. İbranın oylanmasında özellikli bir hâl vardır. TK m. 436/2’ye göre bazı pay sahipleri ibraya ilişkin kararlarda oydan yoksun kılınmıştır. Oydan yoksunluk, pay sahibinin kendisinden kaynaklanan nedenlerden dolayı bazı kararlarla sınırlı olarak ve geçici bir süre ile oy hakkının kullanılamamasıdır⁵³⁹.

Bu bölümde TK m. 436/2’nin hem konu hem de kişi yönünden kapsamı tüm detaylarıyla açıklanmıştır. Ayrıca TK m. 436/1’in ikinci fıkraya teşmil edilip edilemeyeceği meselesine dair değerlendirmelerde bulunulmuş, devamında oydan yoksunluk hâllerini etkisiz kılmak amacıyla pay veya pay senedinin devri ile ibra

⁵³⁹ Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 16 vd.; Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 14-60.

kararı alınması maksadıyla akdedilen oy sözleşmelerinin ibra kararına etkileri incelenmiştir. Nihayet oydan yoksunluğun yetersayılara tesiriyle yoksunluk hükümlerine aykırılığın ibra kararının geçerliliğine etkisi de tespit edilmiştir.

TK'nın oydan yoksunluğu düzenleyen 436'ncı maddenin ikinci fıkrası, sadece oy hakkından mahrumiyetle sınırlıdır. Dolayısıyla pay sahipleri ibra müzakerelerine katılıp görüşlerini ifade etme haklarını muhafaza ederler⁵⁴⁰.

B. Hükmün Amacı

İbraya ilişkin kararlarda oydan yoksunluğun öngörülmesinin amacını ibranın niteliğinde aramak gerekir⁵⁴¹. İbranın niteliğine bakıldığında ise bünyesinde çeşitli özellikler barındırdığı görülür. Bu nedenle kanun koyucunun tek bir amaç uğruna ibrada oydan yoksunluğu öngördüğü söylenemez.

Bu kapsamda bir defa TK m. 436/2 ile, şirketin ibra hakkındaki kararını tarafsız bir şekilde vermesi amaçlanmıştır⁵⁴². Genel kurulun ibraya ilişkin kararı, yönetim kurulu üyeleriyle pay sahipleri arasında gerçekleşen bir tür hesaplaşma niteliği arz eder. Bu bağlamda “hiç kimse kendi davasının yargıcı olamaz” evrensel kuralının bir yansıması olarak, yönetim kurulu üyesi kendisini ibra edemez. Ayrıca şirket menfaatinin⁵⁴³ korunması da hedeflenmiştir. Gerçekten yönetim kurulu üyesi aleyhine sorumluluk davası açılmayacağının beyanı olan ibra kararı, şirket menfaatinin ihlal eder. Kendi sorumluluklarını sona erdirme imkânını yönetim kurulu üyelerinin elinden

⁵⁴⁰ Bohrer, Kummer, **ZK-AktG**, Art. 695 OR, N. 13.

⁵⁴¹ Bu bağlamda bkz. Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 122; Mustafa Çeker, **Anonim Ortaklıkta Oy Hakkı ve Kullanılması**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2000, s. 204; Gökdemir Tamer, **a.g.e.**, s. 341.

⁵⁴² Raemy, Gabriel, **a.g.e.**, OR 695 N. 1.

⁵⁴³ Şirket menfaati kavramı hakkında bkz. Ömer Korkut, “Anonim Şirketlerde Şirket Menfaati Kavramının Somutlaştırılması”, **Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. XI, S. 2, 2007, s. 1 vd.; Mehmet Helvacı, Emin Çamurcu, İsmail Türkyılmaz, “Özellikle Anonim Şirketler Açısından Şirket Menfaati Kavramı”, **Prof. Dr. Hamdi Yasaman’a Armağan**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2017, s. 310 vd.; Mehmet Helvacı, Rifat Cankat, “Karşılaştırmalı Hukukta Şirket Menfaati Kavramı”, **Prof. Dr. Sabih Arkan’a Armağan**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019, s. 522 vd.; Muhammed Sulu, **Anonim Ortaklıklarda Şirket Menfaati Kavramı**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019, s. 7 vd.

almak suretiyle şirketin menfaati korunur. Hatta ibrada oydan yoksunluk müessesesiyle azınlık da korunur. Nihayet ibraya ilişkin kararlarda bazı kimselerin oydan yoksun kılınmasıyla hem genel kurul ile yönetim kurulu arasındaki yetkiler sınırlandırılmış hem de organlar arasındaki işlev ayrımı güvence altına alınmıştır⁵⁴⁴.

C. Hükmün Uygulama Alanı

1. Maddi Uygulama Alanı

a. Açık İbra Kararında

Oydan yoksunluğun düzenlendiği TK m. 436/2, her şeyden önce açık ibra kararlarında uygulanır. Kapsamına göre ibra kararı, yukarıda da ayrıntılı olarak incelediğimiz üzere, genel ibra şeklinde olabileceği gibi, kişi, konu ve zaman yönünden özel ibra şeklinde de olabilir.

Kanımızca müzakere edilip oya sunulan kararın mutlaka “ibra” ismiyle anılması gerekmez. Bu karar “ibra”, “aklama” veya eş anlamda bir başka kelimeyle ifade edilmiş olabilir. Önemli olan, yönetim kurulu üyelerinin bir faaliyetinin onaylanması⁵⁴⁵ dolayısıyla sorumsuz addedilmeleridir.

b. İbra Varsayımında

Bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararı, kararda aksine açıklık bulunmadığı takdirde ibra sonucunu doğurur (TK m. 424). İbranın bu türünü ibra varsayımı olarak anarız. Bilançonun onaylanmasında da oydan yoksunluğa dair hükümler uygulanır. TK m. 436/2’nin “*ibra edilmelerine ilişkin kararlarda*” ifadesiyle bu hususa işaret edilmiştir. Hükümde geçen cümle parçacığı sadece açık ibrayı değil aynı zamanda TK m. 424’e göre alınan ibra kararlarını da ihtiva eder⁵⁴⁶.

⁵⁴⁴ Böckli, **Aktienrecht**, § 12 N. 437; Bohrer, Kummer, **ZK-AktG**, Art. 695 OR, N. 11-12; Imregün, **AO**, s. 138.

⁵⁴⁵ Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 124, dn. 24; Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 6; Hoffman, **BeckGroßkommAktG**, § 120 N. 8-9.

⁵⁴⁶ Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 14-60; Şener, **Ortaklıklar Hukuku**, 513-514. İbra varsayımına ilişkin kararlarda yönetim kurulu üyelerinin oy kullanıp

Bununla birlikte bilançonun onaylanması ve ibra ayrı gündem maddeleri olarak müzakere edilirse ibra kararında oydan yoksun kimseler bilançonun onaylanmasında oy kullanabilir⁵⁴⁷. Zira bu durumda bilançonun onaylanması ibra sonucunu doğurmaz⁵⁴⁸.

2. Kişi Yönünden Uygulama Alanı

a. TK 436/2 ile eTK 374/2'nin Karşılaştırılması

eTK m. 374/2 uyarınca “*Şirket işlerinin görülmesine herhangi bir suretle iştirak etmiş olanlar, idare meclisi âzalarının ibrasına ait kararlarda rey hakkını haiz değildirler. Bu yasağın murakiplara şümulü yoktur*”. Yasanın yürürlükte olduğu dönemde “*şirket işlerinin görülmesine herhangi bir suretle iştirak etmiş olanlar*” ifadesinden yola çıkan hâkim öğreti, hükmün kişi yönünden uygulama alanına müdürlerin, ticari temsilcilerin, ticari vekillerin, pazarlamacıların ve diğer memur ile müstahdemlerin girdiğini kabul ederdi⁵⁴⁹.

Azınlıkta kalan görüşe göre ise oydan yoksunluğa dair hükümlerin dar yorumlanması gerektiği belirtilmiş, şirketin işlerinin görülmesine katılma ifadesinin lafzen uygulanması hâlinde müstahdemlerin, sadece büro hizmetlerinde çalışan

kullanamayacağına dair kanunda bir düzenlemenin bulunmadığına hususunda bkz. Turan, **a.g.e.**, s. 235. Oydan yoksunluk hâlinin bilançonun tasdiğiyle meydana gelen ibra varsayımını kapsamadığı, sadece açık ibra kararına ilişkin olduğu cihetinde bkz. 11. HD'nin 08.05.2014 tarih ve 2013/452-2014/8761 sayılı kararı [Abuzer Kendigelen, Hasan Onur Akay, M. Yasir Akteke, Sergül Balsever, Ş. İpek Aşıkoğlu, M. Akif Özsoy, **Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin Türk Ticaret Kanunu'na İlişkin Kararları (2014)**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s. 231.].

⁵⁴⁷ Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 124; Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N. 991; Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 14-60; Fatih Bilgili, M. Fatih Cengil, “Limited Şirket Genel Kurulunda Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S. 1, 2017, s. 97; Gökdemir Tamer, **a.g.e.**, s. 345-346.

⁵⁴⁸ Arslanlı, **Anonim Şirketler, C. II-III**, s. 55; Ansay, **Anonim Şirketler**, s. 234; Aytaç, **İbra**, s. 122. 11. HD'nin 16.05.2018 tarih ve 2016-11599/3655 sayılı kararı [Abuzer Kendigelen, İsmail Cem Soykan, Yasemin Aydınalp, Elif Oğuz Şenesen, Onur Şanda, **Yargıtay Hukuk ve Ceza Dairelerinin Türk Ticaret Kanununa İlişkin Kararları (2018)**, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2019, s. 211.].

⁵⁴⁹ Arslanlı, **Anonim Şirketler, C. II-III**, s. 55; Domaniç, **Anonim Şirketler**, s. 541; Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 232.

sekreterler ile fabrikada görev yapan işçilerin de oydan yoksun sayılması gerektiği dile getirilmiştir⁵⁵⁰.

Gerçekten eTK'nın lafzına sadık kalındığında sınırları belirsiz bir oydan yoksunluk hâliyle karşılaşılır. Nitekim bu hususu göz önünde bulundurduğu anlaşılan kanun koyucu TK m. 436/2'de “*Şirket işlerinin görülmesine herhangi bir suretle iştirak etmiş olanlar*” ibaresinin yerine, “*yönetim kurulu üyeleriyle yönetimde görevli imza yetkisini haiz kişiler*” ifadesini tercih etmiştir. Böylece oydan yoksunluk hâli, i) yönetim kurulu üyeleri ile ii) yönetimde görevli olup aynı zamanda imza yetkisi bulunan kişilere hasredilmiştir.

Yine eTK 374/2'nin ifade tarzı, şirket işlerinin görülmesine katılanların yönetim kurulunun ibrasında oy kullanamayacakları fakat kendi ibraları hakkında oy kullanabilecekleri şeklinde yanlış anlaşılmaya mahal verirdi⁵⁵¹. Şüphesiz böyle bir yorum yasağın konuluş amacına ters düşer. Nitekim TK 436/2'nin yeni ifadesi bu yönde yapılabilecek yorumlara kapıları baştan kapatmıştır.

Oydan yoksun kişilerin üçüncü kişileri temsilen kendi ibraları lehinde oy kullanıp kullanamayacakları tartışması⁵⁵² da yeni TK ile birlikte sona ermiştir. TK m. 436/2 kapsamında oydan yoksun kimseler “*kendilerine ait paylardan doğan oy haklarını kullanamaz*” fakat üçüncü kişilerin temsilcisi olarak kendi ibraları lehinde oy kullanabilirler (BTY m. 19/4, c. 2)⁵⁵³.

⁵⁵⁰ Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 130-131. Ekleyelim ki yazar, eTK m. 374/2'de yer alan ifadeyi mehz İsviçre OR 695/1'e uygun şekilde “*ortaklığın yönetimi*” olarak yorumlamak gerektiğini savunur.

⁵⁵¹ Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 125.

⁵⁵² Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 126, dn. 29 ve s. 169.

⁵⁵³ Önemle belirtelim ki oydan yoksun kimsenin temsilci olarak oy kullanmasına imkân tanıyan düzenlemenin eleştirisi için bkz. Birinci Bölüm, V, C, 2, g.

b. TK 436/1'in 436/2'ye Teşmil Edilip Edilmeyeceği Sorunu

Pay sahibinin oydan yoksunluğu TK m. 436'da düzenlenmiştir⁵⁵⁴. Hüküm iki fıkradan müteşekkildir. Birinci fıkra genel nitelikli yoksunluk hâlleriyle ilgilidir. İkinci fıkra ise münhasıran ibra kararına hasredilmiştir. Birinci ve ikinci fıkraların kişi yönünden kapsamının farklılık arz etmesi, fikir ayrılıklarının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bir görüşe göre, yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmelerine ilişkin kararlarda sadece yönetim kurulu üyeleri ile yönetimde görevli imza yetkisini haiz kişiler değil aynı zamanda birinci fıkroda sayılan kimseler de, yani yönetim kurulu üyelerinin eşleri, alt veya üstsoyları veya bunların ortağı oldukları şahıs şirketleri ya da hâkimiyetleri altındaki sermaye şirketleri de oydan yoksundur⁵⁵⁵. Söz konusu görüşü savunan yazarlara göre ibra kararı, şirket ile pay sahibi arasında kişisel bir işe vücut verir.

İkinci görüşe göre ise, sadece yönetim kurulu üyeleri ile yönetimde görevli imza yetkisini haiz kişiler, yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmelerine ilişkin kararlarda oydan yoksundur. Buna karşılık birinci fıkroda zikredilenler, ibraya ilişkin kararlarda oy kullanabilir. Çünkü ibra, pay sahibi ile şirket arasında kişisel bir iş niteliği arz etmez⁵⁵⁶.

⁵⁵⁴ “3. Oydan Yoksunluk” kenar başlıklı TK m. 436 aynen şu şekildedir:

“(1) Pay sahibi kendisi, eşi, alt ve üstsoyu veya bunların ortağı oldukları şahıs şirketler ya da hâkimiyetleri altındaki sermaye şirketleri ile şirket arasındaki kişisel nitelikte bir işe veya işleme veya herhangi bir yargı kurumu ya da hakemdeki davaya ilişkin olan müzakerelerde oy kullanamaz.

(2) Şirket yönetim kurulu üyeleriyle yönetimde görevli imza yetkisini haiz kişiler, yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmelerine ilişkin kararlarda kendilerine ait paylardan doğan oy haklarını kullanamaz.”

⁵⁵⁵ Aytaç, **İbra**, s. 119; Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 232; Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 614; Postacıoğlu, **a.g.m.**, s. 1023-1025; Ansay, **Anonim Şirketler**, s. 249; Domaniç, **TTK Şerhi II**, s. 689; Çelik, **İbra**, s. 139; Üçışık, Çelik, **C. 1: AŞ**, s. 314.

⁵⁵⁶ Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 126; Helvacı, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 141; Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N. 992; Akdağ Güney, **Yönetim Kurulu**, s. 441; Pulaşlı, **Şerh**, C. 3, § 42 N. 239; Hamdi Yasaman, **Şirketler Hukuku ve Sermaye Piyasası Hukuku ile İlgili Makaleler, Mütalaalar, Bilirkişi Raporları**, C. 2,

İsviçre öğretisinde yönetim kurulu üyesinin hâkimiyeti altındaki bir şirketin ibra kararında oy kullanıp kullanamayacağı tartışılmış ve soru olumsuz cevaplanmıştır. Oydan yoksun kimsenin hâkimiyetinde bulunan bir şirket aracılığıyla ibra kararının verilmesine dolaylı yollarla da olsa etki edilmesine izin verilemeyeceği ifade edilmiştir⁵⁵⁷. Dikkat edilecek olursa yönetim kurulu üyesinin hâkimiyeti altında bulunan şirket, TK m. 436/1 kapsamında yer alır.

Buna karşılık Yargıtay, yöneticilerin hâkimiyetinde bulunan pay sahibi bir şirketin ibra kararında oy kullanmasında herhangi bir sakınca görmediği gibi⁵⁵⁸; aynı şirkette pay sahibi olan aile bireylerinin birbirlerinin ibrasında oy kullanmalarının da mümkün olduğuna hükmetmiştir⁵⁵⁹.

Yukarıda belirtilen İsviçre öğretisindeki tartışma ile Yargıtay kararlarının önemi, TK m. 436/1’de yer alan bir kimsenin (*yönetim kurulu üyesinin hâkimiyeti altındaki şirketin veya aile bireylerinin*) TK m. 436/2 uyarınca ibraya ilişkin kararlarda oy kullanabilecek olmasında kendini gösterir.

Öğretide bu hususta farklı görüşlerin ileri sürülmesi, hükmün uygulama alanının tespitini zorunlu kılar. Bu bağlamda TK’nın sistematüğinden hareket

İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2013, s. 84; Önder, Karademir, **a.g.m.**, s. 182; Gökdemir Tamer, **a.g.e.**, s. 344-345; Turan, **a.g.e.**, s. 232.

⁵⁵⁷ Böckli, **Aktienrecht**, § 12 N. 439; Bohrer, Kummer, **ZK-AktG**, Art. 695 OR, N. 39; Raemy, Gabriel, **a.g.e.**, OR 695 N. 5; Länzlinger, **a.g.e.**, Art. 695 N. 9. Türk hukukunda bu yönde bkz. Şener, **Ortaklıklar Hukuku**, s. 431-432.

⁵⁵⁸ 11. HD’nin 29.11.2017 tarih ve 2016-4873/6710 sayılı kararı (Kendigelen, Yıldız, Uzel, Savur Demirkaya, Evlek, **a.g.e.**, s. 188.).

Yargıtay bir başka kararında, yönetim kurulu üyesinin hâkimiyeti altında bulunan iki farklı anonim şirketin ibra kararında oydan yoksunluklarına neden olacak herhangi bir yasal düzenlemenin bulunmadığından, ibraya ilişkin kararlarda oy kullanabileceklerine hükmetmiştir (11. HD’nin 10.02.2022 tarih ve 2020-1650/981 sayılı kararı). Benzer yönde 11. HD’nin 12.05.2022 tarih ve 2021-42/3812 sayılı; 09.02.2022 tarih ve 2020-1575/950 sayılı; 09.02.2022 tarih ve 2020-1576/949 sayılı kararları (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 04.02.2023.

⁵⁵⁹ 11. HD’nin 09.04.2014 tarih ve 2013-17440/6975 sayılı kararı (Kendigelen, Akay, Akteke, Balsever, Aşıkoğlu, Özsoy, **a.g.e.**, s. 232.).

Limited şirket müdürünün kardeşinin TK m. 436/1 uyarınca ibra kararlarında oydan yoksun olmadığı hususunda 11. HD’nin 26.01.2022 tarih ve 2020-6312/628 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 04.02.2023.

edildiğinde, TK m. 436/1’de sayılan kişilerin ibraya ilişkin kararlarda oy hakkını haiz olduğu sonucuna varılır. Öyle ki TK m. 436/1’de genel olarak oydan yoksunluk hâli düzenlenmiş, ikinci fıkra ise özel olarak ibra kararına hasredilmiştir⁵⁶⁰. Kaldı ki kanun koyucu TK m. 436/1’i ibra kararları hakkında da uygulamak istemiş olsaydı ikinci fıkrayı kaleme alması gerekmezdi. Eğer TK m. 436/1 ibra kararlarında da uygulanacak olursa ikinci fıkra anlamsız hâle gelecektir. Hatırlatalım ki Alman ve İsviçre hukuklarında TK m. 436/1’in karşılığıının olmaması, vardığımız sonucu destekleyen bir başka husustur.

Üstelik TK m. 436/1 uyarınca oydan yoksunluk hükümlerinin tatbikinde, şirket ile pay sahibi arasında *kişisel nitelikte* bir işin varlığı şarttır. İbranın TK m. 436/1 kapsamında değerlendirilebilmesi, onun kişisel nitelikte bir işlem olmasını gerektirecektir. Şu hâlde hükmün uygulama alanını doğru bir şekilde tespit etmenin yolu, kişisel nitelikteki işlemlerin aydınlığa kavuşturulmasından geçer. Hükmün gerekçesine bakıldığında⁵⁶¹ kişisel nitelikte işleme dair herhangi bir açıklamanın bulunmadığı görülür. Öğretide kişisel nitelikteki iş veya işlemi izah etmek üzere, “ortaklık dışı” unsurundan hareket edilir⁵⁶². Örneğin bir pay sahibinin şirkete araç kiralaması, ortaklık dışı unsurunu içerdiği hâlde aynı pay sahibinin yönetim kurulu üyeliğine seçilmesi ortaklıkla ilgili bir husustur. Benzer şekilde yönetim kurulu üyesinin ibrası ortaklıkla ilgili bir karar olup ortaklık dışı bir işlem değildir⁵⁶³. Nitekim ibra kararının kişisel bir işlem niteliği arz etmemesinin doğal sonucu, hakkında TK m. 436/1’in uygulanamayacak olmasıdır⁵⁶⁴.

⁵⁶⁰ TK m. 436’nın birinci ve ikinci fıkralarının birbirinden bağımsız olduğu ve tamamen farklı durumları düzenlediği hususunda bkz. Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N. 992.

⁵⁶¹ Bkz. Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 514.

⁵⁶² Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N. 989a. Ayrıca bkz. Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 17.

⁵⁶³ *Helvacı*, yönetim kurulunun faaliyetlerinin pay sahiplerinin şahsi işi olarak düşünölemeyeceğini haklı olarak ifade eder (Helvacı, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 113).

⁵⁶⁴ Bu doğrultuda Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N. 992.

c. Yönetim Kurulu Üyeleri

(1). Kendi İbraları Hakkında

İbraya ilişkin kararlarda oydan yoksunluğun kapsamına her şeyden önce yönetim kurulu üyeleri girer. Nitekim TK m. 436/2’de “yönetim kurulu üyeleri” denilmek suretiyle bu gerçek dile getirilmiştir.

Yönetim kurulu üyeleri gerek açık ibra kararında gerek ibra varsayımı olarak adlandırdığımız bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararında kendi payından doğan oy hakkını kullanamaz. Buna karşılık bilanço ve ibra ayrı oylandığı takdirde yönetim kurulu üyeleri bilançonun müzakeresinde oy kullanabilir⁵⁶⁵. Çünkü bu durumda bilançonun onayı ibra sonucunu doğurmaz.

Oylama her bir üye için ayrı veya yönetim kurulu üyelerinin tümünü kapsayacak şekilde genel olarak yapılsın, üye hem kendi ibrasında hem de diğer üyelerin ibrasında oy kullanamaz^{566, 567}. Sadece olumlu oylar değil aynı zamanda çekimser veya olumsuz oylar da yasak kapsamındadır^{568, 569}.

(2). Diğer Yönetim Kurulu Üyelerinin İbraları Hakkında

Yönetim kurulu üyeleri kendi ibraları hakkında oy kullanamadıkları gibi diğer yönetim kurulu üyelerinin ibraları hakkında da oy kullanamazlar⁵⁷⁰. Bunun gerekçesi

⁵⁶⁵ Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N. 991; Gökdemir Tamer, **a.g.e.**, s. 345-346.

⁵⁶⁶ Bohrer, Kummer, **ZK-AktG**, Art. 695 OR, N. 17; Böckli, **Aktienrecht**, §12 N. 436.

⁵⁶⁷ 11. HD’nin 19.01.2022 tarih ve 2020-1259/426 sayılı kararı. Limited şirkette müdür olan ortağın ibraya ilişkin kararlarda oydan yoksun olduğu hususunda bkz. 11. HD’nin 08.02.2022 tarih ve 2020-7146/894 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 04.02.2023.

⁵⁶⁸ Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 125.

⁵⁶⁹ İsviçre öğretisinde bazı yazarlar ise ibrada oydan yoksunluğa ilişkin hükmün menfaat çatışması nedeniyle öngörüldüğünü, ibra aleyhinde oy kullanılması hâlinde menfaat çatışmasından söz edilemeyeceğini dile getirir. Bu nedenle aleyhte oy kullanılması şartıyla, yönetim kurulu üyelerinin kendi paylarından doğan oy haklarını kullanabilecekleri savunulur. Bu hususta bkz. Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 922-923.

⁵⁷⁰ Bohrer, Kummer, **ZK-AktG**, Art. 695 OR, N. 17; Böckli, **Aktienrecht**, § 12 N. 436; Eisenring, **a.g.e.**, OR 698 N. 8.

olarak müteselsil sorumluluk gösterilir⁵⁷¹. 6762 sayılı eTK döneminde söz konusu gerekçe belki haklı görülebilirdi. Çünkü eTK zamanında yönetim kurulu üyeleri arasında, ilke olarak müteselsil sorumluluk esası geçerliydi (eTK m. 359)⁵⁷². Fakat bu gerekçenin geçerliliği 6102 sayılı yeni TK ile birlikte tartışılabilir. Çünkü TK m. 557’de müteselsil sorumluluk ilkesi yerini farklılaştırılmış teselsüle bırakmıştır⁵⁷³. O hâlde bir üyenin diğerlerinin ibrasında oy kullanamamasının nedenini başka şeylerde aramak gerekir⁵⁷⁴. Bu bağlamda *Teoman*’ın da haklı olarak ifade ettiği gibi, yönetim kurulu üyeleri arasındaki karşılıklı dayanışma ve birbirini koruma, ileride birlikte çalışabilme düşünceleri göz önünde bulundurulmalıdır⁵⁷⁵. Gerçekten yönetim kurulunun faaliyetlerini sağlıklı bir zeminde yürütebilmesi için üyeler arasındaki kişisel ilişkiler önem arz eder. Bu nedenle üyeleri karşı karşıya getirmemek isabetli bir tercihtir. Genel kurulun ibra kararı, bünyesinde güven açıklamasını da barındırır. Bir üye diğeri hakkında olumsuz yönde güven açıklamasında bulunduğu takdirde kişisel ilişkiler zedelenir. Böyle bir durumda ise yönetim kurulunun düzgün çalışması mümkün olmaz.

Bu hususta Yargıtay kararı için bkz. 11. HD’nin 19.01.2022 tarih ve 2020-1259/426 sayılı; 11.01.2018 tarih ve 2016-6071/221 sayılı kararları (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 04.02.2023.

⁵⁷¹ eTK döneminde bkz. Aytaç, **İbra**, s. 123.

⁵⁷² Öğretide *Teoman*, üyelerin birbirlerinin ibrasında oy kullanamamalarının gerekçesi olarak gösterilen müteselsil sorumluluğa eTK döneminde dahi tereddütle yaklaşmıştır. Bu çerçevede yazar, hem teselsülün sadece kusurlu üyeler için söz konusu olduğunu, kusursuzluğunu kanıtlayan üyenin iç ilişkide sorumluluktan kurtulacağını hem de esas sözleşmeyle teselsül ilkesinden vazgeçilebileceğini dile getirir (*Teoman, Oy Hakkından Yoksunluk*, s. 128).

⁵⁷³ Öğretide *Canözü*, 6102 sayılı yeni TK döneminde kaleme aldığı eserinde, müteselsil sorumluluk ilkesinin terk edilmesine ve yerine farklılaştırılmış teselsül ilkesinin kabul edilmesine rağmen, bir üyenin diğerinin ibrası hakkında oydan yoksun olmasının gerekçesi olarak müteselsil sorumluluğu gösterir (*Canözü, İbra*, s. 135). Farklılaştırılmış teselsül ilkesine dair ayrıca bkz. Himmet Koç, “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Farklılaştırılmış Teselsül İlkesi Uyarınca Sorumluluklarına Genel Bir Bakış”, **NEÜHFD**, C. III, S. 1, 2020, s. 63 vd.

⁵⁷⁴ İsviçre öğretisinde *Bohrer/Kummer* de yönetim kurulu üyelerinin diğerlerinin ibralarında oydan yoksun olmasının sebebinin teselsül olmadığını, çünkü ibra kararının teselsül üzerinde herhangi bir etkisinin bulunmadığını isabetli bir şekilde ifade eder (Bohrer, Kummer, **ZK-AktG**, Art. 695 OR, N. 18).

⁵⁷⁵ *Teoman, Oy Hakkından Yoksunluk*, s. 128.

Öte yandan TK m. 436/2'nin kaleme alınış şekline dair değinmek istediğimiz bir husus vardır. Dikkat edilecek olursa bu düzenlemede, yönetim kurulu üyeleriyle yönetimde görevli imza yetkisini haiz kişilerin, sadece “*yönetim kurulu üyelerinin*” ibra edilmelerine ilişkin kararlarda oy haklarını kullanamayacakları ifade edilerek, yönetim kurulu üyesi olmayan diğer kişilerin, örneğin yöneticilerin, denetçilerin veya tasfiye memurlarının ibralarında oy hakkını haiz oldukları yorumunun yapılmasına mahal verilmiştir. Şüphesiz bu hükümle, yönetim kurulu üyelerine, yönetim kurulu üyesi olmayanların ibrasında oy hakkı tanımak amaçlanmamıştır⁵⁷⁶.

Yeri gelmişken üyeler arasında değişiklik yaşanması hâlinde bunun oy hakkından yoksunluğa olan etkileri üzerinde de durulmalıdır. Süresinden önce görevi sona eren yönetim kurulu üyesi pay sahibi, yerine seçilen yönetim kurulu üyesinin ibrasında oy kullanabilir fakat aynı dönemde görev yaptığı diğer üyelerin ibralarında oydan yoksundur⁵⁷⁷.

Kanımızca bir üyenin hastalık veya izin gibi nedenlerle katılamadığı ya da kontrolü dışında meydana gelen bir karara ilişkin yapılan ibrada oy hakkı bulunmadığı gibi, yönetimin devri hâlinde sadece kendi görev alanına giren hususlarda değil aynı zamanda görev alanı dışında kalan olayların ibrasında da oy hakkı bulunmaz.

d. Fiili Organ⁵⁷⁸

İbraya ilişkin kararlarda oydan yoksun olan bir diğer grup, fiili organdır. Yönetim kurulu toplantılarında hazır bulunup şirket iradesinin oluşumuna iştirak eden kimselerin fiili organ hâline geldikleri genellikle kabul edilir⁵⁷⁹. Keza bir pay sahibinin

⁵⁷⁶ TK m. 436/2'nin mehzazı OR 695'in Almanca metninde de “yönetim kurulu” anlamına gelen “Verwaltungsrat”ın ibrasında söz edilmesi iki açıdan isabetsiz olmuştur. İlk olarak ifade edelim ki, daha önce belirtildiği üzere, ibra kararı yönetim kuruluna değil yönetim kurulu üyelerinin her birine yöneliktir. Ayrıca sadece yönetim kurulu üyelerinin ibrasında oydan yoksunluktan söz edilerek, yönetim kurulu üyesi olmayanların ibrasında oy kullanılabileceği yorumuna yol açılmıştır.

⁵⁷⁷ Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N. 991a.

⁵⁷⁸ Konu hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. Cafer Eminoğlu, **Anonim Şirket Özelinde Fiili Yönetim Organı**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2023, s. 138 vd.

⁵⁷⁹ Peter Forstmoser, “Der Organbegriff im aktienrechtlichen Verantwortlichkeit, **Freiheit und Verantwortung im Recht: Festschrift zum 60. Geburtstag von Arthur Meier-Hayoz**, Ed.

yönetim kurulu üyelerine talimat vermesi onu fiili organa dönüştürür⁵⁸⁰. Bir kere fiili organ sıfatı kazanıldıktan sonra yönetim kurulu üyeleriyle aynı yükümlülüklerle, dolayısıyla aynı sorumluluk rejimine tabi olunur⁵⁸¹. Bu nedenle fiili organ ibraya ilişkin kararlarda oy hakkından yoksundur⁵⁸².

e. Yönetimde Görevli İmza Yetkisini Haiz Kişiler

Yönetimde görevli imza yetkisini haiz kişiler de ibraya ilişkin kararlarda oydan yoksundur (TK m. 436/2).

Bu bağlamda TK m. 436/2 ile mehaz OR 695 arasındaki bir farka dikkat çekmek isteriz. TK m. 436/2’de “*yönetimde görevli imza yetkisini haiz kişiler*”den, mehazda ise “*herhangi bir şekilde şirket yönetimine katılmış kişiler*”den söz edilmiştir. Acaba Türk kanun koyucusu TK m. 436/2’yi OR 695’ten farklı kaleme almak suretiyle mehazdan ayırmak mı istemiştir?

TK m. 436/2’nin gerekçesine bakıldığında bu hususa dair bir açıklamanın yapılmadığı, TK m. 436/2’nin mehazla değil 6762 sayılı eTK’daki karşılığı olan 374’inci maddenin 2’nci fıkrasıyla karşılaştırıldığı görülür. Nitekim gerekçede “*6762 sayılı Kanunun 374’üncü maddesinin ikinci fıkrası hükmü korunmuştur*” denilmiştir⁵⁸³.

Ne var ki gerekçede belirtilenin aksine eTK 374/2’nin korunmasının ötesine geçilmiş, TK m. 436/2’de ciddi denilebilecek değişiklikler yapılmıştır. Öyle ki eTK 374/2’de “*Şirket işlerinin görülmesine herhangi bir suretle iştirak etmiş olanlar*”dan

Peter Forstmoser, Walter R. Schluep, Bern, Stämpfli Verlag, 1982, s. 132 vd.; Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 109; Bärtschi, **a.g.e.**, s. 101; Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 19 N. 2; Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 11-12.

⁵⁸⁰ Bohrer, Kummer, **ZK-AktG**, Art. 695 OR, N. 24; Böckli, **Aktienrecht**, § 12 N. 438b.

⁵⁸¹ von der Crone, **Aktienrecht**, §21 N. 1842. Fiili organın ihmalî hareketlerden de sorumlu olduğuna dair Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 109; Gericke, Waller, **a.g.e.**, Art. 754 N. 7; von der Crone, **Aktienrecht**, §21 N. 1842.

⁵⁸² Fiili organın oyuyla alınan ibra kararının iptal edilebilir olduğu hususunda isabetli bir değerlendirme için bkz. Bohrer, Kummer, **ZK-AktG**, Art. 695 OR, N. 24; Böckli, **Aktienrecht**, § 12 N. 438b.

⁵⁸³ Bkz. TK m. 436/2’nin gerekçesi (Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 514).

söz edilmiş olup öğreti, hükmün lafzına sadık kalındığında müdürlerin, ticari temsilcilerin, ticari vekillerin, pazarlamacıların ve diğer memur ile müstahdemlerin de ibrada oy hakkından yoksun olduklarını dile getirmişti⁵⁸⁴. Oysa TK m. 436/2’de bu ifadenin yerini “*yönetimde görevli imza yetkisini haiz kişiler*” almıştır.

Öncelikle belirtmek isteriz ki imza yetkisini haiz kişiler, şirket adına hukuki işlem yapmaya, yani şirketi temsile yetkili olmak anlamına geldiğinden “imza yetkisini haiz kişiler” ile neyin kastedildiğinin tespiti kolaydır⁵⁸⁵. Buna karşılık “yönetimde görevli” kişilerin açıklığa kavuşturulması gerekir.

TK m. 436/2’de yönetim kurulu üyelerinin yanında ayrıca *yönetimde görevli* kişiler denildiğine göre, yönetimde görevli olan bu kişiler yönetim kurulu üyesi olmayıp yönetime dair birtakım yetkileri devralmış olan üçüncü kişilerdir. TK’nın “*yönetimin devri*” kenar başlığını taşıyan 367’nci maddesinin 1’inci fıkrası uyarınca yönetim kurulu, esas sözleşmeye konulacak bir hükümle, düzenleyeceği bir iç yönergeye göre yönetimi kısmen veya tamamen bir veya birkaç yönetim kurulu üyesine veya üçüncü kişiye devredebilir. Bu suretle yetkiyi devreden yönetim kurulu *yönetimle görevli kişilerin* bir yandan kanunlara, esas sözleşmeye, iç yönergelere ve yönetim kurulunun yazılı talimatlarına uygun hareket edip etmediklerini diğer yandan da hem kurumsal açıdan hem de işletme iktisadı yönünden gerekli olan işlerin akışını takip edip etmediklerini gözetimle yükümlüdür. Bir başka ifadeyle yönetim kurulu üyelerinin üst gözetim görevi bulunur (TK m. 375/1-e)⁵⁸⁶.

Yönetim tamamen devredilebileceği gibi kısmen de devredilebilir. Tamamen devrin konu itibarıyla sınırını TK m. 375’te sıralanan devredilemez görev ve yetkiler, kısmen devrin sınırını ise organsal işlevin yerine getirilebilmesini sağlayacak ölçüdeki

⁵⁸⁴ Arslanlı, *Anonim Şirketler, C. II-III*, s. 55; Domaniç, *Anonim Şirketler*, s. 541; Çamoğlu, *Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu*, s. 232.

⁵⁸⁵ İmza yetkisini haiz olan kişinin imza sirkülerinde yer alması gerektiğine dair bkz. Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), *Ortaklıklar II*, N. 991a.

⁵⁸⁶ Kırca (Şehirali Çelik, Manavgat), *a.g.e.*, s. 592-593.

yetkiler çizer⁵⁸⁷. Organsal işlev, şirketin iradesinin oluşumunda belirleyici etkiye sahip olmayı ifade eder.

TK m. 436/2 anlamında *yönetimde görevli* olmak için acaba ne ölçüde bir yetki devredilmelidir? TK m. 367, 369 ve 553 hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, her hâlde devredilen yetkiler organsal işlevin yerine getirilmesini sağlayacak boyutta olmalıdır⁵⁸⁸. Yönetimde görevli kişiler devraldıkları yetkilerle şirket iradesinin oluşumuna etki ederler, dolayısıyla organ sıfatını kazanırlar⁵⁸⁹. Nitekim yönetimde görevli üçüncü kişiler de yönetim kurulu üyeleriyle aynı özen ve bağlılık yükümlülüğüne (TK m. 369) ve sorumluluk rejimine (TK m. 553/1) tabi tutulurlar⁵⁹⁰.

Kanun'un sistematüğinden ulaştığımız bu sonuca TK m. 436/2'nin öngörülme amacından hareketle de varılır. Bu çerçevede ibra hakkında karar verilirken genel kurulun iradesinin tarafsız bir şekilde oluşması temin edilmek istenmiş ve bu amaca, yönetimde görevli kişilerin ibra kararında oy hakkından yoksun kılınmasıyla ulaşılabacağı düşünülmüştür⁵⁹¹. Esasında söz konusu amaç, anonim şirketin temel yapısının korunmasına da hizmet eder. TK'da genel kurul ile yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkileri tespit edilmiş, böylece organlar arası işlev ayrılığı ilkesi benimsenmiştir. Mademki ibra genel kurulun devredilemez yetkilerindendir (TK m. 408/2-b), o hâlde yönetimde görevli kişiler ibra kararının oluşumuna etki edememelidir. Aksi takdirde anonim şirketin temel yapısına ve organlar arası işlev ayrılığı ilkesine aykırı hareket edilmiş olunur⁵⁹². Hatta şirket menfaati de ancak bu

⁵⁸⁷ Peter Forstmoser, **Organisation und Organisationsreglement der Aktiengesellschaft**, Zürich, Schulthess Verlag, 2011, § 4 N. 20 ve 23.

⁵⁸⁸ Organ niteliğinin tespitinde şirketin iradesinin oluşumunda belirleyici bir etkiye sahip olma kıstasını arayan Federal Mahkeme kararı için bkz. BGE 117 II 570-573.

⁵⁸⁹ Von Büren, Stoffel, Weber, **a.g.e.**, N. 454; Böckli, **Aktienrecht**, § 13 N. 311; Krneta, **a.g.e.**, N. 1692; Forstmoser, **Organisationsreglement**, § 6 N. 25.

⁵⁹⁰ Forstmoser, **Organisationsreglement**, § 6 N. 27. Krş. İbrahim Arslan, **Anonim Ortaklıklarda Yönetim Yetkisinin Sınırlandırılması**, Konya, Mimoza Yayıncılık, 1994, s. 59; Doğan, **a.g.e.**, s. 269. Ayrıca bkz. Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 193.

⁵⁹¹ Bohrer, Kummer, **ZK-AktG**, Art. 695 OR N. 11; Raemy, Gabriel, **a.g.e.**, OR 695 N. 1.

⁵⁹² Böckli, **Aktienrecht**, § 12 N. 437.

şekilde korunur⁵⁹³. İbraya ilişkin kararlarda yönetimde görevli olanlar ile şirket arasında menfaat ihtilafı mevcuttur⁵⁹⁴. Yönetimde görevli kimseler kendilerini sorumluluktan kurtarmak isterken, şirket ise meydana gelen zararları tazmin etmeyi arzular. İsviçre öğretisinde TK m. 436/2'nin azınlık haklarının korunmasına hizmet ettiği de ifade edilir⁵⁹⁵.

Özetle yukarıda izah edilen hususlar gösterir ki, yönetimde görev alıp organa özgü iradenin oluşumuna katkı sağlayan bir kimse, TK m. 436/2 uyarınca ibra kararında oy hakkından yoksun olmalıdır⁵⁹⁶.

TK m. 367/1'deki usule uyulmaksızın yapılan devirlerde TK m. 436/2'nin uygulanıp uygulanmayacağına da bakılmalıdır. TK m. 367/1'e göre devrin bazı şartları vardır. Bunlar: Esas sözleşmede yetki hükmünün bulunması, iç yönergenin düzenlenmesi, düzenlenen iç yönergenin TK m. 367/1'de belirtilen asgari içeriğe sahip olması, devrin iç yönergeye uygun yapılması, devredilemez görev ve yetkilerin gözetilmesidir. Söz konusu şartları taşıyan bir devir TK m. 367/1'e uygun bir devirdir. Devrin TK m. 367/1'deki usule uygun yapılmasına sorumluluk hukuku bakımından önemli bir sonuç bağlanmıştır. Bu hâlde yönetim kurulu üyeleri TK m. 553/2'de öngörülen imkândan yararlanır. Anılan hüküm şu şekildedir: *“Kanundan veya esas sözleşmeden doğan bir görevi veya yetkiyi, kanuna dayanarak, başkasına devreden organlar veya kişiler, bu görev ve yetkileri devralan kişilerin seçiminde makul derecede özen göstermediklerinin ispat edilmesi hâli hariç, bu kişilerin fiil ve kararlarından sorumlu olmazlar.”*. İşte yönetim TK m. 367/1'deki usule uygun

⁵⁹³ İsviçre Federal Mahkemesi bir kararında, TK m. 436/2'nin mehzazı OR 695'in amacının, ibra kararının tarafsız ve çıkar çatışmalarından uzak bir zeminde alınmasını temin etmek olduğunu belirtmiştir (BGE 4C.107/2005 E 2.2).

⁵⁹⁴ Raemy, Gabriel, **a.g.e.**, OR 695 N. 1; Böckli, **Aktienrecht**, § 12 N. 437.

⁵⁹⁵ Peter V. Kunz, **Der Minderheitenschutz im schweizerischen Aktienrecht**, Bern, Stämpfli Verlag, 2001, § 12 N. 119; Catherine Chammartin, Hans Caspar von der Crone, “Der Déchargebeschluss”, **SZW/RSDA**, 6/2005, s. 331; Böckli, **Aktienrecht**, § 12 N. 437; Bohrer, Kummer, **ZK-AktG**, Art. 695 OR, N. 12.

⁵⁹⁶ Raemy, Gabriel, **a.g.e.**, OR 695 N. 2; Böckli, **Aktienrecht**, § 12 N. 437; Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 417.

İsviçre Federal Mahkemesi bir kararında, yönetime herhangi bir şekilde katılanların ibra kararında oy hakkından yoksun olduğu sonucuna varmıştır (BGE 128 III 142 E 3c).

biçimde devredildiğinde yönetimi devreden yönetim kurulu üyeleri, bu kişilerin işlem ve eylemlerinden sorumlu olmazlar⁵⁹⁷. Fakat devir TK m. 367/1'deki usule uygun olmadığı takdirde yönetimi devreden üyeler TK m. 553/2'de yer alan imkândan yararlanamaz.

Kanımızca gerek TK m. 436/2'nin kaleme alınış şekli gerek hükmün öngörülme amacı dikkate alındığında, yönetim ister TK m. 367/1'deki usule uygun ister bu usule aykırı bir şekilde devredilmiş olsun, yönetimde görev alan kimseler TK m. 436/2'nin kapsamına girer.

TK m. 436/2'nin kişi yönünden kapsamı tespit edilirken TK m. 553/1'deki “yönetici” ifadesiyle uyumlu hareket edilmelidir. Bir diğer deyişle TK m. 436/2'de ifadesini bulan “yönetimde görevli imza yetkisini haiz” kişi grubunun içi, TK m. 553/1'deki “yöneticiler”e yüklenen anlama göre doldurulmalıdır. Zira mademki TK m. 436/2'ye göre yönetimde görevli kişiler, organa özgü yetkileri devralmakta ve bunun sonucunda hem yönetim kurulu üyeleriyle aynı özen ve bağlılık yükümlülüğüne hem de aynı sorumluluk rejimine tabi tutulmaktadır⁵⁹⁸, o hâlde TK m. 436/2'de söz edilen “yönetimde görevli imza yetkisini haiz” kişiler TK m. 553/1'deki “yöneticiler”den başkası olmamalıdır.

Nitekim ulaşılan bu sonucu, ibra varsayımının düzenlendiği TK m. 424 de teyit eder. Bu düzenleme bakımından dikkat edilecek olursa bilançonun onaylanması, yönetim kurulu üyelerinin yanı sıra *yöneticilerin* de ibrası sonucunu doğurur.

Tüm bu açıklamaların sonunda kanımızca TK m. 436/2'deki “*yönetimde görevli imza yetkisini haiz kişiler*” ibaresi yerine “*yöneticiler*” ifadesinin tercih

⁵⁹⁷ Yönetim kurulu üyelerinin, yönetimi devralan kişinin seçiminde (m. 553/2) ve gözetiminde (m. 553/3) gerekli özeni göstermesi gerekir. Üyelerin yönetimi devralanlara talimat verip veremeyecekleri ise tartışmalıdır. Bir görüşe göre yönetim kurulu, yetkiyi devralanlara talimat veremez. Bu görüşü savunan yazarlar için bkz. Beşir Fatih Doğan, **Anonim Şirket Yönetim Kurulunun Organizasyonu ve Yönetim Yetkisinin Devri**, 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2011, s. 239.

Aksi yöndeki görüşe göre ise, yönetim kurulu yetkiyi devralanlara talimat verebilir. Bu hususta bkz. Kırca (Şehirali Çelik, Manavgat), **a.g.e.**, s. 613; Akdağ Güney, **Yönetim Kurulu**, s. 72-73.

⁵⁹⁸ Forstmoser, **Organisationsreglement**, § 6 N. 27.

edilmesi kanun yapma tekniğine daha uygun olacaktır. Bir an için yönetimde görevli fakat imza yetkisi bulunmayan kişilerin ibra kararında oy kullanacağı düşünülecek olursa bu husus TK m. 436/2'nin öngörülme amacıyla çelişecektir. Anılan hükümle organa özgü yetkiler kullanılarak şirket yönetiminde görev almış kişilerin kendi ibralarına karar verememeleri amaçlanmıştır. Keza TK m. 436/2'nin mehzazı OR 695'te "yönetime herhangi bir şekilde katılmış olan kişiler"den söz edilmiş, dolayısıyla imza yetkisini haiz olmayan kimseler de ibra kararında oydan yoksun bırakılmıştır. Bu konuda mehzazdan farklılaşmayı haklı kılan bir gerekçe bulunmaz. TK m. 436/2'deki "yönetimde görevli imza yetkisini haiz kişiler" ibaresini "yöneticiler" şeklinde anlamının hukuk bilimi ve menfaatler dengesi açısından daha isabetli olacağı kanaatindeyiz.

f. Tüzel Kişi Yönetim Kurulu Üyesinin ve Temsilcisinin Oy Kullanıp Kullanamayacağı Sorunu

Anonim şirketlerde gerçek kişilerin yanı sıra tüzel kişiler de yönetim kurulu üyesi olabilir. Bir tüzel kişi yönetim kuruluna üye seçildiği veya esas sözleşmeyle atandığı takdirde tüzel kişiyle birlikte, tüzel kişi adına, tüzel kişi tarafından belirlenen bir gerçek kişi de tescil ve ilan olunur. Tüzel kişi adına sadece tescil edilmiş olan kişi toplantılara katılıp oy kullanabilir (TK m. 359/1 ve 2). Yönetim kurulu üyeliği sıfatı tüzel kişiye ait olduğundan, tüzel kişinin TK m. 436/2 uyarınca ibraya ilişkin kararlarda oy kullanamayacağı açıktır⁵⁹⁹.

Tüzel kişi adına yönetim kurulu toplantılarına katılan gerçek kişi aynı zamanda şirkette pay sahibi olabilir. Böyle bir ihtimalde akla gelen şu sorunun cevaplanması gerekir: Tüzel kişi adına yönetim kurulu toplantılarına katılan ve aynı zamanda pay sahibi olan bu gerçek kişi ibraya ilişkin kararlarda oy kullanabilir mi?

Belki üye sıfatının tüzel kişiye ait olmasından, tüzel kişinin hem yönetim kurulu üyelerine tanınan mali haklardan yararlanmasından hem adına hareket eden gerçek kişinin bu sıfatla yerine getirdiği işlem ve eylemlerden ötürü TK m. 553

⁵⁹⁹ İsmail Kırca, "Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyesinin İbra Oylamasında Temsilci Sıfatıyla Oy Kullanıp Kullanamayacağı Sorunu", **AÜHFD**, C. LIII, S. 1, 2004, s. 76.

hükümlerine göre sorumlu olmasından hem de tüzel kişi adına hareket eden gerçek kişinin yönetim kurulu üyesi sıfatının bulunmamasından hareketle, gerçek kişinin TK m. 436/2 kapsamında olmadığı, dolayısıyla ibraya ilişkin kararlarda oy kullanabileceği düşünülebilir⁶⁰⁰.

Sorunun cevabına geçmeden önce bir hususu belirtmek isteriz: Anılan soruya değişik gerekçeler ileri sürerek farklı yanıtlar verilebilir. Varılan sonuçların mutlak biçimde doğru veya yanlış olduğu söylenemez. Esas itibarıyla ortaya çıkan her görüş bir menfaati diğerine yeğlemenin neticesidir.

Bu bakımdan biz şirketin menfaatine üstünlük tanımayı tercih ederiz. TK m. 436/2'nin lâfzına sıkı surette sadık kalınırsa tüzel kişi adına hareket eden gerçek kişinin ibra kararlarında oy kullanabileceği sonucuna varılabilir. Fakat hükmün amacı ulaşılan sonuçla ters düşer. Gerçekten oydan yoksunluk nedenleri paya değil, pay sahibinin şahsına bağlıdır⁶⁰¹. TK m. 359/2'de tüzel kişi ile onun adına hareket eden gerçek kişi arasındaki hukuki ilişkinin niteliği açıkça belirtilmemiştir. Bu arada anılan fıkranın son cümlesi bize fikir verir: *“Tüzel kişi adına sadece bu tescil edilmiş kişi toplantılara katılıp oy kullanabilir”*. Bu hükümden hareketle taraflar arasında temsil ilişkisinin olduğu anlaşılır⁶⁰². Zira bir kişi adına hareket temsil ilişkisini ifade eder⁶⁰³. Esasında bu sonuca her tüzel kişi iradesini bir gerçek kişi vasıtasıyla açıklamak mecburiyetinde olduğu gerçeğinden de varılır. Temsilci temsil olunanın kendisine vermiş olduğu temsil yetkisine göre hukuki işlemi bizzat yapar. Bir başka deyişle temsilci vasıtasıyla yapılan işlemler temsilcinin iradesine tabi olup irade bozukluklarında temsilcinin iradesi esas alınır. İyiniyetle iktisap hâlinde temsilcinin iyiniyetli olması aranır. Hâsılı hukuki işlemlerin kurucu unsurlarıyla geçerlilik

⁶⁰⁰ Emine Develi, **Tüzel Kişinin Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyeliği**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2016, s. 172; Canöz, **İbra**, s. 144.

⁶⁰¹ Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 14-60.

⁶⁰² Belirtelim ki borçlar hukuku anlamında iradi temsilin hukuki işlemleri kapsamaması fakat haksız fiilleri ihtiva etmemesi, anılan görüşün zayıf yanını teşkil eder.

⁶⁰³ Nitekim Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 548g.

şartlarının meydana gelip gelmediği temsilci esas alınarak tespit edilir^{604, 605}. Yönetim kurulu üyesi tüzel kişi, adına hareket eden gerçek kişinin bu sıfatla icra ettiği işlem ve eylemlerden ötürü şirkete, pay sahiplerine ve şirket alacaklılarına karşı TK m. 553 vd. hükümlerine göre sorumlu olsa da⁶⁰⁶ bu zararı, aralarındaki iç ilişkiye müstenit temsilcisine rücu etme hakkı vardır⁶⁰⁷. Dolayısıyla yönetim kurulu üyesi tüzel kişi ile birlikte ticaret siciline tescil ve ilan edilen gerçek kişi TK m. 436/2 uyarınca oy hakkından yoksun olmalıdır⁶⁰⁸.

Bu arada TK m. 359/2 uyarınca tüzel kişinin bizzat kendisi yönetim kurulu üyeliği sıfatını iktisap etmiş olmakla beraber, hem yönetim kurulu üyeliği için kanunda ve esas sözleşmede aranan şartların hem de müzakerelere katılma yasağı (TK m. 393), şirketle işlem yapma ve şirkete borçlanma yasağı (TK m. 395), rekabet yasağı (TK m. 396) hakkındaki hükümlerin tüzel kişi yönetim kurulu üyesi adına hareket eden gerçek kişiye karşı da uygulanması gerektiği haklı olarak dile getirilir⁶⁰⁹. Kanımızca TK m. 436/2 hükmü de bu kapsamda zikredilmelidir.

TK m. 359/2 ile TK m. 436/2 arasındaki ilişki açıklığa kavuştuğuna göre şimdi TK m. 359/5 hakkındaki değerlendirmelere geçebiliriz. TK m. 359’a sonradan eklenen

⁶⁰⁴ Eren, **Borçlar Genel**, N. 1318.

⁶⁰⁵ Gerçek kişi ile adına hareket ettiği tüzel kişi arasındaki yönetim kurulu üyeliğine dair faaliyetlere ilişkin anlaşmalar ve talimatlar, kendi aralarındaki iç ilişkiyi ilgilendirir. Gerçek kişi anlamaya veya talimata aykırı davrandığı takdirde bu husus şirkete karşı etkili değildir. Üstelik talimata aykırı olarak kullanılan oy da geçerlidir.

⁶⁰⁶ Hülya Çoştan, “Özel Hukuk Tüzel Kişilerinin ve Kamu Tüzel Kişilerinin Yönetim Kurulu Üyeliği”, **BATİDER**, C. XXIX, S. 1, 2013, s. 127.

⁶⁰⁷ Kırca (Şehirali Çelik, Manavgat), **a.g.e.**, s. 407.

⁶⁰⁸ Böckli, **Aktienrecht**, § 12 N. 438a. Türk öğretisinde hem yönetim kurulu üyeliğine seçilen tüzel kişinin hem de onun adına tescil edilen gerçek kişinin organ üyesi sıfatını haiz olduğu dile getirilir. Bu hususta bkz. Necla Akdağ Güney, “Yeni Yasal Düzenlemeler Çerçevesinde Tüzel Kişi Ortağın Yönetim Kurulunda Temsili”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. X, S. 2, Temmuz 2011, s. 275; Çoştan, **a.g.m.**, s. 124. Nitekim bu görüşün doğal sonucu, tüzel kişi adına tescil edilen gerçek kişinin ibraya ilişkin kararlarda oydan yoksun olmasıdır.

⁶⁰⁹ Kırca (Şehirali Çelik, Manavgat), **a.g.e.**, s. 407. Onu takiben Çoştan, **a.g.m.**, s. 126.

5'inci fıkrayla⁶¹⁰ pay sahibi olan kamu tüzel kişileri bakımından farklı bir düzen getirilmiş, böylece kamu tüzel kişilerinin *gerçek kişi temsilcileri* de yönetim kuruluna üye seçilebilecektir. Nitekim “devlet, il özel idaresi, belediye, köy ile diğer kamu tüzel kişilerinin pay sahibi olduğu şirketlerde, sayılan tüzel kişiler veya bunların gerçek kişi temsilcileri yönetim kuruluna seçilebilir.” ifadeleriyle bu husus dile getirilmiştir. Anılan hükme göre, kamu tüzel kişisi yönetim kurulu üyesi olabileceği gibi, onun *gerçek kişi temsilcisi* de üye olabilecektir.

Esas itibarıyla TK m. 359/2'nin “bir tüzel kişi yönetim kuruluna üye seçildiği takdirde” şeklindeki söylemi, hem özel hukuk hem de kamu hukuku tüzel kişilerinin yönetim kurulu üyeliğine imkân tanır. TK m. 359/5 ile getirilen farklılık, kamu tüzel kişilerini temsilen gerçek kişilerin de üye seçilmesidir.

TK m. 359/5 uyarınca kamu tüzel kişilerini temsilen gerçek kişinin yönetim kuruluna üye seçilmesi hâlinde TK m. 436/2 kapsamında oy hakkından yoksunluğa dair hükümlerin ne şekilde uygulanacağını üzerinde durmak gerekir. Bu kapsamda, üye sıfatının gerçek kişiye ait olmasından yola çıkarak kamu tüzel kişinin ibraya ilişkin kararlarda oy kullanabileceği düşünülebilir⁶¹¹. Fakat ulaşılan sonuç tartışmaya açıktır. Çünkü her ne kadar gerçek kişi yönetim kurulu üyesi olsa da, onun yapmış olduğu işlem ve eylemlerden doğan sorumluluk kamu tüzel kişisine aittir. TK m. 334/3'ün “Kamu tüzel kişilerinin yönetim kurulundaki temsilcileri, genel kurul tarafından seçilen üyelerin hak ve görevlerini haizdir. Kamu tüzel kişileri, şirket yönetim kurulundaki temsilcilerinin bu sıfatla işledikleri fiillerden ve yaptıkları işlemlerden dolayı şirkete ve onun alacaklılarıyla pay sahiplerine karşı sorumludur. Tüzel kişinin rücu hakkı saklıdır.” şeklindeki ifadeleri bu hususa işaret eder. Kanımızca kamu tüzel kişinin yönetim kurulu üyeliği sıfatı bulunmasa da, onu temsilen üyelik görevini icra eden gerçek kişinin işlem ve eylemlerinden organ gibi

⁶¹⁰ 28.03.2013 tarih ve 6455 sayılı “Gümrük Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”un 79. maddesi ile TK m. 359'a 5'inci fıkrâ eklenmiştir. Bkz. 11.04.2013 tarih ve 28615 sayılı Resmi Gazete.

⁶¹¹ Haluk Tandoğan, “Hükmî Şahısların Anonim Şirket İdare Meclisinde Temsili”, **BATİDER**, C. I, S. 1, s. 32-34; Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 236.

sorumlu olduğu gözetildiğinde, kamu tüzel kişisi de ibraya ilişkin kararlarda oydan yoksun olmalıdır.

g. Oy Hakkından Yoksun Kişinin Temsilci Sıfatıyla Oy Kullanıp Kullanmayacağı Sorunu

6762 sayılı eTK’da oy hakkından yoksun bir kişinin anonim şirket genel kurulunda yapılan ibra oylamasında temsilen oy kullanıp kullanamayacağına ilişkin açık bir hükmün bulunmaması birtakım tartışmaları gündeme getirmişti.

Bir görüşe göre, oy hakkından yoksun olanlar ibra oylamasında temsilen oy kullanabilir⁶¹²; diğer görüşe göre ise oy kullanamaz⁶¹³.

eTK döneminde yapılan tartışma 6102 sayılı yeni TK ile birlikte anlamını yitirmiştir. Çünkü tartışmanın ortaya çıkma nedeni eTK’da oydan yoksun kişilerin bir başkasının temsilcisi olarak oy kullanıp kullanamayacağına ilişkin açık bir kanun hükmünün mevcut olmamasıydı. Öğretideki ağırlıklı görüş, oydan yoksun olanların temsilci sıfatıyla da oy kullanamayacağı yönündeydi.

⁶¹² Turgut Kalpsüz, “Bilanço ve Oy Kullanma Esaslarına Aykırılık Sebebiyle Genel Kurul Kararının İptali”, **BATİDER**, C. X, S. 1, 1979, s. 39; Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 169-172; Çeker, **a.g.e.**, s. 208-209; Kırca, **İbrada Temsilci Sıfatıyla Oy Kullanımı**, s. 71-76. Bu görüş taraftarları, oydan yoksunluk sebeplerinin pay sahibine değil paya bağlı olduğunu; oydan yoksun pay sahibine temsil yetkisi verilmesinin kesinlikle kendi menfaatinin gözetileceği anlamına gelmediğini; temsilcinin temsile konu işlemde kişisel menfaatinin olmaması gerektiğini öngören yasaklayıcı bir kuralın bulunmadığını; eBK 30/1 uyarınca temsilcinin, oyunu temsil ettiği pay sahibi adına kullanabileceğini ileri sürer (Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 172; Kalpsüz, **a.g.m.**, s. 39-41; Çeker, **a.g.e.**, s. 209.).

⁶¹³ Arslanlı, **Anonim Şirketler**, C. II-III, s. 55; İmregün, **Menfaat İhtilafları**, s. 36-37; Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 232; Postacıoğlu, **a.g.m.**, s. 1020; Aytaç, **İbra**, s. 121; İmregün, **AO**, s. 137; Çelik, **İbra**, s. 113; Üçışık, Çelik, **C. 1: AŞ**, s. 316; F. Pelin Tokcan, **Limited Ortaklıkta Oy Hakkından Yoksunluk**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2018, s. 117.

İsviçre hukukunda Picenoni, **a.g.e.**, s. 71; Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 425; Peter Böckli, **Das Aktienstimmrecht und seine Ausübung durch Stellvertreter**, Basel, Helbing&Lichtenhahn, 1961, s. 172; Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 24 N. 80; Daniel Leu, Hans Caspar von Crone, “Stimmrechtsvertretung beim Dechargebeschluss”, **SZW/RSDA**, 3/2002, s. 210; Länzlinger, **a.g.e.**, Art. 695, N. 6

Doktrindeki tartışmaları sona erdirmek istediği anlaşılan kanun koyucu söz konusu boşluğu, azınlığın görüşü doğrultusunda doldurmuştur. Bu bağlamda TK m. 436/2’de oydan yoksun olanların sadece “*kendilerine ait paylardan doğan oy haklarını kullanamayacağı*”, giderek BTY m. 19/2’nin ikinci cümlesinde ise açıkça, “*yönetim kurulu üyesi olmayan diğer pay sahiplerinin oy haklarını temsilen kullanabileceği*” ifade edilmiş, böylece oydan yoksun olanların temsilci sıfatıyla başkası adına oy kullanmasında herhangi bir sakınca görülmemiştir (TK m. 436/2)⁶¹⁴.

Kanımızca eTK’da her ne kadar oydan yoksun kişinin temsilci sıfatıyla oy kullanıp kullanmayacağına ilişkin açık bir düzenleme yer almamış olsa da bu husus bir kanun boşluğu yaratmazdı. Zira çoğun içinde az da bulunur ilkesinden hareketle, şayet bir kişi kendi adına oy kullanamıyorsa evleviyetle temsilci sıfatıyla da oy kullanamayacaktır. Nitekim OR’da bu hususta açık bir düzenleme yer almamasına rağmen hem öğretide⁶¹⁵ hem de yüksek yargıda⁶¹⁶, oydan yoksun kişinin temsilci sıfatıyla oy kullanamayacağı konusunda büyük bir uzlaşî hâkimdir. Alman hukukunda ise yukarıda da belirttiğimiz üzere, oydan yoksun kişinin temsilci sıfatıyla da oy kullanamayacağına dair açık kanun hükmü vâzedilmiş ve tartışma baştan engellenmiştir (AktG § 136).

Oy hakkından yoksun kişinin temsilci sıfatıyla oy kullanabileceği TK’yla birlikte yasalaşmış olsa da, düzenlemenin yerindeliği tartışılmaya değer.

Daha önce ifade edildiği üzere esasında eTK’da bu konuda bir boşluğun olduğu söylenemezdi⁶¹⁷. Fakat kanun koyucu bir boşluk olduğu mülahazasıyla bu hususu

⁶¹⁴ Yönetim kurulu üyesinin ibraya ilişkin kararlarda temsilci sıfatıyla oy kullanabileceği hususunda bkz. Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N. 988b ve 992a; Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 14-60; Pulaşlı, **Şerh, C. 4**, § 63 N. 109; Ömer Teoman, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkı”, **BATİDER**, C. XXV, S. 3, s. 5-24; Kendigelen, **İlk Tespitler**, s. 337; Bilgili, Demirkapı, s. 337; Akdağ Güney, **Yönetim Kurulu**, s. 439; Bilgili, Cengil, **a.g.m.**, s. 105-106.

⁶¹⁵ Länzliger, **a.g.e.**, Art. 695 N. 6; Bohrer, Kummer, **ZK-AktG**, Art. 695 OR, N. 45-47; Druey, Druey Just, Glanzmann, **a.g.e.**, §12 N. 71; Böckli, **Aktienrecht**, § 12 N. 303, 343 ve 440; Raemy, Gabriel, **a.g.e.**, OR 695 N. 5.

⁶¹⁶ BGE 128 III 145, 118 II 499; BGE 128 III 144.

⁶¹⁷ Krş. Kalpsüz, **a.g.m.**, s. 55; Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 172.

düzenleme yolunu tercih etmiştir. Ne var ki gerek ibra kurumunun gerek oydan yoksunluk hâllerinin özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, AktG § 136'nın örnek alınması daha isabetli olurdu. Bir diğer deyişle oydan yoksun kişi temsilci olarak da oy kullanamamalıdır⁶¹⁸. Görüşümüzün gerekçeleri şu şekildedir:

İbra kararı bünyesinde yönetime güven açıklamasını barındırır; bir kimsenin kendini ibra ederek, kendine güven duyduğunu açıklaması anlamsızdır. Ayrıca ibra, sorumluluk davası açılmayacağına ilişkin bir genel kurul kararı olduğundan, oydan yoksun kişinin ibra kararında oy kullanması, hiç kimsenin kendi davasının yargıcı olamayacağı evrensel ilkesiyle çelişir. Hatta ibra, pay sahiplerinin yönetim kurulu üyelerinin faaliyetlerini denetlemeye yarayan en önemli araçlardan biridir. Dolayısıyla ibra kararı genel kurul ile yönetim kurulu arasındaki güç dağılımının korunmasına hizmet eder. Kaldı ki oydan yoksun kimsenin ibra oylamasında temsilen oy kullanabileceği yönündeki görüşün gerekçeleri de tatmin edici değildir. Bir defa oydan yoksunluk sebepleri paya bağlı değildir, pay sahibinin şirkete karşı olan kişisel konumundan kaynaklanır. Bir başka ifadeyle yoksunluk sebepleri pay sahibinin kişiliğinden ileri gelir⁶¹⁹. Yoksunluğun sebebi paydan sâdır olsaydı, oydan yoksun kişilerin paylarından doğan oy hakları, oy hakkı bulunan diğer bir pay sahibince kullanılabilirdi. Ne var ki bu görüş oybirliğiyle reddedilir⁶²⁰. Ekleyelim ki pay sahibi ile temsilci arasındaki ilişkiye TBK m. 40-48 arasında düzenlenen temsil hükümleri uygulanır. Türk/İsviçre ve Alman hukuklarında hâkim olan temsil teorisine göre hukuki işlem temsilci tarafından yapılır. Hukuki işlemin mevcut olup olmadığı, irade bozukluğuyla yapılıp yapılmadığı temsil olunanın değil temsilcinin bilgisine göre değerlendirilir. Üçüncü kişinin irade beyanı, temsilcinin bu beyana güven teorisine göre verdiği veya vermek zorunda olduğu anlama göre yorumlanır. İyiniyetin

⁶¹⁸ Nitekim yönetim kurulu üyelerinin ibra oylamasında bir üçüncü kişinin temsilcisi olarak oy kullanmalarının hukukun temel ilkeleriyle bağdaşmadığından, kendi adına oy yasağına tabi olan bir üyenin, ibra oylamasında bir başkasını temsilen de oy kullanmasının mümkün olmadığı hususunda bkz. Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 614b; Üçışık, Çelik, **C. 1: AŞ**, s. 316.

⁶¹⁹ Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 14-60.

⁶²⁰ Pek çokları yerine bkz. Bohrer, Kummer, **ZK-AktG**, Art. 695 OR, N. 46-47; Raemy, Gabriel, **a.g.e.**, OR 695 N. 4; Länzlinger, **a.g.e.**, Art. 695 N. 6.

önem taşıdığı hâllerde temsilcinin iyiniyetine bakılır⁶²¹. Hatta temsil olunan temsilcinin kötünietine de katlanmak zorundadır. Temsilcinin kötünietu temsil edilenin de kötünietu sayılır. Hâsılı hukuki işlemi temsilcinin iradesi meydana getirir. Bu nedenle temsil yoluyla yapılan hukuki işlemlerin kurucu unsurları, geçerlilik şartları ve sonuçları temsilcinin şahsı esas alınarak değerlendirilir⁶²². Nitekim TK m. 427/1, c. 2'nin “*Talimata aykırılık oyu geçersiz kılmaz*” şeklindeki hükmüyle bu gerçek dile getirilmiştir. Şu hâlde şahsında oydan yoksunluk sebepleri bulunan bir kişi, temsilen de oy kullanamamalıdır⁶²³. Bu nedenle AktG § 136/1 yerinde bir düzenlemedir.

İsviçre öğretisinde, açık bir talimatın varlığı hâlinde oy hakından yoksun kişinin ibraya ilişkin kararlarda temsilci sıfatıyla oy kullanabileceği savunulur⁶²⁴. Kanımızca bu olasılıkta pay sahibi ile talimat doğrultusunda oy kullanan kişi arasındaki ilişkinin ulak/haberci niteliği arz etmesi hâlinde söz konusu görüş kabul edilebilir. Zira ulak/haberci sadece taşımak görevini üstlenirken temsilci irade beyanında bulunur. Oysa ulak irade beyanında bulunmaz, bir tarafın iradesini diğer tarafa nakleder. Ulak karşı tarafa iletilmek üzere kendisine yöneltilen talimatı bir katkıda bulunmadan iletmekle yetinir. Sonuç itibarıyla ulak/haberci bir irade beyanında bulunmadığından, sadece bir tarafın irade beyanını diğer tarafa taşıdığı için

⁶²¹ Şu şartla ki, temsil olunan da iyiniyetli olmalıdır.

⁶²² Eren, **Borçlar Genel**, N. 1318.

⁶²³ Nitekim İsviçre Federal Yüksek Mahkemesi bir kararında, ibranın kişi yönünden kapsamına girenlerin kendi paylarından doğan oylardan yoksun oldukları gibi diğer pay sahiplerini temsilen de oy kullanamayacaklarına hükmetmiştir (BGE 128 III 142).

⁶²⁴ Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 915-919. Yazarlar ilerleyen sayfalarda, çıkar çatışmasının olmadığı durumlarda da yönetim kurulunun ibrada oy kullanabileceğini belirtir. Çıkar çatışmasının ise ancak olumlu yönde oy kullanılması hâlinde ortaya çıkacağı, ibranın reddi istikametinde oy kullanılması hâlinde çıkar çatışmasının söz konusu olmayacağı dile getirilmiş, dolayısıyla bu durumda yönetim kurulu üyelerinin temsilci sıfatıyla oy kullanabilecekleri savunulmuştur (Bkz. Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 922).

Aynı doğrultuda bkz. Kırca, **Yönetim Kurulu Üyesinin Temsilci Sıfatıyla Oy Kullanımı**, s. 68 vd.

oy hakkından yoksun kişinin ulak/haberci sıfatıyla oy kullanmasında herhangi bir sakınca görmüyoruz⁶²⁵.

h. Oydan Yoksun Kişilerin Haleflerinin Oy Kullanıp Kullanamayacağı Sorunu

Cevap aradığımız bir diğer soru, oydan yoksun kişilerin haleflerinin oy hakkının bulunup bulunmadığıdır. Yönetimde görevli kişi ibra kararından önce öldüğü takdirde onun mirasçıları oydan yoksun mudur?

Kanun'un lafzına sıkı surette sadık kalındığında, şirketin yönetimine katılmadıkları için mirasçıların oy kullanabilecekleri savunulabilir⁶²⁶. Ne var ki bu görüşe katılma imkânımız bulunmaz. Zira hukukun temel kurallarından biri olan, kimsenin sahip olduğundan fazlasını başkasına devredemeyeceği evrensel ilkesi dolayısıyla, mirasbırakan oy hakkından yoksun olduğundan, mirasçılar da daha fazlasını devralamaz. Hatta İsviçre öğretisinde mirasçıların oydan yoksunluğuna külli halefiyet ilkesi de gerekçe gösterilir. Öyle ki sorumluluk davası açıldığı takdirde ölen yöneticinin külli halefleri bu davadan doğrudan etkilenir. Bu nedenle mirasçıların da oy hakkından yoksun olması gerektiği dile getirilir⁶²⁷. Nitekim İsviçre Federal Mahkemesi de mirasçıların ibra kararında oydan yoksun olduğuna hükmetmiştir⁶²⁸.

i. TK m. 360: Belirli Grupların YK'da Temsil Edilmesi ile İbra Kararında Oy Hakkından Yoksunluğa Dair Hükümler Arasındaki İlişki

"Belirli grupların yönetim kurulunda temsil edilmesi" başlığını taşıyan TK m. 360 ile, esas sözleşmede öngörülmek şartıyla belirli pay gruplarına, özellik ve nitelikleriyle belirli bir grup oluşturan pay sahiplerine ve azınlığa yönetim kurulunda temsil edilme hakkı tanınmıştır. Bu başlık altında TK m. 360 uyarınca yönetim

⁶²⁵ Bu doğrultuda bkz. Gökdemir Tamer, **a.g.e.**, s. 351-352.

⁶²⁶ Piconi, **a.g.e.**, s. 76-77; Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 134.

⁶²⁷ Bohrer, Kummer, **ZK-AktG**, Art. 695 OR, N. 29; Bockli, **Aktienrecht**, § 12 N. 437a.

⁶²⁸ BGE 118 II 498.

kurulunda temsilci bulunduran belirli grupların ibra kararında oy hakkına sahip olup olmadığı sorusuna cevap aranacaktır.

Sorunun çözümü TK m. 360'a göre seçilen yönetim kurulu üyesinin hukuki niteliği, özellikle onun temsilcisi olduğu belirli grup ile olan ilişkisiyle ilgilidir.

TK'ya bakıldığında 360'ıncı madde uyarınca yönetim kurulu üyeliğine seçilen kimsenin hukuki niteliği hakkında herhangi bir açıklamanın bulunmadığı görülür. Hükmün kaleme alınış şeklinden hareket edilecek olursa belki TK m. 334'te yer alan düzenleme bu noktada bize yardımcı olabilir. Zira hem kenar başlıklar hem de metinde yer alan ifadeler son derece benzerdir. Gerçekten TK m. 360'ın kenar başlığı "*Belirli grupların yönetim kurulunda temsil edilmesi*", m. 334'ün kenar başlığı da benzer şekilde "*Kamu tüzel kişilerinin yönetim kurulunda temsili*"dir. Kolaylıkla görüldüğü üzere her iki hükmün ortak noktası, belirli kimselerin "*yönetim kurulunda temsili*"ni konu almasıdır. Nitekim TK m. 360/1'e göre esas sözleşmede öngörülerek belirli gruplara *yönetim kurulunda temsil edilme hakkı* tanınabilir. Aynı şekilde TK m. 334/1'e göre, esas sözleşmede öngörülerek kamu tüzel kişilerine *yönetim kurulunda temsilci bulundurma hakkı* verilir.

Acaba bahse konu düzenlemelerde yer alan "temsil" ifadeleri aynı anlama mı gelir? Eğer soru olumlu cevaplanacak olursa TK m. 360'a göre seçilen yönetim kurulu üyesinin hukuki niteliğinin ve onun temsilcisi olduğu grup ile olan ilişkisinin tespiti kolaydır. Çünkü yönetim kuruluna seçilen kimsenin şirketle ve temsil ettiği kamu tüzel kişisiyle ilişkileri TK m. 334/3'te düzenlenmiştir. Buna göre, kamu tüzel kişilerinin yönetim kurulundaki temsilcileri, genel kurul tarafından seçilen üyelerin hak ve görevlerini haizdir. Kamu tüzel kişileri şirket yönetim kurulundaki temsilcilerinin bu sıfatla işledikleri fiillerden ve yaptıkları işlemlerden dolayı şirkete ve onun alacaklılarıyla pay sahiplerine karşı sorumludur. Tüzel kişinin rücu hakkı saklıdır (TK m. 334/3).

Üstelik bu hükümlerin sadece kaleme alınış şekilleri değil aynı zamanda öngörülme amaçları da benzerdir. Öyle ki işletme konusu kamu hizmeti olan anonim şirketlerde uygulanma imkânı bulan TK m. 334 düzenlemesiyle kamunun menfaatinin

korunması hedeflenir⁶²⁹; 360'ıncı maddeyle ise çoğunluk karşısında güçsüz durumda kalan belirli bir grup azınlığın menfaatleri gözetilir⁶³⁰.

TK m. 334'te ne kamu tüzel kişinin ne de onun temsilcisinin yönetim kurulu üyesi olduğuna ilişkin bir ifadeye yer verilmiş⁶³¹, bu husus ise yönetim kurulu üyeliği sıfatının kimde olduğu tartışmasını beraberinde getirmiş, giderek öğretide farklı yaklaşımların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bir görüşe göre, yönetim kurulu üyeliği sıfatı bizzat kamu tüzel kişisindedir⁶³². İkinci görüşe göre ise, kamu tüzel kişisi tarafından gönderilen temsilci yönetim kurulu üyesidir⁶³³. Nitekim bahse konu belirsizliği göz önünde bulunduran kanun koyucu seçim, azil ve sorumluluk konularına dair düzenleme yapma ihtiyacı hissetmiştir (TK m. 334/2 ve 3). Kanımızca üye sıfatının kime ait olduğunun net bir şekilde belirtilmesinde yarar bulunsa da seçim, azil ve sorumluluk hakkında düzenlemenin yer alması, tartışmanın önemini azaltır.

Oysa TK m. 360'ta belirli bir grubu yönetim kurulunda temsil edecek kişinin organ üyesi sıfatına sahip olduğu baştan ifade edilmiştir. Keza sorumluluk hakkında ayrı bir düzenlemeye gidilme ihtiyacı duyulmaması da TK m. 360'a göre seçilen üyeler ile normal yollarla seçilen üyelerin hukuki niteliklerinde herhangi bir farklılığın bulunmadığını gösterir. TK'nın sistematüğinden hareket edilirse 360'ıncı madde "Yönetim Kurulu" başlıklı ikinci bölüm içinde ve "I – Atama ve seçim" üst başlığı altında yer alır. Öyle anlaşılmaktadır ki belirli grupları temsilen seçilen üye ile diğer

⁶²⁹ Cafer Eminoğlu, Fatma Betül Çakır, "Anonim Ortaklıklarda Tüzel Kişilerin Yönetim Kurulu Üyesi Seçilmesi ve Kamu Tüzel Kişilerinin Yönetim Kuruluna Temsilci Ataması", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XVIII, S. 3-4, 2014, s. 287; Kırca (Şehirali Çelik, Manavgat), **a.g.e.**, s. 418; Çoştan, **a.g.m.**, s. 131, dn. 59.

⁶³⁰ Abuzer Kendigelen, **Anonim Ortaklıkta Yönetime Katılma Haklarında İmtiyaz**, İstanbul, Beta, 1999, s. 184-185; Wernli, Rizzi, **a.g.e.**, Art. 709 N. 4-22; Fatih Ölmez, **Belirli Grupların Anonim Şirket Yönetim Kurulunda Temsili**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2021, s. 52-55.

⁶³¹ Yönetim kurulu üyeliği sıfatının kamu tüzel kişisine ait olduğu hususunda bkz. Çoştan, **a.g.m.**, s. 133. eTK dönemine ilişkin detaylı açıklama için ayrıca bkz. Ünal Tekinalp, **Anonim Ortaklıkların Yönetim Kurullarında Tüzel Kişilerin Temsili**, Ankara, Yeni Destan Matbaası, 1965, s. 43 vd.

⁶³² Tekinalp, **Yönetim Kurulunda Tüzel Kişilerin Temsili**, s. 55-61; Çoştan, **a.g.m.**, s. 130.

⁶³³ Akdağ Güney, **Yönetim Kurulu**, s. 9; Kırca (Şehirali Çelik, Manavgat), **a.g.e.**, s. 418; Eminoğlu, Çakır, **a.g.m.**, s. 288.

üyeler arasındaki tek farklılık, seçilme yöntemleridir. Öğretide de her iki üyenin aynı hak ve borçlara sahip olduğu savunulur⁶³⁴.

Diğer taraftan her ne kadar TK m. 360 uyarınca seçilen temsilci üyenin amacı belirli grupların menfaatini gözetmek olsa da onun görevi bu hususla sınırlı değildir. Bu açıdan temsilci üye sadece belirli grupların menfaatini ilgilendiren işlere katılmakla yetinmez aynı zamanda organ üyesi olmasının kendisine verdiği hak ve yetkiler çerçevesinde şirketin diğer işleriyle de iştigal eder.

Sonuç itibarıyla TK m. 334 ile m. 360'ta aynı ibarelerin kullanılması, yönetim kuruluna seçilen temsilcilerin aynı hukuki niteliği haiz olduğu yanılıgısına düşürmemelidir. Kanımızca söz konusu kimselerin hukuki niteliklerinde yer alan farklılıklar göz önünde bulundurularak hükümlerin kaleme alınması, kanun yapma tekniği açısından şüphesiz daha isabetli olurdu.

TK m. 360 uyarınca yönetim kurulu üyeliğine seçilen kimse ile şirket arasındaki ilişki açıklığa kavuşturulduğuna göre, şimdi temsilci üye ile temsil olunan pay sahipleri arasındaki ilişkiye daha yakından bakılabilir. Bir kez daha belirtmek gerekirse Kanun'da bu ilişkinin niteliği hakkında herhangi bir düzenleme yer almaz. TK m. 360'ın gerekçesinde, temsilci üye ile grup arasındaki ilişkinin bugüne kadar öğretide tartışılmamış olduğuna ve bu hususun ele alınması gerekliliğine işaret edilir⁶³⁵.

⁶³⁴ Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 587; Kırca (Şehirali Çelik, Manavgat), **a.g.e.**, s. 438; Kendigelen, **Yönetim Katılma Haklarında İmtiyaz**, s. 288; Abuzer Kendigelen, “İsviçre Hukukunda Farklı Pay Sahibi Kategorileri veya Gruplarının Şirket Organlarında Temsili (OR Art. 709)”, **Makalelerim**, C. I: 1986-2001, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2018, s. 430-432; Rauf Karasu, “Anonim Şirket Yönetim Kurulunda Belirli Grupların Temsil Edilme Hakkı”, **TFM**, C. II, S. 1, 2016, s. 39; Kortunay, **a.g.e.**, s. 47; Özgür Falcıoğlu, “Azınlığın Yönetim Kurulunda Temsili”, **Anonim Şirketlerde Bireysel ve Azınlık Pay Sahibi Hakları**, Ed. Erol Ulusoy, Genişletilmiş, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Ankara, Bilge Yayınevi, 2016, s. 165; Candemir Baltalı, **Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulunda Temsil Edilme İmtiyazı**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2019, s. 277; Wernli, Rizzi, **a.g.e.**, Art. 709 N. 18; Krneta, **a.g.e.**, N. 368; Marc Bauen, Silvio Venturi, **Der Verwaltungsrat**, Zürich-Basel-Genf, Schulthess, 2007, N. 53; Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 28 N. 162.

⁶³⁵ Bkz. TK m. 360'ın gerekçesi (Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 410-411).

Esas itibarıyla TK m. 360'ta yönetim kuruluna olağanın dışında bir üye seçme yöntemi kaleme alınmıştır. Belirli nitelikleri haiz pay sahiplerinin kendilerine tanınan imtiyazı kullanmaları neticesinde, yönetim organına gönderdikleri temsilci üye ile aralarında bir bağ kurulur. Kanun koyucu bu bağın hukuki niteliğinin tespitini öğretiye bırakmıştır. Nitekim öğretilerde bu hususu açıklamaya yönelik çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bu görüşlerin önemi, TK m. 436/2'nin uygulanmasında ortaya çıkar. Zira üstünlük tanınacak görüş, TK m. 360'a göre yönetim kuruluna üye seçme imtiyazına sahip olan pay sahiplerinin ibra kararında oydan yoksun olup olmadıkları ile doğrudan ilişkilidir.

Öncelikle belirtelim ki genel kurulun yönetim kurulu üyeliğine seçimi kararından önce temsilci üye ile temsil edilen grup arasında herhangi bir hukuki bağ mevcut değildir. Bu bağ genel kuruldaki seçim kararıyla birlikte kurulur⁶³⁶.

Bir görüşe göre temsilci ile temsil olunan grup arasında vekâlet benzeri bir hukuki ilişki söz konusudur. Temsilci, yönetim kurulu üyeliğinden doğan takdir yetkisini TK m. 360'ta belirtilen imtiyaz hakkını haiz grubun menfaatlerini dikkate alarak kullanmak zorundadır⁶³⁷. Bu görüşü savunan yazarlar yönetim kurulunda temsil edilme hakkı bulunan grup ile şirketin menfaatlerinin çatıştığı durumlarda şirketin menfaatine üstünlük tanınması gerektiğini belirtir⁶³⁸.

İkinci görüşe göre ise yönetim kurulu üyeliğine seçilen temsilci ile temsil olunan belirli grup pay sahipleri arasındaki ilişkinin tespitinde inanca yönetim kurulu

⁶³⁶ Wernli, Rizzi, **a.g.e.**, Art. 709, N. 18; Kendigelen, **Yönetime Katılma Haklarında İmtiyaz**, s. 290; Özge Ayan, **Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sadakat Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğün İhlalinin Sonuçları**, 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınları, 2021, s. 280.

⁶³⁷ Bu hususta detaylı bilgi için bkz. Kendigelen, **Yönetime Katılma Haklarında İmtiyaz**, s. 288 vd.; Kendigelen, **İsviçre Hukukunda Temsil Edilme Hakkı**, s. 430-432; Veliye Yanlı, "İnançlı Yönetim Kurulu ve Konzernlerin Durumu", **Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Armağan**, İstanbul, Beta Basım, 1998, s. 690; Kortunay, **a.g.e.**, s. 52 ve 204; Akdağ Güney, **Yönetim Kurulu**, s. 206; Ömer Korkut, **Anonim Şirketlerde İnançlı Yönetim Kurulu Üyeliği**, Ankara, Adalet Yayınları, 2007, s. 16; Esra Uysal, **Anonim Ortaklıklarda İmtiyazlı Paylar**, 2. Baskı, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2018, s. 113; Baltalı, **a.g.e.**, s. 318.

İsviçre öğretisinde bkz. Wernli, Rizzi, **a.g.e.**, Art 709 N. 18; Forstmoser, Meier Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 28, N. 163

⁶³⁸ Kendigelen, **Yönetime Katılma Haklarında İmtiyaz**, s. 290.

üyeliğinden yararlanılmalıdır⁶³⁹. Menfaat sahibinin şirketteki çıkarlarını koruyan ve onun talimatları doğrultusunda hareket etme borcu altına giren, yani kendi iradesiyle bağımsız biçimde karar alma kudretini menfaat sahibi lehine terk eden yönetim kurulu üyesine inançlı yönetim kurulu üyesi denir⁶⁴⁰. TK m. 360 uyarınca yönetim kurulunda temsil edilme imtiyazı bulunan pay sahipleri inanan, onun temsilcisi olan üye ise inanılındır.

İnançlı yönetim kurulu üyeliği ilişkisinde tarafların karşılıklı hakları ve borçları bulunur. Menfaat sahibinin temel borcu, kendisini yönetim kurulunda temsil eden üyenin sorumluluğu söz konusu olduğunda onun uğradığı zararları tazmin etmektir⁶⁴¹. İnançlı yönetim kurulu üyesinin borcu ise menfaat sahibinin talimatlarına uygun hareket etmektir⁶⁴².

Kanımızca TK m. 360 uyarınca yönetim kurulu üyeliğine seçilen kimsenin iki şapkası vardır. O, bir yandan temsil ettiği pay sahipleri grubunun menfaatlerini diğer yandan da şirketin menfaatlerini gözetmekle yükümlüdür. Temsilci üye temsil ettiği

⁶³⁹ İsviçre hukuku için bkz. Peter Forstmoser, Marcel Küchler, **Aktionärbindungsverträge: Rechtliche Grundlagen und Umsetzung in der Praxis**, Zürich, Schulthess Verlag, 2015, § 3 N. 177.

Türk hukukunda bu doğrultuda bkz. Kortunay, **a.g.e.**, s. 53; Esra Edig, “Belirli Gruplar ve Azınlığın Yönetim Kurulunda Temsili”, **Terazi Hukuk Dergisi**, S. 125, Ocak 2017, s. 25, dn. 93; İpek Okucu Taftalı, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Anonim Şirketlerde İmtiyaz**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2018, s. 103; Korkut, **İnançlı Yönetim Kurulu Üyeliği**, s. 11. Ayrıca bkz. Yanlı, **İnançlı Yönetim Kurulu**, s. 655.

⁶⁴⁰ Katja Roth Pellanda, **Organisation des Verwaltungsrates**, Zürich, Dike, 2007, N. 330 vd.; Yanlı, **İnançlı Yönetim Kurulu**, s. 655; Korkut, **İnançlı Yönetim Kurulu Üyeliği**, s. 110; Ömer Korkut, “Anonim Şirketlerde İnançlı Yönetim Kurulu Üyeliği ve İnançlı Üyeye Verilecek Talimatların Sınırı”, **Ankara Barosu Dergisi**, S. 3, 2007, s. 130; Sıtkı Anlam Altay, **Anonim Ortaklıklar Hukuku’nda Sermayeye Katılmalı Ortak Girişimler**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009, s. 568; Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 11-12 ilâ 15; Tekinalp, **Yönetim Kurulunda Tüzel Kişilerin Temsili**, s. 101; Kortunay, **a.g.e.**, s. 231; Gül Okutan Nilsson, **Anonim Ortaklıklarda Pay Sahipleri Sözleşmesi**, İstanbul, Çağa Hukuk Vakfı, 2003, s. 140; Pulaşlı, **Şerh, C. 2**, § 35 N. 302.

⁶⁴¹ Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 28 N. 175; Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 316; Korkut, **İnançlı Üyeye Verilecek Talimatların Sınırı**, s. 130.

⁶⁴² Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 31 N. 36; Korkut, **İnançlı Üyeye Verilecek Talimatların Sınırı**, s. 134-136.

pay sahiplerinin menfaatlerini üyelik mevkiinin kendisine tanıdığı takdir yetkisini⁶⁴³ kullanarak gözetecek, şirketin menfaatleriyle çatışmadığı ölçüde takdir yetkisini belirli grup pay sahipleri lehine kullanacaktır⁶⁴⁴. Açık deyişle temsilci üye, yönetim kurulunun takdirine bırakılan hususlarda temsil ettiği grubun menfaatleri doğrultusunda hareket edecektir. Ancak o, şirketin menfaatiyle belirli grup pay sahiplerinin menfaatlerinin çatıştığı durumlarda şirketin menfaatine üstünlük tanınmalıdır⁶⁴⁵. Zira TK m. 360 uyarınca yönetim kurulu üyeliğine seçilen kimsenin görevi sadece belirli pay sahipleri grubunun temsilinden ibaret değildir; o, anonim şirketin yönetim kurulu üyeliği sıfatını iktisap eder. Bu sıfat, birtakım hakları ve borçları beraberinde getirir. Bu borçlardan biri de, şirketin menfaatlerini dürüstlük kurallarına uyarak gözetme yükümlülüğüdür (TK m. 369)⁶⁴⁶. Şu hâlde temsilci üyenin sahip olduğu takdir yetkisinin sınırını şirkete karşı olan sadakat yükümlülüğü teşkil eder⁶⁴⁷. Nitekim TK m. 369'un gerekçesinde, sadakat yükümlülüğü bulunan yönetim kurulu üyesinin, pay sahiplerinin menfaatinin şirketin menfaatinin önüne geçirmemesi

⁶⁴³ Yönetim kurulu üyelerinin takdir yetkisi hakkında bkz. Kırca, **Takdir Yetkisi, Özen Borcu**, s. 86; Ayan, **a.g.e.**, s. 66.

⁶⁴⁴ Wernli, Rizzi, **a.g.e.**, Art. 709 N. 18; Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 28 N. 163; Kendigelen, **Yönetime Katılma Haklarında İmtiyaz**, s. 289-290; Yanlı, **İnançlı Yönetim Kurulu**, s. 659-660; Kortunay, **a.g.e.**, s. 52; Akdağ Güney, **Yönetim Kurulu**, s. 206; Kendigelen, **İsviçre Hukukunda Temsil Edilme Hakkı**, s. 430-432; Falcıoğlu, **Azınlığın Yönetim Kurulunda Temsili**, s. 234; Korkut, **İnançlı Yönetim Kurulu Üyeliği**, s. 16; Kırca (Şehirali Çelik, Manavgat), **a.g.e.**, s. 438; Altay, **Ortak Girişimler**, s. 571; Pulaşlı, **Şerh, C. 2**, § 35 N. 302; Ayan, **a.g.e.**, s. 97; Baltalı, **a.g.e.**, s. 286; Bilge Aytuğar, "Oy Hakkında İmtiyazlı Pay Grubunun Yönetim Kurulunda Temsil Edilme Hakkı", **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XXIII, S. 1, 2019, s. 119.

⁶⁴⁵ Krneta, **a.g.e.**, N. 368; Wernli, Rizzi, **a.g.e.**, Art. 709 N. 18.

⁶⁴⁶ Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 585; Kırca, **Takdir Yetkisi, Özen Borcu**, s. 94-95; Ömer Teoman, **Yaşayan Ticaret Hukuku: Hukukî Mütalâalar**, Kitap 14: 2010-2011, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2012, s. 126; Pulaşlı, **Şerh, C. 2**, § 35 N. 302; Kendigelen, **Hukukî Mütalâalar**, C. XIV: 2014-2016, Oniki Levha Yayınları, 2018, s. 381; Akdağ Güney, **Yönetim Kurulu**, s. 188; Kırca (Şehirali Çelik, Manavgat), **a.g.e.**, s. 656; Helvacı, Çamurcu, Türkyılmaz, **a.g.m.**, s. 312-313; Sıtkı Anlam Altay, "Paysahibi Olmayan Kamu Tüzel Kişisini Temsil Eden Yönetim Kurulu Üyesinin Azlinde Yetki Sorunu", **Prof. Dr. Hamdi Yasaman'a Armağan**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2017, s. 2.

⁶⁴⁷ Baltalı, **a.g.e.**, s. 286.

gerektiği açık biçimde dile getirilmiş, hatta menfaat çatışması hâlinde şirketin menfaatine öncelik verilmesinin zorunlu olduğu vurgulanmıştır⁶⁴⁸.

Üzerinde durulması gereken bir diğer husus, TK m. 360'tan yararlanılarak yönetim kurulu üyeliğine seçilen kimseye imtiyaz sahibi belirli grup tarafından talimat verilip verilemeyeceğidir. Türk öğretisinde bir görüşe göre, imtiyaz sahibi belirli grup pay sahiplerinin yönetim kurulu üyesine bağlayıcı talimat verme hakkı bulunmaz⁶⁴⁹. Fakat yönetim kurulunda temsil edilme hakkının temel amacı olan, temsilcileri aracılığıyla ilgili pay sahiplerinin menfaatlerinin korunması ihtiyacı gözetildiğinde, temsilci üyeye talimat verilebileceği düşünülebilir. Nitekim Türk-İsviçre öğretisinde çoğunlukla, yönetim kurulu üyesine belirli yönde oy kullanmak veya belirli şekilde davranmak hususunda talimat verme yetkisi içeren sözleşmelerin geçerli olduğu kabul edilir⁶⁵⁰. Hatırlatalım ki bu yetki, temsilci üyenin takdir yetkisi ile hareket edeceği hususlarla sınırlıdır. Zira yönetim kurulu üyesi, şirketin menfaatiyle belirli grup pay sahiplerinin menfaatinin çatıştığı durumlarda, şirketin menfaatine üstünlük tanınmalıdır.

Öyle anlaşılmaktadır ki belirli grupları temsilen yönetim kuruluna seçilen üyenin diğer yönetim kurulu üyelerinden farklı ve özellikli bir konumu vardır. Temsilci üye bir yandan ilgili pay sahiplerinin menfaatlerini diğer yandan da şirketin menfaatlerini korumakla yükümlüdür. Kanımızca TK m. 360'ta zikredilen imtiyazlı pay sahiplerinin ibra kararında oy kullanıp kullanamayacağı hususunda, her somut olayın özelliği göz önünde bulundurularak bir sonuca varılmalıdır. Bu bağlamda belirli grup pay sahipleriyle temsilcisi üye arasındaki ilişki dikkatli bir biçimde tahlil edilmelidir. Çünkü gerek vekâlet benzeri ilişkide gerek inançlı yönetim kurulu üyeliği ilişkisinde temsilci üyenin uğradığı zararın tazmininin, belirli grup pay sahiplerince

⁶⁴⁸ Bkz. TK m. 369'un gerekçesi (Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 418-420).

⁶⁴⁹ Kendigelen, **Yönetim Katılma Haklarında İmtiyaz**, s. 290-291.

⁶⁵⁰ Bu doğrultuda bkz. Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 28, N. 177; Yanlı, **İnançlı Yönetim Kurulu**, s. 658 vd.; Okutan Nilsson, **a.g.e.**, s. 140; Tekinalp, **Yönetim Kurulunda Tüzel Kişilerin Temsili**, s. 113 vd.; Yanlı, **İnançlı Yönetim Kurulu**, s. 680; Korkut, **İnançlı Yönetim Kurulu Üyeliği**, s. 63-64; Okutan Nilsson, **a.g.e.**, s. 143 vd.; Altay, **Ortak Girişimler**, s. 570-571; Kortunay, **a.g.e.**, s. 233; Baltalı, **a.g.e.**, s. 303, dn. 970; Ölmez, **a.g.e.**, s. 273.

karşılanaacağı kararlaştırılabilir. Hatta yönetimde temsilci bulundurma hakkını haiz pay sahiplerinin üyeye talimat verebileceği görüşüne üstünlük tanındığında, söz konusu pay sahiplerinin ibra kararında oy hakkından yoksun olmaları gerektiği kendiliğinden ortaya çıkar. Çünkü artık bağımsız bir şekilde ve kendi iradesiyle karar veren bir yönetim kurulu üyesinden söz edilemez. Pay sahipleri temsilcileri aracılığıyla yönetime müdahalede bulunur, adeta fiili yönetici olarak hareket ederler. Buna karşılık taraflar arasında yönetim kurulu üyesinin zararının karşılanmasını içeren herhangi bir anlaşmanın bulunmadığı, giderek üyenin yönetime dair hususlarda bağımsız bir şekilde karar verebildiği hâllerde, TK m. 360'ta zikredilen pay sahipleri ibraya ilişkin kararlarda oy hakkını haiz olmalıdır⁶⁵¹.

D. Oydan Yoksunluk Hâllerini Etkisiz Kılmak Amacıyla Payın veya Pay Senetlerinin Devredilmesi

Pay sahipleri ibraya ilişkin kararlarda uygulanması öngörülen ve emredici nitelik arz eden oy hakkına dair sınırlamaları etkisiz kılmak amacıyla paylarını veya pay senetlerini devredebilir. Böyle bir devrin ibra kararına etkisi tespit edilmelidir.

Oydan yoksunluk hakkındaki hükümlerin dolanılabilceğini öngören yasa koyucu bu hususun önüne geçmek amacıyla “II - Yetkisiz katılma” kenar başlığını taşıyan TK m. 433'ü sevk etmiştir. Buna göre “*Oy hakkının kullanılmasına ilişkin sınırlamaları dolanmak veya herhangi bir şekilde etkisiz bırakmak amacıyla, payların veya pay senetlerinin devri ya da pay senetlerinin başkasına verilmesi geçersizdir.*”.

eTK m. 361/1'in “*Rey hakkına mütedair tahditlerden birini tesirsiz bırakmak maksadiyle hisse senetlerinin, umumi heyette rey hakkını kullanmak üzere başkasına verilmesi caiz değildir.*” şeklindeki düzenlemesi, oydan yoksunluğa ilişkin hükümlerin dolanılmasının önüne geçmekte yetersiz kaldığı eleştirilerine maruz kalmıştı⁶⁵². Öğretideki eleştirileri göz önünde bulundurduğu anlaşılan kanun koyucu, hükmün uygulanmasını sadece oy hakkının kullanılmasına ilişkin sınırlamaların “dolanılmasına” özgülememiş aynı zamanda “herhangi bir şekilde etkisiz

⁶⁵¹ Aksi istikamette bkz. Turan, **a.g.e.**, s. 258-259.

⁶⁵² Pek çokları yerine bkz. Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 185 vd.

bırakılmasına” da yer vermiştir. Böylece dolanma niteliği taşımayan, etkisiz bırakma gayeleri de hükmün kapsamına dâhil edilmiştir. Gerekçede, TK m. 433’ün oy hakkına ilişkin sınırlamaların uygulanmaması amacını taşıyan her türlü iş ve işlemin hükmün kapsamında değerlendirilmesinin lazım geldiğine işaret edilmiş ve hükmün öngörülme amacının bu yönde olduğu özellikle vurgulanmıştır⁶⁵³. Bu meyanda zikredilmesi gereken bir diğer husus, TK m. 433’e kaynaklık eden OR 691/1’de oydan yoksunluğa ilişkin hükümleri etkisiz bırakma amacını taşıyan “devir” ve “bırakma” da dâhil her türlü girişimi kapsayan “*Überlassung*” kelimesinin tercih edilmiş olmasıdır⁶⁵⁴.

“Dolanmak” kelimesiyle kanuna karşı hile ve muvazaalı işlemler, “etkisiz bırakmak” ibaresiyle inançlı işlemler ifade edilir. “Payların veya pay senetlerinin devri” ile, payların mülkiyetinin geçirilmesi; “pay senetlerinin başkasına verimesi”yle, görünüşte malik kılmak için hamiline yazılı pay senetlerinde zilyetliğin nakli anlatılır⁶⁵⁵.

Oy hakkının kullanılmasına ilişkin sınırlamaları etkisiz bırakmak üzere yapılan payın veya pay senetlerinin devirlerinin temelinde inançlı işlemler⁶⁵⁶ yer alır⁶⁵⁷. İnançlı işlemin bir tarafında inanan diğer tarafında ise inanılan bulunur. İnanan, oy hakkından yoksun pay sahibidir. Bu kişi payını inanılana devreder. Taraflar inanılanın malik olmasını ister. Böylece oy hakkından yoksun pay sahibi payını inanılana temlik ederek onun oy kullanmasını sağlar. İnanılan, kendisine geçirilen payın mülkiyetinden doğan hakları kullanırken kararlaştırılan koşullara uymayı borçlanır. Bir diğer deyişle borçlandırıcı işlem, oy hakkının kullanılmasını konu alan tek taraflı bir oy sözleşmesidir⁶⁵⁸.

⁶⁵³ Bkz. TK m. 433/1’in gerekçesi (Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 510-511).

⁶⁵⁴ “*Überlassung*” kelimesinin bütün devir şekillerini kapsadığı yönünde Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 186.

⁶⁵⁵ Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N. 1004.

⁶⁵⁶ İnançlı işlemler hakkında kapsamlı bir çalışma için bkz. Ergun Özsunay, **Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnançlı Muameleler**, İstanbul, Cezaevi Matbaası, 1968, s. 1 vd.

⁶⁵⁷ Aytaç, **İbra**, s. 124.

⁶⁵⁸ Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 190.

eTK m. 361/1'in, oy hakkının kullanılmasına ilişkin sınırlamaları etkisiz kılmak amacıyla pay senetlerinin başkasına verilmesinin “*caiz olmadığı*” şeklindeki muğlak ifadesi, pay devrinin geçersiz olup olmadığı tartışmasını beraberinde getirmişti. Bu bağlamda bir görüşe göre devir geçerlidir fakat oy sözleşmesi geçersizdir. Zira eTK m. 361/1'de devrin geçersiz olduğuna dair bir hüküm bulunmaz⁶⁵⁹. İkinci görüş ise eBK m. 19-20 (TBK m. 27) uyarınca pay devir işleminin de hükümsüz olduğu yönündedir⁶⁶⁰. TK m. 433'ün lâfzı, dile getirilen tartışmayı sona erdirecek türdendir. Bu bakımdan “*payların veya pay senetlerinin devri ... geçersizdir*” şeklindeki ifade, devir işleminin geçersiz olduğu hususunda herhangi bir tereddüde mahal vermez⁶⁶¹. Dahası görünüşte malik kılmak amacıyla hamiline yazılı pay senetlerinde zilyetliğin naklinin de geçersiz sayılmasına matuf “pay senetlerinin başkasına verilmesi” ibaresi eklenmiştir.

Yeri gelmişken payın TK m. 433'e aykırı biçimde devredilmiş olduğunu tespit eden bir pay sahibinin elinde bulundurduğu imkânlarla da bakılmalıdır. İlk olarak belirtelim ki oy hakkına ilişkin sınırlamaları etkisiz bırakmak amacıyla yapılan pay devirleri geçersiz olduğundan, devralan ne payın mülkiyetini ne de paydan doğan hakları kazanır. Payın sahibine bahşettiği hakların başında kuşkusuz genel kurul toplantısına katılma ve oy kullanma hakları gelir. Genel kurul toplantısına ancak yetkili olan pay sahipleri veya temsilcileri katılabilir (TK m. 415). Yetkisi olmayan kimselerin toplantıda bulunması “yetkisiz katılma” hâlini oluşturur. Bu takdirde pay sahipleri yetkisiz katılmaya itiraz edebilirler.

Bilindiği üzere genel kurul toplantısının hazırlanması yönetim kurulunun görevleri arasındadır (TK m. 375/1-f). Bu bağlamda yönetim kurulu genelle katılabilecekler listesini tanzim eder (TK m. 415/1). Toplantı başlamadan önce bu listeyi inceleyen pay sahipleri oy hakkına ilişkin sınırlamaları etkisiz kılmak amacıyla payların devredilmiş olduğunu fark ederse buna dair itirazlarını yönetim kuruluna

⁶⁵⁹ Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 191-192, dn. 25; Çelik, **İbra**, s. 156.

⁶⁶⁰ Çeker, **a.g.e.**, s. 229.

⁶⁶¹ Nitekim bu doğrultuda bkz. Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N. 1006; Tokcan, **a.g.e.**, s. 141.

bildirebilirler (TK m. 433/2). Diğer taraftan bu husus toplantı esnasında fark edildiği takdirde, itiraz toplantı başkanlığına yöneltilir. Pay sahibi hem toplantı başkanlığına hem de toplantı başlamadan önce yönetim kuruluna tevcih ettiği itirazın toplantı tutanağına geçirtilmesini talep edebilir. Ekleyelim ki itiraza konu olan yetkisiz katılmanın sebebinin ve itirazın gerekçesinin belirtilmesi, giderek bu noktaların da toplantı tutanağına yazılması gerektiği dile getirilir⁶⁶².

Nihayet TK m. 433'e aykırı biçimde devredilen pay veya pay senetlerine istinaden alınan ibra kararının akıbetine daha yakından bakabiliriz. Yukarıda belirtildiği üzere, oy hakkının kullanılmasına ilişkin sınırlamaları etkisiz kılmak amacıyla yapılan pay veya pay senetlerinin devri geçersiz olduğundan, devralan ne payın mülkiyetini ne de payın sahibine bahsettiği hakları iktisap eder. Kanun koyucu bu kimsenin genel kurula katılmasını "yetkisiz katılma" olarak nitelendirmiş (TK m. 433/2), ayrıca yetkisiz katılmaya önemli sonuçlar bağlamıştır. Genel kurula katılmaya yetkisi bulunmayan bir kimsenin oyu genel kurul kararının alınmasında etkili olduğu takdirde, ibraya ilişkin karar iptal edilir (TK m. 446/1-b).

Bu arada "yetkisiz katılmanın" genel kurul kararının iptali için tek başına yeterli bir sebep olup olmadığı araştırılmalıdır. Öğretide, yetkisiz katılan kimse her ne kadar oy kullanmasa da genel kurul toplantısında hazır bulunarak fikir beyan etmek suretiyle diğer pay sahiplerinin iradesini etkilediğinden bahisle genel kurul kararının iptal edilebileceği savunulur⁶⁶³. Kanımızca TK m. 446/1-b'nin lafzı bu yoruma engel olur. Zira TK m. 446/1-b'ye müstenit bir genel kurul kararının iptalinden söz edebilmek için yetkisiz kimselerin "*toplantıya katılıp oy kullanmaları*" şarttır. Hâl böyle olunca yetkisiz bir şekilde toplantıya iştirak etmiş olmak, genel kurul kararının

⁶⁶² Bu yönde Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N. 958i.

⁶⁶³ Nitekim bu doğrultuda bkz. Zafer Saka, **Anonim Ortaklıkta Genel Kurul**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2004, s. 171; İmregün, **AO**, s. 129; Kırca, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, N. 203.

iptali için tek başına yeterli değildir. Nitekim yetkisiz kimse hem toplantıya katılmalı hem de oy kullanmalıdır⁶⁶⁴.

Yetkisiz katılmaya istinaden açılan iptal davasının başarıya ulaşmasında aranan bir diğer husus, “*etki kuralıdır*”⁶⁶⁵. Buna göre yetkisiz katılan kimsenin kullandığı oy, ibra kararının alınmasında sayısal olarak etkili olmalıdır. Bir başka deyişle bu tür kimselerce kullanılan oylar karar yetersayısının yönünü değiştirme gücüne sahip olduğu takdirde etki kuralı gerçekleşir.

Son olarak etki kuralı ile yetersayı arasındaki ilişki tespit edilmelidir. Kanımızca TK m. 446/1-b uyarınca genel kurul kararının iptalinden söz edebilmek için, yetkisiz katılan kimse genel kurul toplantısında hazır bulunmuyor olsaydı, diğer pay sahiplerince hem toplantı hem de karar yetersayılarının sağlanıyor olması gereklidir. Buna karşılık genel kurul kararlarının kurucu unsuru olan yetersayılar mevcut olmadığı takdirde iptal edilebilirlik değil yokluk gündeme gelir⁶⁶⁶.

⁶⁶⁴ Bu istikamette bkz. Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 23 N. 90; Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 207; Akbay, **a.g.e.**, s. 128-129, Tokcan, **a.g.e.**, s. 144.

⁶⁶⁵ Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 738 vd.; Ersin Çamoğlu, “Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Kararlarının İptalinde Etki Kuralı”, **Yaklaşım**, S. 260, Y. 22, Ağustos 2014, s. 217 vd.; Pulaşlı, **Şerh, C. 2**, § 34 N. 76 ve 133.

TK m. 446/1-b’de etki kuralının değil illiyet bağının düzenlendiği; usuli aykırılıklarda nitelik itibarıyla hukuka aykırılık ile nicelik açısından hukuka aykırılık ayrımının yapılması gerektiği; nicelik itibarıyla hukuka aykırılıklarda fiili illiyetten, nitelik itibarıyla hukuka aykırılıklarda ise normatif illiyetten hareketle bir çözüme varmak gerektiği hususunda bkz. Kırca, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, N. 199 vd.

⁶⁶⁶ Bu doğrultuda bkz. Tolga Ayoğlu, “Oydan Yoksun Pay Sahiplerinin Katılımı ile Alınan Genel Kurul Kararlarının Akıbeti (TTK md. 361/3’ün Uygulama Alanı)”, **Prof. Dr. Kemal Oğuzman’a Armağan, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S. 1, Ocak 2002, s. 741.

Karar yetersayısının oluşmadığı hâllerde alınan genel kurul kararının kesin olarak hükümsüz olduğu yönünde bkz. Şükrü Yıldız, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku**, İstanbul, Arıkan Yayıncılık, 2007, s. 236.

Yetersayılara aykırılığın iptal edilebilir olduğu hususunda bkz. Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 144; Tokcan, **a.g.e.**, s. 146.

E. İbra Kararı Alınması Amacına Yönelik Yapılan Oy Sözleşmeleri

Oy sözleşmeleri, anonim şirket genel kurulunda kullanılacak oyun yönünü tayin etme taahhüdünü içeren sözleşmelerdir. Bu sözleşmeler oyun olumlu veya olumsuz yönde kullanılmasını yahut hiç kullanılmamasını konu edinir⁶⁶⁷. Sözleşme pay sahipleri arasında kurulabileceği gibi pay sahipleriyle üçüncü kişiler arasında da meydana gelebilir⁶⁶⁸. Hatta henüz pay sahibi olmayan kimseler de oy sözleşmesi akdedebilir⁶⁶⁹.

Oy sözleşmeleri tek taraflı olabileceği gibi karşılıklı (iki taraflı) veya çok taraflı (konsorsiyumlar) da olabilir. Taraflardan yalnız biri belli bir yönde oy kullanma taahhüdünde bulunduğu, tek taraflı oy sözleşmesinden; her iki tarafın da belli yönde oy kullanmayı taahhüt ettiği hâllerde karşılıklı oy sözleşmesinden söz edilir. Oy konsorsiyumu ise çok taraflı sözleşmelerdendir. Bununla iki veya daha fazla pay sahibi, oylarını belli bir istikamette kullanmayı taahhüt eder. Oy konsorsiyumları ile iki taraflı oy sözleşmeleri arasındaki farklılık ise, iki taraflı oy sözleşmelerinin karşılıklı borç doğuran sözleşmelerden olmasıdır (*sinallagmatik*)⁶⁷⁰. Oysa oy konsorsiyumlarında karşılıklı ve birbirinden farklı çıkarlar değil, ortak bir amaç söz konusudur⁶⁷¹.

Oy sözleşmeleri tek bir genel kurul toplantısı veya (ibra kararı gibi) belirli bir gündem maddesiyle sınırlı olacak şekilde bir sefere mahsus olarak akdedilebileceği gibi süresiz olarak da kurulabilir⁶⁷².

⁶⁶⁷ Oy sözleşmesinin tanımı hakkında detaylı bir inceleme için bkz. Erdoğan Moroğlu, **Oy Sözleşmeleri**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 5. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015, s. 3 vd.

⁶⁶⁸ Moroğlu, **Oy Sözleşmeleri**, s. 38-40.

⁶⁶⁹ Moroğlu, **Oy Sözleşmeleri**, s. 7, dn. 11.

⁶⁷⁰ Türk öğretisinde *Moroğlu*, bir bedel veya özel çıkar karşılığı olarak akdedilen oy sözleşmelerinin kesin olarak hükümsüz olacağı görüşünü savunur (Moroğlu, **Oy Sözleşmeleri**, s. 69).

Aksi yönde bkz. İmregün, **Menfaat İhtilafları**, s. 42; İmregün, **AO**, s. 140.

⁶⁷¹ Moroğlu, **Oy Sözleşmeleri**, s. 34-38.

⁶⁷² Moroğlu, **Oy Sözleşmeleri**, s. 40-42.

Aksi öngörülmedikçe sözleşmelerin geçerliliği hiçbir şekle bağlı olmadığı kuralı (TBK m. 12), oy sözleşmeleri hakkında da uygulanır. Dolayısıyla oy sözleşmelerinin geçerliliği herhangi bir şekil şartına bağlı değildir⁶⁷³.

Kanunlarımızda özel olarak düzenlenmemiş olan oy sözleşmelerinin hukuki dayanağını, sözleşme özgürlüğü ilkesi oluşturur^{674, 675}. Bu ilkeye göre kişiler, hukuk düzeninin öngördüğü sınırlar içinde kalmak kaydıyla, sözleşme yapıp yapmama, sözleşmenin konusunu belirleme, sözleşmenin karşı tarafını seçme, sözleşmenin şeklini seçme, sözleşmenin hükümlerinde değişiklik yapma ve sözleşmeyi ortadan kaldırma hususlarında özgürdürler⁶⁷⁶. Bu konu “I. Sözleşme özgürlüğü” kenar başlığını taşıyan TBK m. 26’da aynen şu sözlerle ifade edilmiştir: “*Taraflar, bir sözleşmenin içeriğini kanunda öngörülen sınırlar içinde özgürce belirleyebilirler.*”. Hatta sözleşme özgürlüğü ilkesi Anayasa m. 48/1 ile de güvence altına alınmıştır.

Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmelerin kesin olarak hükümsüz olduğu (TBK m. 27) dikkate alındığında ve oy hakkından yoksunluğa ilişkin hükümlerin emredici nitelik taşıdığı gözetildiğinde, konumuz bakımından ibraya ilişkin kararlarda oydan yoksunluk hükümlerinin dolanılması amacıyla yapılan oy sözleşmelerinin de kesin olarak hükümsüz olduğu anlaşılır⁶⁷⁷. Aynı sonuca TK m. 433/1’den hareketle de varılır. Söz konusu düzenlemede oy hakkına dair sınırlamaları herhangi bir şekilde etkisiz bırakmak amacını taşıyan her türlü işlem ve eylem geçersiz sayıldığından, ibra

⁶⁷³ Okutan Nilsson, **a.g.e.**, s. 73-74; Moroğlu, **Oy Sözleşmeleri**, s. 55.

⁶⁷⁴ Bu hususta İsviçre öğretisinde bkz. Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 39 N. 202.

Türk öğretisinde bkz. Moroğlu, **Oy Sözleşmeleri**, s. 8; Arslanlı, **Anonim Şirketler, C. II-III**, s. 53; İmregün, **Menfaat İhtilafları**, s. 40 vd.; İmregün, **AO**, s. 140; Ansay, **Anonim Şirketler**, s. 248; Domaniç, **Anonim Şirketler**, s. 864; Tekil, **AŞ**, s. 215.

⁶⁷⁵ İsviçre hukukunda da Türk hukukuna paralel şekilde oy sözleşmeleri hakkında kanuni bir düzenleme bulunmaz. Buna karşılık Almak hukukunda oy sözleşmeleri AktG § 136/3 ile yasal zemine kavuşmuştur.

⁶⁷⁶ Sözleşme özgürlüğü ilkesi hakkında bkz. Oğuzman, Öz, **C. 1**, s. 23 vd.; Eren, **Borçlar Genel**, N. 48 ve özellikle 947 vd.

⁶⁷⁷ Moroğlu, **Oy Sözleşmeleri**, s. 64-66; Tokcan, **a.g.e.**, s. 140.

kararında oydan yoksunluk hükümlerini etkisiz kılmaya yönelik bir oy sözleşmesi de geçersiz olacaktır⁶⁷⁸.

Oydan yoksunluğa ilişkin hükümleri etkisiz bırakma gayesi taşımayan fakat bir bedel veya özel bir çıkar karşılığında ibraya ilişkin kararlarda belli bir istikamette oy kullanılması taahhüdünü içeren oy sözleşmeleri de geçersizdir⁶⁷⁹.

Geçersiz bir oy sözleşmesine istinaden alınan ibra kararının akıbeti, geçersiz oyların karara etkili olup olmadığı araştırılarak tespit edilir. Buna göre geçersiz oylar ibranın yönünü tayinde etkili olmuşsa karar iptal edilebilir (TK m. 446/1-b; 433). Fakat genel kurulda geçersiz oylar hiç kullanılmamış olsaydı, yine de aynı yönde bir karar verilecek idiyse ibra kararı sıhhatini korur. Hatırlatalım ki etki kuralı uyarınca genel kurul kararının iptal edilebilmesi, yetersayıların varlığını muhafaza etmesine bağlıdır. Dolayısıyla geçersiz oyların hesaba katılmadığı bir ihtimalde toplantı ve karar yetersayılarının mevcut olması şarttır. Aksi takdirde genel kurul kararının yokluğu gündeme gelecektir.

Son olarak, geçerli bir oy sözleşmesine uyulmaksızın alınan ibra kararının geçerliliğini koruyacağını belirtmek isteriz⁶⁸⁰. Zira diğer borçlar hukuku sözleşmelerinde olduğu gibi oy sözleşmeleri de nispi sonuç doğurur⁶⁸¹. Bu durumda alacaklının elinde sözleşmeye aykırılık hükümlerine başvurarak tazminat ve kararlaştırılmışsa cezai şart istemekten başka bir imkân kalmaz.

⁶⁷⁸ Bu istikamette bkz. Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 201-202; Aytaç, **İbra**, s. 135; Çelik, **İbra**, s. 159.

⁶⁷⁹ Moroğlu, **Oy Sözleşmeleri**, s. 69; Aytaç, **İbra**, s. 135; Çelik, **İbra**, s. 159. Öğretide Aytaç, oydan yoksunluk hükümlerini etkisiz kılmak için yapılan oy sözleşmelerinin gizli tutulacağından bahisle bunların ispatının zor olduğuna işaret eder (Aytaç, **İbra**, s. 135).

⁶⁸⁰ Moroğlu, **Oy Sözleşmeleri**, s. 5-6; Canöz, **İbra**, s. 150.

⁶⁸¹ Aytaç, **İbra**, s. 134-135.

F. Oydan Yoksunluğun Yetersayılara Etkisi

1. Toplantı Yetersayısına Etkisi

Oydan yoksunluğun toplantı yetersayısına etkisi hakkında açık bir düzenlemenin bulunmaması öğretide farklı görüşlerin ileri sürülmesine yol açmıştır. Bir görüşe göre, oydan yoksun pay sahipleri toplantı yetersayısının hesabında göz önünde bulundurulmaz⁶⁸². Öğretiye hâkim olan ikinci görüşe göre ise oydan yoksunluk hükümleri toplantı yetersayısının tespitinde dikkate alınmaz⁶⁸³.

Kanımızca da ikinci görüşe üstünlük tanınmalıdır. Çünkü oy hakkından yoksunluk, pay sahibinin toplantıya katılmasına engel teşkil etmediği gibi müzakerelerde görüş açıklamasına, hatta öneride bulunmasına da engel değildir⁶⁸⁴.

⁶⁸² Bu doğrultuda bkz. Hans Michael Riemer, **Anfechtungs- und Nichtigkeitsklage im schweizerischen Gesellschaftsrecht**, Bern, Stämpfli Verlag, 1998, N. 276; Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 24 N. 91; Stefan Grundmann, **Aktiengesetz: Großkommentar, Band 7/2: §§ 131-146**, Ed. Heribert Hirte, Peter O. Mülberr, Markus Roth, 5. Auflage, Berlin/Boston, de Gruyter, 2020, § 133, N. 55 ve 103; Oliver Rieckers, **Kommentar zum Aktiengesetz, Band 1, §§ 1-149**, Ed. Gerald Spindler, Eberhard Stitz, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2019, AktG § 133 N. 11; Nomer, **a.g.e.**, s. 23.

⁶⁸³ Brigitte Tanner, **Quoren für die Beschlussfassung in der Aktiengesellschaft**, Schulthess Verlag, Zürich, 1987, § 4 N. 54; Bohrer, Kummer, **ZK-AktG**, Art. 695 OR, N. 9; Arslanlı, **Anonim Şirketler, C. II-III**, s. 35; Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 128; Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 181; Ömer Teoman, “Yeni Türk Ticaret Kanunu ile Yürürlük Kanununun Anonim ve Limited Ortaklık Genel Kurullarında Toplantı Nisabı Aranmayacağını Öngören Hükümler”, **REGESTA**, C. II, S. 2, 2012, s. 7; Ünal Tekinalp, “Genel Kurul Toplantı Yeter Sayılarına İlişkin Bazı Sorunlar”, **İktisat ve Maliye Dergisi**, C. XXV, S. 1, 1978, s. 13-14; Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 614c; Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N. 944; Çeker, **a.g.e.**, s. 199 ve 228; İlhan Yiğit, **Anonim Ortaklık Genel Kurulunun İşleyişi ve Ortaya Çıkan Sorunlar**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2005, s. 120; Emek Toraman Çolgar, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Oy Hakkının Özellikleri ve Kullanılması”, **Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan**, C. II, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2010, s. 1737; Levent Biçer, Esra Hamamcıoğlu, “Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarında Uygulanan Yetersayılar ve Bazı Değerlendirmeler”, **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XII, S. 149-150, 2017, s. 113; Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku**, s. 308; Zengin, **a.g.e.**, s. 457.

⁶⁸⁴ Tanner, **Quoren**, § 4 N. 54; Grundmann, **a.g.e.**, § 133, N. 61; Holzborn, **a.g.e.**, § 133, N. 4-5; Reger, **a.g.e.**, § 118 N. 7; Krebs, **a.g.e.**, § 133, N. 7 vd.; Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 173; İmregün, **AO**, s. 137; Kaya, **Bilgi Alma Hakkı**, s. 133; Çeker, **a.g.e.**, s. 199; Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 14-49 vd.; Pulaşlı, **Şerh C. 3**, § 42, N. 234.

eTK döneminde kaleme aldığı çalışmasında, oydan yoksun pay sahibinin genel kurula katılamayacağı savunmasında bulunan Turgut Gücük, “Genel Kurula Katılma ve Oy Hakkının

Görüşümüze hukuki temel oluşturacak bir hükme de işaret etmek isteriz. Limited şirket genel kurul toplantılarına ilişkin nisapların düzenlendiği TK m. 621/1'e göre, yetersayının hesabında "*oy hakkı bulunan sermayenin*" esas alınması gerekir⁶⁸⁵. Anonim şirketlere ilişkin hükümler arasında ise bu şekilde bir düzenleme bulunmaz⁶⁸⁶. Oysa kanun koyucu, limited şirketlerde olduğu gibi anonim şirketlerde de toplantı nisabının hesabında dikkate alınmasını arzu etmediği hususlara özel olarak işaret etmiştir. Örneğin TK m. 389/1'de oy hakkı donan payların toplantı nisabının hesabında göz önünde bulundurulmayacağı hükme bağlanmıştır. Bu açıdan bakıldığında kanun koyucunun anonim şirketlerde oydan yoksun payların toplantı nisabının hesabında dikkate alınmasını amaçladığı sonucuna ulaşırız.

Yargıtay da çağrısız genel kurul toplantısı hakkındaki bir uyuşmazlık vesilesiyle vermiş olduğu bir kararda bu hususa işaret etmiştir. Yüksek Mahkeme çağrısız bir genel kurulun toplanabilmesi için sadece oy hakkı bulunan pay sahiplerinin varlığını yeterli görmemiş, aynı zamanda oydan yoksun bulunan pay sahiplerinin de katılmış olmasını aramıştır⁶⁸⁷.

2. Karar Yetersayısına Etkisi

Oy hakkından yoksunluğun karar nisabına etkisi tespit edilirken öncelikle karar nisabında oyun mu yoksa *sermayenin* mi esas alındığı araştırılmalıdır. TK'ya bakıldığında kanun koyucunun ibrada, oy esasına göre karar nisabı öngördüğü görülür. Bu husus "*Kararlar toplantıda hazır bulunan oyların çoğunluğu ile verilir.*" sözleriyle ifade edilmiştir (TK m. 418/2). Bu tespitin ardından oydan yoksunluğun ibraya ilişkin karar yetersayısına etkisi saptanabilir. Mademki oydan yoksun pay sahibi, yoksunluğa

Engellenmesi", **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu IV: Bildiriler – Tartışmalar**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1987, s. 255.

⁶⁸⁵ TK m. 621/1'de düzenlenen yetersayılar hakkında detaylı bir izahat için bkz. Zengin, **a.g.e.**, s. 457.

⁶⁸⁶ TK m. 621/1'e benzer bir düzenlemenin anonim şirketler hakkında yer almamasının kanun boşluğu şeklinde yorumlanabileceği hususunda bkz. Tokcan, **a.g.e.**, s. 125, dn. 135. Aksi istikamette bkz. Zengin, **a.g.e.**, s. 457.

⁶⁸⁷ 11. HD'nin 10.12.2019 tarih ve 1269/8039 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 03.02.2023.

konu olan gündem maddesine yönelik olarak kendisine ait paylardan doğan oy haklarını kullanamaz, o hâlde bu kimsenin oy hakları karar nisabının hesabında dikkate alınmamalıdır⁶⁸⁸.

Bununla birlikte esas sözleşmede yapılacak bir düzenlemeyle, ibranın karar nisabında *toplam sermaye* esas alınabilir. Bu olasılıkta ise karar nisabı hesaplanırken hakkında yoksunluk sebebi bulunan pay sahiplerince temsil edilen sermayenin, toplam sermayeden düşülmesinin gerekip gerekmediği araştırılmalıdır. Kanımızca bu varsayımda oydan yoksunluk sebebi bulunan payların temsil ettiği sermaye, toplam sermayeden düşülerek karar nisabı tespit edilmelidir⁶⁸⁹. Zira aksi varsayımda genel kurulda ibra hakkında bir karar vermek oldukça güçleşecektir. Kanun koyucunun oydan yoksunluk hükümlerini öngörme gayesini, menfaat ihtilafı bulunan belli konularda bazı pay sahiplerinin oy kullanmasını yasaklamakla sınırlı biçimde yorumlamak gerekir⁶⁹⁰.

⁶⁸⁸ İsviçre öğretisinde bkz. Bohrer, Kummer, **ZK-AktG**, Art. 695 OR, N. 9; Dubs, Truffer, **a.g.e.**, Art. 703, N. 9; Böckli, **Aktienrecht**, §12 N. 436; Arslanlı, **Anonim Şirketler, C. II-III**, s. 57.

Alman öğretisinde bkz. Spindler, Schmidt, Lutter, **AktG, C. 1**, § 133 N. 9; Liebscher, **a.g.e.**, § 133 N. 2; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 133 N. 12; Rieckers, **a.g.e.**, § 133 N. 11 ve 34.

Türk doktrinde bkz. Teoman, **Oy Hakkından Yoksunluk**, s. 181; Oğuz İmregün, “Anonim Ortaklıklarda Toplantı ve Karar Yetersayılarının Esas Sözleşme ile Düzenlenmesi”, **Bilgi Toplumunda Hukuk: Ünal Tekinalp’e Armağan**, C. 1, İstanbul, Beta Yayınları, 2003, s. 450; Çeker, **a.g.e.**, s. 228; Mehmet Bahtiyar, “Anonim Şirket Genel Kurulunda Toplantı Yetersayısının Toplantı Süresince Korunması Şartına İlişkin TTK. 418/1 Hükümünün Değerlendirilmesi”, **Prof. Dr. Hamdi Yasaman’a Armağan**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2017, s. 63-64; Biçer, Hamamcıoğlu, **a.g.m.**, s. 113; Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 614b; Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku**, s. 308; Tokcan, **a.g.e.**, s. 126; Zengin, **a.g.e.**, s. 458.

Aksi istikamette bkz. Tanner, **Quoren**, § 4 N. 65; İmregün, **AO**, s. 139.

⁶⁸⁹ Bu doğrultuda bkz. Abuzer Kendigelen, “Anonim Şirketlere İlişkin Hükümlerde Benimsenen Bazı Ağırlaştırılmış Nisaplar Bilinçli Bir Tercihin Ürünü mü?”, **Makalelerim**, C. II: 2001-2017, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2018, s. 552 vd.; Zengin, **a.g.e.**, s. 461.

Aksi istikamette bkz. Necle Akdağ Güney, **Anonim Şirketlerde Kuruluş**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2014, s. 156.

⁶⁹⁰ Kanun koyucunun amacının oydan yoksunluk gerekçesiyle genel kurul kararlarının alınmasını engellemek olmadığı yönünde bkz. Kendigelen, **Ağırlaştırılmış Nisaplar**, s. 557. Böckli, **Aktienrecht**, § 12 N. 437.

VI. İBRA KARARININ KAPSAMI

A. Genel Olarak

Kapsamından hareketle ibra kararı çeşitli şekillerde alınabilir. Bu çerçevede ibraya genel olarak karar verilebileceği gibi kişi, konu ve zaman yönünden birtakım sınırlamalar içerecek şekilde özel olarak da karar verilebilir. Belirtelim ki özel ibra kararının kapsamını tespit kolaydır. Fakat belirli bir içerikten söz etmeden genel olarak alınan ibra kararlarının kapsamını tayin etmekte bazı zorluklarla karşılaşılır. Benzer güçlük ibra varsayımlarında da söz konusudur. Açık ibrayı ibra varsayımından ayıran özellik ise genel kurulun açık ibra kararında istediği kişileri ve işlemleri ibranın kapsamı dışında bırakabilmesidir⁶⁹¹.

Bu bölümde ibra kararının kapsamına hangi hususların girdiği; kişi, konu ve zaman yönünden detaylı bir şekilde incelenmiştir.

B. Açık İbra Kararının Kapsamı

1. Kişi Yönünden

a. Yönetim Kurulu Üyeleri

İbra kararı her şeyden önce yönetim kurulu üyeleri hakkında verilir. Nitekim TK m. 408/2-b’de “*yönetim kurulu üyelerinin ... ibraları hakkında karar verilmesi*” denilmek suretiyle bu husus dile getirilmiştir.

İbra kararı yönetim kurulu hakkında verilmez⁶⁹², bu karar yönetim kuruluna seçilmiş veya atanmış bulunan her bir üyeye verilir⁶⁹³. Çünkü organ olarak yönetim kurulu şirketin bir parçasıdır, dolayısıyla hakların ve borçların süjesi değildir. Organ

⁶⁹¹ Helvacı, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 136.

⁶⁹² Yargıtay 11. HD’nin 27.06.2022 tarih ve 2021-1198/5289 sayılı kararında, yönetim kurulunun ibrasından söz edilmesi hatalı olmuştur. (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 06.02.2023.

⁶⁹³ Dubs, Truffer, **a.g.e.**, Art. 698 N. 25; Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 915; Kevin J. Müller, **Die Einheit der Materie bei Generalversammlungsbeschlüssen**, Zürich/St. Gallen, Dike Verlag AG, 2021, N. 130; Isler, Schott, **a.g.m.**, s. 200.

ile şirket arasında sadece organik bir bağ olduğu hâlde yönetim kurulu üyesi ile şirket arasında hukuki bir ilişki bulunur⁶⁹⁴. Bunun sonucu olarak, üyelerin birtakım hak ve yükümlülükleri söz konusudur. Yönetim kurulu üyesinin hesap verme yükümlülüğü ve bu yükümlülüğün karşı edimini oluşturan ibra edilme hakkı mevcuttur⁶⁹⁵.

Anonim şirketin yönetim kurulu bir veya daha fazla kişiden oluşur (TK m. 359/1). Kanunda üye sayısı açısından üst sınır öngörülmemiştir. İlk yönetim kurulu üyeleri esas sözleşmeyle atanır (TK m. 339/3). Şirket faaliyetlerine başladıktan sonra yönetim kurulu üyeleri ilke olarak genel kurul tarafından seçilir (TK m. 408/2-b). Seçilen veya atanan üyeler ticaret siciline tescil ve ilan olunur (TK m. 339/3, 359/2-g, 31/1, 35/3). Tescil bildirici etkiye sahip olduğundan, henüz tescil edilmemiş bir yönetim kurulu üyesinin ibrası hakkında karar verilebilir. Bu itibarla tescil ibranın bir şartı değildir. Keza yönetim kurulu üyesinin icrada görevli olup olmaması da ibra kararının verilmesinde herhangi bir işleve sahip değildir. Şüphesiz üyenin yürüttüğü faaliyetlerin şirket menfaatine etkileri ibra kararının yönünü tayinde belirleyici olacaktır. Fakat burada belirtilmek istenen, icrada görevli olup olmamanın, ibra kararının bir şartını oluşturmamıştır.

Bazı istisnai hâllerde yönetim kuruluna üye seçimi genel kurulun iradesi dışında gerçekleşir. Bu kişiler hakkında da ibra kararı verilebilir. Sonuç olarak üyeliğe seçilme şekli yönetim kurulu üyelerinin ibraları hakkında kararın verilmesinde önem arz etmez.

Yeri gelmişken değinmek istediğimiz bir husus vardır. Bilindiği üzere TK m. 363 uyarınca yönetim kurulu, üyelik boşalırsa kanuni şartları taşıyan birini geçici olarak yönetim kurulu üyeliğine seçip ilk genel kurulun onayına sunmaya yetkilidir⁶⁹⁶.

⁶⁹⁴ Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 55.

⁶⁹⁵ Picenoni, **a.g.e.**, s. 34; Tanner, **ZK-AktG**, Art. 698 OR N. 128; Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 908; Aytaç, **İbra**, s. 65-66.

⁶⁹⁶ Bu hususta detaylı bilgi için bkz. Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 547; Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 12-26; Pulaşlı, **Şerh, C. 2**, § 35 N. 244; Kırca (Şehirali Çelik, Manavgat), **a.g.e.**, s. 423; Akdağ Güney, **Yönetim Kurulu**, s. 13; Koray Demir, “Kooptasyon Uygulamasında Yeni Bir Perspektif Mümkün mü? (TTK m. 363/1’de Öngörüldüğü Haliyle Kooptasyon)”, **İÜHFİM**, C. LXXV, S. 1, 2017, s. 315 vd.

Seçilen üye onaya sunulduğu genel kurul toplantısına kadar görev yapar ve onaylanması hâlinde selefinin süresini tamamlar. Fakat genel kurul üyeyi onaylamazsa bu kişi hakkında ibra kararının verilip verilemeyeceği tespit edilmelidir. Kanımızca bu üye, onay verilmeyen genel kurul toplantı tarihine kadar diğer üyelerin haiz bulunduğu hak ve yetkilere sahip olup onlarla aynı sorumluluk rejimine tabidir⁶⁹⁷. Bu nedenle söz konusu kimse hakkında da ibra kararı verilebilir.

SerPK m. 97/1 uyarınca sermaye piyasası kurumlarının mali yapılarının bozulması hâlinde uygulanacak tedbirler kapsamında, sermaye piyasası kuruluna yönetim kurulu üyelerini görevden alma ve yerlerine yenilerini atama yetkisi verilmiştir.

Benzer şekilde Sigortacılık Kanunu m. 20/2-c uyarınca mali bünyesi zayıflayan sigorta şirketleri, kendilerine tanınan uygun sürede mali bünyelerini güçlendirmedikleri takdirde Hazine ve Maliye Bakanı yönetim kurulu üyelerinden bir kısmını veya tamamını görevden almaya, gereğinde mevcut üye sayısını artırmaya ve yerlerine yenilerini atamaya yetkilidir.

Kurumsal Yönetim Tebliėi⁶⁹⁸ m. 7/3 uyarınca kurumsal yönetim ilkelerini uygulamakla yükümlü anonim ortaklıklarda, yönetim kurulunun ve genel kurulun bu doğrultuda gerekli işlemleri yapmaması hâlinde, Sermaye Piyasası Kurulu 30 gün süre verir. Verilen süre içinde uyum için gerekli işlemlerin yapılmaması hâlinde, SerPK m. 17 gereğince yönetim kurulunun toplanabilmesi ve karar alabilmesi için gerekli olan bağımsızlık kriterlerini sağlayan yeterli sayıda bağımsız üyeyi resen atamaya yetkilidir.

Bankacılık Kanunu m. 134/1 uyarınca TMSF, fondaki bankaların yönetim kurulu üyelerinin tamamını veya bir kısmını görevden almaya ve yerlerine yenilerini atamaya yetkilidir.

⁶⁹⁷ Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 547.

⁶⁹⁸ Seri II, No. 17.1

TK m. 334 uyarınca işletme konusu kamu hizmeti olan anonim şirketin esas sözleşmesine konulacak bir hükümle kamu tüzel kişisine yönetim kuruluna doğrudan temsilci gönderme hakkı tanınabilir. Kamu tüzel kişisinin pay sahibi olup olmaması, hükmün uygulanmasında belirleyici değildir⁶⁹⁹. Kanımızca temsilcinin yönetim kurulu üyeliği sıfatını iktisap edeceği dikkate alındığında (TK m. 334/3, c. 1) ve organa dair sorumluluk hükümlerinin ise kamu tüzel kişisi hakkında uygulanacağı (TK m. 334/3, c. 2) gözetildiğinde, her ikisine dair ibra kararı verilebilir.

Grup imtiyazının öngörüldüğü TK m. 360 uyarınca yönetim kurulu üyeliğine seçilen kimsenin ibrası hakkında karar verilebilir.

6102 sayılı TK ile bağımsız yönetim kurulu üyeliği tanınmış (m. 360), ayrıntıları Kurumsal Yönetim Tebliğinde düzenlenmiştir. Bu üyelerin bağımsızlık⁷⁰⁰ ve icrada görevli olmamak şeklinde iki niteliği bulunur (Tebliğ m. 4.3.3). Halka açık ortaklıklarda bağımsız üye atamak zorunlu olduğu hâlde, halka açık olmayan anonim şirketlerde ihtiyaridir. Her hâlde bağımsız yönetim kurulu üyeleri hakkında da ibra kararı verilebilir.

TK m. 367’de delegasyon düzenlenmiştir. Yönetim kurulu üyeleri yönetimi usulüne uygun şekilde devrettikleri takdirde devralanların işlem ve eylemlerinden kural olarak sorumlu olmazlar (TK m. 553/2, 3). Belki buradan hareketle yönetimi devreden üyelerin ibrası hakkında karar verilemeyeceği yanlıgısına düşülebilir. Yönetim devredilmiş olsa da üyelerin bir yandan seçim, talimat ve gözetim sorumluluğu diğer yandan da devredilemez görev ve yetkilere dair sorumlulukları

⁶⁹⁹ Öğretide *Çamoğlu*, ilgili kamu tüzel kişisi pay sahibiyse yönetim kurulu üyesi sıfatının tüzel kişiye ait olacağını dile getirir [*Çamoğlu* (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 587]. Yazar bu hususta herhangi bir gerekçe ileri sürmemiştir. Kanımızca dile getirilen görüşü haklı kılacak bir neden bulunmaz.

Kırca ise temsilcinin yönetim kurulu üyesi olduğunu ifade eder [*Kırca* (Şehirli Çelik, Manavgat), **a.g.e.**, s. 418].

Seçim, azil ve sorumluluk konuları TK m. 334’te açıkça düzenlendiğinden, cevap aranması gereken soru, kamu tüzel kişisi hakkında ibra kararı verilip verilemeyeceğiyle, ibra kararında kamu tüzel kişisinin oy hakkından yoksun olup olmadığıdır.

⁷⁰⁰ Bağımsızlık şartları, Kurumsal Yönetim İlkeleri Tebliği Eki m. 4.3.6’da ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

devam ettiğinden⁷⁰¹, yönetimin devredildiği hâllerde de yönetim kurulu üyelerinin ibralarına karar verilebilir.

TK m. 366/2 uyarınca yönetim kuruluna, işlerin gidişini izlemek, kendilerine sunulacak konularda rapor hazırlamak, kararlarını uygulamak veya iç denetim amacıyla komiteler ve komisyonlar kurma yetkisi verilmiştir. Komite ve komisyonlar yönetim kurulunun bünyesinde faaliyet gösterirler; yönetim kurulunun altında, yönetim kuruluna bağlı olarak çalışırlar. Bir başka anlatımla komite ve komisyonlar yönetim kurulundan bağımsız karar alıp icra etme yetkilerine sahip değildir. Onlar yönetim kuruluna yardımcı olmanın ötesine geçemezler. Komite ve komisyonlar organa özgü irade oluşumuna etki edemediklerinden, sorumluluklarında da organa dair hükümler uygulanmaz. Nitekim komite ve komisyon üyelerinin ibraları hakkında karar verilemez. Diğer taraftan bünyesinde komite ve komisyon bulunan yönetim kurulunun üyeleri hakkında ibra kararı verilebilir. Bu açıdan komite ve komisyonların varlığı, yönetim kurulu üyelerinin ibraları hakkında karar vermeye engel değildir.

Her ne kadar TK'da Kooperatifler Kanunu m. 55/2'deki gibi yedek üye seçiminden söz eden bir düzenleme bulunmasa da öğretide yönetim kuruluna yedek üyenin seçilebileceği kabul edilir⁷⁰². Hâl böyle olunca ibra kararının yedek üye hakkında verilip verilemeyeceği sorusu gündeme gelir. Kanımızca yönetime ilişkin faaliyetlerde bulunmadığı, şirketin iradesinin oluşumuna etki etmediği ve herhangi bir katkı sağlamadığı sürece yedek üye hakkında ibra kararı verilemez.

Üzerinde durmak istediğimiz son bir husus kalmıştır. Şöyle ki, yönetim kurulu üyeliğine seçilebilmek için kanunda bazı şartlar öngörülebilir veya esas sözleşmede birtakım nitelikler aranabilir. Örneğin yönetim kurulu üyelerinin tam ehliyetli (TK m. 359/3) ve iflasına karar verilmemiş olması (TK m. 363/2) kanuni şartlardandır⁷⁰³. Kanuni şartları veya esas sözleşmede öngörülen nitelikleri taşımayan birinin yönetim

⁷⁰¹ Kırca (Şehirali Çelik, Manavgat), **a.g.e.**, s. 612-613.

⁷⁰² İmregün, **AO**, s. 194, Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 548; Kırca (Şehirali Çelik, Manavgat), **a.g.e.**, s. 401.

⁷⁰³ Ayrıca bkz. TCK m. 53/1-d ve ÇekK m. 5/2.

kurulu üyeliğine seçilmesinin kesin hükümsüzlük olduğu ifade edilir⁷⁰⁴. Esas itibarıyla sicil memuru bu tür tescil taleplerini TK m. 32 uyarınca reddetmelidir. Bununla birlikte söz konusu sakatlık sicil memurunun gözünden kaçıp bir şekilde tescil gerçekleşirse ilgili kişi hakkında ibra kararı verilebilecek midir? Bu konuyla ilgili TK m. 373/2’de yer alan düzenleme bize yardımcı olacaktır. Hükme göre *“Temsil yetkisinin ticaret sicilinde tescilinden sonra, ilgili kişilerin seçimine veya atanmalarına ilişkin herhangi bir hukuki sakatlık, şirket tarafından üçüncü kişilere, ancak sakatlığın bunlar tarafından bilindiğinin ispat edilmesi şartıyla ileri sürülebilir.”*. Gerekçede hükmün öngörülme nedenine dair şu sözlere yer verilmiştir: *“Hukuki sakatlık ne kadar ağır olursa olsun bunun üçüncü kişiye karşı ileri sürülememesi, üçüncü kişiye izleyemeyeceği, belirleyemeyeceği ve yargılayamayacağı bir yükümlülük yüklenmesini engellemek ve işlem güvenliği ile adaleti sağlamak amaçlarına yöneliktir.”*⁷⁰⁵. Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere TK m. 373/2’de, tescil ve ilan ile yaratılan hukuki görünüşe duyulan güven korunur⁷⁰⁶. Nitekim sakat bir seçim veya atamayla organa dair yetkiler kullanılarak şirketin iradesinin oluşumuna etki edildiği takdirde, ilgili kişinin ibrası hakkında karar verilebilir.

b. Yöneticiler

(1). Genel Olarak

Genel kurul kanunda veya esas sözleşmede açıkça öngörülen hâllerde karar verir (TK m. 408/1). Genel kurula bırakılanlar dışında kalan tüm görev ve yetkiler ise yönetim kurulundadır. Bu husus TK m. 374’te *“Yönetim kurulu ve kendisine bırakılan alanda yönetim, kanun ve esas sözleşme uyarınca genel kurulun yetkisinde bırakılmış bulunanlar dışında, şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesi için gerekli olan her çeşit iş ve işlemler hakkında karar almaya yetkilidir”* sözleriyle dile getirilmiştir.

⁷⁰⁴ Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 548d.

⁷⁰⁵ Bkz. TK m. 373/2’nin gerekçesi (Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 423).

⁷⁰⁶ Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 88.

Genel kurulun devredilemez görev ve yetkilerinin sayıldığı TK m. 408/2-b’nin “*yönetim kurulu üyelerinin ... ibraları hakkında karar verilmesi*” şeklindeki kısıtlayıcı lâfzı dikkate alındığında (BTY m. 30/1-b) ve olağan genel kurul toplantı gündeminin asgari içeriğinde sadece “*yönetim kurulu üyelerinin ibraları*”nın gösterildiği (TK m. 409/1, BTY m. 13/1-d) fakat *yöneticilerin* ibralarından bahsedilmediği hesaba katıldığında, konumuz bakımından genel kurulun *yöneticilerin* ibraları hakkında karar vermeye yetkili olup olmadığı tereddütü hâsıl olur. Bu konuda ne TK m. 408/2-b’nin ne de TK m. 409’un gerekçesinde dile getirilen duraksamayı giderecek bir ibare bulunur.

Mehaz OR 698/2-5, TK m. 408/2-b’ye paralel şekilde kaleme alınmış, genel kurulun “*yönetim kurulu üyelerinin ibraları*” hakkında karar vermeye yetkili olduğu ifade edilmiş fakat yöneticilerin ibraları hakkında karar vermeye yetkili olup olmadığı hususunda sessiz kalınmıştır. Bununla birlikte İsviçre öğretisinde genel kurulun yöneticilerin ibraları hakkında da karar vermeye yetkili olduğu kabul edilir⁷⁰⁷.

Kanımızca TK m. 408/2-b’nin kısıtlayıcı lâfzına rağmen yönetim kurulu üyelerinin ibraları hakkında karar verebilen bir organ, evleviyetle yöneticilerin ibraları hakkında da karar verebilir. Nitekim ibra varsayımının düzenlendiği TK m. 424’te bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararının yönetim kurulu üyelerinin yanı sıra *yöneticilerin* de ibrası sonucunu doğuracağından söz edilmesi, izaha çalıştığımız görüşümüzü doğrular⁷⁰⁸.

Genel kurulda yöneticilerin ibrası hakkında bir kararın verilebilmesi, gündemin buna uygun olarak hazırlanmasına bağlıdır⁷⁰⁹. Gündem sadece “yönetim

⁷⁰⁷ Bockli, **Aktienrecht**, § 12 N. 23; Tanner, **CHK-AktG**, OR 698 N. 9; Eisenring, **a.g.e.**, OR 698 N. 8; Andreas Hinsén, “Die zeitliche und sachliche Wirkung des Déchargebeschlusses”, **GesKR**, 4/2014, S. 3, s. 542.

⁷⁰⁸ Aksi istikamette bkz. Veliye Yanlı, “Şirkete Verilen Zarar Sebebiyle Sorumluluk Bağlamında Yönetici Kavramı ve Genel Kurul Kararı Gerekliliği Sorunu”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. XIV, S. 151, Mart 2019, s. 54-56. Yazar TK m. 408/2-b uyarınca, sadece yönetim kurulu üyeleri hakkında ibra kararı verilebileceğini, yöneticilerin ibrası hakkında ise karar verilemeyeceğini savunur.

⁷⁰⁹ Bockli, **Aktienrecht**, § 12 N. 23; Isler, Schott, **a.g.m.**, s. 200; Tanner, **CHK-AktG**, OR 698 N. 9; Eisenring, **a.g.e.**, OR 698 N. 8.

kurulu üyelerinin ibrası” şeklindeyse yöneticilerin ibraları hakkında karar verilemez (TK m. 413/2).

Genel kurulun yöneticilerin ibraları hakkında karar vermeye yetkili olduğu tespitinin ardından yönetici çevresinin tayini lazım gelir. Yukarıda da belirttiğimiz üzere⁷¹⁰, kanımızca haklarında ibra kararı verilebilecek yöneticiler, TK m. 553/1’de zikredilen “yöneticiler” ile paralel şekilde tespit edilmelidir.

Yeri gelmişken TK m. 553/1 ile mehz OR 754/1 arasındaki bir farka dikkat çekmek isteriz. TK m. 553/1’de “yöneticiler”den, OR 754/1’de ise “yönetimle uğraşan kişiler”den söz edilmiştir. TK m. 553/1’in gerekçesine bakıldığında OR 754/1’de yer alan “yönetimle uğraşan kişiler” ifadesinin geniş bir anlama sahip olduğu, görevli olmadığı hâlde yönetime karışan, talimat veren, yönetimi yönlendiren, bir bakıma arkadan yöneten büyük pay sahipleri başta olmak üzere, gizli yöneticilerin, bir başka ifadeyle fiili organların kastedildiği dile getirilmiş, dahası geniş kapsamlı ifadenin hukukumuzda aktarılması hâlinde ibarenin amacı ve İsviçre’deki anlayışı aşan bir anlam ve boyut kazanacağından endişe edilmiştir. Böyle ucu açık bir ibareyi hükme koymak yerine mevcut “yöneticiler” sözcüğünün yorumlanmasının öğreti ve yargı kararlarına bırakılmasının, bu yolla daha dinamik bir anlayışın hukukumuzda egemen olabileceği düşünülmüştür⁷¹¹.

Görülmektedir ki TK m. 553/1’de yer alan “yöneticiler” ifadesi, TK m. 367’ye göre yönetimin devredildiği kişilerle sınırlı olacak şekilde değil, onun boyutunu aşan bir anlamda kullanılmıştır⁷¹². Öyle ki fiilen yönetim işleriyle uğraşan kişiler de bu kapsamda kabul edilmiştir. O hâlde TK m. 367’deki usule uygun olsun veya olmasın, genel kurul yöneticilerin ibraları hakkında karar verebilir. TK m. 553/1’in gerekçesinden de anlaşıldığı üzere, yönetici çevresi tayin edilirken bir yorum faaliyetinde bulunulur. Dolayısıyla farklı görüşlerin ileri sürülmesi muhtemeldir. Bu

⁷¹⁰ Bkz. Birinci Bölüm, V, C, 2, e.

⁷¹¹ Bkz. TK m. 553/1’in gerekçesi (Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 631-632).

⁷¹² Nitekim bu husustaki detaylı açıklamalarımız için bkz. Birinci Bölüm, V, C, 2, e.

bağlamda her somut olayın özelliği dikkate alınarak bir sonuca varmak daha isabetli olacaktır.

Yönetime ilişkin yetkileri TK m. 367'deki usule uygun olarak veya bu usule uymadan devralanlar hakkında ibra kararı verildiği durumlarda, yönetimi devreden üyeler ibra edilmiş sayılmadığı gibi bu kimselerin ibrasına karar verilmesi zorunluluğu da bulunmaz. Bir başka ifadeyle genel kurul yöneticiler hakkında ibra kararı verdiği hâlde, yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmemesine (olumsuz ibra kararıya/ibranın reddine) karar verebilir.

(2). Fiili Organ

Yönetici çevresine *fiili organ* da dâhildir. Fiili organa ilişkin açıklamalara geçmeden önce, fiili organın anlaşılmasını kolaylaştıracağını düşündüğümüz için organ hakkında yapılan bir tasnife değinmek isteriz. Öğretide organ, şekli ve fiili organ olmak üzere ikiye ayrılarak incelenir⁷¹³. Şekli organın kapsamına kanunda veya esas sözleşmede öngörülen kişiler girdiğinden, şekli organ ile neyin kastedildiğinin tespiti kolaydır. Yönetim kurulu ile TK m. 367'deki usule uygun olarak yönetimi devralanlar şekli anlamda organdır⁷¹⁴. Buna karşılık fiili organın açıklığa kavuşturulması gerekir. İsviçre öğretisine göre fiili organ, kanunda veya esas sözleşmede öngörülen usullere uygun şekilde organ niteliğini kazanmadığı hâlde organa özgü kararlar veren, yönetime ilişkin çeşitli faaliyetlerde bulunan veya şirketin iradesinin oluşumuna bir

⁷¹³ Tekinalp de “fiili organ” ifadesini tercih eder (Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 11-12). Bununla birlikte Türk öğretisinde fiili organ kelimesi yerine farklı ibarelerin kullanıldığını görürüz. Bu bağlamda “olgu organ” ifadesi için bkz. Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 600a; Helvacı, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 6-7. “Fiili yönetici” ifadesi için bkz. Yaşar Karayalçın, “Üst Kuruluşlar Hukuku”, **BATİDER**, C. XVI, S. 1, Haziran 1991, s. 41.

⁷¹⁴ Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, §37 N. 3 ve 39; von der Crone, **Aktienrecht**, §21 N. 1840; Gericke, Waller, **a.g.e.**, Art. 754 N. 4; Arslanlı, **Anonim Şirketler, C. II-III**, s. 123; Atan, **a.g.e.**, s. 34; Mimaroğlu, **a.g.e.**, s. 1; Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 195; Helvacı, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 79.

Tasfiye memurları ve kayyımların da birer şekli organ olduğu yönünde Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 11-10 ve N. 11-11; von der Crone, **Aktienrecht**, §21 N. 1840.

şekilde etki edebilen gerçek veya tüzel kişileri ifade eder⁷¹⁵. Fiili organ, kanunla veya esas sözleşmeyle görevlendirilmemiş olmasına rağmen fiilen şirketin yönetiminde birtakım faaliyetlerde bulunmasıyla şekli organdan ayrılır⁷¹⁶. Bir kararın alınması hususunda teknik, hukuki veya ticari yönden yardım etmek yahut danışmanlık yapmak fiili organ sıfatının kazanılmasına yetmez⁷¹⁷. Çünkü bu tür kimseler karar veren konumunda olmayıp yönetim kurulunun emri altında, yönetim kuruluna bağlı olarak görev yaptıklarından ve faaliyetleri, kararların alınması için gerekli teknik, hukuki veya ticari altyapıyı hazırlamaktan ibaret olduğundan, şirketin iradesinin oluşumunda etkili değildir.

Öğretide fiili organdan söz edebilmek için süreklilik unsurunun aranıp aranmayacağı tartışmalıdır. Bir görüşe göre fiili organ vasfının kazanılmasında şirket iradesinin oluşumuna uzun süreli etki edilmiş olması gerekirken⁷¹⁸, bir başka görüşe göre tek seferlik etki de yeterlidir⁷¹⁹. İsviçre Federal Mahkemesi fiili organdan söz edebilmek için süreklilik unsurunu şart koşar, bir sefere mahsus yapılan işlem ve eylemlerin fiili organ sıfatının kazanılmasında yeterli olmadığını, giderek yönetime ilişkin faaliyetlerin uzun süreli yapılması gerektiğini belirtir⁷²⁰. Kanımızca önemli olan, şirketin iradesinin oluşumuna etki edilmiş veya organa özgü yetkilerin kullanılmış olmasıdır. Bu bakımdan organa özgü yetkilerin tek sefere mahsus kullanılması veya şirketin iradesinin oluşumuna bir defalık etki edilmiş olması, fiili organdan söz etmek için yeterlidir. Fiili organın varlığında süreklilik unsuru arandığı takdirde, organa ilişkin yetkilerin kısa süreli kullanıldığı bir düzlemde, organa dair sorumluluk hükümleri uygulanamayacaktır. Bu sonuç ise hakkaniyete aykırıdır. Kaldı

⁷¹⁵ Forstmoser, **Organbegrif**, s. 132 vd.; Bärtschi, **a.g.e.**, s. 101; Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 19 N. 2; von Büren, Stoffel, Weber, **a.g.e.**, N. 456; Gericke, Waller, **a.g.e.**, Art. 754, N. 5; Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 109. Türk öğretisinde Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 11-12; Eminoğlu, **Fiili Yönetim Organı**, s. 138-145.

⁷¹⁶ Bärtschi, **a.g.e.**, s. 101.

⁷¹⁷ Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 109; von der Crone, **Aktienrecht**, §21 N. 1841

⁷¹⁸ Druey, Druey Just, Glanzmann, **a.g.e.**, § 14 N. 35; von der Crone, **Aktienrecht**, §21 N. 1841.

⁷¹⁹ Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 669; Helvacı, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 8; Akdağ Güney, **Yönetim Kurulu**, s. 361; Doğan, **a.g.e.**, s. 14.

⁷²⁰ BGE 128 III 32-33.

ki TK’da yönetim kurulu üyeliğine seçimde asgari bir süre şartı konmamıştır. Bu nedenle kısa süreli olup olmaması fiili organ niteliğinin kazanılmasında belirleyici değildir. Tek sefere mahsus yapılan işlem ve eylemler de duruma göre fiili organ niteliğinin kazanılmasına yetecektir. Bir kere fiili organ sıfatı kazanıldıktan sonra yönetim kurulu üyeleriyle aynı yükümlülöklere tabi olunur⁷²¹. Şüphesiz bu durumda fiili organın sorumluluğu, icra ettiği veya etkide bulunduğu işlem ve eylemlerle sınırlı kalacak, şirketin bütün faaliyetlerini kapsamayacaktır⁷²².

Sonuç olarak fiili organ da ibra edilebilecek kişiler arasındadır. Ekleyelim ki fiili organ hakkında geçerli bir ibra kararının verilebilmesi, hem bu kişilerin hem de bu kişilerce yapılmış olan faaliyetlerin genel kurula açıklanmasına bağlıdır. Dolayısıyla fiili organın ibrası hakkında karar vermek hukuki ve pratik açıdan kolay olmayacaktır⁷²³.

(3). Ticari Temsilci ve Genel Yetkili Ticari Vekiller

İsviçre öğretisinde genel kurula hesap verme yükümlölökleri bulunmadığı gerekçe gösterilerek ticari temsilciyle ticari vekiller hakkında ibra kararının verilemeyeceği dile getirilmiş⁷²⁴ fakat günümüzde bu düşünce taraftar bulmamıştır.

⁷²¹ von der Crone, **Aktienrecht**, §21 N. 1842. Fiili organın ihmali hareketlerden de sorumlu olduğu hususunda bkz. Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 109; Gericke, Waller, **a.g.e.**, Art. 754 N. 7; von der Crone, **Aktienrecht**, §21 N. 1842.

⁷²² Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 685; Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, §37 N. 8; Meinrad Vetter, **Verantwortlichkeitsrechtliche Organbegriff gemäss Art. 754 Abs. 1 OR**, Zürich/St. Gallen, Dike Verlag, 2007, s. 170.

⁷²³ Isler, Schott, **a.g.m.**, s. 201.

⁷²⁴ Piconi, **a.g.e.**, s. 34-37. Türk hukukunda bu görüşte olan yazarlar için bkz. Aytaç, **İbra**, s. 83; Çelik, **İbra**, s. 182; Akdağ Güney, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 301; Canözü, **İbra**, s. 77; Turan, **a.g.e.**, s. 101. Türk öğretisinde *Turan*, ticari temsilcinin ibrasına karar verilip verilemeyeceğine dair değerlendirmelerinde, ticari temsilcinin genel kurul tarafından seçilmediğinden dolayı, ticari temsilcinin ibrasına genel kurulun karar veremeyeceğini ifade eder. Bu vesileyle belirtmek isteriz ki bir kimsenin ibrası hakkında karar verilip verilmeyeceği tespit edilirken o kimsenin genel kurul tarafından seçilip seçilmemesi önem arz etmez. Bu bağlamda genel kurul ilk esas sözleşmeyle atanan kimselerin ibrasına karar vermeye yetkili olduğu gibi, yönetim kurulu tarafından TK m. 367/1 kapsamındaki usule uygun bir şekilde yönetimi devralanların ibrasına da karar vermeye yetkilidir. Benzer şekilde yönetim kurulu üyeliğinde herhangi bir sebeple boşalma olması hâlinde yönetim kurulu TK m. 363’teki

Hâkim öğretiye göre, ibranın kişi yönünden kapsamı TK m. 553'ün mehzazı OR 754'e göre tespit edilmelidir⁷²⁵. Biz de bu görüşe katılmaktayız. İbranın kişi yönünden kapsamını tayinde TK m. 553 esas alınmalıdır⁷²⁶. Bir başka deyişle TK m. 553'e göre sorumlu olan kimseler hakkında ibra kararı verilebilecektir. TK m. 553'te düzenlenen sorumluluk, organ sorumluluğu olduğundan, cevap aranması gereken husus, ticari temsilci ve ticari vekillerin organ niteliği arz edip etmedikleridir. Bu soru yanıtlanırken ticari temsilcinin yetkilerini gözden geçirmekte fayda vardır. Bu bağlamda kambiyo taahhüdünde bulunmak da dâhil olmak üzere işletmenin amacına giren olağan ve olağanüstü her türlü işlemi yapmaya yetkili olan ticari temsilci⁷²⁷, tacirin “*alter ego*”su sayılır⁷²⁸. Şu kadar ki açıkça yetkili kılınmadıkça taşınmazları devredemez ve bir hak ile sınırlandıramaz (TBK m. 548/2)⁷²⁹. Geniş bir temsil yetkisi bulunan ticari temsilcinin bu yetkisi tıpkı yönetim kurulu üyelerinde olduğu gibi (TK m. 371/3) sadece şube işleriyle ve birlikte temsil yetkisi verilmesi kaydıyla sınırlandırılabilir (TBK m. 549).

Genel yetkili ticari vekil ise olağan işlerle sınırlı olarak ticari işletmenin bütün işlerini yönetmekle yetkilidir (TBK m. 551)⁷³⁰. Kanımızca özel yetkili ticari vekil bir

şartlara uyarak yönetim kurulu üyeliğine geçici olarak birini seçer. Genel kurul bu şekilde seçilen kimsenin de ibrası hakkında karar vermeye yetkilidir.

⁷²⁵ Pek çokları yerine bkz. Isler, Schott, **a.g.m.**, s. 200.

⁷²⁶ Nitekim Türk hukukunda bu doğrultuda bkz. Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 16-58 ve N. 16-141.

⁷²⁷ Ticari temsilcinin temsil yetkisinin kapsamı hakkında detaylı açıklamalar için bkz. İsmail Kırca, **Ticari Mümessillik**, Ankara, Yetkin Yayınları, 1996, s. 110 vd.

⁷²⁸ Halil Arslanlı, **Kara Ticareti Hukuku Dersleri Umumi Hükümler**, 3. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1960, s. 167.

Buna karşılık Şener, “*alter ego*” tanımlamasının günümüzde geçerliliğini korumadığını ifade eder (Oruç Hami Şener, **Ticari Temsilci ve Ticari Temsil Yetkisi**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015, s. 136).

⁷²⁹ Christoph B. Bühler, **Zürcher Kommentar: Die Aktiengesellschaft, Generalversammlung und Verwaltungsrat. Mängel in der Organisation, Art. 698-726 und 731b OR**, Ed. Lukas Handschin, 3. Auflage, Zürich/Basel/Genf, Schulthess Juristische Medien AG, 2018, Art. 721 OR, N. 3; Watter, **a.g.e.**, Art. 721 N. 4; Plüss, Facincani-Kunz, Künzli, **a.g.e.**, OR 721 N. 2.

⁷³⁰ Bühler, **a.g.e.**, Art. 721 OR, N. 6; Plüss, Facincani-Kunz, Künzli, **a.g.e.**, OR 721 N. 4; Krneta, **a.g.e.**, N. 2015.

kenara bırakılacak olursa, hem organa dair yetkilere sahip olmaları hem de bu yetkilerle bağımsız hareket etme özgürlüklerinin bulunmaları nedeniyle ticari temsilci ve genel yetkili ticari vekilin organ niteliği arz ettikleri rahatlıkla söylenebilir⁷³¹. Sonuç itibarıyla ticari temsilciyle genel yetkili ticari vekiller hakkında ibra kararı verilebilecektir.

c. Denetçiler

Genel kurulun yetkilerinin sayıldığı TK m. 408’de denetçilerin ibrasından söz edilmediği hâlde TK m. 424 ve 559’dan hareketle, genel kurulun denetçiler hakkında da ibra kararı vermeye yetkili olduğu sonucuna ulaşılır⁷³².

Her ne kadar TK m. 424’te *bilançonun* onaylanmasına ibra sonucu bağlanmış olsa da, bu hususu denetçiler bakımından *denetim raporunun* onaylanması şeklinde anlamak daha isabetli olacaktır⁷³³. Nitekim İsviçre öğretisinde de denetim raporunun onaylanmasının denetçiler yönünden ibra sonucunu doğuracağından söz edilir⁷³⁴. Şu hâlde hem denetim raporunun onaylanmasıyla hem de açık ibra kararıyla denetçilerin ibralarına karar verilir. Açık ibra kararının verilebilmesi için bu hususta bir gündem maddesinin bulunması gerekir (TK m. 413/2). Kanımızca denetim raporunun müzakeresine ilişkin gündem maddesinin varlığı, denetçilerin ibrasına karar vermeye yeter.

⁷³¹ İsviçre öğretisinde bu istikamette bkz. Bühler, **a.g.e.**, Art. 721 OR, N. 7; Watter, **a.g.e.**, Art. 721 N. 8.

Türk hukukunda ticari temsilciyle ticari vekilin organ niteliğini haiz olduğu yönünde bkz. Öztan, **Organ Kavramı ve Organın Fiilerinden Doğan Sorumluluk**, s. 75-78; Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 16-58; Kırca (Şehirali Çelik, Manavgat), **a.g.e.**, s. 621, dn. 631.

⁷³² İsviçre hukukunda denetçilerin ibraları hakkında karar verilebilmesine, denetçilerin şirket, şirket alacaklıları ve pay sahiplerine karşı sorumluluğunun düzenlendiği TK m. 554’ün mehası OR 755’ten hareketle varılır. Bu hususta bkz. Picenoni, **a.g.e.**, s. 34; Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 455; Isler, Schott, **a.g.m.**, s. 201; Böckli, **Aktienrecht**, § 12 N. 24; Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 22 N. 51; Dubs, Truffer, **a.g.e.**, Art. 698 N. 24; Tanner, **CHK-AktG**, OR 698 N. 9; Tanner, **ZK-AktG**, Art. 698 N. 131.

⁷³³ Aytaç, **İbra**, s. 140.

⁷³⁴ Picenoni, **a.g.e.**, s. 37.

Denetim raporunun onaylanmasının ibra sonucu doğurabilmesi, raporun usulüne uygun tutulmasına bağlıdır. İsviçre öğretisinde, pay sahiplerinin denetim raporunun usulüne uygun tutulup tutulmadığını anlayacak teknik bilgiden uzak olması gerekçe gösterilerek, denetçilerin ibralarına pay sahiplerince karar verilmesinin amaca uygun olmadığı savunulur⁷³⁵. Ayrıca açık ibra kararının kapsamının genel kurulun bilgisi dâhilindeki hususlardan ibaret olduğundan hareket eden bir kısım yazar, ihmal niteliği arz eden olayların genel kurula izahındaki güçlüklerle dikkat çeker ve denetçiler hakkındaki ibranın nadiren etki doğuracağını ifade eder⁷³⁶.

Öğretide yönetim kurulu üyelerinin ibraları hakkında alınan kararın, denetçilerin de ibrası sonucunu doğurup doğurmayacağı tartışılmıştır. Tartışma Fransız Ticaret Mahkemesi'nin yönetim kurulu üyeleri hakkında alınan kararın denetçilerin de ibrası sonucunu doğuracağı yönündeki hükmünden sonra başlamıştır. Mahkeme'nin görüşü öğretide taraftar bulmamıştır⁷³⁷. Kanımızca da hem denetçinin faaliyetlerini yönetim kurulu üyelerinden bağımsız olarak yerine getirmesinden hem de denetçi ile yönetim kurulu üyelerinin görev ve yetki alanlarının farklılık arz etmesinden dolayı, bunlardan biri hakkında alınan karar diğlerinin de ibrasına yol açmaz⁷³⁸.

Değirmek istediğimiz bir diğer husus, genel kurulda denetçilerin ibrası hakkında karar vermenin *de lege feranda* isabetli olup olmadığıdır. 6762 sayılı eTK'nın aksine 6102 sayılı TK ile birlikte denetçilerin organ niteliği son bulmuş⁷³⁹ fakat organsal sorumlulukları devam etmiştir (TK m. 554). Bunun sebebi, denetime ilişkin TK m. 397-406 hükümlerinin kaynağının AktG; sorumluluğa ilişkin TK m. 549 vd. hükümlerin kaynağının ise OR olmasıdır. Alman hukukunda denetçi organ niteliği

⁷³⁵ Bockli, **Aktienrecht**, § 12 N. 24; Tanner, **CHK-AktG**, OR 698 N. 9.

⁷³⁶ Isler, Schott, **a.g.m.**, s. 201-202.

⁷³⁷ Bkz. Picenoni, **a.g.e.**, s. 35-37.

⁷³⁸ Picenoni, **a.g.e.**, s. 37.

⁷³⁹ Genel Gerekçe N. 129 aynen şu şekildedir: "... denetçiler anonim şirketin organı olmaktan çıkarılmış"tır (Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 43). Denetçilerin organ niteliğini haiz olmadığı yönünde pek çokları yerine bkz. Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 11-05.

arz etmediğinden⁷⁴⁰, denetçilerin sorumluluğunun düzenlendiği TK m. 554'e karşılık gelen bir hüküm de bulunmaz. İsviçre hukukunda ise denetçi, yönetim kurulu ve genel kurul ile birlikte şirketin organları arasında kabul edildiğinden⁷⁴¹, denetçinin sorumluluğuna ilişkin (TK m. 554'e mehz teşkil eden) özel bir hüküm sevk edilmiştir (OR 755)⁷⁴². Mademki denetçi 6102 sayılı TK ile birlikte organ niteliğini haiz değildir, o hâlde hem organsal rejime göre sorumluluğa tabi tutulmamalı hem de hakkında ibra kararı verilememelidir⁷⁴³.

d. Tasfiye Memurları

Sona erme hâllerinden birinin gerçekleşmesiyle (TK m. 529) anonim şirket tasfiye aşamasına geçer. Böylece şirket kâr elde etmek ve dağıtmak amacını yitirir, bunun yerini tasfiye amacı alır⁷⁴⁴. Bu aşamada şirket malvarlığının paraya çevrilmesi, alacakların tahsili, borçların ödenmesi ve varsa bakiye tasfiye payı hükümleri uyarınca pay sahiplerine dağıtılıp şirket kaydının sicilden silinmesi işlemleri yapılır⁷⁴⁵. Tüm bunlar tasfiye memurlarınca yerine getirilir.

Tasfiye memurları esas sözleşmeyle atanabileceği gibi genel kurul kararıyla da seçilebilir. Bu türden bir görevlendirme yapılmadığı takdirde tasfiye yönetim kurulu tarafından yapılır (TK m. 536/1)⁷⁴⁶. Son ihtimalde yönetim kurulu bir yandan şirketin yönetim ve temsil işlerini diğer yandan da tasfiyeyi yürütür. Tasfiyenin yönetim

⁷⁴⁰ Ebke, **a.g.e.**, § 316 N. 32; Merkt, **a.g.e.**, § 316 N. 1-2.

⁷⁴¹ Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 19 N. 3; Böckli, **Aktienrecht**, § 15 N. 31 ve 32.

⁷⁴² İsviçre öğretisinde Böckli, denetçilerin yükümlülüklerinin alacaklılara yönelik olduğunu; pay sahipleri tarafından alınan ibra kararının alacaklıların haklarını etkilemeyeceğini dile getirir (Böckli, **Aktienrecht**, § 12 N. 24).

⁷⁴³ Türk öğretisinde Kendigelen, denetçinin anonim şirketin zorunlu organı olmaktan çıkarılmasını gerekçe göstererek denetçilerin genel kurul kararıyla ibra edilemeyeceklerini savunur (Kendigelen, **İlk Tespitler**, s. 324). Ayrıca Kırca (Şehirali Çelik, Manavgat), **a.g.e.**, s. 394. Aksi istikamette bkz. Turan, **a.g.e.**, s. 105.

⁷⁴⁴ Von der Crone, **Aktienrecht**, § 26 N. 2045.

⁷⁴⁵ Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 56 N. 3 ilâ 12 ve N. 104; Böckli, **Aktienrecht**, § 17 N. 42; von der Crone, **Aktienrecht**, § 26 N. 2049.

⁷⁴⁶ Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 56 N. 21; von der Crone, **Aktienrecht**, § 26 N. 2056.

kurulunca yapıldığı hâllerde, yönetim kurulu üyelerinin tasfiye memuru niteliğini haiz olmadığından⁷⁴⁷, tasfiye memurlarının ibrasından söz edilemez. Bu olasılıkta yönetim kurulu üyeleri hakkında ibra kararı verilir.

Anonim şirketin organizasyonunun bir parçası olması nedeniyle tasfiye memurları da organ niteliğindedir⁷⁴⁸. Nitekim genel olarak organ sorumluluğunun düzenlendiği TK m. 553'te yönetim kurulu üyeleri ve yöneticiler ile birlikte tasfiye memurlarının da sorumluluğundan söz edilerek bu gerçek dile getirilmiştir⁷⁴⁹. Tasfiye memurlarının esas sözleşmeyle veya mahkemece atanması ya da genel kurul tarafından seçilmesi hâlinde ibraları mevzubahis olur. Hatırlatalım ki tasfiye memurları hakkında ibra kararının verilebilmesi, gündemin buna uygun olarak hazırlanmasına bağlıdır (TK m. 413/2).

Acaba ibra varsayımının düzenlendiği TK m. 424, tasfiye memurları hakkında da uygulanır mı? TK m. 424'te bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararının, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve denetçilerin ibrası sonucunu doğuracağından söz edilmiş, tasfiye memurları hakkında ise sessiz kalınmıştır. Kanımızca şirket organizasyonunun bir parçası olması, tasfiye işlerine ilişkin konularda yönetim ve temsil görevlerini icra etmesi nedenleriyle TK m. 424 tasfiye memurları hakkında da uygulanır⁷⁵⁰.

Son olarak, tasfiye memurlarınca hazırlanan açılış bilançosunun (TK m. 540) genel kurul tarafından onaylanmasının TK m. 424 uyarınca yönetim kurulu üyelerinin

⁷⁴⁷ Bu ihtimalde Kanun hükmü gereğince yönetim kurulu üyelerinin görev alanlarında bir genişlemenin meydana geldiği ifade edilir [Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N. 1572a.].

⁷⁴⁸ Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 19 N. 5; Bockli, **Aktienrecht**, § 17 N. 34; von der Crone, **Aktienrecht**, § 26 N. 2059; Druey, Druey Just, Glanzmann, **a.g.e.**, § 16 N. 35; Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N. 1575, Karaman Coşgun, **a.g.e.**, s. 107.

⁷⁴⁹ Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 19 N. 48 ve N. 53.

⁷⁵⁰ Bu doğrultuda bkz. Karaman Coşgun, **a.g.e.**, s. 375; Emrullah Kervankıran, **Anonim Şirketlerin Tasfiyesi**, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2022, s. 350; Canöz, **İbra**, s. 83. Tasfiye memurları hakkında özel bir düzenleme bulunmayan hâllerde yönetim kurulu üyeleri için öngörülen hususların tasfiye memurlarına kıyasen uygulanması gerektiği hususunda bkz. Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 19 N. 59.

ibrası sonucunu doğurup doğurmayacağı tartışmasına işaret edelim (TK m. 540/1). Bir görüşe göre, tasfiye memurlarınca hazırlanan açılış bilançosunun onaylanması yönetim kurulu üyelerinin ibrası anlamına gelmez⁷⁵¹. Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise açılış bilançosunun onaylanması, TK m. 424 uyarınca yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve denetçilerin ibrası sonucunu doğurur⁷⁵². Dikkat edilecek olursa açılış bilançosunun tasfiye memurları tarafından hazırlanması, bu bilançoğu daha güvenilir kılar⁷⁵³. Pay sahipleri yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmelerini istemiyorsa bilançoğu onaylarken bu hususu dile getirmeleri gerekir.

2. Konu Yönünden: “Açıklanan Maddi Olaylarla” Sınırlı Olması

a. TK m. 558/2’ye Dair Genel Açıklamalar

Genel kurulda ibranın hangi yönetim kurulu üyelerini ve hangi olayları ihtiva ettiği özel olarak açıklandığı takdirde, ibra kararının muhtevasını tespit etmek kolaydır. Gerçekten bu ihtimalde kararda belirtilen kişilerle konular ibranın kapsamında kalırken, diğer yönetim kurulu üleriyle açıklanmayan olaylar kapsam dışı kalır. Ne var ki uygulamanın bu yönde cereyan etmediği görülmektedir. Pay sahiplerinin tercihi çoğunlukla, ibra kararının etki doğuracağı kişilerle işlemleri kalem kalem göstermek yerine, *genel ibra kararı* şeklindedir. Bu nedenle bu türden alınan ibra kararlarının kapsamını tespit etme ihtiyacı hâsıl olur.

“1. *İbranın etkisi*” kenar başlığını taşıyan TK m. 558/2’de ibra kararının kapsamını tayinde bize yardımcı olacak önemli bir düzenleme yer alır. Buna göre “*Şirket genel kurulunun sorumluluktan ibraya ilişkin kararı, ibranın kapsadığı açıklanan maddi olaylara ilişkin olarak*” hüküm ve sonuç doğurur.

Konuya dair açıklamaların detayına geçmeden önce değinmekte yarar gördüğümüz bazı hususlar vardır. Bir defa TK m. 558/2’nin gerekçesinde, “*İkinci*

⁷⁵¹ Karaman Coşgun, **a.g.e.**, s. 375.

⁷⁵² Bu doğrultuda bkz. Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N. 1579; Kervankıran, **a.g.e.**, s. 349; Canöz, **İbra**, s. 82.

⁷⁵³ Ayrıca bkz. Karaman Coşgun, **a.g.e.**, s. 376; Kervankıran, **a.g.e.**, s. 349; Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N. 1579.

fıkra[nın] kısmen 6762 sayılı Kanunun 380 inci maddesinin tekrarı” olduğu ifade edilmiştir⁷⁵⁴. Oysa eTK m. 380’de ibra varsayımı düzenlenmiştir ve bu maddenin karşılığı TK m. 558/2 değil, 424’tür. Nitekim TK m. 424’ün gerekçesi “6762 sayılı Kanunun 380 inci maddesinin esas itibarıyla tekrarıdır” şeklinde olup⁷⁵⁵ açıklamamızı doğrular.

TK m. 558/2, eTK’da bulunmayan yeni bir hükümdür ve mehz OR 758’den alınmıştır. Bu yapılırken bazı tercüme farklılıklarının olduğu görülür. Maddelerin kenar başlıklarına bakıldığında, OR 758’in kenar başlığı “ibra kararının etkisi” şeklinde, TK m. 558’in kenar başlığı ise “ibranın etkisi” biçimindedir. Kanımızca “ibranın etkisi” yerine “ibra kararının etkisi” ifadesinin tercih edilmesi hukuk tekniğine daha uygun olacaktır. Çünkü ibra bir genel kurul kararıdır ve etki doğuracak olan husus, genel kurulca alınan ibra kararıdır. Nitekim TK m. 558/2’nin metninde “ibra kararı” ibaresini kullanan kanun koyucunun bu gerçeği göz önünde bulundurduğu anlaşılır. Ayrıca söz konusu değişiklik yapıldığında, kenar başlık ile metin arasındaki uyumsuzluk da giderilmiş olur.

İsviçre hukuku ile karşılaştırıldığında, madde metinlerinde yer alan ifade farklılıkları da göze çarpar. OR 758 “Genel kurulun ibra kararı” biçiminde, TK m. 558/2 ise “Şirket genel kurulunun, sorumluluktan ibraya ilişkin kararı” şeklinde kaleme alınmıştır. Görüldüğü üzere TK’da kullanılan ifade mehaza kıyasla uzun ve karmaşıktır⁷⁵⁶. Mehaz OR’un dilinin daha sade ve anlaşılır olduğu açıktır. Gündeme getirilen farklılık, hükümlerin başka türlü yorumlanmasını gerektirecek nitelikte esasa etkili değildir.

İbranın kapsamını tayinde bize yardımcı olacak bir başka hususu daha mehazla karşılaştırmak istiyoruz. OR 758’e göre ibra kararı, sadece “açıklanan olaylar” bakımından etki doğururken; TK m. 558/2’ye göre “ibranın kapsadığı açıklanan maddi olaylara ilişkin olarak” hüküm ve sonuç doğurur. Bu düzenleme bakımından

⁷⁵⁴ Bkz. Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 641.

⁷⁵⁵ Bkz. Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 499.

⁷⁵⁶ Bu hususta benzer eleştiri için bkz. Şener, **Ortaklıklar Hukuku**, s. 432.

dikkat edilecek olursa OR’da sadece açıklanan olaylar ibaresi kullanılmış, TK’da ise açıklanan “maddi” olaylardan söz edilmiştir.

Aşağıda ilk olarak TK m. 558/2’de geçen “maddi” ifadesine yüklediğimiz anlam izah edilmiş, devamında “olay” kelimesi açıklığa kavuşturulmuştur.

b. “Maddi” Kelimesinin Anlamı

TK m. 558/2 hükmünde mehzadan farklı olarak “*maddi olaylar*”dan bahsedilmişken, OR 758’de sadece “*olaylar*”dan söz edilmiştir. TK m. 558/2’nin gerekçesine bakıldığında, mehz OR ile olan bu farklılığa dair herhangi bir izahat bulunmaz. Kanımızca TK m. 558/2’deki “maddi olaylar” ifadesi, dış dünyada meydana gelmiş, bitmiş veya tamamlanmış ve sonuç doğurmuş olaylar şeklinde anlaşılmalıdır⁷⁵⁷. Devam eden, henüz bitmemiş, tamamlanmamış ve sonuç doğurmamış olaylar ise hükmün kapsamı dışındadır. Türk kanun koyucusu “maddi olaylar” diyerek mehzadan farklı bir düzen getirmeyi amaçlamamış, olayların çevresini somutlaştırmak istemiştir.

c. “Olay” Kelimesinin Anlamı

TK m. 558/2’de geçen “olay” kelimesi Almancadaki “Tatsache”, Fransızcadaki “fait” ve İngilizcedeki “fact” kelimelerinin karşılığı olup hukuki sonuç doğuran hukuki olay kategorisinin üst kavramını ifade etmek için kullanılır. Şüphesiz hukuk düzeni her olaya hukuki sonuç bağlamaz. Bu itibarla hükümde yer alan “olay” kelimesi, hukuk düzeninin kendisine hukuki sonuç bağladığı “hukuki olay” şeklinde anlaşılmalıdır⁷⁵⁸. Hukuki olaylara, bir hakkı veya hukuki ilişkiyi kurmaya, değiştirmeye veya ortadan kaldırmaya yönelik hukuki sonuçlar bağlanır⁷⁵⁹.

⁷⁵⁷ Maddi olayların, *raporlanması* gereken olaylar olduğu hususunda bkz. Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 16-143.

⁷⁵⁸ Bu doğrultuda bkz. Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 16-143.

⁷⁵⁹ M. Kemal Oğuzman, Nami Barlas, **Medenî Hukuk, Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar**, 28. Bası, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2022, s. 165 vd.; Kemal Gözler, **Hukuka Giriş**, Güncellenmiş ve Düzeltilmiş 15. Baskı, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2018, s. 447 vd.

d. Açıklanan Maddi Olayların Çevresinin Tespitine Dair Değerlendirmeler

İbra kararı, ilke olarak karar anında genel kurulun bildiği maddi olayları ihtiva eder. Bir başka deyişle ibra kararının kapsamı genel kurulun bilgi düzeyiyle sınırlıdır⁷⁶⁰. Bu husus TK m. 558/2’de “*ibranın kapsadığı açıklanan*” sözleriyle ifade edilmiştir. İbra kararı genel kurulun haberdar olmadığı olaylar hakkında hüküm ve sonuç doğurmaz. Bu bağlamda finansal tablolar, yıllık faaliyet raporu ve denetim raporları ibranın kapsamını tayinde önemli rol oynar^{761, 762}. Pay sahipleri finansal tabloları, varsa konsolide finansal tabloları, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunu ve denetleme raporlarını genel kurul toplantısından önce incelemek suretiyle bilgi edinir (TK m. 437/1)⁷⁶³. Federal Mahkeme, yukarıda sayılan belgelerden, basiretli iş adamının değil, orta yeteneğe sahip bir pay sahibinin anlayabileceği hususları ibranın kapsamında kabul eder⁷⁶⁴. Belgelerde yer almayan yahut orta yetenekteki bir pay sahibinin anlamasının mümkün olmadığı olaylar ise ibranın kapsamı dışındadır⁷⁶⁵.

Pay sahipleri bazı hâllerde yönetim kurulu üyelerine soru sorma ihtiyacı duyabilir. Finansal tablolarda yer alan birtakım hususlar hakkında veya akla takılan başka konulara dair ya da şirketin işleriyle ilgili olarak yönetim kuruluna çeşitli sorular yöneltilebilir (TK m. 437/2). Yönetim kurulunca yapılan sözlü açıklamalar da ibra

⁷⁶⁰ Chammartin, von der Crone, **a.g.m.**, s. 336; Dalla Torre, **a.g.e.**, OR 758, N. 1; Studer, **a.g.e.**, OR 758 N. 3; Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 909-910.

⁷⁶¹ Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 911.

⁷⁶² Genel kurulun toplantı gündeminde yer alan maddeler de ibra kararının kapsamını belirlemede rol oynar. Yargıtay kararına konu olan bir olayda, pay sahibinin yönetim kurulu üyesine karşı şirketin bir markasını kötüniyetli bir şekilde ederinin çok altında bir fiyata devretmesinden ötürü şirket bünyesinde oluşan zararın tazminini talep ettiği davada mahkeme, genel kurulun gündeminde marka devri işleminin görüşülmesiyle ilgili bir maddenin bulunmaması nedeniyle ibra kararının bu konuyu kapsamadığına hükmetmiştir [11. HD’nin 21.06.2022 tarih ve 2021-1149/5092 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 06.02.2023].

⁷⁶³ Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 443; Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 911; Chammartin, von der Crone, **a.g.m.**, s. 336; Dalla Torre, **a.g.e.**, OR 758, N. 2; Hinsen, **a.g.m.**, s. 543.

⁷⁶⁴ BGE 65 II 2, 14.

⁷⁶⁵ Chammartin, von der Crone, **a.g.m.**, s. 337.

kararının kapsamına dâhildir⁷⁶⁶. Bu bağlamda verilen cevapta veya yapılan açıklamalarda konuya ilişkin tüm detayların yer alması gerekmez; konunun ana hatlarıyla anlatılması yeterlidir⁷⁶⁷. İsviçre öğretisine göre haklarında sorumluluk sebebi doğduğunu düşünen yönetim kurulu üyeleri, bu hususu genel kurula açıklamakla yükümlü olmamalarına rağmen⁷⁶⁸ sorumluluklarını gerektiren işlemler hakkında pay sahiplerini hiçbir tereddüde mahal vermeyecek açıklıkta bilgilendirmeleri gerekir⁷⁶⁹. Çünkü pay sahiplerinin bilgisine sunulan olaylara dair hukuki değerlendirme pay sahiplerince yapılır. Kuşkusuz kasten veya ihmal sonucu hiç açıklanmayan veya eksik ya da yanlış açıklanan olaylar ibranın kapsamında yer almaz^{770, 771}.

İbra kararının muhtevası tespit edilirken kararın hangi koşullarda alındığı da göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin yeteri kadar müzakere edilmeden, aceleyle oylanan bir ibranın hükümsüzlüğü tartışma konusu olacaktır⁷⁷². Ayrıca ibra kararı bir

⁷⁶⁶ Isler, Schott, **a.g.m.**, s. 202.

⁷⁶⁷ Studer, bir olayın ana hatlarıyla bilinmesinin yeterli olduğuna işaret eder. Yazar ayrıca bilginin sunulmuş şeklinin pay sahiplerini yanıltmaması gerektiğine vurgu yapar (Studer, **a.g.e.**, OR 758 N. 3).

⁷⁶⁸ Chammartin, von der Crone, **a.g.m.**, s. 336.

⁷⁶⁹ Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 445; Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 912; Christian Schmeling, **a.g.e.**, s. 115; Studer, **a.g.e.**, OR 758 N. 3.

İsviçre öğretisinde bir kısım yazar ise sorumluluk davasıyla ilgili önemli noktaların en azından ana hatlarıyla ve doğru bir şekilde açıklanması gerektiğini, buna karşılık zarar kalemlerinin tek tek aydınlığa kavuşturulmasına ihtiyaç duyulmadığını dile getirir (Isler, Schott, **a.g.m.**, s. 202; Studer, **a.g.e.**, OR 758 N. 3).

Studer ise sorumluluk davasıyla ilgili olarak yönetim kurulu ile genel kurul arasında herhangi bir bilgi farklılığının bulunmaması gerektiğini ifade eder (Studer, **a.g.e.**, OR 758 N. 3).

⁷⁷⁰ Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 437; Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 451; Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 911; Metzler, Schmuki, **a.g.m.**, s. 947; Chammartin, von der Crone, **a.g.m.**, s. 336.

⁷⁷¹ Gizlenen veya yanlış bildirilen konular ibra kararı açısından önemsiz olduğu takdirde ibra kararının geçerli sayılması gerektiği dile getirilir (Aytaç, **İbra**, s. 86). Kanımızca hangi hususların önemli hangilerininse önemsiz olduğu, her somut olayın özelliğine göre değişkenlik gösterir, hatta yargılama faaliyetini gerektirir. Dolayısıyla anılan görüşün tatbik kabiliyetinin zayıf olduğu kanaatindeyiz.

⁷⁷² Chammartin, von der Crone, **a.g.m.**, s. 336 ve 337.

irade beyanı niteliğinde olduğundan, kararın kapsamı tayin edilirken güven ilkesine göre yorum yapılmalıdır^{773, 774}.

Genel ibranın aksine özel ibra kararlarında bilgi eşiği daha yüksek olmalıdır. Bir başka ifadeyle yönetim kurulu pay sahiplerini, özel ibranın konusuna giren hususlara ilişkin genel ibraya nispeten daha detaylı bilgilendirmelidir⁷⁷⁵.

e. Pay Sahiplerinin Bireysel Olarak Edindiği Bilgilerin İbranın Kapsamına Dâhil Olup Olmadığı Meselesi

Pay sahipleri bilgiyi finansal tablolardan veya faaliyet raporundan yahut yönetim kurulu üyelerinin açıklamalarından değil, gazete veya televizyon haberleri gibi çeşitli yollardan ya da bir başka şekilde öğrenmiş olabilirler. Bu itibarla bilginin hangi kaynaktan geldiği ve ne şekilde açıklandığı önem arz etmez⁷⁷⁶.

Finansal tablolardan veya yönetim kurulu üyelerinin aydınlatma yükümlülüğü kapsamında genel kurulda yaptığı sözlü açıklamalardan ya da özel denetçi raporundan öğrenilmemiş bilgiler *bireysel olarak edinilen bilgilerdir*. Bu tür bilgilerin ibranın kapsamına dâhil olup olmadığı hususunda bir ayrıma gidilmelidir. Bireysel olarak öğrenilen bilgiler diğer pay sahiplerince de biliniyorsa ibranın kapsamına dâhildir; aksi

Nitekim Federal Mahkeme pek çok kararında, yeteri kadar üzerinde durulmadan, müzakere edilmeden hızlı bir şekilde alınan ibra kararının sınırlı bir etkiye sahip olacağına hükmetmiştir (BGE 67 II 167, 173; BGE 65 II 2, 14).

Yargıtay da müzakere edilmeden alınan ibra kararlarını “soyut ibra” şeklinde nitelendirir ve bu tür ibraların hüküm ve sonuç doğurmayacağını ifade eder [11. HD’nin 13.06.2022 tarih ve 2021-2018/4797 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 03.02.2023].

⁷⁷³ BGE 95 II 320, 328. Ayrıca bkz. Gericke, Waller, **a.g.e.**, Art. 758 N. 3; Dalla Torre, **a.g.e.**, OR 758, N. 2; Hinsén, **a.g.m.**, s. 542.

⁷⁷⁴ *Forstmoser*’e göre, ibranın kapsamı hakkında yorum yapılırken ibra edilen kimsenin bakış açısı esas alınmalı ve o kişinin ibra kararından ne anladığı tespit edilmelidir. Buna göre somut olayın özelliklerini göz önünde bulunduran iyiniyetli bir kişinin yapacağı mantıklı bir değerlendirme neticesinde ibranın kapsamı saptanmalıdır (Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 438). Onu takiben Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 911.

⁷⁷⁵ Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 912. Özel ibranın konusunu oluşturan işlemin açıklanması gerektiği yönünde bkz. Chammartin, von der Crone, **a.g.m.**, s. 337.

⁷⁷⁶ Bilginin kaynağının önemli olmadığı, esas olanın bilginin doğru olması gerektiği hususunda bkz. Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 911.

takdirde, yani diğer pay sahiplerinin vâkıf olmadığı bilgiler ibranın kapsamı dışında kalır⁷⁷⁷. İsviçre Federal Mahkemesi'nin kararları da bu istikamettir⁷⁷⁸.

f. İbra Kararının Kapsamını Tayinde Müspet Vukufun Aranıp Aranmayacağı Meselesi

Genel kurulca bilinen olayların ibranın muhtevasında yer aldığı açıktır. Fakat bilinebilecek olayların ibranın kapsamına dâhil olup olmadığı belirsizdir. Pay sahiplerinin müspet olarak vâkıf olmadığı fakat basit bir araştırma neticesinde bilebilecekleri hususların ibranın muhtevasına girip girmeyeceği öğretide tartışılmış fakat fikir birliğine varılamamıştır.

İsviçre öğretisinde sadece bilinen olayların değil aynı zamanda genel kurulca bilinebilecek olayların da ibranın kapsamında olduğu yaygın şekilde kabul edilir⁷⁷⁹. Hangi hususların bilinebilir olaylardan olduğuna dair bir formül geliştirilmiştir. Buna göre, pay sahibinin mevcut bilgiler ışığında basit bir çıkarımda bulunmak suretiyle bir husus hakkında kesin bir sonuca vardığı olaylar, bilinebilir nitelik arz eder⁷⁸⁰. Bilinebilir olayların çevresinin tespitine yardımcı olacak bir diğer ölçüt ise şu şekildedir: Bir hususun temel özelliklerinin açıklanması ile pay sahibi başta bilgi alma hakkı olmak üzere diğer pay sahipliği haklarını da kullanarak söz konusu hususa ilişkin

⁷⁷⁷ Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 36 N. 130; Gericke, Waller, **a.g.e.**, Art. 758 N. 3; Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 912; Chammartin, von der Crone, **a.g.m.**, s. 336; Isler, Schott, **a.g.m.**, s. 202; Studer, **a.g.e.**, OR 758 N. 4.

⁷⁷⁸ BGE 95 II 320, 328; BGE 65 II 2, 9.

⁷⁷⁹ Piconi, **a.g.e.**, s. 45. *Böckli*, ibranın kapsamının bilinen hususlarla sınırlandırılmamasını, kesin olarak bilinebilecek olayların da bu kapsamda mütalaa edilmesi gerektiğini dile getirir. Yazar buna gerekçe olarak, yönetim kurulundan her bir faaliyetin tüm çıplaklığıyla açıklanmasının beklenemeyeceğini, büyük şirketlerde bu hususun yerine getirilmesinin imkânsız olduğunu, sıkı sıkıya bilmek şartının aranması hâlinde yönetim kurulu üyelerinin ibra kurumundan yararlanma imkânlarının azalacağını belirtir (*Böckli*, **Aktienrecht**, § 18 N. 451 ve 451a.).

Güven ilkesine göre yapılacak bir yorumla bilinebilir hususların da ibranın kapsamında yer alması gerektiği cihetinde bkz. Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 911-912.

İbranın sadece bilinen olayları değil aynı zamanda bilinen hususlardan çıkarılabilecek diğer olayları da kapsadığı yönünde bkz. Chammartin, von der Crone, **a.g.m.**, s. 337.

⁷⁸⁰ Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 911-912.

önemli sayılabilecek bilgiler elde ediyorsa bu tür olaylar da ibra kararının kapsamında mütalaa edilir⁷⁸¹.

Kanımızca ibranın muhtevasında sadece pay sahiplerinin müspet vukufunda bulunan hususlar yer alır, bilinebilecek olaylar ise kapsam dışındadır⁷⁸². Çünkü TK m. 558/2'nin "*ibranın kapsadığı açıklanan maddi olaylar*" ifadesi bilinebilecek olayları dışlar. Hukuk güvenliği ilkesi de ibranın muhtevasının sadece bilinen olaylarla sınırlı olmasını gerektirir⁷⁸³. Tereddütle yaklaşmakla birlikte, belki, basit bir araştırma neticesinde⁷⁸⁴ bilinebilecek olayların kapsama dâhil edilmesi düşünülebilir.

3. Zaman Yönünden

Genel kurul ibra kararının hangi zaman aralığını kapsayacağını dilediği şekilde belirleyebilir, bu itibarla belirli bir süre kısıtı öngörebilir. Kararda ibranın hangi zaman dilimini ihtiva ettiği açıkça belirtilmemişse bunun tespiti lazım gelir.

Aksine açıklık bulunmadığı takdirde ibra kararı son faaliyet dönemine şamildir⁷⁸⁵. Faaliyet döneminden sonra fakat ibra kararının alındığı genel kurul toplantısından önceki dilim ise kapsam dışıdır. Bunlar bir sonraki yılın genel kurul toplantısında görüşülür.

⁷⁸¹ Isler, Schott, **a.g.m.**, s. 203; Hinsén, **a.g.m.**, s. 544. Bilgi alma hakkının daha önce kullanılmış olmasının "*bilinebilirliğin*" bir şartı olmadığı hususunda bkz. ve krş. Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 911.

⁷⁸² Bu istikamette bkz. Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 36 N. 129; Gericke, Waller, **a.g.e.**, Art. 758 N 3; Metzler, Schmuki, **a.g.m.**, s. 947; Dalla Torre, **a.g.e.**, OR 758, N. 2.

⁷⁸³ Türk hukukunda aksi yönde düşünen Aytaç, ibranın yalnız genel kurulca bilinen konuları değil aynı zamanda bilinebilecek, tanınabilecek konuları da kapsadığını dile getirir (Aytaç, **İbra**, s. 86). Bu doğrultuda bkz. Pulaşlı, **Şerh, C. 4**, § 63 N. 122.

⁷⁸⁴ Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 912; basit bir çıkarım yoluyla kesin olarak bilinebilecek olaylar hakkında bkz. Studer, **a.g.e.**, OR 758 N. 3.

⁷⁸⁵ Gericke, Waller, **a.g.e.**, Art. 758 N. 3a; Hinsén, **a.g.m.**, s. 542; Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 451c; Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 910; Isler, Schott, **a.g.m.**, s. 204. İsviçre öğretisinde *Picenoni*'ye göre ibra kararı, ilke olarak, faaliyet döneminin hesabı verilmiş olan işlemlerini kapsar (*Picenoni*, **a.g.e.**, s. 53).

İsviçre Federal Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarına göre ibra kararı, bir önceki ibra kararından bugüne kadar genel kurulun bildiği tüm olayları ihtiva eder⁷⁸⁶. Bir başka deyişle Yüksek Mahkeme ibranın zaman yönünden kapsamını son faaliyet dönemiyle sınırlı tutmaz, şayet önceki dönemlerde ibra hakkında bir karar verilmemişse o dönemleri de bu kapsamda değerlendirir. Kanımızca bu noktada şöyle bir ayrıma gidilmelidir: Genel kurul toplantısında ibraya karar verilirken belirli bir dönemi kapsadığı veya son faaliyet dönemini içerdiği belirtildiği takdirde ibra geçmişe yürümez. Ancak böyle bir belirlemenin yapılmaması hâlinde ibranın geçmişe yürüyeceği kabul edilebilir⁷⁸⁷.

Bazı hâllerde yönetim kurulunun faaliyetleri ile bu faaliyetlerin sonuçları arasında zaman farkı bulunur. Örneğin birtakım yatırımların neticesi sonraki dönemde ortaya çıkabilir. Bu türden bir uyumsuzlıkla karşılaşan Federal Mahkeme, faaliyetin etkilerinin doğduğu zamanı değil, meydana geldiği ânı esas almıştır^{788, 789}.

Türk hukukuna bakılacak olursa, OR 758'de bulunmayan “*maddi olaylar*” ibaresine yer veren kanun koyucu böylece “olayların” çevresini somutlaştırmıştır. Daha önce ifade edildiği üzere maddi olay, dış dünyada meydana gelmiş, bitmiş veya tamamlanmış ve sonuç doğurmuş olaylardır. Buna karşılık devam eden, henüz bitmemiş, tamamlanmamış ve sonuç doğurmamış olaylar ise ibra kararının kapsamı dışındadır.

Son olarak belirtelim ki, ibra kararının tasarruf işlemi niteliği dikkate alındığında ve doğmamış bir hak üzerinde tasarruf etmenin mümkün olmadığı hesaba katıldığında, ileriye yönelik ibra kararı verilemeyecektir.

⁷⁸⁶ Kararlar için bkz. Picononi, **a.g.e.**, s. 54; Gericke, Waller, **a.g.e.**, Art. 758 N. 3a.

⁷⁸⁷ Bu istikamette bkz. Hinsén, **a.g.m.**, s. 545.

⁷⁸⁸ Yüksek Mahkeme, uyumsuzluk konusu olayda, opsiyon alımlarının olumsuz etkilerinin bir sonraki faaliyet döneminde ortaya çıkmış olmasına rağmen bu opsiyon işlemlerinin ibra kararının kapsamında yer alması gerektiğine karar vermiştir (BGer, 29.6.2005, 4C. 107/2005 4.2).

⁷⁸⁹ İsviçre öğretisinde bu doğrultuda bkz. Gericke, Waller, **a.g.e.**, Art. 758 N. 3a; Hinsén, **a.g.m.**, s. 542; Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 451c.

C. Kuruluş ve Sermaye Artırımında İbra Kararının Kapsamı

1. Konu Yönünden

a. Şirketin Kuruluşu

Hukuk düzenince öngörülen aşamaların tamamlanmasıyla bir statü işlemi niteliğinde olan kuruluş gerçekleşir ve anonim şirket tüzel kişilik kazanır⁷⁹⁰. Kuruluş işlemlerinden doğan sorumluluğun ibrası, tüzel kişiliğe giden yolda icra edilen işlem ve eylemleri konu alır.

Kuruluş işlemlerine aykırılığa hem hukuki (TK m. 549 ve 550) hem de cezai yaptırımlar (TK m. 562/8, 9, 10) öngören kanun koyucunun kuruluşu özel önem verdiği anlaşılır⁷⁹¹. Keza kuruluştan doğan sorumluluğun dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra ile kaldırılamayacağını vurgulanması (TK m. 559), kuruluşu verilen önemin bir diğer göstergesidir.

Hem kuruluştan doğan sorumluluğun kapsamını tayin hem de TK m. 559'un uygulama alanını tespit için kuruluşun başladığı ve sona erdiği safhaların açıklığa kavuşturulması gerekir.

Kuruluşun hangi aşamada sona erdiği sorusunun cevabı kolaydır. Kuruluş şirketin ticaret siciline tesciliyle sona erer⁷⁹². Tescilin önemli bir sonucu, organların teşekkül etmesidir. Dolayısıyla ticaret siciline tescille birlikte şirket yönetim kurulunca sevk ve idare edilmeye başlar, kurucuların görev ve yetkileri ise son bulur. Nitekim bu hususu göz önünde bulunduran kanun koyucu, TK m. 559/1'de ibra kararının

⁷⁹⁰ von der Crone, **Aktienrecht**, § 8 N. 147; Akdağ Güney, **Kuruluş**, s. 191.

⁷⁹¹ Nitekim kurucuların tanımlandığı TK m. 337/1'in gerekçesinde, anılan maddenin hukuki ve cezai hükümlerin uygulanmasında önem taşıdığına işaret edilmiştir. Bkz. TK m. 337/1'in gerekçesi (Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 378). Bu doğrultuda bkz. Pentz, **a.g.e.**, § 28 N. 2.

⁷⁹² Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 904; Tekinalp (Poroy, Çamoğlu) **Ortaklıklar I**, N. 482a.

verilebileceği dört yıllık yasaklı sürenin başlangıcı hususunda, şirketin tescil tarihini esas almıştır⁷⁹³.

Bu tespitin ardından kuruluş işlemlerinin başlangıç aşaması araştırılabilir. Kanun koyucu kuruluşun hangi andan itibaren başlayacağı hususunda sessiz kalmıştır. Kanımızca kuruluş muamelelerine yönelik hukuki ve cezai yaptırımlar öngörülmesinden ötürü, kuruluş işlemlerinin başlangıç aşamasının kanun ile saptanması, hukuk güvenliğinin sağlanması açısından yararlı olacaktır.

Kuruluş safhasının başlangıcının tespitinde bize yardımcı olabileceğini düşündüğümüz iki hükme yakından bakmakta yarar vardır. Bunlardan ilki, “B) Kuruluş” başlığını taşıyan ve *kurucu işlemi* tanımlayan TK m. 335’tir. Buna göre şirket, kurucular tarafından düzenlenen esas sözleşmenin noterce onaylanması veya ticaret sicili müdürü yahut yardımcısı huzurunda imzalanmasıyla kurulur. Söz konusu düzenlemede dile getirilen şirket ön anonim şirket olup bu şirket tüzel kişiliği haiz anonim şirketten farklıdır⁷⁹⁴. Anılan nokta, 355’inci maddenin birinci fıkrasının saklı tutulması ile belirtilmiştir (TK m. 335/2).

TK m. 335’in gerekçesinde ön anonim şirket ile anonim şirketin ayrışmasının, organların oluşumu ve yetkilerini kullanma anlarının belirlenmesi yönünden önem taşıdığına işaret edilmiştir⁷⁹⁵.

Gerek kenar başlıkların metne dâhil olması (TK m. 1534/1) ve TK m. 335’in “B) Kuruluş, I- Kurucu işlem” başlığını taşıması gerek hükmün gerekçesinde organların oluşumunda ve yetkilerini kullanma anlarının belirlenmesinde anılan

⁷⁹³ Şener, *Azınlığın Sulh veya İbraya Engel Olma Hakkı*, s. 89; Akdağ Güney, *Yönetim Kurulu*, s. 450; Balsever, *a.g.m.*, s. 154.

⁷⁹⁴ Tekinalp (Poroy, Çamoğlu) *Ortaklıklar I*, N. 494. Ön ortaklık hususunda ayrıca bkz. Hasan Pulaşlı, “Alman Federal Mahkemesinin Ön Şirkete İlişkin 23.10.2006 Tarihli Kararı ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Bakımından Değerlendirilmesi”, *Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan*, C. I, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007, s. 467 vd.; Akdağ Güne, *Anonim Şirketlerde Kuruluş*, s. 29 vd.; Ömer Adil Atasoy, Berkay Ergün, “Türk Hukukunda Önanonim Şirket”, *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. III, S. 2, 2017, s. 1 vd.

⁷⁹⁵ Bkz. TK m. 335/1’in gerekçesi (Kaya, *Gerekçeli TK*, s. 377).

maddenin belirleyici olduğunun ifade edilmesi, kuruluş safhasının başlangıcının TK m. 335 uyarınca saptanması gerektiği yorumuna olanak sağlar.

Üstünlük tanınması gereken ikinci olasılığa göre ise kuruluşun başlangıcı daha önceki bir tarihe isabet eder. Mademki kuruluş işlemleri kurucular tarafından yürütülür, o hâlde kuruluşun başlangıcı kurucu sıfatının kazanılması ânı olmalıdır. Kurucu sıfatı ise pay taahhüt ederek esas sözleşmenin imzalanmasıyla elde edilir (TK m. 337).

Netice itibarıyla kuruluş safhası, şirket kurma iradesine sahip kimselerin esas sözleşmeyi imzalamaları ile başlar ve ticaret siciline tescille sona erer. Kuruluştan doğan sorumluluğun ibrasının konu itibarıyla kapsamına bu süre zarfında yapılan işlemlerle eylemlerin her biri dâhildir. Bu tarihlerin öncesinde ve sonrasında gerçekleşen olaylar ise TK m. 559'un kapsamı dışındadır⁷⁹⁶.

Yeri gelmişken İsviçre öğretisinde yapılan bir tartışmaya işaret etmek isteriz. Buna göre, kuruluş faaliyetlerine başlamadan önce gerçekleştirilen hazırlık çalışmalarının, kurucuların sorumluluğu kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği tartışılmıştır. Ağırlıklı görüş, hazırlık çalışmalarının da kuruluştan doğan sorumluluk kapsamında kaldığı yönündedir⁷⁹⁷. Kanımızca esas sözleşmede yer alan hazırlık çalışmaları tartışmasız biçimde şirketin kuruluşundan doğan sorumluluğun kapsamındadır⁷⁹⁸. Esas sözleşmeye yansımayan olaylar ise tüzel kişiliğe giden yolda ilerlemek için gerekli olduğu hususunda uygun nedensellik bağı barındırdığı takdirde bu kapsamda kabul edilmelidir.

Son olarak belirtelim ki kuruluş işlemlerinden doğan sorumluluğun ibrası, kararın alınış tarzına göre açık, kapsamına göre özel ibra türündendir.

⁷⁹⁶ Kurucuların sorumluluğunun kuruluş sırasındaki işlem ve ihmallerle sınırlı olduğu, buna karşılık kuruluş safhasından önceki ve sonraki olayların kurucuların sorumluluğuna yol açmayacağı hususunda bkz. Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 902.

⁷⁹⁷ Bu hususta bkz. Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 903 ve orada anılan yazarlar.

⁷⁹⁸ Bu kapsamda, sermaye olarak konulan ayna değer biçilmesindeki yolsuzluğu örnek olarak gösteren Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 93.

b. Sermaye Artırımı

Tıpkı kuruluştaki olduğu gibi sermaye artırımından doğan sorumluluğun ibrasında da özel bir hüküm sevk edilmiş, artırımın üzerinden dört yıl geçmedikçe sermaye artırımından doğan sorumluluğun sulh ve ibra ile sona erdirilmesine izin verilmemiştir. Kuruluşun yanı sıra sermaye artırımının da TK m. 559’da zikredilmiş olmasından, kanun koyucunun sermaye artırımını kuruluş benzeri bir işlem olarak değerlendirdiği anlaşılır⁷⁹⁹.

Şirketin işletme konusu, pay sahiplerinin getirdikleri sermayeler vasıtasıyla gerçekleştirilir. Başlangıçtaki sermaye ilerleyen zamanlarda faaliyetlerin çeşitlenmesi gibi nedenlerle⁸⁰⁰ yetersiz kalabilir ve sermayenin artırılmasına ihtiyaç duyulabilir. Sermayenin artırılması özel bir esas sözleşme değişikliği niteliğindedir⁸⁰¹.

Sermaye artırımının üç türü bulunur. Bunlar; esas sermaye sisteminde sermaye artırımını, kayıtlı sermaye sisteminde sermaye artırımını ve şarta bağlı sermaye artırımınıdır. Artırımın türüne bağlı olarak görevli ve yetkili organlar değişiklik gösterir. Bu bağlamda esas sermaye sisteminde genel kurul, kayıtlı sermaye sisteminde yönetim kurulu artırıma yetkilidir. Şarta bağlı sermaye artırımında ise ne genel kurul ne de yönetim kurulu yetkilidir. Bu artırım türü, değiştirme ve alım hakkı sahiplerinin bu haklarını kullanmalarıyla gerçekleşir.

Bu bilgiler ışığında TK m. 559’un sermaye artırımını yönünden uygulama alanına daha yakından bakılmalıdır. Kanun koyucu yönetim kurulu üyelerinin sermaye artırımından doğan sorumluluğundan söz etmiş fakat artırımın türünden bahsetmemiştir. Belki hükmün uygulanma alanının, kayıtlı sermaye sistemi uyarınca yapılan artırımlarla sınırlı olduğu akla gelebilir. Çünkü sadece kayıtlı sermaye sisteminde artırım yönetim kurulu kararıyla gerçekleşir. Buna karşılık esas sermaye sistemi ile şarta bağlı sermaye sistemi uyarınca yapılan artırımlarda yönetim kurulu

⁷⁹⁹ Amstutz, Ramin Silvan, **a.g.e.**, OR 753 N. 3.

⁸⁰⁰ Sermayeyi artırma nedenlerine örnek olarak bkz. Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N. 1330.

⁸⁰¹ Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N. 1328.

kararı bulunmaz. Belirtelim ki her ne kadar esas sermaye sisteminde artırıma genel kurul karar veriyor olsa da, genel kurulun sermayenin artırımına ilişkin kararı yönetim kurulunca icra edilir⁸⁰². Benzer sonuç şarta bağlı sermaye artırımlarında da söz konusudur. Netice itibarıyla TK m. 559'un kapsamında sadece kayıtlı sermaye sisteminde yapılan artırımlar bulunmaz aynı zamanda esas sermaye ile şarta bağlı sermaye artırımları da yer alır.

Bu arada sermaye artırımının kaynağı önem arz etmediğinden, artırım iç kaynakların kullanılmasıyla gerçekleştirilebileceği gibi sermaye taahhüdü yoluyla da yapılabilir.

Son olarak, sermaye artırımından doğan sorumluluğun ibrası, kararın alınış tarzına göre açık, kapsamına göre ise özel ibra türündedir.

2. Kişi Yönünden

a. Kurucular

Kurucu kavramının kanuni tanımını yapıp yapmamak kanun koyucunun takdirindedir. İsviçre'de olduğu gibi bazı ülkelerin kanunlarında kurucu sıfatı tanımlanmamış, Türk ve Alman kanun koyucuları ise kurucunun tanımına yer vermiştir. Kurucunun hukuki ve cezai sorumluluğunun bulunması nedeniyle (TK m. 549, 550, 551, 553, 562)⁸⁰³ tanımına yer verilmiş olması, hukuk güvenliği ilkesine uygun bir tercih olmuştur⁸⁰⁴.

⁸⁰² Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N. 1341.

⁸⁰³ Koch, **KurzKomm-AktG**, § 28 N. 1; Pentz, **a.g.e.**, § 28 N. 10; Peter Limmer, **Beck-online. Grosskommentar zum Aktienrecht, Band 1, §§ 1-132 AktG**, Ed. Gerald Spindler, Eberhard Stliz, 5. Auflage, München, C.H. Beck, 2022, § 28 N. 2 ve 4; Vedder, **a.g.e.**, § 28 N. 1; Henssler, Vetter, Schulenburg, **Gesellschaftsrecht**, AktG § 28 N. 1; Solveen, **a.g.e.**, § 28 N. 1.

⁸⁰⁴ Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar I**, N. 484a.

Pay taahhüt edip esas sözleşmeyi imzalayan gerçek ve tüzel kişiler⁸⁰⁵ kurucudur (TK m. 337/1)⁸⁰⁶. Ayrıca pay taahhüdünde bulunmayı ve esas sözleşmeyi imzalamayı üçüncü bir kişinin hesabına yapan kimseler de kurucudur. Çünkü bu kişiler her ne kadar üçüncü bir kişi hesabına işlem yapıyor olsa da bizzat kendi adına hareket ederler⁸⁰⁷. Öte yandan kanun koyucu kurucular çevresini genişletme eğilimindedir⁸⁰⁸. Bu bağlamda hesabına hareket edilen üçüncü kişi de kuruluştan doğan sorumluluk bakımından kurucu sayılmıştır (TK m. 337/2)⁸⁰⁹. Bu düzenleme nedeniyle söz konusu üçüncü kişi, kendi hesabına iş gören kimsenin bildiği veya bilmesi gereken bir hususu kendisinin bilmediğini ileri süremez⁸¹⁰.

TK m. 337'ye yakından bakıldığında kurucunun iki gruba ayrıldığı görülür. Birinci grupta yer alanlar, kurucu sıfatını haiz olmanın hem nimetlerinden yararlanırlar hem de külfetlerine katlanırlar. Bunlar, kendi adına ve hesabına pay taahhüt edip esas sözleşmeyi imzalayanlar ile bu işlemi kendi adına fakat üçüncü bir kişinin hesabına yapanlardır. Buna karşılık ikinci grupta bulunanlar, sadece şirketin kuruluşundan

⁸⁰⁵ Türk kanun koyucusu hem gerçek hem de tüzel kişilerin kurucu olabileceğini açıkça belirterek Alman kanun koyucusundan ayrılmıştır. AktG § 28'de sadece "kuruculardan" söz edilir; fakat bunların gerçek veya tüzel kişi olmaları hususunda herhangi bir açıklık bulunmaz. Alman öğretisinde gerçek kişilerin yanı sıra tüzel kişilerin de kurucu sıfatını haiz olabileceği yönünde pek çokları yerine bkz. Koch, **KurzKomm-AktG**, § 28 N. 2.

⁸⁰⁶ Kurucu sıfatı açısından taahhüt edilen sermayenin türü önemli olmadığı gibi pay sahibinin şirkete katılma amacının da önem arz etmediği hususunda bkz. Pentz, **a.g.e.**, § 28 N. 5; Limmer, **a.g.e.**, § 28 N. 3.

⁸⁰⁷ Tekinalp (Poroy, Çamoğlu), **Ortaklıklar I**, N. 484.

⁸⁰⁸ İsviçre öğretisinde de kurucu kavramı geniş yorumlanır. Buna göre esas sözleşmeyi imzalayanların yanı sıra esas sözleşmeyi imzalamamış olmalarına rağmen kuruluş işlemlerine fiilen iştirak etmiş olanlar da kurucu sayılır. Bu hususta bkz. Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 14 N. 9.

Buna karşılık kuruluş aşamasında sadece idari ve teknik boyutta kalan katkıların kurucu sayılmaya yetmeyeceği hususunda bkz. Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 90; von der Crone, **Aktienrecht**, § 21 N. 1824.

⁸⁰⁹ Akdağ Güney, **Kuruluş**, s. 56.

⁸¹⁰ Kuruluştan doğan sorumluluk bakımından kurucu sayılanlar TK m. 337/2'de kurucularla birlikte tanımlanmış; AktG'te ise "Kurucuların Sorumluluğu" kenar başlığını taşıyan 46'ncı paragrafın beşinci fıkrasında düzenlenmiştir.

doğın sorumluluğa dair hükümlere katlanmak zorunda olup kuruluşun bahşettiği hakları elde edemezler⁸¹¹.

TK m. 337/1 uyarınca kurucu sıfatı bulunmadığı hâlde, kuruluş faaliyetlerine katılan ve tüzel kişiliğe giden yolda şirketin oluşumuna idari ve teknik boyutta katkı sağlayan diğer kimselerin TK m. 559'un uygulama alanında olup olmadığının tespiti yapılmalıdır. Kanımızca bu tür kimseler şirketin kuruluşunda icra etmiş oldukları faaliyetlerden dolayı sorumluluğa tabi olsalar da⁸¹², bunların ibraları hakkında karar verilemez.

TK m. 559'un kaleme alınış şekli, kurucuların hem şirketin kuruluşundan hem de sermaye artırımından sorumlu olduğu izlenimini uyandırır. Oysa kurucular sermaye artırımından sorumlu olmazlar. Kurucuların sorumluluğu kuruluş faaliyetleriyle sınırlıdır. Bir başka deyişle şirketin ticaret siciline tescilinden sonra ilke olarak, kurucuların sorumluluğuna yol açacak görev ve yetkileri kalmaz⁸¹³. Çünkü tescil ile birlikte şirket tüzel kişilik kazanır, aynı zamanda organlar da teşekkül eder. Tescilden itibaren şirket malvarlığı yönetim kurulunca sevk ve idare edilir; kurucuların ise şirket yönetimi üzerinde herhangi bir görev ve yetkileri bulunmaz. Kurucular artık sadece genel kurulda pay sahipliği sıfatının kendilerine bahşettiği haklardan yararlanır⁸¹⁴.

b. Yönetim Kurulu Üyeleri

Sermaye artırımının üzerinden dört yıl geçmedikçe yönetim kurulu üyelerinin ibrası hakkında karar verilemez.

⁸¹¹ Pentz, **a.g.e.**, § 28 N. 5; Akdağ Güney, **Kuruluş**, s. 55.

⁸¹² Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 912; von der Crone, **Aktienrecht**, § 21 N. 1824; Bärtschi, **a.g.e.**, s. 113; Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 90; Rihm, Känzig, **a.g.e.**, OR 753 N. 4.

⁸¹³ Örneğin şirkette hâkim konumda olan bir kurucu, kuruluş safhasının sona ermesinden sonra, somut olayın özelliği haklı kıldığı takdirde fiili organ sıfatıyla da sorumlu tutulabilir.

⁸¹⁴ Şunu da söyleyelim ki, TK ile birlikte kurucuların sorumluluğunun hukuki dayanağında iki başlı bir sisteme geçilmiştir. Kuruluş işlemlerinden doğın sorumluluğun düzenlendiği TK m. 549 ilâ 551'de sorumluluğun sebebi, *görevin yerine getirilmemesi*; TK m. 553'ten kaynaklanan sorumluluğun hukuki dayanağı ise *yükümlülüklerin ihlalidir*.

TK m. 559'un kaleme alınış şekli yönetim kurulu üyesinin şirketin kuruluşundan da sorumlu olduğu izlenimini uyandırır. Zira hüküm şu şekildedir: “Kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin, denetçilerin, şirketin kuruluşundan ... doğan sorumlulukları...”. Oysa kuruluş aşamasında şirket tüzel kişilik kazanmamış, organlar ve bu arada yönetim kurulu henüz teşekkül etmemiştir. Nitekim şirketin kuruluşunda yönetim kurulundan ve yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğundan söz edilemez. Bu nedenle TK m. 559 hükmü, yönetim kurulu üyelerinin sermaye artırımından doğan sorumluluklarıyla sınırlı şekilde anlaşılmalıdır.

Öğretide yönetim kurulu üyeleri, sadece “ilk” yönetim kurulu şeklinde yorumlanır⁸¹⁵. Bu görüş, eTK döneminde kabul edilebilir bir yaklaşım idi⁸¹⁶. Çünkü eTK'ya sistematik açıdan bakıldığında, TK m. 559'a karşılık gelen ve “2. İbra” kenar başlığını taşıyan eTK m. 310, “E) Kuruluştan doğan mesuliyet” üst başlığı altında yer alırdı. Oysa TK m. 559, TK'nın sistematigi itibarıyla kuruluşa hasredilmiş değildir. Kaldı ki ilk yönetim kurulu üyelerinin şirketin kuruluşunda bir yolsuzluk yapıp yapılmadığını inceleme yükümlülüğü öngören eTK m. 308 de TK'ya alınmamıştır. Bilindiği üzere yönetim kurulu üyeleri bakımından sorumluluk sebebi, yükümlülük ihlalidir. eTK m. 308'in TK'ya alınmaması nedeniyle yönetim kurulu üyelerinin şirketin kuruluşunu inceleme yükümlülüğü bulunmaz. Dolayısıyla yükümlü olmadığı bir hususta yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğundan da söz edilemez⁸¹⁷. Ayrıca eTK m. 310'dan farklı olarak TK m. 559'un kapsamına sadece şirketin kuruluşundan doğan sorumluluk değil aynı zamanda sermaye artırımından kaynaklanan sorumluluk da dâhil edilmiştir. Bir an için hükmün kapsamında sadece ilk yönetim kurulu üyelerinin yer aldığı düşünülecek olursa, ilk yönetim kurulunun görev süresinin sona erdiği tarihten sonraki artırımların üzerinden dört yıl geçmeden sermaye artırımından doğan sorumluluğun ibrasına karar verilebileceği sonucuna ulaşılabilecektir. Hatta hukuk

⁸¹⁵ Zorluer, a.g.e., s. 134.

⁸¹⁶ Nitekim eTK döneminde bu istikamette bkz. Domaniç, **Kuruluştan Doğan Mesuliyet**, s. 98; Kayar, **Azınlık Hakları**, s. 61.

⁸¹⁷ Bu doğrultuda bkz. Akdağ Güney, **Kuruluş**, s. 256 ve 275. Aksi yönde bkz. ve krş. Canöz, **İbra**, s. 173-174. Yazar, ilk yönetim kurulunun şirketin kuruluşunu denetlemekle yükümlü olduğunu, dolayısıyla bu yükümlülüğün ihlali hâlinde ilk yönetim kurulu üyelerinin şirketin kuruluşundan sorumlu olacağını savunur.

düzenince yönetim kurulunun görev süresine ilişkin asgari bir sürenin öngörülmemiş olması, ulaştığımız sonucu daha da kuvvetlendirir. Gerçekten ilk yönetim kurulunun çok kısa süreliğine atandığı bir ihtimalde (örneğin 1 haftalık/aylık), bu sürenin sona erdiği tarihi müteakip yapılacak sermaye artırımlarından doğan sorumlulukların ibrasına, dört yıllık süre beklenmeden karar verilebilecektir. Ulaşılan sonucun ise TK m. 559'un öngörülme amacıyla bağdaşmadığı açıktır. Netice itibarıyla yönetim kurulu üyelerinin sermaye artırımından doğan bir sorumluluğu söz konusu olduğunda, artırımın tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe üyelerin ibralarına karar verilemez. Artırımın ne zaman gerçekleştiği ise önem arz etmez.

Yapılan tüm bu açıklamaların ardından TK m. 559'un birinci cümlesinin şu şekilde tâdil edilmesi yanlış anlaşılmalara önüne geçecektir: *“Kurucuların şirketin kuruluşundan, yönetim kurulu üyelerinin sermaye artırımından doğan sorumlulukları, şirketin veya sermaye artırımının tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh veya ibra yoluyla kaldırılamaz.”*.

c. Denetçiler

Kuruluşun ve sermaye artırımının üzerinden dört yıl geçmedikçe hakkında ibra kararı verilemeyecek son grup, denetçilerdir.

Anonim şirketlerde iki farklı denetçi bulunur. Bunlardan ilki bağımsız denetçi, ikincisi ise özel denetçidir⁸¹⁸. TK m. 559'da denetçiler arasında bir ayırıma gidilmemiştir. Hâl böyle olunca hem bağımsız denetçi hem de özel denetçi hükmün kapsamına dâhildir.

eTK uyarınca anonim şirketin zorunlu organlarından biri olan denetçi TK'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte bu sıfatını yitirmiştir. TK'ya göre anonim şirketin

⁸¹⁸ Yeri gelmişken belirtelim ki TK'nın ilk hâlinde var olan işlem denetçisi kurumu, 6335 sayılı Kanun değişikliği ile kaldırılmıştır.

organları yönetim kurulu ve genel kuruldan ibarettir. Denetçi ise organ niteliğini haiz değildir⁸¹⁹.

Denetçilerin organ niteliği son bulmuş olsa da organa özgü sorumlulukları devam eder⁸²⁰. Denetçilerin sorumluluğunun düzenlendiği TK m. 554'e göre şirketin yılsonu finansal tablolarını, varsa şirketler topluluğunun konsolide finansal tablolarını, hesaplarını denetleyen denetçi ve özel denetçiler; kanuni görevlerinin⁸²¹ yerine getirilmesinde kusurlu hareket ettikleri takdirde hem şirkete hem de pay sahipleri ile şirket alacaklılarına karşı verdikleri zararlar dolayısıyla sorumludur.

Kanun koyucu tıpkı sorumlulukta olduğu gibi sorumluluğu sona erdiren hâllerde de denetçileri organa özgü sistemin içinde düzenlemiştir. Bu bağlamda hem TK m. 558'e hem de TK m. 559'a göre alınacak bir ibra kararının kapsamına denetçiler de dâhil edilmiştir.

Kuruluş ve sermaye artırımında ibranın kapsamında denetçilerin de zikredilmiş olmasının isabeti iki açıdan tartışılabilir. Bir kere denetçilerin zorunlu organ olmaktan çıkarılmış olması hem organa özgü sorumluluğun hem de sorumluluğu sona erdiren hâllerin denetçiler bakımından uygulanmamasını gerektirir. Ayrıca denetçilerin ne şirketin kuruluşunu ne de sermaye artırımını denetleme görevleri bulunur. Denetçiler bakımından sorumluluk sebebinin görev ihlali olduğuna yukarıda işaret etmiştik. Bir kimsenin görevli olmadığı bir husustan sorumlu olamayacağı açıktır⁸²².

⁸¹⁹ Her ne kadar TK'nın gerekçesinde denetçinin organ sıfatını haiz olup olmadığı hususunda kafa karıştıran açıklamalar yer alsa da denetçinin organ niteliğinde olmadığı öğretide yaygın şekilde kabul edilir.

⁸²⁰ Ali Paslı, "Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyeleri Dışında Sorumluluk Sistemine Tabi Olanlar", **Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun İş Dünyasına Etkileri**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014, s. 132.

⁸²¹ Esasında TK ile birlikte organ sorumluluğunun dayandığı temelde önemli bir değişikliğe gidilmiştir. eTK'da görevin yerine getirilmemesi sorumluluk sebebiydi. TK m. 553'e göre ise yükümlülük ihlali sorumluluk sebebi sayılmıştır. Denetçilerin sorumluluğunun düzenlendiği TK m. 554'te ise görevin yerine getirilmemesi sorumluluk nedeni olarak kabul edilmiştir.

⁸²² Akdağ Güney, **Kuruluş**, s. 274-275; Canöz, **İbra**, s. 175.

İşlem denetçisi kurumu varlığını koruyor olsaydı, TK m. 559'da yer alan denetçi ibaresinin belki bir anlamı olabilirdi. Çünkü işlem denetçisi hem şirketin kuruluşunu hem de sermaye artırımını denetlemekle görevli idi. Ne var ki TK'nın ilk hâlinde mevcut olan işlem denetçisi, 6335 sayılı Kanun değişikliğiyle kaldırılmıştır⁸²³. Netice itibarıyla TK m. 559'da denetçiden söz etmenin bir anlamı kalmamıştır.

D. İbra Varsayımının Kapsamı

1. Kural: İbra Varsayımının Kapsamının Bilançoyla Sınırlı Olması

Dürüst resim ilkesine uygun biçimde hazırlanmış bir bilançonun onaylanması, kararda aksine açıklık bulunmadığı takdirde ibra sonucunu doğurduğundan (TK m. 424), ibra varsayımının kapsamı ilke olarak bilançoyla sınırlıdır.

Bilançoda son faaliyet dönemine dair ekonomik olaylar yer alır. Daha önceki faaliyet dönemlerinde meydana gelen olaylarla faaliyet döneminden sonra fakat genel kurul toplantısından önce gerçekleşen olaylar bilançoda bulunmaz⁸²⁴. Öğretide son faaliyet dönemine ilişkin bilançonun onaylanmasının önceki dönemlerin de ibrası sonucunu doğuracağı ifade edilir⁸²⁵. Kanımızca dile getirilen görüşe dayanak oluşturacak ne bir kanun hükmü ne de genel kurulun bu yönde iradesi mevcuttur. Keza gündeme bağlılık ilkesi de bu görüşe engeldir (TK m. 413/2).

Bilançoda bulunan her bilginin ibranın kapsamına girip girmediği meselesine daha yakından bakılmalıdır. Eksik veya yanlış bilgiler şüphesiz ibranın kapsamı dışındadır. Hatta bu tür bilgiler dürüst resmin görülmesine engel olur ise bilançonun onaylanması ibra sonucunu doğurmaz.

Peki, bilançodaki eksiksiz ve doğru bilgilerden her biri ibranın kapsamında mıdır? Bilindiği gibi bilançonun hazırlanması bir muhasebeleştirme faaliyeti arz

⁸²³ Nitekim öğretide *Kendigelen*, işlem denetçiliği kurumunun kaldırılması nedeniyle TK m. 559'da geçen denetçi ibaresinin hatalı olduğuna işaret eder (Kendigelen, **İlk Tespitler**, s. 403). Bu hususta benzer şekilde bkz. Ayhan, Çağlar, Özdamar, **a.g.e.**, s. 453.

⁸²⁴ Arslanlı, **Anonim Şirketler, C. II-III**, s. 198; Aytaç, **İbra**, s. 101; Atan, **a.g.e.**, s. 64; Çelik, **İbra**, s. 182.

⁸²⁵ Picenoni, **a.g.e.**, s. 54; Gericke, Waller, **a.g.e.**, Art. 758 N. 3a.

ettiğinden teknik bilgiye ve uzmanlığa ihtiyaç duyulur⁸²⁶. Benzer şekilde bilanço okuryazarlığı da belli seviyede bir ihtisası gerektirir⁸²⁷. Bu nedenle bilançoğu inceleyen her pay sahibinin şirket hakkında bilgi edinmesi mümkün değildir. Ancak makul düzeyde bilanço okuryazarlığı bulunan pay sahipleri bilançoda yer alan bilgilerden şirketin ekonomik faaliyetleri hakkında bir kanaat edinir. Bu bağlamda İsviçre hukukunda eskiden benimsenen bir görüşe göre, basiretli bir iş adamının göstereceği özen esas alındığında anlaşılabilir olaylar ibranın kapsamında kabul edilmelidir⁸²⁸. Fazla sert bulunan bu görüş zamanla terk edilmiş, bunun yerine iyi bir aile reisinin yeteneği ölçü alınmıştır⁸²⁹.

Türk öğretisindeki ağırlıklı görüş, orta yetenekteki bir pay sahibinin değerlendirmesini esas alır⁸³⁰. Ortalama pay sahibi, şirketin icraatlarıyla genel olarak ekonomik faaliyetler hakkında makul seviyede bilgisi olan, bilgileri özenle gözden geçiren ve analiz eden pay sahibidir.

Dile getirilen görüşe üstünlük tanınacak olursa ibranın kapsamı yönetim kurulu üyeleri aleyhine daralır. Kanımızca bu hususta bir sonuca varılırken pay sahipleri ile yönetim kurulu üyeleri arasındaki menfaatin, yönetim kurulu üyeleri lehine gözetilmesi gerekir. Çünkü pay sahiplerinin başta bilgi alma ve inceleme hakkı olmak üzere, yöneticilere sözlü soru yöneltme, ek açıklama talep etme ve özel denetim isteme hakları mevcuttur. Dolayısıyla ortalama pay sahibinin anlayamayacağı hususları da ibranın kapsamında mütalaa etmek gerekir⁸³¹. Anlaşılamayan olaylar ise aydınlatıcı

⁸²⁶ Bilançonun pay sahiplerince görüşülüp karara bağlanacak olmasından hareket eden Çelik, bilançoda yer alan hususların pay sahiplerinin anlayabileceği açıklıkta hazırlanması gerektiğine işaret eder (Çelik, **İbra**, s. 185).

⁸²⁷ Karayalçın, **Muhasebe Hukuku**, s. 82.

⁸²⁸ Meier-Wehrli, **a.g.e.**, s. 127; Piconi, **a.g.e.**, s. 105.

⁸²⁹ Meier-Wehrli, **a.g.e.**, s. 127; Piconi, **a.g.e.**, s. 105.

⁸³⁰ Türk hukukunda orta yetenekte bir pay sahibinin bilançoğu anlayabilme kabiliyetinin esas alınması gerektiği hususunda bkz. ve karşı. Sungurbey, **İbranın Hukuki Niteliği, Kapsamı ve Etkisi**, s. 175; Arslanlı, **Anonim Şirketler, C. II-III**, s. 197; Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 228; Aytaç, **İbra**, s. 103.

⁸³¹ Aksi yöndeki görüşün kabulü hâlinde ibranın öneminin azalacağına işaret edilir. Bu hususta bkz. Aytaç, **İbra**, s. 87; Çelik, **İbra**, s. 186.

hakların kullanılmasıyla açıklığa kavuşturulabilir. Bu hakların kullanılmamasının sonucuna pay sahibinin bizzat kendisi katlanmalıdır⁸³².

2. Kuralın Genişlediği Hâl: Bilançoda Yer Almayan Fakat Genel Kurula Sunulan Olayların da İbranın Kapsamına Dâhil Olması

Gerek açık ibranın gerek ibra varsayımının kapsamı, genel kurulun bilgisi dâhilindeki olaylardan oluşur. Yukarıda ibra varsayımının bilanço ile sınırlı bir içeriğe sahip olduğu ifade edilmiştir. İlke bu şekilde olsa da kuralın genişlediği hâllerin göz önünde bulundurulması gerekir. Bu bağlamda genel kurula sunulmuş sayılan bilgiler de ibra varsayımının kapsamındadır⁸³³.

Genel kurula sunulmuş sayılan bilgiler ise bilançonun yanı sıra gelir tablosunda, nakit akış tablosunda, öz kaynaklar değişim tablosunda ve kâr dağıtım tablosunda yer alan bilgilerdir. Bu tablolar bilanço ile birlikte bir bütün teşkil eder⁸³⁴ ve bunların tümünün oluşturduğu sete finansal tablolar adı verilir⁸³⁵.

Bu meyanda zikredilmesi gereken bir diğer bilgi sağlayıcısı, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporudur (TK m. 514)^{836, 837}. Hatta yönetim kurulunca genel kurulda yapılan sözlü açıklamalar da bu minvalde değerlendirilir⁸³⁸. İbranın

⁸³² Öğretide Çelik, çalışmasının 185 ve 186'ncı sayfalarında, bilançonun pay sahiplerince görüşülüp karara bağlanacak olmasından hareket eder, pay sahipleri hakkında özel bir nitelendirme yapmaz ve her bir pay sahibince anlaşılabilecek hususların ibranın kapsamında yer aldığına işaret eder. Ne var ki yazar aynı eserin ilerleyen sayfalarında bu defa, orta yetenekteki bir pay sahibinin anlamasının mümkün olmadığı bilgilerin ibranın kapsamı dışında kalacağını dile getirir. Bkz. ve krş. Çelik, **İbra**, s. 185-186 ve 194-195.

⁸³³ Bu doğrultuda bkz. Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 228-229; Atan, **a.g.e.**, s. 64; Helvacı, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 138; Çelik, **İbra**, s. 188.

⁸³⁴ Aytaç, **İbra**, s. 140.

⁸³⁵ Finansal tabloların eklerinin de ibranın kapsamında olduğunu belirtmek isteriz.

⁸³⁶ Yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunun, finansal tablolar arasında yer almadığını hatırlatmak isteriz.

⁸³⁷ Aynı yönde bkz. Meier-Wehrli, **a.g.e.**, s. 125; Çamoğlu, **Yıllık Faaliyet Raporu**, s. 542-543; Canöz, **İbra**, s. 101. Aksi yönde bkz. Çelik, **İbra**, s. 190-191.

⁸³⁸ Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 229; Aytaç, **İbra**, s. 94; Çelik, **İbra**, s. 193; Canöz, **İbra**, s. 102;

kapsamına dair tartışmaları baştan önlemek için, yönetim kurulunca yapılan sözlü açıklamaların toplantı tutanağına geçirilmesi faydalı olacaktır⁸³⁹.

Öğretide bağımsız denetçiler tarafından hazırlanan denetim raporunun da genel kurulun bilgi kaynaklarından olduğu ifade edilir⁸⁴⁰. Kanımızca bağımsız denetçinin denetim raporu ibranın kapsamını tayinde herhangi bir etkiye sahip değildir. Özel denetçinin raporunda yer alan bilgiler ise ibranın muhtevasına dâhildir⁸⁴¹.

3. Genel Kurula Sunulmuş Sayılmayan Bilgiler

Türk öğretisinde, ortalama yetenekte bir pay sahibinin anlamasının mümkün olmadığı bilgilerin ibranın kapsamı dışında kalması gerektiği savunulur⁸⁴². Kanımızca orta yetenekte bir pay sahibinin anlama eşiği değil, onun altında kalan bir seviye esas alınmalıdır. Çünkü pay sahiplerinin, aydınlatıcı haklarını kullanarak anlamadıkları konuların künhüne vâkıf olma imkânları bulunur⁸⁴³.

Her ne kadar genel kurulun tamamı kişisel bir şekilde öğrenilen bilgilere vâkıf olmasa da bu bilgiler hatırı sayılır nispette pay sahibince biliniyorsa farklı bir sonuca varmak gerekir. Bu bağlamda etki gücünden hareketle bir değerlendirme yapıldığında, kararın yönünü tayin edebilme ekseriyetini oluşturan pay sahiplerinin bildiği olaylar da ibranın kapsamına dâhildir⁸⁴⁴.

⁸³⁹ Bu istikamette bkz. Çelik, **İbra**, s. 193.

⁸⁴⁰ Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 228; Aytaç, **İbra**, s. 95 vd.; Çelik, **İbra**, s. 191-192; Canöz, **İbra**, s. 103 vd.; Turan, **a.g.e.**, s. 141 vd.

⁸⁴¹ Aytaç, **İbra**, s. 98-99; Çelik, **İbra**, s. 193-194; Canöz, **İbra**, s. 105-107.

⁸⁴² Atan, **a.g.e.**, s. 64; Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 228; Ansay, **İbra**, s. 426; Sungurbey, **İbranın Hukuki Niteliği, Kapsamı ve Etkisi**, s. 175-178; Aytaç, **İbra**, s. 103. Her olayın özelliğine ve genel kurulun yapısına bakılarak bir karar vermek gerektiği hususunda bkz. Çelik, **İbra**, s. 195.

⁸⁴³ Ayrıca pay sahiplerinin kişisel olarak öğrendikleri bilgilerin ibra kararının kapsamına girmediği hususunda bkz. Birinci Bölüm, VI, B, 2, e.

⁸⁴⁴ Benzer yönde bkz. Meier-Wehrli, **a.g.e.**, s. 128. Ayrıca bkz. ve krş. Aytaç, **İbra**, s. 101, dn. 126.

Son olarak belirtelim ki ibra kararı, bağımsız denetim raporunda yer alan bilgilerle özel denetçinin sır saklama yükümlülüğü çerçevesinde mütalaa edilen bilgileri ihtiva etmez⁸⁴⁵.

VII. İBRANIN REDDİ VE SONUÇLARI

A. Genel Olarak

Anonim şirkette yönetim kurulu üyelerinin faaliyetlerinden memnun kalan pay sahipleri, üyelerin ibralarına karar verebilecekleri gibi, memnuniyetsizliğin bir sonucu olarak ibranın reddine de (ibra edilmeme/olumsuz ibraya) hükmedebilirler. Keza ibra hakkında ne olumlu ne de olumsuz yönde bir kararın tesis edilmesi de mümkündür.

Genel kurulun ibra hakkında vereceği karar, esasında hesaplaşmanın bir sonucu olarak meydana gelir. Bu bağlamda yönetim kurulu üyesi kusurlu olarak şirkete zarar verdiği takdirde ibranın o üyeden esirgenmesi, yani ibranın reddedilmesi anlamlıdır. Böyle bir ihtimalde, yönetim kurulu üyesinin aleyhine açılacak olan sorumluluk davasıyla şirketin zararları tazmin edilmek istenir.

Buna karşılık yönetim kurulu üyesinin şahsında sorumluluk sebebi doğmadığı hâlde, bir başka deyişle üyenin olumlu yönde ibra kararına hak kazandığı bir ihtimalde, üyenin ibradan mahrum bırakılması hukuka aykırıdır. Nitekim bu tür durumlarla karşılaşan yönetim kurulu üyesinin kullanabileceği çeşitli hukuki imkânlar bulunur. İlk akla gelen, genel kurulun ibra etmeme kararının kanuna, esas sözleşme hükümlerine veya dürüstlük kuralına aykırılığı nedeniyle iptalinin mahkemeden talep edilmesidir. Ayrıca açılacak bir ibra davası ile mahkemenin ibraya hükmetmesi istenebilir. Keza ret kararının iptali ile ibra davalarının birlikte açılması da mümkündür. Hatta istisnai bazı hâllerde, mahkemenin olumlu kararı tesis etmesi söz konusu olur.

Yargıtay uygulamasına bakıldığında gerek ibra edilmeme kararının iptalinin gerek ibra davasının, yönetim kurulu üyesinin sorumlu olmadığı iddiasına

⁸⁴⁵ Özel denetçi bakımından bu doğrultuda bkz. Aytaç, **İbra**, s. 100; Çelik, **İbra**, s. 197.

dayandırıldığı görülür⁸⁴⁶. Bir başka deyişle her iki davada tesis edilecek hükmün yönü, yönetim kurulu üyesinin sorumlu olup olmadığı araştırılarak tayin edilir. Esas itibarıyla ibranın genel kurul ile yönetim kurulu üyeleri arasında gerçekleşen bir tür hesaplaşma işlemi olması, giderek ibra kararı neticesinde, ibranın kapsamına giren zararların şirket ve ibra lehine oy kullanan pay sahiplerince dava edilemeyeceği olguları göz önünde bulundurulduğunda, Yargıtay'ın tespitine katılmamak mümkün değildir.

Yargıtay bir adım daha atıp hem iptal hem de ibra davalarında, hükmün özünün yönetim kurulu üyesinin sorumluluğu meselesine dayandığını gerekçe göstererek bu hususların (iptal ve ibra davalarının) ya sorumluluk davasında ya da makul bir süre geçtikten sonra açılacak müstakil bir davada görüşülmesi gerektiğine istikrarlı bir şekilde karar verir⁸⁴⁷. Bir başka ifadeyle makul süre ölçütü, hem iptal hem de ibra davalarında Yargıtay'ca geliştirilmiş bir dava şartı olarak karşımıza çıkar. Belirtelim ki Yargıtay'ın makul süreye ilişkin görüşüne katılmak mümkün değildir.

Bu bölümde ilk olarak ret kararının iptali, ardından ibra davası incelendikten sonra istisnai hâllerde karşımıza çıkacak olan olumlu kararın tespiti davası tüm detaylarıyla ele alınmıştır. Aynı zamanda öğretideki görüşler ile Yargıtay'ın yaklaşımı da değerlendirilmiştir. Bunlara ek olarak ibranın reddine bağlanan diğer sonuçların açıklanması da ihmal edilmemiştir. Nihayet ibranın reddi/ibra edilmeme kararı ile sorumluluk davası arasındaki ilişkiye daha yakından bakılmıştır. Bu bağlamda ibranın reddi kararının yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açılmasına ilişkin irade beyanını da mündemiç olduğu sonucuna varılmıştır.

⁸⁴⁶ Birçoğu yerine bkz. 11. HD'nin 04.11.2019 tarih ve 3720/6800 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 08.02.2023.

⁸⁴⁷ Örnek kabilinden bir üst dipnotta künyesi belirtilen Yargıtay kararına bakınız.

B. İptal Davası

1. Hukuki Yarar Sorunu

a. Sorunun Takdimi ve Öğretideki Görüşler

Öğretide bazı yazarlar bir kararın reddine karşı iptal davasının açılmasına tereddütle yaklaşır. Buna gerekçe olarak, bu tür kararların iptalinin olumlu etkileri olan bir durum ortaya çıkarmadığı, sadece kanuna, esas sözleşme hükümlerine veya dürüstlük kuralına aykırı olan bir kararın ortadan kalktığı ileri sürülür. Konuya ibranın reddi zaviyesinden yaklaşıldığında, ibranın reddi kararı iptal edildiğinde sadece söz konusu karar alınmamış sayılır, mahkemenin iptal hükmü olumlu ibra kararı anlamına gelmez. Nitekim ret kararının iptali, ibranın kabulü sonucunu doğurmadığından, ret kararının iptalinin istenmesinde hukuki bir yararın bulunmadığı savunulur⁸⁴⁸.

Alman öğretisi ibra önerisinin reddi kararına karşı iptal davasının açılıp açılmayacağı sorusunu olumsuz cevaplar. Bunun nedeni ibraya yüklenen anlam ile ibranın hukuki niteliğinde yatar. Çeşitli vesilelerle dile getirildiği üzere Alman hukukunda ibra kararı, yönetime karşı güven açıklamasından ibarettir; şirket nezdinde meydana gelen zararlardan doğan sorumluluğu ise sona erdirmez; ibraya rağmen yöneticilere karşı sorumluluk davası ikame edilebilir. Güven açıklaması, şirkete ibra hakkında sınırsız bir takdir yetkisi tanır. Mahkeme ise şirketin takdir yetkisine karışamaz. Sonuç itibarıyla Alman hukukuna göre, ibra önerisi reddedildiği takdirde ret kararının iptali dava edilemez⁸⁴⁹.

Türk-İsviçre hukukunda ise ibranın hukuki niteliği ile ibraya yüklenen anlam Alman hukukundan farklıdır. Genel kurulun ibra kararı, ibranın kapsamına giren olaylara ilişkin olarak, şirketin, ibraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin dava takip yetkilerini kaldırır. Bu nedenle ibranın

⁸⁴⁸ Görüşler için bkz. Ünal Tekinalp, “Anonim Ortaklığın Genel Kurulunda Bir Teklifin Reddine Karşı İptal Davası Açılabilir mi?” **İBD**, C. XXXIX, S. 7-8-9, 1965, s. 250-253.

⁸⁴⁹ Hoffman, **BeckGroßkommAktG**, § 120 N. 27-29; Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 15; Zetzsche, **a.g.e.**, § 120 N. 47; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 120 N. 12.

reddi kararına karşı iptal davasının açılıp açılmayacağı meselesinde farklı görüşler ileri sürülmüştür.

Türk öğretisinde hâkim görüş, genel kurulda bir önerinin reddine karşı iptal davasının açılabilceği istikametinde olmakla birlikte⁸⁵⁰ ret kararının konusu ibra olduğunda, durum farklıdır. Zira bu durumda hâkim bir görüşten söz edilemez. Bilakis bir görüşe göre ibra edilmeme kararına karşı iptal davası açılmazken⁸⁵¹ diğer görüş taraftarları iptal davasının açılabilceğini savunur⁸⁵².

⁸⁵⁰ Arslanlı, **Anonim Şirketler, C. II-III**, s. 81; İmregün, **Menfaat İhtilafları**, s. 159-160; Oğuz İmregün, “Anonim Şirketlerde Münferit Pay Sahibinin Umumi Heyet Kararları Aleyhine İptal Davası Açma Hakkı”, **BATİDER**, C. I, S. 2, 1961, s. 170.

⁸⁵¹ İbra edilmeme kararına karşı iptal davasının açılmayacağı görüşünü savunan yazarların hukuki temellendirmeleri farklılık arz eder. Bu bağlamda *Arslanlı*, genel kurulun ibra konusunda mutlak takdir yetkisinin olduğunu, bu nedenle ibranın reddi kararına karşı iptal davasının açılmayacağını fakat eda davasının açılabilceğini savunur (Arslanlı, **Anonim Şirketler, C. II-III**, s. 200-201.).

Kırca, ibranın reddi sorununun, esas itibarıyla sorumluluk davasında tartışılması gerektiğini fakat sorumluluk davası açılmadığı takdirde, ayrı bir eda davasında gündeme getirilmesini dile getirir (Kırca, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, N. 221-223. Onu takiben Turan, **a.g.e.**, s. 267.).

Pulaşlı, yönetim kurulu üyeleri hakkında sorumluluk davası açılmadıkça ibranın reddi kararının iptalinin dava edilemeyeceğini ifade eder. Yazar TK m. 558/2 uyarınca, ibra etmeme kararının alındığı tarihten itibaren altı ay geçmeden bu kararın iptalinin dava edilemeyeceğini savunur (Pulaşlı, **Şerh, C. 4**, § 63 N. 146a.). Belirtelim ki genel kurul kararları aleyhine iptal davası, karar tarihinden itibaren üç ay içinde açılmalıdır (TK m. 445/1). Üç aylık süre hak düşürücü nitelik arz ettiğinden, ibranın reddi tarihinin üzerinden altı ay geçmeden iptal davasının açılmayacağından söz edilmesi, TK m. 445/1 hükmü ile uyumlu olmamıştır.

Bu hususta bir kısım yazar ise, yönetim kurulu üyelerinden herhangi birine iptal davası açma imkânı veren TK m. 446/1-d hakkında değerlendirmelerde bulunurken, üyenin uygulanması gereken genel kurul kararlarına karşı iptal davası açılabilceğini, oysa hem ibra kararının hem de ibranın reddi kararının uygulanma kabiliyetinin bulunmadığını, bu nedenle yönetim kurulu üyesinin TK m. 446/1-d’ye istinaden olumlu veya olumsuz ibra kararının iptalini talep etmesinin mümkün olmadığını dile getirir (Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 299; Helvacı, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 144; Domaniç, **Anonim Şirketler**, s. 658; İmregün, **AO**, s. 180; Pekcanitez, **Denetçiler Tarafından Açılacak Davalar**, s. 479.). Ekleyelim ki, son anılan görüşün taraftarlarından *Moroğlu*, aynı eserinin bir başka sayfasında ibranın reddinin üyeyi ağır zan altında bırakacağından bahisle ve hakkaniyet gereğince yönetim kurulu üyesine iptal davası açma hakkı tanınması gerektiğini savunur (Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 211.).

⁸⁵² Tekinalp, **Bir Teklifin Reddine Karşı İptal Davası Açılabilir mi?**, s. 253; Ünal Tekinalp, “İbra Edilmeyen Yönetim Kurulu Üyelerinin veya Denetçilerin İptal Davası Açabilip Açamayacakları Sorunu”, **İktisat ve Maliye Dergisi**, C. XXIII, S. 4, 1976, s. 166; Aytaç, **İbra**, s. 170; Çelik,

Tüm bu açıklamalar, ibra önerisinin reddine dair genel kurul kararının iptalinde hukuki yararın bulunup bulunmadığı meselesinin detaylı bir incelemeyi hak ettiğini gösterir.

b. Görüşümüz

Hukuki yarar sorununa dair açıklamaların iptal davasının hukuki niteliğine göre şekillenecek olması nedeniyle, öncelikle iptal davasının hukuki niteliği tespit edilmelidir. İptal davasında genel kurulun karar şeklinde somutlaşan iradesiyle meydana gelen hukuki durum ortadan kaldırıldığından, genel kurul kararlarının iptali, inşai davalardandır⁸⁵³.

Hukuki yarar, dava konusuna ilişkin bir dava şartıdır (HMK m. 114/I-h). Dava şartlarının davanın başından itibaren hüküm verilinceye kadar mevcut olması gerektiği dikkate alındığında ve eksiklikleri hâlinde hâkimin esasa girmeyip davayı usulden

İbra, s. 228 vd.; Canözü, **İbra**, s. 340-341; Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 615d; Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 245.

Konuya hukuki yarar ekseninden yaklaşan bir kısım yazar, ibranın reddine karşı iptal davasının açılmasında yönetim kurulu üyelerinin hukuki yararlarının bulunduğundan şüphe edilmemesi gerektiğini belirtir. Ret kararının iptalinin mevcut durumda hiçbir değişiklik yaratmayacağı görüşüne katılmayan yazarlar, bu kararın, ilgililerin zan altında kalmalarına, sorumluluk davası açılma riskine katlanmalarına ve olumsuz imajın doğmasına engel olacağı gerekçesiyle, maddi menfaatleri kadar manevî menfaatlerinin de bulunduğunu söylerler. Ayrıca gerek ibra edilmeme kararının iptalinin dava edilebilmesi gerek ibra davası için sorumluluk davasının beklenmesinin gerekmediği ifade edilir. Bu hususta bkz. Zühtü Aytaç, “İbranın Reddi-İbra ve Sorumluluk Davası - Yargıtay’ın Görüşü”, **Prof. Dr. Sabih Arkan’a Armağan**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2019, s. 250-251 ve 259-260; Pulaşlı, **İbra Etmeme Kararının İptali**, s. 276 vd.; Murat Alışkan, “İbranın Reddi Kararına Karşı İptal Davası Açılması ve İbraya İlişkin Kararlarda Oy Hakkından Yoksunluğa Aykırılığın Yaptırımı”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. XVI, S. 174, Şubat 2021, s. 351; Sıtkı Anlam Altay, “Yargıtay Kararları Işığında Anonim Ortaklıklarda Hükmen İbra”, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu**, C. XXXIV, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, 2022, s. 87 vd.

⁸⁵³ Pekcanıtez, **Pekcanıtez Usûl**, C. 2, s. 986; Kırca, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, N. 79. İptal davasının yenilik doğuran eda davası olduğu yönünde bkz. Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 255.

reddetmesi gerektiği gözetildiğinde⁸⁵⁴, konumuz bakımından ret kararına karşı iptal davasında bu şartın mevcut olup olmadığının belirlenmesi önem taşır.

Davacı mahkemeden hukuki koruma talep eder. Hukuki korumayı mahkemenin esasa ilişkin kararı tesis eder. Eğer mahkemenin hükmüne ihtiyaç duyulmuyorsa bir kimsenin mahkemeden hukuki korunma talep etmesinde hukuki yararı da mevcut değildir. Şu hâlde mahkemeden istemde bulunabilmek için davacının hâlihazırda dava açmakta hukuken korumaya değer kişisel bir yararının bulunması şarttır (HMK m. 114/1-h)⁸⁵⁵.

İnşai dava kanunun öngördüğü hâllerde açılabilirdiğinden (HMK m. 108/2)⁸⁵⁶, inşai davanın açılabilirdiği durumlarda hukuki yararın bulunduğu varsayılır⁸⁵⁷. Nitekim inşai davalardan olan iptal davasında hukuki yararın mevcut olup olmadığına dair değerlendirmede katı davranılmaması tavsiye edilir⁸⁵⁸.

Yargıtay, ibra edilmeme kararının tek başına uygulanabilir bir karar olmadığı gerekçesiyle, ibra edilmemenin iptali isteminde davacının hukuki yararının bulunmadığına hükmeder. Bu nedenle ibra edilmeme kararının iptalinin ancak sorumluluk davasında inceleme konusu yapılabileceğine karar verir⁸⁵⁹.

⁸⁵⁴ Baki Kuru, “Dava Şartları”, **Ord. Prof. Dr. Sabri Sakir Ansay’ın Hatırasına Armağan**, Ankara, Ankara Üniversitesi Yayınları, 1964, s. 111; Pekcanitez, **Pekcanitez Usûl, C. 2**, s. 925-926.

⁸⁵⁵ Hukuki yarara dair kapsamlı bir çalışma için bkz. Emel Hanağası, **Davada Menfaat**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2009, s. 1 vd.; Nevhis Deren Yıldırım, “Dava Şartı Olarak Hukuki Himaye İhtiyacına Eleştirel Bir Bakış”, **Yargıtay Dergisi**, C. XXI, S. 3, 1995, s. 224. Ayrıca bkz. Pekcanitez, **Pekcanitez Usûl, C. 2**, s. 946; Tanrıver, **a.g.e.**, s. 529 vd.

⁸⁵⁶ Baki Kuru, **Hukuk Muhakemeleri Usûlü, C. 2**, 6. Baskı, İstanbul, Demir Yayıncılık, 2001, s. 1387; Kuru, **Dava Şartları**, s. 143; Ergun Önen, **Medeni Yargılama Hukuku**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1979, s. 58; Ergun Önen, **İnşai Dava**, Ankara, Olgaç Matbaası, 1981, s. 53-55; Pekcanitez, **Pekcanitez Usûl, C. 2**, s. 984.

⁸⁵⁷ Önen, **İnşai Dava**, s. 55-56; Kuru, **Dava Şartları**, s. 143; Kuru, **Usûl, C. 2**, s. 1387; Pekcanitez, **Pekcanitez Usûl, C. 2**, s. 986-987.

⁸⁵⁸ Kırca, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, N. 215; Aytaç, **İbranın Reddi**, s. 251.

⁸⁵⁹ 11. HD’nin 6.3.2017 tarih ve 2015-13056/1271 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 06.02.2023.

Yargıtay'ın bu değerlendirmelerine aşağıdaki gerekçelerle katılmıyoruz: Öncelikle ibra kararının reddine rağmen şirketin sorumluluk davası açmak istemediği bir ihtimalde, yönetim kurulu üyeleri, menfaatlerini savunma olanağından yoksun kalacaktır⁸⁶⁰. Oysa hukuk düzeni üyenin ibra edilmesindeki menfaatini üyeden esirgememiştir. Yüksek Mahkeme'nin içtihadından dönmesi isabetli olacaktır.

İkincisi, esasında bir kararın iptali sadece genel kurul kararının ortadan kalkması sonucunu doğurur; bunun ötesinde teklifin kabul edilmiş sayılması şeklinde olumlu bir netice meydana getirmez. İbranın reddi kararının iptalinde de durum böyledir. Bir başka deyişle ibranın reddi kararının mahkemece iptali, yöneticilerin ibra edildiği anlamına gelmez; iptal kararı sadece ibra edilmeme kararını ortadan kaldırır. Yöneticilerin ibralarından söz edebilmek için ise genel kurulun yeniden toplanması ve ibraya karar vermesi gerekir. Bununla birlikte ibra kurumunun bünyesinde barındırdığı özelliklerin çok yönlü olması, hem ibranın reddi kararında hem de reddin iptaline ilişkin yorumlarda, diğer genel kurul kararlarından farklılaşmayı gerektirir. Örneğin sermaye artırımına dair bir önerinin genel kurulda reddedilmesi, mevcut hukuki durumda herhangi bir değişiklik meydana getirmez. Sermaye ne artar ne de azalır, ret kararından önceki hukuki durum varlığını korur. Bir an için ibranın reddinde de yeni bir hukuki durumun oluşmayacağı, mevcut hâlin aynı şekilde devam edeceği akla gelebilir. Fakat genel kurulda oya sunulan ibra önerisinin reddedilmesiyle var olan hukuki durumda değişiklik meydana gelir⁸⁶¹. Çünkü genel kurulun diğer ret kararlarının aksine, ibra etmeme kararı, icra edilebilir niteliktedir⁸⁶². Onun icrası

⁸⁶⁰ Aytaç, **İbranın Reddi**, s. 262; Murat Alışkan, İsmail Akbaş, “Teori ve Uygulamada Anonim Şirket Genel Kurulu Tarafından Verilen İbranın Reddi Kararına Karşı İptal Davası Açılması”, **Legal Hukuk Dergisi**, C. XVII, S. 200, 2019, s. 3492; Canözü, **İbra**, s. 338 ilâ 340; Tuğba Semerci Vuraloğlu, “Yargıtay Kararları Işığında Anonim Ortaklıkta İbra Edilmeme Kararının İptali Davası ve Hükmen İbra”, **Ticaret Hukukunda Genç Yaklaşımlar**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, s. 71 ilâ 74; Altay, **Hükmen İbra**, s. 78.

⁸⁶¹ Aksi istikamette bkz. Kırca, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, N. 217.

⁸⁶² Tekinalp, **İbra Edilmeyen Yönetim Kurulu Üyelerinin İptal Davası Açması Sorunu**, s. 166; Aytaç, **İbra**, s. 170; Pulaşlı, **İbra Etmeme Kararının İptali**, s. 267; Aytaç, **İbranın Reddi**, s. 252 ve 270-271.

Buna karşılık öğretideki diğer görüş, hem ibra kararının hem de ibranın reddinin infaz edilebilir kararlardan olmadığı yönündedir. Bu hususta bkz. Domaniç, **Anonim Şirketler**, s. 658; İmregün, **AO**, s. 180; Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 299; Pekcanitez,

sorumluluk davasının açılmasıyla gerçekleşir⁸⁶³. Bazı hâllerde ibranın reddine rağmen sorumluluk davası açılmayabilir. Sorumluluk davasının açılmaması, ret kararının icrai niteliğini değiştirmez.

İbranın reddi dolayısıyla yönetimin geçmiş faaliyetleri kuşkulu hâle gelir aynı zamanda yönetime karşı güvensizlik açıklanmış olur. Haklı bir neden yokken ibranın reddedilmesi, yöneticilerin manevi kişiliklerini zedeler, onlara duyulan güveni azaltır⁸⁶⁴. Hatta üye yolsuzluk ve usulsüzlük gibi çeşitli ağır suçlamalara maruz kalır. Bu suçlamaların basına yansması, üyenin manevi zararlarını artırır. Bu bağlamda iptal kararı, haksız yere ibranın reddedilmesi nedeniyle oluşacak durumun ortadan kaldırılması ihtiyacını giderir. Tüm bu açıklamalar, yönetim kurulu üyesinin ibra kararının reddine karşı iptal davası açmakta hukuken korunmaya değer güncel bir yararının bulunduğunu gösterir.

Belirtelim ki Kanun'da genel kurul kararlarına karşı iptal davasının açılabilceğinin öngörülmüş olması, ibra edilmeme kararının iptalinde hukuki yararın bulunduğunun açık delilidir⁸⁶⁵. Hatta inşai davalarda hukuki yararın bulunduğu varsayılır⁸⁶⁶. İptal davalarında hukuki yararın katı yorumlanmaması gerektiğine haklı olarak işaret edilir⁸⁶⁷. İbrası reddedilen üyelerin iptal davası açmakta maddi haklarının yanı sıra manevi hakları da mevcuttur⁸⁶⁸.

Kaldı ki diğer genel kurul kararları gibi ibra edilmeme kararı da kanuna, esas sözleşme hükümlerine ve dürüstlük kuralına aykırı olduğu takdirde iptal edilebilir. Bu bakımdan diğer genel kurul kararlarından farklı olarak ibra edilmeme kararının

Denetçiler Tarafından Açılacak Davalar, s. 479; Helvacı, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 144; Turan, **a.g.e.**, s. 267.

⁸⁶³ Krş. Aytaç, **İbra**, s. 167-168; Canöz, **İbra**, s. 323; Turan, **a.g.e.**, s. 281.

⁸⁶⁴ Meier-Mehrli, **a.g.e.**, s. 13; Piconi, **a.g.e.**, s. 244.

⁸⁶⁵ Aytaç, **İbranın Reddi**, s. 251.

⁸⁶⁶ Önen, **İnşai Dava**, s. 55-56; Pekcanitez, **Pekcanitez Usûl**, C. 2, s. 986-987.

⁸⁶⁷ Kırca, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, N. 215; Aytaç, **İbranın Reddi**, s. 251.

⁸⁶⁸ Nitekim bu doğrultuda bkz. Pulaşlı, **İbra Etmeme Kararının İptali**, s. 268; Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 615d; Hanağası, **a.g.e.**, s. 278; Aytaç, **İbranın Reddi**, s. 251; Murat Alışkan, **a.g.m.**, s. 350-351.

iptalinin dava edilmesini yasaklayan bir kanun hükmü bulunmaz. Aksini kabul Anayasa'nın 36'ncı maddesi ile güvence altına alınan hak arama özgürlüğünü ihlal eder.

İbra konusunda genel kurulun mutlak takdir yetkisinin olduğu, bu nedenle ibranın reddi kararına karşı iptal davasının açılmayacağı görüşüne⁸⁶⁹ de katılamıyoruz. Kanımızca genel kurulun takdir yetkisi, şartları oluşmadığı hâlde olumlu istikamette ibra kararının tesis edildiği bir zeminde söz konusudur. Öte yandan haklı bir neden yokken ibranın yönetim kurulu üyelerinden esirgenmesini hukuk düzeni korumaz. Nitekim şirket ile yönetim kurulu üyeleri arasındaki ilişkiye göre, yönetim kurulu üyesi şirkete karşı hesap verme borcu altına girer; şirket ise üyenin ibrasına karar verme borcunu üstlenir⁸⁷⁰.

Son olarak belirtelim ki mali ibranın aksine idari ibraya ilişkin kararlarda genel kurulun mutlak takdir yetkisine sahip olması, idari yönden alınan ibra edilmeme kararının maddi sebepler mucibince iptaline engeldir. Buna karşılık kararın meydana gelişini düzenleyen usuli hükümlere aykırılıklar nedeniyle idari yönden ibra edilmeme kararının da iptali dava edilebilir.

2. Yargıtay'ın Konuya Dair Yaklaşımı: “Makul Süre Sorunu” ve Değerlendirmelerimiz

Yargıtay, makul bir süre beklemezsizin, sorumluluk davası açılması kararı alınmasından ve sorumluluk davası açılmasından önceki bir tarihte, ibra önerisinin reddi kararına karşı açılan iptal davalarını hukuki yararın bulunmadığından bahisle reddeder; iptal talebinin yönetim kurulu üyesinin hukuki sorumluluğunun bulunup bulunmadığının detaylı bir şekilde inceleneceği sorumluluk davasında görüşülmesi gerektiğine hükmeder⁸⁷¹.

⁸⁶⁹ Arslanlı, *Anonim Şirketler, C. II-III*, s. 200-201.

⁸⁷⁰ Watter, Dubs, *a.g.m.*, s. 908.

⁸⁷¹ Örnek kabilinden bkz. 11. HD'nin 04.11.2019 tarih ve 3720/6800 sayılı; 02.10.2014 tarih ve 8177/15155 sayılı; 13.06.2014 tarih ve 4984/11343 sayılı kararları (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 08.02.2023.

Yargıtay'ın kararlarına daha yakından bakıldığında şöyle bir tablo ile karşılaşılır:

Yüksek Mahkeme ibra edilmeme kararının iptali davasının esasına geçmeden önce, sorumluluk davası açılmasına dair alınmış bir genel kurul kararının ve açılmış bir sorumluluk davasının bulunup bulunmadığının araştırılması gerektiğine hükmeder, buna göre üçlü bir ayrıma gider:

i) Yargıtay, açılmış bir sorumluluk davasını tespit ettiği takdirde ibra edilmeme kararının iptali davasının, hukuki yararın yokluğu nedeniyle reddine karar verir; buna gerekçe olarak ise ibranın reddine dair genel kurul kararının geçerliliği sorununun, açılmış olan sorumluluk davasında görüşülecek olmasını gösterir⁸⁷².

ii) Diğer yandan Yüksek Mahkeme açılmış bir sorumluluk davasının bulunmaması hâlinde iptal davasının dinlenmesi için “*makul süre*” şartını arar⁸⁷³. Buna göre açılmış bir sorumluluk davasının bulunmadığı ve makul bir sürenin geçmesine rağmen sorumluluk davasının açılmadığı anlaşılırsa ibra edilmeme kararının iptali dava edilebilir⁸⁷⁴.

iii) Genel kurul toplantısında ibra edilmeme kararının yanı sıra aynı zamanda sorumluluk davasının açılmamasına karar verilmiş olabilir. Bu hâllerde Yargıtay

⁸⁷² 11. HD'nin 09.05.2016 tarih ve 2015-10277/5229 sayılı; 04.12.2014 tarih ve 2013-18125/19043 sayılı; 23. HD'nin 13.11.2013 tarih ve 5735/7060 sayılı; 04.10.2011 tarih ve 1128/841 sayılı; 19.01.2015 tarih ve 2014-4240/290 sayılı; 03.12.2013 tarih ve 6253/7670 sayılı; 01.10.2014 tarih ve 2701/6133 sayılı kararları (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 08.02.2023.

⁸⁷³ 11. HD'nin 25.04.2016 tarih ve 2015-15388/4620 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 08.02.2023.

⁸⁷⁴ Buna karşılık Yargıtay 23. Hukuk Dairesi'nin yerleşik içtihadına göre, *genel kurulda sorumluluk davası açılmasına ilişkin kararın verilmemesi* bir ihtimalde, ibra etmeme kararı tek başına uygulanabilir olmadığından, ibra edilmeme kararının iptalinde davacının hukuki yararı bulunmaz. Bu nedenle 23. Hukuk Dairesi istikrarlı şekilde davanın reddine karar verir. Önemle belirtelim ki, 23. HD'nin içtihadının ilgi çekici yanı, 11. HD'nin aksine *makul süre* şartını aramadan doğrudan davanın reddine karar vermesidir. Mahkemenin gerekçesinden anlaşıldığı kadarıyla, âdeta ibranın reddinin müstakil bir iptal davasına konu olması mümkün değildir. Anılan içtihadı katılma imkânımızın bulunmadığını belirtmek isteriz. Bu husustaki kararlar için bkz. 23. HD'nin 11.12.2017 tarih ve 800/3655 sayılı; 16.10.2017 tarih ve 2015-3956/2680 sayılı; 25.03.2015 tarih ve 2014-7247/1931 sayılı; 04.02.2013 tarih ve 2012-6649/509 sayılı; 11.10.2012 tarih ve 4465/5901 sayılı; 06.11.2012 tarih ve 4956/6466 sayılı kararları (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 08.02.2023.

“makul süre” şartını aramaz, ibrası reddedilen üyenin herhangi bir süre beklemeden iptal davası açmakta hukuki yararının bulunduğunu kabul eder⁸⁷⁵.

Kanımızca genel kurulda ibranın reddinin yanı sıra ayrıca sorumluluk davasının açılmamasına karar verildiği hâllerde iptal davası açılması için geçmesi gereken makul bir sürenin aranmaması isabetli olmuştur. Fakat diğer hâllerde makul süre beklenmesinin isabeti tartışılabilir. İbra edilmeme kararı hakkında iptal davasının açılmasını, ret kararının üzerinden makul bir süre geçmesine rağmen sorumluluk davasının açılmamış olması koşuluna bağlamak ise isabetli olmamıştır⁸⁷⁶.

Yargıtay “makul süre”yi, ibra edilmeme kararının iptali davasında dava şartı olarak görür. Oysa ne dava şartlarının düzenlendiği HMK m. 114’te ne de TK m. 445-451’de bu yönde bir kayıt yer alır. Keza mahkeme kararlarında makul sürenin ne kadar olduğuna dair bir açıklık bulunmaz, bahse konu süre belirsizlik ve değişkenlik gösterir⁸⁷⁷. Hatırlatalım ki iptal davası her hâlde olumsuz ibra tarihinden itibaren üç ay içinde açılmalıdır (TK m. 445)⁸⁷⁸. Hak düşürücü nitelikte olan bu sürenin⁸⁷⁹ başlangıcı, ibra edilmeme kararının alındığı tarihtir. Yüksek Mahkeme bir kararında üç aylık sürenin dolmasına bir gün kala açılan davada makul süre şartının sağlandığını belirtmiştir⁸⁸⁰. Kooperatiflerle ilgili bir kararında ise dava açma süresinin sona

⁸⁷⁵ 11. HD’nin 20.03.2013 tarih ve 18125/19043 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 08.02.2023.

⁸⁷⁶ Aytaç, **İbranın Reddi**, s. 264; Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 247; Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 615d; Alışkan, Akbaş, **a.g.m.**, s. 3505; Canözü, **İbra**, s. 338-339; Alışkan, **a.g.m.**, s. 351; Altay, **Hükmen İbra**, s. 87-88.

⁸⁷⁷ Makul sürenin nasıl belirleneceğinin Yargıtay kararlarında ortaya konamaması, öğretide eleştiriyle karşılanmıştır. Bu hususta bkz. Pulaşlı, **Şerh, C. 4**, § 63 N. 150.

⁸⁷⁸ İbra edilmeme kararının iptalinin, TK m. 558/2 uyarınca, ibra edilmeme kararının alındığı tarihten itibaren altı ay geçmeden açılmayacağı hususunda bkz. Pulaşlı, **Şerh, C. 4**, § 63 N. 146a.

⁸⁷⁹ Schäfer, **a.g.e.**, § 246 N. 37; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 246 N. 20.

⁸⁸⁰ 11. HD’nin 4.11.2019 tarih ve 3720/6800 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 08.02.2023.

ermesine üç gün kala iptal davası açılmasını, makul sürenin geçmesi için yeterli görmemiştir⁸⁸¹.

Yargıtay'ın ibra edilmeme kararının iptalini sorumluluk davasıyla irtibatlandırması hususundaki kanaatimiz şu şekildedir: Ret kararının iptalinin dava edilebilmesi için makul bir sürenin beklenmesi gerekmez; genel kurulda ibraya ilişkin kararın verildiği ilk günden itibaren iptalinin dava edilmesi mümkündür⁸⁸². Çünkü iptal davası, sorumluluk davasından bağımsızdır. Ret kararının iptali davası, sorumluluk davasının açılması şartına bağlanamaz⁸⁸³.

Yukarıda incelenen Yargıtay kararları, makul süreye dair bazı değerlendirmelerde bulunulmasını gerekli kılmıştır. Yargıtay makul sürenin hangi amaçla beklenmesi gerektiğini açıkça ifade etmiş değildir. Makul süre, ibra edilmeme kararına mı ilişkindir; yoksa sorumluluk davasıyla mı ilgilidir? Bir başka ifadeyle makul süre, ibranın reddedildiği tarihten itibaren işleyecek olan bir süre midir; yoksa sorumluluk davasının açılıp açılmamasına matuf beklenmesi gereken bir süre midir? Esas itibarıyla Yargıtay'ın, ibra edilmeme kararının iptali davasının sorumluluk davası ile birleştirilerek bakılması gerektiği yönündeki tutumu dikkate alındığında, makul sürenin, sorumluluk davasının açılması için beklenmesi gerektiği sonucuna varırız. Nitekim Yüksek Mahkeme bir davada, ibranın reddi kararından itibaren “*makul bir süre geçtiği hâlde aleyhine sorumluluk davası açılmaması*” şartı ile ibra edilmeme

⁸⁸¹ Kooperatiflerde iptal davası toplantıdan sonraki günden itibaren bir aylık süre içinde açılmalıdır (KoopK m. 53). Kooperatif genel kurulunda 24.12.2000 tarihinde ibranın reddi kararı alınır. Bunun üzerine ilgililer 22.01.2001 tarihinde reddin iptali için mahkemeye başvurur. Mahkeme, “makul süre”nin geçmediğinden bahisle davayı reddeder. Karar için bkz. 11. HD'nin 24.06.2002 tarih ve 320/6422 sayılı kararı (Gönen Eriş, **Gerekçeli - Açıklamalı - İçtihatlı 6335 Sayılı Kanunla Güncellenmiş Yeni TTK Hükümlerine Göre Ticari İşletme ve Şirketler, Ticaret Sicil Yönetmeliği ve İlgili Tebliğler**, C. III, Madde 417-644, Ankara, Seçkin Yayınları, 2013, s. 2893-3894).

⁸⁸² Alışkan, **a.g.m.**, s. 351.

⁸⁸³ Aytaç, **İbranın Reddi**, s. 264. Yazar ayrıca, TK'da yönetim kurulu üyelerine özel olarak ve açıkça iptal davası açma hakkının tanınmış olduğunu, kanunda açık bir düzenleme bulunmadığı sürece sorumluluk davasını koşul olarak ileri süren yaklaşımların hukuki gerekçeden yoksun kalacağını haklı olarak ifade eder.

kararının iptalinin dava edilebileceğini vurgulamıştır⁸⁸⁴. Dolayısıyla makul süre, sorumluluk davasının açılıp açılmayacağını tespiti için beklenir. Fakat sorumluluk davasının açılabilmesi süre ile iptal davasının açılabilmesi süreleri farklıdır. Bu çerçevede sorumlu olanlara karşı tazminat istemek hakkı, şirketin zararı öğrendiği tarihten itibaren *iki yıl* ve her hâlde zararı doğuran fiilin meydana geldiği günden itibaren *beş yıl* geçmekle zamanaşımına uğrarken (TK m. 560); genel kurul kararının iptalini isteme hakkı ise karar tarihinden itibaren *üç ayın* dolmasıyla sona erer (TK m. 445). Yüksek Mahkeme bir taraftan makul bir sürenin geçmesine rağmen sorumluluk davasının açılmamış olmasını arar diğer taraftan ise makul sürenin hesaplanmasında sorumluluk davası için öngörülen iki ve beş yıllık zamanaşımı sürelerini değil, iptal davası için öngörülen üç aylık hak düşürücü süreyi esas alır. Yüksek Mahkeme'nin kabul ettiği “makul süre” şartı gereğince, esasında hukuk tekniği açısından son derece isabetsiz olan bu yaklaşımdan başka bir çare kalmaz. Çünkü mahkeme iki ve beş yıllık süreleri beklerse iptal davası açma hakkı sona erer. Bu husus Yargıtay'ın ibra edilmeme kararının iptali davasında normlar arasındaki ilişkileri sistemli bir şekilde tatbik edemediğini gösterir. Kuşkusuz hukuk bilimi kurallara tutarlı biçimde uymayı gerektirir.

Eğer Yargıtay “makul süre”de ısrarcı olacaksa TK m. 448/2'nin tatbiki hem taraf menfaatlerine hem usul ekonomisine hem de hukuk tekniğine daha uygun olacaktır: İbrası reddedilen üyeler herhangi bir süre beklemeeksizin ret tarihinden itibaren derhâl bunun iptalini dava edebilmeli fakat mahkeme iptal davası için öngörülen üç aylık hak düşürücü süre sona ermeden duruşmaya başlamamalıdır. Bu süre zarfında sorumluluk davası açılırsa sorumluluk davası ile birlikte, sorumluluk davası açılmazsa müstakil olarak ibra edilmeme kararının iptali görüşülmelidir.

⁸⁸⁴ 11. HD'nin 20.03.2013 tarih ve 2013-18125/19043 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 08.02.2023.

3. TK m. 446/1-d'ye Göre Davacı Sıfatının Tespiti

a. Genel Açıklamalar ve Sorunun Takdimi

Genel kurulda alınan kararların iptalini kimlerin dava edebileceği “II - İptal davası açabilecek kişiler” başlıklı TK m. 446/1’de düzenlenmiştir. İptal davası açabilecek kişiler arasında ilk olarak, belli şartlar altındaki pay sahipleri zikredilmiş (a ve b bendi), devamında yönetim kurulu (c bendi) ifade edilmiştir. Ayrıca üzerinde detaylı bir şekilde durmak istediğimiz (d) bendine göre, “Kararların yerine getirilmesi, kişisel sorumluluğuna sebep olacaksa yönetim kurulu üyelerinden her biri” de iptal davası açabilecektir⁸⁸⁵.

İbra kararı da bir genel kurul kararı olduğundan, pay sahiplerinin yanı sıra yönetim kurulu ile belli şartlar altında yönetim kurulu üyelerinden her biri, bu kararın iptalini mahkemeden isteyebilir.

Yönetim kurulu üyelerinin ibraları hakkında olumsuz bir tavır takınan genel kurul, genellikle aynı kişilerle yola devam etmek istemez. İşte hem ibrası reddedilen hem de görevine son verilen bir yönetim kurulu üyesinin ibranın reddini konu alan genel kurul kararı aleyhine iptal davası açıp açamayacağı önemli bir sorundur.

b. Hükümün Öngörülme Amacı

Yönetim kurulu üyelerinden her birine iptal davası açma hakkı tanınmasıyla genel kurul kararlarının bir yandan hukuka uygun olup olmadığının kontrolü sağlanır diğer yandan da kararın şirket menfaatine ters düşüp düşmediği gözetilir⁸⁸⁶. Bir başka

⁸⁸⁵ Gerekçede anılan düzenlemenin eTK m. 381’in tekrarı olduğu ifade edilmişse de, en azından hükmün dilinde sadeleştirmeye gidildiğine işaret edilmesi isabetli olurdu (Bkz. Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 525).

⁸⁸⁶ Kırca, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, N. 278; Schäfer, **a.g.e.**, § 245 N. 17 ve 72; Karsten Schmidt, **Aktiengesetz: Großkommentar, Band 7/2: §§ 241-277**, Ed. Klaus J. Hopt, Herbert Wiedemann, 4. neubearbeitete Auflage, Berlin, de Gruyter, 2013 § 245 N. 38; Zetzsche, **a.g.e.**, § 245 N. 157; Englisch, **a.g.e.**, § 245 N. 43.

amaç ise yönetim kurulu üyesini, kararın yerine getirilmesi sebebiyle kişisel sorumluluğunun doğacağı hâllerden korumaktır⁸⁸⁷.

c. Şartları

(1). Konu Bakımından

i. Kararın İcra Edilebilir Olması

Yönetim kurulu üyelerinden birinin iptal davası açabilmesi, genel kurul kararının icra edilebilir olmasına bağlıdır. Bu husus eTK m. 381/1-3'te, "*kararların infazı*" şeklinde, TK m. 446/1-d'de ise "*kararların yerine getirilmesi*" sözleriyle dile getirilmiştir⁸⁸⁸. İfadelerdeki farklılık dil sadeleşmesinden ibaret olup bununla kararın icra edilebilir olması koşuluna işaret edilmiştir.

Hangi kararların icra edilebilir olduğuna, hangi kararların icrasının ise mümkün olmadığına daha yakından bakılmalıdır. Bir defa kararın fiilen uygulanması yönetim kurulu üyesinin harekete geçmesini gerektiriyorsa bunun icra edilebilir bir karar olduğu açıktır⁸⁸⁹. Hareket tarzı verme veya yapma şeklinde olumlu bir davranış olabileceği gibi irade beyanında bulunmak suretiyle de gerçekleşebilir. Dolayısıyla bu minvalde cereyan etmeyen kararlar, icrası lazım gelmeyen kararlardan olup, TK m. 446/1-d'nin kapsamı dışındadır.

⁸⁸⁷ Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 300; Kırca, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, N. 278; Schäfer, **a.g.e.**, § 245 N. 72; Schmidt, **GroßkommAktG**, § 245 N. 38; Zetzsche, **a.g.e.**, § 245 N. 157; Englisch, **a.g.e.**, § 245 N. 43.

⁸⁸⁸ AktG § 245/1-5'te ise "kararın icrası" şeklinde tercüme edebileceğimiz "*Ausführung des Beschlusses*" ifadesi kullanılmıştır. Kanımızca TK m. 446/1-d ile AktG § 245/1-5 hükümleri arasındaki ifade farklılığı tercüme faaliyetinden kaynaklanır. Bu farklılık esasa etkili değildir.

⁸⁸⁹ Schmidt, **GroßkommAktG**, § 245 N. 41; Stefan Vatter, **Beck-online. Grosskommentar zum Aktienrecht, Band 1, §§ 1-132 AktG**, Ed. Gerald Spindler, Eberhard Stliz, 5. Auflage, München, C.H. Beck, 2022, § 245 N. 57; Schäfer, **a.g.e.**, § 245 N. 74; Erik Ehmann, **Aktiengesetz: AktG**, Ed. Hans Christoph Grigoleit, 2. Auflage, München, C.H. Beck, 2020, § 245 N. 23; Ingo Drescher, **Beck'sche Kurz-Kommentare: Band 62: Gesellschaftsrecht**, Ed. Martin Henssler, Lutz Strohn, 5. Auflage, München, C.H. Beck, 2021 AktG § 245 N. 16; Englisch, **a.g.e.**, § 245 N. 45; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 245 N. 40.

Alman hukukunda ayrıca, ticaret siciline tescili gereken kararların icrai nitelik arz ettiği dile getirilir⁸⁹⁰. Tescil işleminin bizzat kendisinin icrai bir hareket özelliği gösterdiği belirtilir⁸⁹¹. Kanımızca tescile tabi kararların icrai vasıf taşıdığı görüşü, hukukumuzda da kabul edilebilir.

TK m. 446/1-d’de iptal davasının açılma zamanına işaret eden bir ibare yer almaz. Acaba dava, karar yerine getirilmeden önce mi açılmalıdır; yoksa karar yerine getirildikten sonra da açılabilir mi? Esas itibarıyla TK m. 446/1-d’nin öngörülme amacının, üyenin sorumluluğuna sebep olacak bir faaliyetten kaçınması olduğu dikkate alındığında, genel kurul kararının icrasına başlamadan önce iptal davası açılmalıdır. Fakat kararın icrasına başladıktan sonra da iptal davası açılabilir⁸⁹².

ii. Kararın İcrasının Sorumluluğa Sebep Olması

Genel kurulda alınan kararın icra edilebilir olması, üyenin bireysel olarak iptal davası açabilmesi bakımından yeterli değildir. Karar hem icra edilebilir olmalıdır hem de kararın icrası sorumluluğa yol açmalıdır. Bu husus TK m. 446/1-d’de “kararların yerine getirilmesi, *kişisel sorumluluğuna sebep olacaksa*” sözleriyle ifade edilmiştir.

Hükümde yer alan “*sorumluluk*” ifadesi izaha muhtaçtır. Sorumluluk, farklı hukuki ilişkilerde değişik anlamlarda kullanılır. Yönetim kurulu üyesinin sorumluluğu dendiğinde ilk akla gelen, üyenin yükümlülüğünü ihlal etmesi sebebiyle şirkete verdiği belirli bir zararı tazmin etme zorunluluğudur. Acaba TK m. 446/1-d’deki “sorumluluk”, tazminat ödeme yükümlülüğünün doğduğu hâllerle mi sınırlıdır? Dahası bahse konu sorumluluk cezai sorumluluğu dışlar mı? Esas itibarıyla hükmün kaleme alınış şekli, cezai sorumluluğu içermediği izlenimini uyandırır. Zira bu düzenleme bakımından dikkat edilirse “*kişisel sorumluluğuna sebep olacaksa*”

⁸⁹⁰ Schmidt, **GroßkommAktG**, § 245 N. 41; Vatter, **a.g.e.**, § 245 N. 57; Schäfer, **a.g.e.**, § 245 N. 74; Ehmann, **a.g.e.**, § 245 N. 23; Henssler, Strohn, Drescher, **Gesellschaftsrecht**, AktG § 245 N. 16; Englisch, **a.g.e.**, § 245 N. 45; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 245 N. 40.

⁸⁹¹ Schmidt, **GroßkommAktG**, § 245 N. 41; Vatter, **a.g.e.**, § 245 N. 57.

⁸⁹² Hatta icrasının tamamlandığı bazı durumlarda da iptal davası açılabileceği hususunda bkz. Schäfer, **a.g.e.**, § 245 N. 74; Schmidt, **GroßkommAktG**, § 245 N. 42; Zetzsche, **a.g.e.**, § 245 N. 154. Ekleyelim ki söz konusu görüşü ileri süren yazarlar, bu ihtimalin istisnai hâllerde kabul edilmesi gerektiğine işaret ederler.

denilmek suretiyle sorumluluğun *kişiselliğine* vurgu yapılmıştır. Oysa ceza hukukunda sorumluluğun şahsiliği esastır.

Yeri gelmişken TK m. 446/1-d ile mehz AktG § 245/1-5 arasındaki bir farka işaret etmek isteriz. TK'dan farklı olarak AktG § 245/1-5'te kararın icrası cezai, idari ve tazminat sorumluluğuna sebep olacaksa her bir üye iptal davası açabilir.

Kanımızca TK m. 446/1-d'deki "sorumluluk" ifadesi geniş yorumlanmalı, AktG § 245/1-5'te yer alan cezai ve idari sorumluluklar da bu kapsamda değerlendirilmelidir⁸⁹³. Nitekim kimse yönetim kurulu üyesinden konusu suç teşkil eden bir genel kurul kararının yerine getirmesini bekleyemez. Şu hâlde TK m. 446/1-d'deki "*kişisel*" ifadesi, cezai sorumluluğa yol açan genel kurul kararlarını ihtiva etmediği izlenimini uyandırdığından, metinden çıkarılmalıdır.

Sorumluluğun karşı tarafı ise önem arz etmez. Örneğin tazminat ödeme yükümlülüğünün söz konusu olduğu bir ihtimalde, tazminatın alacaklısı şirket olabileceği gibi pay sahibi veya şirket alacaklısı da olabilir⁸⁹⁴.

Hükmün lâfzı, üyenin sorumluluğuna sebep olacak hâlin, kararın konusu (içeriği) ile sınırlı olduğu yorumuna olanak tanır⁸⁹⁵. Kanımızca kararın içeriğini etkileyen usuli eksiklik de TK m. 446/1-d kapsamında değerlendirilebilir⁸⁹⁶.

Tespit edilmesi gereken bir diğer husus, sorumluluğun bizzat iptal davasını açan üyenin şahsında doğmasının gerekli olup olmadığıdır. Görev dağılımına gidilen hâllerde sorunun cevabı önem arz eder. Kanımızca davacı sıfatının tespitinde, genel kurul kararının hangi üye tarafından icra edileceği değil, icra edilecek kararın hangi üyenin kişisel sorumluluğuna sebep olacağı esas alınmalıdır. Nitekim "*kararların yerine getirilmesi*" ifadesinden, kararın kişisel sorumluluğuna sebep olacak üye

⁸⁹³ Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 300.

⁸⁹⁴ Schmidt, **GroßkommAktG**, § 245 N. 43; Zetzsche, **a.g.e.**, § 245 N. 152.

⁸⁹⁵ Bu hususta ayrıca bkz. Kırca, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, N. 283.

⁸⁹⁶ Alman hukukunda, pay sahiplerinin yeteri kadar bilgilendirilmemesi, çağrı ve ilanlardaki eksiklikler bu kapsamda zikredilir. Bkz. Schäfer, **a.g.e.**, § 245 N. 75.

tarafından bizzat icra edilmesi gerekmediği anlaşılr⁸⁹⁷. Karar ister kişisel sorumluluğuna sebep olacak üye tarafından ister bir başka üye tarafından icra edilecek olsun, önemli olan, kararın yerine getirilmesinin üyenin kişisel sorumluluğuna yol açmasıdır. Davacı sıfatının kişisel sorumluluk şartına bağlandığı gözetildiğinde, kararın yerine getirilmesi kişisel sorumluluğuna sebebiyet vermeyen üyelerin iptal davası açmaları mümkün değildir.

AktG § 245/1-5'te TK m. 446/1-d'den farklı olarak “*kişisel*” sorumluluk koşulu aranmamıştır. Bu nedenle Alman öğretisine göre, şahsında sorumluluk sebebi doğmayan üyeler de iptal davası açabilir⁸⁹⁸.

iii. Değerlendirme

Gerek öğretideki görüş ayrılıkları gerek Yargıtay'ın son yıllardaki farklı yaklaşımları, genel kurulda alınan ibra etmeme kararının icra edilebilir olup olmadığı meselesine daha yakından bakılması ihtiyacını doğurmuştur.

Öğreti ibranın reddi kararının icra edilebilir olup olmadığı hususunda ikiye bölünmüştür. Bir görüş ibranın reddinin icra edilebilir olduğunu savunurken⁸⁹⁹; ağırlıkta olduğunu söyleyebileceğimiz ikinci görüş ise aksi yönde fikir beyan eder⁹⁰⁰. Yargıtay da ikinci görüşten yanadır⁹⁰¹.

⁸⁹⁷ Aksi yönde bkz. ve krş. Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 300.

⁸⁹⁸ Schäfer, **a.g.e.**, § 245 N. 75; Schmidt, **GroßkommAktG**, § 245 N. 43; Zetzsche, **a.g.e.**, § 245 N. 152.

⁸⁹⁹ Tekinalp, **İbra Edilmeyen Yönetim Kurulu Üyelerinin İptal Davası Açması Sorunu**, s. 166; Aytaç, **İbra**, s. 170, Aytaç, **İbranın Reddi**, s. 263; Eskiocak, **a.g.e.**, s. 350. *Pulaşlı*, ibranın reddi kararının icra edilebilir nitelikte olduğunu savunmakla birlikte, yönetim kurulu üyesinin reddin iptalini dava edebilmesi için hakkında sorumluluk davası açılmamış olması gerektiğini dile getirir (Pulaşlı, **Şerh, C. 4**, § 63 N. 146b). Ayrıca bkz. ve incl. Semerci Vuraloğlu, **a.g.m.**, s. 66.

⁹⁰⁰ Arslanlı, **Anonim Şirketler, C. II-III**, s. 200; Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 299, dn. 522; Tekil, **AŞ**, s. 161; Pencanitez, **Denetçiler Tarafından Açılacak Davalar**, s. 75-76; Kırca, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, N. 280; Canöz, **İbra**, s. 339; Turan, **a.g.e.**, s. 263.

⁹⁰¹ İbra edilmeme kararının tek başına icra kabiliyeti olmadığı gerekçesiyle iptal davasının reddine karar veren Yargıtay kararı için bkz. 11. HD'nin 15.06.2016 tarih ve 2015-11361/6617 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 08.02.2023.

Yukarıda icra edilebilir kararlara dair detaylı açıklamalar yapılmış, icra edilebilirliğin esasları tespit edilmiştir. Öncelikle bu çerçevede ibra kararının icra edilebilir olup olmadığı araştırılacak, devamında ibranın kendine özgü niteliği göz önünde bulundurularak ayrıca bir değerlendirme yapılacaktır.

Ticaret siciline tescil edilmesi gereken kararların icra edilebilir olduğu dikkate alındığında ve ibra kararının sicile tescilinin gerekli olmadığı gözetildiğinde, sicile tescil kıstasından hareketle ibranın reddi kararının icrai kararlardan olmadığı sonucuna ulaşılır.

İcra edilebilir kararlar çevresinin ikinci grubunu, yönetim kurulu üyesinin harekete geçmesini gerektiren kararlar oluşturur. Bir diğer deyişle üyenin verme, yapma veya bir irade beyanında bulunma biçiminde hareket tarzını gerektiren kararlar da icra edilebilir kararlardandır. Acaba ibranın reddi kararı bu kıstasa uyar mı? Bu bağlamda belirtelim ki ibranın niteliği, yani çok boyutlu oluşu, soruyu yanıtlamayı zorlaştırır.

İbranın reddinin uygulanabilir nitelikte olup olmadığının araştırmasında sağlıklı bir tespit yapabilmek için öncelikle ibranın hukuki niteliğinin saptanması, devamında sorumluluk davası ile irtibatının açıklığa kavuşturulması gerekir.

Yönetim kurulu üyesinin ibrası hakkındaki genel kurul kararı tek taraflı *yenilik doğurucu bir hukuki işlem* olduğundan ve irade beyanının muhataba varmasıyla⁹⁰² yenilik doğurucu sonuç kendiliğinden meydana geldiğinden⁹⁰³, konumuz bakımından ibra kararının uygulanabilir nitelik arz etmediği anlaşılr.

Buraya kadar yapılan açıklamalar özetlenecek olursa, gerek ticaret siciline tescil edilememesi gerek kararın icrası için yönetim kurulunun harekete geçmesine lüzum görülmemesi, hem ibra kararının hem de ibranın reddinin icrai nitelik arz etmediği sonucunu doğurur.

⁹⁰² İrade beyanının varmış sayılması için üyenin hâkimiyet alanına ulaşması yeterlidir. Eren, **Borçlar Genel**, N. 181.

⁹⁰³ Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 909; Buz, **a.g.e.**, s. 57.

Fakat bu iki ölçütle sınırlı bir değerlendirme yapmak, ibranın reddinin icra edilebilir olup olmadığı hususunda doğru bir sonuca varmaya engel olacaktır. Bunlardan başka ibranın reddi ile sorumluluk davası arasındaki bağlantı da göz önünde bulundurulmalıdır.

Öncelikle belirtelim ki eTK m. 341/1 uyarınca, şirketin yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açabilmesi için genel kurulda buna ilişkin bir karar alınması gerekirdi. eTK’den farklı olarak TK’da benzer bir hükme yer verilmemiştir. Kanımızca ibra etmeme kararı, sorumluluk davası açılması anlamını mündemiçtir⁹⁰⁴. Hatta ibra etmeme kararının mevcut olmaması, sorumluluk davasının açılmasına engel olduğu ifade edilir⁹⁰⁵. İbra etmeme kararı sorumluluk davasının açılmasını gerektiren, icra edilebilir nitelikte bir genel kurul kararıdır. Kararın icrası, sorumluluk davasının açılmasıdır. Davanın açılmamış olması, kararın icrai niteliğini etkilemez⁹⁰⁶.

(2). Kişi Bakımından: Yönetim Kurulu Üyesi Olmak

TK m. 446/1-d uyarınca kararların yerine getirilmesi kişisel sorumluluğuna sebep olarsa “*yönetim kurulu üyelerinden her biri*” iptal davası açabilir.

Konumuz bağlamında cevap aranması gereken soru, ibrası reddedilen aynı zamanda görevi de sona eren üyenin ret kararının iptalini dava edip edemeyeceğidir. Öğretideki bir görüşe göre, her ne kadar yönetim kurulu üyeliği sıfatı sona ermiş olsa da bu üyenin ret kararının iptalini dava etmekte hak ve menfaati bulunduğundan, iptal davası açabilir⁹⁰⁷.

Anılan görüşün hakkaniyet hissini okşadığı bir gerçektir. Fakat pozitif hukuk boyutuyla konuya yaklaşıldığında farklı bir sonuca varılır. Esasında genel kurul kararının iptali, yenilik doğuran hakkın kullanılmasıyla gerçekleşir. Bu tür haklar ilke

⁹⁰⁴ Bu hususta bkz. Tekinalp, **İbra Edilmeyen Yönetim Kurulu Üyelerinin İptal Davası Açması Sorunu**, s. 166. Aksi istikamette bkz. ve krş. Aytaç, **İbra**, s. 167-168; Canözü, **İbra**, s. 322; Turan, **a.g.e.**, s. 281.

⁹⁰⁵ Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 16-84.

⁹⁰⁶ Bu hususta bkz. ve krş. Aytaç, **İbra**, s. 167-168 ve 170-171.

⁹⁰⁷ Pulaşlı, **Şerh**, C. 4, § 63 N. 146c.

olarak, hak sahibinin tek taraflı irade beyanı ile kullanılır ve hukuki sonuçlarını kendiliğinden doğurur; bunun için ayrıca mahkeme kararına ihtiyaç duyulmaz. Fakat kanun koyucu bazı yenilik doğuran hakların hak sahibinin tek taraflı irade beyanıyla kullanmasını sakıncalı bulduğundan, bu hakların *inşai dava* vasıtasıyla kullanılmasını arzu etmiştir. Genel kurul kararının iptalinde de durum böyledir. İptal sonucunun meydana gelmesi için hak sahibinin tek taraflı irade beyanı yeterli görülmemiş, mahkemenin kararı da aranmıştır (TK m. 445-446). İnşai davalarda *numerus clausus* esası geçerlidir⁹⁰⁸. Bazı yenilik doğuran hakların dava yoluyla kullanılması, işlem güvenliği ve kamu düzeni saikiyle öngörülmüştür⁹⁰⁹. Sadece kanunda belirtilen hâl ve şartlarda inşai dava açılabilir⁹¹⁰. Genel kurul kararlarının iptalinin dava edilebileceği hâllerin düzenlendiği TK m. 445 ve 446'ya dikkat edildiğinde, dava açma imkânının yönetim kurulu üyeliği sıfatına bağlandığı görülür (TK m. 446/1-d). Bu sıfat var olduğu sürece genel kurul kararları hakkında iptal davası açılabilir⁹¹¹. Üyeliğin sona ermesi, dava hakkını düşürür. Kanımızca ibrası reddedilen ve görevi sona eren üye, TK m. 446/1-d'ye istinaden ret kararının iptalini mahkemeden isteyemez⁹¹².

Belki ulaştığımız sonuç nedeniyle hükmün lafzına fazla sadık kalındığı eleştirisi getirilebilir. Fakat inşai davanın özellikleri görmezden gelinemez. Hukuk güvenliği ve kanunilik ilkeleri ışığında bir değerlendirme yapıldığında elde edilen tespit kaçınılmazdır.

TK m. 446/1-d, yönetim kurulu üyelerinin menfaatlerini korumayı amaçlar. Fakat hüküm bu hâliyle üyelerin haklarını korumaktan uzaktır⁹¹³, dahası kötüye kullanımlara da elverişlidir. Öyle ki çoğunluk pay sahipleri, iptal davası açan bir

⁹⁰⁸ Pekcanıtez, **Pekcanıtez Usûl**, C. 2, s. 984.

⁹⁰⁹ Önen, **İnşai Dava**, s. 53; Buz, **a.g.e.**, s. 186-187.

⁹¹⁰ Pekcanıtez, **Pekcanıtez Usûl**, C. 2, s. 984.

⁹¹¹ Alışkan, Akbaş, **a.g.m.**, s. 3500. Üyelik sıfatının davanın açılması anında bulunması gerektiği istikametinde bkz. Kırca, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, N. 279.

⁹¹² Nitekim bu yönde bkz. 11. HD'nin 24.05.2022 tarih ve 2020-8182/3970 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 08.02.2023. Aksi yönde bkz. Pulaşlı, **Şerh**, C. 4, § 63 N. 146c; Semerci Vuraloğlu, **a.g.m.**, s. 71-74; Turan, **a.g.e.**, s. 297-298.

⁹¹³ Bu doğrultuda Semerci Vuraloğlu, **a.g.m.**, s. 66.

üyenin görevine son vererek davayı sona erdirebilecektir⁹¹⁴. Şüphesiz hukuk düzeni hakkın kötüye kullanılmasını korumaz.

Bütün bu nedenlerle kanımızca TK m. 446/1-d öngörülme amacı doğrultusunda yeniden kaleme alınmalıdır. Özellikle görevi sona eren üyenin iptal davası açma hakkının devam ettiği belirtilmelidir⁹¹⁵. Keza TK m. 367 uyarınca yönetimi devralanlara da iptal davası açma hakkı tanınmalıdır. Çünkü yöneticiler bir taraftan TK m. 553 uyarınca organ sorumluluğuna tabi tutulmuş fakat diğer taraftan kişisel sorumluluğuna neden olacak bir genel kurul kararının iptalini talep etme hakkı onlardan esirgenmiştir. Hatta yönetim kurulu üyelerinin yanı sıra yöneticiler de ibranın kişi yönünden kapsamında yer alır. İbrası reddedilen yöneticinin, reddin iptalini istemekte menfaatinin olduğu açıktır. Netice itibarıyla dile getirilen eksikliklerin giderilerek TK m. 446/1-d'nin yeniden kaleme alınması bir ihtiyaçtır.

(3). Sorumluluk Sebeplerinin Mevcut Olmaması

İbrası reddedilen yönetim kurulu üyesi mahkemeden ret kararının iptalini talep ederken görevde bulunduğu süre boyunca hukuki sorumluluğunun doğmasına yol açan herhangi bir işlem ve eylemde bulunmadığını, bu nedenle ibranın reddinin haksız ve hukuka aykırı olduğunu iddia eder. Bu davanın kabul edilebilmesinin şartı, yönetim

⁹¹⁴ Aksi istikamette Thomas Dörr, **Kommentar zum Aktiengesetz, Band 1, §§ 150-410**, Ed. Gerald Spindler, Eberhard Stolz, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2019, § 245, N. 49; Schmidt, **GroßkommAktG**, § 245 N. 40; Zetzsche, **a.g.e.**, § 245 N. 158; Schäfer, **a.g.e.**, § 245 N. 73; Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 300.

⁹¹⁵ Tıpkı TK m. 446/1-d'de olduğu gibi AktG 245/1-5'te de görevi sona eren üyenin iptal davası açıp açamayacağı net değildir. Öğretide görevi sona eren üyenin iptal davası açabileceği dile getirilir. Bu doğrultuda bkz. Schäfer, **a.g.e.**, § 245 N. 73; Vatter, **a.g.e.**, § 245 N. 55.

Görevi sona eren üyenin iptal davasını genel kurul kararının kişisel sorumluluğuna sebep olacağı hâllerle sınırlı biçimde açabileceği, çünkü bu durumda korunmaya değer menfaatinin bulunduğu hususunda bkz. Vatter, **a.g.e.**, § 245 N. 55.

kurulu üyesinin hakkında sorumluluk sebeplerinin mevcut olmadığının ortaya koyulmasıdır^{916, 917}.

4. Davaların Birleştirilmesi

TK m. 448/2'ye göre, “İptal davasında üç aylık hak düşüren sürenin sona ermesinden önce duruşmaya başlanamaz. Birden fazla iptal davası açıldığı takdirde davalar birleştirilerek görülür.”. Bu düzenleme nedeniyle, aynı karar aleyhine birden fazla iptal davası açıldığı takdirde davalar birleştirilecektir. Genel bir ifade ile kaleme alınan hükme ibra özelinde daha yakından bakılmalıdır.

TK m. 448/2'nin lafzından hükmün emredici nitelikte olduğu anlaşılır. Davaların ayrı görülmesi hususunda hâkimin takdir yetkisi bulunmadığı gibi taraflar da aksini kararlaştıramaz⁹¹⁸. Hâkim genel kurul kararlarının iptalini konu alan davaları birleştirmekle yükümlüdür⁹¹⁹.

Davaların birleştirilmesine ilişkin genel bir düzenleme olan HMK m. 166 ile TK m. 448/2 arasında şöyle bir fark vardır: HMK'ya göre aralarında bağlantı bulunan davalar talep üzerine veya resen birleştirilir. Davaların aynı veya birbirine benzer sebeplerden doğması ya da biri hakkında verilecek hükmün diğerini etkileyecek nitelik arz etmesi durumunda bağlantı var sayılır (HMK m. 166/4). HMK'ya göre davalar arasında bağlantının olup olmadığına karar vermek hâkimin takdirindedir. Fakat dava, genel kurul kararlarının iptalini konu aldığında hâkimin takdir yetkisi bulunmaz (TK m. 448/2)⁹²⁰.

⁹¹⁶ Aytaç, **İbra**, s. 178; Eskiocak, **a.g.e.**, s. 351.

⁹¹⁷ Bu hususta Yargıtay kararları için bkz. 11. HD'nin 04.11.2019 tarih ve 3720/6800 sayılı; 09.05.2016 tarih ve 2015-10277/5229 sayılı; 04.12.2014 tarih ve 2013-18125/19043 sayılı kararları (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 08.02.2023.

⁹¹⁸ Schäfer, **a.g.e.**, § 246 N. 75; Vatter, **a.g.e.**, § 246 N. 46; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 246 N. 39.

⁹¹⁹ Çamoğlu, **İbra Kararları**, s. 133.

⁹²⁰ Englisch, **a.g.e.**, § 246 N. 48; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 246 N. 39; Schäfer, **a.g.e.**, § 246 N. 75; Drescher, **a.g.e.**, AktG § 246 N. 41; Ehmann, **a.g.e.**, § 246 N. 18; Heidel, **Heidel Aktienrecht**, § 246 N. 54.

Üzerinde durmak istediğimiz bir diğer husus, TK m. 448/2'nin uygulama alanına ilişkindir. Acaba hangi iptal davaları birleştirilerek görülür? “*Birden fazla iptal davası açıldığı takdirde davalar birleştirilerek görülür*” şeklindeki ifade, genel kurulda alınan farklı kararlar aleyhine açılan tüm iptal davalarının birleştirilerek görüleceği yorumuna imkân verir. Anılan düzenlemeyle kastedilen şüphesiz bu değildir⁹²¹. Amaca uygun bir yorum yapıldığında, aynı genel kurul kararları aleyhine açılan iptal davalarının birleştirileceği sonucuna ulaşılır⁹²².

Çözümeye kavuşması gereken bir diğer mesele, iptal sebeplerinin aynı olmasının gerekip gerekmediğidir. Belki, sadece aynı iptal sebeplerine dayanan davaların birleştirilmesi düşünülebilir⁹²³. Fakat TK m. 448/2'nin genel lafzı, davaların birleştirilmesini aynı sebep şartıyla sınırlandırmaya olanak tanımaz. Kanımızca farklı sebeplere dayanan iptal davaları da birleştirilmelidir. Böylece usul ekonomisi sağlanır. Netice itibarıyla hangi nedene dayandıklarına bakılmaksızın iptal davalarının birleştirilmesi gerekir⁹²⁴.

İptal davalarının birleştirilmesi kuralının ibra kararına etkisine daha yakından bakılmalıdır. Bu husus hakkında bir makale kaleme alan Çamoğlu, meseleye TK m. 448/2'nin öngörülme amacı olan, aynı genel kurul kararına karşı açılan iptal davaları birleştirilmediği takdirde farklı mahkemelerce farklı yönde kararların verilmesine mâni olmak gerekliliğinden yaklaşır. Yazar ayrıca genel kurulca alınan ibra kararının yönetim kuruluna değil, yönetim kurulu üyelerinin her birinin şahıslarına yönelik olduğunu ifade eder, ibranın üyelere yönelik kişisel bir karar olması nedeniyle

⁹²¹ Vatter, **a.g.e.**, § 246 N. 46.

⁹²² Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 314; Çamoğlu, **İbra Kararları**, s. 135; Kırca, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, N. 338; Vatter, **a.g.e.**, § 246 N. 46; Martin Schwab, **Aktiengesetz Kommentar, Band II, §§ 133-410, SpruchG**, Ed. Karsten Schmidt, Marcus Lutter, 4. neubearbeitete Auflage, Köln, Otto Schmidt Verlag, 2020, § 246 N. 32; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 246 N. 39.

⁹²³ Nitekim bu doğrultuda bkz. Englisch, **a.g.e.**, § 246 N. 49.

⁹²⁴ Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 314; Kırca, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, N. 339; Schäfer, **a.g.e.**, § 246 N. 75; Schmidt, **GroßkommAktG**, § 246 N. 66; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 246 N. 39; Drescher, **a.g.e.**, AktG § 246 N. 41; Ehmann, **a.g.e.**, § 246 N. 18

bağımsız bir nitelik gösterdiğini belirtir. Bir başka deyişle genel kurulun ibra kararı TK m. 448/2'nin uygulanma şartı olan “*aynı karar*” vasfını taşımaz, her bir yönetim kurulu üyesi bakımından “*ayrı kararlar*”dır. Bu nedenlerle yazar, ibranın iptalini konu alan davaların TK m. 448/2'ye göre birleştirilmesi zorunluluğunun bulunmadığını savunur⁹²⁵.

Konuya dair kişisel kanaatimizi *de lege lata* boyutuyla ifade edecek olursak, TK m. 448/2'nin öngörülmesiyle aynı genel kurul kararının iptalini konu alan davalar arasında uyumun sağlanması, farklı mahkemelerce tesis edilecek farklı yöndeki hükümlerin en baştan önüne geçme amacı kabul edildiğinde⁹²⁶ ve ibra kararının her bir yönetim kurulu üyesinin şahsına münhasır olduğu dikkate alındığında, *maddi sebeplere dayanan iptal davalarının* birlikte görülme zorunluluğu bulunmaz. Kararın yönetim kurulu üyelerinin tümünü kapsayacak şekilde tek bir oylama ile alınmış olması, ulaştığımız sonucu değiştirmez. Çünkü ibra kararları birbirinden ayrı ve bağımsız bir hüviyet arz eder.

Öte yandan ibra kararının meydana gelişine ilişkin *şekli kurallara aykırılığa dayanan iptal davalarında* ikili bir ayrıma gidilmelidir. Eğer ibra kararı her bir yönetim kurulu üyesi hakkında ayrı oylanarak alınmışsa davaların birlikte görülmesi zorunlu değildir. Buna karşılık karar, yönetim kurulu üyelerinin tümünü kapsayacak şekilde toplu oylama ile alınmışsa iptal davaları birleştirilmelidir.

Bu hususta maddi ve şekli sebep ayrımı yapmamızın gerekçesi şu şekildedir: İbranın reddinde her bir yönetim kurulu üyesinin şahsından kaynaklanan farklı ve kişisel nedenler bulunur⁹²⁷. Bu itibarla söz konusu sebepler mahkemenin farklı yönetim kurulu üyeleri hakkında başka istikamette kararlar tesis etmesinin gerekçesini

⁹²⁵ Çamoğlu, **İbra Kararları**, s. 136-137; Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 615e.

⁹²⁶ Kanımızca davaların birleştirilmesi kuralının (TK m. 448/2) nedenini, iptal davasının hukuki niteliğinde aramak gerekir. Genel kurul kararlarının iptalinin inşai davalardan olduğu dikkate alındığında ve davanın kabulü üzerine verilen inşai hükmün etkisinin sadece davanın tarafları hakkında değil, herkes için sonuç doğurduğu gözetildiğinde, bu davalardan birinde iptal kararı verilecek olursa diğerleri konusuz kalacaktır.

⁹²⁷ Farklı ve kişisel sebepler, sadece ibranın reddi bakımından değil aynı zamanda olumlu ibra kararı hakkında da geçerlidir.

oluşturur. Oysa TK m. 448/2, farklı kararların önlenmesi amacına yönelmiştir. Dolayısıyla ibranın maddi sebeplere dayanan iptalinde davaların birleştirilmesi zorunlu değildir. Buna karşılık şekle dair aykırılıklar, yönetim kurulu üyelerinin şahsına ilişkin olmayan objektif hususlardır. Bu nedenle mahkeme kararlarının birbirleriyle uyumlu olması lazımdır.

Özetle, maddi sebeplere dayanan iptal davalarının birlikte görülmesi şart değilken; şekli sebeplere dayanan davaların birlikte görülmesi, ibra kararının ayrı alınıp alınmadığına göre değişkenlik gösterir. Buna göre, her bir yönetim kurulu üyesi hakkında ayrı ayrı alınan ibra kararlarına karşı, şekle aykırılığa dayanarak açılan iptal davalarının birlikte görülmesi zorunlu olmadığı hâlde tek bir oylamayla alınan karar aleyhine açılan davaların birleştirilmesi mecburidir.

İptal davalarının birleştirilmesi usulü, HMK m. 166'ya göre gerçekleşir. Kanun koyucu davaların birleşmesinde bir süre kısıtı koymadığından, davalar tahkikatın sonuna kadar birleştirilebilir.

Birleştirme kararı ikinci davanın açıldığı mahkemece verilir ve bu karar diğer mahkemeyi bağlar. Davaları birleştirmeye karar veren ikinci mahkeme dava dosyasını birinci mahkemeye gönderir. Böylece davalar ilk davanın açıldığı mahkemede birleşir (HMK m. 166/1).

İptal davası, karar tarihinden itibaren üç aylık hak düşürücü süre içinde şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinde açılır (TK m. 445/1). Bu süre zarfında şirket merkezinin değişmesinden ötürü şirketin yargı çevresi farklılık göstermiş olabilir. Merkez değişikliğinden önce eski merkezde, merkez değişikliğinden sonra ise yeni merkezde davanın açılması hâlinde, birleştirme ikinci davanın açıldığı mahkemeden talep edilir. Birleştirme kararı, derhâl ilk davanın açıldığı mahkemeye bildirilir (HMK m. 166/3). İlk davanın açıldığı mahkeme, talebin kabulü ile davaların birleştirilmesine ilişkin kararın kesinleşmesinden itibaren bununla bağlıdır (HMK m. 166/2).

Son olarak, ticaret hukukumuzda pek çok noktada kaynaklık eden Alman hukukunda yer alan fakat TK'ya aktarılmayan bir hükme işaret etmek isteriz. AktG §

249/2'nin emredici olan ilk cümlesine göre, genel kurul kararının butlanını konu alan davalar birleştirilmelidir. Aynı anda hem butlan hem de iptal davalarının açılması ihtimalini de göz önünde bulunduran Alman yasa koyucu, AktG § 249/2'nin ikinci cümlesinde, butlan ve iptal davalarının birleştirilebileceğini ifade etmiştir. İkinci cümlelerin emredici olmayan lafzına rağmen öğretideki ağırlıklı görüş, aynı genel kurul kararına karşı açılan iptal ve butlan davalarının birleştirilmesi gerektiğini ileri sürer⁹²⁸. Kanımızca da, Türk hukuku bakımından da aynı genel kurul kararına karşı açılan butlan ve iptal davaları birleştirilebilir⁹²⁹.

İbrayı konu alan butlan ve iptal davaları açısından konuya yaklaşmak gerekirse, her bir yönetim kurulu üyesi hakkında ayrı kararlar şeklinde alınan ibralar aleyhine açılan davaların birleştirilme zorunluluğu bulunmaz⁹³⁰. Buna karşılık toplu şekilde alınmış bir ibra kararı aleyhine açılan iptal ve butlan davaları birleştirilmelidir.

5. Mahkemenin Hükmü

Türk-İsviçre hukukunda ibra kararı bir yandan şirketin işletme politikasının onayı niteliği taşır (*idari ibra*) diğer yandan da sorumluluk davası açılmayacağı beyanını (*mali ibra*) içerir. İdari ibra hakkında karar verilirken hukukilik denetimi yapılmadığından, genel kurul idari ibra hakkında mutlak takdir yetkisini haizdir. Bu nedenle mahkemenin, şirket genel kurulunun idari ibra kararına dair herhangi bir değerlendirme yapma yetkisi bulunmaz⁹³¹. Buna karşılık genel kurul, sorumluluk davası açılmayacağı beyanını içeren mali ibra hakkında karar verirken hukuki değerlendirmede bulunduğundan, mahkeme ibranın mali yönüyle sınırlı olarak hüküm tesis edecektir⁹³².

⁹²⁸ Schäfer, **a.g.e.**, § 249 N. 33; Schmidt, **GroßkommAktG**, § 249 N. 27; Zetzsche, **a.g.e.**, § 249 N. 67; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 249 N. 20; Drescher, **a.g.e.**, AktG § 249 N. 12; Schwab, **a.g.e.**, § 249 N. 9; Englisch, **a.g.e.**, § 249 N. 37; Vatter, **a.g.e.**, § 249 N. 26.

⁹²⁹ Nitekim bu doğrultuda bkz. Kırca, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, N. 341. Aksi yönde bkz. Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 304 ve 314.

⁹³⁰ Şüphesiz mahkeme HMK m. 166 uyarınca davaların birleştirilmesine karar verebilir.

⁹³¹ Şekli sebeplerden kaynaklanan hükümsüzlük hâllerinin saklı olduğunu belirtmek isteriz.

⁹³² Bu hususta incl. Hoffman, **BeckGroßkommAktG**, § 120 N. 27 ilâ 29.

Esas sözleşmede veya genel kurulun ibra hakkındaki kararında idari ve mali ibra ayrımına gidilmiş olmasa da, her hâlde mahkeme, mali ibranın iptaliyle sınırlı olarak hüküm verir. Böylece hem şirketin hem de yönetim kurulu üyelerinin menfaatleri dengeli bir şekilde korunur. Zira idari ve mali ibra ayrımı vasıtasıyla bir yandan şirket takdir yetkisini kullanır diğer yandan da kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusursuz biçimde ifa eden yönetim kurulu üyeleri, ibra edilmeme kararının iptalini mahkemeden talep eder.

Son olarak belirtelim ki, ibra etmeme yönündeki genel kurul kararının mahkemece iptali, yönetim kurulu üyelerinin ibrası sonucunu doğurmaz⁹³³. Yönetim kurulu üyeleri mahkemenin iptal kararı üzerine genel kuruldan ibralarını talep edebilirse de, genel kurul yeni bir ret kararı verebilir⁹³⁴. Yönetim kurulu üyelerinin sahip olduğu bir diğer imkân -belki de daha garanti olanı- mahkemeden ibralarını talep etmektir (hükmen ibra).

C. İbra Davası (Hükmen İbra)

1. Genel Olarak

Anonim şirket ibrayı geciktirir, tamamen ihmal eder veya reddederse⁹³⁵ yönetim kurulu üyelerinin sahip olduğu bir diğer imkân, dava ikame etmek suretiyle ibraları hakkında hüküm tesis edilmesini mahkemeden istemektir⁹³⁶.

⁹³³ Aytaç, **İbra**, s. 171; Aytaç, **İbranın Reddi**, s. 263; Eskiocak, **a.g.e.**, s. 350. Ret kararının iptaline ilişkin mahkemenin kararının, yönetim kurulu üyesinin sorumluluğunun bulunmadığı hususunda maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmediği yönünde bkz. Eskiocak, **a.g.e.**, s. 351. Söz konusu davanın esasında bir tespit davası niteliğinde olduğu cihetinde bkz. Postacıoğlu, **a.g.m.**, s. 1005.

⁹³⁴ Aytaç, **İbra**, s. 174. Genel kurulda bir kez daha alınan ibranın reddi kararının büyük olasılıkla mahkemece iptali söz konusu olacaktır.

⁹³⁵ *Arslanlı*, sadece ibradan kaçınılması hâlinde ibra davasının açılabilceği, ibranın reddedilmesi durumunda ise ibra davasının açılmayacağı görüşündedir (*Arslanlı*, **Anonim Şirketler, C. II-III**, s. 200).

⁹³⁶ *Helvacı*, ibra davası açılmadan önce genel kuruldan ibra talebinde bulunulması gerektiğini, bunun üzerine genel kurulun olumsuz kararı veya hiç karar vermemesi hâlinde ibra davasının açılabilceğini belirtir (*Helvacı*, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 144). Onu takiben Çelik, **İbra**, s. 241.

Yönetim kurulu üyelerinin şirkete karşı ibra davası açma haklarının varlığı Türk-İsviçre öğretisinde ve yargı kararlarında benimsenmiş olsa da Alman hukukunda kabul görmemiştir. Alman hukukunda ibra davasına olanak tanınmamasının nedeni, ibranın hukuki niteliğinde saklıdır. Türk-İsviçre hukuklarından farklı olarak Alman hukukunda ibra, şirketin yönetim kurulu üyelerine karşı olan dava haklarını ortadan kaldırmaz (AktG § 120). Alman doktrininde o kadar ileri gidilmiştir ki, genel kurul ibrayı keyfi olarak reddetse bile yönetim kurulu üyelerinin ibra davası açma haklarının bulunmadığı kabul edilir⁹³⁷. Çünkü ibra kararının geçmişteki faaliyetlerin onaylanmasıyla geleceğe dönük güven açıklaması niteliği dikkate alındığında, genel kurulun ibra hakkında karar verirken takdir yetkisine sahip olduğu anlaşılır⁹³⁸.

2. Korunmaya Değer Menfaat

İbranın talep ve dava edilebilmesi için yönetim kurulu üyelerinin korunmaya değer menfaatlerinin varlığı aranır.

Usulüne uygun bir şekilde tutulmuş finansal tablo setine ve kusursuz bir yönetim faaliyetine rağmen yönetim kurulu üyelerinin ibralarını geciktirmek veya keyfi olarak reddetmek, kurumsal hayatta nadir de olsa rastlanan bir durumdur.

Anladığımız kadarıyla Helvacı, genel kuruldan ibra talebinde bulunmayı ibra davasının dava şartı olarak yorumlar. Şayet böyle bir nitelendirme söz konusuysa, bu değerlendirmenin kanuni bir dayanağı bulunmaz. Daha açık bir söylemle, ibra davasının açılıp dinlenmesi için daha önce genel kuruldan ibra talebinde bulunulması gerekmez. Davanın açılmasına ilişkin diğer şartlar saklı kalmak kaydıyla, olağan genel kurul toplantısı için öngörülen süre sona erdiği hâlde ibra hakkında herhangi bir kararın verilmemiş olması, ibra davasının açılabilmesi için yeterlidir. Nitekim bu istikamette bkz. Canöz, **İbra**, s. 345-346; Altay, **Hükmen İbra**, s. 86-88.

⁹³⁷ *Hoffman*, her ne kadar yöneticilerin ibra davası açma haklarının bulunmadığını ifade ederse de, buna bir istisna getirilebileceğini belirtir. Yazara göre, görevi sona eren yönetim kurulu üyesi eğer tekrar seçilmiyorsa ibra davası açabilir. Çünkü güven açıklaması geleceğe dönük bir anlam taşır. Mahkeme şirketin yerine geçerek güven açıklamasına ilişkin bir karar veremez. Fakat geçmişteki faaliyetlerin onaylanması hakkında karar verebilir. Bkz. *Hoffman*, **BeckGroßkommAktG**, § 120 N. 38.

⁹³⁸ Spindler, K. Schmidt, Lutter, **AktG**, C. 1, § 120 N. 51; Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 39; Mülberr, **a.g.e.**, § 120 N. 49; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 120 N. 18; Bungert, **a.g.e.**, § 35 N. 38; Zetzsche, **a.g.e.**, § 120 N. 45; Herrler, **a.g.e.**, § 120 N. 19; Reger, **a.g.e.**, § 120 N. 15; *Hoffman*, **BeckGroßkommAktG**, § 120 N. 38 ilâ 44.

Şüphesiz yönetim kurulu üyelerinin ibraları hakkında karar verilmesinde korunması gereken hukuki menfaatleri vardır. Bir defa ibra kararı şirketin, ibraya olumlu oy veren ve ibrayı bilerek pay iktisap etmiş olan pay sahiplerinin dava takip yetkilerini ortadan kaldırır. Böylece yönetim kurulu üyeleri hem sorumluluk davası açılacağı endişesinden hem de yeniden hesap verme külfetinden kurtulur. Korunmaya değer bir diğer menfaat kişilik haklarına ilişkindir. İbranın geciktirilmesi veya reddedilmesi, ilgili kişinin mesleki ve sosyal konumunu sarsar, onu yolsuzluk yapmış gibi birtakım şüphelere maruz bırakır⁹³⁹, hatta çoğu zaman bir suçlama içerir. Büyük şirketlerin genel kurullarında alınan kararların basına yansımaları göz önünde bulundurulduğunda, bu şüpheler kamuoyuna taşınır, böylece üyenin kişilik hakları daha çok zarar görür⁹⁴⁰.

Tüm bu açıklamalar, ibranın geciktirilmesi veya reddedilmesi hâlinde yönetim kurulu üyelerinin menfaatlerine zarar vereceğini gösterir. Kısaca hukuki sorumluluğa yol açacak herhangi bir işlem ve eylemde bulunmamış üyelerden ibra esirgendiği takdirde bu kimselere ibrayı mahkemeden isteme hakkı tanınmalıdır.

İsviçre öğretisinde de ibranın hem dava hakkını sona erdiren hem de manevi etkileri, korunmaya değer menfaatler arasında zikredilmiş ve ibranın yönetim kurulu üyelerinden esirgenmesi hâlinde onlara ibrayı talep ve dava etme hakları bahşedilmiştir⁹⁴¹.

⁹³⁹ Pulaşlı, *Şerh*, C. 4, § 63 N. 146c.

⁹⁴⁰ Picenoni, *a.g.e.*, s. 215-216; Aytaç, *İbra*, s. 174; Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), *Ortaklıklar I*, N. 615d; Üçışık, Çelik, C. 1: *AŞ*, s. 566-570; Helvacı, *Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu*, s. 144; Aksu Özkan, *a.g.m.*, s. 297-298; Canöz, *İbra*, s. 324-325; Eskiocak, *a.g.e.*, s. 348.

⁹⁴¹ Meier-Wehrli, *a.g.e.*, s. 130; Picenoni, *a.g.e.*, s. 216.

Son olarak mahkeme aracılığıyla ibrayı talep etme hakkını sadece yönetim kurulu üyelerine hasreden görüşe⁹⁴² katılmadığımızı belirtmek isteriz. Kanımızca ibranın kapsamına giren her bir kişi, ibrayı talep ve dava edebilir⁹⁴³.

3. İbranın Talep ve Dava Edilebilme Zamanı

İbra talebinde bulunmak için hakkın muaccel olması beklenmelidir. Esas sözleşmede bir düzenleme veya taraflar arasında anlaşma yoksa⁹⁴⁴ ibra talebi olağan genel kurul toplantısı için öngörülen sürenin sona ermesiyle muaccel olur. Bir diğer deyişle muacceliyet süresi, faaliyet döneminin sona ermesini takip eden üçüncü ayın bitimidir. Zira ibranın talep edilebilme şartlarından biri, geçmişte yapılan faaliyetlerin hesabını vermektir. Hesap verme işlemi ise hem finansal tabloların dürüst resim ilkesine riayet edilerek hazırlanmasını hem de genel kurulda pay sahiplerinin aydınlatıcı haklarının usulüne uygun bir şekilde kullanmalarının sağlanmasını kapsar. Tüm bunların yapılabilmesi ise, olağan genel kurulun toplanmasını gerektirir.

Bazı hâllerde muacceliyet ileri bir tarihe isabet eder. Örneğin özel denetçi atandığında⁹⁴⁵, denetim sonuçlanana dek ibra talebinde bulunulamaz. Bir diğer deyişle ibranın talep ve dava edilebilme zamanı, özel denetimin sonuna kadar uzar. Buna karşılık özel denetim makul bir süre içinde tamamlanmazsa denetimin sonucu beklenmeden de ibra talep edilebilir. Makul süre, her somut olayın özelliği göz önünde bulundurularak dürüstlük kuralı uyarınca tespit edilir⁹⁴⁶. Nitekim kanun koyucu özel denetimin sonuçlanması hakkında kesin bir süre vermekten kaçınmıştır. Denetimin “*amaca yararlı süre*” içinde bitirilmesi emredilmiştir (TK m. 441/1). Hükmün gerekçesinde amaca yararlı süre hakkında bazı açıklamalara yer verilmiştir. Buna göre

⁹⁴² Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 455 ve 893; Raemy, Gabriel, **a.g.e.**, Art. 695 N. 2; Länzlinger, **a.g.e.**, Art. 695 N. 4.

⁹⁴³ Arslanlı, **Anonim Şirketler, C. II-III**, s. 210; Aytaç, **İbra**, s. 177; Eskiocak, **a.g.e.**, s. 349.

⁹⁴⁴ Picenoni, **a.g.e.**, s. 232-233.

⁹⁴⁵ Özel denetim isteme hakkının detayları hakkında bkz. Narbay, **Özel Denetim**, s. 46 vd.

⁹⁴⁶ Picenoni, **a.g.e.**, s. 232.

şirket işleri gereksiz yere aksatılmadan özel denetim tamamlandığı takdirde, denetimin amaca yararlı süre içinde bitirildiğinden söz edilecektir⁹⁴⁷.

İbranın dava edilme ânının uzamasına yol açan bir diğer ihtimal, TK m. 420 uyarınca azınlığın finansal tablolar ile buna bağlı konuların bir ay sonraya bırakılmasını isteme hakkını kullanmasıdır.

Gerek kısmi ibra kararı verilmesiyle gerek ibranın reddedilmesiyle birlikte yönetim kurulu üyeleri ibra davası açma hakkını elde eder. Keza şirkete yöneltilen istem cevapsız kaldığı veya sürüncemede bırakıldığı hâllerde de ibra mahkeme aracılığıyla talep edilebilir.

Son olarak Yargıtay'ın ibra davası konusunda geliştirdiği içtihadı işaret edilmelidir. Buna göre ibra davasının açılabilmesi, *makul bir süre sorumluluk davası açılmamış olması* koşuluna bağlanmıştır⁹⁴⁸. Anılan husus yukarıda iptal davası bağlamında detaylı bir şekilde izah edildiğinden, burada tekrar edilmeyecektir⁹⁴⁹.

4. Şartları

Mahkemeden ibra talebinde bulunan yönetim kurulu üyesi, görevde kaldığı süre boyunca yaptığı iş ve işlemlerin kanun ve esas sözleşme hükümlerine aykırı olmadığını, şirketin menfaatlerini dürüstlük kuralına riayet ederek gözettiğini, yükümlülük ihlalinde bulunmadığını⁹⁵⁰, finansal tabloların usulüne uygun biçimde tutulduğunu⁹⁵¹, hâsılı şirkete karşı herhangi bir hukuki sorumluluğunun söz konusu olmadığını, bu nedenle ibrayı hak ettiğini iddia eder⁹⁵². Nitekim ibra davasında

⁹⁴⁷ Bkz. TK m. 441'in gerekçesi (Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 522).

⁹⁴⁸ 11. HD'nin 11.06.2015 tarih ve 747/8189 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 10.02.2023.

⁹⁴⁹ Bu konuda bkz. Birinci Bölüm, VII, B, 2.

⁹⁵⁰ Meier-Wehrli, **a.g.e.**, s. 130; Piconi, **a.g.e.**, s. 228. Yönetim kurulu üyelerinin yükümlülük ihlalinde bulunmaları hâlinde haklarında ibra kararı verilmesinin neredeyse imkânsız olduğu hususunda bkz. Luterbacher, **a.g.e.**, OR 754 N. 84.

⁹⁵¹ Meier-Wehrli, **a.g.e.**, s. 130; Piconi, **a.g.e.**, s. 228; Aytaç, **İbra**, s. 161.

⁹⁵² İbra davasında yönetim kurulu üyesinin kusursuzluğunu ispat etmesinin yeterli olduğu yönünde bkz. ve krş. Canözü, **İbra**, s. 349.

hükümün yönü, yönetim kurulu üyesinin hukuki sorumluluğunun mevcut olup olmadığı ekseninde toplanır⁹⁵³. Eğer üyenin şahsında sorumluluğun şartları mevcutsa ibra davasının reddine, aksi takdirde davanın kabulüne karar verilir.

5. Hukuki Niteliği

a. Eda Davası

İsviçre hukukunda ibra davasının hukuki niteliğini açıklamak üzere eda davası görüşü ileri sürülmüştür. Buna göre şirket ile yönetim kurulu üyesi arasındaki karşılıklı borç doğuran bir sözleşme ilişkisi bulunur. Şirketin üyeye karşı olan borçlarından biri, üyenin ibrasına karar vermektir. İbraya karar vermeyen şirket borca aykırı davranır. Bunun üzerine yönetim kurulu üyesi mahkemeye müracaat ederek şirketin borcunu yerine getirmesini talep eder⁹⁵⁴.

Bu görüşe göre, eda davasını kaybeden yönetim kurulu üyesinin tespit davası açma imkânı da bulunur. Tespit davasının açılabilmesi için ise usul hukukunda öngörülen şartlar yerine getirilmeli, dolayısıyla ibra davasının açılmasında güncel bir menfaatin bulunduğu ispat edilmelidir⁹⁵⁵.

b. Menfi Tespit Davası

Mahkeme aracılığıyla talep edilen ibra davasının hukuki niteliğine ilişkin ileri sürülen bir diğer görüş, menfi tespit davasıdır. Türk öğretisindeki ağırlıklı görüş bu doğrultudadır⁹⁵⁶. Öyle anlaşılmaktadır ki ibra kararının menfi borç ikrarı niteliğinde

⁹⁵³ Altay, **Hükmen İbra**, s. 104.

⁹⁵⁴ Piconi, **a.g.e.**, s. 234-235; von Steiger, **a.g.e.**, s. 321; Siegert, **a.g.e.**, s. 118. Türk hukukunda bkz. Arslanlı, **Anonim Şirketler, C. II-III**, s. 201.

⁹⁵⁵ Piconi, **a.g.e.**, s. 235.

⁹⁵⁶ Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 245-246; Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 615c; Aytaç, **İbra**, s. 175-176; Helvacı, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 145; Çelik, **İbra**, s. 242-243; Şener, **Limited Ortaklıklar**, s. 809; Canöz, **İbra**, s. 348; Eskiocak, **a.g.e.**, s. 347. Öğretide Turan, bir taraftan ibra kararının hukuki niteliğinin menfi borç ikrarı olmadığını ifade etmiş diğer taraftan ise hükmen ibra davasının hukuki niteliğini menfi tespit davası olarak değerlendirmiş, böylece kendi içinde çelişkiye düşmüştür (Bkz. Turan, **a.g.e.**, s. 54 ilâ 57 ve 317 ilâ 320).

olduğu düşüncesinin taraftarları, buna paralel olarak, ibra talebinin de menfi tespit davası niteliğinde olduğunu savunurlar. Bu davada davacı, kusursuz bir yönetim sergilediğini, şirketi zarara uğratmadığını ve bu nedenle şirketin üyeye karşı herhangi bir alacak talebinin bulunmadığını tespit ettirmek ister. Bir başka ifadeyle mahkemeden ibra hakkında bir karar verilmesi değil, onun yerine tazminat davası açılmasına yer olmadığının tespiti talep edilir.

Eda davası ile kıyaslandığında menfi tespit davasının daha yararlı olduğu dile getirilir. Çünkü eda davasıyla elde edilen hüküm şirket genel kurulunda ibra kararı alınmış gibi sonuç doğuracağından, sadece şirketin dava hakkını ortadan kaldırır; fakat pay sahipleri ile alacaklıların dava hakları sona ermez. Oysa menfi tespit davasında mahkemenin kararı hem şirkete hem de pay sahipleriyle alacaklılara karşı kesin hüküm teşkil eder⁹⁵⁷.

c. Değerlendirme

İbra davasının hukuki niteliği hakkında bir tespit yapabilmek için ibra davasının konusu ile bu davadan elde edilmek istenen neticenin doğru biçimde değerlendirilmesi gerekir.

İlk olarak “talep” kavramı üzerinde durulmalıdır. Hem maddi hukukta hem de usul hukukunda “talep” kavramı kullanılır. Alman Medeni Kanunu § 194/1’de talep tanımlanmıştır. Bu düzenleme itibarıyla talep öyle bir haktır ki, bu hak sahibine bir başkasından bir şey yapmasını veya yapmamasını isteme yetkisi verir⁹⁵⁸. Türk kanun koyucusu talep kavramını düzenlememiş, talebin tanımını ve kapsamını öğretisi ile yargı kararlarına bırakmıştır. Öğretide talep hakkı genellikle alacak hakkı ile birlikte ele

⁹⁵⁷ Çamoğlu, *Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu*, s. 246; Aytaç, *İbra*, s. 177; Helvacı, *Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu*, s. 144; Canöz, *İbra*, s. 349.

⁹⁵⁸ BGB § 194/1: “Das Recht, von einem anderen ein Tun oder Unterlassen zu verlangen (Anspruch), unterliegt der Verjährung.”

alınır⁹⁵⁹. Alacak hakkı alacaklıya talep hakkı tanır. Talep hakkı, sahibine, borçludan borçlanılan edimi isteme yetkisi verir⁹⁶⁰.

Usul hukukunda talep, dava ile elde edilmek istenilen neticedir⁹⁶¹. Talep kavramı usul hukukunun birçok kurumuyla ilişkilidir. Başta tasarruf ilkesi olmak üzere (HMK m. 24), talep sonucuyla bağlılık ilkesi (HMK m. 26) buna örnektir. Talep sonucu, dava dilekçesinin zorunlu bir unsurudur (HMK m. 119/1-ğ). Davacı talebini açık bir şekilde belirtmeli⁹⁶², talep hem dava konusuyla hem de vakıalarla uyumlu olmalıdır⁹⁶³. Dava dilekçesinde talep sonucunun eksik olması hâlinde hâkim davacıya eksikliği tamamlaması için bir haftalık kesin süre verir. Bu süre içinde eksiklik tamamlanmadığı takdirde dava açılmamış sayılır (HMK m. 119/2, 150/7). Davanın konusunu talep sonucu teşkil eder⁹⁶⁴. Mahkemenin hükmü davacının talep sonucuna göre şekillenir. Davanın türü de talebe göre belirlenir. Daha önce ifade edildiği üzere, mahkemeden talep edilen hukuki korunmaya göre davalar üçe ayrılır. Bunlar eda davası, tespit davası ve inşai davadır. Eda davasında davalı, bir şeyi vermeye veya yapmaya yahut yapmamaya mahkûm edilir (HMK m. 105). Tespit davasında bir hakkın veya hukuki ilişkinin varlığı veya yokluğu yahut bir belgenin sahte olup olmadığı belirlenir (HMK m. 106). İnşai davada ise yeni bir hukuki durum yaratılır veya mevcut bir hukuki durumun içeriği değiştirilir ya da ortadan kaldırılır (HMK m. 108).

Görüldüğü üzere talep kavramının bir ayağı maddi hukuka basar diğer ayağı ise usul hukukuna uzanır. Hak sahibi karşı taraftan belli bir davranışta bulunmasını

⁹⁵⁹ Alacak hakkı ile talep arasındaki ilişkiye dair bkz. Eren, **Borçlar Genel**, N. 215 vd.

⁹⁶⁰ Eren, **Borçlar Genel**, N. 214.

⁹⁶¹ Usul hukukunda kullanılan “talep” ibaresinin maddi hukuktaki talepten daha geniş bir anlam ifade ettiği hususunda bkz. Tanrıver, **a.g.e.**, s. 450.

⁹⁶² Hâkimin davayı aydınlatma yükümlülüğü bulunur. Talep sonucunun açık olmaması veya çelişkiler barındırması hâlinde hâkim davacıya açıklama yaptıracak ve sorular soracaktır (HMK m. 31). Bu hususta bkz. Kuru, **Usûl**, C. 2, s. 1608-1609.

⁹⁶³ Bu konuda bkz. Pekcanitez, **Pekcanitez Usûl**, C. 2, s. 1149.

⁹⁶⁴ Bunların yanı sıra derdestlik, yargılama giderleri, iddianın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağı da hep talep sonucuna göre tayin edilecek hususlardır. Bu konuda bkz. Meltem Ercan Özler, **Medeni Usûl Hukuku’nda Dava Konusu**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2019, s. 115.

talep etmesine rağmen ifa edilmezse mahkemeye başvurarak talebin devlet gücüyle yerine getirilmesi sağlanır.

Bu bağlamda belirtelim ki şirket ile yönetim kurulu üyesi arasında karşılıklı borç doğuran bir hukuki ilişki bulunur. Üyenin asli borcu, kanunda ve esas sözleşmede öngörülen yükümlülüklerini yerine getirmektir. Borcunu kusursuz biçimde ifa eden üye şirketten ibrayı talep hakkını elde eder. Buna karşılık şirketin asli borcu, yöneticilerin ibrasına karar vermektir⁹⁶⁵. İbra etme borcunu gereği gibi yerine getirmeyen şirket, ibra davası ile karşılaşma tehlikesi taşır.

Adından da anlaşılacağı üzere ibra davasının konusu, ibra hakkında hüküm tesis edilmesidir. Yönetim kurulu üyesi mahkemeden ibra hakkında karar verilmesini ister. Talep sonucu “olumlu ibra kararı” olup yargılamanın sonunda buna hükmedilecektir. Bir başka ifadeyle mahkemenin hüküm fıkrasında “davacı yönetim kurulu üyesinin ibrası” yer alır. Dolayısıyla öğretide savunulan ibra davasının menfi tespit davası niteliğinde olduğu görüşüne katılma olanağımız bulunmaz. Çünkü bu görüşün sahipleri konuyu her ne kadar “ibra davası” başlığı altında ele almış olsa da, mahkemeden talep edilen netice “ibra kararı” değildir; aksine şirketin kendilerine karşı herhangi bir alacak haklarının bulunmadığının tespitidir.

İbra kararının bünyesinde bir yandan korporatif yapıya dair özellikler bulunur diğer yandan da hukuki kaynağına dair nitelikler yer alır. İbra davasının hukuki niteliğini açıklamaya çalışan görüşler, ibranın bir özelliğini diğerine yeğler. Korporatif yapıya üstünlük tanıyanlar menfi tespit davasından yana tavır takınırken, hukuki kaynağına üstünlük tanıyanlar eda davasından yana görüş belirtir.

Kanaatimizce ibra hakkında ihtilaf bulunan hâllerde *mali ve idari ibra* ayırımına gitmek, bizlere menfaatler dengesine uygun bir çözüm sunar. Gerçekten mahkemenin ibra hakkında karar vermesindeki en büyük engel, şirketin takdir yetkisine sahip olmasıdır. Korporatif yapısı ile ibranın onay ve güven unsurunu içeren özelliği, ibra hakkında karar veren şirkete takdir yetkisi tanır⁹⁶⁶. Oysa ibranın takdir yetkisi sağlayan

⁹⁶⁵ Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 908.

⁹⁶⁶ Hoffman, **BeckGroßkommAktG**, § 120 N. 38 ilâ 44.

unsurlarını diğerlerinden ayırdığımız vakit, mahkeme ibra hakkında karar verme olanağına kavuşur. Bu çerçevede takdir yetkisine imkân tanıyan unsurlarını diğerlerinden ayırarak elde ettiğimiz ibrayı, “*mali ibra*” olarak adlandırırız. Mali ibrada, yönetim kurulu üyesinin kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini ihlal edip etmediğiyle sınırlı bir denetim yapılarak sonuca varılır. İbranın bu türünde mekanik bir araştırma yapılacak olmasından ötürü takdir yetkisi kullanılmaz. Bu nedenle mahkeme *mali ibra* hakkında karar verebilir. Buna karşılık yönetimin faaliyetlerinin yerindeliğinin denetlenmesini ifade eden *idari ibra* hakkında mahkemenin herhangi bir değerlendirme yapma yetkisi bulunmaz.

Tüm bu açıklamaların ardından belirtmek isteriz ki, mahkemeden ibranın hükme bağlanmasının talep edilmesi ne eda ne de menfi tespit davasıdır; ibra davası inşai davalardandır. Esasında şirket yenilik doğurucu bir irade beyanı ile ibra kararını verir. Fakat şirket irade beyanında bulunma yükümlülüğünü yerine getirmeyerek borca aykırı davranmıştır. İbra davasında mahkeme şirketin yerine geçerek irade beyanında bulunur. Mahkemenin ibra kararıyla, icrasına gerek olmayan yeni bir hukuki durum meydana gelir⁹⁶⁷.

6. Tarafları

Hakkında ibra kararı verilebilecek olanlar, ibra davası açmaya da yetkilidir. Dolayısıyla başta yönetim kurulu üyeleri olmak üzere yöneticiler, denetçiler ve tasfiye memurları söz konusu davada davacı sıfatına sahiptir⁹⁶⁸.

İbranın yönetim kurulu üyelerinin tümünden esirgendiği bir faraziyede, organ olarak yönetim kurulunun ibra davasını açıp açamayacağı sorusu gündeme gelir.

⁹⁶⁷ Eren, **Borçlar Genel**, N. 3237.

⁹⁶⁸ *Picenoni*, ibra davasını yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve denetçilerin açabileceğinden açıkça söz etmişse de tasfiye memurlarından bahsetmemiştir (*Picenoni*, **a.g.e.**, s. 235). Aynı şekilde bkz. Aytaç, **İbra**, s. 177.

Her ne kadar yöneticiler hakkında ibra kararı verilebilse de yöneticilerin şirketten ibra talebinde bulunamayacağı yönünde bkz. Länzlinger, **a.g.e.**, Art. 695 N. 4; Raemy, Gabriel, **a.g.e.**, OR 695 N. 2.

Yönetim kurulunun tüzel kişiliği haiz olmaması, kurul hâlinde dava açmasına engeldir (HMK m. 50). Dava, yönetim kurulu üyelerinin her biri tarafından açılır⁹⁶⁹.

İbra davasında davalı, anonim şirketin kendisidir⁹⁷⁰. Şirketi davada yönetim kurulu temsil eder. Fakat yönetim kurulu üyelerinin aynı zamanda davacı olmaları nedeniyle bu davada şirket temsil kayyımınca temsil edilir. Şirketin iflâsı hâlinde husumet iflâs idaresine yöneltilir⁹⁷¹.

7. İspat Yükü

İbra talebiyle mahkemeye başvuran kimse ibranın şartlarını sağladığını ispat etmelidir. Esas itibarıyla davacı, şahsında sorumluluk sebebinin doğmadığını ortaya koymalı, bu kapsamda özellikle kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusursuz bir şekilde yerine getirdiğini, hesap verme yükümlülüğünü usulüne uygun biçimde ifa ettiğini ve şirketi zarara uğratmadığını kanıtlamalıdır.

Şüphesiz davalı şirket, ibranın reddini haklı kılan nedenleri mahkemeye sunacaktır. Özellikle şirkete karşı verilen zararların ispatlanması, davanın olumsuz sonuçlanmasına neden olur. Keza zarara yol açmayan yükümlülük ihlalleri de ibranın reddini haklı kılar⁹⁷².

Yönetim kurulu üyesinin kusurlu olduğu tespit edilirse üye, kusurun kendisine isnat edilemeyeceğini ispat etmelidir⁹⁷³. Yönetimin usulüne uygun biçimde devredilmiş olması (TK m. 367) veya şirketin zararına neden olan kararda olumsuz oy

⁹⁶⁹ Picenoni, **a.g.e.**, s. 235-236.

⁹⁷⁰ Aytaç, **İbra**, s. 178; Eskiocak, **a.g.e.**, s. 351. Hükmen ibra davasının davalı tarafında anonim şirket yerine ibra etmeme yönünde oy kullanan pay sahibinin gösterilmesi, dava şartı niteliğinde olan taraf ehliyetinin eksikliği nedeniyle davanın usulden reddine sebebiyet vereceği cihetinde bkz. 11. HD'nin 25.04.2022 tarih ve 2020-7886/3384 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 11.02.2023.

⁹⁷¹ Picenoni, **a.g.e.**, s. 236.

⁹⁷² *Picenoni*'ye göre, ibra davasında ispat yükü davalı şirkettir. İbranın reddedilme nedenlerini şirketin bizzat kendisi açıklamalıdır (Picenoni, **a.g.e.**, s. 238).

⁹⁷³ Picenoni, **a.g.e.**, s. 239.

kullanması ya da haklı bir mazereti nedeniyle toplantıya iştirak etmemesi, kusurun isnadına engeldir.

8. Mahkemenin Hükümü

a. Kapsamı

Yargılamanın sonunda yönetim kurulu üyesi ibra edilmenin şartlarını taşıdığını kanıtlarsa mahkeme, üyenin *mali açıdan ibrasına* hükmeder.

Kararda aksine açıklık bulunmadığı takdirde ibranın konu yönünden kapsamına son faaliyet dönemindeki işlem ve eylemler girer⁹⁷⁴. Bazı olayların kapsam dışında kalmasını isteyen şirket, buna ilişkin delilleri mahkemeye sunmalıdır. Mahkeme şirketin itirazını haklı görürse bazı olayları ibranın kapsamı dışında bırakabileceği gibi ibranın reddine de karar verebilir. Bu hususta belirleyici olan, itiraz konusu olayın yönetim faaliyetlerinin bütünü içindeki ağırlığıdır. Eğer olay yükümlülüğün ağır ihlali niteliğinde değilse veya faaliyetlerin bütününe nazaran önemsiz kalıyorsa ibranın reddi yerine kısmi ibraya karar verilmeli, itiraz konusu olay ibranın kapsamı dışında bırakılmakla yetinilmedilir. Aksi varsayımda ise davanın reddine karar verilmelidir⁹⁷⁵.

b. İcrası

Davacının haklı bulunması üzerine hüküm fıkrasında “davacı yönetim kurulu üyesinin mali açıdan ibrasına” yer verilir. Mahkemenin hükmü şirket iradesinin yerine geçeceğinden, genel kurulda ayrıca ibra hakkında karar verilmesi gerekmez. Çünkü irade beyanında bulunma borçlarında mahkemenin hükmü, borçlunun irade beyanı olarak kabul edilir⁹⁷⁶.

⁹⁷⁴ Picenoni, **a.g.e.**, s. 240.

⁹⁷⁵ Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 909-910. *Picenoni*, bir ayırım yapmaksızın davalının itirazına konu olan herhangi bir olayın mahkeme tarafından haklı görülmesi hâlinde ibranın reddine karar verilmesi gerektiğini belirtir. Öyle anlaşılmaktadır ki yazar, mahkemenin kısmi ibraya karar veremeyeceğini düşünür. Bu hususuta bkz. Picenoni, **a.g.e.**, s. 241.

⁹⁷⁶ Eren, **Borçlar Genel**, N. 3237.

İbra davası inşai davalardandır. Hükümün açıklanmasıyla birlikte ibra kararı etki doğurmaya başlayacağından, kararın icrasına ihtiyaç duyulmaz.

c. Etkisi

Hükmen ibra kararı üzerine şirketin dava takip yetkisi sona erdiği hususunda şüphe yoktur. Belki pay sahiplerinin yansıma zararlar nedeniyle yönetim kurulu üyelerine karşı dava haklarını muhafaza ettikleri düşünülebilir⁹⁷⁷. Fakat inşai hükümlerin herkes açısından bağlayıcı olduğu gözetildiğinde, pay sahipleriyle şirket alacaklılarının da yansıma zararlar nedeniyle sahip oldukları dava takip yetkileri son bulur.

D. Olumlu Kararın Tespiti Davası

1. Önemi

Genel kurul kararının iptalini konu alan bir davada mahkemenin hükmü, ilgili kararın iptalinden ibarettir. Kanuna, esas sözleşme hükümlerine ve dürüstlük kuralına aykırılığın tespiti durumunda genel kurul kararı iptal edilir; mahkeme genel kurulun yerine geçip irade açıklayamaz, iptal edilen kararın yerine yeni bir karar tesis edemez⁹⁷⁸. İbranın reddi kararını konu alan iptal davalarında da durum böyledir. Mahkemenin iptal hükmü yeni bir ibra kararı anlamına gelmez. Olumlu ibra kararının meydana gelmesi için genel kurulun bir kez daha toplanması ve karar yetersayısınınca oyun ibra önerisi yönünde birleşmesi gerekir.

Alman ve İsviçre hukuklarında bazı durumlarda iptal davası ile birlikte olumlu kararın tespiti davasının açılabilmesi kabul edilir⁹⁷⁹. Genel kurul kararının meydana

⁹⁷⁷ Öğretide *Eskiocak*, doğrudan veya yansıma zarar ayırımı yapmaksızın, hükmen ibraya rağmen pay sahiplerinin sorumluluk davası açma hakkının devam ettiğini savunur (*Eskiocak*, **a.g.e.**, s. 351).

⁹⁷⁸ Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 343; Kırca, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, N. 355; Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 25 N. 61; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 246 N. 42; Schäfer, **a.g.e.**, § 246 N. 84; Simon Bühren, Hans Caspar von der Crone, “Positive Beschlussfeststellungsklage”, **SZW/RSDA**, 5/2014, s. 569.

⁹⁷⁹ Koch, **KurzKomm-AktG**, § 246 N. 42; Schäfer, **a.g.e.**, § 246 N. 84; Vatter, **a.g.e.**, § 246 N. 63. Schmidt, **GroßkommAktG**, § 246 N. 101; Zetzsche, **a.g.e.**, § 246 N. 192.

gelişini düzenleyen bazı usuli hükümlere aykırılıklarda olumlu kararın tespiti mahkemeden istenebilir⁹⁸⁰. Usul hükümlerinin uygulanmasından kaynaklanan hatalar, genel kurulda olumlu kararın alınmasına engel olabilir⁹⁸¹. Kararın meydana gelişini düzenleyen hükümlerin yanlış uygulanmasının sonucunda ortaya çıkan olumsuz genel kurul kararının iptaline dair kanunda bir boşluk olduğu kabul edilir⁹⁸². Bu boşluk iptal davası ile birlikte açılacak olan olumlu kararın tespiti davası vasıtasıyla doldurulacaktır⁹⁸³.

Türk hukukunda da iptal davası ile birlikte olumlu kararın tespitinin talep edilebileceği kabul edilir^{984, 985}. Kanımızca da bazı durumlarda ibranın reddi kararının iptali ile olumlu ibra kararının tespiti dava edilebilir. Bu nedenle söz konusu davaya daha yakından bakılmalıdır.

2. Hukuki Niteliği

İptal davası ile birlikte olumlu kararın tespitinin dava edildiği hâllerde davaların yığılması söz konusudur⁹⁸⁶. Taleplerden biri, usuli birtakım hataların

⁹⁸⁰ İptal sebeplerinin bir kısmı ise *kararın içeriğine ilişkin* olup bunların varlığı hâlinde olumlu kararın tespiti davasından söz edilemez. Bu hususta bkz. Bühren, von der Crone, **Positive Beschlussfeststellungsklage**, s. 568.

⁹⁸¹ Olumlu kararın tespiti davasının konusunu genel kurulun “olumsuz kararları” ile “reddedilen önerileri”nin teşkil ettiği hususunda bkz. Schäfer, **a.g.e.**, § 246 N. 84; Zetzsche, **a.g.e.**, § 248 N. 43; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 246 N. 42.

⁹⁸² Koch, **KurzKomm-AktG**, § 246 N. 42; Schäfer, **a.g.e.**, § 246 N. 84; Bühren, von der Crone, **Positive Beschlussfeststellungsklage**, s. 571.

⁹⁸³ Koch, **KurzKomm-AktG**, § 246 N. 41-43; Schäfer, **a.g.e.**, § 246 N. 84; Bühren, von der Crone, **Positive Beschlussfeststellungsklage**, s. 570.

⁹⁸⁴ Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 346-347; Kırca, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, N. 223 ve 355 vd.

⁹⁸⁵ *Arslanlı*, bilançonun onaylanmamasına ilişkin genel kurul kararıyla sınırlı olarak yaptığı değerlendirmesinde, mahkemenin bilirkişi incelemesi yaptırarak duruma göre olumlu kararın tespitine karar verebileceğini savunur (*Arslanlı, Anonim Şirketler, C. II-III*, s. 89.). Aksi yönde bkz. İmregün, **Menfaat İhtilafları**, s. 114.

⁹⁸⁶ Böckli, **Aktienrecht**, § 12 N. 500a; Schmidt, **GroßkommAktG**, § 246 N. 105; Zetzsche, **a.g.e.**, § 246 N. 193; Vatter, **a.g.e.**, § 246 N. 65; Bühren, von der Crone, **Positive Beschlussfeststellungsklage**, s. 569 ve 571.

Birden fazla talebin aynı dava dilekçesinde yer almasına davaların yığılması (objektif dava birleşmesi) denir. Bu husus HMK m. 110/1’de, “*Davacı, aynı davalıya karşı olan, birbirinden*

yapılması nedeniyle reddedilen ibra kararının iptali; diğeri, olumlu ibra kararının tespittir. Her iki davanın birlikte açılması gerektiği, aksi takdirde hukuki yarar yokluğundan davaların reddedileceği ifade edilir⁹⁸⁷.

Genel kurul kararlarının iptali, bozucu inşai davalardandır⁹⁸⁸. Pay sahiplerinin oylarıyla meydana gelen hukuki durum, mahkemenin bozucu inşai hükmü ile ortadan kaldırılır⁹⁸⁹.

Olumlu kararın tespiti davasının hukuki niteliği, davanın isminden de anlaşılacağı üzere, bir tespit davasıdır. Burada söz konusu olan, şirketin gerçekte almış olduğu ama oylamanın sonucunun belirlemesinde yapılan hata sebebiyle alınmamış gibi gözükten ibra kararının şirket tarafından alınmış olduğunun tespittir⁹⁹⁰.

Olumlu kararın tespiti davası kanunda düzenlenmediğinden, bu davada uygulanacak kanun hükümlerinin saptanması gerekir. Kanun koyucunun suskunluğunun bilinçli olmadığı kabul edilir⁹⁹¹. Hâkimin görevlerinden biri ise, kanundaki bilinçsiz boşlukları doldurmaktır. Bu boşluk, iptal davasına ilişkin hükümlerle kıyasen doldurulmalıdır⁹⁹². Çünkü olumlu kararın tespiti davası iptal

*bağımsız birden fazla asli talebini, aynı dava dilekçesinde ileri sürebilir. Bunun için, birlikte dava edilen taleplerin tamamının aynı yargı çeşidi içinde yer alması ve taleplerin tümü bakımından ortak yetkili bir mahkemenin bulunması şarttır.” şeklinde dile getirilmiştir. Bu konuya dair detaylı açıklamalar için bkz. Pekcanitez, **Pekcanitez Usûl, C. 2**, s. 1092 vd.*

⁹⁸⁷ Bu hususta bkz. Schmidt, **GroßkommAktG**, § 246 N. 104; Vatter, **a.g.e.**, § 246 N. 65; Bühren, von der Crone, **Positive Beschlussfeststellungsklage**, s. 570; Kırca, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, N. 223.

⁹⁸⁸ Bu doğrultuda bkz. Pekcanitez, **Pekcanitez Usûl, C. 2**, s. 986; Kırca, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, N. 79. Aksi istikamette bkz. Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 255. Yazar, genel kurul kararının iptali davasının yenilik doğuran davalardan olduğunu savunur.

⁹⁸⁹ Bühren, von der Crone, **Positive Beschlussfeststellungsklage**, s. 569.

⁹⁹⁰ Olumlu kararın tespiti davasının inşai davalardan olduğu yönünde bkz. Böckli, **Aktienrecht**, § 12 N. 500a; Bühren, von der Crone, **Positive Beschlussfeststellungsklage**, s. 570; Vatter, **a.g.e.**, § 246 N. 64; Kırca, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, N. 223.

⁹⁹¹ Bühren, von der Crone, **Positive Beschlussfeststellungsklage**, s. 570.

⁹⁹² Bühren, von der Crone, **Positive Beschlussfeststellungsklage**, s. 571; Kırca, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, N. 225.

davasının tamamlayıcısıdır⁹⁹³. Dolayısıyla başta dava süresine (TK m. 445), iptal davası açabilecek kişilere (TK m. 446), ilan, teminat ve kanun yoluna (TK m. 448), kararın etkisine (TK m. 450) ve kötüniyetle iptal davası açanların sorumluluğuna (TK m. 451) ilişkin hükümler olumlu kararın tespiti davasında kıyasen uygulanır⁹⁹⁴.

3. Şartı: Oylamanın Sonucunun Tespitinde Hata Yapılmış Olması

Her ne kadar olumlu kararın tespiti davası iptal davasını tamamlayan bir nitelik arz etse ve iptal davasına dair hükümler olumlu kararın tespiti davasında kıyasen uygulanırsa da, davanın dinlenebilme şartlarında bazı sınırlamalara gidilmelidir. Çünkü bir hükmün kıyasen uygulanması onun birebir tatbiki anlamına gelmez. Kıyas metoduna başvurmanın bazı sınırları vardır. Bu bağlamda bir hüküm, hakkında hüküm bulunmayan bir olaya ancak onun *niteliğine uygun düştüğü oranda* uygulanabilir. Dolayısıyla TK m. 445 ve 446’da yer alan iptal sebeplerinden sadece olumlu kararın tespiti davasının niteliğine uygun olanlar uygulanma kabiliyetini haizdir.

Bu itibarla iptal sebeplerinden hangilerinin olumlu kararın tespiti davasında uygulanacağı sorusunun cevabı aranmalıdır. Verilecek yanıt, olumlu kararın tespiti ile iptal davaları arasındaki sınırı çizecek olması nedeniyle önemlidir. Anılan soru cevaplandırılırken mahkemenin genel kurulun yerine geçerek karar veremeyeceği gerçeği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu açıdan olumlu kararın tespiti davası, oylamanın sonucunun belirlenmesinde hata yapılan hâllerle sınırlı biçimde ikame edilir. Esasında olumlu kararın meydana gelme şartları gerçekleşmesine rağmen oylamanın sonucunun tayinindeki yanılma nedeniyle farklı bir sonuca ulaşılır. Söz konusu hata yapılmamış olsaydı karar meydana gelecekti. Bu ihtimalde mahkeme,

⁹⁹³ Koch, **KurzKomm-AktG**, § 246 N. 41-43; Schäfer, **a.g.e.**, § 246 N. 84; Bühren, von der Crone, **Positive Beschlussfeststellungsklage**, s. 570.

Kırca, olumlu kararın tespiti davasının iptal davası ile işlevsel bir bağlantısı olduğuna işaret eder (*Kırca*, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, N. 225).

⁹⁹⁴ *Kırca*, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, N. 225.

genel kurulun yerine geçmez, onun yerine bir irade açıklamaz. Sadece oylamayla ilgili yapılan hatayı düzelterek doğru kararı tespit eder⁹⁹⁵.

Oylamanın sonucunun tespitinde yapılan hatalar dört çeşittir⁹⁹⁶: i) Oyların sayımında hata yapılması, ii) Oydan yoksun kişilerin oy kullanması, iii) Oy hakkı bulunan kişilerin oylarının dikkate alınmaması, iv) Yetersayıların uygulanmasında hataya düşülmesi.

Görüldüğü üzere bahse konu durumlar, kararın içeriğine ilişkin olmayıp meydana gelişini düzenleyen usuli hükümlere aykırılık arz eder. Bu hâllerde yanılığa düşülmemiş olsaydı genel kurulda olumlu karar meydana gelecekti. Böylece mahkeme, “olumlu karar dışında genel kurulun başka türlü karar vermesinin mümkün olmadığı durumlarda”⁹⁹⁷ olumlu kararın tespitine hükmeder⁹⁹⁸.

4. Mahkemenin Hükümü

Ret kararının iptali ile birlikte olumlu kararın tespitinin talep edildiği bir davada mahkeme davacıyı haklı bulursa öncelikle ibranın reddi kararının iptalini, sonrasında olumlu ibra kararının tespitini hükme bağlar⁹⁹⁹.

Davanın kabulü hâlinde mahkemenin hükmü, ibra kararının meydana geldiğini tespit eder. Dolayısıyla genel kurulun ibra hakkında ayrıca bir karar vermesi gerekmez.

Olumlu kararın tespitine ilişkin mahkemenin kararı sadece şirket, ibraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahipleri hakkında

⁹⁹⁵ Kırca, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, N. 224.

⁹⁹⁶ Vatter, **a.g.e.**, § 246 N. 64.

⁹⁹⁷ Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 346; Kırca, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, N. 224.

⁹⁹⁸ Bühren, von der Crone, **Positive Beschlussfeststellungsklage**, s. 572.

⁹⁹⁹ Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 347.

sonuç doğurur. Diğer pay sahiplerinin dava hakları ise hükmün kesinleştiği tarihten itibaren altı ay geçmesiyle düşer¹⁰⁰⁰.

TK m. 448/2 uyarınca yönetim kurulu genel kurul kararının iptaline veya butlanına ilişkin mahkeme kararının bir suretini derhâl ticaret siciline tescil ettirmek ve internet sitesine koymak zorundadır. Genel bir ifadeyle kaleme alındığı anlaşılan hükmün lafzından hareket edildiğinde, mahkemenin her tür genel kurul kararının iptali veya butlanına ilişkin kararının ticaret siciline tescil ettirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılır. Oysa genel kurulun her kararı tescile tabi değildir (TK m. 422/2). Nitekim bu gerçeği göz önünde bulunduran Alman kanun koyucusu, AktG § 248/1’de sadece tescile tabi genel kurul kararlarının mahkemece iptali hâlinde tescil edileceğini hükme bağlamıştır¹⁰⁰¹.

Genel kurulun ibra kararı tescile tabi olmadığından, mahkemenin kararı da ticaret siciline tescil edilmez. Fakat TK m. 1524/1 kapsamına giren şirketler mahkemenin ibraya ilişkin kararını internet sitesine koyar.

E. İbranın Reddinin Diğer Sonuçları

1. Şirket Yönünden

a. Sorumluluk Davası Açma İmkânının Devam Etmesi

İbranın reddinin en önemli sonucu, şirketin yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açma hakkının varlığını sürdürmesidir. Böylece yönetim kurulu üyelerinin işlem ve eylemleri nedeniyle şirket malvarlığında meydana gelen zararların

¹⁰⁰⁰ Olumlu kararın tespitine ilişkin mahkeme kararının, taraf olmayan pay sahipleri hakkında da hüküm doğuracağı (TK m. 450) hususunda bkz. ve krş. Böckli, **Aktienrecht**, §12 N. 500a; Bühren, von der Crone, **Positive Beschlussfeststellungsklage**, s. 570; Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 340.

¹⁰⁰¹ Türk hukukunda TK m. 450/1’in ikinci cümlesi AktG § 248/1’e paralel şekilde yorumlanır. Bu hususta bkz. Moroğlu, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 342; Kırca, **Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, N. 357.

tazmini mahkemeden istenebilir. Bu bakımdan ibra edilmeme kararının, sorumluluk davasının habercisi olduğu ifade edilir¹⁰⁰².

İbranın reddi hâlinde pay sahiplerinin yansıma zararlara dayanan dava hakları da varlığını muhafaza eder. İbra oylamasında kullanılan oyun yönü bu bakımdan önem arz etmez. Bir diğer deyişle pay sahibi oyunu ister olumlu ister olumsuz yönde kullanmış olsun, olumlu ibra kararı meydana gelmediği müddetçe her bir pay sahibinin yansıma zararlara müstenit dava hakları devam eder¹⁰⁰³.

b. İbranın Reddedilmesinin Azil Nedeni Teşkil Edip Etmediği Sorunu

Yenilik doğurucu nitelikte bir işlem olan azil, yönetim kurulu üyelerine varması gerekli tek taraflı bir irade beyanıyla kullanılır. Azlin kendisinden beklenen faydayı sağlaması, karşı tarafın kabulüne bağlı değildir. Azil, geleceğe etkili olarak (*ex nunc*) hüküm ve sonuç doğurur.

Yönetim kurulu üyelerinin azli genel kurulun devredilemez görev ve yetkilerindendir (TK m. 408/2-b). Yönetim kurulunun kendi üyesini azletme yetkisi ise bulunmaz. Bu bakımdan üye ister esas sözleşmeyle atansın ister genel kurul tarafından seçilsin isterse boşalan bir üyeliğe yönetim kurulunca yenisi seçilmiş olsun, yönetim kurulunun azil yetkisinden söz edilemez¹⁰⁰⁴. Buna rağmen yönetim kurulunun alacağı bir azil kararı kesin olarak hükümsüzdür (TK m. 391/1-d).

¹⁰⁰² Studer, **a.g.e.**, OR 758 N. 2.

¹⁰⁰³ Bu istikamette bkz. Turan, **a.g.e.**, s. 345. Aksi yönde bkz. Studer, **a.g.e.**, OR 758 N. 2. Yazar, genel kurulda ibra kararı meydana gelmemiş olsa bile, ibraya olumlu oy veren pay sahiplerinin yönetim kurulu üyeleri aleyhine sorumluluk davası açmalarının çelişkili davranış arz edeceğini belirtir.

İbra kararının hükümsüzlüğü vesilesiyle bu hususa değinen *Aytaç*, ibra edilenlerin yolsuz veya zarar verici işlemlerini bilerek olumlu yönde oy veren kimsenin, ibra kararının kesin hükümsüz veya iptal edilebilir olduğu sonradan anlaşılabilir, bu geçersizliğe dayanarak sorumluluk davası açmasının dürüstlük kuralı ile bağdaşmayacağını savunur (*Aytaç*, **İbra**, s. 215). *Canözü* ise bu hususta ikili bir ayrıma gider. Yazara göre, yolsuzlukları bilerek oy kullanan pay sahiplerinin dava hakları son bulurken; yolsuzluğu bilmeden oy verenlerin ibra kararının sonradan geçersiz olması durumunda dava hakları devam eder (*Canözü*, **İbra**, s. 239-240).

¹⁰⁰⁴ Genel kurulun azil yetkisinin, yönetim kurulu üyelerinin atanma tarzından bağımsız olduğu hususunda bkz. Şener, **Ortaklıklar Hukuku**, s. 365.

Azle yetkili organ tespit edildiğine göre, gündeme bağlılık ilkesi ile azil kararı arasındaki ilişkiye bakılmalıdır. Bilindiği üzere TK m. 413/2’de gündeme bağlılık ilkesi düzenlenmiştir. Buna göre “*Gündemde bulunmayan konular genel kurulda müzakere edilemez ve karara bağlanamaz. Kanuni istisnalar saklıdır.*”. Yönetim kurulu üyelerinin görevden alınmasının düzenlendiği TK m. 364/1’in “*Yönetim kurulu üyeleri, esas sözleşmeyle atanmış olsalar dahi, gündemde ilgili bir maddenin bulunması ... hâlinde, genel kurul kararıyla her zaman görevden alınabilirler.*” şeklindeki sözleri, TK m. 413/2’de bahsedilen gündeme bağlılık ilkesini teyit eder.

TK m. 364/1’in kaleme alınış şeklinden anlaşılabileceği üzere, yönetim kurulu üyelerinin azli için gündemde azil maddesi açık biçimde yer alabileceği gibi ilgili bir maddenin bulunması da yeterlidir¹⁰⁰⁵. Yılsonu finansal tabloların müzakeresi maddesi, yönetim kurulu üyelerinin görevden alınmaları ve yenilerinin seçimiyle ilgili sayılmıştır (TK m. 413/3)¹⁰⁰⁶. Ayrıca ibraya ilişkin bir gündem maddesinin varlığı da yönetim kurulu üyelerinin görevden alınmasıyla ilgilidir¹⁰⁰⁷. Keza özel denetim raporunun müzakeresine dair gündem maddesinin de azille ilgili sayılabileceği ifade edilir¹⁰⁰⁸.

¹⁰⁰⁵ Gündemde yer alan “seçim” veya “yönetim kurulu üyelerinin seçimi” maddelerinden ortalama bir pay sahibinin, mevcut üyelerin azli sonucunu çıkaramayacağı doğrultusunda bkz. Böckli, **Aktienrecht**, § 13 N. 62.

Öte yandan yönetim kurulu üyesinin azlini düzenleyen TK m. 364/1, gündemde “*ilgili bir maddenin bulunması*”nı yeterli görerek bu yönüyle mehz OR 705’ten ayrılır. Kanımızca İsviçre hukukundan farklı olarak, genel kurulun gündeminde “yönetim kurulu üyelerinin seçimi” maddesinin yer alması, azil için ilgili madde şartını yerine getirir.

¹⁰⁰⁶ BTY m. 25/1-c uyarınca, “*Yönetim kurulu üyelerinin görevden alınmaları ve yenilerinin seçimi hususları, yıl sonu finansal tabloların müzakeresi maddesiyle ilgili sayılır ve gündemde konuya ilişkin madde bulunup bulunmadığına bakılmaksızın istem halinde doğrudan görüşülerek karar verilir.*”.

¹⁰⁰⁷ Türk öğretisinde, gündemde yönetim kurulu üyelerinin ibrası maddesinin bulunması hâlinde ibra oylamasında üyelerin performansının değerlendirmeye tabi tutulacak olması nedeniyle üyelerin azledilip yerlerine yenilerinin seçilebileceği ifade edilir. Bu hususta bkz. Kırca (Şehirali Çelik, Manavgat), **a.g.e.**, s. 46; Paşlı, Seyis, **a.g.m.**, s. 55.

¹⁰⁰⁸ Şener, **Ortaklıklar Hukuku**, s. 367; Kırca (Şehirali Çelik, Manavgat), **a.g.e.**, s. 460.

Gündemde açık veya ilgili bir madde bulunduğunda genel kurul azil yetkisini herhangi bir neden gösterme mecburiyeti olmadan kullanır. Bu olasılıkta genel kurulun azil için haklı nedene dayanması şart değildir¹⁰⁰⁹.

Yönetim kurulu üyelerinin şirketle arasında güven esasına dayanan bir ilişki bulunur. Güvenin sarsılması, ilişkinin seyrini olumsuz etkiler. Nitekim hukuk düzeni yönetim kurulu üyelerinin yolsuzluk, yetersizlik, bağlılık yükümlülüğünün ihlali, geçimsizlik ve nüfuzun kötüye kullanılması gibi sebeplerle genel kurulun güvenini yitirdiği takdirde gündeme bağlılık ilkesinin üyelerin azillerine engel olmasına izin vermemiştir¹⁰¹⁰. Bu husus TK m. 364/1’de “*Yönetim kurulu üyeleri, ... gündemde madde bulunmasa bile haklı sebeplerin varlığı hâlinde, genel kurul kararıyla her zaman görevden alınabilirler.*” sözleriyle ayrıca dile getirilmiştir.

Yeri gelmişken belirtelim ki, ibranın reddinin yönetim kurulu üyelerinin azli için haklı sebep teşkil edeceği görüşüne¹⁰¹¹ katılmayız. Kanımızca ibranın reddi azil için haklı sebep teşkil etmez¹⁰¹². Çünkü ibranın reddedilmesi bir sebep değil sonuçtur. Bir diğer deyişle yönetim kurulu üyelerinin yolsuzluğu, yetersizliği, bağlılık yükümlülüğünü ihlali, geçimsizliği veya nüfuzlarını kötüye kullanmaları hep birer sebep; bunların neticesinde ibranın reddedilmesi ise sonuçtur. Kaldı ki ibranın reddi kararının objektif esaslara dayanarak alınıp alınmadığı hususunun yargılama faaliyetiyle aydınlığa kavuşacak olması, ret kararının azilde haklı sebep oluşturmasını engeller.

Haklı sebep, gündemde açık veya ilgili bir azil maddesinin bulunmadığı durumlarda aranır (TK m. 364/1). Eğer azle dair açık veya ilgili bir madde varsa haklı

¹⁰⁰⁹ Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 27 N. 38-39; Dubs, Truffer, **a.g.e.**, Art. 705 N. 5-6; Kırca (Şehirali Çelik, Manavgat), **a.g.e.**, s. 460. Krş. Pulaşlı, **Şerh**, C. 2, § 33 N. 242 vd.

¹⁰¹⁰ TK m. 364/1’in gerekçesi aynen şu şekildedir: “*Genel kurulun güvenini yitiren, hakkında haklı bir sebep mevcut olan bir üyeyi genel kurulun sırf gündeme bağlılık ilkesi nedeniyle gündemde azil maddesinin bulunduğu bir toplantıya kadar yönetim kurulunda tutmak zorunda bırakılması gündeme bağlılık ilkesinin amacına aykırıdır.*” (Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 413-414).

¹⁰¹¹ Bu doğrultuda Canöz, **İbra**, s. 321.

¹⁰¹² Nitekim ibranın reddi kararının yönetim kurulu üyesinin bu sıfatını etkilemeyeceği ve azil için haklı neden oluşturmayacağı hususunda bkz. Koch, **KurzKomm-AktG**, § 120 N. 16; Mülbert, **a.g.e.**, § 120 N. 56 ve 57; Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 37; Aytaç, **İbra**, s. 165.

sebeup gösterilmeksizin yönetim kurulu üyelerinden biri, birkaçı veya tamamı azledilebilir. Gündemde ibraya ilişkin bir maddenin bulunması, azil ile ilgili gündem maddesi şartını sağlayacağından, ayrıca azil için haklı sebebin varlığını aramak gerekmez. Bu nedenle ibranın reddedilmesinin azil için haklı sebep teşkil edip etmediği tartışması anlamını yitirir.

2. Yönetim Kurulu Üyeleri Yönünden

a. İstifa

İstifa, yenilik doğurucu bir işlem niteliğini haiz, tek taraflı, varması gerekli irade beyanıyla gerçekleşir; şirketin kabulüne ihtiyaç duyulmaz¹⁰¹³. Geleceğe etkili biçimde (*ex nunc*) hüküm ve sonuç doğuran istifa beyanına dair Kanun'da herhangi bir şekil şartı bulunmaz. Bununla birlikte ticaret sicilinden terkin talebine dayanak oluşturması için istifanın yazılı şekilde yapılmasında yarar vardır.

Esas itibarıyla istifa için haklı sebep aranmaz. Bir başka deyişle istifa ederken sebep gösterme zorunluluğu bulunmaz. Fakat uygun olmayan bir zamanda¹⁰¹⁴ istifa eden üye, şirketin bu yüzden uğradığı zararları gidermekle yükümlüdür (TBK m. 512)¹⁰¹⁵. Kanımızca haksız yere ibrası reddedilen üyenin istifası, “uygun olmayan zaman” şartına aykırılık teşkil etmez¹⁰¹⁶. Dolayısıyla haksız yere ibrası reddedilen üyenin istifası, şirketin faaliyetlerinin aksamasına yol açsa bile, üye şirketin bu yüzden uğradığı zararları gidermekle yükümlü değildir. İbrası reddedilen üyeden yönetime

¹⁰¹³ Böckli, **Aktienrecht**, § 13 N. 57a.

¹⁰¹⁴ Şirketin sermaye kaybı şüphesinin varlığı üzerine genel kurulun toplantıya çağrılmasına dair yönetim kurulu kararından sonra ve söz konusu genel kurul toplantısından hemen önce yahut bu toplantı esnasında yapılan istifasının *uygun olmayan bir zamanda istifa* niteliğinde olduğu hususunda bkz. Böckli, **Aktienrecht**, § 13 N. 56.

¹⁰¹⁵ Böckli, **Aktienrecht**, § 13 N. 56; Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 27 N. 43-44.

¹⁰¹⁶ Aytaç, **İbra**, s. 172.

ilişkin faaliyetlere devam etmesi beklenemez¹⁰¹⁷. Çünkü karşılıklı güven temeline dayanan vekâlet ilişkisi, ibranın haksız yere reddiyle zedelenmiştir¹⁰¹⁸.

Kanımızca ibranın reddedildiği genel kurul toplantısında bulunuyorsa o esnada, bulunmuyorsa ibranın reddedildiğini öğrenmesini müteakip derhâl istifa eden üye, istifanın “uygun olmayan zaman” şartına aykırılık teşkil edip etmediği endişesi taşımamalıdır¹⁰¹⁹. Diğer yandan ibranın reddini öğrendiği hâlde bir süre daha faaliyetlerine devam eden üye sonradan istifa etmek isterse şirket için uygun bir zamanda istifa beyanında bulunmalıdır, aksi takdirde şirketin bu yüzden uğradığı zararları gidermesi gerekir.

İstifa, varması gereken bir irade beyanıyla sonuç doğuracağından, muhatabın tespit edilmesi lâzımdır. Kanımızca istifa etmek isteyen yönetim kurulu üyesi, istifa beyanını yönetim kurulu başkanına, başkan vekiline veya temsile yetkili bir üyeye yöneltebilir. Üyelerin tümü hakkında ibranın reddi kararının verildiği bir olasılıkta toplu istifa söz konusu olabilir. Bu takdirde istifa beyanı genel kurula yöneltilmelidir¹⁰²⁰. Böylece şirket organsız kalma riskiyle de karşılaşmaz.

¹⁰¹⁷ Hoffman, **BeckGroßkommAktG**, § 120 N. 42.

¹⁰¹⁸ Mülbert, **a.g.e.**, § 120 N. 57; Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 37; Spindler, Schmidt, Lutter, **AktG**, C. 1, § 120 N. 47.

¹⁰¹⁹ Picononi, **a.g.e.**, s. 244. Benzer yönde Mülbert, **a.g.e.**, § 120 N. 58; Hoffman, **AktG**, C. 1, § 120 N. 39.

¹⁰²⁰ Toplu istifalarda veya yönetimin tek kişiden oluştuğu durumlarda tek üyenin istifasında istifa beyanının genel kurulun yanı sıra büyük pay sahiplerine ve azınlığa da yöneltilebileceği dile getirilir. Bu hususta bkz. Böckli, **Aktienrecht**, § 13 N. 57; Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 27 N. 44.

Toplu istifalarda istifa beyanının azınlığa yöneltilmesinin isabeti tartışılabilir. Çünkü azınlık genel kurulun toplantıya çağırılmasını yönetim kurulundan isteyecektir (TK m. 411). Fakat toplu istifada yönetim kurulundan söz etmek mümkün değildir. Kanımızca toplu istifa durumunda istifa beyanının tek bir pay sahibine yöneltilmesi yeterlidir. Çünkü hukuk düzeni yönetim kurulu mevcut olmadığı takdirde mahkemenin izniyle, tek bir pay sahibine genel kurulu toplantıya çağırma yetkisi vermiştir (TK m. 410/2). Ayrıca istifa beyanının yöneltileceği pay sahibinin seçiminde özen gösterilmeli, genel kurulu toplantıya çağırıp çağırmayacağı araştırılmalıdır. Kanımızca şirket işlerine ilgi gösteren bir pay sahibinin tercih edilmesi, seçimde özen şartını sağlamaya yetecektir. Nitekim bu doğrultuda Kırca (Şehirali Çelik, Manavgat), **a.g.e.**, s. 466.

Yenilik doğuran bir hak niteliğinde olan istifanın şarta bağlanması mümkün değildir. Ancak öğretide, istifanın belirli bir tarihte veya ilk genel kurul toplantısından itibaren geçerli olacağının şart koşulabileceği dile getirilir¹⁰²¹. Şirket faaliyetlerinin aksamaması için istifanın bu şekilde süreye bağlanması faydalı olacaktır.

Yönetim kurulu üyesi ile şirket arasında hizmet veya iş ilişkisinin olduğu durumlarda ibranın haksız yere reddi, bu ilişkinin sona erdirilmesi için de haklı sebep teşkil eder. Üye ihbar sürelerine uymadan hizmet veya iş akdini feshedebilir^{1022, 1023}.

b. Manevi Tazminat Talebi

Yönetim kurulu üyesi ile şirket arasındaki ilişkinin bir sonucu olarak, üyenin ibra edilme hakkına sahip olduğunu yukarıda açıklamıştık¹⁰²⁴. İbranın haksız yere reddedilmesi sadece sözleşmeye aykırılık oluşturmaz aynı zamanda manevi zarara da yol açar. Olumlu ibra kararıyla bir yandan yönetimin geçmişteki faaliyetleri onaylanır diğer yandan da geleceğe yönelik güven açıklanır¹⁰²⁵. İbranın reddedilmesi ise yönetimin geçmişteki faaliyetlerini kuşku hâle getirir. Bu durum üyenin manevi

¹⁰²¹ Böckli, **Aktienrecht**, § 13 N. 57a.

¹⁰²² Piconi, **a.g.e.**, s. 244; Aytaç, **İbra**, s. 172-173.

Alman öğretisinde bir kısım yazar, ibranın reddinin haklı olup olmadığına dair bir ayrıma gitmeksizin ret kararının üyenin görevden ayrılmasında haklı sebep teşkil edeceğini dile getirirken (Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 37; Herrler, **a.g.e.**, § 120 N. 17.); diğer bir kısmı, ibranın ancak keyfi olarak reddedilmesi hâlinde üyenin görevden ayrılmasında haklı sebep teşkil edeceğini ifade eder (Zetzsche, **a.g.e.**, § 120 N. 44; Mülbert, **a.g.e.**, § 120 N. 46.). *Hoffman* ise ibranın tek seferlik reddinin haklı sebebe vücut vermeyeceğini, buna karşılık birçok kere reddedilmesinin görevden ayrılmak için haklı sebep oluşturacağını savunur (Bkz. *Hoffman*, **BeckGroßkommAktG**, § 120 N. 42). Ayrıca bkz. *Hoffman*, **AktG**, C. 1, § 120 N. 40.

¹⁰²³ Alman hukukunda fazla taraftar bulmayan bir görüşe göre, ibranın keyfi olarak reddedilmesi nedeniyle yönetim kurulu üyeliğinden istifa edilmiş olmasının iş akdini etkilemeyeceği ve şirketin ücret ödeme borcunun devam edeceği dile getirilir (Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 37; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 120 N. 16).

Buna karşılık *Hoffman*, yönetim kurulu üyeliği görevinden istifa eden bir kimsenin önemli sebebe dayanarak hizmet veya iş sözleşmesini de sona erdirmesi gerektiği, aksi takdirde sözleşmeye aykırı davranmış olacağını savunur (*Hoffman*, **BeckGroßkommAktG**, § 120 N. 43).

¹⁰²⁴ Bu hususta detaylı izahat için bkz. Birinci Bölüm, IV, G.

¹⁰²⁵ Mülbert, **a.g.e.**, § 120, N. 35; Herrler, **a.g.e.** § 120 N. 3; Spindler, Schmidt, Lutter, **AktG**, C. 1, § 120 N. 12.

kişiliğine zarar verir ve meslek hayatında üyeye duyulan güveni zedeler¹⁰²⁶. Hatta üye yolsuzluklar ve usulsüzlükler gibi çeşitli ağır suçlamalara maruz kalır. Suçlamaların basına yansması göz önünde bulundurulduğunda üyenin manevi kişiliğindeki yaralar şüphesiz daha çok derinleşir. Bu bağlamda haksız yere ibranın reddedilmesi nedeniyle oluşan manevi zararın telafi edilmesi ihtiyacı ortaya çıkar, ibrası reddedilen yönetim kurulu üyesinin TBK m. 56 uyarınca tazminat talebinde bulunabileceği kabul edilir¹⁰²⁷.

Öte yandan öğreti, ibranın keyfi olarak reddedilmesini manevi tazminat talebi için tek başına yeterli görmez¹⁰²⁸. Ayrıca genel kurulda veya genel kurul dışında, üye aleyhine yapılmış suçlayıcı açıklamaların varlığı aranır. İşyerinin anahtarlarının habersiz biçimde değiştirilmesi gibi hareketler bu minvalde değerlendirilir¹⁰²⁹.

Kanımızca ibranın keyfi olarak reddedilmesi manevi tazminat talebi için yeterlidir¹⁰³⁰. Sözlü açıklamalar gibi ek hususların varlığı, manevi tazminat talebinin doğmasında değil, tazminat miktarının tespitinde önem arz eder.

F. İbra Edilmeme Kararı ile Sorumluluk Davası Arasındaki İlişki: Genel Kurul Kararının Gerekli Olup Olmadığı Sorunu

İbranın reddi ile sorumluluk davası arasındaki bağlantıya daha yakından bakılmalıdır. eTK m. 341/1'e göre yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açmak için genel kurulun karar alması gerekirdi. eTK'dan farklı olarak 6102 sayılı TK'da benzer bir hüküm bulunmaz. Öğretideki bir görüş, sorumluluk davasının açılmasına ilişkin genel kurul kararlarında oyda imtiyazın kullanılamayacağından söz eden TK m. 479/3-c'yi gerekçe göstererek tıpkı eTK'da olduğu gibi TK'da da genel

¹⁰²⁶ Meier-Wehrli, **a.g.e.**, s. 13; Picenoni, **a.g.e.**, s. 244.

¹⁰²⁷ Picenoni, **a.g.e.**, s. 245; Aytaç, **İbra**, s. 169.

¹⁰²⁸ Nitekim bu hususta bkz. Picenoni, **a.g.e.**, s. 245 ve onu takiben, Aytaç, **İbra**, s. 169; Canöz, **İbra**, s. 325; Turan, **a.g.e.**, s. 284-285.

¹⁰²⁹ Picenoni, **a.g.e.**, s. 245; Aytaç, **İbra**, s. 169.

¹⁰³⁰ Mülberr, **a.g.e.**, § 120 N. 58; Hoffman, **AktG, C. 1**, § 120 N. 40; Kubis, **a.g.e.**, § 120 N. 36.

kurul kararının gerekli olduğunu ileri sürer¹⁰³¹. Diğer görüş ise eTK m. 341'in TK'da bulunmaması nedeniyle sorumluluk davası açmak için genel kurul kararına ihtiyaç duyulmadığını savunur¹⁰³². Yargıtay'ın konu ile ilgili kararları incelendiğinde eTK dönemindeki içtihatlarını koruduğu görülür. Yüksek Mahkeme'ye göre şirket tarafından yönetim kurulu üyelerine karşı açılacak sorumluluk davalarında genel kurul kararı, TK m. 479/3-c mucibince bir dava şartıdır. Yargılama esnasında kararın bulunmadığı anlaşılırsa eksikliğin giderilmesi için süre verilir. Bu süre zarfında genel kurul kararına ilişkin eksiklik giderilmediği takdirde dava, dava şartı noksanlığından usulden reddedilir¹⁰³³.

Üzerinde durmak istediğimiz husus, ibra edilmeme kararı ile sorumluluk davası arasındaki ilişkidir. Bu bağlamda ibrası reddedilen yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açıp yürütmek için Yargıtay tarafından dava şartı olarak görülen genel kurul kararının gerekli olup olmadığı tartışmaya açılmalıdır.

Anonim şirket genel kurulunda adeta bir hesaplaşma niteliği arz eden ibraya, yönetim faaliyetlerinin sonuçları değerlendirilerek karar verilir. Yükümlülük ihlalinde bulunmadığı anlaşılan yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açılmayacağı anlamına gelen ibra kararı verilir. Buna karşılık hesapların denetlenmesi neticesinde sorumlulukları bulunduğu tespit edilen üyelerin ibraları ise reddedilir. Görüldüğü

¹⁰³¹ Kendigelen, **İlk Tespitler**, s. 308, dn. 164; Şener, **Ortaklıklar Hukuku**, s. 425; Üçışık, Çelik, **C. 1: AŞ**, s. 549-550; Mehmet Bahtiyar, "Anonim Şirket Adına Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davasında Genel Kurul Kararının Gerekli Olup Olmadığı Sorunu", **Prof. Dr. Seza Reisoğlu Armağanı**, Ankara, Bankacılık Enstitü Yayınları, 2016, s. 405-413; Altay, **Yetki Devrinin Sorumluluğa Etkisi**, s. 236, dn. 148.

¹⁰³² Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar Hukuku I**, N. 601-603; Ersin Çamoğlu, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davalarında Zamanaşımı", **Yaklaşım Dergisi**, S. 233, Yıl: 20, Mayıs 2012, s. 228; Hamdi Yasaman, "Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davaları", **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XII, S. 2, Temmuz 2013, s. 106; Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 16-84; Akdağ Güney, **Yönetim Kurulu**, s. 331-332; Karahan, Doğrusöz Koşut, **a.g.e.**, s. 799; Mehmet Helvacı, "Anonim Ortaklık Tarafından Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davalarında Genel Kurul Kararının Gerekli Olup Olmadığı Sorunu", **Yürürlüğünün 5. Yılında ve Yargıtay Kararları Işığında Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu, (Tebliğler Tartışmalar)**, 20 Ekim 2017, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2018, s. 155 vd.

¹⁰³³ 11. HD'nin 02.06.2016 tarih ve 2015-7487/6166 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 12.02.2023.

üzere genel kurulda ibra hakkında objektif bir karar verilirken esas itibarıyla yönetim kurulunun faaliyetlerinin sorumluluğa yol açıp açmadığı değerlendirilir. Dolayısıyla objektif esaslarla alınmış bir ibranın reddi kararı, hem yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun belirlendiği hem de dava hakkının muhafaza edildiği, yani dava hakkından vazgeçilmek istenmediği, aksine şirketin menfaatlerini gözetme görevi bulunan yönetim kurulu üyelerinin, ret kararı üzerine kendiliğinden harekete geçip sorumluluk davası ikame etmekle yükümlü bulunduğu anlamlarını havadır¹⁰³⁴. İbranın reddine rağmen sorumluluk davası açmak yerine genel kurul kararının beklenmesi, yükümlülük ihlaline neden olacağından, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna yol açar.

Netice itibarıyla ibra etmeme kararı, sorumluluk davası açılması anlamını mündemiçtir. Hatta ibra etmeme kararının var olmamasının, sorumluluk davasının açılmasına engel olduğu dile getirilir¹⁰³⁵. Dolayısıyla ibra etmeme kararı sorumluluk davasının açılmasını gerektiren icra edilebilir nitelik arz eden bir genel kurul kararıdır. Kararın icrası sorumluluk davasının açılmasıdır. Davanın açılmamış olması ise kararın icrai niteliğini değiştirmez.

VIII.İBRA KARARININ HUKUKİ SONUÇLARI

A. Genel Olarak

Anonim şirketin iradesi genel kurulda alınan kararlar vasıtasıyla oluşur¹⁰³⁶. Genel kurul kararlarının hukuki işlem niteliğinde olduğu dikkate alındığında ve hukuki işlemlerin hukuki sonuç doğurmaya yönelik irade açıklamaları olduğu gözetildiğinde,

¹⁰³⁴ İbranın reddedilmesi hâlinde sorumluların dava edilmesinin mantıklı bir sonuç olacağından bahisle ret kararının ileride açılacak sorumluluk davalarının erken tarihli bir göstergesi olduğu hususunda Studer, **a.g.e.**, OR 758 N. 2.

¹⁰³⁵ Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 16-84.

¹⁰³⁶ Paslı, **Oyun Hukuki Niteliği**, s. 167.

genel kurulun ibraya ilişkin kararlarının hukuki sonuçlarını tespit etmek konumuz bakımından önem arz eder¹⁰³⁷.

İbranın hukuki sonuçlarından biri, yönetim kurulu üyelerinin işlem ve eylemlerinin şirket nezdinde yol açtığı zararların mahkeme aracılığıyla istenmesi imkânının sona ermesidir. Söz konusu hukuki sonucun şirket, pay sahipleri ve şirket alacaklılarının dava haklarına etkileri aşağıda detaylı bir incelemeye tabi tutulmuştur.

İbra kararının medeni usul hukukundaki savunma vasıtaları arasındaki yeri tartışılmış, dava şartlarından olan dava takip yetkisini ortadan kaldırdığı hesaba katıldığında, usuli savunma sebeğlerinden olduğu tespit edilmiştir.

B. İbra Kararının Sorumluluk Davalarına Etkisi

1. Şirketin Dava Hakkına Etkisi

Anonim şirkette yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal ettikleri takdirde şirkete, pay sahiplerine ve şirket alacaklılarına karşı verdikleri zararlardan sorumludurlar (TK m. 553/1). İbra kararının verilmesiyle, şirket bünyesinde meydana gelen zararların tazmininin mahkemeler aracılığıyla talep edilmeyeceği beyan edilir¹⁰³⁸. Bu husus TK'nın "1. İbranın etkisi" kenar başlıklı 558'inci maddenin ikinci fıkrasında, "*Şirket genel kurulunun sorumluluktan ibraya ilişkin kararı ... şirketin ... dava hakkını kaldırır.*" sözleriyle dile getirilmiştir. İbra varsayımının düzenlendiği TK m. 424 uyarınca dürüst resim ilkesine uygun bir şekilde hazırlanmış bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararı da ibra sonucunu doğurur.

TK m. 558/2'nin mehzaz OR 758 ile arasındaki bir farka değinmek isteriz. TK m. 558/2'de ibra kararının şirketin dava hakkını sona erdirdiği açıkça kaleme alınmış, mehzaz OR 758/1'de şirkete karşı etkili olduğu dile getirilmekle yetinilmiş, bu etkinin

¹⁰³⁷ Genel kurulun "ibraya ilişkin kararları" ifadesiyle hem açık ibra hem de ibra varsayımı kastedilmiştir. Peşinen belirtelim ki bu bölümde dile getirilen hukuki sonuçlar, esas itibarıyla "mali ibra" kararına özgüdür. Bu nedenle ayrıca bir belirlemeye gidilmedikçe, "ibra" ifadesinden "mali ibra" kararı anlaşılmalıdır.

¹⁰³⁸ Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 452a; Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 36 N. 132.

ne şekilde olduğu ise hükmün ikinci fıkrasında ortaya konmuştur. OR 758/2’de diğer pay sahiplerinin dava haklarının ibra kararından itibaren 6 ay geçmekle sona ereceği ifade edilmiştir¹⁰³⁹. Böylece tıpkı Türk hukukunda olduğu gibi İsviçre hukukunda da ibra kararının şirketin dava takip yetkisini sona erdirdiği anlaşılr¹⁰⁴⁰.

Şirketin dava takip yetkisi ibranın kapsamına giren olaylarla sınırlı olarak sona ererken¹⁰⁴¹, pay sahiplerinin bilmediği veya yanlış bilgilendirildiği olaylara ilişkin talep sonucu hakkında hüküm alabilme yetkileri varlığını muhafaza eder. Yine bilançonun onaylanması suretiyle meydana gelen ibra varsayımında, bilançoda bazı hususlar hiç veya gereği gibi belirtilmemişse veya bilanço şirketin gerçek durumunun görülmesine engel olacak bazı hususları içeriyorsa ve bu hususta bilinçli hareket edilmişse onama ibra etkisini doğurmaz ve şirketin dava takip yetkisi varlığını korur.

2. Pay Sahiplerinin ve Şirket Alacaklılarının Dava Haklarına Etkisi

a. Yansıma Zararlar Sebebiyle Açılacak Davalarda

(1). eTK Dönemindeki Görüşler

İbra kurumunun dava haklarına etkisinin düzenlendiği TK m. 558 benzeri bir hükmün eTK’da bulunmaması uygulamada çeşitli sorunlara yol açmış ve ibra kararının pay sahiplerinin yansıma zararlar sebebiyle açacakları davaları ne şekilde etkileyeceği hususunda öğretide farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bugüne ışık tutması ve konu özelinde derinliğin sağlanması düşüncesiyle eTK’daki görüşler zikredilecektir.

Bu bağlamda eTK öğretisine bakıldığında yazarların ikiye ayrıldığı görülür. Bir kısım yazara göre ibra kararı, pay sahiplerinin yansıma zararlarını tazmine engel teşkil eder. Zira OR 758 eTK’ya alınmamıştır ve genel kurul kararlarının pay sahiplerinin tümüne şamil olduğu hükmü âmirdir (eTK 379, TK m. 423). Bu nedenle

¹⁰³⁹ Hemen belirtelim ki 2020 yılında yapılan revizyon ile altı aylık süre oniki aya çıkarılmıştır.

¹⁰⁴⁰ Bärtschi, **a.g.e.**, s. 322. Ayrıca bkz. Isler, Schott, **a.g.m.**, s. 213.

¹⁰⁴¹ Chammartin, von der Crone, **a.g.m.**, s. 336; Dalla Torre, **a.g.e.**, OR 758, N. 1; Studer, **a.g.e.**, OR 758 N. 3; Watter, Dubs, **a.g.m.**, s. 909-910.

ibraya olumsuz oy veren pay sahipleri de genel kurulun ibra kararı ile bağılıdır¹⁰⁴². Ayrıca şirketin uğradığı zararları talep hakkının şirkete ait olduğu, ibra kararının talep hakkını sona erdirdiği, bu nedenle pay sahiplerinin de dava açamayacakları ifade edilmiştir¹⁰⁴³. Hatta pay sahipleri tarafından sorumluluk davasının açılabilmesi için, öncelikle ibra kararının iptal edilmesi gerektiği dile getirilmiştir¹⁰⁴⁴.

Diğer bir kısım yazar, ibra kararına olumsuz oy veren veya toplantıya katılmayan pay sahiplerinin dava haklarının devam edeceğini dile getirmiştir. Bu görüşü savunan yazarların gerekçeleri genel olarak birbirine yakın olup esas itibarıyla İsviçre hukukundan etkilendikleri görülür. Bu bağlamda ibra kararı sadece şirketin dava hakkını ortadan kaldırdığı, pay sahiplerinin dava hakkını ise etkilemediği ifade edilmiştir. Buna gerekçe olarak, pay sahiplerinin dava hakkının şirketin dava hakkından bağımsız olduğu, eTK m. 379'un (TK m. 423) müktesep hak niteliğinde olan pay sahiplerinin dava hakkını engellemeyeceği, sadece genel kurulun yetki alanına giren kararlarda uygulanacağı, ibra kararının pay sahiplerinin dava açmasına engel teşkil edeceğinin kabulü hâlinde eTK m. 336'nın (TK m. 553) pay sahiplerine tanıdığı dava hakkının pratik değerinin ortadan kalkacağı ileri sürülmüştür¹⁰⁴⁵.

Alacaklıların yansıma zarar görmesi hâlinde ibra kararına rağmen yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası ikame edebilecekleri öğretide çoğunlukla kabul görmüş¹⁰⁴⁶, tartışma, davanın açılabilme zamanında toplanmıştır. Bir görüşe göre alacaklılar, tıpkı OR 757'de olduğu gibi şirketin iflası hâlinde yansıma zararların

¹⁰⁴² Arslanlı, **Anonim Şirketler, C. II-III**, s. 185; Ansay, **İbra**, s. 423; Ansay, **Anonim Şirketler**, s. 133; Mimaroglu, **a.g.e.**, s. 117; İmregün, **AO**, s. 197; Atan, **a.g.e.**, s. 66; Çelik, **İbra**, s. 260-261.

¹⁰⁴³ Arslanlı, **Anonim Şirketler, C. II-III**, s. 185; Çelik, **İbra**, s. 260-261.

¹⁰⁴⁴ İmregün, **AO**, s. 197; Atan, **a.g.e.**, s. 66; Çelik, **İbra**, s. 260-261.

¹⁰⁴⁵ Çamoğlu, **İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi**, s. 338-341. Benzer gerekçelerle bkz. Aytaç, **İbra**, s. 212-214; Domaniç, **Anonim Şirketler**, s. 538; Helvacı, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 146.

¹⁰⁴⁶ Azınlıkta kalan görüşe göre ise ibra kararı, alacaklıların da dava haklarını sona erdirir. Bu görüşü savunan yazarlar Arslanlı, **Anonim Şirketler, C. II-III**, s. 189 ve 196; Mimaroglu, **a.g.e.**, s. 119; Ansay, **Anonim Şirketler**, s. 145; Çelik, **İbra**, s. 262.

tazminini talep edebilir¹⁰⁴⁷. Diğer görüşe göre ise, eTK’da OR 757’ye benzer bir düzenleme yer almadığından, şirketin iflasının beklenmesi gerekmez¹⁰⁴⁸.

(2). Pay Sahiplerinin Dava Haklarına Etkisi

i. Genel Açıklamalar

Yukarıda zikredilen eTK’daki boşluk TK m. 558/2 ile birlikte mehz OR 758’e paralel şekilde doldurulmuştur. İbraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin yansıma zararlara müstenit dava takip yetkileri sona erer. Çekimser veya ret oyu veren pay sahipleriyle ibra kararından habersiz olarak payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin dava takip yetkileri ise varlığını korur. Keza toplantıya katılmayan pay sahiplerinin de dava takip yetkileri devam eder. Fakat kanun koyucu ibra kararına rağmen dava takip yetkileri devam eden pay sahiplerinin bu haklarına önemli bir kısıt getirmiştir. Şöyle ki, genel dava zamanaşımı 2 ve 5 yıllık sürelerle tabiyken (TK m. 560), ibra kararının alınması hâlinde sorumluluk davası, ibra tarihinden itibaren 6 aylık hak düşürücü süreye tabidir (TK m. 558/2).

ii. İbraya Olumlu Oy Verenler

İbraya olumlu oy veren pay sahibinin yansıma zararlara dayanan dava takip yetkileri sona erer¹⁰⁴⁹.

Buna karşılık ibra kararına rağmen pay sahibinin doğrudan zararlara müstenit dava hakları devam eder. Bu sonuç TK’nın sistematüğinden anlaşılır. TK m. 558 “B) *Şirketin zararı*” üst başlığı altında kaleme alınmış olup, kenar başlıklar metne dâhildir (TK m. 1534/1). Şirketin zararı pay sahibinin yansıma zararına vücut verir. Şirket

¹⁰⁴⁷ Haluk Tandoğan, *Üçüncü Şahsın Zararlarının Tazmini*, Ankara, Ajans-Türk Matbaası, 1963, s. 111.

¹⁰⁴⁸ Çamoğlu, *İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi*, s. 334.

¹⁰⁴⁹ Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, *a.g.e.*, § 36 N. 133-136; Isler, Schott, *a.g.m.*, s. 213; Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, N. 16-110; Aytaç, *İbra*, s. 214; Çamoğlu, *İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi*, s. 341; Pulaşlı, *Şerh, C. 4*, § 63 N. 126; Özekes, Seven, Vural, *a.g.e.*, s. 63; Canözü, *İbra*, s. 216; Turan, *a.g.e.*, s. 342.

malvarlığı pay sahibinin tasfiye payının karşılığını teşkil ettiğinden, şirketin zararı pay sahibinin tasfiye payındaki azalma oranında dolaylı olarak zararına neden olur¹⁰⁵⁰.

Bu vesileyle belirtelim ki TK'nın 558'inci maddesi TK m. 423'ün istisnasıdır. TK'nın "VII - Kararların etkisi" başlıklı 423'üncü maddesi "*Genel kurul tarafından verilen kararlar toplantıda hazır bulunmayan veya olumsuz oy veren pay sahipleri hakkında da geçerlidir.*" hükmünü içerir. Şayet TK m. 558/2 olmasaydı, ibraya olumsuz oy veren veya toplantıda hazır bulunmayan pay sahipleri, yansıma zararlara dayanan dava takip yetkilerini yitirirdi. Objektif değerlendirmeden yoksun ve keyfi şekilde alınan ibra kararına karşı münferit pay sahibinin korunması amacıyla TK m. 558/2 kanuni zemine kavuşmuş, böylece ibraya olumlu oy vermeyen pay sahiplerinin sorumluluk davası açma hakları mahfuz tutulmuştur.

İbraya olumlu oy verenlerin dava takip yetkileri ise sona erer¹⁰⁵¹. Oy, pay sahibi tarafından kullanılabileceği gibi temsilcisi aracılığıyla da kullanılabilir. Temsilci pay sahibinin talimatına uymalıdır. Fakat talimata aykırılık oyu geçersiz kılmaz. Talimata rağmen temsilcinin ibra lehine kullandığı oy, pay sahibinin dava takip yetkisini düşürür. Temsil edilenin temsilciye karşı hakları ise saklıdır (TK m. 427).

Bir payın üzerinde intifa hakkı bulunması hâlinde oy kural olarak intifa hakkı sahibince kullanılır (TK m. 432/2). İntifa hakkı sahibinin ibraya olumlu oy verdiği hâllerde pay sahibinin dava takip yetkisinin sona erip ermediği sorusu akla gelir. Öncelikle payın üzerinde intifa hakkının bulunmasının, pay sahibinin sorumluluk davası açmasına engel olmadığını belirtmek isteriz¹⁰⁵². Sorunun çözümüne geçilecek olursa, bu soruya iki farklı cevap verilebilir. İlk olarak TK m. 558/2'nin lafzından hareketle, ibraya olumlu oy veren *pay sahiplerinin* dava takip yetkileri ortadan kalkacağından, ibra kararında oy kullanmayan pay sahibinin dava takip yetkisinin

¹⁰⁵⁰ Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 604.

¹⁰⁵¹ Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 36 N. 133-136; Isler, Schott, **a.g.m.**, s. 213; Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 16-110; Aytaç, **İbra**, s. 214; Çamoğlu, **İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi**, s. 341; Pulaşlı, **Şerh, C. 4**, § 63 N. 126; Canöz, **İbra**, s. 216; Turan, **a.g.e.**, s. 342.

¹⁰⁵² Abuzer Kendigelen, **Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı**, İstanbul, Beta Basım Yayın, 1994, s. 329.

devam edeceği yorumu yapılabilir. Kanımızca üstünlük tanınması gereken ikinci olasılığa göre, intifa hakkı sahibi ibraya olumlu oy verdiği takdirde kuru mülkiyet hakkı sahibinin yansıma zararlara dayanan dava takip yetkisinin sona erdiğinin kabulü gerekir. Çünkü anonim şirket pay sahibinin dava takip yetkisi, genel kurulun ibra kararında kullanılan oy ile irtibatlandırılmıştır. Hem pay sahibinin hem de intifa hakkı sahibinin dava takip yetkileri aynı temele, yani anonim şirket payına dayanır. Dava takip yetkisinin varlığını sürdürmesi, ibraya olumlu oy vermemeyi gerektirir; aksi hâlde payın sağladığı dava takip yetkisi, gerek kuru mülkiyet hakkı sahibi gerek intifa hakkı sahibi bakımından son bulur. Bir başka deyişle dava takip yetkisinin devamında oyun kim tarafından kullanıldığı değil, hangi yönde kullanıldığı önem arz eder.

İntifa hakkı sahibi ibraya ilişkin kararda oy kullanırken pay sahibinin görüşünü alması uygun olur. Zira intifa hakkı sahibi pay sahibinin menfaatlerine uygun hareket etmekle yükümlüdür¹⁰⁵³, aksi takdirde bunun sonuçlarına katlanmak zorunda kalır. Şirket malvarlığı pay sahibinin tasfiye payının karşılığını teşkil ettiğinden, dava hakkını yitiren pay sahibinin menfaatinin zedelendiği açıktır. Bu bağlamda kanun koyucu TK m. 432/2’de yer alan “*İntifa hakkı sahibi, pay sahibinin menfaatlerini hakkaniyete uygun bir şekilde göz önünde tutarak hareket etmemiş olması dolayısıyla pay sahibine karşı sorumludur.*” hükmüyle bu hususa işaret etmiştir. Bu düzenleme bakımından dikkat edilirse pay sahibi zararını intifa hakkı sahibinden talep edecektir. Burada belirtmek istediğimiz bir husus vardır. Pay sahibinin yansıma zararlar nedeniyle açtığı sorumluluk davasında tazminat şirkete ödenirken (TK m. 556/1), intifa hakkı sahibine karşı açtığı davada tazminat pay sahibine ödenir (TK m. 432/2). Yine sorumluluk davasında talep konusu şirketin zararıyken, intifa hakkı sahibine açılan davada münferit pay sahibinin zararı talep edilir.

iii. İbra Kararından Sonra Payı İktisap Etmiş Olanlar

Kanun koyucu “*ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin*” dava takip yetkisinin düşeceğini dile getirmiştir (TK m. 558/2). Hüküm bu hâliyle kötüye kullanılmaya elverişli olup bünyesinde bazı belirsizlikler barındırır. Öyle ki TK

¹⁰⁵³ Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, a.g.e., § 45 N. 13.

m. 558/2'nin lafzından hareket edildiğinde, devredenin ibraya olumlu oy vermiş olması, devralanın dava takip yetkisini etkilemediği izlenimini uyandırır¹⁰⁵⁴. Kanımızca bu düşünce hatalı olacaktır. Bir defa hiç kimse sahip olduğu haktan fazlasını başkasına devredemez (*nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*) ilkesi gereğince anılan düzenlemeyi, *ibraya olumsuz oy vermiş olan pay sahiplerinden* devralmalarla sınırlı yorumlamak menfaatler dengesine uygun düşecektir. Böylece pay devirlerinin kötüye kullanılmasının önüne geçilir. Aksi takdirde ibraya olumlu oy vererek dava takip yetkisi son bulan pay sahibi, payını devretmek suretiyle bu engeli kolaylıkla aşar. Hükmün öngörülme amacının ise bu olmadığı açıktır¹⁰⁵⁵.

Anılan düzenlemenin bünyesinde barındırdığı bir diğer belirsizlik “*ibra kararını bilerek*” payın iktisap edilmiş olmasıdır. Devralanın ibra hakkında bilgi sahibi olduğu hususunun ispatındaki güçlükler hükmün uygulanma kabiliyetini zorlaştırır. Şüphesiz bir payı devralan kimse, şirket ile ilgili birtakım araştırmalar yapar. Fakat ibranın alındığı genel kurul toplantısına katılma hakkının bulunmaması ve ibra kararının Ticaret Sicilinde ilan edilecek hususlar arasında yer almaması dikkate alındığında, hatta bilgi alma ve inceleme hakları ile yönetici ve denetçilere soru sorma haklarının mevcut olmaması da göz önünde bulundurulduğunda, devralanın hukuki durumu, genel kurulda ibra hakkında bir kararın verilip verilmediğini bilmesine engeldir.

Kanımızca devralanın dava takip yetkisinin ortadan kalkması için şeklen ibra kararından haberdar olması yeterlidir, ayrıca ibranın kapsamı hakkında bilgi sahibi olması aranmamalıdır¹⁰⁵⁶. Çünkü devralanın hukuki durumu ibranın kapsamını bilmesine engeldir. Radyo, televizyon gibi basın ve iletişim araçlarından ibra kararı öğrenilmiş olabilir. Hükmün lafzı müspet vukuf seviyesini işaret etmekle birlikte,

¹⁰⁵⁴ Nitekim bu istikamette Eskiocak, **a.g.e.**, s. 185; Turan, **a.g.e.**, s. 344.

¹⁰⁵⁵ Bu hususta bkz. Kendigelen, **İlk Tespitler**, s. 467, dn. 357.

¹⁰⁵⁶ Öğretide *Aytaç*, ibradan sonra payı devralanın dava hakkının düşmesi için bu kişinin şeklen ibra kararını bilmesinin yeterli olmadığını, ibranın kapsamı ve kararın alınmasındaki şartlar hakkında da yeterli düzeyde bilgi sahibi olunması gerektiğini ifade eder (*Aytaç*, **İbra**, s. 216). Onu takiben Canöz, **a.g.e.**, s. 218; Turan, **a.g.e.**, s. 343-344.

somut olayın özellikleri haklı gösterdiği takdirde, ülke genelinde gündem olan, basına yansıyan haberler vasıtasıyla ibra hakkında bilgi sahibi olunduğunun kabulü gerekir.

TK m. 558/2’de ibra kararını bilerek “*payın iktisap edilmiş*” olmasından söz edilmiş fakat iktisabın ne şekilde gerçekleşmesi gerektiği belirtilmemiştir. İktisap ivazlı olabileceği gibi ivazsız da olabilir. Bu bakımdan payın ediniminin ne şekilde olduğu önemli olmayıp pay, satış veya bağışlama sözleşmesiyle veya miras yoluyla yahut cebri icrayla iktisap edilmiş olabilir. Önemli olan pay üzerinde mülkiyet hakkının tesis edilmiş olmasıdır.

Eklemek gerekir ki her ne kadar TK m. 558/2’de “*iktisap*”tan söz edilmişse de, pay veya pay senedi üzerinde intifa hakkı tesis edilen hâlleri de bu minvalde değerlendirmek gerekir. Diğer sınırlı aynı haklar ise bu kapsama girmez.

Altı aylık hak düşürücü süre ise ibra tarihinden itibaren başlar, iktisap tarihinden itibaren değil.

(3). Alacaklıların Dava Haklarına Etkisi

İbranın dava haklarına etkisinin ele alındığı TK m. 558’de, ibra kararının alacaklıların dava hakkı üzerindeki etkisine değinilmemiştir. Aynı durum mehz OR 758 bakımından da geçerlidir. Buna karşılık AktG § 93/5’in üçüncü cümlesinde, genel kurulda alınan feragat veya sulh kararının, alacaklıların yönetim kurulu üyeleri aleyhine açacakları davalarda herhangi bir etki göstermeyeceği açıkça ifade edilmiştir.

Türk-İsviçre öğretisinde ibra kararının alacaklıların dava hakkına etkisinin bulunmadığı savunulur¹⁰⁵⁷. Bir başka deyişle ibra kararına rağmen alacaklılar yansıma zararlarının tazminini yönetim kurulu üyelerinden talep edebilir. Bu görüşe gerekçe olarak, alacaklıların şirket karşısında üçüncü kişi konumunda olduğu, bir kişinin sadece kendi hakkı üzerinde tasarruf yetkisine sahip olduğu, genel kurulda alınan ibra kararının şirketin dava hakkını sona erdirdiği, üçüncü kişi alacaklıların dava hakları

¹⁰⁵⁷ Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 36 N. 133-136; Isler, Schott, **a.g.m.**, s. 216; Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 618; Aytaç, **İbra**, s. 221; Pulaşlı, **Şerh, C. 4**, § 64 N. 126a; Canöz, **İbra**, s. 225; Turan, **a.g.e.**, s. 348 vd.

üzerinde ise herhangi bir etkisinin olmadığı ifade edilir¹⁰⁵⁸. Ayrıca pay sahipleriyle alacaklıların yansıma zarar gören şahıs sıfatıyla açacakları davalar arasında nitelik farkı bulunmadığı da dile getirilir¹⁰⁵⁹.

İbranın alacaklıların dava hakkını sona erdireceğini ileri süren yazarlar da vardır. Türk hukukunda bir kısım yazar, pay sahiplerinin dava hakkı gibi alacaklıların dava hakkının da genel kurul kararına tabi olduğunu, asıl dava hakkına şirketin sahip olduğunu, nitekim şirketin sorumluları ibra etmesi hâlinde alacaklıların şirket lehine dava açma haklarının düşeceğini savunur¹⁰⁶⁰. Ayrıca pay sahiplerinin aksine alacaklıların ibra kararının hükümsüzlüğünü dava etme imkânının olmadığı, İİK m. 277-284 hükümleri uyarınca tasarrufun iptali davasıyla ibra kararı iptal edildikten sonra sorumluluk davasının açılabilmesi dile getirilir¹⁰⁶¹.

Özellikle belirtilmelidir ki ibra kararının alacaklıların dava haklarına olan etkisine ilişkin aktarılan görüşler, ibra kararının hukuki niteliğinin menfi borç ikrarı olduğu ön kabulünden ileri gelir. Oysa ibra kararı, bir kez daha vurgulamak gerekirse, *dava takip yetkisini* sona erdirir. Bir başka ifadeyle ibra kararı, şirket nezdinde oluşan zararlardan doğan alacak hakkını ortadan kaldırmaz¹⁰⁶², sadece zararın mahkemen talep edilmesine imkân veren dava takip yetkisini sona erdirir¹⁰⁶³. İbra kararının etkisi şirket ve ibraya olumlu oy veren pay sahipleriyle sınırlıdır (TK m. 558/2). Buna karşılık şirket alacaklılarının dava takip yetkileri ibra kararından etkilenmez. Alacaklılar, ibraya rağmen dava takip yetkilerini muhafaza ederler.

¹⁰⁵⁸ Çamoğlu, **İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi**, s. 342; Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 255; Aytaç, **İbra**, s. 221; Pulaşlı, **Şerh, C. 4**, § 64 N. 138a; Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku**, s. 412.

¹⁰⁵⁹ Çamoğlu, **İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi**, s. 342; Aytaç, **İbra**, s. 221.

¹⁰⁶⁰ Arslanlı, **Anonim Şirketler, C. II-III**, s. 189; bkz. Mimaroğlu, **a.g.e.**, s. 119; Ansay, **Anonim Şirketler**, s. 145; Çelik, **İbra**, s. 262.

¹⁰⁶¹ Çelik, **İbra**, s. 263; Aydemir, **a.g.m.**, s. 1093.

¹⁰⁶² Nitekim bu doğrultuda bkz. Bärtschi, **a.g.e.**, s. 322; Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 452a. Krş. Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 36 N. 132; Peter Forstmoser, Thomas Sprecher, Gian Andri Töndury, **Persönliche Haftung nach Schweizer Aktienrecht**, Zürich/Basel/Genf, Schulthess Juristische, 2005, N. 165; Metzler, Schmuki, **a.g.m.**, s. 947.

¹⁰⁶³ Bärtschi, **a.g.e.**, s. 322.

Yeri gelmişken alacaklıların yansıma zararlar nedeniyle dava haklarının şirketin iflası hâlinde söz konusu olacağını belirtmek isteriz (TK m. 556/1). Şirket iflas etmedikçe alacaklıların yansıma zararlar nedeniyle dava hakları bulunmaz. Dahası alacaklıların istemleri önce iflas idaresince ileri sürülür^{1064, 1065}. Bu davanın iflas idaresince açılıp açılmayacağı ikinci alacaklılar toplantısında karara bağlanır (İİK m. 238/2)¹⁰⁶⁶. Toplantıda olumsuz yönde bir karar çıkarsa alacaklılar yansıma zararlarına dayanan dava haklarına kavuşur (TK m. 556/2). Kanımızca da alacaklıların dava hakları bağlamında bir ayrıma gidilmelidir. Bu itibarla ikinci alacaklılar toplantısında yansıma zararlar nedeniyle yönetim kurulu üyelerine karşı tazminat davasının açılıp açılmayacağına dair yapılan müzakerede olumsuz yönde oy kullanan alacaklıların mezkûr davayı ikame etme imkânları sona erer. Çekimser veya olumlu oy kullananlar ile hiç oy kullanmayanların dava hakları ise varlığını korur¹⁰⁶⁷.

b. Doğrudan Zararlar Sebebiyle Açılacak Davalarda

İbraya ilişkin kararda olumlu oy vermemiş olan pay sahipleriyle alacaklıların ibra kararından ne şekilde etkilendiklerinin tespiti kolaydır. Genel kurulda alınan ibra kararının söz konusu kişilerin doğrudan zararlar sebebiyle açacakları davaları etkilemez¹⁰⁶⁸.

Acaba ibraya olumlu oy vermiş olan pay sahibinin durumu nedir? TK m. 558/2’de ibraya olumlu oy veren pay sahibinin dava takip yetkisinin sona ereceği açıkça düzenlenmiştir. Her ne kadar hükmün lafzından hareketle gerek doğrudan gerek

¹⁰⁶⁴ İbra kararı iflas idaresinin dava takip yetkisini de sona erdirmez.

¹⁰⁶⁵ Bu nedenle şirket alacaklılarının dava hakları tali niteliktedir.

¹⁰⁶⁶ Oğuz Atalay, **Anonim Şirketlerin İflası**, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, 1996, s. 173.

¹⁰⁶⁷ Bu doğrultuda bkz. Üstün Köprücü, **Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu Davası**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2022, s. 31.

¹⁰⁶⁸ Picenoni, **a.g.e.**, s. 165-166; Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 28; Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 36 N. 16; Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 238; Gericke, Waller, **a.g.e.**, Art. 758 N. 4; Bärtschi, **a.g.e.**, s. 154; Isler, Schott, **a.g.m.**, s. 213-214; Arslanlı, **Anonim Şirketler, C. II-III**, s. 186; Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 255-256; Aytaç, **İbra**, s. 208; Pulaşlı, **Şerh, C. 4**, § 63 N. 137; Çelik, **İbra**, s. 263; Özkes, Seven, Vural, **a.g.e.**, s. 63; Canöz, **İbra**, s. 209; Aydemir, **a.g.m.**, s. 1094.

yansıma zararlar sebebiyle açılacak davaların bu kapsamda olduğu değerlendirilmekteyse de, pay sahibinin ibraya olumlu oy vermiş olması, doğrudan zararlarının tazminini talep etmesine mâni olmaz¹⁰⁶⁹. Bu husus belki çelişkili görünebilir. Doğru bir sonuca varmak için ibra kararının kapsamına bakılmalıdır. Bu çerçevede anonim şirket genel kurulunda alınan ibra kararının kapsamı, tamamen ve sadece şirket nezdinde meydana gelen olaylardan ibarettir. Pay sahipleriyle alacaklılara verilen doğrudan zararlar ise ibranın kapsamı dışındadır¹⁰⁷⁰. Nitekim Kanun'un sistematigi vardığimiz sonucu doğrular. TK'nın 558'inci maddesi “B) *Şirketin zararı*” üst başlığı altında kaleme alınmış olup, kenar başlıklar da metne dâhildir (TK m. 1534). Ayrıca zarar doğrudan doğruya pay sahibi veya alacaklının malvarlığında meydana geldiğinden, talep yetkisi de bu kimselere aittir. Bu nedenle şirketin söz konusu alacak kalemlerini ibra etme hak ve yetkisi de bulunmaz. Şirket, ilişkinin dışında, üçüncü kişi konumundadır. Dolayısıyla genel kurulda ibraya olumlu oy vermiş olmak, pay sahibinin doğrudan zararının tazminini talep etmesine mâni değildir. Bu husus dürüstlük kuralına veya çelişkili davranma yasağına aykırılık teşkil etmez.

Malvarlığında meydana gelen doğrudan zararlara rağmen ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahibinin bu işlemi, zarara muvafakat edildiği anlamına gelmez, pay sahibinin dava hakkı varlığını sürdürür.

C. İbra Kararının Medeni Usul Hukukunda Savunma Vasıtaları İçerisindeki Yeri

Sorumluluk davasıyla karşılaşan yönetim kurulu üyeleri çeşitli şekillerde hareket edebilir. Yönetim kurulu üyesi, davacının talep sonucunu kabul edebileceği gibi (HMK m. 308) karşı vakıalar da ileri sürebilir. Davalı yönetim kurulu üyesi hem usul hukukuna hem de maddi hukuka ilişkin savunma vasıtalarından yararlanmak

¹⁰⁶⁹ Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 29; Gericke, Waller, **a.g.e.**, Art. 758 N. 4; Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 236; Isler, Schott, **a.g.m.**, s. 214; Aytaç, **İbranın Reddi**, s. 246; Şener, **Ortaklıklar Hukuku**, s. 431-432.

¹⁰⁷⁰ Isler, Schott, **a.g.m.**, s. 214.

suretiyle bu vakıaları ileri sürer. Maddi hukuka ilişkin savunma vasıtaları def'i ve itirazdan ibarettir.

İbra kararının savunma vasıtaları içerisindeki yerinin tespiti önemlidir. Çünkü ileri sürülme şartları ve sonuçları bakımından def'i ve itirazlar arasında birtakım farklılıklar bulunur.

Def'inin mahkemece dikkate alınabilmesi için mutlaka ilgili tarafından ileri sürülmesi gerekir; aksi takdirde mahkeme def'iyi resen nazara alamaz yahut taraflara hatırlatamaz (HMK m. 25). Buna karşılık itiraz ilgili tarafından ileri sürülmemiş olsa bile, dava dosyasına giren malzemeden anlaşılması hâlinde mahkemece resen gözetilir. Def'i bir hak olduğundan, def'idan tek taraflı olarak vazgeçmek mümkündür. İtirazdan ise tek taraflı irade beyanıyla vazgeçme olanağı yoktur.

Öğretide ibra kararının def'i niteliğinde olduğuna ilişkin görüşler yer alır¹⁰⁷¹. Bilindiği üzere def'i hakkı, sahibine, özel bir nedene dayanarak borçlanılan edimi ifadan geçici veya sürekli olarak kaçınma imkânı verir¹⁰⁷². İtiraz ise bir hakkın doğumuna engel olan veya doğmuş bir hakkı ortadan kaldıran vakıaların ileri sürülmesidir. Davalının ileri sürdüğü itiraz sebebinin gerçekleştiği durumlarda, talep olunan hak ya hiç doğmamış ya da ortadan kalkmıştır. Oysa bir def'i ileri sürüldüğünde, hak mevcut olmakla beraber hukuk düzeni, davalıya borcunu ifa etmeme imkânı tanır¹⁰⁷³. Def'i, yöneltildiği hakkı veya hukuki ilişkiyi ortadan kaldırmayıp sadece engellediği için yenilik doğuran bir hak değildir.

¹⁰⁷¹ İsviçre hukukunda bu doğrultuda bkz. Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 452a; von der Crone, Carbonara, Hunziker, **a.g.e.**, s. 69; Bärtschi, **a.g.e.**, s. 322; Müller, Lipp, Plüss, **a.g.e.**, N. 4.66; Kunz, **Verantwortlichkeitsklage**, s. 153. Türk hukukunda bu istikamette bkz. Ulusoy, **a.g.m.**, s. 278; Akdağ Güney, **Yönetim Kurulu**, s. 418; Canöz, **İbra**, s. 196. Son anılan iki yazar, bir taraftan ibrayı menfi borç ikrarı olarak niteler diğer taraftan ise davada ibra savunmasının def'i olarak ileri sürüleceğini dile getirir. Oysa menfi borç ikrarı görüşüne üstünlük tanındığı takdirde, menfi borç ikrarının borcu sona erdirdiği gözetildiğinde, ibra savunmasının maddi hukuka ilişkin savunma vasıtalarından itiraz niteliği arz etmesi gerekir.

¹⁰⁷² Eren, **Borçlar Genel**, N. 197.

¹⁰⁷³ Eren, **Borçlar Genel**, N. 200.

İbranın savunma vasıtaları içindeki yerinin tespitinde sağlıklı bir sonuca varmak için kanun koyucunun ibra kararına bağladığı hukuki sonuçtan hareket edilmelidir. Daha önce çeşitli vesilelerle dile getirdiğimiz üzere, ibra kararı maddi hak üzerinde etkili değildir, yani şirketin alacak hakkını sona erdirmez. İbraya ilişkin genel kurul kararıyla şirketin dava takip yetkisi ortadan kalkar. Dava takip yetkisi ise dava şartlarından (HMK m. 114/1-e)¹⁰⁷⁴. Dava şartları, davanın esastan görülüp karara bağlanabilmesi için varlığı ya da yokluğu hâkim tarafından davanın her aşamasında kendiliğinden gözetilen ve taraflarca da noksanlığı davanın her aşamasında ileri sürülebilen hâllerdir (HMK m. 115/1). Mahkeme dava şartı eksikliğini tespit ederse davanın usulden reddine karar verir (HMK m. 115/2). Bu nedenle ibra kararına rağmen sorumluluk davası açıldığı takdirde dava şartı noksanlığı nedeniyle davanın usulden reddine karar verilir. Söz konusu ret kararı usule ilişkin nihai bir karar olup, bu karara karşı kanun yollarına başvurulabilir¹⁰⁷⁵.

¹⁰⁷⁴ Pekcanitez, **Pekcanitez Usûl**, C. 2, s. 933.

¹⁰⁷⁵ Pekcanitez, **Pekcanitez Usûl**, C. 1, s. 954.

İKİNCİ BÖLÜM

SULH

I. GENEL OLARAK

Çalışmamızın ikinci bölümü, anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğunu sona erdiren hâllerden bir diğeri olan sulh sözleşmesine hasredilmiştir.

Bu kapsamda ilk olarak sulh sözleşmesinin tanımı, türleri, zorunlu unsurları ve hukuki niteliğine dair açıklamalar yapılmıştır. Hemen ardından sulh sözleşmesinin kurulması bağlamında, sözleşmenin konusu, şekli ve tarafları tespit edilmiştir.

Son olarak sulh sözleşmesinin yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğuna etkisi incelenmiştir. Bu çerçevede söz konusu sözleşmenin şirketin, pay sahiplerinin ve şirket alacaklılarının dava haklarına etkileri, olan ve olması gereken hukuk boyutlarıyla ve Alman-İsviçre hukuklarıyla karşılaştırmalı bir şekilde ele alınmıştır.

Ayrıca belirtmek gerekir ki TK m. 559 düzenlemesi uyarınca şirketin kuruluşu ile sermaye artırımından doğan sorumluluğun sulh ile sona erdirilmesi, çalışmamızın ilk bölümünde ibra bahsinde incelendiği için burada ele alınmamıştır¹⁰⁷⁶.

II. KAVRAM

A. Tanımı

Arapça kökenli bir kelime olan sulh “barışma, uzlaşma, anlaşma” anlamlarına gelir¹⁰⁷⁷. Günlük hayatta da kullanılan sulh kelimesi hukuk dilinde teknik ve özel bir anlama sahiptir. Hukuki anlamda sulh, karşılıklı fedakârlıkta bulunmak suretiyle

¹⁰⁷⁶ Bu hususta bkz. Birinci Bölüm, IV, E ve V, C.

¹⁰⁷⁷ Devellioğlu, a.g.e., s. 963.

tarafklar arasındaki uyuşmazlığın mahkeme önünde veya mahkeme dışında sona erdirilmesidir¹⁰⁷⁸.

TK’da ve TBK’da sulh sözleşmesinin tanımı yer almaz. HMK m. 313/1’de ise sulh sözleşmesinin tanımına rastlarız. Buna göre sulh, görölmekte olan bir davada, tarafların aralarındaki uyuşmazlığı kısmen veya tamamen sona erdirmek amacıyla, mahkeme huzurunda yapmış oldukları bir sözleşmedir¹⁰⁷⁹. HMK m. 313’ün gerekçesinde mahkeme dışında yapılan sulhün usul hukuku işlemi değil, bir maddi hukuk işlemi niteliği arz ettiği, bu nedenle mahkeme dışında yapılan sulh sözleşmesinin kuruluş ve etkilerinin borçlar hukukunun konusuna girdiği ifade edilmiřtir¹⁰⁸⁰. Fakat TBK bu hususta sessiz kalmış, sulh sözleşmesini düzenlememiştir. Dolayısıyla sulh sözleşmesi isimsiz sözleşmelerdendir. Benzer şekilde İsviçre hukukunda da sulh sözleşmesi kanuni zeminde yer almamıştır. Alman hukukunda ise sulh sözleşmesi, BGB’nin 779’uncu paragrafında düzenlenmiştir. Buna göre sulh sözleşmesi, tarafların bir hukuki ilişki hakkındaki uyuşmazlığı veya belirsizliği karşılıklı fedakârlıkta bulunarak sona erdirdikleri sözleşmedir^{1081, 1082}. Bu düzenleme itibarıyla BGB’nin kanuni tanımından kolaylıkla anlaşılabileceği üzere,

¹⁰⁷⁸ Michael Ehlke, Das Wirkungsprivileg des Vergleichsvertrages, Frankfurt am Main, Peter Lang, 1985, s. 40; Ernst Platz, **Der Vergleich im schweizerischen Recht**, Zürich, Dike, 2014, s. 7-8; Ergun Önen, **Medeni Yargılama Hukukunda Sulh**, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1972, s. 6; Süha Tanrıver, “Mahkeme Huzurunda Yapılan Sulhler”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. XLIX, S. 1, 1994, s. 335; Haluk Tandoğan, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, C. I/1, İstanbul, Vedat Yayıncılık, 2008, s. 14; Fikret Eren, “İsimsiz Bazı Sözleşme Türleri”, **Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. I, S. 1, 2015, s. 109.

¹⁰⁷⁹ Baki Kuru, **Hukuk Muhakemeleri Usûlü**, C. 4, 6. Baskı, İstanbul, Demir Yayıncılık, 2001, s. 3742; Kemal Fikret Arık, “Mahkeme Önünde Sulh”, **AÜSBFD**, C. 9, S. 1, s. 142; Atalı, **Pekcanitez Usûl**, C. 3, s. 2033.

¹⁰⁸⁰ Bkz. HMK m. 313’ün gerekçesi (Dinç, **a.g.e.**, s. 256-257).

¹⁰⁸¹ Ehlke, **a.g.e.**, s. 40; Önen, **Sulh**, s. 21.

¹⁰⁸² Benzer tanımlar için bkz. Kenan Tunçomağ, **Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri**, C. II, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1974, s. 8-9; Tandoğan, **Borçlar Özel**, C. 1, s. 14; Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 10. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2022, N. 3440.

mevcut olmayan fakat ilerde doğabilecek muhtemel uyuşmazlıklar veya belirsizlikler, sulh sözleşmesine konu olamaz¹⁰⁸³.

B. Türleri

1. Mahkeme İçi ve Mahkeme Dışı Sulh Sözleşmesi

Sulh sözleşmesi ile ilgili ortaya koyulan ayrımların başında mahkeme huzurunda yapılan sulh sözleşmesi ile mahkeme dışında kurulan sulh sözleşmesi gelir. Sözleşme özgürlüğü ilkesi nedeniyle, taraflar sulh sözleşmesini mahkeme huzurunda akdedebilecekleri gibi mahkeme dışında da yapabilirler.

Mahkeme huzurunda kurulan sulh sözleşmesi ilk kez HMK ile birlikte düzenlenmiştir. HMK m. 313 ilâ 315 arasında sulhun tanımı, şartları ve etkisi tespit edilmiştir.

Mahkeme içi sulh sözleşmesi, görülmekte olan bir davada, taraflar arasındaki uyuşmazlığın kısmen veya tamamen sona erdirilmesi amacıyla mahkemenin huzurunda yapılmasıdır (HMK m. 313/1). Sözleşmenin geçerli bir şekilde kurulup arzu edilen hüküm ve sonuçları doğurabilmesi için belli şekil şartlarına uyulmalıdır. Bu bağlamda taraflar sulh sözleşmesini mutlaka hâkimin huzurunda akdetmelidir¹⁰⁸⁴. Tarafların sulhe dair iradeleri duruşma tutanağına geçirilmeli, tutanağa geçirilen hususlar tarafların huzurunda sesli biçimde okunmalı ve nihayet taraflarca imzalanmalıdır (HMK m. 154/3-ç). Aksi takdirde Kanun'da öngörülen şekil şartlarının yerine getirilmemesi nedeniyle sulh sözleşmesi geçersiz olacaktır¹⁰⁸⁵.

Mahkeme huzurunda yapılan sulh sözleşmesi davaya son veren taraf usul işlemlerindendir. Sulh, şekli anlamda kesin hüküm etkisini haiz olup, İİK m. 38 uyarınca ilam niteliğindeki belgelerden sayılır. Dolayısıyla sulhun icrası kabildir.

¹⁰⁸³ Fatma Hızır Asrav, **Sulh Sözleşmesi**, Ankara, Adalet Yayınları, 2019, s. 8.

¹⁰⁸⁴ Banu Ulusan, “Sulh Sözleşmesi”, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Erhan Adal’a Armağan, C. XIII, S. 2, 2011, s. 986.

¹⁰⁸⁵ Ulusan, **Sulh Sözleşmesi**, s. 981.

Mahkeme dışı sulh sözleşmesi ise borçlar hukukunun isimsiz sözleşmelerindendir. Mahiyetine uygun düştüğü ölçüde TBK'nın sözleşmeye dair hükümleri sulh sözleşmelerine de uygulanır¹⁰⁸⁶.

Mahkeme huzurunda yapılan sulh sözleşmesinin aksine mahkeme dışında kurulan sulh sözleşmesinde şekil şartı bulunmaz¹⁰⁸⁷. Taraflar sözleşmeyi yazılı biçimde yapabilecekleri gibi sözlü olarak da kurabilirler. İspat kolaylığı açısından yazılı yapılması kuşkusuz yararlı olacaktır. Ayrıca mahkeme dışında akdedilen sulh, mahkemeye sunulup duruşma tutanağına geçirilerek mahkeme içi sulhe tahvil edilebilir¹⁰⁸⁸.

Mahkeme dışı sulh, mahkeme içi sulhün aksine İİK m. 38'de sayılan belgeler arasında yer almadığından, mahkeme dışı sulhün icrası kabil değildir.

2. Kısmi Sulh – Tam Sulh

Sulh sözleşmesi uyuşmazlık konusunun tamamı hakkında akdedilebileceği gibi bir kısmı üzerinde de kurulabilir. Kısmi sulhten söz edebilmek için uyuşmazlık konusunun bölünebilir olması gereklidir. Bu bağlamda uyuşmazlık konusunun bölünmesi hukuken veya fiilen mümkün değilse kısmi sulh olanaklı değildir.

Öğretide tam sulhten söz edebilmek için hem taraflar arasındaki uyuşmazlığın tamamen ortadan kaldırılması hem de yargılama giderlerine kimin katlanacağını tespit edilmesi gerektiği dile getirilir. Bu görüşe göre, uyuşmazlığa çare bulunmuş fakat yargılama giderlerine kimin katlanacağı kararlaştırılmamışsa tam sulhten söz edilemez¹⁰⁸⁹. Kanımızca tam veya kısmi sulhün tespitinde uyuşmazlık konusunun dar yorumlanması gerekir. Bu hususta doğru bir değerlendirme yapabilmek için taraflar arasındaki asıl uyuşmazlık esas alınmalıdır. Yargılama giderleri bir başka

¹⁰⁸⁶ Uğur Can Metin, “Maddî Hukuk Anlamında Sulh Sözleşmesi”, **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XI, S. 1, 2016, s. 291; Ulusan, **Sulh Sözleşmesi**, s. 983-984.

¹⁰⁸⁷ Arık, **a.g.m.**, s. 146.

¹⁰⁸⁸ Hızır Asrav, **a.g.e.**, s. 48 ; İyilikli, **a.g.e.**, s. 141.

¹⁰⁸⁹ Önen, **Sulh**, s. 53-54.

uyuşmazlığın konusunu oluşturur. Dolayısıyla asıl uyuşmazlığın son bulduğu bir ihtimalde yargılama giderleri hakkında bir uzlaşya varılamaması, tam sulh niteliğine engel teşkil etmez. Nitekim sulh sözleşmesinin konusunu tarafların aralarındaki uyuşmazlık ile sınırlayan HMK m. 313/1, görüşümüzü destekler niteliktedir.

Kısmi sulh esas itibarıyla kısmi kabul ve kısmi feragat beyanlarını içerir. Kabul ve feragat beyanları ise aynı zamanda ikrar niteliğinde olabilir. Bu itibarla kısmi sulhte ikrarın sulh olunmayan kısma olan etkisinin tespit edilmesi gerekir. Nitekim bu hususu göz önünde bulunduran kanun koyucu HMK m. 188/3 vasıtasıyla, sulh sözleşmeleri sırasında yapılan ikrarın tarafları bağlamayacağı kuralını tesis etmiştir. Dolayısıyla kısmi sulhte uyuşmazlığın sulh olunmayan kısmına dair ikrarlar yer alsa da hâkim bu ikrarları hükme esas alamaz.

C. Zorunlu Unsurları

1. Taraflar Arasında Hukuki Bir İlişkinin Bulunması

Sulh sözleşmesinin zorunlu şartlarından ilki, taraflar arasındaki hukuki ilişkinin varlığıdır. Bu hukuki ilişki özel hukuk karakterli olmalıdır¹⁰⁹⁰. Daha önce meydana gelmiş bir özel hukuk ilişkisinin varlığı sulh sözleşmesinin temelini teşkil eder¹⁰⁹¹.

Söz konusu hukuki ilişki sulh sözleşmesinin tarafları arasında olmalıdır. İlke olarak üçüncü kişi yararına sözleşme akdedilebilse de, üçüncü kişi yararına sulh sözleşmesinin yapılması mümkün değildir¹⁰⁹².

¹⁰⁹⁰ Mathias Habersack, **Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band. 7, Schuldrecht – Besonderer Teil IV, §§ 705-853**, 8. Auflage, München, C.H. Beck, 2020, § 779 N. 3; Julius von Staudinger, Wolfgang Hau, **Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen, Buch 2, Recht der Schuldverhältnisse, §§ 779-782**, Berlin, Otto Schmidt-De Gruyter, 2020, § 779 N. 12.

¹⁰⁹¹ Tandoğan, **Borçlar Özel, C. 1**, s. 14; Uluşan, **Sulh Sözleşmesi**, s. 977.

¹⁰⁹² Staudinger, Hau, **a.g.e.**, § 779 N. 14.

Esas itibarıyla taraflar arasındaki hukuki ilişki sulh sözleşmesine şeklini verir. Öyle ki taraflar sulh ile aralarındaki tartışmayı veya belirsizliği sona erdirmek isterler. Bu bakımdan hukuki ilişki tartışmalı veya belirsiz olmalı¹⁰⁹³ aynı zamanda üzerinde serbestçe tasarruf edilebilir nitelik arz etmelidir¹⁰⁹⁴. Tartışmalı olmayan veya üzerinde belirsizlik bulunmayan hususlarda sulhe gidilemez. Keza tarafların tasarruf yetkisini haiz olmadığı meseleler de sulhe konu olamaz.

Öğretide hukuki ilişki geniş yorumlanır, sadece borç ilişkileri değil aynı zamanda aile, eşya, miras veya iş hukukundan kaynaklanan ilişkiler de bu kapsamda zikredilir¹⁰⁹⁵. Bununla birlikte hukuki ilişki niteliğinde olmayan kişisel özellik arz eden fiili ilişkiler veya ahlaki yükümlülükler sulh sözleşmesine konu edilemez¹⁰⁹⁶.

Üzerinde durulmasında yarar olan bir diğer husus, varlığı tartışmalı olan bir hukuki ilişkinin sulh sözleşmesinin konusunu teşkil edip etmeyeceğidir. Öğretide soru olumlu yanıtlanmıştır¹⁰⁹⁷. Taraflardan birinin hukuki ilişkinin varlığını ileri sürmesinin yeterli olduğu kabul edilir¹⁰⁹⁸.

2. Hukuki İlişki Hakkında Uyuşmazlığın veya Belirsizliğin Bulunması

Sulh sözleşmesinin bir diğer unsuru, hukuki ilişki hakkında uyuşmazlığın veya belirsizliğin bulunmasıdır. Bunlardan birinin varlığı yeterli olup, aynı anda her ikisinin de mevcudiyeti zorunlu değildir. Dolayısıyla sadece uyuşmazlığın veya sadece belirsizliğin varlığı sulh sözleşmesinin şartını sağlar¹⁰⁹⁹.

¹⁰⁹³ Habersack, **a.g.e.**, § 779 N. 2.

¹⁰⁹⁴ Tarafların tartışmalı konu üzerinde tasarruf yetkisine sahip olması gerektiği hususunda Staudinger, Hau, **a.g.e.**, § 779 N. 12.

¹⁰⁹⁵ Habersack, **a.g.e.**, § 779 N. 3; Staudinger, Hau, **a.g.e.**, § 779 N. 12; İlhan Uluhan, “Maddi Hukuk ve Usul Hukuku Açısından Sulh Sözleşmesi”, **İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. V, S. 7, 1971, s. 150.

¹⁰⁹⁶ Habersack, **a.g.e.**, § 779 N. 3; Staudinger, Hau, **a.g.e.**, § 779 N. 13.

¹⁰⁹⁷ Habersack, **a.g.e.**, § 779 N. 4; Staudinger, Hau, **a.g.e.**, § 779 N. 15.

¹⁰⁹⁸ Staudinger, Hau, **a.g.e.**, § 779 N. 15.

¹⁰⁹⁹ Staudinger, Hau, **a.g.e.**, § 779 N. 15.

Tarafların hukuki ilişki hakkında farklı görüşlere sahip olmasına uyuşmazlık denir¹¹⁰⁰. Belirsizlik ise hukuki ilişkinin varlığının, unsurlarının, içeriğinin, kapsamının, süresinin, ifa yerinin, ifa zamanının vs. açıklıktan yoksun olmasıdır¹¹⁰¹.

Uyuşmazlık veya belirsizlik, sulh sözleşmesinin tarafları arasında olmalıdır. Uyuşmazlığın veya belirsizliğin bulunup bulunmadığı saptanırken objektif bir değerlendirme yapılmaz, tarafların subjektif iradeleri göz önünde bulundurulur¹¹⁰².

Uyuşmazlık veya belirsizlik, sulh sözleşmesi kurulduğunda mevcut olmalıdır¹¹⁰³. Müstakbel uyuşmazlıklar ve belirsizlikler sulh sözleşmesinin konusunu oluşturamaz.

Aralarında uyuşmazlık veya belirsizlik bulunmadığı hâlde sulh adı altında bir sözleşme imzalandığı takdirde bu sözleşme görünüşte sulh sözleşmesidir; gerçekte ise feragat, borcun kabulü veya ibra olabilir¹¹⁰⁴.

Belirsizlik sürekli olabileceği gibi geçici de olabilir. Belirsizliğin geçici olduğu hâllerde, en azından sulh sözleşmesi kurulurken belirsizliğin varlığı gerekir¹¹⁰⁵.

Uyuşmazlık, hukuki ilişkinin tarafları arasında karşılıklı olmalıdır. Belirsizlikte ise karşılıklılık şartı aranmaz. Taraflardan sadece birinin subjektif olarak belirsizlik hâlinde olması yeterlidir. Her iki tarafın da belirsizlik unsurunu taşımaları gerekmez¹¹⁰⁶. Kanımızca belirsizliğin hukuki ilişkinin tamamı üzerinde bulunması lazım değildir. Dolayısıyla hukuki ilişkinin en az bir hususuna dair belirsizliğin varlığı, sulh sözleşmesinin kurulabilmesi için yeterlidir.

¹¹⁰⁰ Önen, **Sulh**, s. 25.

¹¹⁰¹ Habersack, **a.g.e.**, § 779 N. 25; Eren, **Borçlar Özel**, N. 3449-3450.

¹¹⁰² Tandoğan, **Borçlar Özel**, C. 1, s. 15.

¹¹⁰³ Önen, **Sulh**, s. 24. Krş. Staudinger, Hau, **a.g.e.**, § 779 N. 15 ve 52.

¹¹⁰⁴ Ulusan, **Maddi Hukuk ve Usul Hukuku Açısından Sulh Sözleşmesi**, s. 153.

¹¹⁰⁵ Önen, **Sulh**, s. 26.

¹¹⁰⁶ Staudinger, Hau, **a.g.e.**, § 779 N. 48; Habersack, **a.g.e.**, § 779 N. 26; Hızır Asrav, **a.g.e.**, s. 17-18.

3. Tarafların Karşılıklı Fedakârlıkta Bulunması

Sulh sözleşmesinin amacı, taraflar arasındaki uyuşmazlığı veya belirsizliği gidermektir. Bu amaca ulaşmak için taraflar karşılıklı birtakım fedakârlıklarda bulunur. Karşılıklı fedakârlık sulh sözleşmesinin zorunlu unsurlarından birini teşkil eder¹¹⁰⁷.

Geniş yorumlanan fedakârlık kavramı, ileri sürülen taleplerden karşı taraf lehine olmak üzere kısmen veya tamamen vazgeçilmesi şeklinde tanımlanır¹¹⁰⁸.

Fedakârlık karşılıklı olmalıdır¹¹⁰⁹. Bir taraf fedakârlıkta bulunurken diğer taraf herhangi bir fedakârlık göstermediği takdirde sulh sözleşmesinden söz edilemez¹¹¹⁰.

Fedakârlık çoğu zaman malvarlığı değerleri üzerinde tahakkuk etse de bu şart değildir. Herhangi bir şey üzerinde gerçekleştirilen fedakârlığın varlığı yeterli kabul edilir¹¹¹¹.

Karşılıklı fedakârlıkların eşit değerlerde olması ise gerekmez¹¹¹². Öğretide, fedakârlıklar arasında aşırı orantısızlığın varlığı hâlinde sulh sözleşmesinin dürüstlük kuralına aykırılık nedeniyle geçersiz olacağı savunulur¹¹¹³. Kanımızca fedakârlıklar arasındaki orantısızlık sulh sözleşmesinin geçerliliği üzerinde bir etkiye sahip değildir. Çünkü bir kimse hiçbir karşılık almadan hukuki ilişkiyi sona erdirmeye yetkisine sahipken, bundan daha fazlasını alarak ilişkiyi sona erdirmesini ondan esirgemek tutarlı bir yaklaşım olmaz. Keza fedakârlıklar arasındaki orantısızlığın tespitindeki

¹¹⁰⁷ Staudinger, Hau, **a.g.e.**, § 779 N. 53; Habersack, **a.g.e.**, § 779 N. 27.

¹¹⁰⁸ Staudinger, Hau, **a.g.e.**, § 779 N. 53; Habersack, **a.g.e.**, § 779 N. 27.

¹¹⁰⁹ Peter Gröschler, **Bürgerliches Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen (BGB) (Soergel): Band 9/2, §§ 759-779**, Ed. Peter Gröschler, 13. Auflage, Stuttgart, Kohlhammer Verlag, 2015, § 779 N. 25-26.

¹¹¹⁰ Habersack, **a.g.e.**, § 779 N. 28.

¹¹¹¹ Staudinger, Hau, **a.g.e.**, § 779 N. 55. Fedakârlık hakkında kesin ölçütlerin tespit edilmesinin mümkün olmadığı hususunda Hızır Asrav, **a.g.e.**, s. 21.

¹¹¹² Hızır Asrav, **a.g.e.**, s. 20.

¹¹¹³ Önen, **Sulh**, s. 31; Hızır Asrav, **a.g.e.**, s. 21.

güçlükler, anılan görüşün uygulanmasını zorlaştırır. Bununla birlikte irade sakatlığına dair hükümler saklıdır.

Fedakârlıkta bulunan taraflar karşılıklı edim yükümlülüğü altına girerler. Bu edimler bir şey yapmak, yapmamak veya vermek şeklinde olabilir. Edimlerin aynı tür olması şart değildir¹¹¹⁴.

D. Hukuki Niteliği

1. İsimsiz Sözleşmelerden Olması

Kanunda düzenlenmemiş sözleşmelere isimsiz sözleşmeler denir. Türk öğretisinde sulh sözleşmesinin de isimsiz sözleşmelerden olduğu ifade edilir¹¹¹⁵. Bir kez daha belirtelim ki mahkeme içi sulh HMK m. 313'te düzenlenmişken, mahkeme dışı sulh kanuni düzenlemeden yoksundur.

Her ne kadar çeşitli kanunlarda sulh sözleşmesinden söz edilmişse de¹¹¹⁶, sulh sözleşmesinin tanımı, unsurları, tarafların hak ve yükümlülükleri hakkında kanuni bir düzenleme bulunmaz¹¹¹⁷. Kanımızca sulh sözleşmesi *sui generis* sözleşmelerdendir. Çünkü sulh sözleşmesinin varlığı, hâlihazırda tartışmalı veya belirsiz bir hukuki ilişkinin mevcudiyeti ön koşuluna bağlıdır¹¹¹⁸. Bu nedenle sulh sözleşmesi tipik bir içeriğe sahip değildir.

2. Borç Doğuran İvazlı Bir Sözleşme Olması

Sulh sözleşmesi, taraflar arasındaki çekişmeli veya belirsiz durumu sona erdirir. Bu yapılırken taraflar karşılıklı fedakârlıklarda bulunur. Borcun konusunu

¹¹¹⁴ Gröschler, **a.g.e.**, § 779 N. 25; Habersack, **a.g.e.**, § 779 N. 25; Önen, **Sulh**, s. 27.

¹¹¹⁵ Pek çokları yerine bkz. Hızır Asrav, **a.g.e.**, s. 28.

¹¹¹⁶ TMK m. 429/1, 462/1-8, 593/2; TBK m. 504/3; TK m. 223, 280/2, 559; HMK m. 74/1.

¹¹¹⁷ Eren, **Borçlar Özel**, N. 3447; Tunçomağ, **Borçlar Özel**, s. 8; Hızır Asrav, **a.g.e.**, s. 29.

¹¹¹⁸ Önen, **Sulh**, s. 30; Tunçomağ, **Borçlar Özel**, s. 8; Hızır Asrav, **a.g.e.**, s. 29.

fedakârlık oluşturur. Karşılıklı fedakârlık, sözleşmenin kurucu unsurlarındandır. Bu nedenle sulh sözleşmesi borç doğuran ivazlı sözleşmelerdendir¹¹¹⁹.

3. Tam İki Tarafa Borç Yükleme

Sulh sözleşmesinin şartlarından birinin karşılıklı fedakârlık olması dikkate alındığında, sözleşmenin tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerden olduğu anlaşılır¹¹²⁰. Sulh sözleşmesinde bir tarafın fedakârlığı, karşı tarafın fedakârlığının karşı edimini oluşturur¹¹²¹. Sulh sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen (*sinallagmatik*) sözleşmelerdendir.

III. SULH SÖZLEŞMESİNİN KURULMASI

A. Konusu

Taraflar sulh sözleşmesinin konusunu kanunun çizdiği sınırlar içinde serbestçe belirleme özgürlüğüne sahiptir (TBK m. 26)¹¹²². Ancak sulh sözleşmesinin konusu kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı ve imkânsız olamaz (TBK m. 27). Keza geçerli bir sulh sözleşmesinden söz edebilmek için sulh sözleşmesinin konusunun belirli veya belirlenebilir olması gerekir.

Sulh sözleşmesinin konusu tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği bir hukuki ilişki olmalıdır¹¹²³. Tasarruf yetkilerinin sınırlarını aşan hususlar sulh

¹¹¹⁹ Hartwig Spau, **Beck'sche Kurz-Kommentare, Band 7, Palandt Bürgerliches Gesetzbuch: BGB**, 67. Auflage, München, C.H. Beck, 2008, § 779 N. 1a.

¹¹²⁰ Müller, **Erman BGB**, § 779 N. 22.

¹¹²¹ Tandoğan, **Borçlar Özel, C. 1**, s. 14; Uluşan, **Maddi Hukuk ve Usul Hukuku Açısından Sulh Sözleşmesi**, s. 154; Uluşan, **Sulh Sözleşmesi**, s. 976; Önen, **Sulh**, s. 27.

¹¹²² Önen, **Sulh**, s. 50-51; Uluşan, **Maddi Hukuk ve Usul Hukuku Açısından Sulh Sözleşmesi**, s. 159.

¹¹²³ Staudinger, Hau, **a.g.e.**, § 779 N. 12.

sözleşmesine konu edilemez¹¹²⁴. Dolayısıyla sulh sözleşmesinin konu yönünden sınırını bir yandan TBK m. 27 diğer yandan ise tasarruf yetkisi çizer.

Anonim şirket yönetim kurulu üyeleri bağlamında ele alınacak olursa sulh sözleşmesinin konusunu sorumluluğun yol açtığı tazminat borcu oluşturur. Sorumluluğun mevcut olup olmadığı, meydana gelen zararın miktarı, sorumlu yönetim kurulu üyesinin herhangi bir savunma imkânının olup olmadığı, ödeme yeri ve ödeme zamanına ilişkin uyumsuzluklar sulh sözleşmesi aracılığıyla giderilir¹¹²⁵. Kurucuların kuruluştan doğan sorumlulukları da sulh sözleşmesinin konusunu oluşturabilir (TK m. 559/1).

B. Şekli

Bir sözleşmenin geçerliliği kanunda aksi öngörülmedikçe hiçbir şekle bağlı değildir (TBK m. 12/1). Kanunda özel bir düzenleme yer almadığından, taraflar sulh sözleşmesini dilediği şekilde yapmakta serbesttir. Sözleşme sözlü, adi veya resmi yazılı şekilde kurulabilir¹¹²⁶. Bununla birlikte ispat kolaylığı açısından sözleşmenin yazılı şekilde yapılmasında yarar vardır¹¹²⁷.

Mahkeme içi sulhün şekline bakılacak olursa, taraflar sulh olmak istediklerini yazılı veya sözlü olarak hâkime bildirirler. Bunun üzerine hâkim tarafların sulh taleplerini zapta geçirmelidir^{1128, 1129}. Bu husus kanuni bir zorunluluk olup, zapta geçirip geçirmeme hâkimin takdirine bağlı değildir. Keza tarafların zapta geçirmeye yönelik talepleri olmadığı takdirde hâkim sulh beyanını resen tutanağa yazmalıdır.

¹¹²⁴ Eren, **Borçlar Özel**, N. 3463; Tanrıver, **a.g.m.**, s. 36; Cenk Akil, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda Sulh ve Sulh Yoluyla Şarta Bağlı Hüküm Verilip Verilemeyeceği Meselesi”, **AHBVÜHFD**, C. XVI, S. 4, s. 6.

¹¹²⁵ Gröschler, **a.g.e.**, § 779 N. 14.

¹¹²⁶ Müller, **Erman BGB**, § 779 N. 18; Tandoğan, **Borçlar Özel**, C. 1, s. 15; Ulusan, **Maddi Hukuk ve Usul Hukuku Açısından Sulh Sözleşmesi**, s. 161; Ulusan, **Sulh Sözleşmesi**, s. 981.

¹¹²⁷ Tandoğan, **Borçlar Özel**, C. 1, s. 15.

¹¹²⁸ Duruşma tutanağı, hâkim nezaretinde zabıt kâtabi tarafından tutulur.

¹¹²⁹ Önen, **Sulh**, s. 116.

Tutanağa geçirme işlemi duruşma devam ettiği sırada yapılmalıdır¹¹³⁰. Hâkim tarafların sulh iradelerine müdahale edemez ve beyanlarını değiştiremez. Fakat anlatım bozukluğu içeren ve anlaşılmasında güçlük çekilen cümleleri açıklığa kavuşturmak için taraflara soru yöneltebilir¹¹³¹. Mutlak surette mahkeme tutanağına yazılması gereken hususların sıralandığı HMK m. 154/3-ç’de, “*sulh müzakereleri ile sonucu*”ndan da söz edilmiştir.

Mahkeme içi sulhün olmazsa olmaz şartı, hâkimin huzurunda yapılma zorunluluğudur.

Duruşma tutanağına geçirilen sulh iradesi, tarafların huzurunda sesli bir şekilde okunur ve taraflara imzalatılır. Daha sonra hâkim ve zabıt kâtibi de tutanağı imzalar.

C. Tarafları

Sulh sözleşmesinin taraflarından biri, yönetim kurulu üyesidir. Kanun’dan veya esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusuruyla ihlal edip şirkete karşı verdiği zararları tazminle yükümlü olan yönetim kurulu üyesinin hukuki sorumluluğu sulh sözleşmesiyle sona erer.

Yönetim kurulunda birden fazla üye bulunduğu takdirde sulh sözleşmesi, üyelerden birini, bir kaçını veya tamamını kapsayacak şekilde kurulabilir.

Yönetim kurulu üyelerinin yanı sıra TK m. 553 anlamında yöneticiler de sulh sözleşmesinin tarafını teşkil edebilir.

Sözleşmenin karşı tarafında ise anonim şirket yer alır. Acaba şirket adına sözleşmeyi imzalamaya yetkili organ hangisidir? Belki kanun ve esas sözleşme uyarınca genel kurulun yetkisinde bırakılmış bulunanlar dışında yönetim kurulunun şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesi için gerekli olan her çeşit işlem ve eylemler hakkında karar vermeye yetkili olmasından hareketle (TK m. 374) sulhe de yetkili olduğu yorumu yapılabilir. Zira genel kurulun devredilemez görev ve

¹¹³⁰ Önen, **Sulh**, s. 117.

¹¹³¹ Önen, **Sulh**, s. 117.

yetkilerinin sayıldığı TK m. 408/2’de ibra yer aldığı hâlde sulhten bahsedilmemiştir. Dahası kuruluş ve sermaye artırımlarında sulhün düzenlendiği TK m. 559’un, sulhün genel kurulun onayıyla geçerlilik kazanacağından söz eden lafzı, yönetim kurulunun yetkili olduğunu destekler türdendir.

TK’nın anonim şirketlere hasredilen dördüncü kısmında sulhün geçtiği yegâne hüküm olan TK m. 559 aynen şu şekildedir: “*Kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin, denetçilerin, şirketin kuruluşundan ve sermaye artırımından doğan sorumlulukları*¹¹³², *şirketin tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra yoluyla kaldırılmaz. Bu sürenin geçmesinden sonra da sulh ve ibra ancak genel kurulun onayıyla geçerlilik kazanır. Bununla beraber, esas sermayenin onda birini, halka açık şirketlerde yirmide birini temsil eden pay sahipleri sulh ve ibranın onaylanmasına karşı iseler, sulh ve ibra genel kurulca onaylanmaz.*”

Konuya ışık tutması açısından TK’ya pek çok hususta kaynaklık eden Alman hukukuna bakmakta yarar vardır. Alman Pay Senetli Ortaklıklar Kanunu’nun 23 ilâ 53’üncü paragraflarından oluşan İkinci Kısım hükümleri “*Şirketin Kuruluşu*”na hasredilmiştir. eTK m. 310’a ve onu takiben TK m. 559’a kaynaklık eden AktG § 50, “*Feragat ve Sulh*” kenar başlığını taşır. Buna göre şirketin kuruculara, sorumlu olan diğer kimselere, yönetim kurulu üyeleri ile gözetim kurulu üyelerine karşı olan tazminat taleplerinin sulh yoluyla sona erdirilmesi için şirketin ticaret siciline tescili tarihinden itibaren üç yılın geçmesi ve genel kurulun onayı şarttır. Bununla birlikte, esas sermayenin onda birini temsil eden pay sahiplerinin sulhün onaylanmasına itiraz etmemiş olmaları da gereklidir.

AktG 50’nci paragrafına benzer bir düzenlemeyi bu sefer “*Yönetim Kurulu*”na dair hükümlerin bulunduğu AktG 76 ilâ 94’üncü paragrafları arasında görmekteyiz. AktG’in “*Özen yükümlülüğü ve Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu*” kenar başlıklı 93’üncü paragrafının dördüncü fıkrasında, şirket kuruluş aşamasını

¹¹³² Her ne kadar TK m. 559’un gerekçesinde hükmün 6762 sayılı Kanun 310’uncu maddesinin tekrarı olduğundan söz edilmişse de, eTK’nın muhtevasında sadece kuruluştan doğan sorumluluklar yer almakta idi. TK’da ise kuruluşun yanı sıra sermaye artırımından doğan sorumluluklar da bu kapsamda sayılmıştır (Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 642).

tamamlayıp faaliyetine başladıktan sonra yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun sulh ile ne şekilde sona erdirileceğinin şartlarına yer verilmiştir. AktG § 93/4'ün üçüncü cümlesine göre, şirketin yönetim kurulu üyelerine yönelik tazminat taleplerinin sulh yoluyla sona erdirilebilmesi için, sorumluluğun doğduğu tarihten itibaren üç yılın geçmesi ve genel kurulun onayı şarttır. Bununla birlikte, esas sermayenin onda birini temsil eden pay sahiplerinin sulhün onaylanmasına itiraz etmemiş olmaları da gereklidir.

Görüldüğü üzere Alman hukukunda hem kuruluşa hem de kuruluşu takiben şirketin faaliyetine müstenit yönetim kurulu üyelerinin sorumluluklarının sulh ile sona erdirilmesinde, tıpkı TK m. 559'da olduğu gibi genel kurulun onayından söz edilmiştir. Esasında Alman hukukunda genel kurulun onayını aramanın bir anlamı vardır. Zira Türk ve İsviçre şirketler hukukundan farklı olarak Alman hukukunda ikili yönetim modeli benimsenmiş, genel kurul (*Generalversammlung*) ve yönetim kurulundan (*Vorstand*) başka gözetim kuruluna (*Aufsichtsrat*) da yer verilmiştir. Yönetim kurulu üyelerine karşı şirketi mahkemede veya mahkeme dışında gözetim kurulu temsil eder (AktG § 112)¹¹³³. Nitekim sulh anlaşması yönetim kurulu üyeleri ile gözetim kurulu arasında imzalanır, akabinde genel kurulun onayına sunulur¹¹³⁴. Genel kurulun onayına kadar işlem askıdadır¹¹³⁵.

TK'da gözetim kuruluna yer verilmemiş olması nedeniyle, sulhün geçerlilik kazanması için genel kurulun onayını arayan TK m. 559'u anlamakta güçlük çekmekteyiz. Hüküm kaleme alınırken Türk ve Alman hukuku arasındaki farklılık gözden kaçırılmış görünmektedir. Bu durumda bize düşen, anonim şirketler hukukunun temel esaslarını göz önüne alan bir yorum faaliyetinde bulunarak hükmü anlamlı hâle getirmektir.

¹¹³³ Windbichler, Christine, **Gesellschaftsrecht**, 24. Auflage, München, C. H. Beck, 2017, § 27 N. 38.

¹¹³⁴ Genel kurulun onayına ilişkin gerekliliğin, yönetim kurulu ile gözetim kurulunun birbirlerini sulh ederek sorumluluktan kolaylıkla kurtulmalarına engel olmak amacı ile öngörüldüğü yönünde bkz. Hopt, Roth, **a.g.e.**, § 93 N. 506; Spindler, **MK-AktG**, § 93 N. 252.

¹¹³⁵ Koch, **KurzKomm-AktG**, § 50 N. 4; Pentz, **a.g.e.**, § 50 N. 21; Vedder, **a.g.e.**, § 50 N. 3.

Peşinen belirtelim ki sulhe yetkili organın yönetim kurulu olduğu görüşüne¹¹³⁶ katılma olanağımız bulunmaz. Çünkü söz konusu görüş, anonim şirketlerin temel esaslarından olan organlar arası işlev ayrımı ilkesine¹¹³⁷ aykırıdır. Sulhün şirketin yönetim kurulu üyelerine karşı olan sorumluluk davası açma hakkını sona erdiren etkisi göz önünde bulundurulduğunda yönetim kuruluna, yönetim kurulunun hesap verme yükümlülüğünü¹¹³⁸ bertaraf edecek bir yetki verilemez¹¹³⁹.

Sulh ile ibranın hüküm ve sonuçları karşılaştırıldığında sulhe yetkili organın evleviyetle genel kurul olduğu kolaylıkla anlaşılabacaktır. Bu bağlamda genel kurulun ibraya ilişkin kararı, şirketin, ibraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin dava hakkını kaldırırken (TK m. 558/2); sulh kararı, şirketin yanı sıra toplantıda hazır bulunmayan veya sulhe olumsuz oy veren pay sahiplerinin de dava haklarını sona erdirir. Mademki daha azına karar vermek (*ibra*) genel kurulun devredilemez görev ve yetkileri arasındadır (TK m. 408/2-b), daha çoğuna karar vermek (*sulh*) de genel kurulun uhdesinde olmalıdır¹¹⁴⁰.

Şunu da söyleyelim ki, pratikte sulh sözleşmesi yönetim kurulu tarafından yapılacaktır¹¹⁴¹. Fakat genel kurulun onayına kadar işlem askıdadır. TK m. 559'da geçen “...sulh ... ancak genel kurulun onayıyla geçerlilik kazanır.” cümlesi dile getirilen görüşün kanuni dayanağını oluşturur.

¹¹³⁶ Bu doğrultuda Akdağ Güney, **Yönetim Kurulu**, s. 451.

¹¹³⁷ Genel kurul ile yönetim kurulu arasındaki yetki dağılımının esasları hakkında bkz. Kaşak, **a.g.e.**, s. 92 vd.

¹¹³⁸ Yönetim kurulunun genel kurula karşı olan hesap verme yükümlülüğünün vazgeçilemez niteliği hakkında bkz. Aytaç, **İbra**, s. 69.

¹¹³⁹ TK m. 374'ün bir kaçış hükmü olarak yorumlanmaması gerektiği; bir işlemi yapmaya hangi organın yetkili olduğu tartışması gündeme geldiğinde, söz konusu işlemin niteliği sorgulanarak bir sonuca varmanın daha isabetli olacağı hususunda bkz. Keskin, **a.g.m.**, s. 270.

¹¹⁴⁰ TK'ya benzer şekilde OR'da da sulhe yetkili organa dair açık bir düzenleme bulunmaz. İsviçre öğretisinde sulhün genel kurulun onayına sunulması gerektiği tavsiye edilir. Bu hususta bkz. Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 36 N. 141.

¹¹⁴¹ Tıpkı kayıtlı sermaye sisteminde olduğu gibi, genel kurulda alınacak bir kararla yönetim kuruluna sulh sözleşmesi yapma yetkisi tanınabilir. Genel kurulun böyle bir kararında sulhün şartları tespit edilebilir, bu kapsamda fedakârlığın alt ve üst limitleri belirlenebilir.

Sulhe ilişkin toplantı ve karar nisabına değinmek gerekirse, karar, sermayenin en az dörtte birini karşılayan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin varlığıyla toplanan genel kurulda temsil edilen oyların çoğunluğuyla alınır (TK m. 418).

İbrada oydan yoksunluğun düzenlendiği TK m. 436/2, sulh hakkında da kıyasen uygulanır¹¹⁴². Dolayısıyla yönetim kurulu üyeleriyle yöneticiler, sulhe ilişkin kararda oy haklarını kullanamaz. Oydan yoksun kişiler sadece kendi sulhlerinde değil aynı zamanda diğer üyelerin sulhleri hakkındaki oylamalara da katılamaz¹¹⁴³.

Esas sermayenin onda birini, halka açık şirketlerde yirmide birini temsil eden pay sahiplerine sulhe engel olma hakkı tanıyan TK m. 559'u sadece şirketin kuruluşu ve sermaye artırımıyla sınırlı tutmak gerekir. Şüphesiz esas sözleşmede öngörülerek bu hakkın kapsamı genişletilebilir.

IV. SULH SÖZLEŞMESİNİN YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN SORUMLULUĞUNA ETKİSİ

A. Şirketin Dava Hakkına Etkisi

Sulhün kapsamına giren konularda yönetim kurulu üyelerinin şirkete karşı olan sorumluluğu son bulur. Sulhün borcu sona erdiren etkisi dikkate alındığında, sulh, borçlunun maddi hukuka ilişkin savunma vasıtalarından itiraz niteliğindedir¹¹⁴⁴.

B. Pay Sahiplerinin Dava Haklarına Etkisi

Sulhün pay sahiplerinin yansıma zararlar nedeniyle açacağı dava haklarına etkisi öğretide tartışmalıdır. Bir görüşe göre, ibraya ilişkin TK m. 558/2 hükmü kıyasen uygulanmalı ve sulhe olumlu oy vermemiş olan pay sahiplerinin yansıma

¹¹⁴² Bu doğrultuda bkz. Hopt, Roth, **a.g.e.**, § 93 N. 507; Spindler, **MK-AktG**, § 93 N. 283; Koch, **KurzKomm-AktG**, N. 78; Hölter, **a.g.e.**, § 93 N. 312; K. Spindler, Schmidt, Lutter, **AktG**, C. 1, § 136 N. 28.

¹¹⁴³ Alman hukukunda genellikle, müteselsil borçluluğun sona erecek olması hâlinde yönetim kurulu üyesinin diğer üyelerin sulhleri hakkında oydan yoksun olacağı savunulur (Bkz. Spindler, **MK-AktG**, § 93 N. 283; Hopt, Roth, **a.g.e.** § 93 N. 507; Andreas Cahn, **Vergleichsverbote im Gesellschaftsrecht**, Köln-Berlin-Bonn-München, Carl Heymanns Verlag, 1996, s. 34.).

¹¹⁴⁴ Sulhün def'i niteliğinde olduğu yönünde bkz. ve krş. Akdağ Güney, **Yönetim Kurulu**, s. 452.

zararlar nedeniyle dava hakları varlığını muhafaza etmelidir. Fakat söz konusu pay sahipleri davayı, tıpkı ibrada olduğu gibi sulh tarihinden itibaren altı ay içinde açmalıdır¹¹⁴⁵.

Türk hukukuna benzer şekilde sulhe yetkili organa dair açık bir hükmün bulunmadığı İsviçre öğretisinde *Forstmoser*, sulhün genel kurulun onayına sunulmasını tavsiye eder; ibraya ilişkin hükümlerin sulh hakkında kıyasen uygulanabilmesi içinse sulhün genel kurul tarafından onaylanması gerektiğini savunur¹¹⁴⁶.

Konuya farklı bir açıdan yaklaşan *Picenoni*'ye göre, pay sahibinin yansıma zararlar nedeniyle dava açıp açamayacağı sorusunun cevabı, yönetim kurulu üyesinin sulh sözleşmesine istinaden bulunduğu fedakârlığın uygun bir miktar olup olmadığına göre değişir. Eğer üyenin fedakârlığı uygun bir miktarsa pay sahiplerinin yansıma zararlar nedeniyle dava hakları son bulur, aksi takdirde devam eder¹¹⁴⁷. Kanımızca yazarın kesin bir ölçü getirmemesi, hukuki güvenlik ilkesiyle bağdaşmaz. Sorumluluk hukukuna dair bir değerlendirmede bulunurken söz konusu ilkeye hassasiyet gösterilmelidir.

Meseleye dair kanaatlerimizi *de lege lata* paylaşacak olursak, genel kurulun sulh kararıyla birlikte her bir pay sahibinin yansıma zararlara müstenit dava hakkı son bulur. Bu bakımdan pay sahibi tarafından kullanılan oyun yönü önem arz etmez. Zira genel kurul kararları, toplantıda hazır bulunmayan ve karara olumsuz oy veren pay sahipleri hakkında da geçerlidir (TK m. 423). Dolayısıyla sulhün borcu sona erdiren etkisi sadece şirkete karşı değil aynı zamanda pay sahiplerine karşı da hüküm ve sonuç doğurur.

Önemle belirtelim ki ibraya olumlu oy vermeyen pay sahiplerinin ibra kararına rağmen dava haklarının devam etmesi, özel bir kanun hükmünden kaynaklanır (TK m. 558/2). Oysa kanun koyucu sulh hakkında benzer bir düzenlemeye gitmemiştir.

¹¹⁴⁵ Biggel, *a.g.e.*, s. 153; Meier-Wehrli, *a.g.e.*, s. 152; Akdağ Güney, *Yönetim Kurulu*, s. 455.

¹¹⁴⁶ Forstmoser, *Verantwortlichkeit*, N. 492.

¹¹⁴⁷ Picenoni, *a.g.e.*, s. 179.

Sulhün yönetim kurulu üyelerinin şirkete karşı olan borcunu sona erdiren bir olay olması gözden kaçırılmamalıdır. Pay sahipleri ise kendilerine verilen özel bir yetki (TK m. 555) ile şirketin yönetim kurulu üyelerinden olan alacağını yine şirkete ödenmesini dava ederler. Pay sahiplerinin bağımsız bir dava hakkının varlığından söz edilemez. Yönetim kurulu üyelerinin şirkete karşı olan borcu sona erdiği takdirde, pay sahiplerinin yansıma zararlar nedeniyle dava hakları da son bulur¹¹⁴⁸.

Yönetim kurulu üyelerinin pay sahiplerine verdikleri doğrudan doğruya zararlar sulh sözleşmesinden etkilenmez. Sulhe rağmen pay sahipleri doğrudan uğradıkları zararların tazminini yönetim kurulu üyelerinden talep edebilir.

C. Alacaklıların Dava Haklarına Etkisi

Şirket ile yönetim kurulu üyeleri arasında kurulan sulh sözleşmesi, pay sahiplerinin olduğu gibi alacaklıların da yansıma zararlara dayanan dava hakkını sona erdirir. Bir üst başlıkta pay sahipleri hakkında yapılan açıklamalar, alacaklılar bakımından da geçerlidir.

Alman hukukunda sulhün alacaklıların dava hakkına etkisi açıkça düzenlenmiştir. AktG § 93/5'in ilk cümlesinde şirketin uğradığı zararın tazminini şirketin yanı sıra şirket alacaklılarının da isteyebileceği ifade edildikten sonra konumuzu ilgilendiren üçüncü cümlede, genel kurulda alınan sulh kararının yönetim kurulu üyelerinin alacaklılara karşı olan tazminat ödeme yükümlülüğünü sona erdirmeyeceği hükme bağlanmıştır¹¹⁴⁹. Benzer bir düzenlemenin TK'da yer almaması, bir üst paragrafta ulaştığımız sonucu destekler.

Sulh sözleşmesinin yönetim kurulu üyelerinin doğrudan doğruya alacaklıların malvarlıklarına verdikleri zararlar nedeniyle açılacak davalara herhangi bir etkisinin bulunmadığı tartışmadan âridir¹¹⁵⁰.

¹¹⁴⁸ Bu istikamette Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 466. Aksi yönde Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 36 N. 141.

¹¹⁴⁹ Spindler, **MK-AktG**, § 93 N. 314-316; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 93 N. 82.

¹¹⁵⁰ Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 36 N. 145.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ZAMANAŞIMI

I. GENEL OLARAK

Hukuk düzeni “sürelerle” hakları etkileyebilme gücü bahşetmiştir. Sürelerin bir kısmı hakkı düşürücü etkiyi haizken (*hak düşürücü süre*), bir kısmı hakkı kazandırıcı sonuç doğurur (*kazandırıcı zamanaşımı, iktisabi müruru zaman*). Diğer bir kısmı ise bir alacağın dava veya cebri icra yolu ile talep edilmesine engel olur (*düşürücü*¹¹⁵¹ *zamanaşımı, ıskatî müruru zaman*). Bu bölümde eski ifadesiyle ıskatî müruru zaman, yani düşürücü zamanaşımı konusu incelenecektir. Hak düşürücü süre ile eşya hukukuna ilişkin bir kurum olan kazandırıcı zamanaşımı süreleri ise inceleme konumuzun kapsamı dışındadır. Çalışmamızda bundan sonra sadece “zamanaşımı” ibaresi kullanılacak olup, bununla düşürücü zamanaşımı anlaşılmalıdır.

Zamanaşımı süresinin dolması, borcu sona erdirmez. Sona eren, sadece alacağın dava ve cebri icra marifetiyle elde edilebilmesi imkânıdır¹¹⁵². Nitekim TBK’da zamanaşımının borcu sona erdiren bir neden olmaması göz önünde bulundurulmuş ve “Genel Hükümler” başlıklı “Birinci Kısımın” “Üçüncü Bölüm”ü “*Borçların ve Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, Zamanaşımı*” şeklinde ifade edilmiştir.

Zamanaşımı borçluya sadece bir def’i hakkı verir¹¹⁵³. Borçlu zamanaşımı def’ini ileri sürerek borcunu ödemekten kaçınma hakkını elde eder. Zamanaşımı süresinin dolması ile borcun sona ermediği, eksik borca dönüştüğü kabul edilir¹¹⁵⁴.

¹¹⁵¹ “*Düşürücü*” ifadesinin hak düşürücü süreyi akla getirmesi ve zamanaşımı kurumunun alacak hakkını düşüren etkisinin bulunmaması sebepleriyle karışıklığa yol açabileceği yönünde Oğuzman, Öz, C. 1, s. 587.

¹¹⁵² Zamanaşımının alacak hakkını zayıflatan bir etkiye sahip olduğuna dair Eren, **Borçlar Genel**, N. 4046.

¹¹⁵³ Eren, **Borçlar Genel**, N. 4046; Oğuzman, Öz, C. 1, s. 605.

¹¹⁵⁴ Feyzi Necmeddin Feyzioğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. 1, 2. Bası, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1977, s. 520; Tekinay, Akman, Burcuoğlu,

Zamana bir alacak hakkı üzerinde böylesi bir etki edebilme gücünü bahsetmek hukuk politikasının bir sonucudur. Zamanaşımının öngörülme nedeni olarak genellikle, gerçekte borç olmayan bir edim veya sona ermiş bulunan bir borç talep edildiğinde borçlunun zamanaşımı def'ini ileri sürerek kendisini koruması gerekliliği gösterilir¹¹⁵⁵. Bu husus tamamlayıcı bir ispat vasıtası biçiminde de anılır¹¹⁵⁶. Bu bağlamda borcun ifa edilmesinin veya bir başka biçimde sona ermesinin üzerinden uzun bir süre geçtikten sonra borçludan ispat vasıtalarını saklamasını beklemek hayatın olağan şartlarına aykırı düşecektir¹¹⁵⁷. Zira bir borcun sona ermesinin üzerinden geçen süre ne kadar uzarsa o borcu veya borcun ifasını ispat etmek de o kadar zorlaşır¹¹⁵⁸.

Zamanaşımının öngörülme nedenlerinden bir diğeri, hukuk güvenliğidir¹¹⁵⁹. Öyle ki bir alacağın herhangi bir süreye bağlı olmadan talep edilebilmesi, borçlunun bir zaman sınırı olmadan borç tehdidi altında bulunması anlamına gelecektir¹¹⁶⁰. Kamu yararı da zamanaşımının öngörülme nedenleri arasında zikredilir¹¹⁶¹.

Alttop, **a.g.e.**, s. 1382; Şakir Berki, "Müruru Zaman", **Adalet Dergisi**, S. 10, Y. 46, 1955, s. 949; Oğuzman, Öz, **C. 1**, s. 605.

¹¹⁵⁵ Roland Brehm, **Berner Kommentar, Die Entstehung durch unerlaubte Handlungen, Art. 41–61 OR, Obligationenrecht, Allgemeine Bestimmungen**, 5. Auflage, Bern 2021, Art. 60 OR N 4; Saymen, Elbir, **a.g.e.**, s. 909; Berki, **Müruru Zaman**, s. 949; Feyzioğlu, **Borçlar Genel, C. 1**, s. 518; Oğuzman, Öz, **C. 1**, s. 588.

¹¹⁵⁶ Mehmet Erdem, **Özel Hukukta Zamanaşımı**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2010, s. 9.

¹¹⁵⁷ Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Alttop, **a.g.e.**, s. 1030; Tunçomağ, **Borçlar Genel**, s. 476.

¹¹⁵⁸ Öğretide bu hususla bağlantılı olarak, zaman geçtikçe delil bulma imkânının azalacak ve hatta imkânsızlaşacak olması nedeniyle mahkemelerin eski uyumsuzluklarla meşgul edilmemesi gerektiği dile getirilir (bkz. Eren, **Borçlar Genel**, N. 4048; Oğuzman, Öz, **C. 1**, s. 588; Tunçomağ, **Borçlar Genel**, s. 476; Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Alttop, **a.g.e.**, s. 1031). Aksi yönde Erdem, **a.g.e.**, s. 10.

¹¹⁵⁹ Roland, **BK-OR**, Art. 60 OR N. 4; Eren, **Borçlar Genel**, N. 4048; Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Alttop, **a.g.e.**, s. 1031.

¹¹⁶⁰ Bir süreye bağlı olmaksızın alacağın talep edilebilir olması hâlinde toplumsal barışın bozulacağı yönünde Erdem, **a.g.e.**, s. 12.

¹¹⁶¹ Eren, **Borçlar Genel**, N. 4048; Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Alttop, **a.g.e.**, s. 1030-1031.

Zamanaşımı sadece alacak haklarında söz konusudur¹¹⁶². Alacak hakkı dışında kalan haklar ilke olarak zamanaşımına uğramaz¹¹⁶³. Alacak hukuki işlemten doğabileceği gibi haksız fiilden veya sebepsiz zenginleşmeden de doğabilir¹¹⁶⁴. Bu bakımdan alacağı doğuran olay önem arz etmez.

II. ZAMANAŞIMI SÜRELERİ

A. Genel Zamanaşımı: TK m. 560

1. TK m. 560'a Genel Bakış

TK m. 560'ta yer alan düzenlemede zamanaşımı süreleri ile bu sürelerin başlama anlarına ilişkin kurallar sevk edilmiştir. Bunun dışında kalan hususlarda, örneğin zamanaşımının kesilmesi ve durması gibi hâllerde ilke olarak TBK m. 151 ve devamı maddeleri uygulanır.

2. Hükümün Uygulama Alanı

a. Konu Yönünden

TK m. 560'ın konu yönünden uygulanma alanına geçmeden önce TBK'da zamanaşımının düzenlenişine bakmakta yarar vardır.

TBK'ya göre borç ilişkisinin kaynakları sözleşme, haksız fiil ve sebepsiz zenginleşmedir. Kanun koyucu zamanaşımı sürelerini, borcun doğumuna neden olan ilişkiye paralel olarak üçe ayırmıştır. Haksız fiilden ve sebepsiz zenginleşmeden doğan istemlerde iki ve on yıllık zamanaşımı süreleri öngörülmüş (TBK m. 72/1, 82/1), sözleşmeden doğan taleplerde ise kural olarak on yıllık zamanaşımı süresi belirlenmiştir (TBK m. 146). Borç ilişkisinin mahiyetinin gösterdiği özellikler göz önünde bulundurularak sürelerin başlangıcında da farklılığa gidilmiştir. Bu bağlamda

¹¹⁶² Bununla birlikte bazı alacaklar zamanaşımına tabi değildir. Taşınmaz rehniyle veya gemi ipotegiyle güvence altına alınan alacaklarda durum böyledir. Keza borç ödemekten acz belgesi verilen borçlunun borçları da zamanaşımına uğramaz. Ayrıca bkz. TMK m. 642/1, 370/1.

¹¹⁶³ Oğuzman, Öz, C. 1, s. 587.

¹¹⁶⁴ Eren, **Borçlar Genel**, N. 4056; Oğuzman, Öz, C. 1, s. 620.

haksız fiillerde fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren (TBK m. 72/1), sözleşmede ise alacağın muaccel olmasıyla süre işlemeye başlar (TBK m. 149/1).

Bilindiği üzere anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu bazen sözleşmeye aykırılıktan bazen de haksız fiilden kaynaklanır. TK m. 560'ın kaleme alınış şekli ise haksız fiilden doğan borçlara ilişkin zamanaşımının düzenlendiği TBK m. 72 ile olan benzerliği ile dikkat çeker¹¹⁶⁵. Bu husus, TK m. 560'ın uygulanma alanının, sorumluluğun haksız fiilden kaynaklandığı durumlarla sınırlı olacağı izlenimini uyandırır. Öyle ki “zararı doğuran fiil” ibaresi bu tespiti kuvvetlendirir. Kanımızca hükmün lafzı sorumluluğun haksız fiilden kaynaklandığı hâllere özgülemeye imkân verse de TK m. 560, yalnızca haksız fiilden kaynaklanan durumlara değil aynı zamanda sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluklara da uygulanacak şekilde geniş yorumlanmalıdır.

Bu tespitin ardından değinilmesi gereken bir başka konu daha vardır. Pay sahipleriyle şirket alacaklılarının yansıma zararlar nedeniyle açacakları davalarda TK m. 560'ın uygulanacağı hususunda herhangi bir şüphe bulunmamakla beraber, söz konusu hükmün doğrudan zararlar hakkında uygulanıp uygulanmayacağına tereddüt yaşanabilir. Tereddütün sebebi ise TK'nın sistematüğinden kaynaklanır. Bu bağlamda TK m. 560'a dikkat edilecek olursa “B) Şirketin zararı” üst başlığı altında “V - Zamanaşımı” kenar başlığıyla kaleme alınmıştır. Şirketin zararı, pay sahiplerinin yansıma zararına karşılık gelir. Nitekim TK m. 560'a bu açıdan yaklaşıldığında, pay sahiplerinin doğrudan zararları, hükmün uygulanma alanı dışında kalır. Oysa TK m. 560'a kaynaklık eden OR 760 hükmü “B) Şirketin zararı” başlığı altında değil, “C) Zamanaşımı” şeklinde bağımsız bir başlıkta düzenlenmiştir. Kanımızca TK'nın sistemi bilinçli bir tercihin ürünü değildir. Bu nedenle mehzadan farklılaşmayı haklı kılacak bir husus bulunmaz¹¹⁶⁶. Yapılacak bir kanun değışikliğiyle şirketin zararı

¹¹⁶⁵ TBK m. 72/1: “Tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar. Ancak tazminat ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa bu zamanaşımı uygulanır.”

¹¹⁶⁶ Aksi varsayımda ticaret hukukunun hız ve güvenliğe duyduğu ihtiyacın TK m. 560'ın bu hâliyle karşılanamayacak olması da akıldan çıkarılmamalıdır.

altında yer alan TK m. 560'ın kenar başlığının “C) Zamanaşımı” şeklinde değiştirilmesi isabetli olacaktır¹¹⁶⁷.

Üzerinde durmak istediğimiz bir diğer husus, TK m. 560'ta geçen “*davacının tazminat istemek hakkı*” ifadesidir. Esas itibarıyla zamanaşımının konusunu “alacak hakkı” oluşturur. TK m. 560'ta “alacak hakkından” değil, “davacının tazminat istemek hakkından” söz edilmiştir¹¹⁶⁸. Gerek “davacı” gerekse “tazminat istemek hakkı” ifadeleri “dava hakkına” işaret eder. Alacak hakkı ile dava hakkının aynı şeyler olmadığı açıktır. Alacak, alacaklının borçludan bir edimi yerine getirmesini isteme hakkı şeklinde tanımlanır¹¹⁶⁹. Dava hakkı ise genel olarak, subjektif bir hakkı ihlal edilen kimsenin söz konusu ihlalin ortadan kaldırılması için mahkemeden hukuki koruma talep etmesi olarak açıklanır¹¹⁷⁰. Bu yönüyle dava, muaccel bir alacağın mahkeme vasıtasıyla talep edilmesidir¹¹⁷¹.

Zamanaşımı borçluya bir def'i hakkı verir¹¹⁷². Borçlu zamanaşımı def'ini ileri sürerek borcunu ödemekten kaçınma imkânı elde eder. Bir başka ifadeyle zamanaşımı def'inde bulunulması hâlinde alacaklı mahkeme vasıtasıyla talep sonucu hakkında

¹¹⁶⁷ Nitekim TK m. 560'ın pay sahiplerinin doğrudan zararları nedeniyle açacakları davalarda da uygulanacağı Türk öğretisinde genellikle kabul edilir. Bu doğrultuda bkz. Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 612d; Zekeriya Arı, “Alacaklı ve Ortakların Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Doğrudan Zararlar Nedeniyle Açılabilecekleri Davalarda Zamanaşımı”, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XIV, S. 1-2, s. 194-195; Çamoğlu, **Sorumluluk Davalarında Zamanaşımı**, s. 228.

¹¹⁶⁸ OR 760/1'de de alacak hakkından söz edilmemiş, bunun yerine “tazminat talebi” anlamına gelen “Der Anspruch auf Schadenersatz” ifadesi tercih edilmiştir.

¹¹⁶⁹ Pek çokları yerine bkz. Eren, **Borçlar Genel**, N. 133.

¹¹⁷⁰ Pekcanitez, **Pekcanitez Usûl**, C. 2, s. 923.

¹¹⁷¹ Oğuzman, Öz, C. 1, s. 17 vd.

¹¹⁷² Eren, **Borçlar Genel**, N. 4046; Oğuzman, Öz, C. 1, s. 605.

lehine hüküm tesis edilmesini sağlayamaz^{1173, 1174}. Bu nedenle TK m. 560'ta yer alan “davacı” ve “tazminat istemek hakkı” ifadelerinin hatalı olduğu söylenemez.

Davacının tazminat istemek hakkının kaynağı sözleşme olabileceği gibi haksız fiil veya sebepsiz zenginleşme de olabilir. Fakat TK m. 560'taki zamanaşımı sürelerine tabi olan alacakların münhasıran, TK m. 549, 550, 551, 552, 553 ve 554'te yer alan hususlardan kaynaklanması gerektiği ifade edilir¹¹⁷⁵.

TK m. 560'nın konu yönünden bir diğer sınırı TK m. 553'te yer alır. Buna göre iki ve beş yıllık zamanaşımı süreleri, sadece kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülük ihlalinde uygulanır. Buna karşılık yönetim kurulu üyeleri için öngörülen yükümlülükler kanundan veya esas sözleşmeden doğmuyorsa TBK'da öngörülen zamanaşımı süreleri işler. Şirket ile üye arasında öngörülen yükümlülük, sözleşme boyutunda kaldığı fakat esas sözleşmeye yazılmadığı hâllerde de durum böyledir.

b. Kişi Yönünden

TK m. 560'ta özel olarak düzenlenen zamanaşımı süreleri iki grup kişi hakkında uygulanır. Birinci grupta yer alanlar, zamanaşımının iyileştirici etkisinden yararlananlardır. Birinci grubun karşısında bulunan diğer grup ise zamanaşımına uğramış bir alacağın mahkeme vasıtasıyla talep edebilme imkânından yoksun kalan kimselerden oluşur.

Birinci gruptaki kişileri ifade etmek üzere “*sorumlu olanlar*” ibaresi tercih edilmiştir (TK m. 560)¹¹⁷⁶. Hukuki sorumluluğa tahsis edilen onbirinci bölümde kullanılan “sorumlu” ifadesinin bilinçli bir tercih olduğu görülür. Sorumluluk hâllerinin düzenlendiği TK m. 550/2, 551/1, 553/1 ve 554/1 hükümlerinin her biri

¹¹⁷³ Öğretide genellikle zamanaşımı süresinin dolması ile borcun sona ermediği, eksik borca dönüştüğü ifade edilir. Bu hususta pek çokları yerine bkz. Feyzioğlu, **Borçlar Genel, C. 1**, s. 520; Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 1382; Berki, **Müruru Zaman**, s. 949; Oğuzman, Öz, **C. 1**, s. 605.

¹¹⁷⁴ Zamanaşımının, alacağın mahkeme vasıtasıyla talep ve dava edilmesine engel olduğu hususunda bkz. Erdem, **a.g.e.**, s. 15; Oğuzman, Öz, **C. 1**, s. 18.

¹¹⁷⁵ Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 16-145a.

¹¹⁷⁶ OR 760'ta ise “sorumlu kişiler” anlamına gelen “verantwortlichen Personen” ibaresi yer alır.

“zarardan sorumludur” ifadesiyle sona erer. TK m. 549’da ise sadece “sorumludur” ibaresi yer alır. Sorumlu ibaresiyle anılanlar, zamanaşımının iyileştirici etkisinden yararlanacak olan kimselerdir. İyileştirici etki, sorumlunun mahkeme vasıtasıyla zararı tazmine zorlanamamasıdır. Sorumlu olanların başında şüphesiz yönetim kurulu üyeleri ile yöneticiler gelir.

İkinci grupta bulunanlar, zamanaşımına uğrayan alacağı hakkında mahkeme vasıtasıyla hukuki himaye sağlama imkânını yitirirler. Bunlar; şirket tüzel kişiliği, her bir pay sahibi ve şirket alacaklılarıdır. TK m. 560’ta söz konusu kimseleri ifade etmek üzere “davacı” ibaresi kullanılmıştır. Zamanaşımının alacak haklarında söz konusu olması nedeniyle¹¹⁷⁷ belki “davacı” yerine “alacaklı” ibaresi tercih edilebilirdi. Fakat zamanaşımının alacağın mahkemeden talep edilebilme imkânını sona erdiren etkisi göz önünde bulundurulduğunda kanun koyucunun tercihi hatalı değildir.

Bu arada TK’da yer almayan fakat Pay Tebliği m. 39/3 ile sorumlulara karşı dava açma hakkı tanınan bir kişi daha vardır. O da, katılma intifa senedi sahipleridir. Şirket, pay sahipleri ve alacaklılardan farklı olarak katılma intifa senedi sahipleri sadece yönetim kurulu üyeleri hakkında sorumluluk davası açma hak ve yetkisine sahiptir. Buna karşılık yöneticiler ile diğer kimselere karşı dava açma yetkileri bulunmaz. Katılma intifa senedi sahiplerinin de sorumluluk davasını TK m. 560 uyarınca iki ve beş yıllık zamanaşımı süreleri içinde açmaları gerekir.

3. İki Yıllık Süre

a. Sürenin İşlemeye Başlaması

(1). Genel Açıklamalar

TBK’da zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması, borcu doğuran sebebe göre farklılık arz eder. Sözleşmeden doğan borçlarda zamanaşımı, borcun muaccel olması ile işlemeye başlarken (TBK m. 149/1); haksız fiilden kaynaklanan borçlarda iki yıllık

¹¹⁷⁷ Oğuzman, Öz, C. 1, s. 587.

süre, zararın ve tazmin yükümlüsünün öğrenilmesiyle, on yıllık süre ise fiilin işlenmesiyle başlar (TBK m. 72).

TK'da ise kanun koyucu sorumluluğun kaynağını göz önünde bulundurmayı ihmal etmiş, sorumluluk ister sözleşmeye aykırılıktan ister haksız fiilden kaynaklanmış olsun, ilgililerin tazminat isteme hakkının, zararın ve sorumlunun öğrenilmesiyle başlayacağını ve her hâlde zarar doğuran olayın meydana geldiği günden itibaren beş yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrayacağını hüküm altına almıştır. Görüldüğü üzere TK m. 560'ta öngörülen kısa zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması için tazminat alacağının muaccel olması yeterli değildir.

Belki sürelerin işlemeye başlamasında borçlar hukuku ilkelerine sadık kalınabilirdi. Şüphesiz zamanaşımı hakkında düzenleme yapmak kanun koyucunun takdirindedir. Kanun koyucu izlenen hukuk politikası doğrultusunda düzenleme yapmakta özgürdür. Fakat hukuk biliminin özelliklerinden biri, hukuk kurallarının sistemli ve kendi içinde tutarlı olmasıdır. Bunu sağlamak ise yasa koyucunun görevidir. Bilimsel öğretinin vazifesi ise mevcut düzenlemeleri olan (*de lege lata*) ve olması gereken hukuk (*de lege feranda*) boyutları ile değerlendirmektedir.

TK m. 560'a göre sorumlulara karşı tazminat istemek hakkı, davacının zararı ve sorumluyu öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar. Burada kanun koyucu tazminat istemini iki yıllık süreye bağlamıştır. Söz konusu süre hem zararın hem de sorumlunun öğrenilmesiyle başlar¹¹⁷⁸. Öğrenme olgusuna yakından bakılmalıdır.

(2). Zararın Öğrenilmesi

İki yıllık sürenin işlemeye başlaması için her şeyden önce zararın öğrenilmesi gerekir. Zarar, kişinin hukuki varlık ve değerleri üzerindeki olumsuz etki şeklinde tanımlanır¹¹⁷⁹. Söz konusu olumsuz etki, malvarlığının mevcut durumundaki fiili azalma biçiminde olabileceği gibi genel hayat tecrübesine göre malvarlığındaki

¹¹⁷⁸ Studer, a.g.e., OR 760 N. 13.

¹¹⁷⁹ Eren, **Borçlar Genel**, N. 2584; M. Kemal Oğuzman, Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. 2, 13. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2017, s. 38-39.

beklenen bir artışın gerçekleşmemesi suretiyle de meydana gelebilir¹¹⁸⁰. Keza zarar doğrudan¹¹⁸¹ olabileceği gibi yansıma zararı da olabilir¹¹⁸².

Zararın öğrenilmesi olgusu, ilgililerin dava açmaya yetecek oranda bilgi edinmesini gerektirir¹¹⁸³. Bu itibarla zararın varlığının, niteliğinin¹¹⁸⁴, temel unsurlarının ve kapsamının bilinmesiyle zararın öğrenilmesi şartı gerçekleşir¹¹⁸⁵. Çünkü bu hususlar öğrenilmedikçe zararın dava yoluyla talep edilebilmesi mümkün değildir¹¹⁸⁶. Eldeki bilgiler dava açmaya yetmiyor ve ek bilgilere ihtiyaç duyuluyorsa süre işlemeye başlamaz. Şu hâlde sürenin işlemeye başlamasında mevcut bilgilerin dava açmaya yeterli olup olmadığı kıstası kullanılabilir¹¹⁸⁷. Şüphesiz bu sorunun cevabı her somut olayda farklılık arz edecektir¹¹⁸⁸.

Zararın öğrenilebilmesi için zarara sebebiyet veren işlem veya eylemin sona ermesi gerekir¹¹⁸⁹. Çünkü işlem veya eylem devam ettikçe zararın kapsamının bilinmesi mümkün olmaz¹¹⁹⁰. Keza mahkemeden talep edilecek zarar miktarının dava

¹¹⁸⁰ Meier-Wehrli, **a.g.e.**, s. 77; Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 152.

¹¹⁸¹ Jenny, sadece doğrudan zararların tazmininde TK m. 560'ın mehzazı niteliğinde olan OR 760'ın uygulanabileceğini savunur (Jenny, **a.g.e.**, N. 473).

¹¹⁸² OR 760'ta (TK m. 560) düzenlenen zamanaşımı sürelerinin hem doğrudan hem de yansıma zararlar nedeniyle açılacak tazminat davalarını kapsadığı yönünde Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 186-187. Zarar kavramı ile zarar bakımından çeşitli ayrımların detayları hakkında bkz. Oğuzman, Öz, **C. 2**, s. 38 vd.

¹¹⁸³ Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 469; Studer, **a.g.e.**, OR 760 N. 13.

¹¹⁸⁴ Zararın hukuki niteliğinde hata yapılmış olmasının zamanaşımının işlemesine engel olmayacağı yönünde bkz. Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 505.

¹¹⁸⁵ Gericke, Waller, **a.g.e.**, Art. 760 N. 5; Erdem, **a.g.e.**, s. 175; Akdağ Güney, **Yönetim Kurulu**, s. 457.

¹¹⁸⁶ Eren, **Borçlar Genel**, N. 2585.

¹¹⁸⁷ Oğuzman, Öz, **C. 2**, s. 72.

¹¹⁸⁸ Nitekim öğretilde sürenin başlamasının subjektif bir şartın gerçekleşmesine bağlı tutulduğu ifade edilir (bkz. Eren, **Borçlar Genel**, N. 2583). Keza hem zararın türünün hem de zarar gören kimsenin farklılık gösterecek olması nedeniyle, zamanaşımı süresinin başlangıcının duruma göre değişkenlik arz edeceğini dile getiren Studer, **a.g.e.**, OR 760 N. 13.

¹¹⁸⁹ Meier-Wehrli, **a.g.e.**, s. 145; Studer, **a.g.e.**, OR 760 N. 11-12.

¹¹⁹⁰ Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 716-720; Eren, **Borçlar Genel**, N. 2585; Erdem, **a.g.e.**, s. 179-180.

dilekçesinde gösterilebilmesi için zarar verici işlem veya eylemin sona ermesi lazımdır¹¹⁹¹.

Bazen zarar ve zararın miktarı özel denetim sonucunda düzenlenen denetim raporuyla açığa çıkar. Bu gibi hâllerde iki yıllık sürenin işlemeye başlaması için denetim raporunun düzenlenmiş olması yeterlidir.

Üzerinde durulması gereken bir diğer husus, zarar miktarının kesin olarak bilinmesinin gerekip gerekmediğidir. Zarar miktarının bilinmesinde yarar bulunsa da kanımızca zamanaşımı süresinin başlaması için miktarın tam ve kesin olarak bilinmesi gerekli değildir¹¹⁹².

Zarar tek bir fiil veya işlem sonucunda bütün olarak doğduğu hâllerde öğrenme olgusunun tespitinde herhangi bir güçlük yaşanmaz. Bu ihtimalde zararın bir kısmı öğrenilmişse, öğrenilmeyen kısım için zamanaşımı işlemeye başlamaz¹¹⁹³.

Buna karşılık zarar tek bir fiil neticesinde fakat farklı zamanlarda oluşmuşsa zamanaşımı son zararın öğrenildiği andan itibaren işlemeye başlar¹¹⁹⁴.

Zararın birden fazla fiilden kaynaklandığı hâllerde zamanaşımının başlangıcını saptamak için konuyu ikiye ayırmak gerekir. Fiiller tek bir fiilin icrası şeklinde kısa aralıklarla işlendiği takdirde son hareketin tamamlanması ânı zamanaşımının

¹¹⁹¹ Fiilin devam etmesine rağmen zararın kapsamının tespit edilmesinin mümkün olması hâlinde öğrenme olgusunun gerçekleşmiş sayılması gerektiği yönünde Murat Develioğlu, “Haksız Fiilden Doğan Taminat Taleplerinin Tâbi Olduğu Bir Yıllık Zamanaşımı Süresinin Başlangıç Anı”, **Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan, C. I**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2010, s. 819. Bu hususta benzer şekilde bkz. Oğuzman, Öz, **C. 2**, s. 73.

¹¹⁹² Bu doğrultuda Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 36 N. 148; Studer, **a.g.e.**, OR 760 N. 13; Oğuzman, Öz, **C. 2**, s. 72; Develioğlu, **a.g.m.**, s. 805; Erdem, **a.g.e.**, s. 176-177.

¹¹⁹³ von Tuhr, **a.g.e.**, s. 413.

¹¹⁹⁴ Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 719; Develioğlu, **a.g.m.**, s. 815; Erdem, **a.g.e.**, s. 178.

Çamoğlu, söz konusu ihtimalde zarar ile fiil arasındaki illiyet bağının kesilmemiş olması gerektiğini belirtir (Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 260).

başlangıcıdır¹¹⁹⁵. Aksi hâlde her fiil ayrı değerlendirilmeli ve her bir fiil neticesinde meydana gelen zarar için yeni bir zamanaşımı süresi işlemelidir¹¹⁹⁶.

Zamanaşımı süresinin başlayabilmesi için davacının zararı öğrenebilecek durumda olması yeterli değildir. Sürenin başlangıcında belirleyici olan, zararın fiilen öğrenildiği andır (*müspet vukuf*)¹¹⁹⁷.

Zararı öğrenmesi gereken kimselerin çevresini, yönetim kurulu üyelerine karşı dava açma hakkı olanlar oluşturur¹¹⁹⁸. Bunlar anonim şirket tüzel kişiliği, pay sahipleri, alacaklılar ve katılma intifa senedi sahipleridir. Bu kimselerin öğrenme olguları aşağıda ayrı bir başlık altında ele alınmıştır.

(3). Sorumlunun Öğrenilmesi

İki yıllık zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması için sadece zararın öğrenilmesi yetmez, aynı zamanda sorumlunun da öğrenilmesi gerekir. Bu bağlamda sorumlu birden fazla kişiden oluşuyorsa bunlardan birinin öğrenilmesi zamanaşımının başlaması için yeterli olup, tümünün öğrenilmesi şart değildir¹¹⁹⁹. Sorumlu olduğu öğrenilen kişiler hakkında iki yıllık zamanaşımı süresi işlemeye başlarken, öğrenilmeyenler hakkında bu süre işlemez¹²⁰⁰.

¹¹⁹⁵ Oğuzman, Öz, C. 2, s. 73-74; Erdem, a.g.e., s. 181.

¹¹⁹⁶ Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, a.g.e., s. 719; Develioğlu, a.g.m., s. 819; Oğuzman, Öz, C. 2, s. 73-74; Eren, **Borçlar Genel**, N. 2585; Erdem, a.g.e., s. 181.

¹¹⁹⁷ Studer, a.g.e., OR 760 N. 13; Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 504; Bärtschi, a.g.e., s. 327-328; Oğuzman, Öz, C. 2, s. 71.

¹¹⁹⁸ Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 507-511.

¹¹⁹⁹ Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 398; Mimaroğlu, a.g.e., s. 122-123; Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 260; Akdağ Güney, **Yönetim Kurulu**, s. 458.

¹²⁰⁰ Akdağ Güney, **Yönetim Kurulu**, s. 459.

Sorumlu kimseler, esas itibarıyla yönetim kurulu üyeleridir¹²⁰¹. Zarara yol açan işlem yönetim kurulunda bir karar alınarak icra edilmişse sorumluların tespiti kolaydır. Kararın altında imzası bulunan kimseler sorumludur.

b. Davacılar Bakımından Öğrenme Olgusunun Tespiti

(1). Şirket Açısından

Sorumlu yönetim kurulu üyelerine karşı tazminat istemek hakkını haiz olanlardan biri şirkettir. Bu hak, zararın ve sorumlunun öğrenilmesi tarihinden itibaren iki yıl içinde talep edilmelidir. Sadece zararın veya sorumlu kimsenin öğrenilmesi, sürenin başlaması için yeterli değildir. Sürenin başlangıcı zararın ve sorumlunun öğrenildiği tarihtir¹²⁰². Hükmün kaleme alınış şeklinden ötürü, zararın ve sorumlu olanların bilinebilecek olması yeterli değildir, fiilen bilmek (müspet vukuf) gerekir¹²⁰³.

Anonim şirket tüzel kişiliği haiz olması itibarıyla (TK m. 125), şirketin zararı ve sorumlu olanları bilme olgusu özellik arz eder. Esasında iki yıllık süre, şirketin yetkili organı tarafından zararın ve sorumlunun öğrenilmesiyle işlemeye başlayacaktır. Fakat yönetim kurulu üyesi hem şirketin yetkili organı konumundadır hem de sorumluluk davasının muhatabıdır. Zira şirket adına sorumluluk davası açılmasına karar verme yetkisini genel kurula veren eTK m. 341 hükmü TK'ya alınmamıştır. Dolayısıyla sorumluluk davasını açma yetkisi şirketin yönetim ve temsiliyle görevli organ olan yönetim kuruluna bırakılmıştır (TK m. 374). Nitekim iki yıllık zamanaşımı süresinin başlangıcı, yönetim kurulunun zararı ve sorumluyu öğrenme tarihidir¹²⁰⁴.

Fakat meselenin çözümü bu kadar kolay değildir. Farklı ihtimallere göre sorunun ele alınması gerekir. Öğretide ileri sürülen bir görüşe göre, yönetim kurulu birden fazla üyeden oluşuyorsa ve bunlardan biri (veya birkaçı) hakkında sorumluluk

¹²⁰¹ Şüphesiz TK m. 560'ın uygulanma alanı sadece yönetim kurulu üyeleriyle sınırlı değildir. Fakat çalışma konumuzun kapsamına sadık kalmak için diğer kimseler burada zikredilmemiştir.

¹²⁰² Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 36 N. 148; Bärtschi, **a.g.e.**, s. 327-328.

¹²⁰³ Studer, **a.g.e.**, OR 760 N. 13; Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 504; Bärtschi, **a.g.e.**, s. 327-328; Oğuzman, Öz, **C. 2**, s. 71.

¹²⁰⁴ Studer, **a.g.e.**, OR 760 N. 15.

davası açılacaksa dava açılmasına karar verme yetkisi, kuruldaki diğer üyelere aittir¹²⁰⁵. Öyle anlaşılmaktadır ki iki yıllık zamanaşımı süresi, yönetim kurulunun diğer üyelerinin zararı ve sorumluları öğrenmesiyle başlar. Kanımızca dile getirilen görüş eleştiriye açıktır. Öyle ki kanun koyucu, yönetim kurulu üyesinin tarafsız kalamayacağı endişesiyle üyeyi ibra kararında oydan yoksun tutmuşken (TK m. 436/2); ibra kararından çok daha ciddi sonuçları bulunan sorumluluk davasının açılmasını diğer üyelere beklemek fazla iyimser bir yaklaşım olacaktır¹²⁰⁶.

Yönetim kurulunun iki yıllık zamanaşımı süresi içinde sorumlu üyeye karşı tazminat davası açtığı bir ihtimalde herhangi bir sorun yoktur. Fakat bu sürenin geçmesine rağmen dava açılmadığı takdirde menfaatler dengesine uygun bir çözüm bulmak icap eder. Bu bağlamda mademki genel kurul sorumluluk davası açılması hakkında karar vermeye yetkilidir (TK m. 479/3-c), o hâlde zararın ve sorumlunun genel kurulca öğrenilmesi olgusu da göz önünde bulundurulmalıdır¹²⁰⁷. Yeri gelmişken belirtelim ki genel kurul tarafından alınan ibranın reddi kararı üzerine, yönetim kurulunun kendiliğinden harekete geçip sorumluluk davası açması gerekir.

Şirket tarafından öğrenme olgusunun gerçekleşmiş sayılacağı bir diğer durum şu şekilde olabilir: Bir pay sahibi şirketin zararının tazmini için sorumlu yönetim kurulu üyesine karşı dava açtığı bir ihtimalde, şirketin de zarar ile sorumluları öğrenmiş olduğu kabul edilmelidir¹²⁰⁸.

İki yıllık zamanaşımı süresinin başlaması hakkında bir başka ihtimal ise, temsil kayyımı atanmasıdır. Yönetim kurulu tek kişiden oluşuyorsa veya üyelerin tümü hakkında dava açılacaksa ya da bir başka nedenle MK m. 426/1-3 uyarınca temsil

¹²⁰⁵ Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 612c. Zararın meydana gelmesinde herhangi bir etkisi bulunmayan bir yönetim kurulu üyesinin zararı ve sorumluyu öğrenmesiyle iki yıllık sürenin işlemeye başlayacağı yönünde von Steiger, **a.g.e.**, s. 142; Bärtschi, **a.g.e.**, s. 328.

¹²⁰⁶ Nitekim aralarında menfaat ihtilafı bulunan yönetim kurulu üyeleri tarafından bilme olgusunun gerçekleşmesinin zamanaşımı süresinin işlemeye başlamasına engel olacağı yönünde Studer, **a.g.e.**, OR 760 N. 15.

¹²⁰⁷ Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 507. Yazar iki yıllık zamanaşımı süresinin başlamasında belirleyici olan hususun, yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açmaya yetkili olan kimseler tarafından zararın ve sorumluların öğrenildiği tarih olduğunu belirtir.

¹²⁰⁸ Bärtschi, **a.g.e.**, s. 328; Jenny, **a.g.e.**, N. 473; Studer, **a.g.e.**, OR 760 N. 15.

kayyımı atanır. Bu durumda iki yıllık süre, kayyımın göreve başladığı ve zarar ile sorumlu olanları öğrendiği tarihten itibaren işlemeye başlar¹²⁰⁹.

(2). Pay Sahipleri Açısından

Pay sahibi açısından iki yıllık zamanaşımı süresi zarar ve sorumlunun öğrenildiği tarihten itibaren işlemeye başlar.

Pay sahibi zarar ile sorumluyu bilgi alma ve inceleme hakkını kullanmak suretiyle öğrenebileceği gibi yazılı veya görsel basında çıkan haberlerden de öğrenebilir. Bu bakımdan öğrenme olgusunun ne şekilde gerçekleştiği önem arz etmez.

İleride detaylı biçimde ele alınacak olsa da yeri gelmişken ibra kararının pay sahiplerinin dava haklarına olan etkisine işaret edilmelidir. TK m. 558/2'ye göre, ibra kararı verildiği takdirde, ibraya olumlu oy vermeyen pay sahibinin dava hakkı, karar tarihinden itibaren altı ay geçmekle düşer¹²¹⁰. Altı aylık süre hak düşürücü niteliktedir¹²¹¹.

İsviçre öğretisinde fazla taraftar bulmayan bir görüşe göre, şirketin zararının tazminini talep eden bir pay sahibi için zamanaşımı süresinin başlangıcında, pay sahibinin değil şirketin öğrenme ânı esas alınmalıdır¹²¹². Kanımızca bu görüş, belki ilk bakışta TK'nın lafzına aykırı görünebilir. Fakat somut olayın özellikleri haklı kıldığı takdirde şirketin öğrenme ânının esas alınması düşünülebilir. Bunun gerekçesi olarak, kanun koyucunun hükmü öngörmekteki amacının, şirketin zararını yine şirket adına

¹²⁰⁹ Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 612c.

¹²¹⁰ İsviçre hukukunda 2020 yılında yapılan revizyon sonucunda OR 758'deki altı aylık dava açma süresi oniki aya çıkarılmıştır. Bu hususta bkz. von der Crone, **Aktienrecht**, § 21 N. 1919.

¹²¹¹ von der Crone, **Aktienrecht**, § 21 N. 1924.

¹²¹² Jenny, **a.g.e.**, N. 473. Türk hukukunda bu doğrultuda İmregün, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukukî Sorumluluğu**, s. 276; Atan, **a.g.e.**, s. 73. Aksi yönde Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 262-263; Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 612c; Helvacı, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 148; Çamoğlu, **Sorumluluk Davalarında Zamanaşımı**, s. 228; Akdağ Güney, **Yönetim Kurulu**, s. 463.

talep eden kimsenin dava açma hakkını şirketten daha ağır şartlara bağlamak istemediği gösterilebilir¹²¹³.

(3). Alacaklılar Açısından

i. Doğrudan Zararlar Nedeniyle Açılacak Davalarda

Alacaklıların doğrudan ve yansıma zararlarının tazmininde uygulanacak zamanaşımı sürelerini ikiye ayırarak incelemek gerekir. Alacaklıların şirketler hukuku ile ilgili uğradıkları doğrudan zararlar zamanaşımının başlangıcının tespiti kolaydır. Bu ihtimalde zararın ve sorumlu yönetim kurulu üyesinin alacaklı tarafından fiilen öğrenildiği tarihten itibaren süre işlemeye başlar¹²¹⁴.

ii. Yansıma Zararlar Nedeniyle Açılacak Davalarda

Alacaklıların yansıma zararlarında meselenin çözümü doğrudan zararlar olduğu kadar kolay değildir. Çünkü TK m. 556'ya göre alacaklıların yansıma zararlara dayanan davaları bir taraftan şirketin iflası ön koşuluna diğer taraftan da iflas idaresinin sorumluluk davası açmaması şartına bağlıdır. Oysa TK m. 560'a göre iki yıllık zamanaşımının başlangıcında, zararın ve sorumlunun fiilen öğrenilmesi olgusu; beş yıllık zamanaşımının başlangıcında ise her hâlde fiilin meydana geldiği tarih esas alınmıştır. Sorun şuradadır: Zarara yol açan işlem veya eylemden itibaren beş yıl içinde şirket iflas etmediği takdirde alacaklının dava hakkı zamanaşımına uğrayacak mıdır?

İsviçre öğretisine bakıldığında, dile getirilen soruna dikkat çekildiği görülür. Bir kısım yazar, alacağın mahkemelerde ileri sürülememesini zamanaşımını durduran sebepler arasında zikreden OR 134/1-6'yı gerekçe göstererek iflas açılana dek zamanaşımının duracağını ifade eder¹²¹⁵. Bir kısım yazarsa, alacaklılar hakkındaki kısa zamanaşımı süresinin iflas idaresinin göreve gelmesiyle işlemeye başlayacağını

¹²¹³ Nitekim bu istikamette Studer, **a.g.e.**, OR 760 N. 17.

¹²¹⁴ Bärtschi, **a.g.e.**, s. 328.

¹²¹⁵ Bürgi, Nordmann-Zimmermann, **a.g.e.**, Art. 760 OR, N. 14.

savunur¹²¹⁶. Konkordato hâlinde ise konkordatonun onaylandığı tarihten itibaren sürenin başlayacağı belirtilir¹²¹⁷. Bir başka görüşe göre, ikinci alacaklılar toplantısına kadar süre durur¹²¹⁸. Dördüncü görüş, sıra cetvelinin ilan edildiği tarihi esas alır¹²¹⁹. Federal Mahkeme kararlarında da sıra cetvelinin ilan edildiği tarihin dikkate alındığı görülür¹²²⁰. İsviçre öğretisinde alacaklıların yansıma zararlar nedeniyle açacakları sorumluluk davalarında zamanaşımının en azından iflasın açılacağı tarihe kadar duracağı hususunda geniş bir uzlaşımın olduğu söylenebilir¹²²¹.

Türk öğretisinde alacaklılar yönünden zamanaşımının, iflasın gerçekleştiği tarihten itibaren işlemeye başlayacağı savunulur¹²²². Buna gerekçe olarak, kullanılma imkânı bulunmayan bir hakkın tanınmasının pratik bir önem arz etmediği, ayrıca alacağın Türk Mahkemelerinde ileri sürülememesini, zamanaşımını durduran sebeplerden biri olarak düzenleyen TBK m. 153/1-6 hükmü gösterilir¹²²³.

TK m. 560'a dair kişisel kanaatimizi belirtmek gerekirse, hükmün lafzına bakıldığında, özellikle beş yıllık zamanaşımı süresinin iflas tarihinden evvel dolması hâlinde alacaklıların yansıma zararlar nedeniyle tazminat talep etmekten mahrum kalacakları açıktır. Oysa sorumlu olan organ kendi kusurundan menfaat elde edememelidir. Bu nedenle zamanaşımı müessesesinin hukuk güvenliğini tesis eden fonksiyonunu göz ardı etmeden akılcı, tutarlı ve taraf menfaatlerine uygun bir çözüm bulunmalıdır. Bu esaslar doğrultusunda zamanaşımını durduran hâllerin düzenlendiği TBK m. 153/1-6'nın açık hükmü, ihtilafın çözüme kavuşmasını sağlamaktadır. Mademki bir alacak Türk Mahkemelerinde dava edilemediği sürece zamanaşımı durur, o hâlde alacaklıların yansıma zararlardan kaynaklanan talepleri *ikinci*

¹²¹⁶ Bockli, **Aktienrecht**, § 18 N. 470; Studer, **a.g.e.**, OR 760 N. 20.

¹²¹⁷ Bockli, **Aktienrecht**, § 18 N. 470a; Gericke, Waller, **a.g.e.**, Art. 760 N. 5.

¹²¹⁸ Bärtschi, **a.g.e.**, s. 328.

¹²¹⁹ Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 36 N. 149; Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 510.

¹²²⁰ BGE 136 III 322, E. 4.4; 122 III 195, E. 9.c.

¹²²¹ Pek çokları yerine bkz. Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 509.

¹²²² Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 612d.

¹²²³ Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 612d.

alacaklılar toplantısından itibaren zamanaşımına uğramalıdır. Zira iflas idaresi sorumluluk davasının açılıp açılmayacağına ikinci alacaklılar toplantısında karar verir (İİK m. 238/2)¹²²⁴.

(4). Katılma İntifa Senedi Sahipleri Açısından

Pay Tebliği m. 39/3'te yer alan düzenleme ile katılma intifa senedi sahiplerine de sorumluluk davası açma yetkisi verilmiştir. Bu kimseler sadece yönetim kurulu üyelerine karşı dava açma hak ve yetkisine sahiptir. Dava, zararın ve sorumlunun öğrenildiği tarihten itibaren iki yıl içinde açılmalıdır. Bu bakımdan katılma intifa senedi sahipleri hakkında zamanaşımının işlemesine ilişkin özellik arz eden bir durum bulunmaz.

(5). İflas İdaresi Açısından

Şirketin iflası hâlinde ne şirket ne de pay sahibi ile alacaklıların yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açma yetkileri kalır. İflasın açılması ile birlikte bu yetki iflas idaresine geçer. İflas idaresi, iflas masasının kanuni temsilcisidir (İİK m. 226/1).

Belki iki yıllık sürenin başlangıcı, iflasın açılma tarihi olarak düşünülebilir. Kanımızca süre, en erken iflas idaresinin teşkiliyle işlemeye başlar¹²²⁵. Ancak her hâlde iflas idaresi zararı ve sorumluları fiilen öğrenmelidir¹²²⁶.

4. Beş Yıllık Süre

İki yıllık sürenin zararın ve sorumlunun öğrenilmesiyle işlemeye başlayacağına yukarıda değinmiştik. Eğer bu süreye bir sınır çizilmezse sorumlular ve zarar öğrenilemediği müddetçe davacı hakkını süresiz bir şekilde ileri sürebilecektir.

¹²²⁴ Nitekim bu doğrultuda Bärtschi, **a.g.e.**, s. 328.

¹²²⁵ von der Crone, **Aktienrecht**, § 21 N. 1922. İflas idaresi üç kişiden oluşur. Birinci alacaklılar toplantısında altı kişi aday gösterilir ve icra mahkemesine bildirilir. Bunun üzerine icra mahkemesi adaylardan üçünü iflas idaresine seçer (İİK m. 223/1).

¹²²⁶ Bärtschi, **a.g.e.**, s. 329.

Böylesi bir durum ise hukuk güvenliği ilkesine aykırıdır¹²²⁷. Bu nedenle TK m. 560'ta iki yıllık sürenin yanı sıra beş yıllık mutlak bir süre konmuştur¹²²⁸.

Beş yıllık mutlak zamanaşımı süresinin başlangıcı, iki yıllık sürenin başlangıcından farklı esaslara bağlanmıştır. Buna göre beş yıllık mutlak zamanaşımı, *zararı doğuran fiilin meydana geldiği günden itibaren* işlemeye başlar¹²²⁹. TK m. 560'ta her ne kadar zarar doğuran *fiilden* söz edilmişse de zarar sadece haksız fiilin icrasıyla meydana gelmez aynı zamanda sözleşmeye aykırılıklar nedeniyle de ortaya çıkabilir. Bu bakımdan TK m. 560 kaleme alınırken bu husus gözden kaçırılmış görünmektedir.

Mutlak zamanaşımı süresinin işlemeye başlamasında zararın ve sorumlunun öğrenilmesi olgusu belirleyici değildir¹²³⁰. Davacı zarar verici fiilin varlığından haberdar olsun veya olmasın beş yıllık süre, fiilin gerçekleşmesiyle işlemeye başlar¹²³¹. Bazı durumlarda davacı iki yıllık zamanaşımı süresinin başlaması için gerekli olan zararın ve sorumlunun varlığını öğrenemeyebilir. Bu husus beş yıllık sürenin başlamasında önem arz etmez. Hatta öğretide beş yıllık sürenin başlaması için zararın ortaya çıkmasının gerekmediği ifade edilir¹²³².

Öte yandan zararı meydana getiren fiil devam ettikçe beş yıllık zamanaşımı başlamaz. Fiil ne vakit tamamlanırsa süre o tarihten itibaren başlar¹²³³. Fiilin kısa aralıklarla birden çok defa tekrar etmesi tek bir fiilin icrası şeklinde

¹²²⁷ Roland, **BK-OR**, Art. 60 OR N. 4.

¹²²⁸ Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 521; Mimaroğlu, **a.g.e.**, s. 124; Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 263; Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 612f.

¹²²⁹ Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 521; Roland, **BK-OR**, Art. 60 OR N. 15a; Bärtschi, **a.g.e.**, s. 330.

¹²³⁰ Forstmoser, **Verantwortlichkeit**, N. 521.

¹²³¹ 11. HD'nin 22.09.2021 tarih ve 2020-5915/5643 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 09.12.2023.

¹²³² Erdem, **a.g.e.**, s. 183.

¹²³³ Gericke, Waller, **a.g.e.**, Art. 760 N. 4; Roland, **BK-OR**, Art. 60 OR N. 15a; Bärtschi, **a.g.e.**, s. 330.

yorumlanabiliyorsa zamanaşımı süresi fiilin icra edildiği son tarihten itibaren başlar¹²³⁴.

Davacı zararı ve sorumluyu zarara yol açan fiilden dört yıl sonra öğrenmişse tazminat davasını bu tarihten itibaren iki yıl içinde değil, beş yıllık sürenin dolması için geriye kalan bir yıllık süre zarfında açmalıdır¹²³⁵.

5. Ceza Zamanaşımı

TK m. 560'ın birinci cümlesinde iki ve beş yıllık zamanaşımı süreleri öngören kanun koyucu, maddenin ikinci cümlesinde bunlardan başka istisnai nitelikte bir süre daha öngörmüştür. Bu düzenleme uyarınca, sorumluluğu doğuran fiil cezayı gerektirip Türk Ceza Kanunu'na göre daha uzun dava zamanaşımına tabi bulunuyorsa tazminat davasına da bu zamanaşımı uygulanır¹²³⁶.

Ceza zamanaşımının uygulanabilmesinin şartları şu şekildedir: Bir defa sorumluluğu doğuran fiil cezayı gerektirmeli, ayrıca bu suça dair zamanaşımı süresi, TK m. 560'ta belirtilen iki ve beş yıllık sürelerden daha uzun olmasıdır. Fiil, Türk Ceza Kanunu'nda veya ceza hükmü içeren bir başka kanunda suç sayılmalıdır. Ceza hukuku ilkelerine göre fiil suçun bütün unsurlarını taşımalıdır. Bu kapsamda hem maddi unsurlar hem de manevi unsur mevcut olmalıdır¹²³⁷.

Acaba ceza zamanaşımı süresinin uygulanabilmesi için yönetim kurulu üyesi hakkında kovuşturma yapıp bir cezaya mahkûm edilmiş olması gerekli midir? Öğretide fazla taraftar bulmayan bir görüşe göre, ceza zamanaşımı süresinin uygulanabilmesi, davalının cezaya mahkûm edilmiş olmasına bağlıdır. Eğer herhangi bir ceza davası açılmamışsa hukuk mahkemesi sorumluluk davasını bekletici mesele

¹²³⁴ Erdem, **a.g.e.**, s. 184.

¹²³⁵ Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 36 N. 151; Bärtschi, **a.g.e.**, s. 330.

¹²³⁶ 11. HD'nin 04.04.2022 tarih ve 65/2791 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 09.12.2023.

¹²³⁷ Eren, **Borçlar Genel**, N. 2598; Erdem, **a.g.e.**, s. 139. Dolayısıyla maddi veya manevi unsurlardan herhangi birinin eksikliği, ceza zamanaşımının uygulanmasına engel teşkil eder. Bu hususta bkz. Studer, **a.g.e.**, OR 760 N. 35.

yapmalıdır¹²³⁸. Buna karşılık çoğunluğun kabul ettiği ikinci görüşe göre, davalının bir cezaya mahkûm edilmiş olması şart değildir¹²³⁹. Kanımızca ikinci görüşe üstünlük tanınmalıdır. Her ne kadar birinci görüş hakkaniyet hissini daha fazla okşuyor olsa da TK m. 560'ın lafzı ceza mahkûmiyetini bir şart olarak aramaz¹²⁴⁰. Bu bakımdan ceza zamanaşımının uygulanmasında mahkûmiyet şartının aranması bir temenniden öteye geçemez.

Ceza hâkimi fiilin suç teşkil ettiğine karar vermiş ve hüküm kesinleşmişse ceza zamanaşımının sorumluluk davasında da uygulanacağı açıktır¹²⁴¹. Ceza davası açılmış fakat henüz hüküm kesinleşmemişse hukuk hâkimi hükmün kesinleşmesini beklemelidir¹²⁴². Buna karşılık herhangi bir ceza soruşturması bulunmadığı takdirde hukuk hâkimi davanın esasına geçmeden önce, ceza hukuku ilkeleri ışığında fiilin cezayı gerektirip gerektirmediğini inceler¹²⁴³. Ceza hâkimi fiilin suç teşkil etmediği gerekçesiyle beraat kararı verdiği takdirde sorumluluk davasında ceza zamanaşımı uygulanamaz¹²⁴⁴. Kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiği hâllerde de aynı durum geçerlidir¹²⁴⁵. Buna karşılık Yargıtay'a göre, delil yetersizliğinden dolayı ceza yargılamasından beraat edilmesi hâlinde hukuk hâkimi, fiilin suç teşkil edip etmediğini inceleyebilecektir¹²⁴⁶.

¹²³⁸ Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 613.

¹²³⁹ Eren, **Borçlar Genel**, N. 2598; Erdem, **a.g.e.**, s. 140.

¹²⁴⁰ Nitekim bu istikamette Forstmoser, Meier-Hayoz, Nobel, **a.g.e.**, § 36 N. 153.

¹²⁴¹ Studer, **a.g.e.**, OR 760 N. 35.

¹²⁴² Erdem, **a.g.e.**, s. 142.

¹²⁴³ Studer, **a.g.e.**, OR 760 N. 35; Eren, **Borçlar Genel**, N. 2599; Erdem, **a.g.e.**, s. 140.

¹²⁴⁴ Eren, **Borçlar Genel**, N. 2599.

¹²⁴⁵ Studer, **a.g.e.**, OR 760 N. 35. Aksi yönde Erdem, **a.g.e.**, s. 142.

¹²⁴⁶ Yargıtay HGK'nın 18.11.1981 tarih ve 4-231/744 sayılı kararı (**YKD**, S. 6, 1982, s. 766).

Takibi şikâyeteye bağlı suçlarda süresi içinde şikâyeteye bulunulmaması ceza zamanaşımının uygulanmasına engel değildir¹²⁴⁷. Şikâyetten vazgeçildiği takdirde de durum aynıdır.

Genel af hâlinde fiil suç olmaktan çıkacağı için, ceza zamanaşımı uygulanma kabiliyetini yitirir^{1248, 1249}. Buna karşılık özel afta fiilin suç niteliğinde bir değişiklik yaratılmadığından, ceza zamanaşımı süreleri uygulanmaya devam eder¹²⁵⁰.

Cezayı gerektiren fiil hangi yönetim kurulu üyesi tarafından işlenmişse ceza zamanaşımı sadece onun hakkında geçerlidir. Eksik teselsülde de durum böyledir. Müteselsil sorumluluğun söz konusu olduğu hâllerde ise ceza zamanaşımı diğer sorumlular hakkında da uygulanır.

Sorumluluğu doğuran fiilin konusunun aynı zamanda suç teşkil ettiği hâllerde uygulanma kabiliyeti olan süre “dava zamanaşımı” olup, “ceza zamanaşımı” veya “infaz zamanaşımı” değildir.

TBK m. 153 ve devamında öngörülen zamanaşımının durma ve kesilme nedenleri, ceza davası zamanaşımı süreleri hakkında da geçerlidir¹²⁵¹.

Üzerinde durmak istediğimiz son husus, ceza davası zamanaşımı sürelerinin yerindeliliğine ilişkindir. TBK’da olduğu gibi TK’da da ceza davası zamanaşımı süresi düzenlenmiştir. Bu sürenin TBK’da öngörülmesinin nedenine ilişkin olarak, bir fiilin hem sorumluluğu doğurması hem de konusunun suç teşkil etmesi hâlinde kanunlar arasında uyumun sağlanmasının amaçlandığı gösterilir¹²⁵². Böylece ceza davası devam ettiği sürece tazminat davasının da devam etmesinin zamanaşımı sürelerinin

¹²⁴⁷ Gericke, Waller, **a.g.e.**, Art. 760 N. 9; Studer, **a.g.e.**, OR 760 N. 35; Karahasan, **a.g.e.**, s. 603.

¹²⁴⁸ Eren, **Borçlar Genel**, N. 2599; Erdem, **a.g.e.**, s. 143.

¹²⁴⁹ Öğretide Eren, ceza davası devam ederken af kanununun çıkarılması ihtimali hakkında yapmış olduğu değerlendirmesinde, tazminat davasının, af nedeniyle ceza davasının düşmesine karar verildiği ve henüz ceza davası açılmadığı hâllerde ise af kanununun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki yıl içinde açılması gerektiğini dile getirir (Eren, **Borçlar Genel**, N. 2599).

¹²⁵⁰ Eren, **Borçlar Genel**, N. 2599; Erdem, **a.g.e.**, s. 144.

¹²⁵¹ Studer, **a.g.e.**, OR 760 N. 34.

¹²⁵² Eren, **Borçlar Genel**, N. 2596.

uygulanmasında tutarlı bir yol olacağı ifade edilir¹²⁵³. Oysa kanun koyucu ticaret hayatının süratle duyduğu ihtiyacı gerekçe göstererek TBK’da öngörülen zamanaşımı sürelerinden ayrılmış, daha kısa süreler düzenlemiştir. Fakat bunu yaparken ceza davası zamanaşımı sürelerini aynen TBK’da olduğu gibi korumuştur. Kanımızca bir taraftan hız ihtiyacını gerekçe göstererek TBK’daki hükümlerden sapıp iki ve beş yıllık daha kısa süreler öngörülmüşken diğer taraftan son derece uzun ceza davası zamanaşımı sürelerinin korunması isabetli olmamıştır. Hatta ticaret kanun koyucusunun süreleri kısa tutma amacının bir yansımasını ibra kararlarında görmek mümkündür. Genel kurulda olumlu ibraya karar verilmesi hâlinde pay sahiplerinin dava hakkı, ibra tarihinden itibaren altı ay geçmekle düşer (TK m. 558/2, c. 2)¹²⁵⁴. İbraya ilişkin bu düzenleme de, ceza davası zamanaşımının TK’ya alınmasının yerinde olmadığına bir diğer kanıtıdır.

6. İbra Kararının Zamanaşımı Sürelerine Etkisi

TK m. 558/2’de ibra kararının etkisi düzenlenmiştir. İbra kararı hem dava hakkını hem de dava açma süresini etkiler. Öyle ki genel kurulun ibra kararı, ibranın kapsamına giren olaylarla ilgili olarak şirketin, ibraya olumlu oy veren pay sahipleriyle ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin dava takip yetkisini sona erdirir. İbraya olumlu oy vermemiş olan pay sahiplerinin dava hakkı ise ibra tarihinden itibaren altı ayın geçmesiyle düşer. Söz konusu süre hak düşürücü nitelik arz eder¹²⁵⁵.

TK m. 558/2’nin gerekçesine bakıldığında altı aylık sürenin öngörülme nedenine ışık tutan bir açıklama bulunmaz. Gerekçede hükmün OR 758’den alındığı ifade edilmekle yetinilmiştir¹²⁵⁶. Yeri gelmişken bir kez daha belirtmek gerekir ki, İsviçre hukukunda 2020 yılında yapılan değişiklikle, altı aylık süre oniki aya çıkarılmıştır. Bu değişikliğin gerekçesinde altı aylık sürenin çok kısa olduğu, karmaşık

¹²⁵³ Eren, **Borçlar Genel**, N. 2596, Erdem, **a.g.e.**, s. 137.

¹²⁵⁴ Hemen belirtelim ki TK m. 558/2’deki altı aylık süre zamanaşımı değil hak düşürücü niteliktedir.

¹²⁵⁵ Altı aylık sürenin hak düşürücü niteliğine vurgu yapan Yargıtay 11. HD’nin 27.06.22 tarih ve 2011-1198/5289 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 06.02.2023.

¹²⁵⁶ Bkz. Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 641.

konuların varlığı hâlinde pay sahiplerinin ihtiyaç duydukları bilgileri bu süre zarfında toplamalarının imkânsız hâle geldiği ifade edilmiştir¹²⁵⁷.

OR 758/2'ye eklenen bir başka hüküm, özel denetim sırasında oniki aylık sürenin duracak olmasıdır. Gerekçeye göre bu ek vasıtasıyla, özel denetim ile ibra kararı arasındaki uyumun sağlandığı, özel denetimin sonucunun beklenerek davanın açılmasına imkân tanındığı, böylece özel denetime ilişkin sonuçların sorumluluk davasında kullanılabileceği ifade edilmiştir¹²⁵⁸.

TK m. 558/2 ile TK m. 560 arasındaki ilişkiye yakından bakılmalıdır. TK m. 558/2'ye göre ibraya olumlu oy vermemiş olan pay sahiplerinin dava hakkı, ibra kararından itibaren altı ayın sonunda düşer. TK m. 558/2'nin uygulanma alanı, pay sahiplerinin yansıma zararları nedeniyle açacakları sorumluluk davalarını kapsar. Doğrudan zararlar hâlinde ise TK m. 558/2'deki altı aylık hak düşürücü süre değil, TK m. 560'taki iki ve beş yıllık zamanaşımı süreleri uygulanır. TK m. 558/2'deki düzenleme, TK m. 560'ın uygulanma kabiliyetini önemli ölçüde daraltır. Öğretide haklı olarak TK m. 558'in TK m. 560'ta yer alan zamanaşımı süreleriyle uyumsuzluk yarattığı belirtilir¹²⁵⁹.

Hükmün kişi yönünden uygulanma alanı, pay sahipleri¹²⁶⁰ ve katılma intifa senedi sahipleri ile sınırlıdır. Konu yönünden ise yansıma zararlar nedeniyle açılacak

¹²⁵⁷ Bkz. Botschaft Art. 758 Abs. 2, s. 601, (Çevrimiçi), <https://fedlex.data.admin.ch/filestore/fedlex.data.admin.ch/eli/fga/2017/112/de/pdf-x/fedlex-data-admin-ch-eli-fga-2017-112-de-pdf-x.pdf>, 06.01.2024. Aynı yönde Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 453.

¹²⁵⁸ Bkz. Botschaft Art. 758 Abs. 2, s. 601 (Çevrimiçi), <https://fedlex.data.admin.ch/filestore/fedlex.data.admin.ch/eli/fga/2017/112/de/pdf-x/fedlex-data-admin-ch-eli-fga-2017-112-de-pdf-x.pdf>, 06.01.2024. Aynı yönde Peter Forstmoser, Marcel Küchler, **Schweizer Aktienrecht 2020**, Zürich, Stämpfli Verlag, 2021, § 758 N. 88; Böckli, **Aktienrecht**, § 18 N. 454.

¹²⁵⁹ Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 612d.

¹²⁶⁰ İbra kararından sonra pay iktisap etmiş olan pay sahipleri açısından da altı aylık sürenin başlangıcı, payın iktisap edildiği tarih değil, ibra tarihidir. Bu doğrultuda 11. HD'nin 15.02.2022 tarih ve 2019-4767/1131 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 10.02.2023.

sorumluluk davalarını ihtiva eder¹²⁶¹. Alacaklıların gerek doğrudan gerek yansıma zararları nedeniyle açacakları davalarda TK m. 558/2 değil, TK m. 560 uygulanır.

B. Rekabet Yasağının İhlalinden Doğan Sorumlulukta Zamanaşımı (TK m. 396)

1. Zamanaşımı Süresi

Yönetim kurulu üyesinin, genel kurulun izni olmadan hem şirketin işletme konusuna giren ticari iş türünden bir işlemi kendi veya başkası hesabına yapması hem de aynı tür ticari işlemlerle uğraşan bir şirkete sorumluluğu sınırsız ortak sıfatıyla girmesi yasaktır (TK m. 396/1, c. 1).

Bu yasağa aykırı davranan üyenin dışındaki üyelerin birtakım seçimlik hakları bulunur. Bu üyeler yasağa aykırı hareket eden yönetim kurulu üyesinden tazminat, tazminat yerine yapılan işlemin şirket hesabına yapılmış sayılmasını veya üçüncü kişiler hesabına yapılan sözleşmelerden doğan menfaatlerin şirkete ait olduğunu talep edebilirler (TK m. 396/1 ve 2).

Dile getirilen seçimlik haklar, söz konusu ticari işlemlerin yapıldığını veya yönetim kurulu üyesinin sorumluluğu sınırsız bir şirkete girdiğini, diğer üyelerin öğrendikleri tarihten itibaren *üç ay* ve her hâlde bunların gerçekleşmesinden itibaren *bir yıl* geçince zamanaşımına uğrar (TK m. 396/3).

Yönetim kurulu üyesinin rekabet yasağına aykırı davranması hâlinde üç aylık ve bir yıllık olmak üzere iki farklı süre öngörülmüştür. Bu sürelerin işlemeye başlayacağı tarihlerin tespit edilmesi gerekir.

Öncelikle *üç aylık* kısa zamanaşımının başlangıcına bakılmalıdır. Kanun'da üç aylık sürenin başlangıcı hususunda, rekabet yasağına aykırı harekette bulunan üyenin dışındaki üyelerin rekabet yasağını öğrendikleri tarih esas alınmışsa da öğretide sürenin başlangıcı hakkında farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bir görüşe göre, üç aylık

¹²⁶¹ 11. HD'nin 27.06.2022 tarih ve 2021-1198/5289 sayılı kararı (Çevrimiçi), www.karararama.yargitay.gov.tr, 06.02.2023.

sürenin başlaması için diğer üyelere sadece birinin öğrenmesi yeterlidir¹²⁶². İkinci görüşe göre ise üyelerin tümünün öğrenmesi gerekir¹²⁶³.

Üç aylık kısa zamanaşımı AktG § 88/3 ile benzerlik gösterir. Bu nedenle sürenin başlangıcı hakkında değerlendirmede bulunurken Alman öğretisindeki görüşlerden yararlanmak mümkündür. AktG § 88/3'e göre üç aylık süre, diğer üyelerin rekabet yasağına aykırılığı öğrendiği tarihten itibaren işlemeye başlar. Alman öğretisinde çoğunlukla, sürenin başlaması için tek bir üyenin öğrenmesi yeterli kabul edilmez, üyelerin tümünün öğrendiği tarih esas alınır¹²⁶⁴.

Kanımızca TK m. 396/3'ün "*diğer üyelerin öğrendikleri tarihten itibaren*" şeklindeki lafzı, üç aylık sürenin işlemeye başlaması için üyelere sadece birinin öğrenmesine imkân vermez. Kanun koyucu eğer tek bir üyenin öğrenmesiyle sürenin başlamasını isteseydi, "*diğer üyelere (herhangi) birinin öğrendiği tarihten itibaren*" gibi bir ibareyi tercih etmesi gerekirdi. Oysa TK m. 396/3'te, "*diğer üyelerin öğrendikleri tarih*" esas alınmıştır. Nitekim bu cümle parçasından tek bir üyenin değil, üyelerin tümünün öğrenme olgusuna sahip olması gerektiği anlaşılır.

Üzerinde durulması gereken bir diğer husus, yönetim kurulunun tek kişiden oluştuğu hâllerde üç aylık kısa zamanaşımı süresinin başlangıcıdır. Tek kişiden oluşan bir yönetim kurulunda seçimlik hakları kullanacak üye bulunmaz. İlk akla gelen,

¹²⁶² İmregün, **AO**, s. 234; Çamoğlu, **Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 99-100; Fatih Aydoğan, **Ticaret Ortaklıklarında Rekabet Yasağı**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2005, s. 130-131.

¹²⁶³ Arslanlı, **Anonim Şirketler, C. II-III**, s. 157; Ansay, **Anonim Şirketler**, s. 136; Domaniç, **Anonim Şirketler**, s. 640-641; Helvacı, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 96; Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 613b; Kırca (Şehirali Çelik, Manavgat), **a.g.e.**, s. 700; Çamoğlu, **Sorumluluk Davalarında Zamanaşımı**, s. 233; Akdağ Güney, **Yönetim Kurulu**, s. 241. *Helvacı*, üç aylık sürenin başlaması için üyelerin tümünün bilmesi gerektiği görüşünü dile getirir. Yazar ayrıca *de lege feranda*, konunun görüşüldüğü ilk yönetim kurulu toplantısından itibaren zamanaşımının başlamasına dair bir kanun değişikliği yapılmasını tavsiye eder (Helvacı, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 97).

¹²⁶⁴ Spindler, **MK-AktG**, § 88 N. 42; Koch, **KurzKomm-AktG**, § 88 N. 9; Weber, **a.g.e.**, § 88 N. 21; Andreas Schwennicke, **Aktiengesetz: AktG**, Ed. Hans Christoph Grigoleit, 2. Auflage, München, C.H. Beck, 2020, § 88 N. 17; Dauner-Lieb Barbara, **Beck'sche Kurz-Kommentare, Band 62: Gesellschaftsrecht**, Ed. Martin Henssler, Lutz Strohn, 5. Auflage, München, C.H. Beck, 2021, § 88 N. 13.

konunun genel kurulun gündemine getirilmesi ve orada karar verilmesidir. Keza rekabet yasağını ihlal eden üye görevden alınıp yerine yenisi seçilebilir. Bu takdirde üç aylık süre, yeni üyenin göreve başladığı tarihten itibaren işler¹²⁶⁵. Ayrıca MK m. 426/1-3 uyarınca temsil kayyımı atanabilir. Her bir pay sahibi ilgili sıfatıyla mahkemeden kayyım atanmasını talep edebilir. Bu ihtimalde üç aylık süre, kayyımın göreve başlamasından itibaren işler¹²⁶⁶.

Bundan başka TK m. 396/3'te üç aylık sürenin yanı sıra ayrıca bir yıllık mutlak zamanaşımı süresi de bulunur. Bir yıllık süre, her hâlde rekabet yasağının ihlal edildiği tarihten itibaren işlemeye başlar.

Zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması hususunda, ihlal edilen konular arasında bir ayrıma gidilmelidir. İhlal, şirketin işletme konusuna giren ticari iş türünden bir işlemin yapılmasını konu alıyorsa söz konusu işlemin meydana geldiği tarihten itibaren bir yıllık mutlak süre işlemeye başlar. Bu arada Türk öğretisinde, ihlal devam ettikçe zamanaşımı işlemez kuralının burada uygulanamayacağı savunulur¹²⁶⁷. Bir an için dile getirilen görüşün doğru olduğu varsayıldığında, tazminat talebi ortaya çıkmadan önce bu talebin zamanaşımına uğrama tehlikesi söz konusu olacaktır. Hükmün öngörülme amacı ise bu olamaz. Kanımızca ihlal devam ettiği müddetçe zamanaşımı işlemez¹²⁶⁸. Yine yönetim kurulu üyesi, aynı tür işlerle uğraşan bir şirkette sorumluluğu sınırsız ortak sıfatını koruduğu sürece zamanaşımı başlamaz¹²⁶⁹. Bu ihtimalde zamanaşımı, ortaklık sıfatının sona ermesiyle birlikte işlemeye başlar.

¹²⁶⁵ Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 613c; Akdağ Güney, **Yönetim Kurulu**, s. 243.

¹²⁶⁶ Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 613c.

¹²⁶⁷ Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, N. 12-122b.

¹²⁶⁸ Nitekim Alman öğretisinde de ihlal devam ettikçe zamanaşımının başlamayacağı dile getirilir. Bu doğrultuda bkz. Spindler, **MK-AktG**, § 88 N. 43; Mertens, Cahn, **a.g.e.**, § 88 N. 30; Michael Kort, **Aktiengesetz: Großkommentar, Band 4/1: §§ 76-91**, Ed. Heribert Hirte, Peter O. Mülbert, Markus Roth, 4. neubearbeitete Auflage, Berlin/Boston, de Gruyter, 2015, § 88 N. 102.

Türk hukukunda bu istikamette bkz. Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 577.

¹²⁶⁹ Bu doğrultuda bkz. Spindler, **MK-AktG**, § 88 N. 43.

2. Sorumluluğa İlişkin Hükümlerin Saklı Tutulması

TK m. 396'nın ilk üç fıkrası, dilin sadeleştirilmesi dışında eTK m. 355 ile aynıdır. Nitekim TK m. 396'nın gerekçesinde eTK m. 355'in aynen korunduğu ifade edilmiştir¹²⁷⁰. TK m. 396'ya eklenen 4'üncü fıkra ise yeni olup eTK m. 355'te bulunmamaktaydı. Bu fıkra da yönetim kurulu üyelerinin sorumlulukları ile ilgili hükümler saklı tutulmuştur. Gerekçede 4'üncü fıkra hakkında herhangi bir açıklama yer almaz. Oysa bir kanunun gerekçesi, öngörülen hükmün işlevine ışık tutma görevini haizdir. TK m. 396/4'ün öngörülme amacı belirsizlik taşır. Bu belirsizlik bilimsel çalışmalar ve Yargıtay uygulamalarıyla giderilecektir.

TK m. 396/4'ün öngörülme amacını tespit edebilmek için eTK dönemindeki tartışmalara bakmakta yarar vardır. eTK döneminde öğreti, pay sahipleriyle alacaklıların TK m. 396'ya müsteniden yönetim kurulu üyeleri aleyhine sorumluluk davası açıp açamayacakları hususunda ikiye ayrılmıştı. Bir görüş, eTK m. 355'in (TK m. 396), sorumluluğun genel olarak düzenlendiği, hem şirkete hem de pay sahipleriyle şirket alacaklılarına dava açma hakkı tanıyan eTK m. 336'ya (TK m. 553) kıyasla özel hüküm niteliği arz ettiği yönündedir. Bu nedenle rekabet yasağının ihlali hâlinde sadece şirket dava açabilir, pay sahipleri ile şirket alacaklıları ise dava açamaz¹²⁷¹. Yargıtay uygulaması da bu yönde şekillenmişti¹²⁷². Buna karşılık ikinci görüşe göre eTK m. 355 hükmü (TK m. 396), pay sahipleriyle şirket alacaklılarına dava hakkı tanıyan eTK m. 336'nın (TK m. 553) uygulanmasına engel değildir¹²⁷³.

Öyle anlaşılmaktadır ki kanun koyucu eTK m. 355'te bulunmayan, TK m. 396'ya eklediği 4'üncü fıkra ile, sorumluluğun genel olarak düzenlendiği, şirketin yanı

¹²⁷⁰ Bkz. TK m. 396'nın gerekçesi (Kaya, **Gerekçeli TK**, s. 418-420).

¹²⁷¹ Domaniç, **Anonim Şirketler**, s. 646.

¹²⁷² 11. HD'nin 29.9.1977 tarih ve 3558/3890 sayılı kararı (**BATİDER**, C. IX, S. 2, 1997, s. 518 vd.).

¹²⁷³ Helvacı, **Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, s. 93; Aydoğan, **Rekabet Yasağı**, s. 127-128.

sıra pay sahipleriyle şirket alacaklılarına da dava hakkı tanıyan TK m. 553 ve devamı hükümlerinin uygulanmasının önündeki tereddütü kaldırmak istemiştir¹²⁷⁴.

Mademki rekabet yasağını ihlal eden üye aleyhine sadece şirket değil aynı zamanda pay sahipleriyle şirket alacaklıları da dava açma hakkına sahiptir; acaba bunların yönelteceği davalara, üç aylık ve bir yıllık zamanaşımı süreleri mi (TK m. 396/3), yoksa TK m. 560'ta düzenlenen iki ve beş yıllık süreler mi uygulanacaktır? Öğretide bir görüşe göre, şirketin açacağı dava ile pay sahiplerinin açacakları davalar arasında farklılık yaratmanın haklı bir sebebi bulunmaz. Bu nedenle TK m. 396/3'te öngörülen zamanaşımı süreleri pay sahiplerinin açacakları davalara da uygulanır¹²⁷⁵. Kanımızca yönetim kurulu üyelerinin sorumlulukları ile ilgili hükümlerin saklı tutulduğu TK m. 396/4'ün mevcudiyeti karşısında, pay sahipleriyle şirket alacaklılarına TK m. 560'taki iki ve beş yıllık zamanaşımı sürelerinin uygulanması icap eder. Diğer yandan TK m. 396/3'e nazaran daha uzun zamanaşımı süreleri öngören TK m. 560'ın tatbik edilmesi hakkaniyet hissini daha fazla okşar. Çünkü yönetim kurulu üyelerinin aksine pay sahipleriyle şirket alacaklılarının, rekabet ihlalinin varlığını üç ay ve bir yıllık kısa zamanaşımı süreleri içinde öğrenmeleri hayatın olağan akışına uygun değildir.

Son olarak ekleyelim ki ibra kararı TK m. 396 hakkında da etki gösterir. Dolayısıyla rekabet yasağına aykırı davranan üye lehine verilen ibra kararı, şirketin bu yüzden uğradığı zararları tazmin etme hakkını yitirmesine neden olur¹²⁷⁶. İbraya olumsuz oy veren pay sahipleri ise, bir kez daha vurgulamak gerekirse, ibra tarihinden itibaren altı ay içinde dava açabilir (TK m. 558/2)¹²⁷⁷.

¹²⁷⁴ Nitekim bu yönde Kırca (Şehirali Çelik, Manavgat), **a.g.e.**, s. 700-701; Çamoğlu (Poroy, Tekinalp), **Ortaklıklar I**, N. 576a.

¹²⁷⁵ Kırca (Şehirali Çelik, Manavgat), **a.g.e.**, s. 701.

¹²⁷⁶ Şüphesiz bu husus, rekabet yasağına aykırılığın ibranın kapsamında yer alması hâlinde geçerlidir.

¹²⁷⁷ Bkz. ve krş. Kırca (Şehirali Çelik, Manavgat), **a.g.e.**, s. 701.

SONUÇ

I. Bu çalışmada **ibra kararı** ile ilgili tespit edilen önemli noktalar, ulaşılan sonuçlar ve konuya dair *de lege feranda* öneriler sırasıyla şu şekildedir:

1.1. İbra kararı dava takip yetkisini sona erdirir; bu karar maddi hak üzerinde herhangi bir etkiyi haiz değildir. Dava takip yetkisi ise dava şartlarındandır (HMK m. 114/1-e). Şirket tüzel kişiliğiyle, ibraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin dava takip yetkileri ortadan kalkar. Diğer pay sahiplerinin şirketin zararını konu alan dava takip yetkileri ise varlığını sürdürür. Dava hakkı devam eden pay sahiplerinin bu davayı ibra tarihinden itibaren altı aylık süre içinde açmaları gerekir. Altı aylık süre, hak düşürücü niteliktedir.

1.2. TK m. 558/2’de “*ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin*” dava haklarının düşeceğinden söz edilmesi, devredenin ibraya olumlu oy vermesinin, devralanın dava hakkını etkilemeyeceği izlenimini uyandırır. Kanımızca hiç kimse sahip olduğu haktan fazlasını başkasına devredemez ilkesi gözetildiğinde, bu düzenleme *ibraya olumsuz oy vermiş olan pay sahiplerinden* devralmalarla sınırlı olarak yorumlanmalıdır. Böylece pay devirlerinin kötüye kullanılmasının da önüne geçilecektir. Aksi takdirde ibraya olumlu oy vererek dava hakkı son bulan pay sahibi, payını devretmek suretiyle bu engeli kolaylıkla aşacaktır.

Bu bağlamda eklemek gerekir ki “*ibra kararını bilerek*” payın iktisap edilmiş olması şartında, devralanın ibra hakkında bilgi sahibi olduğu hususunun ispatındaki güçlükler, hükmün uygulanma kabiliyetini zorlaştırır.

Kanımızca devralanın dava hakkının düşmesi için şeklen ibra kararından haberdar olması yeterlidir, ayrıca ibranın kapsamı hakkında bilgi sahibi olması gerekmez.

1.3. İbra kararı genel kurulun tek taraflı irade beyanıyla meydana gelir, yönetim kurulu üyelerinin onayına ihtiyaç duyulmaz. Oysa TBK m. 132’de düzenlenen ibra sözleşmesi iki taraflı hukuki işlemlerdendir. Farklı nitelik arz eden bu iki kurumun aynı ibarelerle anılması, bir terminoloji sorununa yol açar. Bu hususta yeni bir kavramın ortaya konması gerekir.

1.4. Mecelle hükümleri bir kenara bırakılacak olursa, ibra ifadesi Türk Borçlar Kanunu’na, 11.1.2011’de kabul edilen 6098 sayılı Kanun ile birlikte girmiştir. Oysa ibra, bundan yaklaşık 55 yıl önce 29.6.1956’da kabul edilen eTK m. 310’da ve onu takiben 6102 sayılı TK’da kanuni zeminde yerini almıştır. Nitekim önceki tarihli Kanun’la kavramlaşması nedeniyle, TK’da yer alan “ibra” ifadesine sadık kalınmalıdır. Kanımızca TBK’daki ibra yerine “borçtan kurtarma sözleşmesi” ibaresinin tercih edilmesi, terminoloji sorununa çözüm olacaktır.

2.1. İbra kararında mali ve idari ibra ayırma gidilmiştir. Çok boyutlu bir nitelik arz eden ibra kararıyla bir yandan yönetim kurulunun işletme politikası pay sahiplerinin beğenisine sunulur diğer yandan da yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açılmayacağı beyan edilir. Dikkat edilecek olursa, ibranın iki niteliği ön plana çıkar. Bunlardan biri manevi/psikolojik etki gösteren özelliği, diğeri ise hukuki sonuç doğuran özelliğidir.

2.2. İdari ibra vasıtasıyla, yönetim kurulu üyelerinin geçmiş faaliyetlerinde gösterdikleri takdir yetkisi genel kurulun beğenisine sunulur. Zira yönetim kurulu kararının alınması sürecinde gerekli özen gösterildiği takdirde şirket açısından ortaya çıkan olumsuz sonuç, yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğuna yol açmaz. Çünkü hâkim, yönetim kurulu kararlarının yerindeliğini denetleyemez. Buna karşılık şirketin yönetimi ve temsiliyle görevlendirilip tüm malvarlığının emanet edildiği yönetim kurulu üyelerinin takdir yetkisi kapsamında aldıkları kararların pay sahiplerince değerlendirilmesinin önünde bir engel yoktur. Nitekim idari ibra, pay sahiplerine bu imkân sağlar.

2.3. İbranın hukuki etkiyi haiz fonksiyonu ise mali ibrada kendini gösterir. Mali açıdan verilen ibra kararı, yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğunu sona erdirir. Mali ve idari ibra ayırımına gidilmesinin amaçlarından biri, ibranın hâlihazırda bünyesinde bulunan bu iki işlevini daha belirgin hâle getirmektir.

2.4. Mali ve idari ibra ayırımının önemi, şirketin ibra hakkında karar verirken takdir yetkisine sahip olup olmadığı sorusunda, dahası takdir yetkisinin sınırının tespitinde ortaya çıkar. İbrası reddedilen üyenin iptal ve ibra davaları açması hâlinde söz konusu ayırım mühim bir vazife üstlenir. İdari ibrada şirketin mutlak takdir yetkisi olduğundan, idari ibranın maddi sebeplere müsteniden iptali talep edilemeyeceği gibi mahkeme şirketin yerine geçerek üyelerin idari yönden ibrasına da karar veremez.

2.5. Şirket, sorumluluğu bulunmayan yönetim kurulu üyelerinin mali açıdan ibralarına karar verme borcu altındadır. Bu nedenle kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal etmiş olmayan yönetim kurulu üyelerinin mali açıdan ibralarına karar verip vermeme hususunda şirketin takdir yetkisi bulunmaz.

Buna karşılık hakkında sorumluluk sebepleri gerçekleşen bir üyenin ibrasına karar verip vermemek şirketin takdirindedir.

Benzer şekilde yönetim faaliyetlerinin yerindeliğinin denetimi niteliğinde olan idari ibra hakkında genel kurulun takdir yetkisine sahip olduğunun kabulü gerekir. Kanımızca yönetim kurulu üyelerinin faaliyetleri kusursuz bir şekilde icra edilmiş olsa bile, genel kurulun ibrayı idari açıdan reddetmesine imkân veren takdir yetkisi bulunur.

3.1. İbra kararı ile finansal tabloların müzakeresi maddeleri arasında güçlü bir bağ vardır. Söz konusu bağın nedeni ibra kararının kuramsal temellerine dayanır.

Her ne kadar ibra, kavramsal olarak hesap vermek değilse de verilen hesabın bir sonucudur. Nitekim ibra kararı ile finansal tabloların müzakeresi maddeleri arasındaki ilişkinin iz düşümleri TK'nın 420 ve 424'üncü maddelerine yansımıştır.

3.2. Bu rabitanın ilk sonucu şu şekildedir: Finansal tabloların müzakere edilmiş olması, geçerli bir ibra kararının ön şartıdır. Bir başka ifadeyle genel kurulda ibra hakkında geçerli bir kararın verilebilmesi için öncelikle finansal tablolar müzakere edilmeli, ardından ibra kararına geçilmelidir. Dolayısıyla toplantı gündemi oluşturulurken bu sıra gözetilmelidir.

3.3. İbra kararı ile finansal tabloların müzakeresi maddeleri arasındaki bu ilişkinin bir diğer sonucu, gündeme bağlılık ilkesinin bir istisnası olarak ortaya çıkar. Şöyle ki genel kurulda ibraya karar verebilmek için gündemde bilanço maddesinin yer alması yeterlidir, ibraya ilişkin özel bir maddenin bulunması ise gerekli değildir.

Hatta gündemde ibra maddesinin bulunduğu fakat finansal tabloların müzakeresinin ise yer almadığı bir ihtimalde, finansal tablolar hakkında müzakere edilip karar verilebilir.

3.4. Diğer taraftan finansal tabloların onaylanması, ibranın reddine engel değildir. Çünkü tablolar standartlara uygun biçimde çıkarılmışken yönetim kurulu

üyeleri kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal ederek şirketi zarara uğratmış olabilir. Bu durumda finansal tablolar onaylandığı hâlde ibranın reddi hukuken geçerlidir. Nitekim TK m. 424'te yer alan bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararının, *“kararda aksine açıklık bulunmadığı takdirde”* yönetim kurulu üyelerinin ibrası sonucunu doğuracağı şeklindeki ifadeler bu hususa işaret eder.

4.1. Genel kurulun toplantı gündemi oluşturulurken ibra veya hiçbir duraksamaya mahal vermemek şartıyla eş anlamda kullanılacak bir başka kelimenin, örneğin “aklama” kelimesinin gündemde yer alması yeterlidir. Önemli olan, gündem maddesini okuyan orta yetenekte bir pay sahibinin, bundan ibra kararını anlayabilmesidir.

4.2. “İbra”, “aklama” veya eş anlamda bir başka kelimenin kullanılmasıyla yetinildiği bir ihtimalde, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin, denetçilerin ve tasfiye memurlarının ibrası hakkında karar verilebilir.

4.3. “Yönetim kurulu üyelerinin ibrası” şeklindeki bir gündem maddesinin varlığı hâlinde ise yöneticiler, denetçiler ve tasfiye memurları hakkında ibraya karar verilemez.

5.1. Şirketin kuruluşundan ve sermaye artırımından doğan sorumluluğun ibrasında biri süre diğeri ise azınlığın karşı çıkmaması olmak üzere iki ek şart bulunur.

5.2. TK m. 559’a göre, şirketin kuruluşundan ve sermaye artırımından doğan sorumluluk, şirketin tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra yoluyla kaldırılamaz. Dikkat edilecek olursa hem kuruluştan hem de sermaye artırımında dört yıllık sürenin başlangıcı olarak, şirketin tescili tarihi esas alınmıştır. Oysa sermaye artırımında asıl olan, artırımın yapıldığı tarihtir. Bu nedenle TK m. 559 şu şekilde kaleme alınmalıdır:

“Kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin, denetçilerin, şirketin kuruluşundan ve sermaye artırımından doğan sorumlulukları, şirketin veya sermaye artırımının tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra yoluyla kaldırılamaz.”

5.3. TK m. 559’un ilk cümlesinde dört yıllık süre geçmedikçe şirketin kuruluşundan ve sermaye artırımından doğan sorumluluğunun ibrasına karar verilemeyeceğinden söz edildikten sonra ikinci cümlede, bu sürenin geçmesinden

sonra ibra kararının “*ancak genel kurulun onayıyla geçerlilik kazanacağı*” ifade edilmiştir. Anılan hüküm yanlış anlaşılmaya mahal verir. Öyle ki bu ifade tarzı dört yıl dolmadan önce yönetim kurulu tarafından alınan ibra kararının genel kurulca onaylanması gerektiği şeklinde yorumlanabilir.

Dört yıllık süre dolmadan alınmış bir ibra kararı bulunmadığı takdirde ne onaylanacak ne de geçerlilik kazanacak bir genel kurul kararından söz edilecektir. Bu nedenle TK m. 559’daki “*onay*” ifadesi ibra yönünden isabetli olmamıştır. Bunun yerine “*karar*” kelimesi tercih edilmelidir.

5.4. Süre şartına uyulmaksızın alınan ibra kararının geçerliliği askıdadır. Dört yıllık süre dolmadan önce alınan ibra kararı şirketi bağlamayacağı gibi pay sahipleriyle şirket alacaklılarını da bağlamaz. Açılacak bir sorumluluk davasında yönetim kurulu üyeleriyle kurucular, ibra savunmasında bulunamazlar. Buna karşılık dört yıllık süre dolduktan sonra genel kurulun onayı ibra kararına sıhhat kazandırır.

6.1. Şirketin kuruluşunu ve sermaye artırımını konu alan ibraya karar verebilmek için ayrıca, sermayenin onda birini, halka açık şirketlerde yirmide birini temsil eden pay sahiplerinin karşı çıkmamış olması gerekir.

6.2. TK m. 559’da azınlığın tespitinde “*esas sermayenin*” onda birinden söz edilmesi doğru olmamıştır. Çünkü söz konusu kullanım hem yeni TK’nın sistematığı ile uyumsuzluk yaratmış hem de kayıtlı sermaye rejimini kapsam dışı bırakmıştır. Bu nedenle “*esas*” kelimesi metinden çıkarılmalı ve maddede sadece “*sermaye*” ibaresi kalmalıdır.

6.3. İbra kararına engel olmak isteyen azınlık pay sahipleri, oyunu olumsuz yönde kullanmalıdır. Çekimser oy ibra kararının meydana gelmesine engel olmak için yeterli değildir.

6.4. İbra kararının meydana gelmesine mâni olmak isteyen azınlık ayrıca, ibra önerisine karşı çıktıklarını genel kurul toplantı tutanağına yazdırmalıdır.

6.5. TK m. 559’un kaleme alınış şeklinden hareketle *de lege lata* bir değerlendirme yapıldığında, azınlığa tanınan hakkın, ibra kararının meydana gelmesine engel olma hakkı olduğu sonucuna ulaşılır. Dolayısıyla genel kurulda azınlık karşı çıktığı takdirde ne olumlu ne de olumsuz yönde bir ibra kararı oluşur.

De lege feranda, halka açık olmayan şirketlerde sermayenin onda birini, halka açık şirketlerde ise yirmide birini temsil eden pay sahiplerinin ibraya karşı olmaları hâlinde olumsuz bir genel kurul kararı, yani ibra etmeme kararı meydana gelmiş olmalıdır.

7.1. İbra kararının yenilik doğuran bir hukuki işlem niteliği arz etmesinden ötürü, şarta bağlı ibra kararı alınamaz. İbra kayıtsız şartsız olmalıdır.

7.2. Finansal tabloların ibranın temelini teşkil etmesi, giderek denetimi yapılmamış finansal tabloların düzenlenmemiş hükmünde olması dolayısıyla (TK m. 397/2), denetimden geçmemiş tablolara binaen alınan *mali ibra* kararı kesin olarak hükümsüzdür.

Denetlenme olanağı bulunmadığından, küçük ve orta ölçekli anonim şirketlerin genel kurulunda alınan ibra kararları, finansal tabloların denetlenmemiş olması gerekçesiyle hükümsüzlük davasına konu edilemez.

7.3. Bağımsız denetçinin olumlu görüş yazısı ibraya ne esas ne de dayanak oluşturur. Dolayısıyla olumlu görüş yazısına rağmen ibranın reddi hakkında karar verilebilir. Çünkü denetim, finansal tabloların mevzuatta öngörülen standartlara uygun biçimde tutulup tutulmadığının tespitini konu alır. Buna karşılık yönetim kurulu üyelerinin faaliyetlerinin kusurlu olup olmadığı hususu denetim dışıdır.

7.4. Özel denetimin mevzuunu sadece “belirli olayların” teşkil etmesinden ötürü, inceleme kapsamında kalan olaylar ve buna bağlı konularla sınırlı olmak üzere ibraya karar vermeden önce denetimin sonucu beklenmelidir. Denetim sonuçlanmadan önce alınan ibra kararının hukuki akıbetinde ikili bir ayırıma gidilmelidir. Eğer denetçinin raporu, ibranın yönünün değişmesinde etkili olacak bilgiler içeriyorsa karar iptal edilir. Buna karşılık raporda üyelerin sorumluluğuna yol açan tespitler veya iradenin oluşumunda etkili olacak başkaca bilgiler yer almadığı takdirde denetimin sonucu beklenmeden alınan ibra kararı geçerliliğini korur.

8.1. TK m. 436/2’de birtakım kimseler, ibraya ilişkin kararlarda oydan yoksun kılınmıştır. Söz konusu hükme ilişkin tespitlerimiz sırasıyla şu şekildedir:

8.2. TK m. 436/2’nin uygulanabilmesi için müzakere edildikten sonra oya sunulan kararın mutlaka “ibra” ismiyle anılması gerekmez. Bu karar “ibra”, “aklama” veya eş anlamda bir başka kelimeyle ifade edilmiş olabilir. Önemli olan, yönetim kurulu üyesinin bir faaliyetinin onaylanmasından ötürü sorumsuz addedilmesidir.

8.3. TK m. 436/1 hükmü ikinci fıkraya teşmil edilemez. Çünkü birinci fıkranın uygulanabilmesi, kişisel nitelikteki bir işin varlığını zorunlu kılar. İbra kararı ise kişisel bir nitelik arz etmez.

TK'nın sistematüğinden hareketle de aynı sonuca ulaşmak mümkündür. TK m. 436/1'de genel olarak oydan yoksunluk hâli düzenlenmiş, ikinci fıkra ise ibra kararlarına hasredilmiştir. Kanun koyucu TK m. 436/1'i ibra kararları hakkında da uygulamak istemiş olsaydı ikinci fıkrayı kaleme alması gerekmezdi. Eğer TK m. 436/1 ibra kararlarında da uygulanacak olursa ikinci fıkra anlamsız hâle gelir.

8.4. Pay sahibinin oydan yoksunluğu, sadece olumlu yönde kullanılan oyları değil aynı zamanda çekimser veya olumsuz oyları da kapsar.

8.5. TK m. 436/2'de "*yönetimde görevli imza yetkisini haiz kişilerin*" ibraya ilişkin kararlarda oy haklarını kullanamayacağı hüküm altına alınmıştır. Kimlerin bu kapsamda yer aldığına tespitine ihtiyaç duyulur. Bu çerçevede imza yetkisini haiz kişiler, şirket adına hukuki işlem yapmaya, yani şirketi temsile yetkili kimselerdir. TK m. 436/2'de yönetim kurulu üyelerinin yanında ayrıca *yönetimde görevli* kişiler denildiğine göre, yönetimde görevli olan bu kişiler yönetim kurulu üyesi olmayıp yönetime dair birtakım yetkileri devralmış olan üçüncü kişilerdir. Bu devrin TK m. 367/1'deki usule uygun yapılması gerekmez. Önemli olan yönetimde görev alıp organa özgü iradenin oluşmasına katkının sağlanmış olmasıdır.

TK m. 436/2'nin lafzına sadık kalındığında yönetimde görevli fakat imza yetkisini haiz olmayan kimselerin ibraya ilişkin kararlarda oy kullanabileceği yorumu yapılabilir. Fakat bu sonuç TK m. 436/2'nin öngörölme amacına aykırıdır. Zira anılan hükmün amaçlarından biri, organlar arası işlev ayrılığı ilkesini tesis etmektir.

Kanımızca TK m. 436/2'nin kişi yönünden kapsamı tespit edilirken TK m. 553/1'deki "yönetici" ifadesiyle uyumlu hareket edilmelidir. Bir diğer deyişle TK m. 436/2'de ifadesini bulan "*yönetimde görevli imza yetkisini haiz*" kişi grubunun içi, TK m. 553/1'deki "yöneticiler"e yüklenen anlama göre doldurulmalıdır. Nitekim TK m. 436/2'deki "*yönetimde görevli imza yetkisini haiz kişiler*" ibaresi yerine "*yöneticiler*" ifadesinin tercih edilmesi kanun yapma tekniğine daha uygun olacaktır.

8.6. Tüzel kişinin yönetim kurulu üyesi olduğu bir ihtimalde, tüzel kişi adına yönetim kurulu toplantılarına katılan ve aynı zamanda pay sahibi olan gerçek kişi de ibraya ilişkin kararlarda kendi paylarından doğan oy haklarını kullanamaz.

Çünkü yönetim kurulu üyesi olarak seçilen tüzel kişi ile onun adına hareket eden gerçek kişi arasında temsil ilişkisi bulunur. Temsilci vasıtasıyla yapılan işlemler temsilcinin iradesine tabi olup, hukuki işlemlerin kurucu unsurlarıyla geçerlilik şartlarının meydana gelip gelmediği temsilci esas alınarak tespit edilir. Nitekim oydan yoksunluk nedenleri paya bağlı olmayıp pay sahibinin şahsına bağlıdır.

8.7. TK m. 359/5 uyarınca kamu tüzel kişilerinin gerçek kişi temsilcileri yönetim kuruluna üye olarak seçilebilir. Yönetim kurulu üyesi olmasından ötürü gerçek kişi temsilci, ibraya ilişkin kararlarda kendisine ait paylardan doğan oy haklarını kullanamaz. Her ne kadar kamu tüzel kişinin yönetim kurulu üyeliği sıfatı bulunmasa da, onu temsilen üyelik mevkiinde bulunan gerçek kişinin işlem ve eylemlerinden dolayı kamu tüzel kişinin organ gibi sorumlu olması nedeniyle, söz konusu kamu tüzel kişisi de ibraya ilişkin kararlarda oydan yoksundur.

8.8. TK m. 436/2 uyarınca oy hakkından yoksun kimseler sadece *“kendilerine ait paylardan doğan oy haklarını”* kullanamayacak fakat başkası adına temsilci sıfatıyla oy kullanabilecektir. eTK m. 374/2’de bulunmayan ve 6102 sayılı TK ile birlikte Türk hukukuna giren bu ibare, oydan yoksunluk müessesesinin teorik temeline ters düşer. Gerçekten yukarıda zikrettiğimiz üzere, oydan yoksunluk nedenleri paydan sâdır olmaz, pay sahibinin şirkete karşı olan kişisel konumundan ileri gelir. Temsil yoluyla yapılan hukuki işlemlerin kurucu unsurları, geçerlilik şartları ve sonuçları temsilcinin şahsı esas alınarak değerlendirilir. Nitekim TK m. 427/1, c. 2’nin *“Talimata aykırılık oyu geçersiz kılmaz”* şeklindeki sözlerle bu husus dile getirilmiştir. Hâl böyle olunca şahsında oydan yoksunluk sebepleri mevcut olan bir kişi, temsilen de oy kullanamaz. Sonuç itibarıyla, oydan yoksun kişinin ibraya ilişkin kararlarda temsilen oy kullanmasını yasaklayan açık bir kanun hükmüne ihtiyaç vardır.

Bu arada, oy hakkından yoksun bir kimse ulak/haberci niteliği arz ederse, ibraya ilişkin kararlarda bu sıfatla oy kullanabilir. Çünkü ulak/haberci irade beyanında bulunmaz, bir tarafın iradesini herhangi bir ekleme yapmadan diğer tarafa iletmekle yetinir.

8.9. Yönetim kurulu üyesinin ibra kararından önce öldüğü bir ihtimalde, onun mirasçıları külli halefiyet yoluyla devraldıkları paylardan doğan oy haklarını ibraya ilişkin kararlarda kullanamaz. Çünkü hukukun temel ilkelerinden biri olan, kimsenin sahip olduğundan fazlasını başkasına devredemeyeceği evrensel kuralı

burada da geçerlidir. Mirasbırakan oy hakkından yoksun olduğuna göre, mirasçılar daha fazlasını devralamazlar. Dolayısıyla mirasçılar, söz konusu paylardan doğan oy hakkından yoksundur.

8.10. Oy hakkından yoksunluk, pay sahibinin toplantıya katılmasına engel teşkil etmediği gibi müzakerelerde görüş açıklamasına, hatta öneride bulunmasına da engel değildir. Dolayısıyla toplantı yetersayısına oydan yoksun kimselerin sermayeleri de dâhil edilir. Buna karşılık oydan yoksun pay sahibi, ibraya ilişkin kararlarda kendisine ait paylardan doğan oy haklarını kullanamadığı için, bu oylar karar nisabının hesabında dikkate alınmaz.

9.1. İbra kararının kişi yönünden kapsamına dair tespitlerimiz sırasıyla şu şekildedir: İbra kararı yönetim kurulu hakkında verilmez, bu karar yönetim kuruluna seçilmiş veya atanmış bulunan her bir üyeye mütedair verilir. Hatta seçimin veya atanmanın ne şekilde gerçekleştiği önem arz etmediği gibi, seçime veya atamaya dair sakatlıklar ibra kararının verilmesine de engel teşkil etmez.

9.2. TK m. 334 uyarınca işletme konusu kamu hizmeti olan anonim şirketin esas sözleşmesine konulacak bir hükümle kamu tüzel kişisine yönetim kuruluna doğrudan temsilci gönderme hakkı tanındığı bir ihtmalde, temsilci, yönetim kurulu üyesi sıfatını haiz olduğundan; kamu tüzel kişisi ise organa dair sorumluluk hükümlerinin kendisi hakkında uygulanacak olmasından dolayı her ikisi hakkında da ibra kararı verilebilir.

9.3. Yönetim kuruluna seçilen yedek üye, yönetime ilişkin herhangi bir faaliyette bulunmadığı, şirketin iradesinin oluşumuna etki etmediği ve herhangi bir katkı sağlamadığı sürece, hakkında ibra kararı verilemez.

9.4. İbra kararının kişi yönünden kapsamında yöneticiler de yer alır. Bu vesileyle belirtelim ki, genel kurulun devredilemez görev ve yetkilerinin sıralandığı TK m. 408/2-b’de kısıtlayıcı bir şekilde “*yönetim kurulu üyelerinin ... ibraları hakkında karar verilmesi*”nden söz edilmesi (BTY m. 30/1-b), giderek olağan genel kurul toplantı gündeminin asgari içeriği arasında “*yönetim kurulu üyelerinin ibraları*”nın yer alması (TK m. 409/1, BTY m. 13/1-d), genel kurulun *yöneticilerin* ibraları hakkında karar vermeye yetkili olup olmadığı hususunda tereddüt yaratacak türdendir. Hatırlatalım ki ibra varsayımının düzenlendiği TK m. 424’te, bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararının yönetim kurulu üyelerinin yanı sıra

yöneticilerin de ibrası sonucunu doğuracağından söz edilerek, yöneticilerin de ibra kararının kapsamında yer alacağı açıkça ifade edilmiştir. Fakat herhangi bir tereddüde mahal vermemek için genel kurulun devredilemez görev ve yetkilerinin düzenlendiği TK m. 408/2-b'ye yöneticilerin de eklenmesinde yarar vardır.

9.5. Haklarında ibra kararı verilebilecek yöneticiler, TK m. 553/1'de zikredilen “yöneticiler” ile paralel şekilde tespit edilmelidir.

9.6. Fiili organ hakkında da ibra kararı verilebilir. Fiili organın geçerli bir şekilde ibra edilebilmesi, hem bu kişilerin hem de bu kişilerce yapılan faaliyetlerin genel kurulda açıklanmasını gerektirir. Dolayısıyla fiili organın ibrası hakkında karar vermek, hukuki ve pratik açıdan kolay olmaz.

9.7. Ticari temsilciyle genel yetkili ticari vekiller hakkında da ibra kararı verilebilir. Çünkü hukuk düzeninin bu kimselere tahsis ettiği yetkiler, organsal yetki niteliğindedir.

10.1. İbranın konu yönünden kapsamına dair tespitlerimiz vesilesiyle TK m. 558/2'ye dair bazı değerlendirmelerimiz olacaktır. İlk olarak madde kenar başlığında yer alan “*ibranın etkisi*” ibaresinin yerine “*ibra kararının etkisi*” ifadesinin tercih edilmesi hukuk tekniğine daha uygun olur. Çünkü ibra bir genel kurul kararıdır ve etki doğuracak olan husus, genel kurul tarafından alınan ibra kararıdır. Nitekim TK m. 558/2'nin metninde “ibra kararı” ibaresini kullanan kanun koyucunun bu hususu göz önünde bulundurduğu anlaşılr. Bu değişiklik yapıldığı takdirde, kenar başlık ile metin arasındaki uyumsuzluk da giderilmiş olacaktır.

10.2. Keza TK m. 558/2'nin gerekçesinde, “*İkinci fıkra[nın] kısmen 6762 sayılı Kanunun 380 inci maddesinin tekrarı*” olduğu ifade edilmiştir. Oysa eTK m. 380'de ibra varsayımı düzenlenmiştir ve bu maddenin karşılığı m. 558/2 değil, m. 424'tür. Nitekim TK m. 424'ün gerekçesi “*6762 sayılı Kanunun 380 inci maddesinin esas itibarıyla tekrarıdır*” şeklinde olup açıklamamızı doğrular. Bu nedenle gerekçenin göz ardı edilmesinde yarar vardır.

10.3. Uzun ve karmaşık bir ifade yapısına sahip olan TK m. 558/2'deki “*Şirket genel kurulunun, sorumluluktan ibraya ilişkin kararı*” ifadesinin yerini, “*genel kurulun ibraya ilişkin kararı*” ibaresi almalıdır. Hatta genel kurulun devredilemez görev ve yetkilerinin sıralandığı ve bu arada yönetim kurulu üyelerinin ibralarının da zikredildiği TK m. 408/2-b hükmü dolayısıyla, TK m. 558/2'de yer alan “*genel*

kurulun” ifadesinin bir kez daha vurgulanması gerekmez, “*ibraya ilişkin karar*” şeklinde kaleme alınması yeterlidir.

10.4. TK m. 558/2’ye göre ibra kararı, ibranın kapsadığı açıklanan “*maddi olaylara*” ilişkin olarak etki doğurur. Anılan hükümde yer alan “*maddi olaylar*” ifadesi, dış dünyada meydana gelmiş, bitmiş veya tamamlanmış ve sonuç doğurmuş olaylardır. Buna karşılık devam eden, henüz bitmemiş, tamamlanmamış ve sonuç doğurmamış olaylar ise ibra kararının kapsamı dışındadır. “*Olay*” kelimesi, hukuk düzeninin kendisine hukuki sonuç bağladığı hukuki olaylardır.

10.5. İbra kararının kapsamı, *ibranın kapsadığı açıklanan* maddi olaylarla sınırlıdır. Bu çerçevede finansal tablolar, yıllık faaliyet raporu ve denetim raporları ibranın kapsamını tayinde önemli rol oynar. Yönetim kurulu tarafından yapılan sözlü açıklamalar da ibra kararının kapsamındadır. Bu tür sözlü açıklamaların ibranın kapsamına dâhil olabilmesi, sorumluluklarını gerektiren işlemler hakkında pay sahiplerinin hiçbir tereddüde mahal vermeyecek açıklıkta bilgilendirilmelerine bağlıdır. Bununla birlikte özel ibra kararlarında bilgi eşiği daha yüksek olmalıdır. Bir başka ifadeyle pay sahipleri yönetim kurulunca, özel ibranın konusuna giren hususlara ilişkin olarak genel ibraya oranla daha detaylı bilgilendirilmelidir.

10.6. İbranın muhtevasında sadece pay sahiplerinin müspet vukufunda bulunan hususlar yer alır, bilinebilecek olaylar ise kapsam dışıdır. Çünkü TK m. 558/2’nin “*ibranın kapsadığı açıklanan maddi olaylar*” ifadesi bilinebilecek olayları dışlar.

10.7. İbra kararı tasarruf işlemi niteliğindedir. Doğmamış bir hak üzerinde tasarruf etmek mümkün olmadığından, ileriye yönelik ibra kararı verilemez.

11.1. TK m. 559’da düzenlenen ibra kararının konu itibarıyla kapsamına dair tespitlerimiz şu şekildedir: Söz konusu hüküm, şirketin kuruluşundan ve sermaye artırımından doğan sorumluluğun sulh ve ibrasına hasredilmiştir.

11.2. Kuruluş safhası, şirket kurma iradesine sahip kimselerin esas sözleşmeyi imzalamaları ile başlar (TK m. 335) ve ticaret siciline tescil ile sona erer (TK m. 355/1). Kuruluştan doğan sorumluluğun ibrasının konu itibarıyla kapsamına bu süre zarfında yapılan işlemlerle eylemlerin her biri dâhildir. Bu tarihlerin öncesinde ve sonrasında gerçekleşen olaylar ise TK m. 559’un kapsamı dışındadır.

Esas sözleşmede yer alan hazırlık çalışmaları tartışmasız biçimde şirketin kuruluşundan doğan sorumluluğun kapsamındadır. Esas sözleşmeye yansımayan olaylar ise tüzel kişiliğe giden yolda ilerlemek için gerekli olduğu hususunda uygun nedensellik bağı barındırdığı takdirde bu kapsamda kabul edilir.

11.3. Sermaye artırımından doğan sorumluluğun kapsamına esas ve kayıtlı sermaye sisteminde yapılan artırımlar ile şarta bağlı sermaye artırımları dâhildir.

12.1. TK m. 559'un kişi yönünden kapsamı kuruculardan, yönetim kurulu üyelerinden ve denetçilerden ibarettir.

12.2. TK m. 559 kapsamında kurucular, konu itibarıyla şirketin kuruluşundan, yönetim kurulu üyeleri ise sermaye artırımından dolayı sorumludur. Bir başka ifadeyle kurucular sermaye artırımından, yönetim kurulu üyeleri ise şirketin kuruluşundan sorumlu değildir. Fakat hükmün kaleme alınış şekli kurucularla yönetim kurulu üyelerinin hem şirketin kuruluşundan hem de sermaye artırımından sorumlu olduğu yorumuna imkân verir. Bu nedenle TK m. 559 şu şekilde değiştirilmelidir:

“Kurucuların şirketin kuruluşundan, yönetim kurulu üyelerinin sermaye artırımından doğan sorumlulukları, şirketin veya sermaye artırımının tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra yoluyla kaldırılamaz.”

13. TK m. 424'te düzenlenen ibra varsayımının kapsamına dair tespitlerimiz şu şekildedir: İbra varsayımının kapsamı ilke olarak bilanço, gelir tablosu, nakit akış tablosu, öz kaynaklar değişim tablosu, kâr dağıtım tablosu ve yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu ile sınırlıdır.

14.1. Yönetim kurulu üyesinin mali açıdan olumlu ibra kararına hak kazandığı bir ihtimalde üyenin ibradan mahrum bırakılması hukuka aykırıdır. Bu takdirde yönetim kurulu üyesi genel kurulun ibra etmeme kararının kanuna, esas sözleşme hükümlerine veya dürüstlük kuralına aykırılığı nedeniyle iptalini mahkemen talep edebilir. Keza açılacak bir dava ile mahkemenin ibraya hükmetmesi istenebilir. Hatta ret kararının iptali ile ibra davalarının birlikte açılması da mümkündür.

Yönetim kurulu üyeleri tarafından gerek ibra edilmeme kararının iptali gerek hükmen ibra davalarının açılabilmesi için makul bir süre beklemek gerekmez. Üye ret kararının verildiği günden itibaren iptal veya ibra davalarını açma imkânına sahiptir.

14.2. İbra edilmeme (olumsuz ibra/ibranın reddi) kararının meydana gelebilmesi, toplantıda temsil edilen oyların çoğunluğunun bu yönde birleşmesine bağlıdır. Dolayısıyla ibra önerisinin kabul edilmediği her hâlde ibra edilmeme kararının oluştuğu söylenemez. Çünkü çekimser veya boş oy kullanıldığı bir ihtimalde oyların çoğunluğu ibra edilmeme yönünde birleşmez.

Söz konusu tespitin önemi, ibra edilmeme kararı meydana gelmediği takdirde iptal davasına konu olabilecek bir genel kurul kararından söz edilemeyecek olmasındadır.

14.3. Olumsuz bir genel kurul kararı niteliği arz eden ibra edilmeme kararının iptalinde yönetim kurulu üyelerinin korunmaya değer menfaatleri bulunur. Zira ibra edilmeme kararı ile geçmişte yürütülen faaliyetler kuşkulu hâle gelir. Haklı bir neden yokken ibranın reddedilmesi yöneticilerin manevi kişiliklerini zedeler, onlara duyulan güveni azaltır.

14.4. Mali ibranın aksine idari ibraya ilişkin kararlarda genel kurulun mutlak takdir yetkisine sahip olması, idari yönden alınan ibra edilmeme kararının maddi sebepler mucibince iptaline engeldir. Buna karşılık kararın meydana gelişini düzenleyen usuli hükümlere aykırılıklar nedeniyle idari yönden ibra edilmeme kararının iptali dava edilebilir.

14.5. İbra edilmeme kararının iptali vesilesiyle TK m. 446/1-d'ye göre davacı sıfatına dair tespitlerimiz şu şekildedir: Bir kere TK m. 446/1-d uyarınca iptal davasının açılabilmesi için kararın icra edilebilir olması gerekir. İbra etmeme kararı sorumluluk davası açılması anlamını mündemiçtir. İbranın reddi kararının mevcut olmaması sorumluluk davasının açılmasına engeldir. İbra etmeme kararı sorumluluk davasının açılmasını gerektiren icra edilebilir nitelik arz eden bir genel kurul kararıdır.

De lege lata, TK m. 446/1-d uyarınca iptal davasının açılabilmesi yönetim kurulu üyeliği sıfatına bağlanmıştır. Bu sıfat var olduğu sürece TK m. 446/1-d'ye müsteniden iptal davası açılabilir. Üyeliğin sona ermesi dava hakkını düşürür. Kanımızca ibrası reddedilen ve görevi sona eren üye, TK m. 446/1-d'ye istinaden ret kararının iptalini mahkemeden talep edemez.

Bu hususta *de lege feranda* bir değerlendirme yaptığımızda TK m. 446/1-d öngörülme amacı doğrultusunda yeniden kaleme alınmalıdır. Özellikle görevi sona

eren üyenin iptal davası açma hakkının devam edeceği belirtilmelidir. Hatta TK m. 367 uyarınca yönetimi devralanlara da iptal davası açma hakkı tanınmalıdır.

15.1. TK m. 448/2 uyarınca iptal davalarının birleştirilerek görüleceğini âmir hükmün ibraya ilişkin genel kurul kararlarının iptali bağlamında değerlendirmelerimiz şu şekildedir: İbraya ilişkin kararlar her bir yönetim kurulu üyesinin şahsına özgüdür. Bu nedenle ibra kararları esas itibarıyla birbirinden ayrı ve bağımsız bir hüviyet arz eder. Anonim ortaklık yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunda kişisel sorumluluk ilkesi geçerlidir. Hâl böyle olunca *maddi sebeplere dayanan iptal davalarının* birlikte görülme zorunluluğu bulunmaz. Kararın yönetim kurulu üyelerinin tümünü kapsayacak şekilde tek bir oylama ile verilmiş olması, ulaştığımız sonucu değiştirmez.

15.2. Öte yandan ibra kararının meydana gelişine ilişkin *şekli kurallara aykırılığa dayanan iptal davalarında* ikili bir ayrıma gidilmelidir. Eğer ibra kararı her bir pay sahibi için ayrı ayrı alınmışsa davaların birlikte görülmesi zorunlu değildir. Buna karşılık karar, yönetim kurulu üyelerinin tümünü kapsayacak şekilde toplu oylama ile alınmışsa iptal davaları birleştirilmelidir.

16.1. Anonim şirket ibrayı geciktirir, tamamen ihmal eder veya reddederse yönetim kurulu üyelerinin sahip olduğu bir diğer imkân, dava ikame etmek suretiyle ibraları hakkında hüküm tesis edilmesini mahkemeden istemektir.

16.2. İbra davasının hukuki niteliği, inşai davadır. İbra davasında mahkeme şirketin yerine geçerek irade beyanında bulunur. Mahkemenin ibra beyanıyla, icrasına gerek olmayan yeni bir hukuki durum meydana gelir.

16.3. İbra davasında mahkeme, *mali ibra* hakkında karar verebilir. Çünkü mali ibraya karar verilirken yönetim kurulu üyesinin kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini ihlal edip etmediğiyle sınırlı bir denetim yapılarak sonuca varılır. Bir başka ifadeyle ibranın bu türünde mekanik bir araştırma yapılacak olmasından ötürü takdir yetkisi kullanılmaz. Buna karşılık yönetimin faaliyetlerinin yerindeliğinin denetimi niteliğinde olan *idari ibra* hakkında mahkemenin hüküm tesis etmesi mümkün değildir.

16.4. Mahkeme aracılığıyla ibrayı talep, sadece yönetim kurulu üyelerine ait bir hak değildir. İbranın kapsamına giren her bir kişi bu hakkı haizdir.

16.5. Hükmen ibra davasının açılma zamanına dair esas sözleşmede bir düzenleme veya taraflar arasında bir anlaşma bulunmadığı takdirde ibra talebi, olağan

genel kurul toplantısı için öngörülen sürenin sona ermesiyle muaccel olur. Fakat kısmi ibra veya ibranın reddi hâlinde derhâl ibra davası açılabilir.

16.6. Azınlık TK m. 420 uyarınca finansal tablolar ile buna bağlı konuların bir ay sonraya bırakılmasını istediği takdirde, ibranın dava edilme zamanı da buna paralel olarak uzar.

16.7. İbra davasında mahkemenin hükmüyle beraber sadece şirketin dava hakkı sona ermez aynı zamanda pay sahipleriyle şirket alacaklılarının da dava hakları son bulur.

17.1. İbranın reddi yönetim kurulu üyesinin azli için haklı bir neden teşkil etmez. Çünkü ibranın reddi bir sebep değil sonuçtur. Öte yandan gündemde ibraya ilişkin bir maddenin bulunması, azil ile ilgili gündem maddesi şartını sağlayacak olduğundan (TK m. 364/1), ayrıca azil için haklı sebebin varlığını aramak gerekmez.

17.2. Yönetim kurulu üyesi istifa ederken sebep gösterme zorunluluğu bulunmaz. Ancak uygun olmayan bir zamanda istifa eden üye, şirketin bu yüzden uğradığı zararları gidermekle yükümlüdür (TBK m. 512). Kanımızca haksız yere ibrası reddedilen üyenin istifası, “uygun olmayan zaman” şartına aykırılık teşkil etmez.

17.3. İbrası haksız yere reddedilen yönetim kurulu üyesinin bu yüzden oluşan manevi zararlarını telafi etme imkânı bulunur. İbranın keyfî olarak reddedilmesi manevi tazminat talebi için tek başına yeterli olup ek bir şart aranmaz.

II. Bu çalışmada **sulh kararı** bağlamında tespit edilen önemli noktalar, ulaşılan sonuçlar ve konuya dair öneriler sırasıyla şu şekildedir:

1.1. Anonim şirketlerde sulhe yetkili organ genel kuruldur. Çünkü yönetim kurulunun sulhe yetkili olması, anonim şirketlerin temel esaslarından olan organlar arası işlev ayrımı ilkesiyle bağdaşmaz. Sulhün şirketin yönetim kurulu üyelerine karşı olan sorumluluk davası açma hakkını sona erdiren etkisi göz önünde bulundurulduğunda yönetim kuruluna, yönetim kurulunun hesap verme yükümlülüğünü bertaraf edecek bir yetki verilemez. Ekleyelim ki genel kurulun sulhe yetkili olduğunun açıkça belirtilmemesi bir eksikliktir.

1.2. İbrada oydan yoksunluğun düzenlendiği TK m. 436/2'nin sulh hakkında da kıyasen uygulanması gerekir.

2.1. Sulh sözleşmesi, sulhün kapsamına giren konularda yönetim kurulu üyelerinin şirkete karşı olan sorumluluğunu sona erdirir.

2.2. Bu sözleşme pay sahipleriyle şirket alacaklılarının yansıma zararlar nedeniyle dava hakkını da sona erdirir. Ekleyelim ki pay sahibince kullanılan oyun yönü önem arz etmez. Bir başka ifadeyle sulhe olumsuz yönde oy kullanan pay sahiplerinin de dava hakları sona erer.

III. Bu çalışmada **zamanaşımı** bağlamında tespit edilen önemli noktalar, ulaşılan sonuçlar ve konuya dair öneriler ise sırasıyla şu şekildedir:

1.1. Genel zamanaşımının düzenlendiği TK m. 560'ta kullanılan “*zararı doğuran fiil*” ibaresi, söz konusu hükmün uygulanma alanının, sorumluluğun haksız fiilden kaynaklandığı hâllerle sınırlı olacağı izlenimini uyandırır. Kanımızca anılan hüküm, sözleşmeden ve sebepsiz zenginleşmeden doğan sorumluluk hâllerini dışlamaz. Dolayısıyla sorumluluğun bu iki kaynağı da göz önünde bulundurularak hüküm yeniden kaleme alınmalıdır.

1.2. TK m. 560 hükmü “*B) Şirketin Zararı*” başlığı altında yer alır. Bu sistematik pay sahipleriyle alacaklıların doğrudan zararlara dayanan davalarının farklı zamanaşımı sürelerine tabi olduğu yorumuna imkân verir. Oysa TK m. 560'a kaynaklık eden OR 760 hükmü “*B) Şirketin zararı*” başlığının altında değil, “*C) Zamanaşımı*” şeklinde bağımsız bir başlık altındadır.

Kanımızca TK'nın sistemi bilinçli bir tercihin ürünü değildir. Bu nedenle mehzadan farklılaşmayı haklı kılacak bir husus bulunmaz. Yapılacak bir kanun değişikliğiyle şirketin zararı altında düzenlenen TK m. 560'ın kenar başlığının “*C) Zamanaşımı*” şeklinde değiştirilmesi isabetli olacaktır.

1.3. TK m. 560'ta öngörülen zamanaşımı süreleri sadece kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülükler ihlal edildiği takdirde uygulanır. Buna karşılık yönetim kurulu üyeleri için öngörülen yükümlülükler kanundan ve esas sözleşmeden doğmuyorsa TBK'da öngörülen zamanaşımı süreleri uygulanır.

2.1. Kanun koyucu TK'da ticaret hayatının süratle duyduğu ihtiyacı gerekçe göstererek TBK'da öngörülen zamanaşımı sürelerinden ayrılmış, daha kısa süreler düzenlemiştir. Fakat bunu yaparken ceza davası zamanaşımı sürelerini aynen TBK'da olduğu gibi korumuştur. Kanımızca bir taraftan hız ihtiyacını gerekçe göstererek TBK'daki hükümlerden ayrılıp iki ve beş yıllık daha kısa süreler öngörülmüşken diğer taraftan ise son derece uzun ceza davası zamanaşımı sürelerinin korunması isabetli olmamıştır.

2.2. Ticaret kanun koyucusunun süreleri kısa tutma amacının bir başka yansıması ibra kararında görülür. Genel kurulda yönetim kurulu üyelerinin ibralarına karar verilmesi hâlinde ibra kararında olumlu oy kullanmayan pay sahiplerinin dava hakkı, ibra tarihinden itibaren altı ay geçmekle düşer (TK m. 558/2, c. 2). İbraya ilişkin bu

düzenleme de, ceza davası zamanaşımının TK'ya alınmasının yerinde olmadığıın bir diğer kanıtıdır.

KAYNAKÇA

- Akdağ Güney, Necla : **Anonim Şirket Yönetim Kurulu**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016. (Anılış: *Yönetim Kurulu*)
- Akdağ Güney, Necla : “Banka Yönetim Kurulu Üyesinin İbra Edilmiş Olmasının Bankacılık Kanununa İstinaden Açılan Şahsi İflas Davasına Etkisi”, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. IV, S. 1, 2007, s. 49-75. (Anılış: *Banka Yönetim Kurulu Üyesinin İbrası*)
- Akdağ Güney, Necla : **Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, Genişletilip Güncelleştirilmiş 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010. (Anılış: *Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu*)
- Akdağ Güney, Necla : “Yeni Yasal Düzenlemeler Çerçevesinde Tüzel Kişi Ortağın Yönetim Kurulunda Temsili”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. X, S. 2, Temmuz 2011, s. 273-294. (Anılış: *Tüzel Kişi Ortağın Yönetim Kurulunda Temsili*)
- Akdağ Güney, Necla : **Anonim Şirketlerde Kuruluş**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2014. (Anılış: *Kuruluş*)
- Akıncı, Şahin : **Vekalet Sözleşmesinin Sona Ermesi**, Konya, Sayram Yayınları, 2004.
- Akil, Cenk : “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda Sulh ve Sulh Yoluyla Şarta Bağlı Hüküm Verilip Verilemeyeceği Meselesi”, **AHBVÜHFD**, C. XVI, S. 4, s. 1-18.
- Akipek, Seda : “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Azlığın Finansal Tabloların Müzakeresini Erteleme Hakkı”,

Legal Hukuk Dergisi: Özel Sayı, Prof. Dr. Rona Aybay’a Armağan, Aralık 2014, s. 283-317.

Aksu, Mustafa : “Türk Borçlar Kanununun Getirdiği Yeniliklerden İbra”, **Yaşar Üniversitesi E-Dergisi**, C. 8, 2013 s. 97-130.

Aksu Özkan, Raziye : **Finansal Tabloların Tutulması ve Hukuksal Sonuçları**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2019.

Aksu Özkan, Raziye : “Yargıtay Kararları Işığında Anonim Şirkette Genel Kurulun Bilançoya İlişkin Kararının Açık İbra Kararına Etkisi”, **Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XI, S. I, 2021, s. 282-307.

Akteke, Mustafa Yasir : “Anonim Ortaklık Genel Kurulunun İbraya İlişkin Kararlarında Yetersayılar”, **NEÜHFD**, C. VI, S. 2, 2023, s. 637-664.

Alangoya, Yavuz, : **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı Değerlendirme ve Öneriler**, İstanbul, İstanbul Barosu Yayınları, 2006. (Anılış: *Değerlendirme ve Öneriler*)

Yıldırım Kamil,
Deren-Yıldırım
Nevhis

Alangoya, Yavuz, : **Medeni Usul Hukuku Esasları**, 7. Bası, İstanbul, Beta, 2011. (Anılış: *Medeni Usul Hukuku*)

Yıldırım Kamil,
Deren-Yıldırım
Nevhis,

Al Kılıç, Şengül : **Anonim Şirketlerde Tasfiyeden Dönme**, Ankara, Adalet Yayınları, 2017.

Alışkan, Murat : “İbranın Reddi Kararına Karşı İptal Davası Açılması ve İbraya İlişkin Kararlarda Oy Hakkından Yoksunluğa

- Aykırılığın Yaptırımı”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. XVI, S. 174, Şubat 2021, s. 348-363. (Anılış: *İbranın Reddi Kararına Karşı İptal Davası Açılması*)
- Alışkan, Murat, Akbaş, İsmail : “Teori ve Uygulamada Anonim Şirket Genel Kurulu Tarafından Verilen İbranın Reddi Kararına Karşı İptal Davası Açılması”, **Legal Hukuk Dergisi**, C. XVII, S. 200, 2019, s. 3469-3523.
- Altay, Sıtkı Anlam : **Anonim Ortaklıkta Yönetim Yetkilerinin Devrinin Sorumluluğa Etkisi**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2011. (Anılış: *Yetki Devrinin Sorumluluğa Etkisi*)
- Altay, Sıtkı Anlam : **Anonim Ortaklıklar Hukuku’nda Sermayeye Katılmalı Ortak Girişimler**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009. (Anılış: *Ortak Girişimler*)
- Altay, Sıtkı Anlam : “Paysahibi Olmayan Kamu Tüzel Kişisini Temsil Eden Yönetim Kurulu Üyesinin Azlinde Yetki Sorunu”, **Prof. Dr. Hamdi Yasaman’a Armağan**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2017, s. 1-28. (Anılış: *Yetki Sorunu*)
- Altay, Sıtkı Anlam : “Yönetim Kurulunun Seçiminin Finansal Tabloların Müzakeresiyle İlişkisi”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S. 2, 2019, s. 477-506. (Anılış: *Finansal Tabloların Müzakeresi*)
- Altay, Sıtkı Anlam : “Yargıtay Kararları Işığında Anonim Ortaklıklarda Hükmen İbra”, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu**, C. XXXIV, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, 2022, s. 47-95. (Anılış: *Hükmen İbra*)
- Altun, Abdurrahim : “Gelecekteki Alacakların Devri”, **NEÜHFD**, C. II, S. 2, 2019, s. 160-183.

- Amstutz Marc, : **OFK - Orell Füssli Kommentar: OR Kommentar**
Gohari, Ramin Silvan **Schweizerisches Obligationenrecht**, Ed. Jolanta Kren
Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz, Roland
Fankhauser, 3. Auflage, Zürich, Orell Füssli Verlag AG,
2016.
- Ansary, Tuğrul : “Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki
Mesuliyeti”, **AÜHFD**, S. 3-4, 1968, s. 267-272. (Anılış:
İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti)
- Ansary, Tuğrul : **Anonim Şirketler Hukuku**, 6. Bası, Ankara, Banka ve
Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 1982.
(Anılış: *Anonim Şirketler*)
- Ansary, Tuğrul : “Anonim Şirketlerin Ehliyeti, İdare Meclisinin İbrası,
İdare Meclisi Aleyhine Sorumluluk Davası ve Yargıtay
Hukuk Genel Kurulu Kararları”, **BATİDER**, C. III,
1966, s. 407-431. (Anılış: *İbra*)
- Arar, Kemal : **Kara Ticareti: Şirketler Hukuku**, Ankara, Güney
Matbaacılık, 1952.
- Arık, Kemal Fikret : “Mahkeme Önünde Sulh”, **AÜSBFD**, C. 9, S. 1, s. 141-
158.
- Arnold, Michael : **Münchener Kommentar zum Aktiengesetz: AktG,**
Band 3: §§ 118-178, Ed. Wulf Goette, Mathias
Habersack, Susanne Kalss, 5. Auflage, München, C.H.
Beck Verlag, 2022. (Anılış: *MK-AktG*)
- Arnold Michael : **Kölner Kommentar zum Aktiengesetz, Band 1, §§ 1-**
75 AktG, Ed. Wolfgang Zöllner, Ulrich Noack, 3.
neubearbeitete und erweiterte Auflage, Köln, Carl
Heymanns Verlag, 2011. (Anılış: *KölnerKommAktG*)

- Arı, Zekeriya : “Alacaklı ve Ortakların Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Doğrudan Zararlar Nedeniyle Açılacakları Davalarda Zamanaşımı”, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XIV, S. 1-2, s. 171-198.
- Arslan, İbrahim : **Anonim Ortaklıklarda Yönetim Yetkisinin Sınırlandırılması**, Konya, Mimoza Yayıncılık, 1994.
- Arslanlı, Halil : **Anonim Şirketler, C. I: Umumi Hükümler**, 3. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1960. (Anılış: *Anonim Şirketler, C. I*)
- Arslanlı, Halil : **Anonim Şirketler, C. II-III: Anonim Şirketlerin Organizasyonu ve Tahviller**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1960. (Anılış: *Anonim Şirketler, C. II-III*)
- Arslanlı, Halil : **Anonim Şirketler, C. IV: Anonim Şirketlerin Hesapları; C. V: Anonim Şirketin İnfisalı ve Tasfiyesi**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1961. (Anılış: *Anonim Şirketler, C. IV-V*)
- Arslanlı, Halil : **Kara Ticareti Hukuku Dersleri Umumi Hükümler**, 3. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1960. (Anılış: *Umumi Hükümler*)
- Atalay, Oğuz : **Anonim Şirketlerin İflası**, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, 1996.
- Atalı, Murat, Ermenek, İbrahim, Erdoğan, Ersin : **Medenî Usûl Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 6. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2023.

- Atan, Turhan : **Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1968.
- Atasoy, Ömer Adil, : “Türk Hukukunda Önanonim Şirket”, **İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. III, S. 2, 2017, s. 1-16.
- Ergün, Berkay
- Ayan, Özge : **Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sadakat Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğün İhlalinin Sonuçları**, 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınları, 2021.
- Aydemir, Fatih : “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrasının Hukuki Sonuçları”, **İÜHFM, İlhan Özay’a Armağan Özel Sayısı**, C. LXIX, S. 1-2, Y. 2011, s. 1075-1104.
- Aydın, Alihan : “Anonim Ortaklıkta Çoğunluk Pay Sahiplerinin Azınlığa Karşı Korunması”, **Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1999, s. 29-51.
- Aydoğan, Fatih : **Ticaret Ortaklıklarında Rekabet Yasası**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2005.
- Ayhan, Rıza, : **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, 5. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2023.
- Çağlar, Hayrettin,
- Özdamar, Mehmet
- Ayiter, Kudret : **Medeni Hukukta Tasarruf Muameleleri**, Ankara, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1953.
- Ayoğlu, Tolga : “Oydan Yoksun Pay Sahiplerinin Katılımı ile Alınan Genel Kurul Kararlarının Akıbeti (TTK md. 361/3’ün Uygulama Alanı)”, **Prof. Dr. Kemal Oğuzman’a**

Armağan, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 1, Ocak 2002, s. 734-746.

- Aytaç, Zühtü : **Anonim Ortaklıklarda İbra**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1982. (Anılış: *İbra*)
- Aytaç, Zühtü : “İbranın Reddi -İbra ve Sorumluluk Davası- Yargıtay’ın Görüşü”, **Prof. Dr. Sabih Arkan’a Armağan**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2019, s. 245-266. (Anılış: *İbranın Reddi*)
- Aytuğar, Bilge : **Anonim Şirketlerde Oy Hakkında İmtiyaz**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2019.
- Aytuğar, Bilge : “Oy Hakkında İmtiyazlı Pay Grubunun Yönetim Kurulunda Temsil Edilme Hakkı”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XXIII, S. 1, 2019, s. 93-125.**
- Bahtiyar, Mehmet : **Ortaklıklar Hukuku**, 15. Bası, İstanbul, Beta, 2021. (Anılış: *Ortaklıklar Hukuku*)
- Bahtiyar, Mehmet : “Anonim Şirket Genel Kurulunda Toplantı Yetersayısının Toplantı Süresince Korunması Şartına İlişkin TTK. 418/1 Hükmünün Değerlendirilmesi”, **Prof. Dr. Hamdi Yasaman’a Armağan**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2017, s. 59-102. (Anılış: *TTK. 418/1 Hükmünün Değerlendirilmesi*)
- Bahtiyar, Mehmet : “Anonim Şirketlerde Genel Kurul Toplantı Tutanağı ve Özellikle Kararların Hükümsüzlüğüne Etkileri”, **Prof. Dr. Ersin Çamoğlu’na Saygı Günü: Şirketler Hukukunun Güncel Sorunları Sempozyumu**, 30 Ekim

- 2017, Ed. Mustafa Toplaoğlu, Işık Özer, Ankara, Seçkin, 2019, s. 35-65. (Anılış: *Genel Kurul Toplantı Tutanağı*)
- Bahtiyar, Mehmet : “Anonim Şirket Adına Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davasında Genel Kurul Kararının Gerekli Olup Olmadığı Sorunu”, **Prof. Dr. Seza Reisoğlu Armağanı**, Ankara, Bankacılık Enstitü Yayınları, 2016, s. 395-414. (Anılış: *Sorumluluk Davasında Genel Kurul Kararının Gerekliliği*)
- Bahtiyar, Mehmet : “Anonim Ortaklıkta İbraya İlişkin Bazı Sorunlar”, **Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. VI, S. 1, Haziran 2018, s. 101-109. (Anılış: *İbraya İlişkin Sorunlar*)
- Bahtiyar, Mehmet : “Anonim Şirketlerde Azınlık Oranlarının Anasözleşme ile Değiştirilmesi Sorunu”, **Türk Ticaret Kanunu’nun 5. Yıl Sempozyumu, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, 2018, s. 363-377. (Anılış: *Azınlık Oranlarının Anasözleşme ile Değiştirilmesi*)
- Bahtiyar, Mehmet, Hamamcıoğlu, Esra : **Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantıları**, İstanbul, Beta Yayınları, 2014.
- Ballwieser, Wolfgang : **Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch, Band 4, Drittes Buch, Handesbücher, §§ 238-342e HGB**, Ed. Karsten Schmidt, Werner F. Ebke, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2020.
- Balsever, Sergül : “Kuruluş ve Sermaye Artırımında İbra (TTK m. 559)”, **İÜHFM**, C. LXXVI, S. 1, 2018, s. 151-175.
- Baltalı, Candemir : **Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulunda Temsil Edilme İmtiyazı**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2019.

- Bärtschi, Harald : **Verantwortlichkeit im Aktienrecht**, Zürich, Schulthess Verlag, 2001.
- Baştuğ, İrfan : **Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri**, İzmir, İstiklal Matbaası, 1974.
- Bauen, Marc, : **Der Verwaltungsrat**, Zürich-Basel-Genf, Schulthess, 2007.
- Venturi, Silvio
- Bayer, Walter : **Aktiengesetz Kommentar, Band 1, §§ 1-149**, Ed. Karsten Schmidt, Marcus Lutter, 4. neubearbeitete Auflage, Köln, Otto Schmidt Verlag, 2020.
- Berki, Şakir : “Borçların Sukutu”, **AÜHFD**, C. XII, S. 1, 1955, s. 216-267. (Anılış: *Borçların Sukutu*)
- Berki, Şakir : “Müruru Zaman”, **Adalet Dergisi**, S. 10, Y. 46, 1955, s. 948-966. (Anılış: *Müruru Zaman*)
- Bertschinger, Urs : “Ausgewählte Fragen zur Einberufung, Traktandierung und Zuständigkeit der Generalversammlung”, **AJP**, C. X, S. 1, 2001, s. 901-908.
- Biçer, Levent, : “Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarında Uygulanan Yetersayılar ve Bazı Değerlendirmeler”,
Hamamcıoğlu, Esra **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XII, S. 149-150, 2017, s. 71-134.
- Biggel, Hans : **Die Verantwortlichkeit des Verwaltungsrates**, Zürich, Ernst Lang, 1940.
- Bilgeç, Hakan : **Anonim Şirketlerde Oy Hakkında İmtiyaz**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2017.

- Bilgili, Fatih, : **Şirketler Hukuku**, 9. Baskı, Bursa, Dora Yayınları, 2013.
- Demirkapı, Ertan
- Bilgili, Fatih, : “Limited Şirket Genel Kurulunda Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S. 1, 2017, s. 69-121.
- Cengil, M. Fatih
- Binder, Andreas, : **CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht: Personengesellschaften und Aktiengesellschaft – Vergütungsverordnung, Art. 530-771 OR**, Ed. Vito Roberto, Hans Rudolf Trüb, 3. Auflage, Zürich, Schulthess Juristische Medien AG, 2016.
- Roberto, Vito
- Birsel, Mahmut Tefik : “Anonim Şirketlerde Azınlık Hakları”, **İmran Öktem’e Armağan**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1970, s. 620-657.
- Bohrer, Andreas, : **Zürcher Kommentar: Die Aktiengesellschaft, Generalversammlung und Verwaltungsrat. Mängel in der Organisation, Art. 698-726 und 731b OR**, Ed. Kummer, Angela Lukas Handschin, 3. Auflage, Zürich/Basel/Genf, Schulthess Juristische Medien AG, 2018. (Anılış: ZK-AktG)
- Bohrer, Andreas, : **Zürcher Kommentar: Die Aktiengesellschaft, Rechte und Pflichten der Aktionäre, Art. 660 - 697m OR**, Ed. Kummer, Angela Lukas Handschin, Peter Jung, 2. völlig neu bearbeitete Auflage, Zürich/Basel/Genf, Schulthess Verlag, 2021. (Anılış: ZK-AktG)
- Bozbel, Savaş : “Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Azınlığın Bilanço Görüşmelerini Ertelemesi (Yeni TTK m. 420)”, **Prof. Dr. Mustafa Dural’a Armağan**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2013, s. 347-355.

- Böcking, Hans- : **Handelsgesetzbuch, Band 1, §§ 1-342e**, Ed. Devlet Joachim, Joost, Lutz Strohn, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2020.
- Gros, Marius,
- Rabenhorst, Dirk
- Böckli, Peter : **Das Aktienstimmrecht und seine Ausübung durch Stellvertreter**, Basel, Helbing&Lichtenhahn, 1961. (Anlıs: *Aktienstimmrecht*)
- Böckli, Peter : **Schweizer Aktienrecht**, 4. vollständig neu bearbeitete Auflage, Zurich, Schulthess Verlag, 2009. (Anlıs: *Aktienrecht*)
- Bucher, Eugen : **Schweizerisches Obligationenrecht: Allgemeiner Teil ohne Deliktsrecht**, 2. Auflage, Zürich, Schulthess Verlag, 1988.
- Bungert, Hartwin : **Münchener Handbuch des Gesellschaftsrecht, Band 4: Aktiengesellschaft**, Ed. Michael Hoffmann-Becking, 5. neubearbeitete Auflage, München, C.H. Beck, 2020.
- Butzke, Volker : **Die Hauptversammlung der Aktiengesellschaft**, 5. Auflage, Stuttgart, Schäffer-Poeschel, 2011.
- Buz, Vedat : **Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2005.
- Bühler, Christopf B., : “Décharge im Konzern”, **SZW**, S. 81, 2009, s. 103-115.
- Häring, Daniel
- Bühler, Christoph B. : **Zürcher Kommentar: Die Aktiengesellschaft, Generalversammlung und Verwaltungsrat. Mängel in der Organisation, Art. 698-726 und 731b OR**, Ed.

- Lukas Handschin, 3. Auflage, Zürich/Basel/Genf, Schulthess Juristische Medien AG, 2018.
- Bühren, Simon, : “Positive Beschlussfeststellungsklage”, **SZW/RSDA**, 5/2014, s. 564-572.
- von der Crone, Hans
Caspar
- Bürgi, Wolfhart F., : **Zürcher Kommentar: Das Obligationenrecht, 5. Teil, Die Aktiengesellschaft und die Kommanditaktiengesellschaft, Teilband b/3, Art. 739-771**, Zürich, Schulthess Verlag, 1979.
- Nordmann-
Zimmermann, Ursula
- Brehm, Roland : **Berner Kommentar, Die Entstehung durch unerlaubte Handlungen, Art. 41–61 OR, Obligationenrecht, Allgemeine Bestimmungen**, 5. Auflage, Bern 2021.
- Brox, Hans : “Probleme der Entlastung im Gesellschaftsrecht”, **Betriebs-Berater**, S. 32, 1960, s. 1226-1231.
- Cahn, Andreas : **Vergleichsverbote im Gesellschaftsrecht**, Köln-Berlin-Bonn-München, Carl Heymanns Verlag, 1996.
- Canözü, Salih : “Anonim Şirketlerde İbra Kararının Kapsamı ve Şartları”, **The Journal of International Scientific Researches**, C. 5, S. 3, 2020, s. 329-347. (Anılış: *İbra Kararının Kapsamı*)
- Canözü, Salih : **Anonim Şirketlerde İbra**, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2021. (Anılış: *İbra*)
- Chammartin,
Catherine, : “Der Déchargebeschluss”, **SZW/RSDA**, 6/2005, s. 329-338.

von der Crone, Hans
Caspar

Cordula, Lötscher : **Die Prozessstandschaft im schweizerischen Zivilprozess**, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016.

Çakırcı, Seda İrem : **Türk Sorumluluk Hukukunda Yansıma Zarar**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012.

Çamoğlu, Ersin : **Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, 3. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010. (Anılış: *Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu*)

Çamoğlu, Ersin : “Anonim Ortaklık Genel Kurul Kararları Aleyhine Açılan İptal Davalarının Birleştirilmesi Açısından İbra Kararları”, **İBD**, C. LXXVI, S. 1, 2002, s. 133-137. (Anılış: *İbra Kararları*)

Çamoğlu, Ersin : “Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrasının Sorumluluk Davalarına Etkisi”, **İÜHFM**, C. XXXVI, S. 1-4, 1971, s. 323-348. (Anılış: *İbranın Sorumluluk Davalarına Etkisi*)

Çamoğlu, Ersin : “Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulunun Yıllık Faaliyet Raporu Hakkında Düşünceler”, **İktisat ve Maliye Dergisi**, C. XVII, S. 2, Mart 1971, s. 540-544. (Anılış: *Yıllık Faaliyet Raporu*)

Çamoğlu, Ersin : “Azınlığın Bilânço Ertelemesi Gündemdeki Diğer Maddeleri Nasıl Etkiler”, **Bilgi Toplumunda Hukuk, Ünal Tekinalp’a Armağan**, C. I, İstanbul, Beta Yayınları, 2003, s. 287-295. (Anılış: *Bilânçonun Ertelenmesi*)

- Çamoğlu, Ersin : “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nda Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davalarında Zamanaşımı”, **Yaklaşım Dergisi**, S. 233, Y. 20, Mayıs 2012, s. 225-233. (Anılış: *Sorumluluk Davalarında Zamanaşımı*)
- Çamoğlu, Ersin : “Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Kararlarının İptalinde Etki Kuralı”, **Yaklaşım**, S. 260, Y. 22, Ağustos 2014, s. 217-223. (Anılış: *Etki Kuralı*)
- Çeker, Mustafa : **Anonim Ortaklıkta Oy Hakkı ve Kullanılması**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2000.
- Çelik, Aydın : “Anonim Ortaklıklarda Özel Denetçi Tayini”, **Doç. Dr. Mehmet Somer’e Armağan**, Ed. Murat Yusuf Akın, İstanbul, Marmara Üniversitesi Yayını, 2006, s. 77-115. (Anılış: *Özel Denetçi Tayini*)
- Çelik, Aydın : **Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrası**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2007. (Anılış: *İbra*)
- Çoştan, Hülya : “Özel Hukuk Tüzel Kişilerinin ve Kamu Tüzel Kişilerinin Yönetim Kurulu Üyeliği”, **BATİDER**, C. XXIX, S. 1, 2013, s. 117-137.
- Dauner-Lieb, Barbara : **Beck'sche Kurz-Kommentare; Band 62: Gesellschaftsrecht**, Ed. Martin Henssler, Lutz Strohn, 5. Auflage, München, C.H. Beck, 2021.
- Dekker, Stephan : **Aktienrecht Kommentar Aktiengesellschaft, Rechnungslegungsrecht: OFK - Orell Füssli Kommentar**, Ed. Jeannette K. Wibmer, Zürich, Orell Füssli Verlag AG, 2016.

- Demir, Koray : “Kooptasyon Uygulamasında Yeni Bir Perspektif Mümkün mü? (TTK m. 363/1’de Öngörüldüğü Haliyle Kooptasyon)”, **İÜHF**, C. LXXV, S. 1, 2017, s. 315-334.
- Deren Yıldırım, Nevhis : “Dava Şartı Olarak Hukuki Himaye İhtiyacına Eleştirel Bir Bakış”, **Yargıtay Dergisi**, C. XXI, S. 3, 1995, s. 224-243.
- Develi, Emine : **Tüzel Kişinin Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyeliği**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2016.
- Develioğlu, Murat : “Haksız Fiilden Doğan Taminat Taleplerinin Tâbi Olduğu Bir Yıllık Zamanaşımı Süresinin Başlangıç Anı”, **Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan, C. I**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2010, s. 787-821.
- Devellioğlu, Ferit : **Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Yeniden Düzenlenmiş ve Genişletilmiş 23. Baskı, Ankara, Aydın Kitabevi Yayınları, 2006.
- Di Marzo, Salvatore : **Roma Hukuku**, Çev. Ziya Umur, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1954.
- Dinç, Mutlu : **Hukuk Muhakemeleri Kanunu**, Ankara, Seçkin, 2014.
- Dişel, Buse : **Dava Takip Yetkisi**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2020.
- Doğan, Beşir Fatih : **Anonim Şirket Yönetim Kurulunun Organizasyonu ve Yönetim Yetkisinin Devri**, 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2011.

- Domaniç, Hayri : **Türk Ticaret Hukukuna Göre Anonim Şirketlerin Kuruluşundan Doğan Mesuliyet**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1964. (Anılış: *Kuruluştan Doğan Mesuliyet*)
- Domaniç, Hayri : **Kıymetli Evrak Hukuku**, İlâveli İkinci Baskı, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1975. (Anılış: *Kıymetli Evrak*)
- Domaniç, Hayri : **Anonim Şirketler**, İstanbul, Eğitim Yayınları, 1978. (Anılış: *Anonim Şirketler*)
- Domaniç, Hayri : **Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması, TTK. Şerhi II**, İstanbul, Yaylacık Matbaası, 1988. (Anılış: *TTK Şerhi II*)
- Dörr, Thomas : **Kommentar zum Aktiengesetz, Band 1, §§ 150-410**, Ed. Gerald Spindler, Eberhard Stilz, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2019.
- Drescher, Ingo : **Beck'sche Kurz-Kommentare; Band 62: Gesellschaftsrecht**, Ed. Martin Henssler, Lutz Strohn, 5. Auflage, München, C.H. Beck, 2021.
- Drinhausen, Barbara : **Aktiengesetz: AktG**, Ed. Wolfgang Hölters, Markus Weber, 4. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2022.
- Druey, Jean Nicolas : “Organfreiheit oder zugeschnürte Weste?: Grundlagen und Grundfragen der aktienrechtlichen Verantwortlichkeit”, **Aktuelle Fragen zur aktienrechtlichen Verantwortlichkeit**, Ed. Baer Charlotte, Bern, Haupt Verlag, 2003, s. 1-26.
- Druey, Jean Nicolas, : **Gesellschafts- und Handelsrecht**, 12. Auflage, Zürich-Basel-Genf, Schulthess Verlag, 2021.
- Druey Just, Eva,
- Glanzmann, Lukas

- Dubs, Dieter, : **Basler Kommentar Obligationenrecht II, Art. 530-964 OR**, Ed. Heinrich Honsell, Nedim Peter Vogt, Rolf Truffer, Roland Watter, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016.
- Dural, H. Ali : “Anonim Şirketlerde Olumsuz Azınlık Hakları Düzenlemesi”, **Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı**, İstanbul 1999, s. 179-192.
- Ebke, Werner F. : **Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch, Band 4, Drittes Buch, Handesbücher, §§ 238-342e HGB**, Ed. Karsten Schmidt, Werner F. Ebke, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2020.
- Ediğ, Esra : “Belirli Gruplar ve Azınlığın Yönetim Kurulunda Temsili”, **Terazi Hukuk Dergisi**, S. 125, Ocak 2017, s. 14-28.
- Ehlke, Michael : **Das Wirkungsprivileg des Vergleichsvertrages**, Frankfurt am Main, Peter Lang, 1985.
- Ehmann, Erik : **Aktiengesetz: AktG**, Ed. Hans Christoph Grigoleit, 2. Auflage, München, C.H. Beck, 2020.
- Ehricke, Ulrich : **Aktiengesetz: Großkommentar, Band 2/2: §§ 41-53**, Ed. Heribert Hirte, Peter O. Mülberty, Markus Roth, 5. Auflage, Berlin/Boston, de Gruyter, 2016.
- Eisenring, Marlen : **OFK - Orell Füssli Kommentar: OR Kommentar Schweizerisches Obligationenrecht**, Ed. Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz, Roland Fankhauser, 3. Auflage, Zürich, Orell Füssli Verlag AG, 2016.

- Eichenberger, Michaela : **OFK - Orell Füssli Kommentar: OR Kommentar Schweizerisches Obligationenrecht**, Ed. Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz, Roland Fankhauser, 3. Auflage, Zürich, Orell Füssli Verlag AG, 2016.
- Eminoğlu, Cafer, Çakır, Fatma Betül : “Anonim Ortaklıklarda Tüzel Kişilerin Yönetim Kurulu Üyesi Seçilmesi ve Kamu Tüzel Kişilerinin Yönetim Kuruluna Temsilci Ataması”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XVIII, S. 3-4, 2014, s. 277-297.
- Eminoğlu, Cafer : **Anonim Şirket Özelinde Fiili Yönetim Organı**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2023.
- Englisch, Lutz : **Aktiengesetz: AktG**, Ed. Wolfgang Hölters, Markus Weber, 4. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2022.
- Ercan Özler, Meltem : **Medeni Usûl Hukuku’nda Dava Konusu**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2019.
- Erdem, Mehmet : **Özel Hukukta Zamanaşımı**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2010.
- Eren, Fikret : **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 25. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2020. (Anılış: *Borçlar Genel*)
- Eren, Fikret : **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 10. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2022. (Anılış: *Borçlar Özel*)
- Eren, Fikret : “İsimsiz Bazı Sözleşme Türleri”, **Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. I, S. 1, 2015, s. 67-129. (Anılış: *İsimsiz Sözleşmeler*)
- Eriş, Gönen : **Gerekçeli - Açıklamalı - İçtihatlı 6335 Sayılı Kanunla Güncellenmiş Yeni TTK Hükümlerine Göre Ticari İşletme ve Şirketler, Ticaret Sicil Yönetmeliği ve İlgili**

Tebliğler, C. III, Madde 417-644, Ankara, Seçkin Yayınları, 2013.

Eskiocak, Ali : **Yönetim Kurulu Üyelerinin Şahsi Sorumluluğuna İlişkin Davalarda Maddi Hukukun Usul Hukukuyla Etkileşimi**, Ankara, Seçkin, 2022.

Euler, Roland, Binger, Marc : **Kommentar zum Aktiengesetz, Band 1, §§ 1-149**, Ed. Gerald Spindler, Eberhard Stolz, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2019.

Falcıoğlu, Özgür : “Anonim Şirket Finansal Tablolarında TTK 515 Kapsamında Dürüst Resim İlkesine Uygunluk ve İlkeye Aykırılığın Sonuçları”, **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XI, S. 137, Ocak 2016, s. 69-102. (Anılış: *Dürüst Resim İlkesi*)

Falcıoğlu, Özgür : “Azınlığın Yönetim Kurulunda Temsili”, **Anonim Şirketlerde Bireysel ve Azınlık Pay Sahibi Hakları**, Ed. Erol Ulusoy, Genişletilmiş, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Ankara, Bilge Yayınevi, 2016, s. 205-243. (Anılış: *Azınlığın Yönetim Kurulunda Temsili*)

Feyzioğlu, Feyzi : **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. 1-2, 2. Bası, Necmeddin İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1977. (Anılış: *Borçlar Genel*)

Forstmoser, Peter : **Die Aktienrechtliche Verantwortlichkeit: die Haftung der mit der Verwaltung, Geschäftsführung, Kontrolle und Liquidation einer AG betrauten Personen**, 2. neubearbeitete und stark erweiterte Auflage, Zürich, Schulthess Polygraphischer Verlag, 1987. (Anılış: *Verantwortlichkeit*)

- Forstmoser, Peter : “Der Organbegriff im aktienrechtlichen Verantwortlichkeit, **Freiheit und Verantwortung im Recht: Festschrift zum 60. Geburtstag von Arthur Meier-Hayoz**, Ed. Peter Forstmoser, Walter R. Schluep, Bern, Stämpfli Verlag, 1982, s. 125-150. (Anlış: *Organbegriff*)
- Forstmoser, Peter : “Der mittelbare Schaden im aktienrechtlichen Verantwortlichkeitsrecht und seine Geltendmachung im Konkurs”, **SAG**, C. LVIII, 1986, s. 69-77. (Anlış: *Verantwortlichkeitsrecht im Konkurs*)
- Forstmoser, Peter : **Organisation und Organisationsreglement der Aktiengesellschaft**, Zürich, Schulthess Verlag, 2011. (Anlış: *Organisationsreglement*)
- Forstmoser, Peter, : **Schweizerisches Aktienrecht**, Bern, Stämpfli Verlag, 1996.
Meier-Hayoz, Arthur,
- Nobel, Peter
- Forstmoser, Peter, : **Persönliche Haftung nach Schweizer Aktienrecht**,
Sprecher, Thomas, Zürich/Basel/Genf, Schulthess Juristische, 2005.
- Töndury, Gian Andri
- Forstmoser, Peter, : **Aktionärbindungsverträge: Rechtliche Grundlagen
Kühler, Marcel und Umsetzung in der Praxis**, Zürich, Schulthess Verlag, 2015. (Anlış: *Aktionärbindungsverträge*)
- Forstmoser, Peter, : **Schweizer Aktienrecht 2020**, Zürich, Stämpfli Verlag,
Kühler, Marcel 2021. (Anlış: *Aktienrecht 2020*)

- Fleischer, Holger : **Kommentar zum Aktiengesetz, Band 1, §§ 1-149**, Ed. Gerald Spindler, Eberhard Stolz, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2019.
- Frick, Bruno, : **Aktienrecht Kommentar Aktiengesellschaft,**
Stäheli, Thomas **Rechnungslegungsrecht: OFK - Orell Füssli**
Kommentar, Ed. Jeannette K. Wibmer, Zürich, Orell Füssli Verlag AG, 2016.
- Gerber, Olaf : **Beck-online. Grosskommentar zum Aktienrecht,**
Band 1, §§ 1-132 AktG, Ed. Gerald Spindler, Eberhard Stolz, 5. Auflage, München, C.H. Beck, 2022.
- Gericke, Dieter, : **Basler Kommentar Obligationenrecht II, Art. 530-**
Waller, Stefan **964 OR**, Ed. Heinrich Honsell, Nedim Peter Vogt, Rolf Watter, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016.
- Glanz, Stephan, : **Rechnungslegung nach Obligationenrecht**
Dieter, Pfaff **Praxiskommentar mit Berücksichtigung steuerrechtlicher Vorschriften**, Ed. Dieter Pfaff, Stephan Glanz, Thomas Stenz, Florian Zihler, 2. überarbeitete Auflage, Zürich, Verlag SKV, 2019.
- Gökdemir Tamer, : **Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Oy Hakkının**
Tülay **Kapsamı ve Etkisi**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2022.
- Gözler, Kemal : **Hukuka Giriş**, Güncellenmiş ve Düzeltilmiş 15. Baskı, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2018.
- Graf, Damian K. : “Zur Rechtsnatur der Verantwortlichkeitsklage aus mittelbarem Schaden, unter Berücksichtigung der Auswirkungen auf die Einrede der Décharge”, **GesKR**,

- S. 3, 2012, s. 380-394. (Anılış: *Rechtsnatur der Verantwortlichkeitsklage*)
- Graf, Damian K. : **Gesellschaftsorgane zwischen Aktienrecht und Strafrecht**, Zürich/St. Gallen, Dike Verlag, 2017. (Anılış: *Gesellschaftsorgane*)
- Grieder, David : **Die Rechtsnatur der aktienrechtlichen Verantwortlichkeitsklage**, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2019.
- Gross, Kurt : **Analyse der haftpflichtrechtlichen Situation des Verwaltungsrates**, Zürich, Schulthess Polygraphischer, 1990.
- Gröschler, Peter : **Bürgerliches Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen (BGB) (Soergel): Band 9/2, §§ 759-779**, Ed. Peter Gröschler, 13. Auflage, Stuttgart, Kohlhammer Verlag, 2015.
- Grundmann, Stefan : **Aktiengesetz: Großkommentar, Band 7/2: §§ 131-146**, Ed. Heribert Hirte, Peter O. Mülbert, Markus Roth, 5. Auflage, Berlin/Boston, de Gruyter, 2020.
- Güçük, Turgut : “Genel Kurula Katılma ve Oy Hakkının Engellenmesi”, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu IV: Bildiriler – Tartışmalar**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1987, s. 255-282.
- Gümüş, M. Alper : **Türk-İsviçre Borçlar Hukukunda İbra Sözleşmesi**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015.
- Habersack, Mathias, Schürnbrand, Jan : **Handelsgesetzbuch: Großkommentar, Band 7/1: §§ 316-330**, Ed. Claus-Wilhelm Canaris, Mathias

- Habersack, Carsten Schäfer, 5. neu bearbeitete Auflage, Berlin/Boston, de Gruyter, 2010.
- Habersack, Mathias : “Versichts- und Vergleichsvereinbarungen gemäß § 93 Abs. 4 S. 3 AktG – de lege lata und de lege feranda”, **Festschrift für Theodor Baums**, Ed. Helmut Siekmann, Tübingen, Mohr Siebeck, 2017, s. 531-546.
- Habersack, Mathias : **Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band. 7, Schuldrecht – Besonderer Teil IV, §§ 705-853**, 8. Auflage, München, C.H. Beck, 2020.
- Hanağası, Emel : **Davada Menfaat**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2009.
- Handschin, Lukas : “Die Verantwortlichkeit des Verwaltungsrates ausserhalb des Konkurses seiner Gesellschaft”, **Festschrift 100 Jahre Aargauischer Anwaltsverband**, Ed. Aargauischer Anwaltsverband, Zürich, Schulthess, 2003, s. 237-252.
- Harbarth, Stephan, Höfer, Carl : “Beginn der Dreijahresfrist des § 93 IV 3 AktG bei nicht abgeschlossener Schadensentstehung”, **NZG**, S. 18, 2016, s. 686-690.
- Hasselbach, Kai : “Der Verzicht auf Schadenserzatzansprüche gegen Organmitglieder”, **Der Betrieb**, S. 37, 2010, s. 2037-2044.
- Helvacı, Mehmet : **Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, 2. Bası, İstanbul, Beta, 2001. (Anılış: *Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu*)
- Helvacı, Mehmet : “Anonim Ortaklıkta Ticaret Kanunundan Kaynaklanan Azınlık Haklarının Hukuki Niteliği ve Tanımı”, **Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Armağan**, İstanbul, Beta Basım,

1998, s. 297-310. (Anılış: *Azınlık Haklarının Hukuki Niteliği*)

- Helvacı, Mehmet : “Anonim Ortaklık Tarafından Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davalarında Genel Kurul Kararının Gerekli Olup Olmadığı Sorunu”, **Yürürlüğünün 5. Yılında ve Yargıtay Kararları Işığında Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu, (Tebliğler Tartışmalar), 20 Ekim 2017**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2018, s. 143-176. (Anılış: *Sorumluluk Davalarında Genel Kurul Kararının Gerekliliği*)
- Helvacı, Mehmet, : “Özellikle Anonim Şirketler Açısından Şirket Menfaati Kavramı”, **Prof. Dr. Hamdi Yasaman’a Armağan**, Çamurcu, Emin, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2017, s. 309-330.
- Türkyılmaz, İsmail
- Helvacı, Mehmet, : “Karşılaştırmalı Hukukta Şirket Menfaati Kavramı”, **Prof. Dr. Sabih Arkan’a Armağan**, Cankat, Rıfat, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık, 2019, s. 521-552.
- Herrler, Sebastian : **Aktiengesetz: AktG**, Ed. Hans Christoph Grigoleit, 2. Auflage, München, C.H. Beck, 2020.
- Hızır Asrav, Fatma : **Sulh Sözleşmesi**, Ankara, Adalet Yayınları, 2019.
- Hinsen, Andreas : “Die zeitliche und sachliche Wirkung des Déchargebeschlusses”, **GesKR**, 4/2014, S. 3, s. 541-545.
- Hirsch, Ernst E. : **Ticaret Hukuku Dersleri**, 3. Bası, İstanbul, İÜHF, 1948.
- Hofmann, Christian : **Der Minderheitsschutz im Gesellschaftsrecht**, Berlin/New York, De Gruyter, 2011.

- Hoffmann, Jochen : **Kommentar zum Aktiengesetz, Band 1, §§ 1-149**, Ed. Gerald Spindler, Eberhard Stolz, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2019. (Anlıs: *AktG*, C. 1)
- Hoffmann, Jochen : **Beck-online. Grosskommentar zum Aktienrecht, Band 1, §§ 1-132 AktG**, Ed. Gerald Spindler, Eberhard Stolz, 5. Auflage, München, C.H. Beck, 2022. (Anlıs: *BeckGroßkommAktG*)
- Holzborn, Timo : **Heidelberger Kommentar zum Aktiengesetz**, Ed. Tobias Bürgers, Torsten Körber, 4. Neu bearbeitete Auflage, Heidelberg, C.F. Müller, 2017.
- Hopt, Klaus J.,
Roth, Markus : **Aktiengesetz: Großkommentar, Band 4/2: §§ 92-94**, Ed. Heribert Hirte, Peter O. Mülbert, Markus Roth, 5. Auflage, Berlin/Boston, de Gruyter, 2015.
- Hölter, Wolfgang : **Aktiengesetz: AktG**, Ed. Wolfgang Hölter, Markus Weber, 4. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2022.
- Isler, Peter : “Die Einreden des Verwaltungsrates bei Verantwortlichkeitsansprüchen im Konkurs der AG”, **Neue Tendenzen im Gesellschaftsrecht, Festschrift für Peter Forstmoser**, Ed. Hans Caspar von der Crone vd., Zürich-Basel-Genf, Schulthess Verlag, 2003, s. 439-454.
- Isler, Peter R.,
Schott, Bertnard G. : “Die Décharge – eine überflüssige Institution des Gesellschaftsrechts?”, **Verantwortlichkeit im Unternehmenrecht V**, Ed. Weber Rolf H., Isler Peter R., Zürich-Basel-Genf, Schulthess, 2010, s. 197-225.
- İmregün, Oğuz : **Anonim Ortaklıklar**, 4. Bası, İstanbul, Yasa Yayınları, 1989. (Anlıs: *AO*)

- İmregün, Oğuz : “Anonim Şirketlerde Münferit Pay Sahibinin Umumi Heyet Kararları Aleyhine İptal Davası Açma Hakkı”, **BATİDER**, C. I, S. 2, 1961, s. 149-175. (Anılış: *Pay Sahibinin İptal Davası Açma Hakkı*)
- İmregün, Oğuz : **Anonim Şirketlerde Pay Sahipleri Arasında Umumi Heyet Kararlarından Doğan Menfaat İhtilafları ve Bunların Telif Çareleri**, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1962. (Anılış: *Menfaat İhtilafları*)
- İmregün, Oğuz : **Kara Ticareti Hukuku Dersleri**, 13. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2005. (Anılış: *Kara Ticareti Hukuku*)
- İmregün, Oğuz : “Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Ortaklığa Karşı Hukukî Sorumluluğu”, **Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı**, 2. Bası, İstanbul, Beta Yayınları, 2001, s. 255-277. (Anılış: *Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukukî Sorumluluğu*)
- İmregün, Oğuz : “Anonim Ortaklıklarda Toplantı ve Karar Yetersayılarının Esas Sözleşme ile Düzenlenmesi”, **Bilgi Toplumunda Hukuk: Ünal Tekinalp’e Armağan**, C. 1, İstanbul, Beta Yayınları, 2003, s. 441-454. (Anılış: *Yetersayıların Esas Sözleşme ile Düzenlenmesi*)
- İyilikli, Ahmet Cahit : **Hukuk Yargılamasında Kesin Hüküm**, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2020.
- Jenny, Daniel : **Abwehrmöglichkeiten von Verwaltungsratsmitgliedern in Verantwortlichkeitsprozessen**, Zürich/ St. Gallen, Dike Verlag, 2012.

- Kahyaoğlu, Emin Cem : “Anonim Ortaklıkta İbra Kararının Geri Alınması”, **Prof. Dr. Ersin Çamoğlu’na Armağan**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s. 83-94.
- Kalpsüz, Turgut : “Bilanço ve Oy Kullanma Esaslarına Aykırılık Sebebiyle Genel Kurul Kararının İptali”, **BATİDER**, C. X, S. 1, 1979, s. 23-65.
- Karaege, Özge : “Anonim Şirketlerde Tek Pay Sahibinin Genel Kurulu Toplantıya Çağrı Yetkisi (TTK m. 410/II)”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XIX, S. 4, Y. 2015, s. 71-127.
- Karahan, Sami (Ed.) : **Şirketler Hukuku**, 2. Baskı, Konya, Mimoza Yayıncılık, 2015.
- Karaman Coşgun, Özlem : **Anonim Şirketin Tasfiyesi**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015.
- Karasu, Rauf : “Anonim Şirket Yönetim Kurulunda Belirli Grupların Temsil Edilme Hakkı”, **TFM**, C. II, S. 1, 2016, s. 31-40.
- Karayağın, Yaşar : **Muhasebe Hukuku**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1988.
- Karayağın, Yaşar : “Üst Kuruluşlar Hukuku”, **BATİDER**, C. XVI, S. 1, Haziran 1991, s. 7-47.
- Kaşak, Esra : **Anonim Şirketlerde Genel Kurul ile Yönetim Kurulu Arasındaki Yetki Dağılımına İlişkin Temel Esaslar**, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2019.
- Karahasan, Mustafa Reşit : **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. 2, Ankara, Beta Basım Yayın, 2003.

- Kaya, Arslan : **Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2001. (Anılış: *Bilgi Alma Hakkı*)
- Kaya, Arslan : **Gerekçeli Karşılaştırmalı – Notlu Türk Ticaret Kanunu**, İstanbul, Beta, 2016. (Anılış: *Gerekçeli TK*)
- Kayar, İsmail : “Anonim Şirketlerde Azınlık Hakları”, **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi**, 1989. (Anılış: *Azınlık Hakları*)
- Kayar, İsmail : **Anonim Ortaklıkta Mali Durumun Bozulması ve Alınabilecek Tedbirler**, Konya, Mimoza Yayınevi, 1997. (Anılış: *Mali Durumun Bozulması*)
- Kayar, İsmail : “Yeni TTK’ya Göre Anonim Şirkette Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığın Tespiti ve Sonuçları”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. XVIII, S. 2, s. 643-658. (Anılış: *Yeni TTK’ya Göre Sermaye Kaybı ve Borca Batıklık*)
- Kayar, İsmail : **Ticaret Hukuku**, Güncellenmiş 5. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2018. (Anılış: *Ticaret Hukuku*)
- Kayar, İsmail, Özatlan, Yurdal : “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu Davasında Kusur ve İspat”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C, XIV, S. 151, 2019, s. 17-30.
- Kendigelen, Abuzer : **Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı**, İstanbul, Beta Basım Yayın, 1994. (Anılış: *İntifa Hakkı*)
- Kendigelen, Abuzer : **Anonim Ortaklıkta Yönetime Katılma Haklarında İmtiyaz**, İstanbul, Beta Basım Yayın, 1999. (Anılış: *Yönetime Katılma Haklarında İmtiyaz*)

- Kendigelen, Abuzer : **Yeni Türk Ticaret Kanunu: Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler**, 3. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2016. (Anılış: *İlk Tespitler*)
- Kendigelen, Abuzer : “İsviçre Hukukunda Farklı Pay Sahibi Kategorileri veya Gruplarının Şirket Organlarında Temsili (OR Art. 709)”, **Makalelerim**, C. I: 1986-2001, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2018, s. 339-402. (Anılış: *İsviçre Hukukunda Temsil Edilme Hakkı*)
- Kendigelen, Abuzer : “Anonim Şirketlere İlişkin Hükümlerde Benimsenen Bazı Ağırlaştırılmış Nisaplar Bilinçli Bir Tercihin Ürünü mü?”, **Makalelerim**, C. II: 2001-2017, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2018, s. 527-599. (Anılış: *Ağırlaştırılmış Nisaplar*)
- Kendigelen, Abuzer : **Hukukî Mütalâalar**, C. XIV: 2014-2016, Oniki Levha Yayınları, 2018. (Anılış: *Mütalâalar*)
- Kendigelen, Abuzer, Çonkar, M. Halil : “Genel Kurula İlişkin Uygulamada Karşılaşılan İki Güncel Sorun”, **Prof. Dr. Sabih Arkan’a Armağan**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019, s. 675-690.
- Kendigelen, Abuzer, Akay, Hasan Onur, Akteke, M. Yasir, Balsever, Sergül, Aşıkoğlu, Ş. İpek, Özsoy, M. Akif : **Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin Türk Ticaret Kanunu’na İlişkin Kararları (2014)**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018.
- Kendigelen, Abuzer, Yıldız, Nurgül, Uzel, Necdet, Savur : **Yargıtay Hukuk ve Ceza Dairelerinin Türk Ticaret Kanununa İlişkin Kararları (2017)**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018.

Demirkaya, Asena,
Evlek, Müge

Kendigelen, Abuzer,
Soykan, İsmail Cem,
Aydınalp, Yasemin,
Oğuz Şenesen, Elif,
Şanda, Onur

Yargıtay Hukuk ve Ceza Dairelerinin Türk Ticaret Kanununa İlişkin Kararları (2018), İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2019.

Kervankıran,
Emrullah

: **Anonim Şirketlerin Tasfiyesi**, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2022.

Kesici, Buğra

: “Anonim Ortaklık Azınlık Pay Sahiplerinin Finansal Tablolar ve Buna Bağlı Konuların Müzakeresinin Ertelenmesini Talep Etme Hakkı”, **Ticaret Kürsüsü Tartışıyor: Kürsü Seminerleri I**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2022, s. 173-286.

Keskin, Harun

: Anonim Şirket Genel Kurulu İle Yönetim Kurulu Arasındaki İlişkinin Tarihsel Süreçte Geçirdiği Değişim Ve Organların Yetkilerine Genel Bir Bakış, **BATİDER**, C. XXXIV, S. 3, s. 241-274.

Kılıçoğlu, Ahmet M.

: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2013.

Kırca, İsmail

: **Ticari Mümessillik**, Ankara, Yetkin Yayınları, 1996.
(Anılış: *Ticari Mümessillik*)

Kırca, İsmail

: “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Kararlarında Takdir Yetkisi-Özen Borcu”, **BATİDER**, C. XXII, S. 3, Y. 2004, s. 85-96. (Anılış: *Takdir Yetkisi, Özen Borcu*)

Kırca, İsmail

: “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyesinin İbra Oylamasında Temsilci Sıfatıyla Oy Kullanıp

- Kullanamayacağı Sorunu”, **AÜHFD**, C. LIII, S. 1, 2004, s. 65-76. (Anılış: *İbrada Temsilci Sıfatıyla Oy Kullanımı*)
- Kırca, İsmail : “İbra Kararının Geri Alınması ve Bankacılık Kanunu’nun 133. Maddesi Uyarınca Açılacak Sorumluluk Davalarında İbranın İptali ve Zamanaşımı”, **BATİDER**, C. XXIII, S. 3, 2006, s. 33-51. (Anılış: *İbranın Geri Alınması*)
- Kırca, İsmail : **Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, Güncellenmiş 3. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2022. (Anılış: *Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*)
- Kırca, İsmail, Şehirali Çelik, Feyzan Hayal, : **Anonim Şirketler Hukuku, C. 1, Temel Kavramlar ve İlkeler, Kuruluş, Yönetim Kurulu**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2013.
- Manavgat, Çağlar
- Kiethe, Kurt : “Anfechtbarer Beschluss über die Entlastung des Aufsichtsrats der AG durch unzureichende Berichterschattung”, **NZG**, S. 23, 2006, s. 888-892.
- Killias, Laurent, Wiget, Matthias : **CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht: Obligationenrecht - Allgemeine Bestimmungen Art. 1-183 OR**, Ed. Andreas Furrer, Anton K. Schnyder, 3. Auflage, Zürich, Schulthess Juristische Medien AG, 2016.
- Kocabıyık, Sami : **Bağımsız Denetçinin Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluğu**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2018.
- Koch, Jens : **Beck’sche Kurz-Kommentare, Band 53: Aktiengesetz**, Ed. Uwe Hüffer, Jens Koch, 23. Auflage,

München, C.H. Beck Verlag, 2023. (Anılış: *KurzKomm-AktG*)

Koch, Jens : **Münchener Kommentar zum Aktiengesetz: AktG, Band 4: §§ 179-277**, Ed. Wulf Goette, Mathias Habersack, Susanne Kalss, 5. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2021. (Anılış: *MK-AktG*)

Koç, Himmet : “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Farklılaştırılmış Teselsül İlkesi Uyarınca Sorumluluklarına Genel Bir Bakış”, **NEÜHFD**, C. III, S. 1, 2020, s. 62-82.

Korkut, Ömer : **Anonim Şirketlerde İnançlı Yönetim Kurulu Üyeliği**, Ankara, Adalet Yayınları, 2007. (Anılış: *İnançlı Yönetim Kurulu Üyeliği*)

Korkut, Ömer : “Anonim Şirketlerde İnançlı Yönetim Kurulu Üyeliği ve İnançlı Üyeye Verilecek Talimatların Sınırı”, **Ankara Barosu Dergisi**, S. 3, 2007, s. 129-137. (Anılış: *İnançlı Üyeye Verilecek Talimatların Sınırı*)

Korkut, Ömer : **Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının Butlanı**, Adana, Karaman Kitabevi, 2012. (Anılış: *Genel Kurul Kararlarının Butlanı*)

Korkut, Ömer : “Anonim Şirketlerde Şirket Menfaati Kavramının Somutlaştırılması”, **Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. XI, S. 2, 2007, s. 1-9. (Anılış: *Şirket Menfaati*)

Kort, Michael : **Aktiengesetz: Großkommentar, Band 4/1: §§ 76-91**, Ed. Heribert Hirte, Peter O. Mülbert, Markus Roth, 4.

neubearbeitete Auflage, Berlin/Boston, de Gruyter, 2015.

- Kortunay, Ayhan : **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu ve Üyelerin Bilgi Edinme Hakkı**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, 2015.
- Köprücü, Üstün : **Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu Davası**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2022.
- Körber, Torsten : **Heidelberger Kommentar zum Aktiengesetz**, Ed. Tobias Bürgers, Torsten Körber, 4. Neu bearbeitete Auflage, Heidelberg, C.F. Müller, 2017.
- Krebs, Christian A. : **Aktiengesetz: AktG**, Ed. Wolfgang Hölters, Markus Weber, 4. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2022.
- Kren Jolanta Kostkiewicz, : **OFK - Orell Füssli Kommentar: OR Kommentar Schweizerisches Obligationenrecht**, Ed. Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz, Roland Fankhauser, 3. Auflage, Zürich, Orell Füssli Verlag AG, 2016.
- Krenek, Helmut, : **Nomos Kommentar: Aktienrecht und Kapitalmarktrecht**, Ed. Thomas Heidel, Baden-Baden, Nomos Verlagsgeschaft, 2020.
- Pluta, Jörg
- Krnet, Georg : **Praxiskommentar Verwaltungsrat**, 2. Baskı, Stämpfli Verlag, Bern 2005.
- Kubis, Dietmar : **Münchener Kommentar zum Aktiengesetz: AktG, Band 3: §§ 118-178**, Ed. Wulf Goette, Mathias Habersack, Susanne Kalss, 5. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2022.

- Kunz, Peter V. : **Rechtsnatur und Einredenordnung der aktienrechtlichen Verantwortlichkeitsklage**, Bern, Stämpfli&Cie, 1993. (Anılış: *Verantwortlichkeitsklage*)
- Kunz, Peter V. : **Der Minderheitenschutz im schweizerischen Aktienrecht**, Bern, Stämpfli Verlag, 2001. (Anılış: *Minderheiteinschutz*)
- Kuru, Baki : **Hukuk Muhakemeleri Usûlü, C.1-4**, 6. Baskı, İstanbul, Demir Yayıncılık, 2001. (Anılış: *Usûl*)
- Kuru, Baki : “Dava Şartları”, **Ord. Prof. Dr. Sabri Sakir Ansay’ın Hatırasına Armağan**, Ankara, Ankara Üniversitesi Yayınları, 1964, s. 106-147. (Anılış: *Dava Şartları*)
- Lambert, Claude : **Das Gesellschaftsinteresse als Verhaltensmaxime des Verwaltungsrates der Aktiengesellschaft**, Bern, Stämpfli Verlag, 1992.
- Länzlinger, Andreas : **Basler Kommentar Obligationenrecht II, Art. 530-964 OR**, Ed. Heinrich Honsell, Nedim Peter Vogt, Rolf Watter, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016.
- Leu, Daniel, : “Stimmrechtsvertretung beim Dechargebeschluss”,
von Crone, Hans SZW/RSDA, 3/2002, s. 205-211.
Caspar
- Liebscher, Thomas : **Beck'sche Kurz-Kommentare; Band 62: Gesellschaftsrecht**, Ed. Martin Henssler, Lutz Strohn, 5. Auflage, München, C.H. Beck, 2021.

- Limmer, Peter : **Beck-online. Grosskommentar zum Aktienrecht, Band 1, §§ 1-132 AktG**, Ed. Gerald Spindler, Eberhard Stliz, 5. Auflage, München, C.H. Beck, 2022.
- Lipp, Lorenz : **CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht: Ergänzungsband: Revidiertes Rechnungslegungsrecht 2013**, Ed. Vito Roberto, Hans Rudolf Trüeb, Zürich Schulthess Juristische Medien AG, 2013.
- Luca Dalla, Torre : **Präjudizienbuch OR, Die Rechtsprechung des Bundesgerichts, 1875-2015**, Ed. Peter Gauch, Viktor Aepli, Hubert Stöckli, 9. Auflage, Zürich-Basel-Genf, Schulthess Juristische Medien, 2016.
- Luterbacher, Thierry : **Haftpflichtkommentar: Kommentar zu den schweizerischen Haftpflichtbestimmungen**, Ed. Fischer Willi, Luterbacher Thierry, Zürich/St. Gallen, Dike Verlag, 2016.
- Luterbacher, Thierry, Studer, Christoph D. : **Haftpflichtkommentar: Kommentar zu den schweizerischen Haftpflichtbestimmungen**, Ed. Fischer Willi, Luterbacher Thierry, Zürich/St. Gallen, Dike Verlag, 2016.
- Manavgat, Çağlar : “Anonim Ortaklıklarda Dürüst Resim İlkesi – Kapsam ve İlkeye Aykırılığın Finansal Tabloların Geçerliliğine Etkisi”, **BATİDER**, C. XXXV, S. 4, 2019, s. 5-27.
- Meier-Wehrli, Jörg : **Die Verantwortlichkeit der Verwaltung einer Aktiengesellschaft bzw. einer Bank gemäss Art. 754 ff. OR/41 ff. BkG.**, Zürich, Schulthess Verlag, 1968.
- Memiş, Tekin, : “Azlığın Finansal Tabloların Müzakeresini Erteleme Hakkı Üzerine Değerlendirmeler”, **Prof. Dr. Sabih**

- Şimşek, Bahar : **Arkan’a Armağan**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2019, s. 787-822.
- Mertens, Hans- : **Kölner Kommentar zum Aktiengesetz, Band 2/1, §§**
Joachim, **76-94 AktG**, Ed. Wolfgang Zöllner, Ulrich Noack, 3.
Cahn, Andreas neubearbeitete und erweiterte Auflage, Köln, Carl
Heymanns Verlag, 2010.
- Metin, Uğur Can : “Maddî Hukuk Anlamında Sulh Sözleşmesi”, **Erciyes
Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XI, S. 1,
2016, s. 291-307.
- Metin, Umut : “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre
Anonim Şirketlerde Genel Kurul (GK) Kararlarının
Butlanı”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C. LXXXVII, S. 4,
2013, s. 169-189.
- Metzler, Lukas, : “Voraussetzungen und Folgen der Déchargeerteilung der
Schmuki, Markus Generalversammlung an den Verwaltungsrat einer
Aktiengesellschaft”, **AJP**, 2001, s. 945-948.
- Merkt, Hanno : **Beck'sche Kurz-Kommentare; Band 9,**
Handelsgesetzbuch: HGB, Ed. Adolf Baumbach, Klaus
J. Hopt, 40. Auflage, München, C.H. Beck, 2021.
- Mimaroglu, S. Kemal : **Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki
Mesuliyeti**, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler
Fakültesi Yayınları, 1967.
- Moroğlu, Erdoğan : “Anonim Ortaklıkta Özel Denetçi”, **İÜHFM**, C. XLII, S.
1-4, Y. 1976, s. 341-358. (Anılış: *Özel Denetçi*)
- Moroğlu, Erdoğan : **Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının
Hükümsüzlüğü**, Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş 8.

- Baskı, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2017. (Anılış: *Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*)
- Moroğlu, Erdoğan : “Anonim Ortaklıkta Yönetim ve Denetim Kurulu Üyelerinin İbralarının Zamanı, Kapsamı ve Geri Alınması”, **BATİDER**, C. XXI, S. 2, 2001, s. 5-12. (Anılış: *İbranın Zamanı, Kapsamı ve Geri Alınması*)
- Moroğlu, Erdoğan : **Oy Sözleşmeleri**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 5. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015. (Anılış: *Oy Sözleşmeleri*)
- Moroğlu, Erdoğan : **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu: Değerlendirme ve Öneriler**, 8. Bası, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2016. (Anılış: *Değerlendirme ve Öneriler*)
- Moroğlu, Erdoğan, Kendigelen, Abuzer : **İçtihatlı – Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat**, 10. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2014.
- Mülbert, Peter O. : **Aktiengesetz: Großkommentar, Band 7/1: §§ 118-130**, Ed. Heribert Hirte, Peter O. Mülbert, Markus Roth, 5. neu bearbeitete Auflage, Berlin/Boston, de Gruyter, 2017.
- Müller, Kevin J. : **Die Einheit der Materie bei Generalversammlungsbeschlüssen**, Zürich/St. Gallen, Dike Verlag AG, 2021.
- Müller, Lukas, Henry, David P., Barmettler, Peter : **Rechnungslegung nach Obligationenrecht: Praxiskommentar mit Berücksichtigung steuerrechtlicher Vorschriften**, Ed. Dieter Pfaff, Stephan Glanz, Thomas Stenz, Florian Zihler, 2. überarbeitete Auflage, Verlag SKV, 2019.

- Müller, Roland, : **Der Verwaltungsrat - Band I, Ein Handbuch für Theorie und Praxis**, 5. Auflage, Zürich-Basel-Genf, Schluthess Verlag, 2021.
- Lipp, Lorenz,
- Plüss, Adrian
- Narbay, Şafak : “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Anonim Ortaklıkta Özel Denetim Yapılması Şartları ve Özel Denetçinin Atanması Usulü”, **Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan**, C. I, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007, s. 287-327. (Anılış: *Özel Denetim Yapılması Şartları ve Özel Denetçinin Atanması Usulü*)
- Narbay, Şafak : **Türk Ticaret Kanunun Tasarısına Göre Anonim Ortaklıkta Özel Denetim**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2010. (Anılış: *Özel Denetim*)
- Narbay, Şafak, : “7339 sayılı Kanun’un Kooperatifler Kanunu ve Diğer Kanunlarda Yaptığı Değişiklikler Üzerine Düşünceler”, **REGESTA**, C. VII, S. 1, s. 3-77.
- Al Kılıç, Şengül
- Nägele, Stefan, : “Entlastung des GmbH-Geschäftsführers und des AG-Vorstands – Chancen und Risiken in der Praxis”, **Betriebs-Berater**, S. 25, 2000, s. 1253-1258.
- Nestel, Fred
- Nicolai, von : “Der Einzelantrag auf Einzelentlastung in der Ruckteschell Hauptversammlung ohne Sonderstimmzettel”, **Die Aktiengesellschaft**, 20/2007, s. 736-738.
- Ruckteschell
- Nomer, Halûk Nami : **Kişi Birliklerinde Genel Kurul Kararlarının Geçersizliğine İlişkin Temel Esaslar**, İstanbul, Beta, 2008.
- Oğuzman, M. Kemal, : **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. 1, 16. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018. (Anılış: C. 1)
- Öz, Turgut

- Oğuzman, M. Kemal, : **Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. 2**, 13. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2017. (Anılış: C. 2)
Öz, Turgut
- Oğuzman, M. Kemal, : **Medenî Hukuk, Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar**, 28. Bası, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2022.
Barlas, Nami
- Okucu Taftalı, İpek : **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Anonim Şirketlerde İmtiyaz**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2018.
- Okutan Nilsson, Gül : **Anonim Ortaklıklarda Pay Sahipleri Sözleşmesi**, İstanbul, Çağa Hukuk Vakfı, 2003.
- Ölmez, Fatih : **Belirli Grupların Anonim Şirket Yönetim Kurulunda Temsili**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2021.
- Önder, Fahrettin, : “İbra Kararında Oy Hakkından Yoksunluk”, **Ömer Halis Demir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. X, S. 4, 2017, s. 173-186.
Karademir, Halis
- Önen, Ergun : **Medeni Yargılama Hukukunda Sulh**, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1972. (Anılış: *Sulh*)
- Önen, Ergun : **Medeni Yargılama Hukuku**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1979. (Anılış: *Yargılama Hukuku*)
- Önen, Ergun : **İnşai Dava**, Ankara, Olgaç Matbaası, 1981. (Anılış: *İnşai Dava*)
- Özekes, Muhammet, : **Sermaye Şirketlerinde Sorumluluk Davası (TTK m. 549 vd.), Ticaret Hukuku ve Usûl Hukuku Kapsamında**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021.
Seven, Vural,
Meriç, Nedim

- Özkan, Ömer : “Türk ve İsviçre Anonim Ortaklıklar Hukukunda Özel Denetçi Atanması”, **BATİDER**, C. XX, S. 2, 1999, s. 27-49.
- Özkaya, Eraslan : **Vekalet Sözleşmesi ve Kötüye Kullanılması**, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2005.
- Özkaya-Ferendeci, Hamide Özden : **Kesin Hükmün Objektif Sınırı**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2009.
- Özkorkut, Korkut : **Anonim Şirketlerde Bağımsız Denetim**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2013.
- Özsunay, Ergun : **Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnançlı Muameleler**, İstanbul, Cezaevi Matbaası, 1968.
- Öztan, Bilge : **Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinde Organ Kavramı ve Organın Fiillerinden Doğan Sorumluluk**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1970. (Anılış: *Organ Kavramı*)
- Öztan, Fırat : **Kıymetli Evrak Hukuku**, 2. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 1997. (Anılış: *Kıymetli Evrak*)
- Paslı, Ali : “Anonim Ortaklık Genel Kurulunda Kullanılan «Oy»un Hukuki Niteliği (Bölüm I: Kavram”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. LXVII, S. 1-2, 2009, s. 167-182. (Anılış: *Oyun Hukuki Niteliği*)
- Paslı, Ali : “Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyeleri Dışında Sorumluluk Sistemine Tabi Olanlar”, **Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun İş Dünyasına Etkileri**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014, s. 125-135. (Anılış: *YK Üyeleri Dışında Sorumlu Olanlar*)

- Pash, Ali, : “Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Azli”,
Seyis Zehra : **Ticaret Kürsüsü Tartışıyor: Kürsü Seminerleri I**,
İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2022, s. 1-130.
- Pehlivanoğlu, Murat : “Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulunun Mali ve İdari
Can : Yönden İbrasının Ayırıştırılması”, **Necmettin Erbakan
Üniversitesi Uluslararası Hukuk Kongresi Bildiri
Tam Metin Kitabı**, Ed. Nuran Koyuncu, Konya,
Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları, 2021, s. 471-
480.
- Pekcanitez, Hakan vd. : **Pekcanitez Usûl – Medenî Usûl Hukuku**, Ed. Hakan
Pekcanitez, Muhammet Özekes, Mine Akkan, Hülya Taş
Korkmaz, 15. Bası, Oniki Levha Yayınları, 2017.
(Anılış: *Pekcanitez Usûl*)
- Pekcanitez, Hakan : “Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Ortaklıklarda
Denetçiler Tarafından Açılacak Davalar”, **DEÜHFD**,
Prof. Dr. Kudret Ayiter Armağanı, C. III, S. 1-4, 1987,
s. 439-495. (Anılış: *Denetçiler Tarafından Açılacak
Davalar*)
- Pellanda, Katja Roth : **Organisation des Verwaltungsrates**, Zürich, Dike,
2007.
- Pentz, Andreas : **Münchener Kommentar zum Aktiengesetz: AktG**,
Band 1: §§ 1-75, Ed. Wulf Goette, Mathias Habersack,
Susanne Kalss, 5. Auflage, München, C.H. Beck Verlag,
2022.
- Picenoni, Reno : **Der Entlastungsbeschluss (Décharge)**, Aarau, H.R.
Sauerländer, 1945.

- Platz, Ernst : **Der Vergleich im schweizerischen Recht**, Zürich, Dike, 2014.
- Plüss, Adrian, : **CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht: Personengesellschaften und Aktiengesellschaft – Vergütungsverordnung, Art. 530-771 OR**, Ed. Vito Facincani-Kunz, Dominique, Roberto, Hans Rudolf Trüb, 3. Auflage, Zürich, Künzli, Astrid Schulthess Juristische Medien AG, 2016.
- Poroy, Reha, : **Ortaklıklar Hukuku, C. I**, 14. Bası, İstanbul, Vedat Tekinalp, Ünal, Kitapçılık, 2019. (Anlış: *Ortaklıklar I*) Çamoğlu, Ersin
- Poroy, Reha, : **Ortaklıklar Hukuku, C. II**, 14. Bası, İstanbul, Vedat Tekinalp, Ünal, Kitapçılık, 2019. (Anlış: *Ortaklıklar II*) Çamoğlu, Ersin
- Poroy, Reha, : **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları**, Gözden Geçirilmiş 23. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2019. Tekinalp, Ünal
- Poroy, Reha, : “Ortaklıklar Hukukunda Organların Sorumluluğu”, **İÜHFM**, C. XLV, S. 1-4, Y. 1981, s. 347-398. Tekinalp, Ünal, Tekinalp Gülören
- Postacıoğlu, İlhan E. : “Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukukî Mesuliyeti ile İlgili Bazı Meseleler”, **Makaleler ve Karar İncelemeleri**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2011, s. 995-1026.

- Pöschke, Moritz, : **Arbeitshandbuch für die Hauptversammlung**, Ed. Johannes Semler, Rüdiger Volhard, Jochem Reichert, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2018.
- Vogel, Christian
- Pulaşlı, Hasan : **Şirketler Hukuku Şerhi, C. 1-4**, 4. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2022. (Anılış: *Şerh*)
- Pulaşlı, Hasan : “Eski Yönetim Kurulu Üyelerinin Genel Kurulun İbra Etmeme Kararının İptalini Dava Etme Hakkının Türk Ticaret Kanunu’na ve Tasarıya Göre Değerlendirilmesi”, **Prof. Dr. Tuğrul Ansay’a Armağan**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2006, s. 266-283. (Anılış: *İbra Etmeme Kararının İptali*)
- Pulaşlı, Hasan : “Alman Federal Mahkemesinin Ön Şirkete İlişkin 23.10.2006 Tarihli Kararı ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Bakımından Değerlendirilmesi”, **Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan**, C. I, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007, s. 467-487. (Anılış: *Ön Şirket*)
- Raemy, Alain, : **CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht: Personengesellschaften und Aktiengesellschaft – Vergütungsverordnung, Art. 530-771 OR**, Ed. Vito Gabriel, Simon Roberto, Hans Rudolf Trüeb, 3. Auflage, Zürich, Schulthess Juristische Medien AG, 2016.
- Reger, Gerald : **Heidelberger Kommentar zum Aktiengesetz**, Ed. Tobias Bürgers, Torsten Körber, 4. Neu bearbeitete Auflage, Heidelberg, C.F. Müller, 2017.
- Rieckers, Oliver : **Kommentar zum Aktiengesetz, Band 1, §§ 1-149**, Ed. Gerald Spindler, Eberhard Stolz, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2019.

- Riemer, Hans Michael : **Anfechtungs- und Nichtigkeitsklage im schweizerischen Gesellschaftsrecht**, Bern, Stämpfli Verlag, 1998.
- Rihm, Thomas, : **Aktienrecht Kommentar Aktiengesellschaft,**
Känzig, David **Rechnungslegungsrecht: OFK - Orell Füssli**
Kommentar, Ed. Jeannette K. Wibmer, Zürich, Orell Füssli Verlag AG, 2016.
- Rollin, Felix : “Einzelentlastungsbeschlüsse auf Grund Anordnung des
Versammlungsleiters in der AG”, **NZG**, S. 17, 2004, s.
804-806.
- Saka, Zafer : **Anonim Ortaklıkta Genel Kurul**, İstanbul, Vedat
Kitapçılık, 2004.
- Sarı, Suat : **Vekalet Sözleşmesinin Tek Taraflı Olarak Sona**
Erdirilmesi, İstanbul, Beşir Kitabevi, 2004.
- Saymen, Ferit H., : **Türk Borçlar Hukuku I: Umumi Hükümler, C. 2,**
Elbir, Halid K. İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1958.
- Schäfer, Carsten : **Münchener Kommentar zum Aktiengesetz: AktG,**
Band 4: §§ 179-277, Ed. Wulf Goette, Mathias
Habersack, Susanne Kalss, 5. Auflage, München, C.H.
Beck Verlag, 2021.
- Schenk, Peter : **Die Verantwortlichkeit in der Aktiengesellschaft**, 3.
Auflage, Zürich, Management Assistant Verlag, 1974.
- Schlaepfer, Ralf : **Abtretung streitiger Rechtsansprüche im Konkurs**,
Zürich, Schulthess, 1990.
- Schmeling, Christian : **Die Entlastung von Mitgliedern geschäftsführender**
Organe im Recht der Kapitalgesellschaften, Frankfurt

am Main, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford,
Wien, Peter Lang GmbH, 2004.

- Schmidt, Karsten : **Aktiengesetz: Großkommentar, Band 7/2: §§ 241-277**, Ed. Klaus J. Hopt, Herbert Wiedemann, 4. neubearbeitete Auflage, Berlin, de Gruyter, 2013.
(Anlıs: *GroßkommAktG*)
- Schmidt, Karsten : “Entlastung, Entlastungsrecht und Entlastungsklage des Geschäftsführers einer GmbH – Versuch einer Neuorientierung”, **ZGR**, 1978, s. 425-446. (Anlıs: *Entlastung*)
- Schnyder, Anton K.,
Bopp, Lukas : “Aktienrechtliche Verantwortlichkeit im Konkurs: noch einmal zum Verhältnis von Art. 757 OR und Art. 260 SchKG”, **Neuere Tendenzen im Gesellschaftsrecht: Festschrift für Peter Forstmoser zum 60. Geburtstag**, Ed. Hans Caspar von der Crone vd., Schulthess Juristische Medien, Zürich, 2003, 497–507.
- Schüppen, Matthias : **Nomos Kommentar: Handelsgesetzbuch**, Ed. Thomas Heidel, Alexander Schall, 3. Auflage, Baden-Baden, Nomos Verlag, 2020.
- Schwab, Martin : **Aktiengesetz Kommentar, Band II, §§ 133-410, SpruchG**, Ed. Karsten Schmidt, Marcus Lutter, 4. neubearbeitete Auflage, Köln, Otto Schmidt Verlag, 2020.
- Schwennicke, Andreas : **Aktiengesetz: AktG**, Ed. Hans Christoph Grigoleit, 2. Auflage, München, C.H. Beck, 2020.
- Semerci Vuraloğlu,
Tuğba : “Yargıtay Kararları Işığında Anonim Ortaklıkta İbra Edilmeme Kararının İptali Davası ve Hükmen İbra”,

Ticaret Hukukunda Genç Yaklaşımlar, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2021, s. 47-96.

- Semler, Johannes : “Einzelentlastung und Stimmverbot”, **Festschrift für Wolfgang Zöllner: zum 70. Geburtstag, Band 1: Handels-, Gesellschafts- und Wirtschaftsrecht**, Ed. Manfred Lieb, Ulrich Noack, Harm Peter Westermann, Köln/München, Heymann, 1998, s. 553-565. (Anılış: *Einzelentlastung*)
- Semler, Johannes : “Entscheidungen und Ermessen im Aktienrecht”, **Festschrift für Peter Ulmer zum 70. Geburtstag am 2. Januar 2003**, Ed. Mathias Habersack, Peter Hommelhoff, Uwe Hüffer, Karsten Schmidt, Berlin, de Gruyter Recht, 2003, s. 627-641. (Anılış: *Entscheidungen*)
- Sethe, Rolf : “Die aktienrechtliche Zulässigkeit der sogenannten Teilentlastung”, **ZIP**, S. 31, 1996, s. 1321-1326.
- Siegert, Harald : **Die Entlastung in der Aktiengesellschaft nach deutschem Recht, im Vergleich mit dem französischen und schweizerischen Recht**, Kleve, Boss-Druck und Verlag, 1960.
- Siemons, Hildegard : **Aktiengesetz Kommentar, Band I, §§ 1-149**, Ed. Karsten Schmidt, Marcus Lutter, 4. neubearbeitete Auflage, Köln, Otto Schmidt Verlag, 2020.
- Solveen, Drik : **Aktiengesetz: AktG**, Ed. Wolfgang Hölters, Markus Weber, 4. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2022.

- Spau, Hartwig : **Beck'sche Kurz-Kommentare; Band 7, Palandt Bürgerliches Gesetzbuch: BGB,** 67. Auflage, München, C.H. Beck, 2008.
- Spindler, Gerald : **Münchener Kommentar zum Aktiengesetz: AktG, Band 2: §§ 76-117,** Ed. Wulf Goette, Mathias Habersack, Susanne Kalss, 5. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2019. (Anılış: *MK-AktG*)
- Spindler, Gerald : **Aktiengesetz Kommentar, Band 1, §§ 1-149,** Ed. Karsten Schmidt, Marcus Lutter, 4. neubearbeitete Auflage, Köln, Otto Schmidt Verlag, 2020. (Anılış: *AktG, C. 1*)
- Staudinger, Julius v., : **Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen, Buch 2, Recht der Schultverhältnisse, §§ 779-782,** Berlin, Otto Hau, Wolfgang Schmidt-De Gruyder, 2020.
- Studer, Christoph D. : **Haftpflichtkommentar: Kommentar zu den schweizerischen Haftpflichtbestimmungen,** Ed. Fischer Willi, Luterbacher Thierry, Zürich/St. Gallen, Dike Verlag, 2016.
- Sulu, Muhammed : **Anonim Ortaklıklarda Şirket Menfaati Kavramı,** İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019.
- Sumer, Ayşe : **Anonim Ortaklıklarda Azınlık Haklarının Korunması ve Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi,** İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1991.
- Sungurbey, İsmet : **Borç İkrarı ve Borç Vaadi,** İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1957. (Anılış: *Borç İkrarı*)

- Sungurbey, İsmet : “Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu ya da Tasfiye Memurlarının İbrasının Hukuki Niteliği, Kapsam ve Etkisi Üzerine”, **Medeni Hukuk Sorunları**, C. II, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1974, s. 165-179. (Anılış: *İbranın Hukuki Niteliği, Kapsamı ve Etkisi*)
- Şener, Oruç Hami : “Anonim Ortaklıklarda Azınlık Pay Sahiplerinin Kuruludan Doğan Sorumluluğun Sulh veya İbra Yoluyla Sona Erdirilmesine Engel Olabilme Hakkı”, **Yargıtay Dergisi**, C. 17, S.1-2, 1991, s. 88-97. (Anılış: *Azınlığın Sulh veya İbraya Engel Olma Hakkı*)
- Şener, Oruç Hami : **Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı**, Gözden Geçirilmiş 5. Bası, Ankara, Seçkin, 2022. (Anılış: *Ortaklıklar Hukuku*)
- Tandoğan, Haluk : **Üçüncü Şahsın Zararlarının Tazmini**, Ankara, Ajans-Türk Matbaası, 1963. (Anılış: *Üçüncü Şahsın Zararlarının Tazmini*)
- Tandoğan, Haluk : **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, C. I/1, İstanbul, Vedat Yayıncılık, 2008. (Anılış: *Borçlar Özel, C. I*)
- Tandoğan, Haluk : “Hükmî Şahısların Anonim Şirket İdare Meclisinde Temsili”, **BATİDER**, C. I, S. 1, s. 3-35. (Anılış: *Hükmî Şahısların İdare Meclisinde Temsili*)
- Tanner, Brigitte : **Quoren für die Beschlussfassung in der Aktiengesellschaft**, Schulthess Verlag, Zürich, 1987. (Anılış: *Quoren*)
- Tanner, Brigitte : **CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht: Personengesellschaften und Aktiengesellschaft – Vergütungsverordnung, Art. 530-771 OR**, Ed. Vito Roberto, Hans Rudolf Trüb, 3. Auflage, Zürich,

- Schulthess Juristische Medien AG, 2016. (Anılış: *CHK-AktG*)
- Tanner, Brigitte : **Zürcher Kommentar: Die Aktiengesellschaft, Generalversammlung und Verwaltungsrat. Mängel in der Organisation, Art. 698-726 und 731b OR**, Ed. Lukas Handschin, 3. Auflage, Zürich/Basel/Genf, Schulthess Juristische Medien AG, 2018. (Anılış: *ZK-AktG*)
- Tanrıver, Süha : “Mahkeme Huzurunda Yapılan Sulhler”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. XLIX, S. 1, 1994, s. 333-348.
- Tanrıver, Süha : **Medenî Usûl Hukuku, C. I**, 4. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021.
- Taş Korkmaz, Hülya : **Hukuk Davalarında Gerçek Tarafın Belirlenmesi**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021.
- Tekil, Fahiman : **Anonim Şirketler Hukuku**, 2. Bası, Alkım Yayınları, 1998. (Anılış: *AŞ*)
- Tekil, Fahiman : **Kıymetli Evrak Hukuku**, 2. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1994. (Anılış: *Kıymetli Evrak*)
- Tekinalp, Ünal : “Sermayenin Yarısının Karşılıksız Kalması Halinde Yönetim Kurulunun ve Denetçilerin Görevi”, **İktisat ve Maliye Dergisi**, C. II, S. 7, Y. 1955, s. 279-283. (Anılış: *Sermayenin Yarısının Karşılıksız Kalması*)
- Tekinalp, Ünal : “Anonim Ortaklığın Genel Kurulunda Bir Teklifin Reddine Karşı İptal Davası Açılabilir mi?” **İBD**, C. XXXIX, S. 7-8-9, Y. 1965, s. 249-260. (Anılış: *Bir Teklifin Reddine Karşı İptal Davası Açılabilir mi?*)

- Tekinalp, Ünal : **Anonim Ortaklıkların Yönetim Kurullarında Tüzel Kişilerin Temsili**, Ankara, Yeni Destan Matbaası, 1965. (Anılış: *Yönetim Kurulunda Tüzel Kişilerin Temsili*)
- Tekinalp, Ünal : “Yönetim Kurulu Başkanının Üstün Oya Sahip Olup Olamayacağı Sorunu”, **İktisat ve Maliye Dergisi**, C. XVIII, S. 9, Y. 1971, s. 301-304. (Yönetim Kurulu Başkanının Üstün Oya Sahip Olup Olamayacağı Sorunu)
- Tekinalp, Ünal : “İbra Edilmeyen Yönetim Kurulu Üyelerinin veya Denetçilerin İptal Davası Açabilip Açamayacakları Sorunu”, **İktisat ve Maliye Dergisi**, C. XXIII, S. 4, 1976, s. 165-168. (Anılış: *İbra Edilmeyen Yönetim Kurulu Üyelerinin İptal Davası Açması Sorunu*)
- Tekinalp, Ünal : “Azınlığın Bilançonun Onaylanmasına İlişkin Müzakerenin Ertelenmesi İstemi” **İÜHFM**, C. XLII, S. 1-4, 1976, s. 233-243.
- Tekinalp, Ünal : “Genel Kurul Toplantı Yeter Sayılarına İlişkin Bazı Sorunlar”, **İktisat ve Maliye Dergisi**, C. XXV, S. 1, Y. 1978, s. 13-17.
- Tekinalp, Ünal : **Anonim Ortaklığın Bilançosu ve Yedek Akçeleri: Kamuyu Aydınlatma İlkesi ile**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1979. (Anılış: *Bilanço ve Yedek Akçeler*)
- Tekinalp, Ünal : **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, Değişiklikler ve İkincil Düzenlemelerle Güncelleştirilmiş 5. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2020.
- Tekinay, Sulhi, Akman, Sermet, : **Tekinay Borçlar Hukuku, Genel Hükümler**, 7. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1993.

Burcuoğlu, Haluk,

Altop, Atilla

Teoman, Ömer : **Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1983. (Anılış: *Oy Hakkından Yoksunluk*)

Teoman, Ömer : “Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin Genel Kurul Toplantılarına Bizzat Katılma Yükümü Var mıdır?”, **İktisat ve Maliye Dergisi**, C. XXVI, S. 3, 1979, s. 128-132. (Anılış: *Yönetim Kurulu Üyelerinin Genel Kurul Toplantılarına Bizzat Katılma Yükümü*)

Teoman, Ömer : **Yaşayan Ticaret Hukuku: Hukukî Mütalâalar, C. I**, Kitap 6: 1994, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 1995. (Anılış: *Yaşayan Ticaret Hukuku, C. I*)

Teoman, Ömer : “Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkı”, **BATİDER**, C. XXV, S. 3, s. 5-24. (Anılış: *Oy Hakkı*)

Teoman, Ömer : “Çağrısız Genel Kurulun Gündemine Oybirliğiyle Madde Eklenmesi (YTK 416/II)”, **BATİDER**, C. XXVII, S. 3, 2011, s. 5 – 13. (Anılış: *Çağrısız GK*)

Teoman, Ömer : **Yaşayan Ticaret Hukuku: Hukukî Mütalâalar**, Kitap 14: 2010-2011, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2012. (Anılış: *Yaşayan Ticaret Hukuku, C. 14*)

Teoman, Ömer : “Yeni Türk Ticaret Kanunu ile Yürürlük Kanununun Anonim ve Limited Ortaklık Genel Kurullarında Toplantı Nisabı Aranmayacağını Öngören Hükümleri”, **REGESTA**, C. II, S. 2, 2012, s. 3-8. (Anılış: *Genel*)

Kurulda Toplantı Nisabı Aranmayacağını Öngören Hükümler)

- Teoman, Ömer : “Azınlığın Bilanço Görüşmelerinin Ertelenmesini İsteme Hakkı (TTK. m. 377) Konusundaki Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi”, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu V**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1988, s. 79-94. (Anılış: *Azınlığın Bilanço Görüşmelerinin Ertelenmesini İsteme Hakkı*)
- Tercier, Pierre, : **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul, Oniki
Pichonnaz, Pascal, Levha Yayınları, 2016.
- Develioğlu, Murat
- Thomas, Jutzi : “Vergleiche über GmbH- und aktienrechtliche Ansprüche”, **GesKR**, 04/2014, s. 500-512.
- Tokcan, F. Pelin : **Limited Ortaklıkta Oy Hakkından Yoksunluk**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2018.
- Toraman Çolgar, : “Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Oy Hakkının
Emek Özellikleri ve Kullanılması”, **Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan**, C. II, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2010, s. 1707-1745.
- Tunçomağ, Kenan : **Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, C. II**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1974. (Anılış: *Borçlar Özel*)
- Tunçomağ, Kenan : **Türk Borçlar Hukuku: Genel Hükümler, C. 1**, 6. Bası, İstanbul, Sermet Matbaası, 1976. (Anılış: *Borçlar Genel*)

- Turan, Gizlem : **Anonim Şirketler Hukukunda İbra**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2023.
- Turanboy, Nuri : **İbra Sözleşmesi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 1998.
- Türk, Ahmet : **Anonim Ortaklıkta Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığın Hukuki Sonuçları**, Ankara, Nobel Yayınları, 1999. (Anılış: *Sermaye Kaybı ve Borca Batıklık*)
- Türk, Ahmet : “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Getirdiği Değişiklik ve Yeniliklerle Anonim Ortaklıkta Sermaye Kaybı ve Hukuki Sonuçları”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XVII, S. 2, 2016, s. 63-112. (Anılış: *Sermaye Kaybı*)
- Türkoğlu Özdemir, : “Roma Medeni Usul Hukukunda Formula Yargılaması”, **DEÜHFD**, C. 7, S. 1, 2005, s. 167-212.
- Gökçe Halide
- Ulaş Kısa, Seda : “Anonim Ortaklıkta Yaşanan Çıkar Çatışmasının Azınlıkta Kalanlara Zarar Vermemesi İçin Öngörülen Hukuki Araçlar”, **Bilgi Toplumunda Hukuk: Ünal Tekinalp’e Armağan**, C. 1, İstanbul, Beta Yayınları, 2003, s. 507-536.
- Uluslan, Banu : “Sulh Sözleşmesi”, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Erhan Adal’a Armağan, C. XIII, S. 2, 2011, s. 975-992.
- Uluslan, İlhan : “Maddi Hukuk ve Usul Hukuku Açısından Sulh Sözleşmesi”, **İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. V, S. 7, 1971, s. 149-203.
- Ulusoy, Erol : “Şirketler Hukukunda İbranın Hukuki Niteliği”, **Turgut Kalpsüz’e Armağan**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2003, s. 253-282.

- Umar, Bilge : “Medeni Usul Hukukunda Davanın Dinlenme Şartı Olarak Ehliyet”, **İÜHFM**, C. XXIC, S. 3, s. 591-519.
- Uysal, Esra : **Anonim Ortaklıklarda İmtiyazlı Paylar**, 2. Baskı, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2018.
- Üçışık, H. Güzin, Çelik, Aydın : **Anonim Ortaklıkta Finansal Tablolar Yedek Akçeler ve Kar Dağıtımı**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2018. (Anılış: *Finansal Tablolar, Yedek Akçeler*)
- Üçışık, H. Güzin, Çelik, Aydın : **Anonim Şirketler Hukuku, C. 1**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013. (Anılış: *C. 1: AŞ*)
- Üstündağ, Saim : **Medeni Yargılama Hukuku, C. I-II**, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 7. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2000.
- Vatter, Stefan : **Beck-online. Grosskommentar zum Aktienrecht, Band 1, §§ 1-132 AktG**, Ed. Gerald Spindler, Eberhard Stliz, 5. Auflage, München, C.H. Beck, 2022.
- Vedder, Karl Christian : **Aktiengesetz: AktG**, Ed. Hans Christoph Grigoleit, 2. Auflage, München, C.H. Beck, 2020.
- Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet, : **Borçlar Hukuku Umumi Hükümler**, 2. Bası, İstanbul, Nezir Akbasan Matbaası, 1957.
- Kaynar, Reşad
- Vetter, Eberhard, Schulenburg, Voker : **Beck'sche Kurz-Kommentare; Band 62: Gesellschaftsrecht**, Ed. Martin Henssler, Lutz Strohn, 5. Auflage, München, C.H. Beck, 2021.

- Vetter, Meinrad : **Verantwortlichkeitsrechtliche Organbegriff gemäss Art. 754 Abs. 1 OR**, Zürich/St. Gallen, Dike Verlag, 2007.
- Vogt, Hans-Ueli, : “Das Bundesgericht anerkennt die Business Judgment
Bänziger, Michael Rule als Grundsatz des schweizerischen Aktienrechts”,
GesKR, S. 4, Y. 2012, s. 607-627.
- Volhard, Rüdiger, : “Entlastung, wie oft?”, **NZG**, S. 8, 2003, s. 351-353.
- Dolf, Weber
- von Büren, Roland, : **Grundriss des Aktienrechts**, 3. Auflage, Zürich-Basel-
Stoffel, Walter A., Genf, Schulthess Juristische, 2011.
- Weber, Rolf H.
- von der Crone, Hans : **Rahmenverträge**, Zürich, Schulthess Polygraphischer
Caspar Verlag, 1993. (Anl. *Rahmenverträge*)
- von der Crone, Hans : “Freiheit und Verantwortung in der Corporate
Caspar Governance”, **Corporate Governance: Symposium zum 80. Geburtstag von Arthur Meier-Hayoz**, Ed. Peter Forstmoser, Zürich, Schulthess, 2002, s. 69-76.
(Anl. *Corporate Governance*)
- von der Crone, Hans : **Aktienrecht**, 2. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, 2020.
Caspar
- von der Crone, Hans : **Aktienrechtliche Verantwortlichkeit und
Caspar Geschäftsführung**, Basel, Helbing & Lichtenhahn, 2006.
- Carbonara, Antonio,
- Hunziker, Silvia

- von der Linden, Klaus : “Inhalts- und Verfahrensfehler von Entlastungsbeschlüssen”, **ZIP**, S. 49, 2013, s. 2343-2349.
- von Steiger, Fritz : **İsviçre’de Anonim Şirketler Hukuku**, Çev. Tahir Çağa, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1968.
- von Tuhr, Andreas : **Borçlar Hukukunun Umumi Kısım**, Cilt 1-2, Çeviren: Cevat Edege, Yargıtay Yayınları No:15, Ankara, 1983.
- Watter, Rolf, : “Der Déchargebeschluss”, **Aktuelle Juristische Praxis**,
Dubs, Dieter S. 8, 2001, s. 908-923.
- Watter, Rolf, : **Basler Kommentar Obligationenrecht II, Art. 530-964 OR**, Ed. Heinrich Honsell, Nedim Peter Vogt, Rolf Watter, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016.
- Weber, Rolf H. : **BK - Berner Kommentar: Die Erfüllung der Obligation, Art. 68-96 OR Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, Allgemeine Bestimmungen**, Ed. Heinz Hausheer, Bern, Stämpfli Verlag AG, 2005. (Anlış: *BK-OR*)
- Weber, Markus : **Aktiengesetz: AktG**, Ed. Wolfgang Hölters, Markus Weber, 4. Auflage, München, C.H. Beck Verlag, 2022. (Anlış: *AktG*)
- Wernli, Martin, : **Basler Kommentar Obligationenrecht II, Art. 530-964 OR**, Ed. Heinrich Honsell, Nedim Peter Vogt, Rolf
Rizzi, Marco A. Watter, 5. Auflage, Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2016.

- Wicke, Hartmut : **Kommentar zum Aktiengesetz, Band 1, §§ 1-149**, Ed. Gerald Spindler, Eberhard Stolz, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2019.
- Winnen, Armin : **Kölner Kommentar zum Aktiengesetz, Band 5, §§ 241-290 AktG**, Ed. Wolfgang Zöllner, Ulrich Noack, 3. neubearbeitete und erweiterte Auflage, Köln, Carl Heymanns Verlag, 2018.
- Yanlı, Veliye : “İnançlı Yönetim Kurulu ve Konzernlerin Durumu”, **Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Armağan**, İstanbul, Beta Basım, 1998, s. 655-683. (Anılış: *İnançlı Yönetim Kurulu*)
- Yanlı, Veliye : “Şirkete Verilen Zarar Sebebiyle Sorumluluk Bağlamında Yönetici Kavramı ve Genel Kurul Kararı Gerekliliği Sorunu”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. XIV, S. 151, Mart 2019, s. 46-57.
- Yasaman, Hamdi : “Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davaları”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XII, S. 2, Temmuz 2013, s. 97-112.
- Yasaman, Hamdi : **Şirketler Hukuku ve Sermaye Piyasası Hukuku ile İlgili Makaleler, Mütalaalar, Bilirkişi Raporları**, C. 2, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2013.
- Yıldız, Şükrü : **Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku**, İstanbul, Arıkan Yayıncılık, 2007.
- Yılmaz, Hümeysra : “Anonim Şirketlerde Azınlığın Genel Kurulun Toplantıya Çağırılması ve Gündeme Madde Eklenmesi

Talebi”, **Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. X, S. 1-3, Nisan – Mayıs 2020, s. 3723-3750.

Yiğit, İlhan : **Anonim Ortaklık Genel Kurulunun İşleyişi ve Ortaya Çıkan Sorunlar**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2005.

Yüce, Aydın Alber, : “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğunda Yansıma Yoluyla Zarar”, **TFM**, C. XIII, S. 2, s. 543-554.

Zellweger, Hans Jakob : **Haftungsbeschränkung und Solidarhaftung im Verantwortlichkeitsrecht der AG**, Bern, Stämpfli & Cie, 1972.

Zengin, İbrahim Çağrı : **Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Ortaklık Genel Kurulunda Yetersayılar**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2020.

Zetzsche, Dirk : **Kölner Kommentar zum Aktiengesetz, Band 5, §§ 241-290 AktG**, Ed. Wolfgang Zöllner, Ulrich Noack, 3. neubearbeitete und erweiterte Auflage, Köln, Carl Heymanns Verlag, 2018.

Zetzsche, Dirk : **Kölner Kommentar zum Aktiengesetz, Band 3, §§ 118-120a AktG**, Ed. Wolfgang Zöllner, Ulrich Noack, 3. neubearbeitete und erweiterte Auflage, Hürth, Carl Heymanns Verlag, 2021.

Zorluer, Onur : **Anonim Şirketlerde Azınlık Haklarının Kötüye Kullanılmasına Karşı Çoğunluğun Korunması**, Ankara, Adalet Yayınları, 2021.

ÖZGEÇMİŞ

2013 yılında Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan sonra 2017 yılında Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı'nda, "Kambiyo Senetlerinde Def'iler" isimli tezle yüksek lisansı tamamladım ve aynı yıl İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı'nda doktora öğrenimine başladım.

Doktora yeterlilik aşamasını geçtikten sonra 2020 Ekim-2022 Ağustos döneminde Almanya'da bulunan Saarland Üniversitesi ile Ludwig Maximilian Üniversitesi nezdinde doktora teziyle ilgili araştırmalar yaptım.

2015 yılında Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı'nda araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladım. 2016 yılından itibaren bu görevimi Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı bünyesinde sürdürmekteyim.